

Dréachtphlean Forbartha Dhún na nGall 2024-2030

Lena n-áirítear pleanala ceantair le
haghaidh

- Bhun Cranncha,
- Bealach Féich/Srath an Urláir
- Bun Dobhráin

Lúnasa 2023

**Comhairle Contae
Dhún na nGall**
Donegal County Council

Contents

Cuid A

	1. Réamhrá	1
	2. Fís Agus Uaillmhian	5
	3. Croí Straitéis	11
	4. Athrú Aeráide	25
	5. Bailte agus Sráidbhailte	31
	6. Tithíocht	45
	7. Forbairt Eacnamaíoch	81
	8. Bonneagar	103
	9. Forbairt Acmhainní Nádúrtha	159
	10. Turasóireacht	173
	11. Oidhreacht Nádúrtha agus Thógtha	183
	12. Forbairt An Phobail	211
	13. An Ghaeltacht	227
	14. Acmhainn Mhuirí, Bainistíocht Cósta agus na hOileáin	233
	15. Cearta Slí Poiblí	249
	16. Caighdeáin Theicniúla	251
	Cuid B	
	17. Réamhrá Ginearálta ar Phleananna Ceantair	267
	18. Plean Ceantair Bhun Cranncha 2024-2030	277
	19. Plean Ceantair Bhealach Féich/Strath an Urláir 2024-2030	314
	20. Plean Ceantair Bhun Dobhráin 2024-2030	347
	Cuid C	
	21. Creataí Socraíochta	369

Cuid A
Caibidil 1
Réamhrá

Caibidil 1 – Réamhrá

1.1 Culrá

Is é an Plean Forbartha Contae an príomhdhoiciméad straitéise pleanála um úsáid talún do Chontae Dhún na nGall agus leagann sé amach fíis d'fhorbairt inbhuanaithe an Chontae sa todhchaí mar aon le cuspóirí agus beartais atá deartha chun an fhíis seo a bhaint amach. Tá achoimre ar phríomhróil an Phlean Forbartha i bhFíor 1.1 thíos.

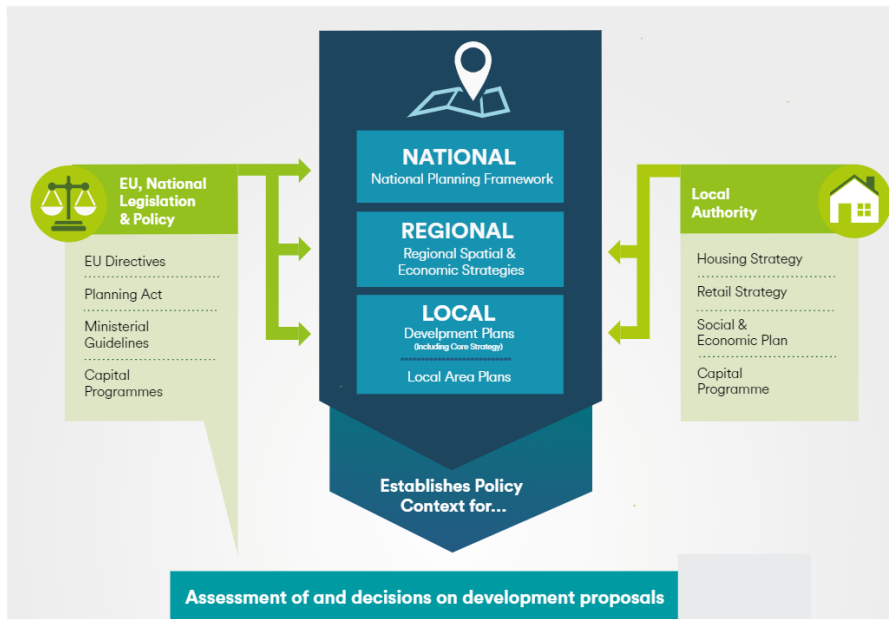
Fíor 1.1- Príomhróil an Phlean Forbartha Contae (atáirgeadh ó Threoirínte an Phlean Forbartha d'Údarás Phleanála, 2022)

Caithfidh an Plean Straitéis Tithíochta agus Straitéis Mhiondíola a ionchorprú, a ailíniú le Plean Áitiúil Eacnamaíochta agus Pobail na Comhairle (LECP), agus aird a thabhairt ar chláir chaipitil na Comhairle agus Uisce Éireann agus cuidiú leo a mhúnlú.

Ionchorpraíonn an Plean Forbartha Contae seo pleananna mionsonraithe do na bailte Bun Cranncha, Bealach Féich/Srath an Urláir agus Bun Dobhráin (féach Cuid B, Caibidil 17, 18, 19, agus 20). Tá na Pleananna seo comhsheasmhach le cuspóirí an Phlean Forbartha Contae ach ceadáíonn siad breithniú níos mionsonraithe a dhéanamh ar shaincheisteanna ag leibhéal áitiúil laistigh de na lonnaithe atá i gceist.

Caithfidh an Plean ailíniú láidir a léiriú le beartas Eorpach agus le beartas náisiúnta agus réigiúnach, go háirithe an Creat Pleanála Náisiúnta (NPF) agus na Treoirínte Pleanála Aireachta a eisíodh faoi Alt 28 den Acht, agus Straitéis Réigiúnach Spáis agus Eacnamaíochta Thionól Réigiúnach an Tuaiscirt agus an Iarthair (RSES). Nuair is cuí, sainaithnítear i gCaibidlí an Phlean na beartais/riachtanais is ábhartha atá sna doiciméid seo lena n-áirítear:

- ar an leibhéal náisiúnta, Cuspóirí Pleanála Náisiúnta (NPOanna) an NPF agus 'Ceanglais Shonracha Beartais Pleanála' atá i dTreoirínte Alt 28 an Aire; agus
- ag an leibhéal Réigiúnach, Cuspóirí Beartais Réigiúnacha (RPO).

Source: National Planning Framework

Fíor 1.2 - Orlathas Beartais Phleanála agus Príomhionchuir (atáirgeadh ó Threoirínte Plean Forbartha d'Údarás Phleanála, 2022)

Is sé bliana ar a mhéad é tréimhse reachtúil an Phlean de réir Alt 9 den Acht um Pleanáil agus Forbairt, 2000 (arna leasú) [‘an tAcht’]. Ar an chúis seo, aithníonn an Croí-Straitéis dóthain tailte chun freastal ar an riachtanas tithíochta réamh-mheasta don tréimhse sé bliana. Ach, tá uailmhianta straitéiseacha níos fadtéarmaí ag Comhairle Contae Dhún na nGall don Chontae thar an tréimhse reachtúil sé bliana seo agus mar sin tacaíonn an Plean leis na huailmhianta seo i dtéarmaí leathana gan dul thar na paraiméadair reachtúla thuasluaite i dtéarmaí soláthar talún tithíochta agus mar sin de.

Caibidil 2

Fís and Uaillmhian

Caibidil 2 – Fís & Uaillmhian

2.1 Uaillmhian Straitéiseach

Is é uaillmhian Chomhairle Contae Dhún na nGall ná daonra an Chontae a mhéadú go dtí suas le 200,000 duine faoi 2040. Tá an uaillmhian seo leagtha amach i gcomhthéacs an aitheantais sa NPF agus san RSES ar an ról ríthábhachtach atá ag iarthuaisceart oileán na hÉireann chun fás réigiúnach cothrom a bhaint amach. Sainaithnítear dhá straitéis uileghabhálacha mar phríomhthiománaithe fáis dá leithéid.

2.2 Réigiún na Cathrach Thiar Thuaidh

Is comhpháirtíocht trasteorann é Réigiún Cathrach an Iarthuaiscirt idir an rialtas áitiúil agus an rialtas láir in Éirinn agus i dTuaisceart Éireann araon ag baint amach lánacmhainneacht forbartha an réigiúin agus ag gníomhú mar thiománaí láidir fáis eacnamaíoch a léiríonn tosaíochtaí réigiúnacha de Chomhpháirtíocht Fáis Straitéisigh an Iarthuaiscirt. Aithníonn Réigiún Cathrach an Iarthuaiscirt na trí cholún fáis réigiúnacha seo a leanas atá léirithe i gculpóirí agus i mbeartais an Phlean:

- i. Fás Eacnamaíoch agus Infheistíocht
- ii. Forbairt Fhisiúil agus Timpeallachta
- iii. Comhtháthú Sóisialta agus Pobail agus Folláine.

Tá suíomh geopholaitiúil uathúil ag Dún na nGall ag roinnt 90% dá theorainn talún le Tuaisceart Éireann ach tá naisc trasteorann eacnamaíocha, lucht oibre, bonneagair, sláinte, oideachais, pobail agus comhshaoil láidir agus riachtanach fós ann.

Tá Leitir Ceanainn, Doire agus an tSrath Bán mar chroílár an réigiúin chomhroinnte le tacaíocht ó roinnt bailte agus sráidbhailte beaga. Tá an 4ú comhchruinniú daonra is airde de 350,000 agus 193,106 acu seo laistigh de Leitir Ceanainn, Doire agus an tSrath Bán sa réigiún feidhme níos leithne. Tá níos mó ná 35,000 san ardoideachas, agus tá cáilíocht leibhéal 3 nó níos airde ag 39% den lucht oibre ag ardú go 43% nuair a chuirtear iad siúd a bhfuil printíseachtaí acu san áireamh.

Léirítear tábhacht agus tosaíocht fhás straitéiseach Réigiún na Cathrach Thiar Thuaidh sna Cuspóirí Beartais seo a leanas den Chreat Pleanála Náisiúnta agus sa Straitéis Réigiúnach Eacnamaíoch agus Spáis do Réigiún Teorann an Iarthuaiscirt.

Cuspóir Beartais Náisiúnta 45

I gcomhar le Ranna ábhartha i dTuaisceart Éireann, forbairt Réigiún Cathrach an Iarthuaiscirt a cur chun cinn mar cheantair tábhachta straitéisí idirnasctha in Iarthuaisceart Éireann, trí struchtúir chomhair agus cur chuige comhleanúnach i dtreo pleanála spásúla.

CBR 9.1

Dlútháiteanna Ionchuimsitheacha a Thógáil ar na bealaí seo a leanas:

- a) Pleanáil le haghaidh Pobail Ionchuimsitheacha trí chomhar agus comhoibriú réigiúnach, chun tacú le cláir oibre gheilleagracha agus shóisialta níos leithne an réigiúin agus torthaí sláinte agus folláine a chomhtháthú thar gach gníomhaíocht, ag cinntiú go gcuirtear spásanna ar fáil le haghaidh úsáid an phobail;
- b) Ag Freastal ar Fhás agus ag Soláthar Tithíochta trí dhlúthfhás áit ina bhfuil deiseanna tithíochta gar do scoileanna, saoráidí pobail, saoráidí sláinte, siopadóireacht, agus fostaíocht; Tosaíocht a thabhairt d'(ath)úsáid a bhaint as talamh agus foirgnimh reatha nach bhfuil dóthain úsáide á baint astu, agus deiseanna eile inlíoanta.
- c) Seirbhísí Ardchaighdeán a Rochtain ach an úsáid a bhaintear as bonneagar iompair agus digiteach a uasmhéadú lena chinntiú gur féidir le daoine oideachas agus seirbhísí sláinte ar ardchaighdeán a rochtain, ag tógáil ar an mbonneagar ardchaighdeán sláinte agus oideachais atá ann ar bhonn trasteorann agus níos mó seirbhísí comhroinnte a thógáil agus comhoibriú níos fearr a chothú idir gníomhairí agus gníomhaireachtaí nuair a bhíonn seirbhísí nua á ndearadh i gcomhar le chéile.
- d) Luach a chur ar an Oidhreacht Chultúir trí áiteanna tarraingteacha a chruthú trí dhearadh foirgneamh, leagan amach sráideanna, spás sibhialta agus dearadh na ríochta poiblí atá tarraingteach agus samhlaíoch; Tairiscintí nua a fhorbairt mar thaca le fiontair reatha in earnáil na turasoíreachta, ar nós glasbhealaí, bealaí siúlóide agus naisc eile idir-uirbeacha, bunaithe ar an saibhreas sócmhainní oidhreachta nádúrtha agus cultúrtha agus naisc a sholáthar chuig Slí an Atlantaigh Fháin agus chuig Cósta Chlochán an Aifir.

CBR 9.2

Infheistíocht in Áiteanna Nasctha Inrochtana ar na bealaí seo a leanas:

- a) Comhairle Contae Dhún na nGall, Comhairle Chathair Dhoire agus Cheantar an tSraitha Bain agus soláthraithe iompair ag obair le chéile chun infheistíocht phleanailte agus don todhchaí a chur ar fáil ionas go mbeifear in ann feabhsúcháin straitéiseacha a dhéanamh ar chúrsaí iompair inmheánaigh agus sheachtraigh. Mar chuid de sin breithneofar nascacht trasteorann – agus beim ar leith ar bhealaí ardchaighdeán TEN-T a sholáthar, ag uasmhéadú an leibhéil inrochtaineachta chuig an gcroí uirbeach le haghaidh earnalacha uile an phobail agus gach cumas, agus díriú ar thacú le haistriú córa iompair chuig siúl, rothlócht, iompar poiblí, agus failte a chur roimh theicneolaíochtaí bunathraitheacha chun cabhrú leis an aistriú chuig feithiclí leictreacha agus modhanna eile iompair.
- b) Taisteal gníomhach a spreagadh le fócas soiléir ar thógáil áiteanna agus ar nascacht agus soghluaisteacht ghníomhach a chur chun cinn trí bhearta boga lena n-áirítear feachtais eolais agus ardú feasachta chun infheistíochtaí crua i mbealaí agus i ngníomhaíochtaí tacaíochta a chomhlánú, lena n-áirítear acmhainní aineasa bunaithe ar ghníomhaíochtaí.
- c) Bonneagar Digiteach a neartú trí thacú le leathnú agus le hinfheistíocht in oideachas trí leibhéal agus líonraí eolais trasteorann a ghíaráil chun rochtain ar scileanna agus ar thallanna a neartú, rudal a thacaíonn le geilleagar digiteach, a chothalaíonn fiontraíocht, a thuarann agus a fhreagraíonn don eileamh ar sheirbhísí nualacha atá ionchuimsitheach ar bhonn sóisialta, tarraingteach agus a thugann tacaíocht don lucht saothair áitiúil, agus a rannchuidíonn le ríocht poiblí ar ardchaighdeán.

CBR 9.3

Ag Pleanáil do gheilleagar bríomhar ar na bealaí seo a leanas:

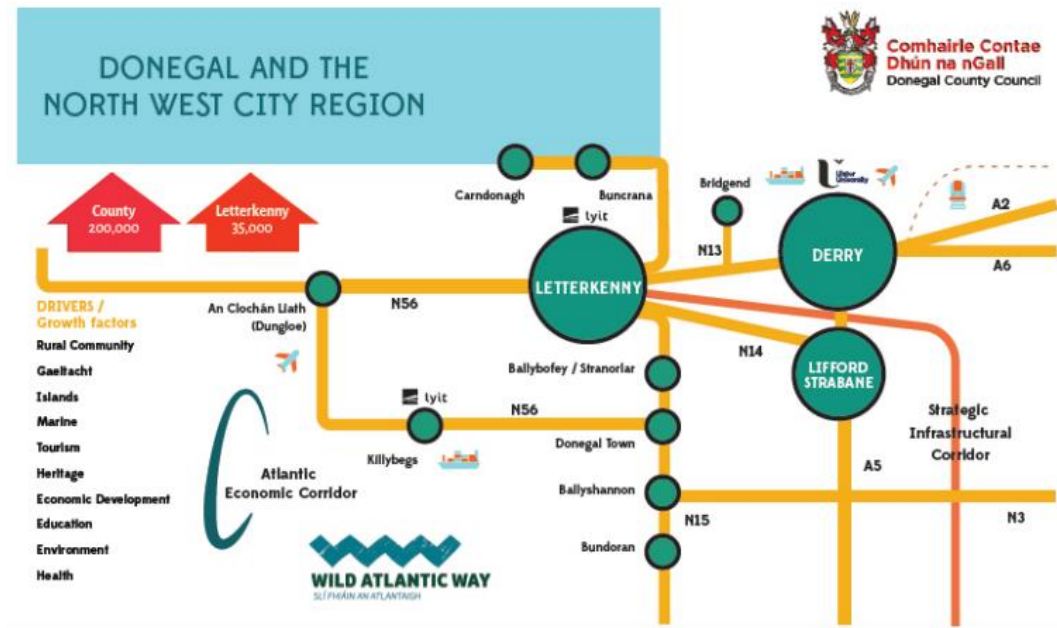
- a) a) Fiontraíocht agus Nuálaíocht a chothú trí na naisc chriticiúla idir comhfhorbairt áite agus infheistíocht i ngnó a shainathint, ag úsáid Chomhpháirtíocht Fáis Straitéisigh an Iarthuaiscirt chun cumas geilleagrach an Réigiúin a nochtadh i réimsí tosaíochta ag cinntiú go bhfuil tacaíocht acu ónár n-institiúidí trí leibhéal agus ár n-institiúidí barr feabhais Taighde agus Forbartha agus go bhforbrófar spásanna breise chun na fiontraíthe is nuálaí sa réigiún a chothú agus a neartú leis an líonra láidir ceannairí gnó a bhfuil taithí acu atá sa cheantar agus institiúidí ceannródaíocha taighde agus forbartha.
- b) b) An geilleagar tuaithe a chothú ach an mórtas áite agus cultúir agus caighdeán, saintréithe agus éagsúlacht an tírdhreacha tuaithe a chosaint agus a chur chun cinn, agus éascaíocht á déanamh ag an am céanna ar fhorbairt tionscnaimh fiontraíochta tuaithe ar scála iomchuí, lena n-áirítear forbairt iomchuí na turasóireachta, clár tionscanta gnó a sholáthar agus tacaíocht a thabhairt do phobail tuaithe atá faoi mhíbhuntáiste geilleagrach, agus freastal ag an am céanna ar riachtanais tithíochta faoin tuath agus aird chuí ar na cúinsí ábhartha ar fad.

CBR 9.4

Ag Cruthú Áiteanna Athleimneacha agus Bonneagar Ísealcharbóin ar na bealaí seo a leanas:

- a) a) Acmhainní Nádurtha a bhainistiú ach cló le príonsabail an gheilleagair chiorclaigh, trí mhonatóireacht a dhéanamh ar chailíocht an aeir trí úsáid a bhaint as teicneolaíochtaí cliste, agus é mar aidhm fhoriomlán cailíocht an aeir a fheabhsú agus eiceachórais áitiúla a chosaint trinar gcaipíteal nádúrtha a bhainistiú.
- b) Aistriú chuig Geilleagar Ísealcharbóin trí thuairim ina bhfuiltear i gcoinne forbartha i limistéir atá tugtha do thuille agus leibheil mhara meadaithe, ag leanúint den mheasúnú ar dhóchúlacht an riosca o gach foinse tuilte, agus oibriú le páirtithe leasmhara ábhartha fad is atá aon fhreagairtí maolaithe atá de dhíth a measúnú agus a soláthar; Ina theannta sin, giniúint fuinnimh in-athnuaite a fhiosrú agus a chur i bhfeidhm go háitiúil trí, cuir i gcás, pleanáil do bhonneagar glas, reitigh deartha nualacha, foirgnimh agus tithe atá tiosach ar fhuinneamh a chur chun cinn.
- c) Acmhainní Fuinnimh a éagsúlú trí forbairt an réigiúin níos leithne san Iarthuaisceart a chur chun cinn agus a éascú mar Ionad Barr Feabhais don fhuinneamh in-athnuaite agus nualíocht agus straitéis fuinnimh inbhuanaithe a bhunú don Réigiún Cathrach ina bhfeachtar le hinfeistíocht leanúnach a dhéanamh in athleimneacht agus i slándáil na líonraí agus sa bhonneagar leictreachais, agus punann fuinnimh éagsúil a fhorbairt, agus ina gcothaitear saineolas an taighde agus na hoiliúna teicneolaíochta i measc institiúidí ardoideachais an réigiúin, forbairt lucht saothair oile a fhas i ngach gné de ghiniúint fuinnimh lena n-áirítear deiseanna fostalochta a nascadh sa réimse fuinnimh in-athnuaite atá ag teacht chun cinn d'oibrithe a dhéantar a easaitiú o earnálacha geilleagracha eile.

In ainneoin na ndúshlán eacnamaíoch a bhaineann leis an Bhreimeacht, tá teorainn trádála níos boige le TÉ ceadaíthe ag an Chomhaontú Aistarraingthe AE-RA agus Prótacal gaolmhar Thuaisceart Éireann (agus Comhaontú polaitiúil Creat Windsor gaolmhar) ná mar a tharlódh murach sin agus, in éineacht le tacaíocht ón Chúlchiste um Choigeartú an Breatimeachta, éascóidh sé breis feabhais ar na naisc láidre trasteorann eacnamaíocha atá ann cheana féin i Réigiún na Cathrach Thiar Thuaidh.

2.3 Conair Eacnamaíoch an Atlantaigh

Déanann an NPF cur síos ar choincheap Chonair Eacnamaíoch an Atlantaigh (AEC) mar: 'téarma a chuirtear i bhfeidhm ar líonra líneach feadh chósta an Iarthair, a shíneann ó Chiarraí go Dún na nGall, a bhfuil an poitéinseal aige feidhmiú mar phríomhchumasóir do chuspóirí fáis réigiúnacha an Chreata Pleanála Náisiúnta. Tá an chonair trasna ar chodanna de Réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair agus Réigiúin an Deiscirt, agus an poitéinseal ann a scóip a leathnú tuilleadh trí thógáil ar an chaidreamh trasteorann idir Leitir Ceanainn agus Tuaisceart Éireann, agus isteach i gCathair agus Contae Chorcaí ó dheas.'

Fíor 2.1 – Conair Eacnamaíoch an Atlantaigh (atáirgeadh ó NWRA RSES)

Tugann an NPF dá aire: '*...gurb é cuspóir uileghabhálach an tionscnaimh AEC ná an leas is fearr a bhaint as bonneagar, tallann agus sócmhainní fiontraíochta feadh chósta an Iarthair agus moil eacnamaíoch, braislí agus dobharcheantair an cheantair a chomhcheangal chun infheistiócht a mhealladh, iomaíochas a fheabhsú, tacú le cruthú post agus cur le cáilíocht beatha feabhsaithe do na daoine a chónaíonn ann. Ba bhac mór ar a fhorbairt mar fhrithchothromaíocht do Bhaile Átha Cliath agus don chósta Thoir é an easpa nascachta ardchaighdeán idir na réigiúin laistigh den AEC. Is tosaíocht mhór é nascacht réigiúnach feadh chósta an Iarthair a fheabhsú, ag nascadh na mórlimistéir uirbeacha le gur féidir leis an AEC a lánacmhainneacht a bhaint amach..'*

Leanfaidh Comhairle Contae Dhún na nGall ar aghaidh ag feachtasaíocht chun acmhainneacht an réigiúin, agus a uaillmhianta don Chontae, a bhaint amach, trína rannpháirtíocht i gComhpháirtíocht Fáis Straitéisigh an Iarthuaiscirt, sa tionscnamh Oileán Comhroinnte agus i bhfóraim ábhartha eile. Léirítear é seo sa 'Príomhchuspóir Straitéiseach' thíos.

2.4 Príomhchuspóirí Straitéiseacha an Phlean Forbartha Contae

S-O-1	Le planáil d'fhás daonra go 183,500 duine faoi 2031 ag teacht leis an NPF, agus le méadú breise daonra de níos mó ná 200,000 a bhaint amach faoi 2040.
S-O-2	Le dearbhú go bhfuil príomhról ag Contae Dhún na nGall laistigh de limistéar Thionól Réigiúnach an Tuaiscirt agus an Iarthair, lena n-áirítear cumas Réigiún Cathrach an Iarthuaiscirt agus Chonair Eacnamaíoch an Atlantaigh a fhíorú.
S-O-3	Le tacú le fás an Chontae trí 'Straitéis Contae Uile' chun forbairt éifeachtach a chinntiú agus chun leas a bhaint as láidreachtaí agus deiseanna ar leith atá laistigh de na ceantair éagsúla den Chontae.
S-O-4	Le tacú le forbairt agus le cur i bhfeidhm samhail eacnamaíoch inbhuanaithe do Chontae Dhún na nGall ag glacadh le fás i réimsí mar nuálaíocht, taighde agus forbairt, éagsúlú tuaithe, tionscnaimh turasóireachta, dul chun cinn fuinnimh agus fiontair nua-thionscanta inbhuanaithe a chur chun cinn mar chuid lárnach d'fhás socheacnamaíoch a luathú ar fud an Chontae agus i gcomhthéacs Réigiúnach, Trasteorann agus Náisiúnta.
S-O-5	Chun tosaíocht a thabhairt d'athghiniúint agus d'athnuachan bailte, sráidbhailte agus ceantair thuaithe an Chontae chun tacú le pobail bheoga agus neartaithe agus le tiománaithe fáis eacnamaíoch.
S-O-6	Chun caighdeán uathúil agus éagsúlacht an chomhshaoil sa Chontae a chosaint, a fheabhsú agus leas a bhaint aisti go cuí, trí raon leathan de bhearta, tacaíthe ag planáil cheart agus forbairt inbhuanaithe.
S-O-7	Chun tionscadal Feabhsúcháin Bhealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall (TEN-T PRIPD) a chur chun cinn agus a chur i gcrích/a chur i bhfeidhm ar deireadh mar cheann a bhfuil fiorthábhacht straitéiseach ag baint leis do Dhún na nGall faoi réir na gceaduithe reachtúla riachtanacha a dheonú ina leith agus téarmaí agus coinníollacha aon chheadaithe den sórt sin (má dheonaítear é).

Caibidil 3

Croí Straitéis

Caibidil 3 – Croí-Straitéis

3.1 Cúlra agus Comhthéacs Reachtaíochta

Tugann an Croí-Straitéis léiriú spásúlachta ar pharaiméadair tithíochta, daonra agus fostaíochta an Phlean Forbartha agus aithníonn sé ordlathas lonnaíochta chun críocha candam na riachtanas talún a dháileadh le haghaidh na n-úsáidí seo ar fud an Chontae.

Tá comhsheasmhacht idir an croí-straitéis agus beartas réigiúnach agus náisiúnta éigeantach agus ina leith seo ceanglaítear le hAlt 10(1A) den Acht Pleanála 2000 (arna leasú) [‘an tAcht’] go n-áirítear sa Phlean Forbartha croístraitéis a: *"Léiríonn go bhfuil na cuspóirí forbartha sa phlean forbartha comhsheasmhach, a mhéid is indéanta, le cuspóirí forbartha náisiúnta agus réigiúnacha atá leagtha amach sa Chreat Pleanála Náisiúnta agus sa Straitéis Réigiúnach Spáis agus Eacnamaíochta agus le sainriachtanais bheartais phleanála a shonraítear i dtreoirínte faoi fho-alt (1) d'alt 28"*.

Tá na gnéithe riachtanacha de chroístraitéis an Phlean Forbartha sonraithe in Alt 10(2A) den Acht, mar sin caithfidh croístraitéis:-

- Comhsheasmhacht na straitéise tithíochta agus an phlean forbartha le straitéis agus beartas spásúlachta náisiúnta agus réigiúnach a léiriú;
- Spriocanna náisiúnta agus réigiúnacha tithíochta agus daonra a chur san áireamh;
- Sonraí a sholáthar maidir le limistéir atá criosaithe cheana féin le haghaidh úsáide cónaithe nó úsáide measctha lena n-áirítear forbairt cónaithe, i heicteáir agus líon aonad tithíochta;
- Sonraí a sholáthar faoi limistéir a bheartaítear a chriosú le haghaidh úsáid chónaithe nó ilúsáide lena n-áirítear forbairt chónaithe, i heicteáir, mar aon le sonraí faoin chaoi a dtagann tograí dá leithéid le beartas náisiúnta d'fhorbairt chéimnithe;
- A léiriú gur thug an t-údarás pleanála aird ar threoirínte reachtúla ar bith faoi alt 28 a bhaineann le forbairt miondíola agus é ag leagan amach cuspóirí miondíola; agus
- Ordlathas lonnaíochta a leagan amach a áiríonn sonraí faoin fhás réamh-mheasta ar dhaonra na lonnaíochtaí uirbeacha agus tuaithe go léir agus na gceantar tuaithe mar aon le sonraí faoin bhonneagar bóithre agus iarnróid.

Chomh maith leis an mhéid sin thuas, ceanglaítear le hAlt 10(2B) den Acht go ndéanfaí ionadaíocht ar bhonneagar bóithre áirithe agus ceantair tuaithe a bhfuil feidhm ag treoirínte pleanála a bhaineann le tithíocht inbhuanaithe faoin tuath arna n-eisiúint ag an Aire faoi alt 28 ina leith sa chroístraitéis le léarscáil léaráide (féach léarscáil 3.3 thíos).

3.2 Comhthéacs Beartais

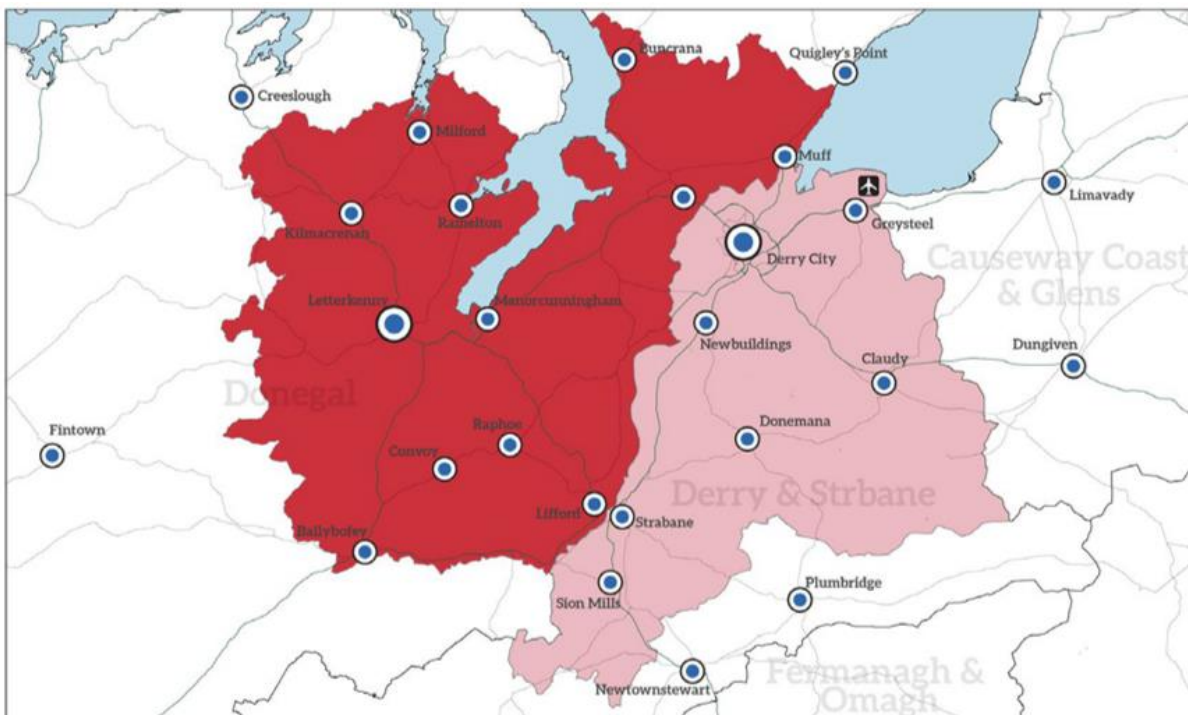
3.2.1 Tionscadal Éireann 2040: Creat Náisiúnta Pleanála (NPF)

Cuirtear Leitir Ceanainn ag barr an ordlathais lonnaíochta ag féachaint:

- don aithint i CNP Leitir Ceanainn mar Lárionad Réigiúnach san iarthuaisceart agus a fheidhm mar phríomhghné den 'Réigiún Cathrach Thiar Thuaidh' i gcomhar le Cathair Dhoire agus an tSraith Bán. ;
- dá mais chriticiúil i gcomparáid le lonnaíochtaí eile sa Chontae.

3.2.2 Straitéis Réigiúnach Spáis agus Eacnamaíoch (RSES) 2020-2032

Ag teacht leis an NPF, cuireann an RSES béim nach beag ar na struchtúir chomhoibríocha atá curtha i bhfeidhm trí shocruithe 'Comhpháirtíocht Fáis Straitéisí an Iarthuaiscirt' idir Comhairlí Cathrach Dhún na nGall agus Dhoire agus an tSraitha Bán agus molann sé forbairt Réigiún Cathrach an Iarthuaiscirt (Leitir Ceanainn/Doire/An tSraith Bán) mar phríomh-chumasóir fáis agus rathúnas réigiúnach. Mar chuid d'fhorbairt Réigiún na Cathrach, tá Plean Straitéiseach Lárionad Fáis Réigiúnach (RGCSF) do Leitir Ceanainn san RSES ach tugann sé faoi deara fosta go bhfuil lonnaíochtaí suntasacha eile laistigh de Dhún na nGall suite laistigh den cheantar uirbeach (féach léarscáil 3.2 thíos a thaispeánann sonraí na lonnaíochtaí laistigh den réigiún cathrach). Chomh maith leis na lonnaíochtaí níos mó nó níos straitéisí, tá sé soiléir san RSES fosta (RPO 3.13¹) go gcaithfear tacú le ról na mbailte beaga agus meánmhéide, ag cur san áireamh a ról tábhachtach i bhfostaíocht agus soláthar seirbhísí.

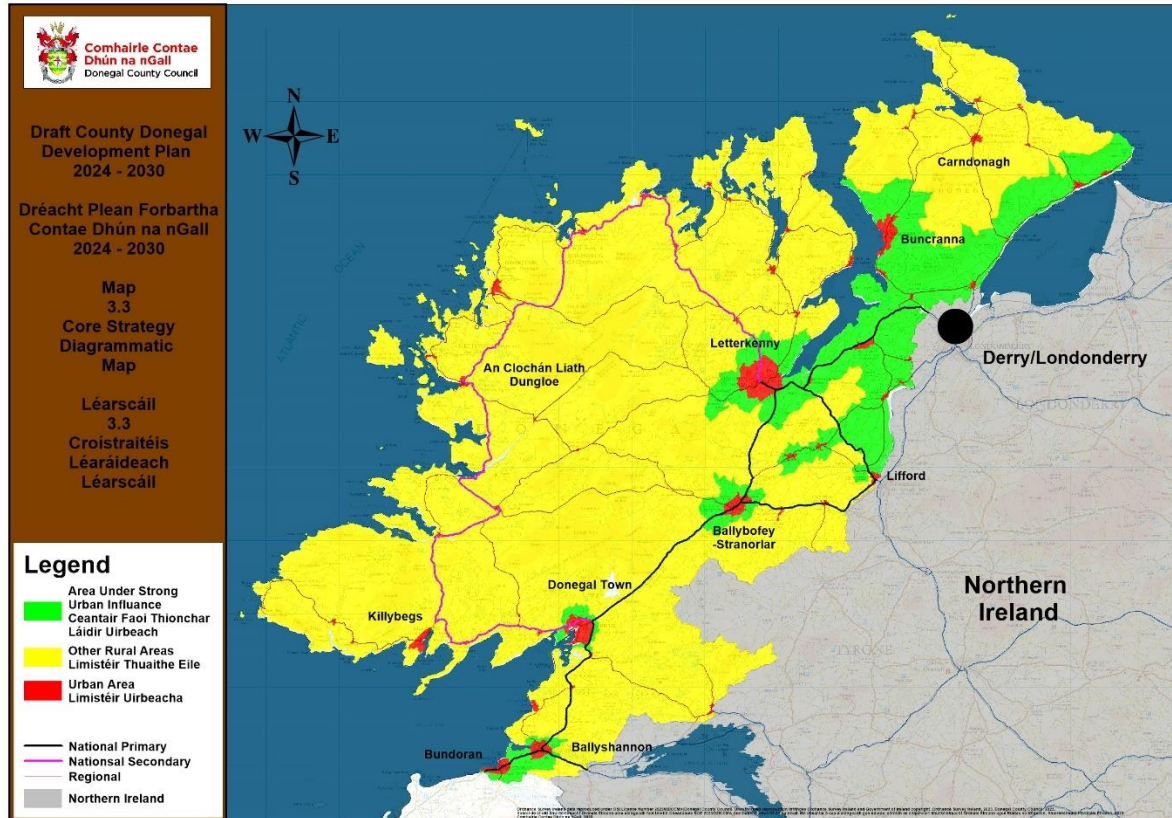
Léarscáil 3.1 - Réigiún Cathrach na Cathrach Thiar Thuaidh (Foinse: RSES 2020-2032)

Ag féachaint d'fhorálacha an NPF agus an RSES araon, déanann Croí-Straiteis an Phlean seo iarracht leibhéil chúil fáis a sheachadadh ar fud struchtúr lonnaíochta Chontae Dhún na nGall, ar bhonn comhréireach agus aird ar shaintréithe agus feidhmeanna ar leith na lonnaíochtaí. Tá na spriocanna fáis ar fud an Chontae, arna threorú ag (inter alia) na réamh-mheastacháin daonra idirthréimhseacha do Dhún na nGall mar atá leagtha amach sa NPF agus cás ESRI NPF réamh-mheasta éileamh teaghlaigh nua, leagtha amach thíos i dTábla 3.5 – Tábla Croí-Straiteise.

Mar thionlacan do na spriocanna uimhriúla um chriosú agus fás daonra atá leagtha amach i dtábla na Croí-Straiteise, leagann an t-ordlathas lonnaíochta atá leagtha amach i bhFíor 3.1 (agus a ndéantar

¹ RPO 3.13 – “Chun tacú le ról na mbailte beaga agus meánmhéide, a léiríonn ról tábhachtach ó thaobh soláthar seirbhíse agus fostaíochta dá ndobharcheantair laistigh d'fheidhm eacnamaíoch an chontae. Aithneofar a leithéid de lonnaíochtaí trí phróiseas an Phlean Forbartha mar chuid den Ordathas Lonnaíochta agus den Chroí-Straiteis.”

cur síos air i gCuid 3.3 thíos) amach go héifeachtach an straitéis le haghaidh fais i nDún na nGall, ag soláthar eolais agus réasúnaíocht bunaithe ar shuíomh chun eolas a thabhairt do réamh-mheastacháin na Croí-Straitéise.

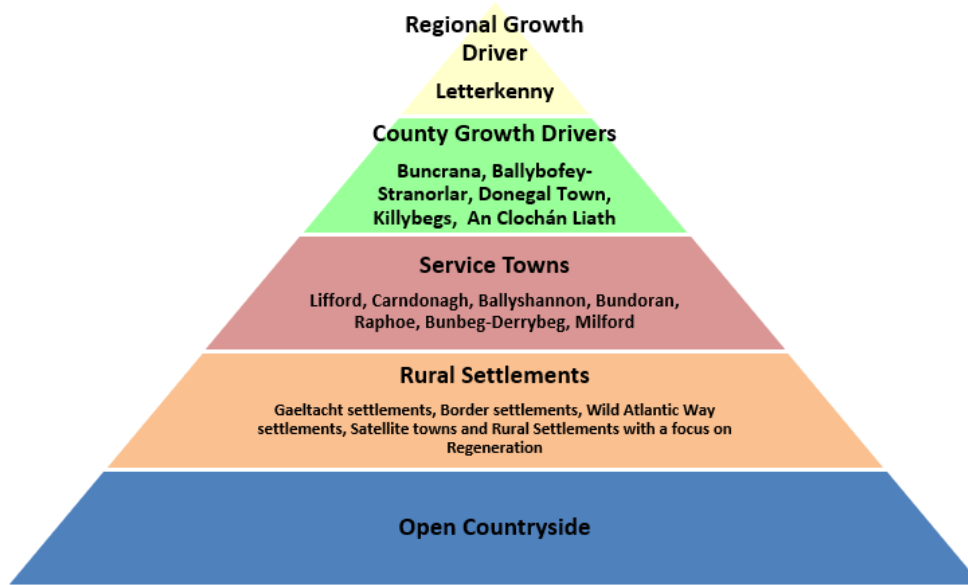

Léarscáil 3.2 - Léarscáil Léaráideach Croístraitéise

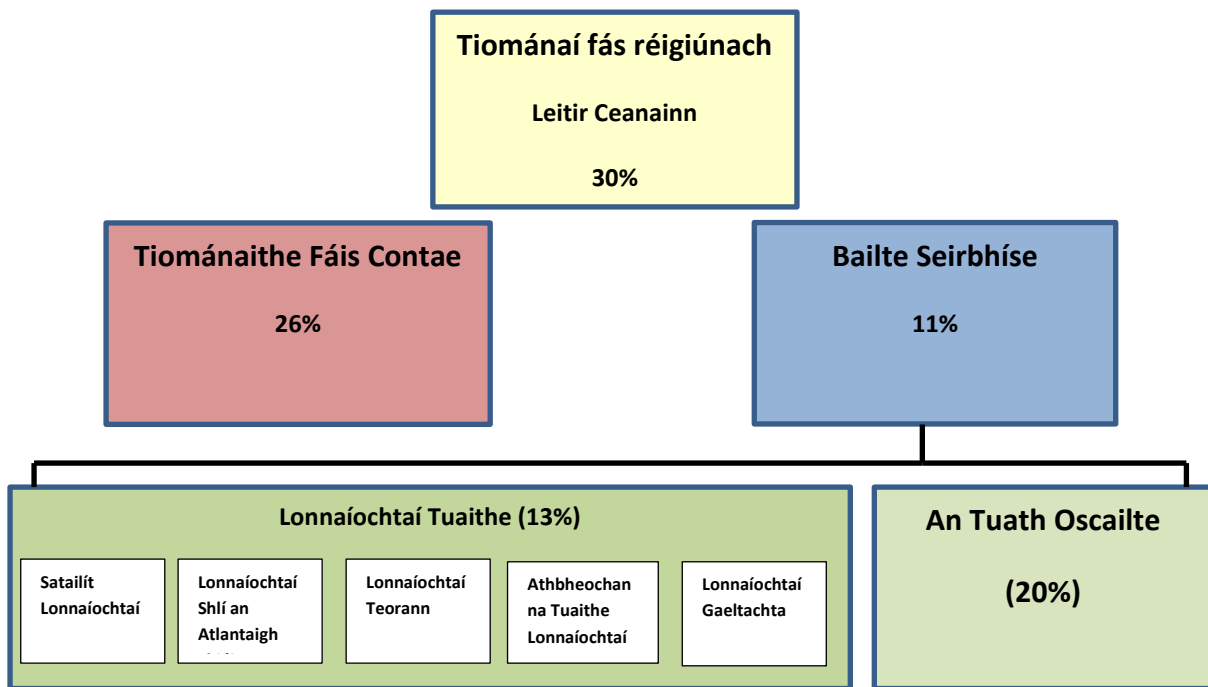
3.3 Ordthas Lonnaíochta

Aithníonn Cuid 4.3 den NPF nádúr uathúil agus casta struchtúr uirbeach na hÉireann agus sonraítear gur féidir forbairt níos cothroime agus níos inbhuanaithe a bhaint amach, beidh ar roinnt lonnaíochtaí daonra méadaithe a mhealladh (cosúil le bailte atá ina n-ionaid fostaíochta agus seirbhíse láidir), ach beidh níos mó post, taitneamhachtaí nó naisc iompair níos fearr ag teastáil ó chinn eile (go bunúsach, gá atá le marbhántacht nó meath ar go leor ionad uirbeach níos lú a aisiompú). Tá an t-ordthas lonnaíochta thíos ag druidim le forbairt struchtúr uirbeach Dhún na nGall ar an bhealach seo; ag aithint go bhfuil tiománaithe eacnamaíocha agus ionaid seirbhíse sainmhínithe go soiléir sa Chontae, ach tá lonnaíochtaí níos lú fosta le láidreachtaí agus feidhmeanna inaitheanta go soiléir ar chóir tógáil orthu thar shaolré an Phlean seo (m.sh. lonnaíochtaí Gaeltachta, lonnaíochtaí le deiseanna ar leith ag eascairt as a suíomh gar don teorainn le Tuaisceart Éireann, lonnaíochtaí atá suite feadh bhealach turasóireachta Shlí an Atlantaigh Fhiáin agus lonnaíochtaí ar 'satailítí' iad de bhailte móra). Ina theannta sin, tá líon suntasach lonnaíochtaí níos lú ann ina gcaithfidh an fócas a bheith ar athnuachan seachas a bheith ag iarraidh leibhéil daonra a mhéadú go suntasach. Tá sé mar aidhm ag an straitéis lonnaíochta mar sin le dul i ngleic leis an struchtúr uirbeach ar bhealach cothrom agus comhréireach, agus léiríonn tábla na Croí-Straitéise é seo.

Fíor 3.1 - Settlement Hierarchy

Fíor 3.2 – Dáileadh an Fháis Réamh-mheasta Daonra

3.3.1 Ionad Fáis Réigiúnach Leitir Ceanainn

Is é Leitir Ceanainn inneall eacnamaíoch Chontae Dhún na nGall agus tá sé sainithe sa Chreat Pleanála Náisiúnta (NPF) mar Lárionad Réigiúnach. Ina theannta sin, Tá Leitir Ceanainn ina príomhchuid den 'Réigiún Cathrach Thiar Thuaidh' (mar aon le Cathair Dhoire agus an tSraith Bán i dTuaisceart Éireann), an ceathrú ceirtleán uirbeach is mó ar oileán na hÉireann, agus tá sé ríthábhachtach mar sin maidir le forbairt réigiúnach chothromaithe a bhaint amach mar a shamhlaítear san NPF. Aithníonn an Croí-Straiteis an deis seo agus cuireann sé Leitir Ceanainn ag barr an ordlathais lonnaíochta, ag iarraidh dá réir sin an Lárionad Réigiúnach a chomhdhlúthú agus

leanúint ar aghaidh ag tógáil an mhais chriticiúil a theastaíonn chun tacú le deiseanna fostaíochta, tithíochta agus seirbhíse breise. Tugann leithdháileadh 30% den fhás spriocdhírthe don Lárionad Réigiúnach aird fosta ar an leibhéal daonra atá sa bhaile faoi láthair, ar dheiseanna fostaíochta ann, agus ar mhéid an bhonneagair shóisialta agus phobail atá ar fáil, lena n-áirítear scoileanna/institiúidí tríú leibhéal agus Ospidéal na hOllscoile.

3.3.2 Tiománaithe Fáis Contae

Is contae fairsing tíreolaíoch agus tuaithe den chuid is mó í Dún na nGall . Cé go n-aithnítear Leitir Ceanainn mar phríomhionad fostaíochta, imríonn na lonnaíochtaí níos lú ar fud an Chontae ról ríthábhachtach agus go minic speisialaithe. Aithníonn an Croí-Straiteis na ról thábhachtacha sin agus saináithnítear cúig bhaile atá ríthábhachtach chun fás a bhrú chun cinn ina gceantair faoi seach agus go deimhin níos faide i gcéin, agus ag féachaint fosta dá n-acmhainní seirbhíse. Leithdháileann an Straiteis níos mó ná aon cheathrú den fhás iomlán réamh-mheasta ar na lonnaíochtaí seo. Tá an réasúnaíocht chun é sin a dhéanamh leagtha amach thíos.

Ainm na Lonnaíochta agus An Leithdháileadh Beartaithe Tithíochta	Réasúnaíocht mar bhonn faoin Leithdháileadh beartaithe Tithíochta
Bun Cranncha (566 aonad)	<ul style="list-style-type: none"> An dara lonnaíocht is mó sa Chontae Cóngarach do Dhoire agus Suíomh Straitéiseach mar chuid de Réigiún Cathrach an Iarthuaiscirt
Bealach Féich - Srath an Urláir (566 aonad)	<ul style="list-style-type: none"> An tríú lonnaíocht is mó Ar tí tairbhe a bhaint as nascacht fheabhsaithe (TEN-T) agus feabhsúcháin timpeallachta (tionscadal SEED) Féidearthachtaí forbraíochta go háitiúil agus don bhaile a bheith mar bhunáit dóibh siúd atá ag obair i lonnaíochtaí eile in aice láimhe
Baile Dhún na nGall (566 aonad)	<ul style="list-style-type: none"> Forbairt shuntasach agus infheistíocht shuntasach le tamall anuas – gá le tógáil ar an rath seo. Áit thábhachtach do sheirbhísí agus mar cheann scríbe turasóireachta
Na Cealla Beaga (151 aonad)	<ul style="list-style-type: none"> Príomhphort iascaireachta sa Stát Ról thábhachtach aige in earnáil an fhuinnimh inathnuaite amach ó chósta, agus sa nuálaíocht i dtaca le hacmhainní mara go ginearálta. Féidearthachtaí móra mar bhunáit don turasóireacht
An Clochán Liath (151 aonad)	<ul style="list-style-type: none"> Baile thábhachtach seirbhísí, ag freastal ar cheantar mór thart air. Baile seirbhíse Gaeltachta. Féidearthachtaí le cur leis an infheistíocht reatha sa bhaile agus le forbairt bhreise a dhéanamh ar an bhonn fostaíochta ann.

3.3.3 Bailte Seirbhíse

Soláthraíonn na bailte seirbhíse seo a leanas: **Leifear, Carn Domhnach, Béal Átha Seanaidh, Bun Dobhráin, Ráth Bhoth, An Bun Beag-Doire Beag agus Baile na nGallóglach** feidhmeanna thábhachtacha áitiúla miondíola agus fostaíochta. Aithníonn an Croí-Straiteis na ról thábhachtacha seo agus, ag féachaint fosta dá n-acmhainní seirbhíse, leithdháiltear 11% den fhás iomlán réamh-mheasta ar na lonnaíochtaí seo. Tá an réasúnaíocht chun é sin a dhéanamh leagtha amach thíos.

Ainm na Lonnaíochta agus An Leithdháileadh Beartaithe Tithíochta	Rationale underpinning proposed Housing Allocation
Leifear (120 units)	<ul style="list-style-type: none"> • Cuireann na lonnaíochtaí seo ar fad feidhmeanna tábhachtacha áitiúla ar fáil i réimsí an mhiondíola, seirbhísí agus fostaíochta.
Carn Domhnach (120 units)	<ul style="list-style-type: none"> • Tá ról speisialtóireachta ar fáil laistigh de roinnt lonnaíochtaí; e.g.
Béal Átha Seanaidh (120 units)	<ul style="list-style-type: none"> - Turasóireacht i mBun Dobhráin, Carn Domhnach
Bun Dobhráin (120 units)	<ul style="list-style-type: none"> - Féidearthacht le deiseanna trasteorann a fhiosrú i Leifear
Ráth Bhoth (120 units)	<ul style="list-style-type: none"> - Béim ar fhorbairt ghnó ar an Bhun Beag/ sna Doirí Beaga
An Bun beg/Dóire Beaga (120 units)	<ul style="list-style-type: none"> - Féidearthachtaí oidhreachta agus turasóireachta i mBéal Átha Seanaidh agus i Ráth Bhoth
Baile na nGallóglach (120 units)	<ul style="list-style-type: none"> - Feidhm seirbhísí áitiúla i mBaile na nGallóglach; oifigí na Comhairle, miondíol etc.

3.3.4 Lonnaíochtaí Tuaithe agus Tuaithe Oscailte

Is contae tuaithe den chuid is mó é Dún na nGall agus aithníonn an Plean seo go mbeidh gá le freastal ar fhíor-riachtanas tithíochta tuaithe agus aird á tabhairt ar shrianta comhshaoil, tírdhreacha agus teicniúla agus fosta ar inmharthanacht ár mbailte agus sráidbhailte níos lú. Dá bhrí sin leithdháileann an Croí-Straiteis/Straiteis Lonnaíochta sprioc tithíochta cuí ar na lonnaíochtaí tuaithe níos lú agus faoin tuath oscailte lena chinntiú go dtugtar tacaíocht agus cothabháil do phobail tuaithe.

3.4 Measúnú ar an Éileamh ar Thithe agus an Straiteis Tithíochta

Éilíonn Cuspóir Beartais Náisiúnta 37 den NPF go ndéanfaí Measúnú ar Éileamh ar Riachtanas Tithíochta (HNDA) do gach Ceantar Údaráis Áitiúil, chun riachtanais tithíochta sa todhchaí a chomhghaolú agus a ailíniú go beacht. Tá an HNDA dírithe go príomha ar pholasaithe tithíochta, straitéisí tithíochta agus beartais chriosaithe úsáid talún a bhaineann leo a chur ar an eolas, chomh maith le cuidiú le socrú cá bhfuil réimsí nua beartais nó cláir infheistíochta le forbairt.

Tugann treoir an Rialtais a eisíodh maidir leis na Croístraitéisí² faoi deara go bhfanfaidh Straiteis Tithíochta na Comhairle mar mheán chun aghaidh a thabhairt ar riachtanais tithíochta iomlána laistigh den Chontae; áfach, ní mór don Straiteis Tithíochta a bheith bunaithe ar an Chroí-Straiteis i dtéarmaí daonra iomlán agus riachtanais talún tithíochta. Mar sin, imlíníonn an Croí-Straiteis a chuirtear i láthair anseo spriocanna seachadta tithíochta a theastaíonn chun freastal ar an éileamh thar shaolré an Phlean Forbartha, agus tá sonraí na Straiteise Tithíochta agus an HNDA curtha i láthair i gCaibidil 6.1.

² 'Guidance Note on Core Strategies', Dept. of Environment, Heritage and Local Government (2010)

3.5 Treochtaí Daonra

Thaifead Daonáireamh 2016 daonra de 159,192 i gContae Dhún na nGall. Léiríonn réamhthorthaí dhaonáireamh 2022 go bhfuil méadú 4.5% (7,129 duine) tagtha ar dhaonra an Chontae, rud a fhágann daonra iomlán de 166,321. Fáiltíonn sé seo le cúlú ón laghdú daonra a taifeadadh in 2016 (féach tábla 3.1 thíos) agus cuireann sé an Contae ar ais ar rathag fáis, cé go raibh sé ag ráta thart ar leath den ráta a chonacthas idir 2006 agus 2011.

Tábla 3.1 –Athrú Daonra i gContae Dhún na nGall idir 2006 agus 2022

Bliain	2006	2011	2016	2022 ³
Daonra	147,264	161,137	159,192	166,321
Athrú Iarbhír	-	13,873	-1,945	7,129
Athrú i %	-	9.4%	-1.2%	4.5%

3.6 Réamh-mheastacháin Daonra agus Sprioc-Treoirlínte do Mhodheolaíocht an tSoláthair Tithíochta d'Údaráis Phleanála

Is príomhionchur i bpróiseas an Phlean Forbartha é an réamh-mheastacháin daonra agus cuireann siad an comhthéacs straitéiseach ar fáil d'ullmhú plan. Soláthraíonn an Creat Pleanála Náisiúnta (NPF) agus an 'Treochlár Forfheidhmithe'⁴ gaolmhar (féach Tábla 3.2 thíos) spriocanna daonra réamh-mheasta do Chontae Dhún na nGall agus cuireann na figiúirí seo in iúl do na réamh-mheastacháin daonra sa Straitéis Réigiúnach Spáis agus Eacnamaíochta. Cé go bhfuil na réamh-mheastacháin seo úsáideach chun críocha pleanála meántéarmacha agus fadtéarmacha, ní mheastar go bhfuil siad thar a bheith feiliúnach do thimthriallta Plean Forbartha níos giorra 6 bliana. Chun aghaidh a thabhairt ar na riachtanais ghearrthéarmacha seo, d'eisigh an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreacht (*dá ngairtear 'Sprioc-Mhodheolaíocht an tSoláthair Tithíochta le haghaidh Pleanáil Forbartha' Treoirlínte d'Údaráis Phleanála*) treoirlínte reachtúla chun spriocanna soláthair

³ Based on preliminary census data for 2022

⁴ Treochlár Forfheidhmithe don Chreat Pleanála Náisiúnta, DHLGH, Iúil 2018

tithíochta a ionchorprú i bPleananna Forbartha in 2020 agus úsáideadh na treoirínite seo chun eolas a thabhairt do na spriocanna soláthair tithíochta don Chontae thar shaolré an Phlean Forbartha seo, atá leagtha amach i dTábla 3.3 thíos.

Tábla 3.2 - Réamh-mheastacháin Daonra Idirthréimhseacha Contae go dtí 2031 (Foinse: Treochlár Forfheidhmithe don Chreat Pleanála Náisiúnta)

Regions and Counties	2016	2026	2031
North-West			
Donegal	159,000	173,500-176,500	179,500-183,500

Tábla 3.3 –Spriocanna Soláthair Tithíochta do CDP 2024-2030

Comhairle Contae Dhún na nGall		An Meán Teaghlach Bliantiúil	Iomlán Teaghlach
A	Réamh-mheastachán ar éileamh nua teaghlaigh ó 2017 go R4 2029 i gcás NPF an ESRI	841	10,929
B	Soláthar tithíochta nua iarbhír 2017 go R4 2023 (seachadadh measta amach anseo do R3 agus R4, 2022 agus do 2023 ar fad bunaithe ar threochtaí stairiúla)	472 (3302/7, chun an tréimhse seacht mbliana ó 2017 go deireadh 2023 a chlúdach)	3,302
C	Teaghlach gan dídean (na sonraí suas chun dáta), agus éileamh nár shroicheann sa Móráireamh deireanach	N/A	51
D	Sprioc Tithíochta a Phleanáil = Iomlán (A-B+C) (Éileamh réamh-mheasta NPF an ESRI – críochnuithe nua) + Éileamh nár comhlíonadh	1280 (7678/6, chun tréimhse an phlean a chlúdach ó Eanáir 2024 go deireadh 2029)	7678

Léiríonn an sprioc soláthair tithíochta atá leagtha amach i dTábla 3.3 thuas go bhfuil gá le híosmhéid de 1280 aonad nua a sheachadadh in aghaidh na bliana i gContae Dhún na nGall chun freastal ar an éileamh. Éileoidh sé seo méadú suntasach ar aschur tithíochta de bhreis ar an mhéid a soláthraíodh le blianta beaga anuas (féach Tábla 3.4 thíos) agus mar sin tá an Plean Forbartha seo dréachtaithe chun a chinntiú go bhfuil na coinníollacha is fearr ann do sholáthar tithíochta inbhuanaithe sa Chontae amach anseo.

Tábla 3.4 - Críochnaithe Áitreabh Nua 2016-2021 (foinse: CSO)

Críochnaithe Tithe Nua i nDún na nGall, 2016-2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	289	363	433	432	580	479

Table 3.5 - Tábla Croístraitéise

Daonra agus Tithíocht							Criosú Talún ag Teastáil						
Cineál Lonnaíochta / Sraithsa Struchtúr Lonnaíochta	Ainm na Lonnaíochta	Daonra Daonáirimh 2016	Daonáireamh 2016 (%)	Spríoc Tithíochta (Aonaid)	Spríocdhaonra 2030	Spríoc Tithíochta (%)	Criosú Reatha (Ha)	Cumas fágtha den chriosú reatha (Ha)	Talamh criosaith e ag Teastáil (ha)	Spríocdhúlús Cónaithe (aonaid in aghaidh an Ha)	Tailte Inlíonta dá bhforáiltear ⁵ (ha)	Tailte neamh-inlíonta atá fágtha (ha)	Easnamh / Barrachas ar Thalamh Criosaithe
Tiomántóir Fáis Réigiúnach (30%) ~2303 aonad													
	Leitir Ceanainn	19274	12	2303	25434	30	70 ⁶	62	57	35	62.51 ⁷	24.57	+30
Tiománaithé Fáis Contae/Baile Fáis Féinchothaithe: (~26%) ~2000 aonad													
	Bun Cranncha	6785	4.3	566	8342	7.3	65	53	16.2	35	46.83 ⁸	1.17	+31.8
	Bealach Féich-Srath an Urláir	4852	3	566	6409	7.3	47.36 ⁹	47.36	16.2	35	49.56 ¹⁰	2.63	+35.99
	Baile Dhún na nGall	2618	1.6	566	4175	7.3	24.96	16	16.2	35	¹¹		
	Na Cealla Beaga	1236	0.8	151	1651	2	12.98	12.98	4.3	35	¹¹		
	An Clochan Liath	1164	0.7	151	1579	2	15.41	14.45	4.3	35	¹¹		
	Iomlána le haghaidh Tiománaithé Fáis Contae	16,655	10.4	2000	22156	25.9	235.71		114.2	-			
Bailte Seirbhíse: (~11%) ~845 aonad													
	Leifear ¹²	1626	1	121	1959	1.57	0	N/B	3.5	35	N/B	N/B	-3.5

⁵ Tá gá le tailte inlíonta 40% ar a laghad (m.sh. laistigh de theorainn an CSO) de réir fhorálacha an RSES.

⁶ De réir CDP 2018-2024

⁷ De réir dréacht-LAP Leitir Ceanainn agus Plean Iompair Áitiúil 2023-2029 atá ag teacht chun cinn

⁸ De réir Dréachtphlean Bhun Cranncha atá ag teacht chun cinn agus bunaithe ar shuímh chónaithe den chéad chéim agus suíomhanna deise

⁹ De réir Seacht mBailte Straitéiseacha 2018-2024

¹⁰ De réir Dréachtphlean Bealach Féich/Srath an Urláir atá ag teacht chun cinn agus bunaithe ar shuímh chónaithe den chéad chéim agus suíomhanna deise

¹¹ Le cinneadh trí athbhreithniú ar STSLAP 2018-2024

¹² Mar gheall ar a scála agus a gcarachtar teoranta, níl criosú cónaithe sna lonnaíochtaí seo. Ina ionad sin, tá deiseanna teoranta forbartha sna creataí a dhéanfar a bhainistiú de réir phrionsabail an fháis dhlúite agus sheicheamhaigh.

	Carn Domhnach	2471	1.6	121	2804	1.57	24.81	22.82	3.5	35	11		
	Béal Átha Seanaidh	2299	1.4	121	2632	1.57	22.78	22.62	3.5	35	11		
	Bun Dobhráin	1963	1.2	121	2296	1.57	22.93 ¹³	22.93	3.5	35	5.2 ¹⁴	0	+1.7
	Ráth Bhoth ¹²	1089	0.7	120	1419	1.57	0	N/B	3.5	35	N/B	N/B	-3.5
	An Bun Beag- An Doire Beag ¹²	1491	0.9	120	1821	1.57	0	N/B	3.5	35	N/B	N/B	-3.5
	Áth an Mhuilinn ¹²	1037	0.7	121	1370	1.57	0	N/B	3.5	35	N/B	N/B	-3.5
	Iomlána do Bhaile Seirbhíse	11976	7.5	845	14301	10.99	70.52	68.37	24.5	-			
Ceantair Thuaithe (Lonnaíochtaí): (~8%) ~610 aonad													
An Tuath Oscalite: (25%) ~1920 aonad													

¹³ De réir CDP 2018-2024

¹⁴ De réir Dréachtphlean Bhun Dobhráin atá ag teacht chun cinn agus bunaithe ar shuímh chónaithe den chéad chéim

3.7 Cuspóirí Miondíola

Féach Caibidil 7, 'Forbairt Eacnamaíoch'.

Objectives

CS-O-1	Chun tacú le fás Leitir Ceanainn agus a limistéar uirbeach mar phríomhspreagthóir fáis daonra agus eacnamaíochta sa Chontae.
CS-O-2	Chun tacú le fás líonra de 'Thiománaithe Fáis Contae agus 'Bhailte Seirbhíse' mar phríomhláithreacha fáis daonra (ag soláthar do thart ar 5500 duine breise faoi 2030).
CS-O-3	Chun tacú le fás Leitir Ceanainn agus a limistéar uirbeach mar phríomhspreagthóir fáis daonra agus eacnamaíochta sa Chontae.
CS-O-4	Chun infheistíocht i mbonneagar a iarraidh a ailíniú leis na tosaíochtaí fáis a bunaíodh sa struchtúr lonnaithe mura rud é, i gcásanna sonracha, go gcuireann srianta comhshaoil cosc ar infheistíocht den sórt sin, go n-éilíonn saincheisteanna comhshaoil infheistíocht in áit eile nó go n-eascaíonn deiseanna nuálaíochta le haghaidh infheistíocht straitéiseach a bhfuil tábhacht réigiúnach ag baint leis ag láithreacha eile.
CS-O-5	Chun deiseanna a shaothrú le haghaidh tuilleadh infheistíochta i mbonneagar riachtanach.
CS-O-6	Chun seachadadh príomhbhóithre agus bonneagair rochtana a chomhordú agus a chur chun cinn (lena n-áirítear Conair Iompair an A5 an Iarthair agus tionscadail bhóithre an A6, Tionscadal Feabhsaithe Bealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall agus feabhsuithe ar an líonra TEN-T go ginearálta agus Tionscadal Sheachbhóthar Cheann an Droichid) leis na húdaráis ábhartha eile lena n-áirítear comhpháirtithe i gComhpháirtíocht Fáis Straitéisigh an Iarthuaiscirt agus laistigh de Thionól Réigiúnach an Tuaiscirt agus an Iarthair chun naisc straitéiseacha éifeachtacha a chruthú leis an Chontae agus ar fud an Chontae.
CS-O-7	Chun tacú le fás eacnamaíoch ar fud an Chontae trí: <ol style="list-style-type: none"> Bunú Leitir Ceanainn mar ionad d'fhás eacnamaíoch ar fud na n-earnálacha, go háirithe tríd an pháirc ghnó reatha a chur chun cinn, comhdhlúthú lár an bhaile lena n-áirítear tosaíocht a thabhairt d'fheabhsuithe ar an fhearann poiblí, seachadadh an phríomhbhonneagair bóithre agus rochtana, trí chur chuige réamhghníomhach chun seachadadh príomhláithreáin athghiniúna a chumasú. Chun leanúint ar aghaidh ag tacú le 'Thiománaithe Fáis Contae agus 'Bailte Seirbhíse' mar spreagthaí rithábachtacha fáis lasmuigh de Leitir Ceanainn. Chun leanúint ar aghaidh ag tacú le hathghiniúint, athnuachan agus forbairt bhailte agus shráidbhailte an Chontae thar shaolré an Phlean. Chun leanúint ar aghaidh ag aithint agus ag baint leasa as deiseanna a thagann chun cinn mar thoradh ar thionchar an Breatimeachta ar infheistíocht eacnamaíoch nua go háirithe laistigh de réigiún na teorann.

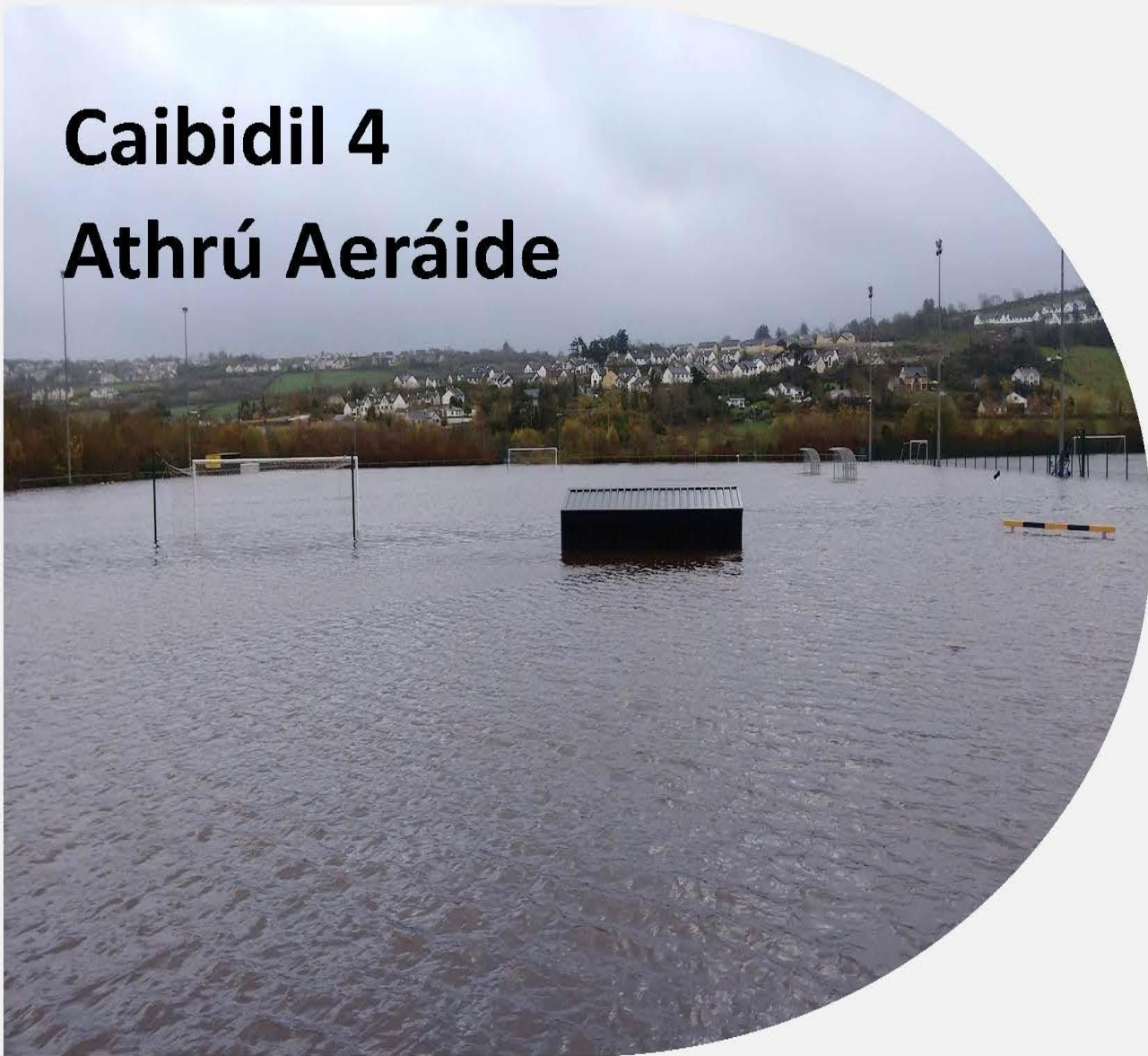
Policies

CS-P-1	Go laistigh de theorainneacha lonnaíochtaí a shaináithnítear teorainneacha an Chreata Lonnaíochta, déanfar iarratais ar fhorbairt a mheas i bhfianaise gach breithnithe ábhartha pleanála lena n-áirítear aon chriosú úsáide talún aitheanta, infhaighteacht bonneagair, beartais ábhartha an Phlean Forbartha/Plean Ceantair Áitiúil de réir mar is infheidhme, treoir/beartas réigiúnacha agus náisiúnta eile agus sonrúcháin comhshaoil ábhartha.
CS-P-2	Forbairt na mbailte a threorú ar bhealach seicheamhach, amach ón phríomhlimistéar d'fhonn an úsáid is fearr is féidir a bhaint as soláthar bonneagair reatha agus amach anseo, 'léim' a sheachaint go dtí ceantair imeall lár an bhaile mhóir agus ar imeall an bhaile agus úsáid níos fearr a bhaint as talamh tearcúsáidte. Ní bheidh feidhm ag an bheartas seo maidir le fiontair ghnó ar scála beag (gan forbairt miondíola san áireamh) ina bhfuil thart ar 1 go 5 fostaithe.
CS-P-3	Chun Tacú le agus éascú a dhéanamh ar sholáthar: <ul style="list-style-type: none"> a. cumas cóireála fuíolluisce breise agus uasghráduithe ar an soláthar uisce b. feabhsúcháin ar an fhearann poiblí, c. bonneagar cathartha, cultúrtha, glas, taitneamhachta agus áineasa nua/feabhsaithe, d. tionscnaimh chun dul i ngleic le folúntais agus tréigean e. bonneagar iompair gníomhach agus inbhuanaithe agus saoráidí cuairteoirí inár lonnaíochtaí cois cósta/Slí an Atlantaigh Fhiáin.

Caibidil 4

Athrú Aeráide

Caibidil 4 –Athrú Aeráide

4.1 Réamhrá

Tagraíonn athrú aeráide don athrú ar phatrúin aeráide is féidir a chur síos go príomha ar na leibhéal mhéadaithe dé-ocsaíd charbóin san atmaisféar (CO₂). Tá na cúiseanna atá le harduithe den sórt sin tuairiscithe go maith ag an leibhéal idirnáisiúnta agus náisiúnta agus is gnách iad a chur i leith úsáid breoslaí iontaise. Tá éifeachtaí an athraithe aeráide le feiceáil go háitiúil le roinnt imeachtaí foircneacha le blianta beaga anuas. I measc na samplaí suntasacha tá: tuille in Ospidéal Ollscoile Leitir Ceanainn (2013); agus Tuille Leithinis Inis Eoghain (2017). Léiríonn na réamh-mheastacháin aeráide don chéad céad eile go leanfaidh treochtaí aeráide a breathnaíodh agus go dtiocfaidh dlús leo sna blianta atá le teacht.

I gcás na hÉireann, is iad na príomhthreochtaí fadtéarmacha athraithe aeráide:

- Tá na teochtaí ag méadú agus táthar ag súil go leanfaidh siad ag méadú i ngach áit agus i ngach séasúr;
- Nuair a chuirtear i gcomparáid le teocht, ní bhíonn na réamh-mheastacháin deascadh chomh cinnte sin. Mar sin féin, táthar ag súil le laghduithe suntasacha ar leibhéal mheánfrasaíochta sa Samhradh agus san Fhómhar agus léiríonn réamh-mheastacháin go bhfuil méadú ar imeachtaí foircneacha frasaíochta, go háirithe i rith an gheimhridh; agus
- Leanfaidh leibhéal na farraige ag ardú suas le 0.81m faoi 2100.

Is féidir le hÉirinn a bheith ag súil fosta le:

- Méaduithe ar mhinicíocht agus ar dhéine na dtonn teasa samhraidh, na teochtaí foircneacha agus an triomach;
- Laghduithe ar mhinicíocht sioc agus sneachta;
- Méadú ar fhad an tséasúir atá ag fás (timthriall feineolaíoch); agus

4.2 Comhthéacs Dílí agus Beartais

Tá gealltanais idirnáisiúnta, Eorpacha agus náisiúnta ag Éirinn chun cosán dícharbónaithe a chur i bhfeidhm go dtí 2030 i gcomhréir le glacadh le sprioc glan-astaíochtaí carbóin nialasach ag leibhéal an AE faoi 2050. Tá an creat beartais ilghnéitheach seo leagtha amach i dtáblaí 4.1 go 4.4 go huile ag deireadh na Caibidle seo. Tugann Alt 10(2)(n) den Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 (arna leasú) [‘an tAcht’] sainordú do gach údarás pleanála cuspóir a áireamh i bpleananna forbartha chun straitéisí iompair inbhuanaithe a chur chun cinn i limistéir uirbeacha agus tuaithe. Tá ról tábhachtach ag an Phlean Forbartha maidir leis na cuspóirí náisiúnta agus idirnáisiúnta a bhaint amach. Is féidir leis é sin a dhéanamh trí thacú le forbairt a chuidíonn le hathrú aeráide a mhaolú (m.sh. fuinneamh in-athnuaite) agus trí chinntiú go n-oiriúnaíonn forbairt d’éifeachtaí an athraithe aeráide (m.sh. a chinntiú nach gceadaítear d’fhorbairtí leochaileacha dul ar aghaidh i limistéir ina bhfuil baol tuilte).

I measc na mbeart maolaithe sa Phlean seo tá:

- Leithdháileadh 80% den fhás réamh-mheasta ar an Chroí-Straitéis ar cheantair thógtha comhdhéanta de Leitir Ceanainn (30%), 5 Thiománaí Fáis Contae (35%) agus Lonnaíochtaí Tuaithe (15%);
- Tús áite a thabhairt d’fhás dlúth in ullmhú pleananna baile agus beartas ginearálta;
- Riachtanais taistil ghníomhaigh a aithint in ullmhú criosú forbartha plean baile agus i mbeartas ginearálta;
- Tacú le hiompar inbhuanaithe m.sh. i dtacaíocht bheartais le haghaidh pointí luchtaithe EV agus beartas páirceála lár an bhaile;
- Fuinneamh in-athnuaite a éascú;

- Athghiniúint bailte agus sráidbhailte a chur chun cinn agus athúsáid foirgneamh folamh agus tréigthe;
- Comhtháthú réitigh bhainistíochta uisce inbhuanaithe mar Dhearadh Uirbeach atá íogair ó thaobh Uisce agus Réitigh Dúlrbhunaithe i bhforbairtí (m.sh. díonta glasa, cosáin phóiriúil/dromchlaí glasa, buaint uisce báistí, limistéir faoi phlandáil, gairdíní báistí, claiseanna, stiallacha scagairí, báisíní coinneála/linnte, bogaigh thógtha); agus
- Príomhshruthú an athraithe aeráide a chur chun cinn sa chinnteoireacht.

Áirítear na nithe seo a leanas le bearta oiriúnaithe sa Phlean seo:

- Bainistíocht riosca tuilte
- Cur chun cinn córais nádúr-bhunaithe do sheirbhísí bainistíochta uisce
- Feabhsú agus cosaint an bhonneagair ghlais agus na bithéagsúlachta

Chomh maith leis na bearta beartas thuasluaite atá sa chuid eile den Phlean seo, tá na cuspóirí ginearálta seo a leanas san áireamh chun béim a chur ar chur chuige leathan an Údaráis i leith na ceiste seo.

4.3 Cuspóirí

CA-O-1	<p>Chun straitéisí lonnaithe agus iompair inbhuanaithe a chur chun cinn i limistéir uirbeacha agus thuaithe lena n-áirítear bearta a chur chun cinn chun—</p> <ol style="list-style-type: none"> an t-éileamh ar fhuinneamh a laghdú mar fhreagairt ar an dóchúlacht go dtiocfaidh méaduithe ar chostais fuinnimh agus eile mar gheall ar laghdú fadtéarmach ar acmhainní neamh-inathnuaite, astaíochtaí gás ceaptha teasa antrapaigineacha a laghdú; agus aghaidh a thabhairt ar an ghá atá le hoiriúnú don athrú aeráide, ag cur Plean Gníomhaíochta Aeráide Chomhairle Contae Dhún na nGall san áireamh (de réir bhrí alt 14B den Acht um Ghníomhú ar son na hAeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin 2015). <p>go háirithe, ag féachaint do shuíomh, leagan amach agus dearadh na forbartha nua.</p>
CA-O-2:	<p>Chun tacú le agus le cur i bhfeidhm: Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe na NA (SDGanna); Cuspóirí Beartais Náisiúnta ábhartha an Chreata Pleanála Náisiúnta um athrú aeráide (NPO); na cuspóirí náisiúnta um athrú aeráide atá sa Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide 2021; agus na Cuspóirí Uileghabhálacha Beartais Réigiúnacha Comhshaoil agus Cuspóirí Beartais Réigiúnacha ábhartha na Straitéise Réigiúnach Spáis agus Eacnamaíoch; agus na gníomhartha atá sa Straitéis um Oiriúnú Aeráide 2018-2024 de chuid Chomhairle Contae Dhún na nGall (nó aon nuashonrú ar aon cheann díobh sin thuas).</p>

Tábla 4.1: Beartais agus Comhaontuithe Idirnáisiúnta agus Eorpacha maidir leis an Athrú Aeráide

Beartais agus Comhaontuithe Idirnáisiúnta agus Eorpacha um Athrú Aeráide

Creat-Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar an Athrú Aeráide (UNFCCC)(1992)

Is é cuspóir an chreata 'tiúchan gás ceaptha teasa san atmaisféar a chobhsú ag leibhéal a chuirfeadh cosc ar thrasnaíocht chontúirteach antrapaigineach ar an chóras aeráide'.

Prótocal Kyoto 1997

Tá an Prótacal bunaithe ar phrionsabal na gcomhfhreagrachtaí: admhaíonn sé go bhfuil inniúlachtaí éagsúla ag tíortha aonair chun an t-athrú aeráide a chomhrac mar gheall ar leibhéil éagsúla forbartha eacnamaíche.

Straitéis Oiriúnaithe an AE

Bhí sé mar aidhm leis an straitéis an Eoraip a dhéanamh níos athléimní ó thaobh na haeráide de. Trí chur chuige comhleanúnach a ghlacadh agus trí fhoráil a dhéanamh maidir le comhordú feabhsaithe, bhí sé mar aidhm aige feabhas a chur ar ullmhacht agus ar chumas gach leibhéil rialachais freagairt do thionchair an athraithe aeráide. Ba pointe tagartha í an straitéis chun an Eoraip a ullmhú do na tionchair aeráide atá le teacht, ag gach leibhéal

Comhaontú Pháras

Chuaigh Comhaontú Pháras isteach ina chéim cur chun feidhme in 2020, agus, ar an chaoi sin, tháinig sé in ionad 1997 Phrótacal Kyoto mar chreat chun cuspóir UNFCCC a bhaint amach. Bhunaigh Comhaontú Pháras spriocanna a bhaineann le teocht, seasmhacht aeráide agus sreafaí airgeadais. Go sonrath.

Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe na Náisiún Aontaithe (SFIInna) 2015

Tugann na 17 SFIInna, arna nglacadh ag ballstáit uile na Náisiún Aontaithe, i gcoilár Chlár Oibre 2030 um Fhorbairt Inbhuanaithe, aghaidh ar na dúshlán chomhshaoil, eacnamaíochta, agus shóisialta a chaithfidh gach tír dul i ngleic leo faoi 2030 chun forbairt chuimsitheach, dírithe ar dhaoine, agus forbairt inbhuanaithe a bhaint amach gan aon duine fágtha ina ndiaidh. Aithníonn siad go gcaithfidh deireadh a chur leis an bhochtaineacht agus le díothachtaí eile a bheith fite fuaite le straitéisí a fheabhsaíonn sláinte agus oideachas, a laghdaíonn neamhionannas, agus a spreagann fás eacnamaíoch - agus iad uile ag dul i ngleic leis an athrú aeráide agus ag obair chun ár n-aigéin agus ár bhforaoisí a chaomhnú. Tagraíonn SFI 13 don ghá atá le gníomhaíocht phráinneach a dhéanamh chun an t-athrú aeráide agus a thionchair a chomhrac

Creat Aeráide agus Fuinnimh an Aontais Eorpach 2021 go 2030

Cuimsíonn seo trí chomhpháirt chun dul chun cinn a chumasú maidir le maolú astaíochtaí: Córas Trádála Astaíochtaí an AE, an Rialachán maidir le Comhroinnt Iarrachtaí agus úsáid na Talún, athrú úsáide talún agus rialáil foraoiseachta. Clúdaíonn gach comhpháirt gníomhaíochtaí ar leith as a dtagann astaíochtaí agus baint GHG. Tá na trí phíosa reachtaíochta aeráide seo le nuashonrú chun an sprioc glan laghdaithe astaíochtaí gás ceaptha teasa atá leagtha amach i 'Margadh Glas an AE' a chur i bhfeidhm.

Comhaontú Glas don Eoraip (2020)

Is sraith tionscnamh beartais é an Comhaontú Glas don Eoraip a bhfuil sé mar aidhm uileghabhálach aige an Eoraip a dhéanamh neodrach ó thaobh na haeráide de in 2050. I measc na gcéad tionscnamh um ghníomhú ar son na haeráide faoin Chomhaontú Glas tá:

- Togra chun an Dí Aeráide Eorpach a thabhairt isteach chun cuspóir aeráidneodrachta 2050 a chumhdach i ndlí an Aontais.
- An Comhshocrú Aeráide Eorpach chun saoránaigh agus gach cuid den tsochaí a mhealladh i ngníomhú ar son na haeráide.
- Plean um Sprioc Aeráide 2030 chun glanastaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú 50% ar a laghad agus i dtreo 55 % faoi 2030 (seachas 60 % faoi 2050 faoi chomhaontú Pháras)

Plean REPowerEU (2022)

Beartaithe ag an AE chun athléimneacht an chórais fuinnimh uile-AE a mhéadú. Tá REPower EU bunaithe ar dhá cholún:

- Deireadh a chur le spleáchas ar ghás na Rúise roimh 2030; agus
- Soláthairtí gáis a éagsúlú, trí Ghás Nádúrtha Leachtaithe (GNL) níos airde agus allmhairí píblíne ó sholáthraithe neamh-Rúiseacha, agus méideanna níos mó de tháirgeadh agus allmhairí bithmheatán agus hidrigine in-athnuaite; agus, úsáid breoslaí iontaise a laghdú níos tapúla inár dtithe, inár bhfoirgnimh, inár dtionscail agus inár gcóras cumhachta, trí éifeachtúlacht fuinnimh a threisiú, trí fhoinsí in-athnuaite agus leictirí a mhéadú, agus aghaidh a thabhairt ar scrogaill bonneagair.

Tábla 4.2: Comhthéacs Beartais Aeráide Náisiúnta

Comhthéacs Beartais Aeráide Náisiúnta**Seasamh Beartais Náisiúnta maidir le Gníomhú ar son na hAeráide agus Forbairt Ísealcharbóin (2014)**

Cuimsítear sa reachtaíocht an ceanglas atá ann aistriú go geilleagar atá athléimneach ó thaobh aeráide de, atá saibhir ó thaobh na bithéagsúlachta de, atá inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de agus neodrach ó thaobh aeráide de faoi 2050, an. Ceanglaítear leis an Acht ar údarais áitiúla Pleananna Gníomhaíochta Aeráide aonair a ullmhú chun bearta maolaithe agus oiriúnaithe araon a chur san áireamh, agus chun iad sin a nuashonrú gach cúig bliana. Déantar foráil ann d'athbhreithnithe bliantúla ar an Phlean Náisiúnta Gníomhaithe ar son na hAeráide agus d'fhorbairt straitéise náisiúnta fadtéarmach um ghníomhú ar son na haeráide gach cúig bliana.

Plean Gníomhaithe ar son na haeráide 2021

Gealltar Éire do sprioc de ghlan-nialas astaíochtaí gás ceaptha teasa a bheidh ceangailteach ó thaobh dlí tráth nach déanaí ná 2050, agus laghdú 51% faoi 2030 (i gcomparáid le leibhéal 2018). Áiríonn sé sprioc foriomlán fuinnimh in-athnuaite de 80% faoi 2030.

An tAcht um Ghníomhú Aeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú) 2021

Ceanglaíonn an tAcht um Ghníomhú ar son na hAeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú), 2021 orainn, sa dlí, tabhairt faoi agus a bhaint amach tráth nach déanaí ná 2050, an t-aistriú chuig geilleagar atá seasmhach ó thaobh na haeráide de, atá saibhir ó thaobh na haeráide de, atá inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de agus atá neodrach ó thaobh na haeráide de. Ceanglaítear leis an Acht ar údarais áitiúla Pleananna Gníomhaíochta Aeráide aonair a ullmhú chun bearta maolaithe agus oiriúnaithe araon a chur san áireamh, agus chun iad sin a nuashonrú gach cúig bliana. Déantar foráil ann d'athbhreithnithe bliantúla ar an Phlean Náisiúnta Gníomhaithe ar son na hAeráide agus d'fhorbairt straitéise náisiúnta fadtéarmach um ghníomhú ar son na haeráide gach cúig bliana.

Tionscadal Éireann 2040 (Creatlach Náisiúnta Pleanáil agus Plean Forbartha Náisiúnta)

Cinntíonn torthaí straitéiseacha náisiúnta an Chreata Náisiúnta Pleanála d'Aistriú chuig Sochaí Ísealcharbóin agus Athléimneach Aeráide (NSO 8), Fás Dlúth (NSO 1), Soghluaisteacht Inbhuanaithe (NSO 4), agus Bainistíocht Inbhuanaithe Uisce, Dramhaíola agus Acmhainní Comhshaoil eile (NSO 9) go bhfuil gníomhú ar son na haeráide cumhdaithe sa phleanáil spásúil chun aistriú náisiúnta a chumasú chuig geilleagar iomaíoch ísealcharbóin, athléimneach aeráide agus inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de faoi 2050. Tacaíonn Cuspóir Náisiúnta Pleanála 54 leis na torthaí seo – cuspóir chun ár lorg carbóin a laghdú trí ghníomhú ar son na haeráide a chomhtháthú sa chóras pleanála chun tacú le spriocanna náisiúnta maidir le maolú beartais aeráide agus cuspóirí oiriúnaithe, chomh maith le spriocanna maidir le laghduithe astaíochtaí gás ceaptha teasa.

Clár don Rialtas 2020

Fócas láidir ar ghníomhaíocht aeráide lena n-áirítear tiomantas chun astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú 7% sa bhliain ar an mheán thar na 10 mbliana atá romhainn.

Tábla 4.3: Comhthéacs Beartais Réigiúnach

COMHTHÉACS BEARTAIS RÉIGIÚNACH**Tionól Réigiúnach an Tuaiscirt agus an Iarthair**

The Northern and Western Regional Assembly RSES accords with the European Growth Strategy, PO2- "Eoraip níos Glaise, saor ó charbón, a chuireann Comhaontú Pháras i bhfeidhm agus a infheistiú in aistriú fuinnimh, in athnuaiteáin agus sa chomhrac in aghaidh an athraithe aeráide." , bainte amach trí shraith Cuspóirí Beartais Réigiúnacha.

An Oifig Réigiúnach um Ghníomh ar son na hAeráide

Tá CARO Cósta an Atlantaigh Thuaidh ar cheann de 4 oifig réigiúnacha agus tá sé sainordaithe:

- Gníomhú ar son na hAeráide a Thiomáint & Acmhainn a Thógáil laistigh den Earnáil Rialtais Áitiúil;
- Rannpháirtíocht a Chomhordú ar fud Gníomhaireachtaí éagsúla agus Ranna Rialtais;

- Iarrachtaí Earnála a aistriú go leibhéal áitiúil;
- Tógáil ar Thairbhí agus Saineolas um Ghníomhú ar son na hAeráide

Tábla 4.4: Comhthéacs Beartais na nÚdarás Áitiúil

COMHTHÉACS BEARTAIS NA NÚDARÁS ÁITIÚIL

Climate Ready Donegal, Straitéis Oiriúnaithe don Athrú Aeráide 2019

Leagtar amach ann na tosaíochtaí straitéiseacha, na bearta agus na freagraí maidir le hoiriúnú i gContae Dhún na nGall thar thréimhse 5 bliana go dtí 2024, mar a cheanglaítear leis an Acht um Ghníomhú ar son na hAeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin 2015.

Caibidil 5

Bailte agus Sráidbhailte

Caibidil 5 –Bailte agus Sráidbhailte

5.1 Réamhrá

Aithníonn Caibidil 3: 'Croí-Straitéis' an tábhacht agus an príomhról atá ag pobail tuaithe Dhún na nGall maidir le cur le fás dearfach agus forbairt eacnamaíoch ar fud an Chontae. Is sócmhainn iad pobail tuaithe Chontae Dhún na nGall le luacháil agus le cothú. Tá éagsúlacht shuntasach sna deiseanna a eascraíonn as ár bpobail tuaithe agus tá an cumas ann idirdhealú a dhéanamh idir an Contae agus áiteanna eile, go háirithe ó thaobh an cháilíocht beatha atá ar fáil.

Tá bailte agus sráidbhailte an Chontae i gcoírlár na bpobal tuaithe toisc gur suíomhanna tábhachtacha iad le haghaidh seachadadh seirbhíse, bailiú, léiriú féiniúlachta, fiontar tuaithe agus tacaíochtaí sóisialta agus pobail. Aithníonn an Plean seo an tábhacht a bhaineann le bailte agus sráidbhailte tuaithe chun tacú leis an phobal tuaithe níos leithne agus mar sin tá sé mar aidhm aige a n-athbheochan agus a n-athghiniúint a chumasú mar phríomh-idirghabháil straitéiseach. Chuige sin, díríonn an Croí-Straitéis timpeall 50% den fhás daonra réamh-mheasta i dtreo lonnaíochtaí beaga an Chontae. Tá an cur chuige seo comhsheasmhach le beartas náisiúnta mar atá sa NPF agus 'Ár dTodhchaí Tuaithe, 2021-2025' (Caibidil 5: Bailte agus Sráidbhailte Tuaithe a Athbheochan) agus beartas réigiúnach mar atá san RSES (RPO 3.4).

Cuspóir Beartais Náisiúnta 18b

Clár a fhorbairt um 'thithe nua i mbailte beaga agus sráidbhailte' le húdarais áitiúla, gníomhaireachtaí bonneagair phoiblí ar nós Uisce Éireann agus pobail áitiúla chun láithreáin seirbhísithe a chur ar fáil ina bhfuil an bonneagar cuí chun daoine a tharraingt lena gcuid tithe féin a cheannach agus cónaí i mbailte agus i sráidbhailte beaga.

CBR 3.4

Tacú le hathghiniúint agus athnuachan bailte agus sráidbhailte beaga i gceantair thuaithe.

RPO 3.13 supports the role of smaller and medium-sized towns as set out below and requires the identification of in the Development Plan of such settlements in the Core Strategy.

CBR 3.13

Tacú le ról bailte níos lú agus bailte ar mheánmhéide, a léiríonn ról tábhachtach ó thaobh seirbhísí a sholáthar agus na fostaíochta dá n-abhantracha laistigh d'fheidhm gheilleagrach an chontae. Sonrófar lonnaíochtaí dá leithéid trí phróiseas an Phlean Forbartha mar chuid den OrdLathas Lonnaíochta agus den Chroí-Straitéis.

Aithníonn an Croí-Straitéis lonnaíochtaí dá leithéid sna sraitheanna 'Tiománaithe Fáis Contae' agus 'Bailte Seirbhíse' den ordlathas lonnaíochta. Ar mhaithe le soiléiriú, tá aitheantas tuillte ag na socraíochtaí seo a leanas fosta i gcomhthéacs RPO 3.13:

Ailt an Chorráin (Burtonport)	Turasóireacht agus Slí an Atlantaigh Fhiáin Mara Aitheanta mar acmhainneacht ar leith do scéim feabhsúcháin bailte chun pobail a neartú.
An Charraig (Carrick)	Turasóireacht agus Slí an Atlantaigh Fhiáin (lena n-áirítear cóngarachacht do Phointe Comhartha Shliabh Liag).
An Fál Carrach (Falcarragh)	Turasóireacht agus Slí an Atlantaigh Fhiáin. Gaeilge. Aitheanta mar acmhainn a bhfuil acmhainneacht ar leith aige do scéim feabhsuithe baile cuí chun pobail a neartú.
Ardara	Turasóireacht (agus nasctha leis na Gleannta) agus Slí an Atlantaigh Fhiáin. Baile oidhreachta le hacmhainní oidhreachta tógtha suntasacha.
Ballyliffin	Turasóireacht agus Slí an Atlantaigh Fhiáin. Aitheanta mar acmhainn a bhfuil acmhainneacht ar leith aige do scéim feabhsuithe baile cuí chun pobail a neartú.
Bridgend	A ghaire don teorainn i dTuaisceart Éireann agus an comhthéacs trasteorann gaolmhar.
Dunfanaghy	Turasóireacht agus Slí an Atlantaigh Fhiáin.
Glenties	Turasóireacht (agus nasctha le hArd an Rátha). Oidhreacht, Caitheamh Aimsire agus Cultúir.
Greencastle	Turasóireacht agus Slí an Atlantaigh Fhiáin. Mara.
Malin	Príomhbhealach Turasóireachta agus Slí an Atlantaigh Fhiáin (lena n-áirítear cóngarachacht do Phointe Comhartha Chionn Mhálanna).
Moville	Turasóireacht agus Slí an Atlantaigh Fhiáin. Baile oidhreachta le hacmhainní oidhreachta tógtha suntasacha. Mara (nasctha leis an Chaisleán Nua)
Gleann Cholm Cille (Glencolmcille)	Slí an Atlantaigh Fhiáin Príomhbhaile i leith na Gaeilge

Beidh láidreachtaí, laigí, deiseanna agus bagairtí éagsúla i gceist i ngach baile a sainithníodh agus i go leor cásanna, aithnítear go mbeidh infrastruchtúr fisiciúil i dtéarmaí seirbhísí uisce ina dhúshlán le tabhairt faoi. Chun torthaí inláimhsithe a bhaint amach i leith na mbailte aitheanta beidh gá le ceannach isteach agus dlúthchaidreamh oibre idir, raon eagraíochtaí earnála poiblí, príobháidí agus pobail ar bhonn lonnaithe. D'ainneoin, tá Comhairle Contae Dhún na nGall tiomanta do na codanna níos tuaithe seo den Chontae agus mar sin cuirfeadh tús le clár chun deiseanna a scrúdú le haghaidh idirghabhálacha straitéiseacha cuí sna réimsí seo i gcomhairle leis na geallsealbhóirí ábhartha go léir lena n-áirítear pobail áitiúla, an earnáil phríobháideach agus gníomhaireachtaí eile san earnáil phoiblí.

5.2 Tosaíocht a thabhairt do Lárionaid Bailte agus Sráidbhailte

Chomh maith le tacaíocht leathan beartais náisiúnta agus réigiúnach do bhailte agus sráidbhailte go ginearálta, cuireann beartas náisiúnta béim agus tosaíocht faoi leith ar lárionaid (nó croílár) na mbailte agus na sráidbhailte seo. Tá an cur chuige seo cuimsithe sa NPF agus tugann 'Town Centre First – A Policy Approach for Irish Towns' (DHLGH agus DRCD, Feabhra 2022) agus tugann tús áite d'athghiniúint lár na mbailte agus na sráidbhailte.

Cuspóir Beartais Náisiúnta 16

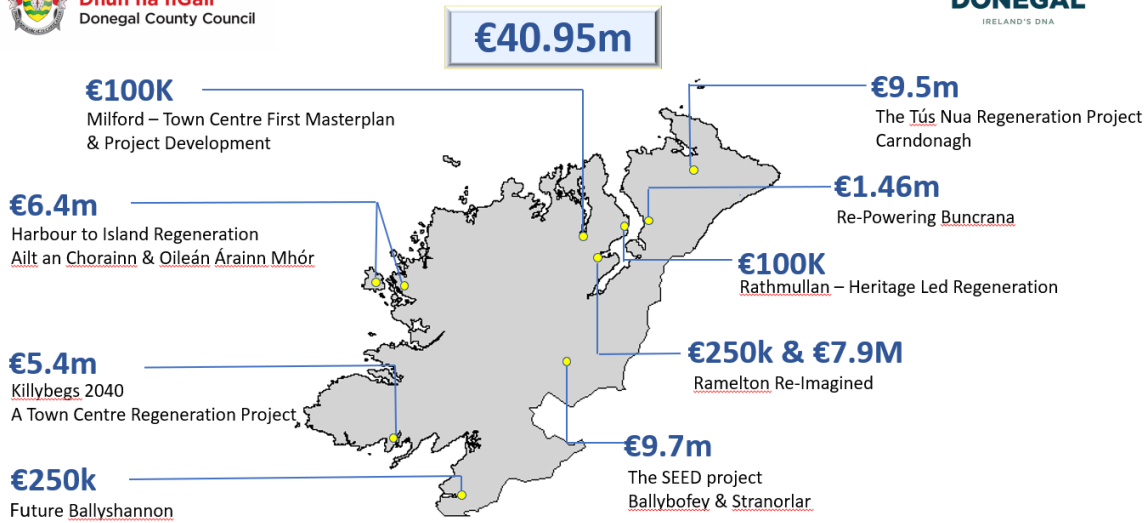
Díriú ar mheath tuaithe i lár bhailte agus sráidbhailte beaga a chasadh thart trí bhearta spriocdhírthe inbhuanaithe a phléann le háitribh fhoilmhe agus a bhaineann amach torthaí ó thaobh athúsáide agus athnuachana inbhuanaithe.

5.2.1 Tionscadail Athghiniúna

Ag léiriú treo an bheartais náisiúnta, bhunaigh an Chomhairle aonaid Athghiniúna agus Forfheidhmithe faoi seach chun an clár seo a bhrú chun cinn. Tá dul chun cinn suntasach déanta cheana féin maidir le tionscadail bríoch agus bunathraithe a sheachadadh i mbailte agus i sráidbhailte an Chontae.

RURAL REGENERATION WORK PROGRAMME

Go háirithe, d'éirigh le Comhairle Contae Dhún na nGall maoiniú suntasach a fháil faoi 'Chiste Athghiniúna agus Forbartha Tuaithe' an Rialtais le haghaidh 8 dtionscadal athnuachana éagsúla san iomlán mar atá leagtha amach sa tábla thíos agus sna léaráidí ag deireadh na Caibidle seo. Le linn 2023, cheap an Chomhairle Oifigeach Athbheochana Bailte agus Oifigeach Tithe Folmha a fosta mar fheabhsuithe breise ar a fócas athnuachana.

Ainm an Tionscadail	Comhpháirtithe	Catagóir	Luach	Stádas
Na Cealla Beaga 2040	DAFM, Ionad Eolais Turasóireachta na gCealla Beaga	Catagóir 1 (Caipiteal)	€6.4m	Tógáil
Athbheochan Chuan go hOileán (Ailt an Chorráin go hÁrainn Mhór)	Comharchumann Oileán Árann Mhór	Catagóir 1 (Capita)	€4.1m	Tógáil
Athfhorbairt Chuan Ailt an Chorráin (Céim 2)	Donegal 2040 DAC, Community, Piers & Harbours Section, DCC	Catagóir 1 (Caipiteal)	€2.3m	Dearadh Mionsonraithe
Tús Nua Regeneration Project (Carn Domhnach)	Spraioi agus Spórt	Catagóir 1 (caipiteal)	€9.5m	Dearadh Mionsonraithe
The S.E.E.D Project (Bealach Féich & Srath an Urláir)	B.A.S.I.C.C	Catagóir 1 (Caipiteal)	€9.7m	Dearadh Mionsonraithe
Future Ballyshannon	Erne Enterprise Development Co. Ltd & Ballyshannon Regeneration Group	Catagóir 2 (Obair Forbartha Tionscadal)	€250k	Fáil & Pleanáil
Ramelton Re-Imagined	Ramelton Regeneration Group & Georgian Society	Catagóir 2 (Obair Forbartha Tionscadal)	€250k €7.9m	Críochnaithe

		Catagóir 1 (Caipiteal)		Construction Tender Stage
Repowering Buncrana	Bunrana Tidy Towns, Comhairle Chathair Dhoire & Cheantar an tSraitha Báin, RNLI	Catagóir 2 (Obair Forbartha Tionscadal)	€1.46m	An Chéim Fála & Tairisceana (Seirbhísí Dearaidh)

*Tá na tionscadail seo go léir maoinithe ag an Roinn Forbartha Tuaithe agus Pobail faoin Chiste Athghiniúna agus Forbartha Tuaithe (RRDF).

D'éirigh go rialta le Comhairle Contae Dhún na nGall maoiniú a fháil faoi 'Scéim Athnuachana Bailte agus Sráidbhailte' an Rialtais. Fógraíodh na tionscadail is déanaí chun maoiniú a fháil go rathúil i mí na Nollag, 2022:

Carn Domhnach €121,230: Spás fothain inrochtana don phobal ar fad lena n-áirítear teaghlaigh le leanaí de gach aois chun bualadh le chéile agus do bhail an phobail atá níos sine agus nach bhfuil chomh soghluaiste chun sóisialú i bPáirc Bhaile Chnoc na Beairice.

Conmhaigh €435,204: Forbairt an 'Páirc Iarnróid' ar feadh an iarnróid iarnróid atá as úsáid anois sa Chonmhaigh le haghaidh spás glas uilechuimsitheach agus taitneamhachta áineasa i lár an tsráidbhaile.

An Clochán Liath €121,905: Uasghrádú agus feabhsú ar lár an bhaile ag feabhsú bithéagsúlacht, inrochtaineacht, insiúltacht, ag cur le dath agus beogacht agus mar sin ag feabhsú an taitneamhachta amhairc agus an réimse poiblí gaolmhar.

Mainéar Uí Chuinneagáin €144,900: Uasghrádú agus feabhsú lár an tsráidbhaile ag méadú bithéagsúlacht, ag feabhsú inrochtaineachta, ag cur le dath agus beogacht agus ag cur le taitneamhacht amhairc agus leis an fhearann poiblí a bhaineann leis.

Leifear €100,000: Maoiniú faoin Bheart Feabhsaithe Sráid-dreacha i Leifear

Bealach Féich Srath an Urláir – Coill an Droim Bó €49,995: Foireann deartha chomhtháite faoi stiúir Ailtirí Tírdhreacha a fháil chun dearáí coincheapa a fhorbairt (mar atá leagtha amach sa staidéar féidearthachta) agus ceaduithe reachtúla riachtanacha a fháil do spás súgartha féideartha bunaithe ar nádúr agus spás ilfheidhmeach lasmuigh faoin spéir.

Tá maoiniú curtha ar fáil ag an tionscnamh Town Centre First chun tús a chur le tionscadal tábhachtach athnuachana i mBaile na nGallóglach:

Milford

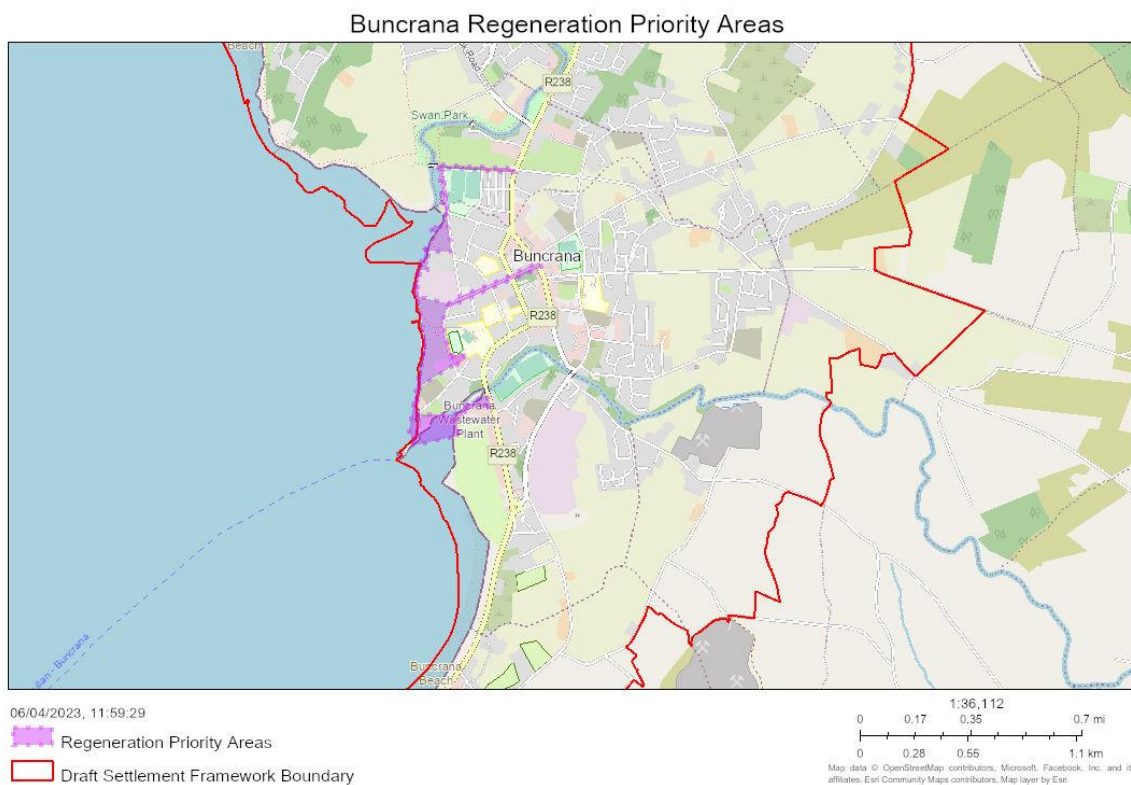
Value: €100k
Funders: DRCD/DCC
Community Partners

Town Centre First MP & Project Development

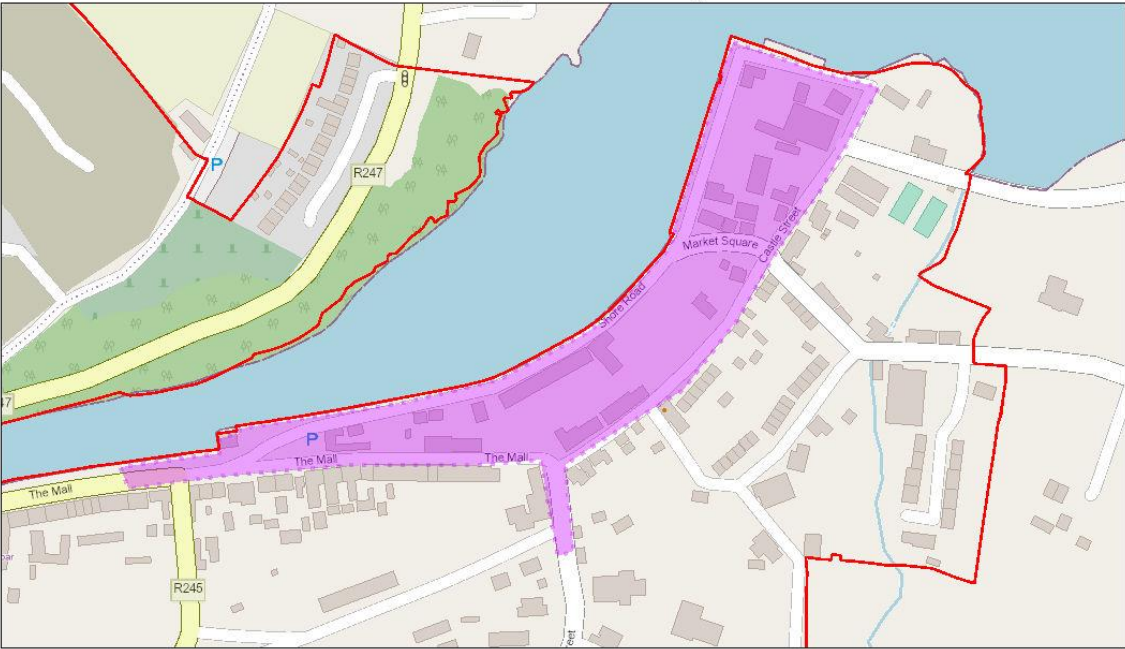
Aithníodh seacht mbaile/ceantar tuaithe eile ar scála níos lú fosta, agus neartófar pobail trí fócas ar athnuachan agus athnuachan, go príomha trí scéimeanna feabhsaithe pobail: Mín an Lábáin, Comhaigh, Dún Cionnaola, Cill Mhic Réanáin, Tamhnach an tSalainn, An Baile Nua, agus Baile Suingean.

Aithníonn na figiúirí thíos réimsí leathana fócais na bpríomhthionscadail athnuachana atá á gcur chun cinn faoi láthair ag Comhairle Contae Dhún na nGall i gcomhar le comhpháirtithe. Níl na teorainneacha cinntitheach. Tá siad ceaptha na príomhréimsí fócais a léiriú ach ba chóir a thabhairt faoi deara gur féidir na tionscadail síneadh níos faide ná na réimsí aitheanta.

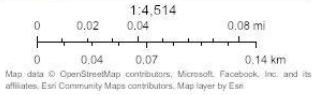
Donegal County Council
Map data © OpenStreetMap contributors, Microsoft, Facebook, Inc. and its affiliates, Esri Community Maps contributors, Map layer by Esri

Ramelton Regeneration Priority Area

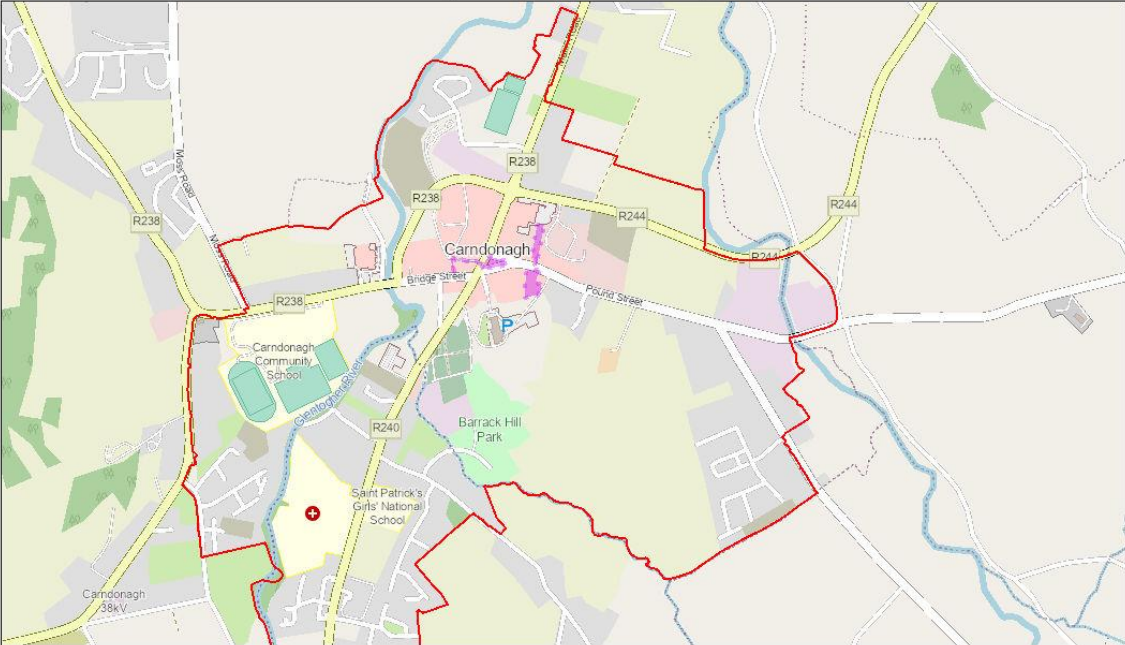
01/08/2023, 01:28:34

- Draft Settlement Framework Boundary
- Regeneration Priority Areas

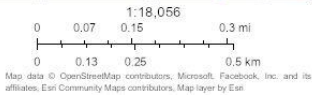
Map data © OpenStreetMap contributors, Microsoft, Facebook, Inc. and its affiliates, Esri Community Maps contributors, Map layer by Esri | Donegal County Council

Carndonagh Regeneration Priority Areas

06/04/2023, 11:57:23

- Regeneration Priority Areas
- Draft Settlement Framework Boundary

Map data © OpenStreetMap contributors, Microsoft, Facebook, Inc. and its affiliates, Esri Community Maps contributors, Map layer by Esri | Donegal County Council

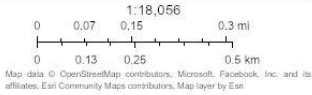

Rathmullan Regeneration Priority Areas

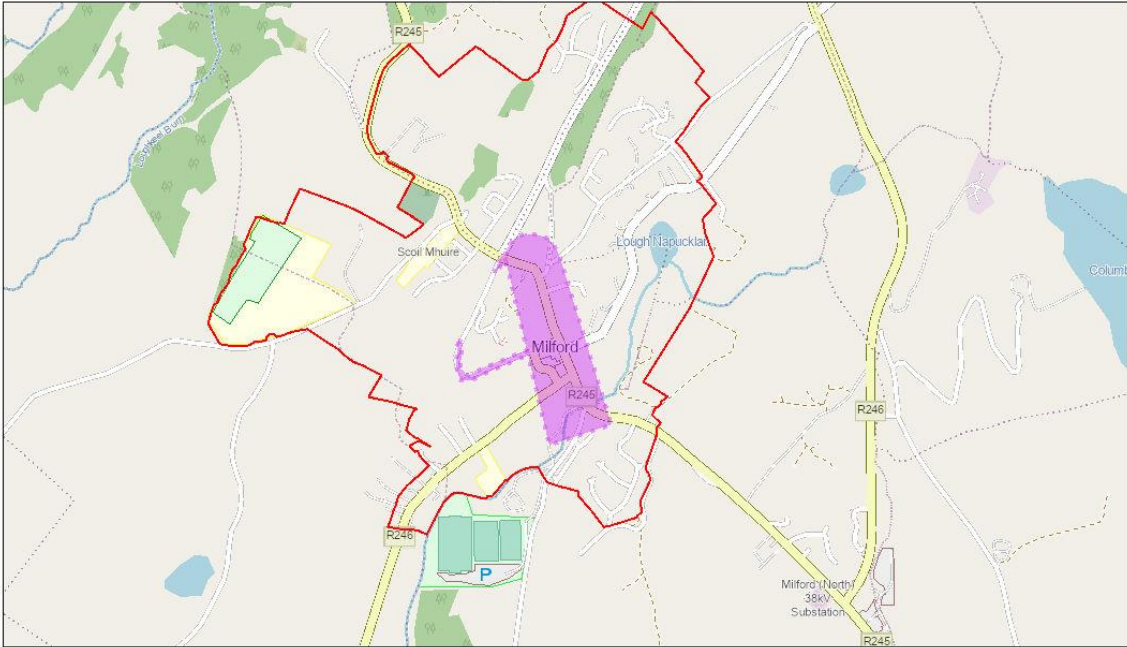
06/04/2023, 12:02:59

- Regeneration Priority Areas
- Draft Settlement Framework Boundary

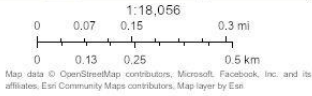
Donegal County Council
Map data © OpenStreetMap contributors, Microsoft, Facebook, Inc. and its affiliates, Esri Community Maps contributors, Map layer by Esri

Milford Regeneration Priority Area

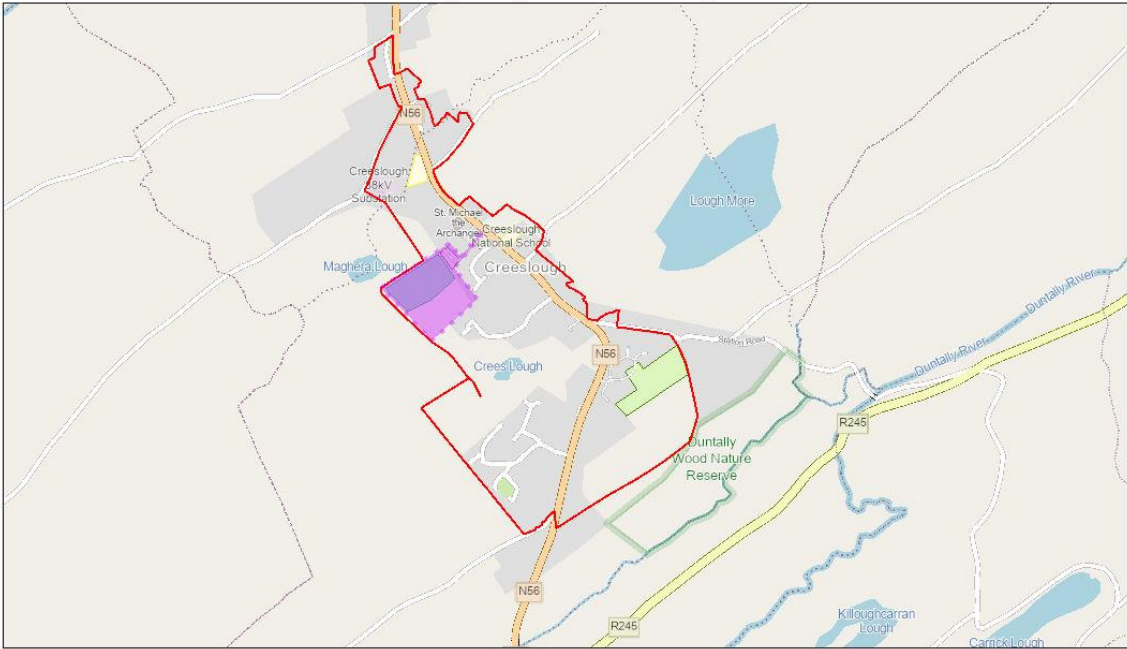
06/04/2023, 12:06:51

- Regeneration Priority Areas
- Draft Settlement Framework Boundary

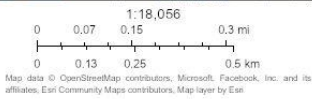
Donegal County Council
Map data © OpenStreetMap contributors, Microsoft, Facebook, Inc. and its affiliates, Esri Community Maps contributors, Map layer by Esri

Creeslough Regeneration Priority Area

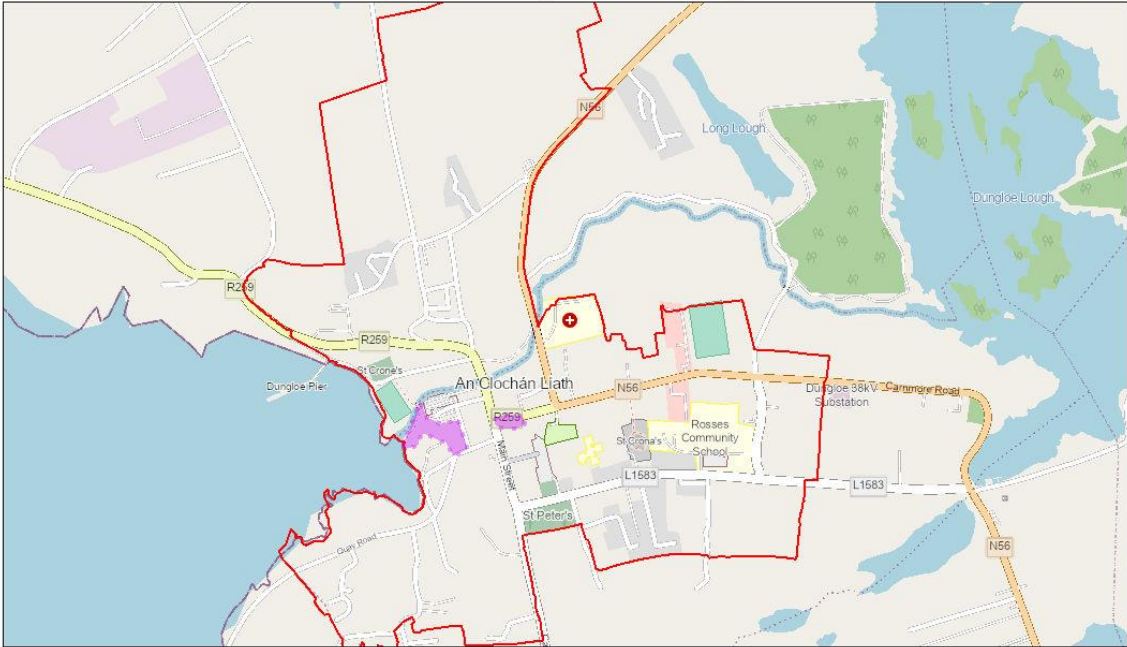
06/04/2023, 12:08:29

- Regeneration Priority Areas
- Draft Settlement Framework Boundary

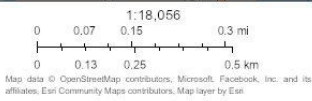
Donegal County Council
Map data © OpenStreetMap contributors, Microsoft, Facebook, Inc. and its affiliates, Esri Community Maps contributors, Map layer by Esri |

An Clochán Liath Regeneration Priority Areas

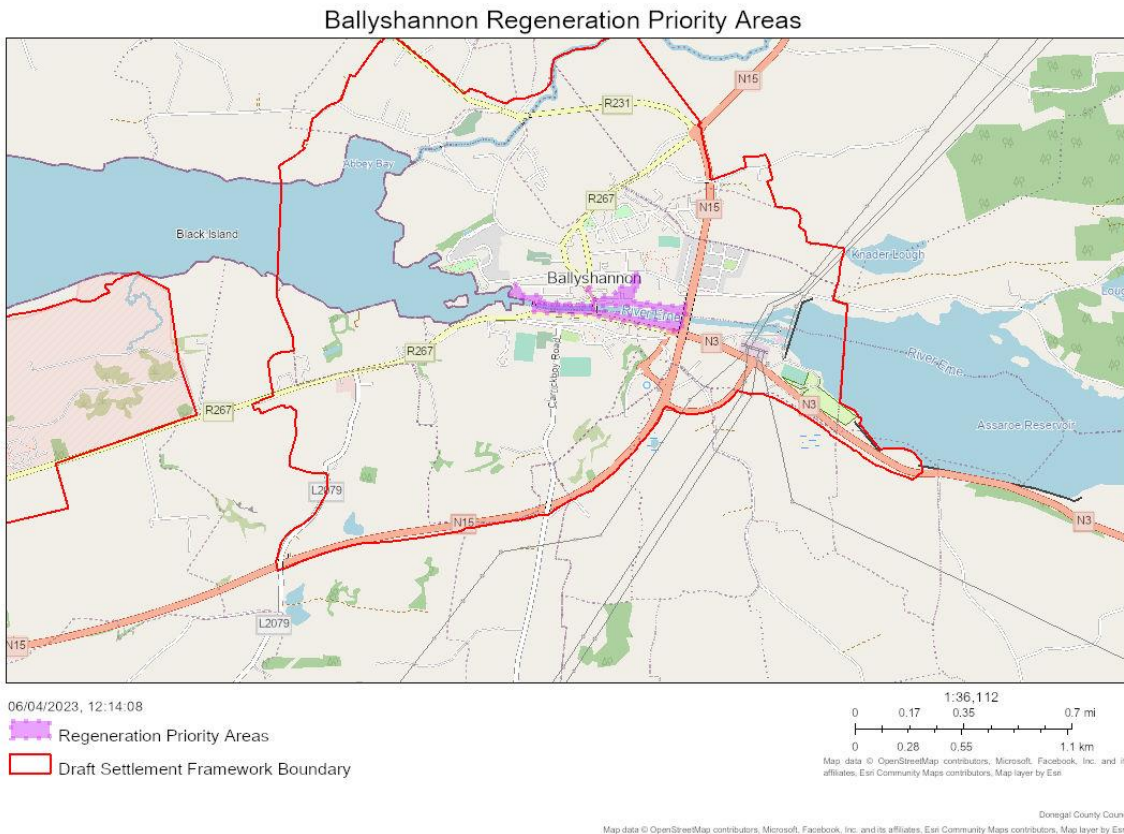

06/04/2023, 12:10:59

- Regeneration Priority Areas
- Draft Settlement Framework Boundary

Donegal County Council
Map data © OpenStreetMap contributors, Microsoft, Facebook, Inc. and its affiliates, Esri Community Maps contributors, Map layer by Esri |

5.2.2 Lár an Bhaile An Chéad bheartas Bainistíochta Forbartha

In éineacht leis na tionscadail forfheidhmithe athghiniúna thuasluaite, éilíonn beartas náisiúnta fosta tosaíocht a thabhairt do lár an bhaile i gcur chuige an Údaráis Phleanála maidir le bainistiú tograí forbartha. Tá an cur chuige seo fite fuaite sa Phlean seo. I measc na bpríomhbheartais ina leith seo tá: Beartas Croí-Straitéise CS-P-2; Cuspóir Forbartha Eacnamaíochta ED-O-10; agus Beartais Tithíochta Uirbigh UB-P-5 agus UB-P-6. Ina theannta sin, Tá sé mar aidhm ag na cuspóirí agus beartais thíos fosta le réitigh dearaidh ar chaighdeán níos airde a thiomáint i mbailte agus i sráidbhailte an Chontae.

Cuspóirí:

TV-O-1	Tionscnaimh chúí athnuachana agus athnuachana a aithint, go príomha trí scéimeanna feabhsaithe chun pobail i mbailte agus i sráidbhailte an Chontae a neartú lena n-áirítear; Churchill, Conmhaigh, Dún Chionnaile, Cill Mhic Réanáin, Cnoc an tSalainn, Baile Nua na Coinne agus St. Johnston.
TV-O-2	Chun tacú le tionscnaimh, lena n-áirítear comhoibriú ar fud na n-earnálacha poiblí, príobháideacha agus pobail agus deonacha, chun timpeallacht fhisiciúil na mbailte agus na sráidbhailte a neartú agus a fheabhsú agus cruthú áite dearfach a spreagadh.
TV-O-3:	Chun nuálaíocht a lorg chun aghaidh a thabhairt ar shrianta bonneagair i 'Thiománaithe Fáis' agus 'Bailte Seirbhíse' an Chontae.

TV-O-4	Chun suímh 'folmha' agus 'láithreáin athghiniúna' i gceantair uirbeacha a aithint de réir an Achta um Athghiniúint Uirbeach agus Tithíocht 2015 agus trí athbhreithniú ar Phleananna Limistéir Áitiúil ar glacadh leo.
TV-O-5	Chun moltaí dearaidh d'ardchaighdeán a chinntiú d'fhorbairt nua laistigh de bhailte agus sráidbhailte chun cur le cruthú áite dearfach.
TV-O-6	Gach tionscadal a mhaoinítear faoin Chiste um Athghiniúint agus Forbairt Uirbeach, an Ciste Athghiniúna agus Forbartha Tuaithe, Tús Áite do Lár an Bhaile, Athnuachan Bailte agus Sráidbhailte agus scéimeanna maoinithe dá samhail a chur i bhfeidhm, lena n-áirítear iad siúd a shaináithnítear sa Chaibidil seo.

Beartais:

TV-P-1	Chun spreagadh a thabhairt do mholtaí atá dírithe ar fheidhmeanna speisialta eacnamaíocha a bhaineann le príomhlonnaíochtaí an Chontae a úsáid faoi réir ag beartais eile an Phlean seo agus faoi réir phleanáil chuí agus fhorbairt inbhuanaithe an cheantair.
TV-P-2	To encourage proposals for small scale residential development, including social housing schemes in towns and villages that will contribute to revitalisation and renewal subject to other policies of this Plan and subject to the proper planning and sustainable development of the area.
TV-P-3	<p>Le cinntiú go bhfuil moltaí forbartha laistigh de lár na mbailte agus na sráidbhailte:</p> <ol style="list-style-type: none"> Déan soláthar d'fhoirgnimh shainiúla ar ardchaighdeán ailtireachta a chuireann le hómós áite ar leith agus le réimse poiblí ardchaighdeáin. Éadanas láidir sráide a chruthú trí chloí leis an líne tógála bunaithe sa cheantar máguaird nó trí líne tógála nua a bhunú díreach tadhlach leis an bhóthar poiblí tadhlach nuair a bhíonn deis réasúnach ann déanamh amhlaidh. Ceadófar cúlú níos mó sa chás go ndéanfaidh an fhorbairt soláthar do chruthú áit uirbeach d'ardchaighdeán le go leor tírdhreachú/pleanáil, troscán sráide srl. Meas, nuair is cuí, do chomhthéacs na bhfoirgneamh in aice láimhe, an sráid-dreach nó na foirgnimh in aice láimhe sa cheantar máguaird, i dtéarmaí dearadh, airde, scála agus mais srl. Meas ar an charachtar ailtireachta (i dtéarmaí dearadh/socrú fuinneoga, cóireáil aghaidh/móir, bailchríocha ginearálta agus ábhair), airde sceimhleacha, claonadh an dín, líne an dín, agus foirm agus airde foriomlán an fhoirgnimh, mar is cuí, i gceantair a bhfuil tréithe dúchasacha traidisiúnta iontu nó sráid-dreach ardchaighdeáin. Cruthaíonn sé foirgnimh ar scála daonna, trí sholáthar a dhéanamh do ghéin mhín forbartha, i dtéarmaí scála iomlán, fuinneoga, méid/comhréireanna, comharthaíocht, mionsonraí agus foirgnimh a bhfuil aghaidh sráide cúng orthu. Suim amhairc a chur chun cinn, nuair is cuí, trí mhodhnú agus mionsonrú ar ghnéithe ailtireachta (m.sh. mionsonraí/cóireáil sceimhleacha, fuinneoga, éadanas, éagsúlachtaí beaga i línte dín, socrú siar srl.).

	<p>g. Úsáid, nuair is cuí, dearadh inoiriúnaithe agus inrochtana ar urlár na talún lena chinntiú go n-athúsáidfear iad amach anseo le haghaidh feidhmeanna eile (m.sh. miondíola/tráchtála etc.).</p> <p>h. Úsáid cumhdach de chineál tionsclaíoch a sheachaint, nó gloiniú limistéir fhairsinge den fhorbairt a bheartaítear.</p>
TV-P-4	<p>Chun breithniú a dhéanamh ar mholtaí le haghaidh ailtireacht chomhaimseartha laistigh de lár na mbailte:</p> <p>a. A Sholáthraíonn le haghaidh dearadh ardchaighdeáin agus bhaineann úsáid as ábhair mharthanacha ardchaighdeáin.</p> <p>b. Atá báúil don airde, scála agus mais iomlán, agus nach mbeadh neamhréireach, ar aon dóigh eile, leis na foirgnimh nó an sráid-dreach in aice láimhe..</p>
TV-P-5	<p>Le cinntiú go mbaineann moltaí forbartha úsáid éifeachtach as talamh agus nach gcuireann siad bac ar acmhainneacht forbartha na dtailte cúil sa todhchaí laistigh de cheantair uirbeacha.</p>
TV-P-6	<p>Déanfaidh na tograí le haghaidh aghaidheanna siopaí, de réir mar is iomchuí:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A bheith ar ardchaighdeán dearaidh. • Meas a léiriú ar shaintréithe ailtireachta an fhoirgnimh ábhair, i dtéarmaí scála, comhréire, bailchríocha, ábhair agus gaol leis na leibhéil uachtaracha. • Bíodh meas agat ar an sráid-dreach reatha agus ar aghaidheanna siopaí traidisiúnta sa cheantar i dtéarmaí scála, comhréir, leithead na ceapach, grán iomlán na forbartha, socruithe fuinneoga, cóireáil aghaidheanna, scéim dathúcháin, ábhair agus bailchríocha. • Seachnaíonn sé úsáid a bhaint as éadain boscaí róscála, ceannbhrait phlaisteacha os cionn aghaidheanna siopaí, comhlaí slándála seachtracha, dathanna goirt, gealánacha nó soilsíú neon. • Seachas sin bí de réir na mbeartas atá sa Phlean seo.

5.3 Beartais Shonracha Lonnaíochta

5.5.1 Cnoc na Bearice, Carn Domhnach

Cuireann beartas reatha don láithreán seo mar atá sa Phlean Ceantair Áitiúil Seacht mBailte Straitéiseacha srian ar mhéid na dtailte atá ar fáil le haghaidh forbartha cónaithe laistigh den láithreán iomlán seo go dtí 1 heicteár. I bhfianaise na riachtanas tithíochta méadaithe, agus suíomh fabhrach an láithreáin seo, go háirithe ar an taobh thuaidh den suíomh, meastar go bhfuil deireadh a chur leis an srian limistéir réasúnta cé go bhfuil sé ciallmhar go ndéanfaí aon fhorbairt chónaithe a lonnú ar an taobh thuaidh den láithreán iomlán maidir le taisteal gníomhach a spreagadh agus chomh maith lena ghaireacht don pháirc súgartha, séipéal agus áiseanna eile, agus lár an bhaile.

5.5.2 Iar-Bhácús os comhair Ché an Mheall, Béal Átha Seanaidh

Sainnithnítear an láithreán beag seo de thart ar 0.2 heicteár talún i bPlean Ceantair Áitiúil na Seacht mBailte Straitéiseach mar Shuíomh Deise 6. Is láithreán athfhorbraíochta é an láithreán a chuimsíonn áitreabh iar-bhácús nach bhfuil in úsáid. Tógtha le Suíomh Deise 5 (Cé an Mheall) is deis é chun tailte as úsáid agus inlíonta a athnuachan le foirm thógtha de réir scála agus deartha go cuí. Tá an suíomh suite ar imeall choimpléasc seandálaíochta Bhéal Átha Seanaidh agus in aice le Struchtúr Cosanta agus mar sin beidh ar aon mholadh dul i ngleic le saincheisteanna a thagann chun cinn. Ag cur san áireamh chomh gar is atá an suíomh do lár an bhaile agus an poitéinseal chun freastal ar úsáidí

mara/fóillíochta/turasóireachta amach anseo ar thailte in aice láimhe, cuireann an láithreán seo deis ar fáil do mheascán d'fhorbairt tráchtála ar scála beag a chomhtháthaíonn forbairt teoranta cónaithe, nó cóiríocht turasóireachta, nó forbairt cónaithe amháin.

TV-P-7

Chun breithniú a dhéanamh ar mholtaí d'fhorbairt mheasctha oiriúnach lena n-áirítear úsáidí cónaithe, pobail agus tionsclaíochta/tráchtála éadroma, ach gan miondíol a áireamh laistigh de cheantar 'Suíomh Deise Chnoc na Beairice, Carn Domhnach'. Ní mór moltaí d'fhorbairt chónaithe a bheith suite ar an chuid thiar thuaidh de na tailte chun rochtain éasca agus gluaiseacht coisithe i dtreo lár an bhaile a éascú.

TV-P-8

Chun moltaí le haghaidh forbartha a mheas ina mbeidh ceann de na cásanna seo a leanas: (i) forbairt tráchtála ar scála beag a chomhtháthaíonn forbairt teoranta cónaithe nó cóiríocht turasóireachta; nó (ii) forbairt chónaithe go príomha ar shuíomh an Iar-Bhácúis os comhair Ché an Mheal, Béal Átha Seanaidh (arna sainathint i bPlean Ceantair Áitiúil na Seacht mBailte Straitéiseach mar Shuíomh Deise 6). Ceanglófar ar aon mholadh forbartha a léiriú go leordhóthanach (i) nach mbeidh aon tionchar diúltach ar ábhar a bhaineann leis an choimpléasc seandálaíochta sainithe (ii) go gcomhtháthóidh an togra go héifeachtach leis an struchtúr cosanta tadhlaigh (iii) nach mbeidh ró-fhorbairt ar an suíomh mar thoradh ar an togra (iv) go bhfuil an dearadh ar ardchaighdeán ailtireachta agus de ghráin mhín oiriúnach do chomhthéacs ginearálta an cheantair agus a chinnteoidh nach mbeidh aon tionchar diúltach ar na taitneamhachtaí cónaithe máguaird agus (v) comhlíonadh na Treorach um Ghnáthóga

Caibidil 6

Tithíocht

Caibidil 6 –Tithíocht

6.1 Straitéis Tithíochta

6.1.1 Réamhrá

Déanann Cuspóir Beartais Náisiúnta 37 den Chreat Pleanála Náisiúnta (NPF) soláthar do Mheasúnú ar Riachtanas agus Éileamh Tithíochta (HNDA) atá le déanamh i ngach limistéar údaráis áitiúil chun a chinntiú go bhfreastalaítear ar riachtanais tithíochta straitéiseacha fadtéarmacha.

I mí Aibreáin 2021, d'fhoilsigh an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta Uirlis nua HNDA le tacaíocht ón 'Treoir maidir le hUllmhú ar Riachtanas Tithíochta agus Measúnú Éileamh'. Déanann Uirlis HNDA measúnú ar riachtanas tithíochta ag baint úsáide as staitisticí ar an gheilleagar agus ar thithíocht agus úsáideadh í chun meastacháin leathana fadtréimhseacha a thabhairt ar an riachtanas tithíochta do Chontae Dhún na nGall.

Díríonn an HNDA seo ar an tréimhse amach go dtí 2030 agus leanann sé an fhormaid atá molta sa Treoir thuasluaite agus tá sé leagtha amach thar 5 Roinn, eadhon;

- Tiománaithe Margaidh Tithíochta
- Stoc Tithíochta agus Riachtanas Tithíochta
- Measúnú ar Riachtanas agus Éileamh Tithíochta (feidhm na hUirlis HNDA)
- Soláthar Speisialtóir
- Conclúidí Irish Document has 5 bullet points English Document has 3 bullet points

6.1.2 Príomhthiománaithe Margaidh Tithíochta

Tugann an chuid seo aghaidh ar chuid 1 d'anailís an HNDA ag teacht leis an 'Treoir maidir le Measúnú ar Riachtanas Tithíochta agus Éileamh a Ullmhú' agus baineann sé le príomhthiománaithe an mhargaidh tithíochta a shainaithint, lena n-áirítear foirmiú teaghlach, daonra, inacmhainneacht tithíochta, ioncaim, praghsanna tithe, leibhéil cíosa agus príomhthiománaithe an gheilleagair áitiúil agus náisiúnta. Tar éis anailís a dhéanamh ar na tiománaithe sa mhargadh tithíochta, tugann tábla 1.8 achoimre ar na príomhréimsí a féidir tionchar a bheith acu ar thorthaí an HNDA. Tá an tábla roinnte i dtrí mhír:

- saincheisteanna déimeagrafacha
- saincheisteanna inacmhainneachta; agus
- saincheisteanna eacnamaíocha don mhargadh tithíochta áitiúil.

6.1.3 Population Trends

Léirigh torthaí Dhaonáireamh 2016 go raibh daonra na hÉireann ag 4.76 milliún. Léiríonn réamhthorthaí ó dhaonáireamh 2022 méadú 7.6% ar an fhigiúr seo, rud a thugann daonra iomlán de 5.12 milliún.

Thaifead Contae Dhún na nGall daonra de 159,192 duine i ndaonáireamh 2016. Léiríonn réamhthorthaí dhaonáireamh 2022 daonra iomlán de 166,321 duine (méadú 7,129 nó 4.5%). Cuireann sé seo an contae ar ais ar ruthag aníos ó thaobh daonra de, tar éis titim 1.2% sa daonra a fheiceáil roimhe seo idir tréimhse daonáirimh 2011-2016.

I dtéarmaí treochtaí sa todhchaí, leagann an NPF amach spriocanna daonra réamh-mheasta go dtí 2040, mar aon le réamh-mheastacháin do na blianta idirmheánacha 2026 agus 2031 (féach tábla 6.1 thíos). Tá réamh-mheastachán don bhliain 2030 idirshuite bunaithe ar réamh-mheastacháin 2026 agus 2031.

Tábla 6.1 - Réamh-mheastacháin Daonra do Chontae Dhún na nGall

Bliain	2016	2026	2030	2031
Daonra	159,192	173,500-176,500	178,300-182,100	179,500-183,500

Tugann Tábla 6.2 thíos mionsonraí ar dhaonraí reatha agus réamh-mheasta ¹⁵i (i.) lárionad fáis réigiúnach Leitir Ceanainn, (ii.) na bailte a mheastar a bheith ina dtiománaithe fáis sa chontae agus (iii.) na bailte sin atá rangaithe mar 'bhailte seirbhíse'.

Tábla 6.2- Réamh-mheastacháin daonra do (i.) Leitir Ceanainn, (ii.) Tiománaithe Fáis Contae agus (iii.) Bailte Seirbhíse

Lonnaíocht	Population 2016	Population Target 2030
Leitir Ceanainn	19274	25434 (RSES target)
Bun Cranncha	6785	8342
Bealach Féich-Srath an Urláir	4852	6409
Baile Dhún na nGall	2618	4175
Na Cealla Beaga	1236	1651
An Clochán Liath	1164	1579
Leifear	1626	1959
Carn Domhnach	2471	2804
Béal Átha Seanaidh	2299	2632
Bun Dobhráin	1963	2296
Ráth Bhoth	1089	1419
An Bun Beag-An Doire Beag	1491	1821
Áth an Mhuilinn	1037	1370

6.1.4 Foirmiú Teaghlaigh

Soláthraíonn an ráta ceannaireachta tomhas amháin ar an ráta foirmithe teaghlaigh. Is é an ráta ceannaireachta ná an céatadán de dhaoine aonair i gcóhórt aoise a liostaíonn iad féin mar "cheannaire teaghlaigh" nó "príomhdhuine tagartha" sa Daonáireamh nó sa Suirbhé Ráithiúil Náisiúnta ar Theaghlaigh (QNHS). Soláthraíonn gach teaghlach duine tagartha amháin, mar sin léiríonn méadú ar an ráta ceanteidil méadú ar líon na dteaghlach.

Le linn blianta an 'Tíogair Cheiltigh', mhéadaigh rátaí ceannaireachta go seasta ar fud na hÉireann, agus bhí na harduithe is mó le feiceáil sna haoisghrúpaí níos óige. Mar sin féin, léiríonn sonraí ó dhaonáirimh 2011 agus 2016 gur tháinig laghdú ar rátaí ceannaireachta sa Stát nó gur fhan rátaí ceannaireachta ar aon athrú le linn na tréimhse seo, ar fud na gcóhóirt aoise go léir. I nDún na nGall, tháinig laghdú ar rátaí ceannaireachta san aoisghrúpa 25-39 sa tréimhse idir 2011-2016, agus tháinig méadú ar rátaí ceannaireachta sna haoischohóirt 60+ (féach Tábla 6.3 thíos). Is féidir an laghdú sna haoischohóirt níos óige a mhíniú go páirteach trí laghdú ar an daonra sa ghrúpa seo (thit daonra sna haoisghrúpaí 25-39 faoi 4217 duine, nó 12%, idir 2011-2016) ach d'fhéadfadh sé aird a thabhairt fosta ar cheisteanna a bhaineann le soláthar tithíochta.

¹⁵ Réamh-mheastacháin daonra bunaithe ar spriocanna tithíochta atá leagtha amach sa chroístraitéis agus áitíocht mheasta de 2.75 duine in aghaidh an aonaid chónaithe.

Tábla 6.3- Rátaí Ceannaireachta, Stáit & Dún na nGall 2011 & 2016

	2011		2016	
	Stáit	Dún na nGall	Stáit	Dún na nGall
Faoi 25 bliain	0.04	0.02	0.02	0.01
25-29 bliain	0.35	0.34	0.30	0.27
30-34 bliain	0.47	0.46	0.43	0.42
35-39 bliain	0.51	0.51	0.49	0.49
40-44 bliain	0.53	0.53	0.53	0.53
45 - 49 bliain	0.54	0.54	0.54	0.54
50 - 54 bliain	0.56	0.55	0.56	0.55
55 - 59 bliain	0.57	0.57	0.57	0.57
60 - 64 bliain	0.58	0.56	0.58	0.60
Thar 65 bliain	0.63	0.64	0.62	0.65

6.1.5 Anailís Ioncaim

Ioncam Comhlán Airmheánach

Is ionann ollioncam agus an t-ioncam sula n-asbhaintear cáin, agus is é an t-ollioncam airmheánach an méid a roinntear daonra ina dhá ghrúpa chomhionanna, leath a bhfuil ioncam acu os cionn an mhéid sin, agus leath a bhfuil ioncam níos lú ná an méid sin. Ba é an t-ollioncam teaghlaigh meánach do Chontae Dhún na nGall in 2016 ná €32,259¹⁶, níos ísle ná meánioncam an Stáit de €45,256.

Chun ollioncam teaghlaigh airmheánach reatha a mheas, Rinneadh athbhreithniú ar an fhás stairiúil ar ioncam indiúscartha ainmniúil ainmniúil teaghlaigh ag leibhéal an Stáit agus tugadh faoi deara, ar an mheán, go bhfuil athrú bliantúil de 3.2% tagtha ar an mheánioncam indiúscartha teaghlaigh ainmniúil don Stát thar an tréimhse 2016 go 2022 (féach Tábla 6.4 thíos). Agus fás bliantúil 3.2% á chur i bhfeidhm, meastar gurbh é an t-ollioncam teaghlaigh meánach do Chontae Dhún na nGall in 2022 ná thart ar €38,967.

Tábla 6.5 - Bannaí Praghsanna Réadmhaoine i gCo. Dhún na nGall, 2022 (Foinse: RPPI)

Bliain	Ioncam Indiúscartha Airmheánach Ainmniúil Teaghlaigh (Stát)	Athrú i %
2016	38,953	
2017	39,499	1.4%
2018	42,865	8.5%
2019	43,552	1.6%
2020	43,915	0.8%
2021	46,471	5.8%
2022	46,999	1.1%
	Meán-athrú % bliain ar bhliain	3.2%

Ioncam indiúscartha

Is ionann ioncam indiúscartha agus an méid ioncaim, tar éis cáin a asbhaint, atá ar fáil le caitheamh agus le coigilt. Feidhmíonn sé mar thomhas tábhachtach ar inacmhainneacht tithíochta i gceantar m.sh. cumas teaghlaigh a dteach féin a cheannach. Leagtar amach sna sonraí is déanaí ón Phríomh-

¹⁶ Foinse: CSO, Geographical Profiles of Income in Ireland 2016

Oifig Staidrimh maidir le hIoncam Contae agus OTI Réigiúnach don bhliain 2020 an meánioncam indiúscartha bliantúil ag leibhéal Stáit, Réigiúnacha agus Contae. Ba é an meánioncam indiúscartha bliantúil i gContae Dhún na nGall ná €18,322; an t-ioncam indiúscartha is ísle in aghaidh an duine sa Stát ag an am sin agus 22% faoi bhun mheán an stáit.

6.1.6 Díolachán Maoine Cónaithe

Idirbhearta Maoine Cónaithe 2022

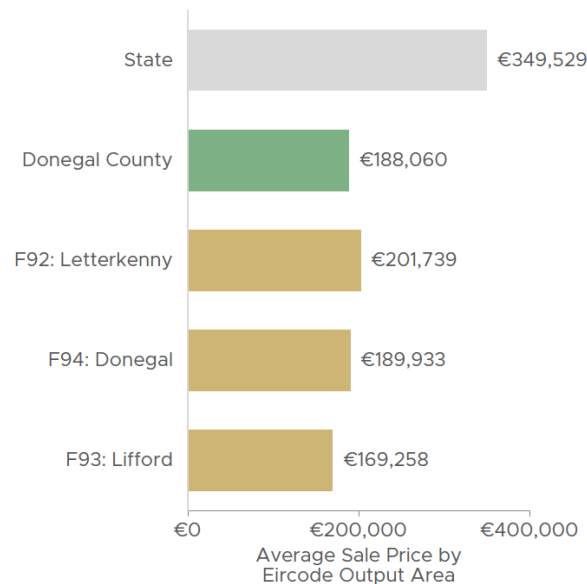
Roghnaíodh sonraí maidir le hidirbhearta praghais réadmhaoine i gContae Dhún na nGall don bhliain 2022 (a fuarthas ón Chlár Praghsanna Réadmhaoine Cónaithe) chun comhthéacs an mhargaidh reatha a léiriú. Soláthraíonn Tábla 6.5 thíos sonraí maidir leis na bandaí praghais le haghaidh idirbhearta maoine cónaithe sa bhliain sin (chun críche an chleachtaidh seo, fágadh aon réadmhaoine a díoladh faoi bhun phraghas an mhargaidh ar lár toisc nach dtugann siad léiriú fíor ar phraghsanna an mhargaidh). . Tugtar faoi deara gur bhain 66% de dhíolacháin iomlána in 2022 le réadmhaoine a chosain €200,000 nó níos lú.

Tábla 6.5 - Bannaí Praghsanna Réadmhaoine i gCo. Dhún na nGall, 2022 (Foinse: RPPI)

Bannaí Praghas 2022	Number of Transactions	% Total
0-100,000	399	26
100,001-150,000	310	20
150,001-200,000	317	20
200,001-250,000	226	14
250,001-300,000	135	9
300,001-350,000	63	4
350,001-400,000	41	3
400,001+	70	4
Total	1561	100

Éagsúlacht Praghsanna

Léiríonn Fíor 6.2 thíos meánphraghas díola na réadmhaoine cónaithe ar fud na dtrí limistéar aschuir Eircode laistigh de Dhún na nGall i mí na Nollag 2022, i gcoibhneas leis na meáin stáit agus contae. Tá ceantar Eircode Leitir Ceanainn ar an áit is daoire le ceannach i nDún na nGall, le meánphraghas díolacháin de €201,739. Is é ceantar Eircode Leifir an ceann is lú costasaí, an meánphraghas díolacháin de €169,258 thart ar 16% níos ísle ná Ceantar Leitir Ceanainn.

Fíor 6 .2- Meánphraghas Díolacháin de réir Réimse Aschuir Eircode (Foinse: CSO)

6.1.7 Inacmhainneacht Tithíochta

Cuireann an Banc Ceannais bearta i bhfeidhm maidir le morgáistí chun an méid is féidir le tomhaltóirí a fháil ar iasacht chun teach a cheannach a bhainistiú. Cuirtear na bearta seo i bhfeidhm trí na teorainneacha iasacht-go-luach (LTV) agus iasacht-go-ioncam (LTI) do mhorgáistí. Éilíonn an teorainn LTV go mbeadh éarlais íosta ag custaiméir sular féidir leo morgáiste a fháil. Ceadaítear suas le 90% LTV do cheannaitheoirí céaduaire, rud a chiallaíonn go gcaithfidh siad íosmhéid éarlais 10% a sholáthar roimh ré d’aon mhaoín. Cuireann an teorainn LTI srian ar an mhéid airgid is féidir le custaiméir a fháil ar iasacht go huasmhéid 4 huairé an ollioncam i gcás ceannaitheoirí céaduaire agus 4 huairé an t-ioncam comhlán do cheannaitheoirí dara uaire agus ceannaitheoirí ina dhiaidh sin. Déantar anailís san Uirlis HNDA an féidir teaghlaigh cáiliú do mhorgáiste a chuirfeadh ar a gcumas teach sa bhanda praghais is ísle a cheannach faoi na rialacha seo¹⁷. Is iad na príomh-athróga a

17 Mhéadaigh An Banc Lárnach ‘an teorainn iasachta in aghaidh ioncaim’ le haghaidh Ceannaitheoirí Céaduaire go dtí 4 uair níos mó ná ollioncam go mall in 2022; mar sin féin, tá an Uirlis HNDA, a forbraíodh níos luaithe ná sin, socraithe le haghaidh teorainn 3.5 uair níos mó ná an t-ollioncam.

úsáidtear chun a chinneadh an féidir le teaghlaigh i ndeicíle ar leith cáiliú do mhorgáiste chun teach a cheannach laistigh de bhliain ar leith ná:

- Cóimheas Iasachta le Luach (LTV) de 0.90;
- cóimheas uasta Iasachta go hIoncam (LTI) de 3.5; agus
- luach uachtarach an chéad bhanda praghsanna tithe don bhliain sin.

Mura bhfuil ioncam leordhóthanach ag teaghlach chun rialacha an Bhainc Ceannais a chomhlíonadh [(m.sh 3.5 oiread a n-ollioncam níos lú ná 90% de luach ceannaigh tí sa bhanda praghsais réamh-mheasta is ísle don bhliain sin), ní cháileoidh siad do mhorgáiste a chuirfeadh ar a gcumas teach a cheannach ina limistéar iomchuí.

Tá anailís déanta ag ÚBN a scrúdaíonn cé chomh inacmhainne agus a bheadh an réadmhaoín ar phraghas an Cheannaitheora Céaduaire (FTB) do lánúin a thuilleann an meánioncam indiúscartha FTB, do gach bliain idir 2016-2020. Léiríonn na sonraí (féach Fíor 6.2 thíos) go mbeadh idir 17-21% dá gcomhioncam indiúscartha míosúil íoctha ag lánúin FTB i gContae Dhún na nGall, ar an mheánleibhéal ioncaim indiúscartha ar a dtráthchodanna morgáiste ar an mheánphraghas de mhaoín FTB sa chontae, atá faoi bhun an marc caighdeánach inacmhainneachta de 30%.

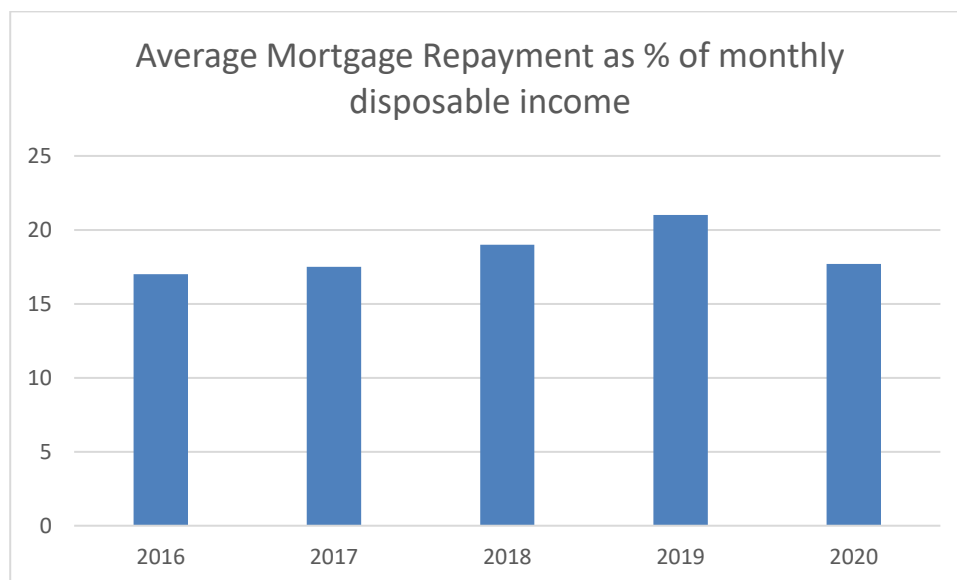

Figure 6.2 - Mortgage repayments as % of monthly income in County Donegal, 2016-2022 (source: Regional Development Monitor)

Ó mhí Iúil 2022, tá méadú suntasach tagtha ar rátaí úis an Bhainc Ceannais Eorpaigh, agus táthar ag súil le tuilleadh méaduithe. Tá na harduithe rátaí seo á gcur ar aghaidh chuig custaiméirí morgáiste, rud a d'fhéadfadh a bheith mar thoradh ar laghdú ar éileamh ceannach tí agus dá bharr sin, laghdú féideartha ar phíosáí tí.

6.1.8 Leibhéal Cíosa

Meán Leibhéal Cíosa

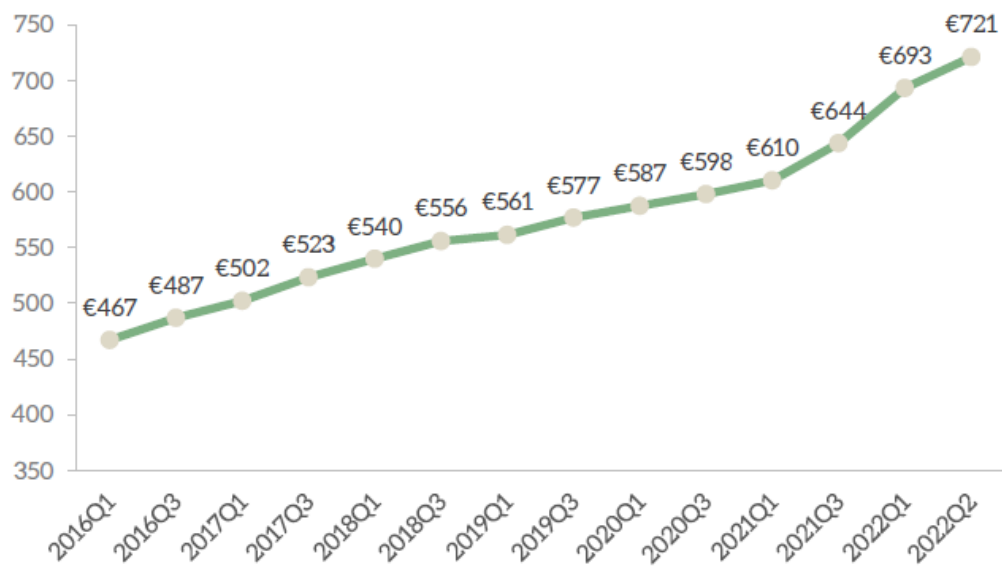
Táirgeann an Bord um Thionóntachtaí Cónaithe (RTB) agus an Institiúid Taighde Eacnamaíochta agus Sóisialta (ESRI) Innéacs Cíosa an BTC agus cuireann sé táscairí cíosa ar fáil chun forbairtí praghsanna i margadh na hÉireann a rianú. I rith R2 de 2022, léiríonn an tInnéacs gurb é an meánchíos¹⁸ caighdeánaithe do thionóntachtaí nua i gContae Dhún na nGall ná €782.59 in aghaidh na míosa.

¹⁸ Is éard is meánchíos caighdeánaithe ann ná cíos coigeartaithe de réir meascán a chuireann san áireamh an t-athrú ar an mheascán réadmhaoine i gceantar.

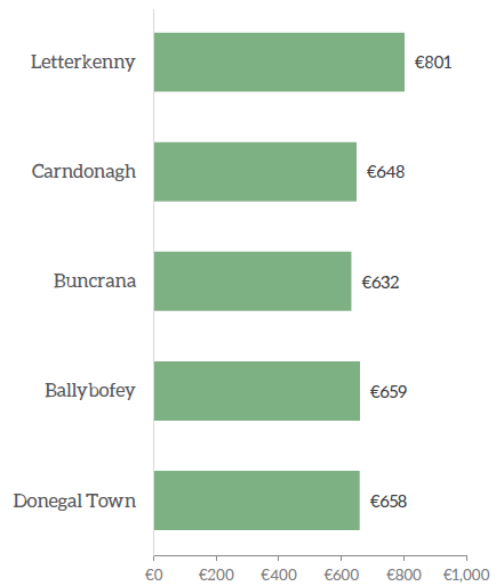
Sonraíonn Fíor 6.3 na harduithe ar an mheánphraghas cíosa i gContae Dhún na nGall ó R12016-R2 2022 agus léiríonn sé méadú an-suntasach 54% ar an mheánphraghas cíosa thar an tréimhse seo, ó €467 go €721. Déanann Fíor 6.4 miondealú ar an meánphraghas cíosa de réir ceantair áitiúla.

Rental Price Time Series 2016 - 2022

Fíor 6.3 - Meán-Phraghsanna Cíosa Dhún na nGall, 2016-2022 (Foinse: CSO)

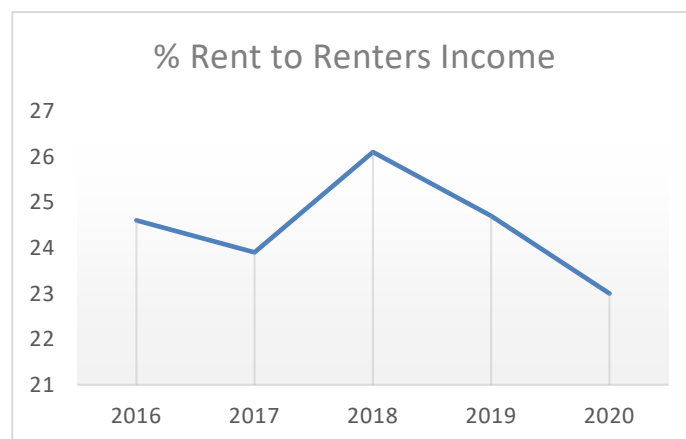

Fíor 6.4 - Meánphraghas Cíos de réir Ceantair Áitiúil, R2 2022

Inacmhainneacht Cíos

Tá anailís déanta ag Tionól Réigiúnach an Tuaiscirt agus an Iarthair¹⁹ chun scrúdú a dhéanamh ar cé chomh inacmhainne agus a bheadh an meánchíos míosúil do lánúin a thuilleann an meánioncam contae do gach bliain idir 2016-2020, agus an cóimheas seo curtha in iúl mar chéatadán (i.e. meánchíos míosúil mar chéatadán). den mheánioncam indiúscartha míosúil de chíosóirí) – féach Fíor 6.5 thíos.

Bliain	2016	2017	2018	2019	2020
Cíos mar % den ioncam indiúscartha	24.6	23.9	26.1	24.7	23

Fíor 6.5 - Cíos mar % den ioncam indiúscartha míosúil (foinse: Monatóir Forbartha Réigiúnaí)

¹⁹ Foinse: Monatóir Forbartha Réigiúnaí - <https://rdm.geohive.ie>

Léiríonn na sonraí go bhfuil leibhéal chíos laistigh den mharc caighdeánach inacmhainneachta de 30%, ach gar dó (i.e. riail ghinearálta a thugann le tuiscint gur chóir go mbeadh costais tithíochta faoi bhun 30% den ioncam indiúscartha).

6.1.9 Geilleagar Áitiúil agus Náisiúnta

Dearcadh Náisiúnta

Tugtar faoi deara i 'Ráamh Eacnamaíochta d'Éirinn'²⁰ an Choimisiúin Eorpaigh gur tháinig fás 2.3% ar an bhfíor-Olltáirgeacht Intíre (Olltáirgeacht Intíre) sa tríú ráithe de 2022, a bhí i bhfad níos láidre ná mar a ceapadh. Tháinig méadú 92% ar infheistíocht ráithe ar ráithe, arna tiomáint ag infheistíocht corparáidí ilnáisiúnta. Lean onnmhairí earraí agus seirbhísí araon ag méadú go láidir agus tháinig méadú ar thomhaltas príobháideach in ainneoin meon an tomhaltóra a bheith thíos leis. Tagraíonn an Réamhaisnéis Eacnamaíochta do ionchas atá ag dul i bhfeabhas agus muid ag dul ar aghaidh, go páirteach á thiomáint ag titim ionchasach ar bhoilsciú i dtreo dheireadh na bliana. Leanann margadh saothair na hÉireann ag feidhmiú go han-mhaith, agus bhí an ráta dífhostaíochta ag 4.3% i mí na Nollag 2022. Is é an fuinneamh an príomhspreagthóir do bhoilsciú i gcónaí, cé gur thosaigh sé ag maolú. I gcodarsnacht leis sin, shroich an fás ar phraghsanna bia dhigit dhúbailte sa ráithe deiridh de 2022. Táthar ag súil go bhfanfaidh an boilsciú ard go luath in 2023 agus go dtiocfaidh laghdú de réir a chéile air ina dhiaidh sin, go 4.4% in 2023 ina iomláine agus 2.1% in 2024. Tá dearcadh eacnamaíoch na hÉireann fós faoi réir neamhchinnteachta mar gheall ar fhorbairtí trádála a bhaineann le cur i bhfeidhm an Phrótacail ar Éirinn/Tuaisceart Éireann. Ina theannta sin, d'fhéadfadh feidhmíocht corparáidí ilnáisiúnta fás a luascadh i gceachtar treo.

Imthosca Áitiúla

Rátaí Fostaíochta

Bhí an dara ráta dífhostaíochta is airde sa Stát ag Contae Dhún na nGall in 2016, ag 18% (mar chomparáid, bhí an ráta is ísle ag Dún Laoghaire-Ráth an Dúin ag 7.4%).

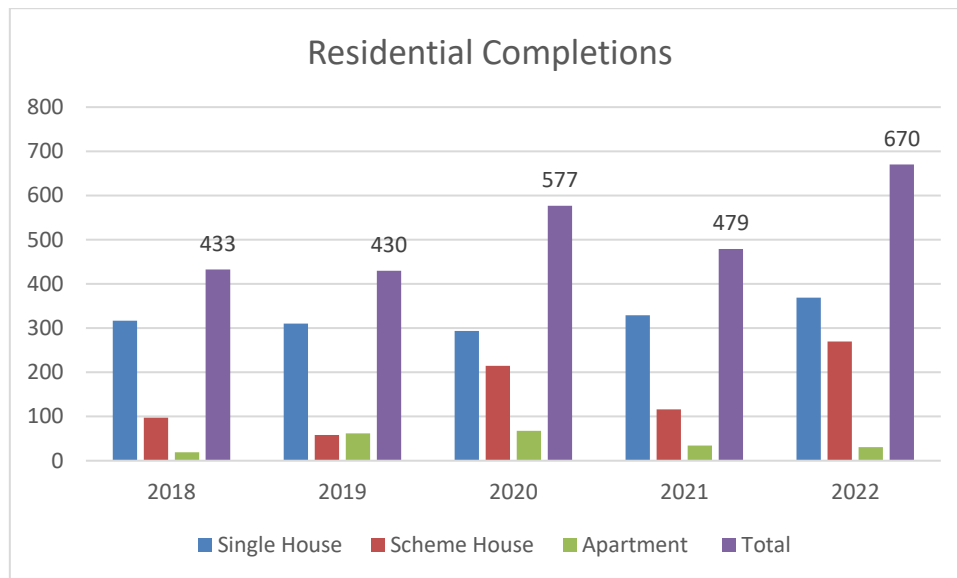
Tithe Nua Críochnaithe i nDún na nGall

Soláthraíonn Fíor 6.6 thíos sonraí maidir le tithe a críochnaíodh i gContae Dhún na nGall don tréimhse 2018-2022. Is iad líon na n-aonad tithíochta a críochnaíodh aonair ná na cinn is mó a chuireann le líon foriomlán na n-aonad tithíochta agus is lú líon na n-aonad árasáin i measc na sonraí comhlánaithe.

²⁰ Foinsé: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/ireland/economic-forecast-ireland_en

Fig. 6.6 - Críochnú aonad cónaithe 2018-2022 (foinse: Monatóireacht ar Fhorbairt Réigiúnach)

Folúntas

Léiríonn na réamhthorthaí ó Dhaonáireamh 2022 go bhfuil stoc tithíochta iomlán de 86,489 aonad i gContae Dhún na nGall. Astu seo, dúradh go raibh 10,861 folamh. Tá na cúiseanna atá luaite le folúntais, mar atá léirithe sa daonáireamh, leagtha amach i dTábla 6.7 thíos. (NB – ba chóir a thabhairt faoi deara go bhfuil difríocht shuntasach idir figiúirí na Príomh-Oifige Staidrimh maidir le folúntais agus iad siúd a sholáthair Geodirectory i R2 de 2022, a léirigh leibhéal folúntais chónaithe de 5,608 aonad ag an am sin. Tuigtear gurb é is cúis leis an difríocht seo ná an chaoi a ndéanann an ghníomhaireacht ábhartha folúntas a rangú²¹).

Table 6.7 - Cúiseanna le Folúntas Cónaithe (foinse: Réamhthorthaí Dhaonáireamh 2022)

Cúis an Fholúntais (%)	Réadmhaoin ar cíós	Athchóiriú	Le Gaolta	Básaithé	Teach Banaltrais/Ospidéal	Ar Díol	Teach feirme	Eisimircé	Tógáil Nua	Fáth eile/Neamhluité
(%)	24	10.7	3.3	22	4.6	9	7	1.8	3.9	13.7

Éileamh Tithíochta Féideartha Ag eascairt as Cogadh na hÚcráine

Tugann na figiúirí is déanaí ón bPríomh-Oifig Staidrimh le fios go bhfuil thart ar 5,000 teifeach ina gcónaí i nDún na nGall faoi láthair. Tá cóiríocht tugtha do go leor acu i gcóiríocht turasoireachta (óstáin srl.) agus tá roinnt éiginnteachta ann maidir le cé chomh fada is a mhairfidh socruithe dá leithéid agus oibreoirí ag ullmhú don séasúr turasoireachta. Ina theannta sin tá an éiginnteacht maidir le líon na ndéanaithe a fhéadfaidh cinneadh a dhéanamh fanacht go fadtéarmach nó go buan in Éirinn, rud a d'fhéadfadh a bheith mar thoradh ar an ngá atá le stoc tithíochta breise atá lonnaithe go maith.

²¹ De réir 'Anailís Réigiúnach ar Folúntas agus Tréigean' (2022) an NWRA, bunaithe ar anailís ó Geodirectory, go n-áirítear i dtorthaí an daonáirimh réadmhaoin nach ndéanfaí a rangú de ghnáth mar fholúntas, ach a léiríonn níos mó de ráta aistrithe nó folúntais shealadacha, e.g. maoine ar díol nó ar cíós, réadmhaoin ina bhfuil obair athchóirithe ar siúl etc.

6.1.10 Príomhcheisteanna

Tábla 6.6 - Príomhréimsí a bhféadfadh tionchar a bheith acu ar HNDA

Réimse Spéise	Príomhcheisteanna Aitheanta
Saincheisteanna déimeagrafacha don mhargadh tithíochta áitiúil	1. An gá atá le breithniú a dhéanamh ar thionchair na hinimirce ar éileamh tithíochta, lena n-áirítear tionchar an chogaidh san Úcráin.
Saincheisteanna inacmhainneachta don mhargadh tithíochta áitiúil	1. Ní mór an soláthar tithíochta a chothabháil chun drochthionchar ar inacmhainneacht a sheachaint.
	2. Leibhéal ísle ioncaim indiúscartha i gcomparáid le codanna eile d'Éirinn; féadfaidh sé cur isteach ar rochtain ar airgeadas.
Saincheisteanna eacnamaíochta don mhargadh tithíochta áitiúil	1. Beidh tionchar ag éiginnteacht sa dearcadh eacnamaíoch náisiúnta ar chúinsí eacnamaíochta áitiúla.
	2. Ní mór aghaidh a thabhairt ar leibhéal arda dífhostaíochta chun daonra in aois oibre a choinneáil sa chontae, rud a chuirfeadh leis an margadh tithíochta.
	3. D'fhéadfadh tionchar a bheith ag rátaí úis ardaíthe ar éileamh na dtomhaltóirí agus d'fhéadfadh tionchar a bheith aige ar phraghsanna tithe amach anseo.

6.1.11 Próifíl agus Brúnna an Stoic Tithíochta

Tugann an chuid seo aghaidh ar Roinn 2 d'anailís an HNDA de réir na Treorach maidir le Measúnú ar Riachtanas Tithíochta agus Éileamh a Ullmhú' (DHLGH, Aibreán 2021). I measc na bpríomh-ascuir ón gcéim seo tá: anailís ar an stoc tithíochta iomlán (úinéir-áitithe, cíos príobháideach agus sóisialta uile) de réir, mar shampla, méid, riocht, tionacht agus láimhdeachas; anailís ar stoc na Comhairle féin, suíomh na gceantar ina bhfuil tearcsholáthar nó éileamh íseal; deiseanna le húsáid níos éifeachtaí a bhaint as an stoc tithíochta.

6.1.12 Treochtaí Tithíochta Sóisialta

Is éard is tacaíocht tithíochta sóisialta ann ná tithíocht a sholáthraíonn údarás áitiúil nó Comhlacht Ceadaithe Tithíochta do dhaoine a measúnaítear nach bhfuil ar a gcumas tithíocht a fháil as a gcuid acmhainní féin. Is féidir tacaíocht tithíochta a sholáthar ar roinnt bealaí:

I. Stoc Tithíochta agus Tógáil Údaráis Áitiúil

Leagann Plean Gníomhaíochta um Sheachadadh Tithíochta Dhún na nGall 2022 – 2026 sprioc amach chun 1,354 aonad tithíochta a sheachadadh thar shaolré an Phlean.

II. Cóiríocht Comhlacht Tithíochta Ceadaithe

Is soláthraí suntasach tacaíochta tithíochta sóisialta iad Comhlachtaí Ceadaithe Tithíochta. Tá os cionn 500 Comhlacht Tithíochta Faofa in Éirinn ag soláthar breis agus 35,000 teach ar fud na tíre. Áirítear ar an tithíocht a chuireann na comhlachtaí seo ar fáil:

- Tithíocht ghinearálta,
- Tithíocht do dhaoine scothaosta,
- Tithíocht do dhaoine faoi mhíchumas lena n-áirítear saincheisteanna meabhairshláinte, agus
- Cóiríocht do dhaoine gan dídean.

Chun leas a bhaint as cóiríocht atá faoi úinéireacht Comhlacht Ceadaithe Tithíochta ní mór do dhuine aonair/teaghlach cáiliú do thacaíocht tithíochta sóisialta leis an údarás áitiúil. Ansin cuirfidh an t-údarás áitiúil iarratasóirí ar aghaidh chuig an gComhlacht Ceadaithe Tithíochta de réir a mbeartas leithdháilte. Cuireann Comhlachtaí Ceadaithe Tithíochta cóiríocht ar fáil trí thógáil nua, trí cheannacháin agus trí léasú sa mhargadh príobháideach. I nDún na nGall, tá 1300 aonad tithíochta á gcur ar fáil tríd an earnáil Comhlachtaí Ceadaithe Tithíochta agus tá pleananna d'fhorbairtí sa toadhchá ionchorpraithe i bPlean Gníomhaíochta Seachadta Tithíochta na Comhairle (féach tábla thíos).

MD	Líon na nAonad AHB
Dún na nGall	143
Na Gleannta	196
Inis Eoghain	298
Leitir Ceanainn-Baile na nGallóglach	419
Leifear-Srath an Urláir	244
Total:	1,300

III. Íocaíochtaí Cúnaimh Tithíochta (HAP)

Tá an Íocaíocht Cúnaimh Tithíochta (ÍCT) ar fáil d'aon teaghlach atá cáilithe do thacaíocht tithíochta sóisialta agus a fhaigheann a gcóiríocht féin san earnáil cíosa phríobháidigh. Déanfaidh an t-údarás áitiúil íocaíochtaí i dtreo an chíosa thar ceann an teaghlaiigh leis an tiarna talún agus íocfaidh an teaghlach cíos bunaithe ar ioncam leis an údarás áitiúil.

I nDún na nGall, tá 1,735 iarratasóir ag fáil an ÍCT faoi láthair, is ionann sin agus 62% den liosta feithimh tithíochta iomlán (2023).

Tábla 6.9: Riachtanas Tithíochta Sóisialta

Bliain	Glanriachtanas	Oll-riachtanas	Foinse
2023	1076	2,777	iHouse @ 04.04.2023
2022	940	2,638	SSHA
2021	860	2,580	SSHA
2020	926	2,584	SSHA
2019	927	2,488	SSHA
2018	927	2,488	SSHA
Méadú Céatadán 2018 go 2023			9%

Oll-riachtanas = glanriachtanas agus iarratasóirí ar chineálacha eile tacaíochta tithíochta sóisialta atá ar an liosta aistrithe.

IV. Oibreacha Oiriúnaithe Tionónta

Tá an scéim ar fáil do thionóntaí údaráis áitiúil a dteastaíonn uathu oiriúnuithe a dhéanamh ar a dteach údaráis áitiúil chun cabhrú lena riachtanais mhíchumais. Maoiníonn an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreacht 90% de chostas na n-oibreacha incháilithe faoi réir uasmhéid foriomlán de €75,000 i ngach cás aonair le ranníocaíocht 10% ag teastáil ó acmhainní na Comhairle féin. In 2022, ba é leithdháileadh na Comhairle faoin Scéim seo ná €753,000.

V. Social Leasing/Rental Accommodation Scheme

Soláthraíonn an Tionscnamh Léasaithe Tithíochta Sóisialta agus an Scéim um Chóiríocht ar Cíos (RAS) foinse bhreise de chóiríocht ar cíos do dhaoine incháilithe do dhaoine incháilithe tríd an margadh cíosa príobháideach. Déantar foráil in Acht na dTithe (Forálacha Ilghnéitheacha), 2009 don bhunús reachtúil do na (scéimeanna léasaithe fadtéarmacha) agus don RAS. Tugann léasú isteach solúbthacht níos mó i gcomhdhéanamh an stoic tithíochta agus is féidir le húdaráis áitiúla níos mó tithe a sholáthar ná mar a d'fhéadfaí a sholáthar trí thógáil agus éadail amháin.

Tacaíocht tithíochta sóisialta is ea an Scéim um Chóiríocht ar Cíos a fhreastalaíonn ar riachtanais chóiríochta daoine áirithe a bhfuil Forlíonadh Cíosa fadtéarmach á fháil acu ar feadh íostréimhse 18 mí agus a measúnaítear go bhfuil riachtanas tithíochta fadtéarmach acu. Is é 186 líon iomlán na réadmhaoine a sholáthraíonn tithíocht shóisialta faoin Scéim um Chóiríocht ar Cíos (RAS) agus 157 faoin Scéim Léasaithe.

VI. Deisiúchán Tithe Folmha agus Tionscamh Léasaithe

Tá sé mar aidhm ag Deisiúchán agus Léas soláthar na tithíochta sóisialta a mhéadú trí réadmhaoine príobháideacha atá folamh a bhfuil gá le hathchóiriú a dhéanamh orthu a athúsáid agus chun na Rialacháin Tithíochta (Caighdeáin do Thithe ar Cíos) 2019 a chomhlíonadh. Chun cabhrú leis an gcostas a bhaineann le hoibreacha a dhéanamh ar theach a athchóiriú, is féidir le húdarás áitiúil nó Comhlacht Ceadaithe Tithíochta (CTC) íoc ar dtús as na hoibreacha riachtanacha (mar a comhaontaíodh). Údarás nó AHB ar feadh fad atá nasctha le luach na ndeisiúchán, faoi réir íosmhéid 5 bliana. Leathnaíodh an scéim chun na nithe seo a leanas a áireamh:

- réadmhaoine tráchtála folamh;
- aonaid fholmha a bhaineann le maoin tráchtála (m.sh. os cionn siopa);
- iar-fhoirgnimh institiúideacha folamh agus
- forbairtí neamhchríochnaithe ina bhfuil siad seo folamh ar feadh tréimhse suntasach ama.

Tá Deisiúchán agus Léas mar chuid den Straitéis Náisiúnta um Athúsáid Tithíochta Folamh 2018 – 2021.

VII. Lóistín don Lucht siúil

Leagtar amach sa Chlár Cóiríochta don Lucht Siúil 2019 – 2024 atá ann faoi láthair na tionscadail, na gealltanais agus na spriocanna maidir le raon cóiríochta a sholáthar don Lucht Siúil ar feadh thréimhse an chláir. Maidir le tithíocht shóisialta, baineadh amach na spriocanna seo agus sáraíodh go suntasach iad. Rachaidh an clár reatha in éag an 30 Meitheamh 2024.

VIII. The Housing Adaptation Grant for People with a Disability

Cabhraíonn an Deontas Oiriúnaithe Tithíochta do Dhaoine faoi Mhíchumas le daoine faoi mhíchumas oiriúnuithe a dhéanamh orthu chun go mbeidh a dteach níos oiriúnaí dóibh le cónaí ann. I measc na gcineálacha oibreacha a chlúdaítear tá feistiú rampaí rochtana, ráillí láimhe, leithreas thíos staighre, ardaitheoirí staighre, cithfholcadáin rochtana comhréidh, athruithe chun rochtain do chathaoireacha rothaí a cheadú, síntí, agus aon oibreacha eile atá riachtanach le réasún chun teach a dhéanamh níos oiriúnaí chun cónaí ann. i agus clúdaíonn sé oibreacha i dtithe faoi úinéireacht phríobháideach d'iaratasóirí incháilithe.

Tháinig méadú suntasach ar an éileamh faoi na Deontais Tithíochta do Dhaoine Scothaosta agus do Dhaoine faoi Mhíchumas le linn 2022. Soláthraíonn an Roinn maoiniú 80% do na scéimeanna deontais seo le ranníocaíocht Údaráis Áitiúil de 20%. In 2022, faomhadh oibreacha ar luach €3.3m.

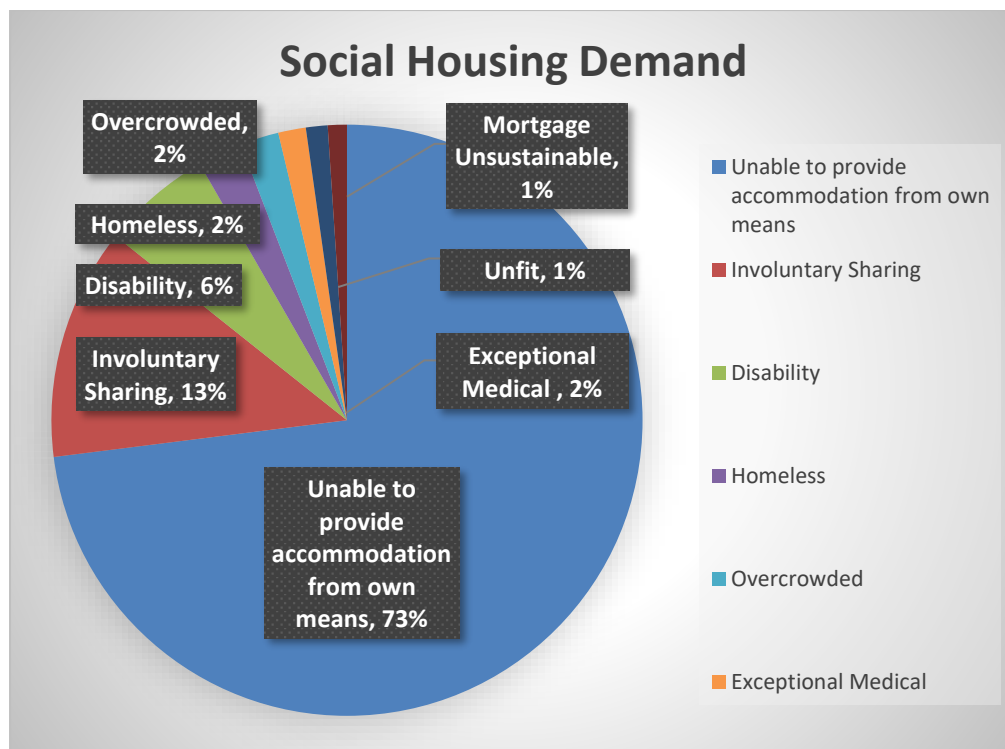
IX. Local Authority Home Loan.

Morgáiste arna thacú ag an Rialtas is ea Iasacht Tí Údaráis Áitiúil do cheannaitheoirí céaduaire nó d'iaratasóirí incháilithe eile agus is chun réadmhaoin chónaithe nua nó athlámhe a cheannach agus le haghaidh tithe féin-thógála. Áiríonn sé freisin tithe a cheannach trí scéimeanna Stáit mar an Scéim Ceannaigh ag Tionóntaí agus Scéimeanna Tithíochta Inacmhainne. Is féidir le duine suas le 90% de luach margaidh na maoinne a fháil ar iasacht faoi réir uasluach margaidh de €250,000 i nDún na nGall.

6.1.13 Cineál Éilimh ar Thithíocht Shóisialta

Tá na catagóirí daoine a bhfuil gá acu le tithíocht shóisialta leagtha amach thíos;

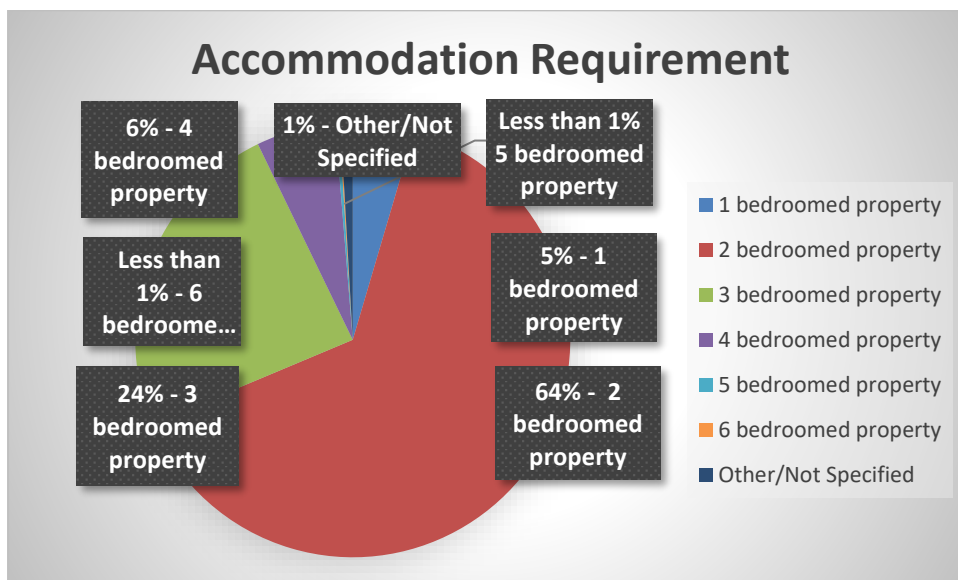
Riachtanas Cóiríochta	Uimh.
Ní féidir lóistín a sholáthar as a acmhainn féin	2,032
Roinnt Ainneonach	353
Míchumas	167
Gan dídean	68
Ró-phlódaithe	59
Leighis Eisceachtúil	42
Mí-oiriúnach	33
Morgáiste Neamh-inbhuanaithe	29
Iomlán	2,783

6.1.14 Méid an Teaghlaigh

Is iad na riachtanais chóiríochta Tithíochta Sóisialta de réir méide;

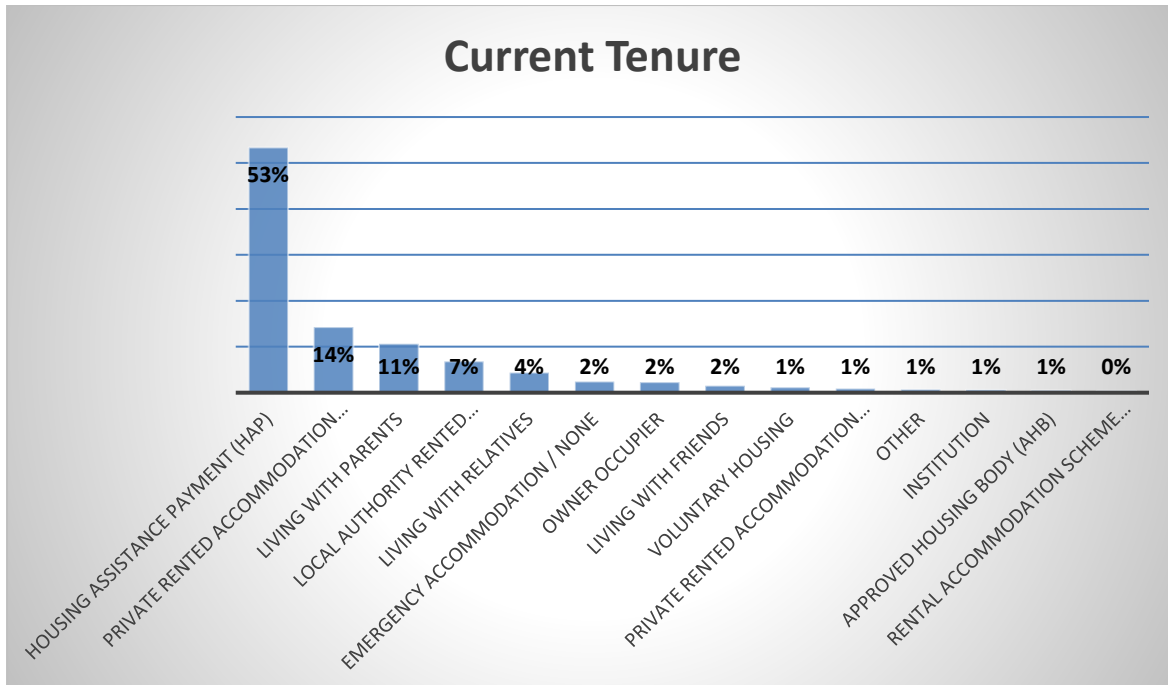
Riachtanas Cóiríochta	Uimh.
Maoin 1 seomra leapa	127
Maoin 2 seomra leapa	1,784
Maoin 3 seomra leapa	672
Maoin 4 seomra leapa	164
Maoin 5 seomra leapa	8
Maoin 6 seomra leapa	3
Eile/Neamhshonraithe	25
Iomlán	2,783

Breakdown of the current tenure.

Tionacht reatha	Uimh.
Íocaíochtaí Cúnaimh Tithíochta (HAP)	1,485
Cóiríocht Phríobháideach ar Cíos (gan forlónadh cíosa)	397
Ag maireachtáil le tuismitheoirí	297
Cóiríocht ar cíos údaráis áitiúil	189
Ag maireachtáil le clann	121
Cóiríocht Éigeandála / Ceann ar bith	67
Úinéir-Áititheoir	64
Ag maireachtáil le cairde	43
Tithíocht Dheonach	33
Cóiríocht Phríobháideach ar Cíos (le forlónadh cíosa)	25
Eile	19
Institiúid	17

Comhlacht Tithíochta Ceadaithe (AHB)	14
Scéim Cóiríochta Cíosa (SCC)	12
Iomlán	2,783

6.1.15 Folús

Príomhghníomhaíocht maidir leis an gclár Tithíocht do Chách is ea folúntais tithíochta a íoslaghdú le maoiniú curtha ar fáil ag an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta chun na torthaí seo a bhaint amach. Déantar na tithe folmha a chatagóiriú mar stoc tithíochta sóisialta folamh a bhfuil gá le hathchóiriú suntasach orthu chun iad a thabhairt chuig riocht oiriúnach ligin agus tá siad folamh ar feitheamh na hoibre sin. Thug Comhairle Contae Dhún na nGall 78 teach sóisialta folamh ar ais in úsáid ghníomhach faoin gClár Folús in 2022.

Tá bainistiú tithe folmha ina chroí-fheidhm ag an Rannóg Tithíochta laistigh de Chomhairle Contae Dhún na nGall agus is gnách go n-éireoidh cuid de na tithe folamh le himeacht ama. Mar gheall ar an nganntanas reatha ar an stoc tithíochta atá ar fáil chun freastal ar an éileamh atá ag dul i méid, is tosaíocht do Chomhairle Contae Dhún na nGall é slánúcháin éifeachtach na dtithe folmha agus déanann sé iarracht líon na réadmhaoine folmha agus an fad ama a bhíonn siad folamh a íoslaghdú.

6.1.16 Serviced Sites

Faoin Scéim Réidh le Tógáil, is féidir le húdaráis áitiúla suíomhanna seirbhísithe i mbailte agus sráidbhailte a chur ar fáil do cheannaitheoirí aonair ionchasacha (féinbhógalaithe). Go ginearálta bíonn na suíomhanna seo ar fáil ar lascaire ar luach margaidh an láithreáin chun réadmhaoine a thógáil lena áitiú mar phríomhgháil chónaithe phríobháideach an cheannaitheora.

Is féidir le húdaráis áitiúla láithreán(eanna) atá ann cheana a fhorbairt ina gcuid rialaithe nó láithreáin a cheannach nó iad a chur ar fáil le haghaidh forbartha trí sheirbhísí agus rochtain ar an láithreán/na suíomhanna lena mbaineann a sholáthar.

Braithfidh leibhéal na lascaire don duine aonair ar leibhéal an chostais sheirbhísithe a thabhoíd an t-údarás áitiúil roimh dhíol an tsuímh ach ní rachaidh sé thar €30,000. Léireofar méid na lascaire sin i bpraghas díola an tsuímh leis an gceannaitheoir.

Tá an Ciste dírithe ar úinéireacht tí. Ní mór do cheannaitheoir an tsuímh a bheith ina chónaí san áit chónaithe a tógadh ar an láithreán mar a phríomháit chónaithe príobháideach ar chríochnú na teaghaise.

6.1.17 Suíomh an Éileamh ar Thithíocht Shóisialta

RÉIMSE ROGHA	No.		RÉIMSE ROGHA	No.
Anagaire	20		Gleann Cholm Cille	4
Ard an Rátha	19		Gleann Daoile	7
Árainn Mhór	1		Gleann an Ghad	3
Baile an Droichid	3		Gleann tSúilí	4
Baile an tSratha	11		Na Gleannta	13
Bealach Féich/Srath an Urláir	163		Gort an Choirce	8
Baile Lifín	7		An Caisleán Nua	10
Béal Átha Seanaidh	82		Gaoth Dobhair	23
Ceann an Droichid	20		Inse	2
An Bhroclais	9		An Cheathrú Chaol	10
An Bun Beag	1		Cill Charthaigh	5
Bun Cranncha	255		Cill Fhéich	5
Bun Dobhráin	96		Na Cealla Beaga	24
Bun na hAbhann	16		Cúil na gCuirridín	9
An Bheart	7		Cill Mhic nÉanáin	57
Ailt an Chorráin	8		Cionn Caslach	1
Carn Domhnach	113		An Lathaigh	5
An Charraig	2		Leitir Ceanainn	902
An Carraigín	12		Leitir Mhic an Bhaird	1
Carraig Airt	27		Leifear	74
Caisleán na Finne	19		Lios Cúile	1
Mín an Lábáin	14		Loch an Iúir	4
An Clochán	1		Machaire Rabhartaigh	2
Cluain Maine	24		Málainn	9
Conmhaigh	43		Cionn Mhálanna	2
An Craoslach	16		Mainéar Uí Chuinneagáin	23
Croithlí	1		Áth an Mhuilinn	32
Cúil Dabhcha	9		Tamhnach an tSalainn	8
Doirí Beaga	3		Bun an Phobail	35
Dún na nGall	137		Magh	24
An Dúcharaidh	1		An Muileann Úr	4
Na Dúnaibh	10		An Baile Nua	43

Dromarón	1		Paiteagó	5
Droim Caoin	6		Halla an Phoirt	5
Dún Fionnachaidh	17		Port an tSalainn	1
An Clochán Liath	54		Rinn Uí Choighligh	4
Dún Cionnaola	7		Ráth Mealtain	48
Fathain Mura	7		Ráth Bhoth	37
An Fál Carrach	33		Ráth Maoláin	14
Fánaid	5		Carraig Mhic Uidhilín	3
Baile na Finne	2		Baile Suingean	21
Na Frosa	3		An Tearmann	5
Iomlán				2,782

6.1.18 Riachtanas sa Todhchaí a Mheas.

Tugann an chuid seo aghaidh ar Roinn 3 d'anailís an HNDA de réir na Treorach maidir le Measúnú ar Riachtanas Tithíochta agus Éileamh a Ullmhú' (DHLGH, Aibreán 2021).

6.1.18.1 Sprioc-Treoirínte maidir le Modheolaíocht Soláthair Tithíochta d'Údaráis Phleanála
Mar a luadh i gCaibidil 3, d'eisigh an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreacht treoirínte reachtúla chun spriocanna soláthair tithíochta a ionchorprú i bPleananna Forbartha (dá ngairtear 'Treoirínte um Sprioc-Mhodheolaíocht an tSoláthair Tithíochta le haghaidh Pleanála Forbartha' d'Údaráis Phleanála) in 2020 agus na treoirínte seo. úsáidte chun eolas a thabhairt do na spriocanna soláthair tithíochta don Chontae thar shaolré an Phlean Forbartha seo (Sprioc Tithíochta an Phlean de 7678 aonad go dtí 2030, féach Tábla 3.3).

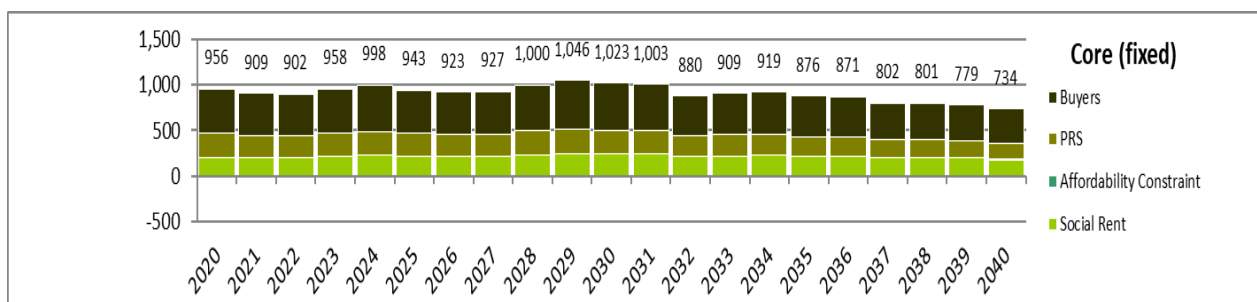
6.1.18.2 Projections Using HNDA Tool

Measann an Uirlis HNDA a d'fhorbair an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreacht riachtanais tithíochta foriomlána sa todhchaí (an riachtanas tithíochta atá ann cheana agus teaghlaigh bhreise sa todhchaí), roinnte i gceithre chatagóir tionachta bunaithe ar mheastacháin ar inacmhainneacht tithíochta:

- (1) Úinéir-Áititheoirí,
- (2) Cíosóirí príobháideacha,
- (3) Srian Inacmhainneachta; agus
- (4) Cíosóirí sóisialta.

Ní mór a thabhairt faoi deara go bhfuil an uirlis deartha chun raon leathan de mheastacháin tithíochta a tháirgeadh seachas figiúirí beachta don éileamh tithíochta.

Leagtar amach sa ghráf thíos na réamh-mheastacháin a ghin an uirlis HNDA agus an réamh-mheastachán 'Cás Coinbhéirseachta' á húsáid (moltar i dTreoirínte Alt 28 na Roinne maidir le HNDA úsáid a bhaint as an réamh-mheastachán seo, atá i gcomhthráth le riachtanas neamhchomhlíonta atá comhsheasmhach go modheolaíoch le treoirínte Sprioc an tSoláthair Tithíochta do údaráis phleanála).

Bunaithe ar na figiúirí a chuir Uirlis HNDA ar fáil faoin réamh-mheastachán coinbhéirseachta (a réamh-mheastar éileamh tithíochta de 6860 aonad thar an tréimhse 2024-2030), meastar nach mór idir 23-24% de sholáthar tithíochta gach bliain idir 2024-2030 a bheith i gceist. seachadta sa chatagóir cíosa sóisialta. Mar sin féin, ag baint úsáide as an bhfaisnéis mhionsonraithe ar riachtanas tithíochta sóisialta a cuireadh i láthair sna rannáin roimhe seo, is féidir linn a fheiceáil gur mó an seans go mbeidh an céatadán fíor-sholáthair tithíochta a theastaíonn sa chatagóir seo thart ar 36% den soláthar iomlán tithíochta (i.e. 2783 aonad amach de sprioc tithíochta plean de 7678 aonad).

6.1.19 Cáilíochta Tithíochta

Tá forbairt tithíochta ar ardchaighdeán agus ardchaighdeáin mar bhonn agus mar thaca ag na cuspóirí agus na beartais tithíochta atá sa Phlean seo ina choimirce go léir, lena n-áirítear áit, suíomh agus dearadh, agus ábhair thógála. Maidir le hábhair tógála, is ceanglas reachtúil é go mbeadh gach forbairt de réir na nAchtanna um Rialú Foirgníochta 1997-2014 agus na Rialacháin um Rialú Foirgníochta 1997-2021. Tá sé mar fhócas ag an Chomhairle go dtógtar gach forbairt (chan forbairtí tithíochta amháin) ag baint úsáide as ábhair ardsónraíochta agus deimhnithe.

6.2 Tithíocht Uirbeach

Dréachtaíodh na polasaithe tithíochta atá anseo agus é mar aidhm cáilíocht a chur ar bharr an chláir tithíochta; dlúthfhás agus athghiniúint a chinntiú; agus foráil a dhéanamh do thimpeallachtaí cónaithe atá tarraingteach agus feidhmiúil, gar do sheirbhísí fostaíochta, athléimneach ó thaobh na haeráide de, atá cairdiúil don aois, sábháilte agus inmhianaithe.

Leagtar amach sa Chroí-Straitéis na riachtanais tithíochta iomlána (i heicteár agus líon na n-aonad) atá ag teastáil ar fud an chontae chun an fás daonra dá bhforáiltear sa Phlean go dtí 2030 a shásamh. Soláthraíonn an straitéis spáis chun suíomh na tithíochta uirbeacha nua a threorú do sholáthar an chontae amach anseo d'fhorbairt ilchónaithe ar scála níos mó i Leitir Ceanainn agus sna Tiománaithe Fáis Contae agus, go pointe níos lú, Bailte Seirbhíse mar atá nó mar a bheidh sna láithreacha seo go luath, acmhainn oiriúnach i seirbhísí uisce chun freastal ar na coibhéisí daonra coibhneasta. Cuirfidh bailte tuaithe deiseanna ar fáil freisin do thithíocht uirbeach ar scála oiriúnach ag féachaint don Chroí-Straitéis, cumas na seirbhísí uisce atá ar fáil agus scála agus carachtar an bhaile.

Tá an poitéinseal ag tithíocht uirbeach cur go mór le hathnuachan agus le hathghiniúint agus is idirghabháil spriocdhírthe é seo a dtugtar tosaíocht dó sa Phlean. Go háirithe, is deis é forbairt láithreán seirbhísithe i mbailte agus sráidbhailte chun tacú le hathnuachan agus athnuachan. Ina theannta sin, tá nuálaíocht le lorg in athbheochan lár na mbailte trí thionscnaimh chun folúntais agus tréigthe a laghdú agus mar sin aonaid dá leithéid a aistriú chuig tithe ináitrithe. Tacaíonn an Straitéis Tithíochta leis an gcur chuige seo freisin agus saináithnítear athnuachan ar fhoirgnimh fholmha agus thréigthe i lár na mbailte mar phríomhfhócas don todhcháí.

In éineacht le fócas spriocdhírthe ar na láithreacha le haghaidh ilfhorbairtí nua agus ról na tithíochta in athnuachan agus athnuachan a spreagadh i mbailte níos lú, tá cur chun cinn an phróisis dearaidh d'fhorbairtí cónaithe ina chuid lárnach de bheartas pleanála do thithíocht uirbeach anois. Mar thoradh ar cháilíocht dearaidh a chur chun cinn beidh áiteanna níos tarraingtí le maireachtáil, forálann do nascacht agus comhtháthú níos fearr de thithíocht nua leis an bhfabraic uirbeach atá ann faoi láthair, soláthraíonn sé spásanna dearfacha, soláthraíonn réitigh dearaidh nuálaíocha, agus cabhraíonn sé le spiorad pobail a fhorbairt agus le coireacht a laghdú. Tá an straitéis seo comhsheasmhach leis an mbeartas náisiúnta mar atá in NPO4.

Cuspóir Beartais Náisiúnta 4

A áirithiú go gcruthófar áiteanna uirbeacha tarraingteacha, inmhaireachtála, ardchaighdeán a gcónaíonn pobail éagsúlaithe comhtháite iontu a bhfuil comhtháite iontu a bhfuil ardchaighdeán saoil agus folláine acu.

Objectives:

UB-O-1	Tionscnaimh chúí athnuachana agus athnuachana a aithint, go príomha trí scéimeanna feabhsaithe chun pobail i mbailte/ceantair tuaithe ar leith Sraith 3 a neartú, eadhon; Churchill, Conmhaigh, Dún Chionnaile, Cill Mhic Réanáin, Cnoc an tSalainn, Baile Nua na Coinne agus St. Johnston.
UB-O-2	Suímh seirbhísithe do thithíocht a sheachadadh laistigh de bhailte agus sráidbhailte.
UB-O-3	Réiteach éifeachtach na forbartha cónaithe neamhchríochnaithe a lorg.

Policies:

UB-P-1	Tá sé mar bheartas ag an gComhairle go mbeidh soláthar d'fhorbairtí il-thithíochta (sainmhínithe mar 2 aonad nó níos mó agus gan tithe saoire san áireamh) inghlactha i bprionsabal laistigh de na bailte/lonnaíochtaí sin a aithnítear sa Chroístraitéis/Struchtúr Lonnaíochta, faoi réir i ngach cás. do phrionsabail na cruthaitheachta áite ar ardchaighdeán, fás dlúth agus forbairt sheicheamhach lonnaíochtaí ón lár, infhaighteacht réitigh cóireála fuíolluisce inbhuanaithe agus cuspóirí críosaithe ábhartha. Beidh scála aon fhorbairt den sórt sin ag teacht le forálacha na Croí-Straitéise, tabharfar aird ar chúinsí na lonnaíochta ar leith agus beidh sé de réir cuspóirí agus polasaithe ábhartha uile an Phlean seo.
UB-P-2	<p>(a) Tá sé mar bheartas ag an gComhairle go mbreathnófar ar aonaid iolracha (sainmhínithe mar 2 aonad nó níos mó) agus aonaid tithe saoire aonair laistigh de na bailte/lonnaíochtaí atá aitheanta sa Chroí-Straitéis/Struchtúr Lonnaíochta, ar an gcoinníoll nach mbeadh an t-iomlán mar thoradh ar an bhforbairt bheartaithe ar líon na dtithe saoire atá ann agus atá ceadaithe laistigh den lonnaíocht níos mó ná 20% den stoc iomlán tithíochta reatha agus ceadaithe. Déanfar measúnú freisin ar aon iarratas i bhfianaise gach breithnithe ábhartha pleanála lena n-áirítear criosú talamhúsáide, infhaighteacht bonneagair, polasaithe ábhartha an Phlean Forbartha Contae agus treoir/polasaithe réigiúnacha agus náisiúnta eile agus sonrúcháin comhshaoil ábhartha. Caithfidh forbairtí dá leithéid aird a thabhairt ar scála agus ar fhoirm na lonnaíochta.</p> <p>(b) Tá sé mar bheartas ag an gComhairle, sa chás gur féidir le hiarratasóir a léiriú go gcuideodh an fhorbairt bheartaithe le hathnuachan nó le feabhsú réadmhaoine atá folamh agus/nó tréigthe i lár na lonnaíochta, go mbreithneofar forbairt tithe saoire laistigh de na bailte/lonnaíochtaí</p>

	sainitheanta. sa Chroí-Straitéis/Struchtúr Lonnaíochta gan srian a chur i bhfeidhm maidir leis an gcothromaíocht idir tithe saoire agus tithe buana, faoi réir ag sainithe comhshaoil agus oidhreachta agus breithnithe taitneamhachta.
UB-P-3	Tá sé mar bheartas ag an gComhairle a cheangal go mbeidh 20% ²² de <ol style="list-style-type: none"> talamh atá criosaithe le haghaidh úsáide cónaithe, nó le haghaidh meascán d'úsáidí cónaithe agus eile; agus aon talamh nach bhfuil criosaithe le haghaidh úsáid chónaithe, nó le haghaidh meascán d'úsáidí cónaithe agus eile, ach a bhfuil cead chun tithe a fhorbairt deonaithe ina leith curtha in áirithe chun tithíocht shóisialta agus inacmhainne a sholáthar.
UB-P-4	A chinntiú go ndéantar forbairt nua cónaithe i limistéir sheirbhísithe nó sna ceantair sin ina bhfuil soláthar an bhonneagair phleanáilte riachtanach (m.sh. bóithre, cosáin, fuíolluisce, bonneagar sóisialta agus pobail soláthair uisce srl.) ar tí tarlú.
UB-P-5	Is é beartas na Comhairle forbairt chónaithe uirbeach a threorú ar bhealach seicheamhach, amach ón lárilmistéar d'fhonn an úsáid is fearr is féidir a bhaint as an soláthar bonneagair atá ann cheana féin agus a bheidh ann amach anseo, chun inbhuanaitheacht a bhaint amach, chun 'leap- frogging' a sheachaint go dtí níos iargúlta. limistéir agus úsáid níos fearr a bhaint as talamh tearcúsáidte.
UB-P-6	Tá sé mar bheartas ag an gComhairle tacaíocht a thabhairt do phrionsabal na forbartha cónaithe nua as a n-eascróidh athghiniúint agus/nó athnuachan ar cheantair lár an bhaile nó ceantair atá folamh agus/nó tréigthe.
UB-P-7	Tá sé mar bheartas ag an gComhairle a éileamh go léireodh tograí d'fhorbairtí cónaithe nua (2 aonad nó níos mó) i lonnaíochtaí go bhfuil próiseas dearaidh, leagan amach, sonraíocht agus bailchríoch na forbartha a bheartaítear ag cloí go ginearálta leis na Treoirlínte/Caighdeáin Pleanála Rialtais ábhartha ²³ agus go dtugann siad. aird chuí ar na príomhbhreithnithe seo a leanas - <ol style="list-style-type: none"> Fearann poiblí, spás oscailte agus taitneamhacht Fearann poiblí, spás oscailte agus taitneamhacht Nascacht agus inrochtaineacht, ag féachaint go háirithe do thaisteal gníomhach agus modhanna inbhuanaithe iompair Dearadh Ardchaighdeáin - mais, foirm, scála, dlús agus bailchríocha Meascán de chineálacha tithe Éifeachtúlacht fuinnimh

²² Tugadh isteach socruithe idirthréimhseacha áirithe maidir le ceanglais Chuid V tar éis Acht na dTithe Inacmhainne 2021 a achtú. Moltar do léitheoirí téacs iomlán an Achta um Pleanáil agus Forbairt 2000 (arna leasú) a léamh ina leith seo.

²³ Féadfar a áireamh sna Treoirlínte/Caighdeáin sin, inter alia -

- Forbairt Chónaithe Inbhuanaithe i gCeantair Uirbeacha – Treoirlínte d'Údaráis Phleanála
- Lámhleabhar Dearaidh Uirbigh – Treoir Dea-Chleachtas
- An Córas Pleanála agus Bainistíocht Riosca Tuilte – Treoirlínte d'Údaráis Phleanála
- Treoirlínte um Fhorbairt Uirbeach agus Airde Foirgnimh d'Údaráis Phleanála
- Caighdeáin Dearaidh d'Árasáin Nua - Treoirlínte d'Údaráis Phleanála
- Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre Uirbeacha agus Sráideanna
- Treoirlínte Áiseanna Cúraim Leanaí d'Údaráis Phleanála

	<p>f. Breithnithe bithéagsúlachta</p> <p>g. Oiriúnú aeráide agus bainistíocht uisce dromchla</p> <p>h. Comhtháthú le forbairtí agus úsáidí sa chomharsanacht</p>
UB-P-8	Tá sé mar bheartas ag an gComhairle dlúis chuí chónaithe a chinneadh do shuíomhanna tithíochta ag féachaint d'fhorálacha na dtreoirlínte ábhartha uile de chuid na Roinne, forálacha Imlitir: NRUP 02/2021, nádúr sonrach na forbartha atá beartaithe agus suíomh agus comhthéacs an láithreáin.
UB-P-9	Tá sé mar pholasáí ag an gComhairle taitneamhacht chónaithe na n-aonad cónaithe atá ann cheana féin a chosaint agus coincheapa dearaidh do thithíocht nua a chur chun cinn a chinntíonn bunú leibhéil réasúnta taitneamhachta cónaithe uirbeach.
UB-P-10	Tá sé mar bheartas ag an gComhairle a éileamh go ndearfar agus go dtógfar leagan amach d'fhorbairt chónaithe ag féachaint don chleachtas is fearr i dtéarmaí Dearadh Uilíoch, lena n-áirítear an treoir d'fhorbairt tithíochta atá leagtha amach i bhfoilseachán an Údaráis Náisiúnta Míchumais, 'Building for Everyone: A. Cur Chuige um Dhearadh Uilíoch'.
UB-P-11	Tá sé mar bheartas ag an gComhairle a éileamh go mbeadh íosmhéid de 30% d'aonaid chónaithe a thógtar de réir caighdeáin dearaidh uilíoch i ngach forbairt il-thithíochta nua comhdhéanta de 7 n-aonad nó níos mó, de réir cheanglais fhoilseachán an Údaráis Náisiúnta Míchumais 'Building for. Gach Duine: Cur Chuige um Dhearadh Uilíoch'. Sa chás go bhfuil líon iomlán na n-aonad atá le tógáil idir 2 agus 6, tá sé de bheartas ag an gComhairle a éileamh go dtógfar 1 aonad ar a laghad de réir caighdeáin dearaidh uilíoch.
UB-P-12	<p>Go ginearálta, déanfaidh forbairtí ilchónaithe:</p> <p>a) Ar láithreáin úrnua, cuir san áireamh íosmhéid de 15% d'achar iomlán an láithreáin atá curtha in áirithe mar limistéar taitneamhachta poiblí;</p> <p>b) I gcásanna eile, ar nós láithreáin mhóra inlíonta nó láithreáin athfhorbraíochta áirítear íosmhéid de 10% d'achar iomlán an láithreáin atá curtha in áirithe mar limistéar taitneamhachta poiblí; nó</p> <p>c) Ar thailte arb iad is sainairíonna iad foirgneamh/foirgnimh mhóra phríobháideacha nó institiúideacha suite i dtailte móra oscailte, cuir san áireamh íosmhéid de 20% d'achar iomlán an láithreáin atá curtha in áirithe mar limistéar taitneamhachta poiblí.</p>

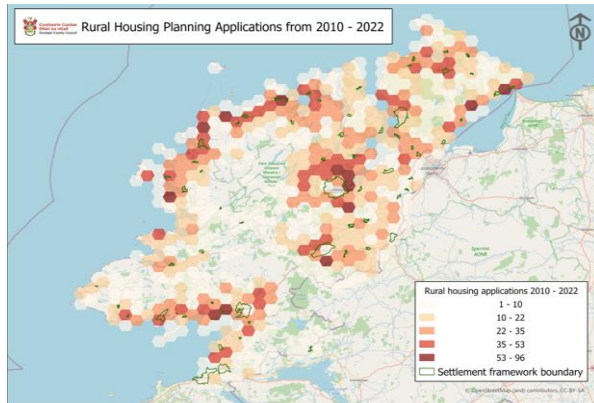
6.3 Tithíocht Tuaithe

Tá aitheantas láidir tuaithe ag Dún na nGall agus traidisiún a chinntiú go bhfuil gach rogha oiriúnach agus inbhuanaithe ar fáil do mhuintir na tuaithe chun leanúint ar aghaidh ag maireachtáil ina gceantar féin agus ag cur le saol an phobail. Tá an prionsabal seo tacaithe go náisiúnta ag na Treoirlínte um Thithíocht Inbhuanaithe Tuaithe (2005) agus NPF NPO19. Chun é seo a léiriú, beidh freastal ar fhíor-riachtanas tithíochta ginte faoin tuath mar chuid lárnach de bheartas na Comhairle i gcónaí. Déanann an Chroí-Straitéis 'leithdháileadh' 20% (nó timpeall 1,500 teach) den fhás réamh-mheasta sa Chontae ar 'Thuath Oscailte'. Meastar go bhfuil sé seo réasúnta i gcomhthéacs:

- cuireadh tús le sonraí na Comhairle féin ag taifeadadh meán bliantúil de 259 teach tuaithe aonuaire idir na blianta 2015 agus 2022;

- scála na dtithe folmha go ginearálta sa Chontae (ráta taifeadta ag Geodirectory mar 9.4% i mí na Nollag, 2022), ar tithe tuaithe cuid mhaith díobh; agus
- leithdháileann an leithdháileadh sa Chroí-Straitéis 13% den leithdháileadh iomlán tithíochta don tréimhse 2024-2030 ar bhailte tuaithe níos lú ag soláthar rogha bhreise.

6.3.1 Tithíocht Bhuan

Agus an riachtanas tithíochta faoin tuath á riar, sainaitníonn NPF dhá limistéar socheacnamaíocha ar leith mar bhonn beartais:

Cuspóir Beartais Náisiúnta 19

Déanamh cinnte, agus soláthar á dhéanamh um forbairt tithíochta tuaithe, go ndéantar deighilt idir áiteanna faoi thionchar uirbeach, i.e. laistigh d'abhantrach comaitéara cathracha agus bailte móra agus ionaid fhostaíochta gus áiteanna eile:

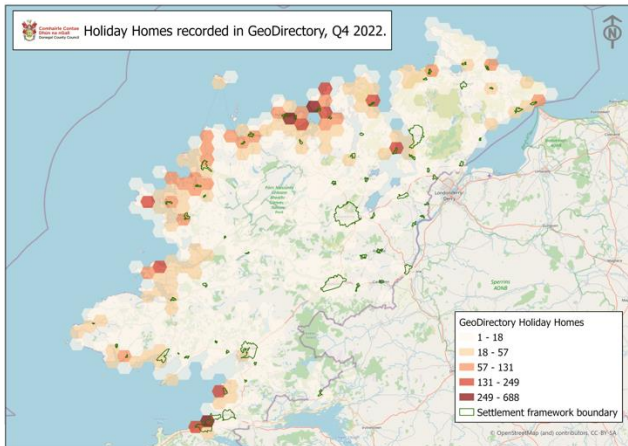
- I gceantair tuaithe faoi thionchar uirbeach, soláthar tithe singile faoin tuath a éascú bunaithe ar chomaoin lárnach an riachtanais eacnamaíoch nó sóisialta cruthaithe cónaí i gceantar tuaithe agus critéir suímh agus deartha um thithíocht tuaithe i dtreoirínite agus i bpleananna reachtúla, agus aird á tabhairt ar inmharthanacht bailte beaga agus lonnaíochtaí tuaithe;
- I gceantair tuaithe in áiteanna eile, soláthar tithe singile faoin tuath a éascú bunaithe ar chritéir suímh agus deartha um thithíocht tuaithe i dtreoirínite agus i bpleananna reachtúla, agus aird á tabhairt ar inmharthanacht bailte beaga agus lonnaíochtaí tuaithe.

Agus Plean Forbartha Contae Dhún na nGall 2018-2024 á ullmhú, sainaitníodh tionchar láidir uirbeach ar chúlchríocha Leitir Ceanainn agus Chathair Dhoire agus timpeall ar lonnaíochtaí móra áirithe (Baile Dhún na nGall, Béal Átha Seanaidh, Bun Dobhráin, Bealach Féich/Srath an Urláir). Tá sé seo amhlaidh i gcónaí agus tá na ceantair seo aitheanta arís i Léarscáil 6.3.1.

6.3.2 Tithe Saoire

Cé nach dtugann clár oibre an bheartais náisiúnta aghaidh ar thithe saoire, is ceist mhór í seo do Dhún na nGall. Bhí 9,373 teach saoire i nDún na nGall i Ráithe 4 de réir Geodirectory (*Tuarascáil ar*

Fhoirgnimh Chónaithe GeoDirectory R4 2022). B'ionann é seo agus 24.8% d'iomlán na dtithe saoire sa tír (37,797). Léiríonn an léarscáil teasa thíos na comhchruinnithe is mó de thithe saoire i nDún na nGall. Ní nach ionadh, tá siad seo le fáil go ginearálta feadh agus cóngarach don chósta.

Éilíonn an leibhéal éilimh seo ar thithe saoire frithchothromú beartais don chur chuige ginearálta mar atá leagtha amach in NPO19. Aithníonn Léarscáil 6.3.2 ceantair atá faoi bhrú láidir tithe saoire. Cuirfear srianta breise ar thithíocht aonuaire i bhfeidhm sna ceantair seo ach tá an polasaí deartha chun a chinntiú gur féidir freastal go fóill ar fhíor-riachtanas áitiúil (Tagraíonn Beartas RH-P-2). Ina theannta sin, ag cur san áireamh na leibhéil folúntas tithíochta atá sa Chontae faoi láthair agus an cuspóir chun tacú le fíor-riachtanas tithíochta tuaithe, díríonn an Plean seo ar an deis do thithe saoire i gceantair tuaithe a shásamh trí úsáid/athúsáid an stoic tithíochta atá ann cheana féin. nó trí fhoirgnimh thréigthe a athchóiriú.

Comhairle Contae Dhún na nGall
Donegal County Council

Draft County Donegal
Development Plan, 2024 - 2030
Dréachtphlean Forbartha Contae Dhún na nGall, 2024 - 2030

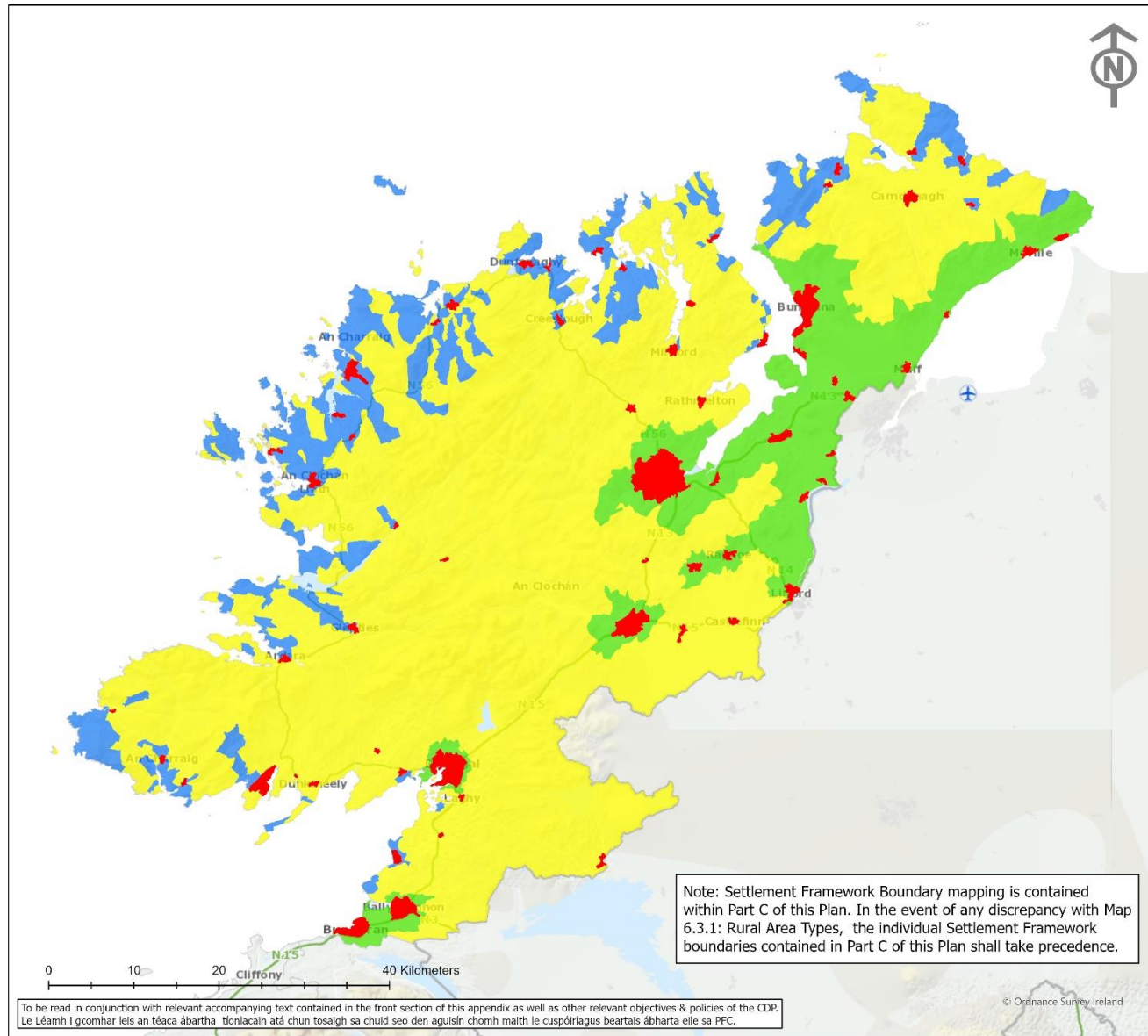
Map 6.3.1:
Rural Area Types

Léarscáil 6.3.1:
Cineálacha Ceantar Tuaithe

- Area under strong Urban Influence ~ Ceantair faoi Thionchar Láidir Uirbeach
- Other Areas ~ Réimsí Eile
- Urban Areas ~ Limistéir Uirbeacha
- Areas Under Holiday Home Pressures ~ Brúnna Tithe Saoire

Source - Donegal County Council
Foinse - Comhairle Chontae Dhún na nGall
©Taitte Eireann 2023/OSI NMA 053.

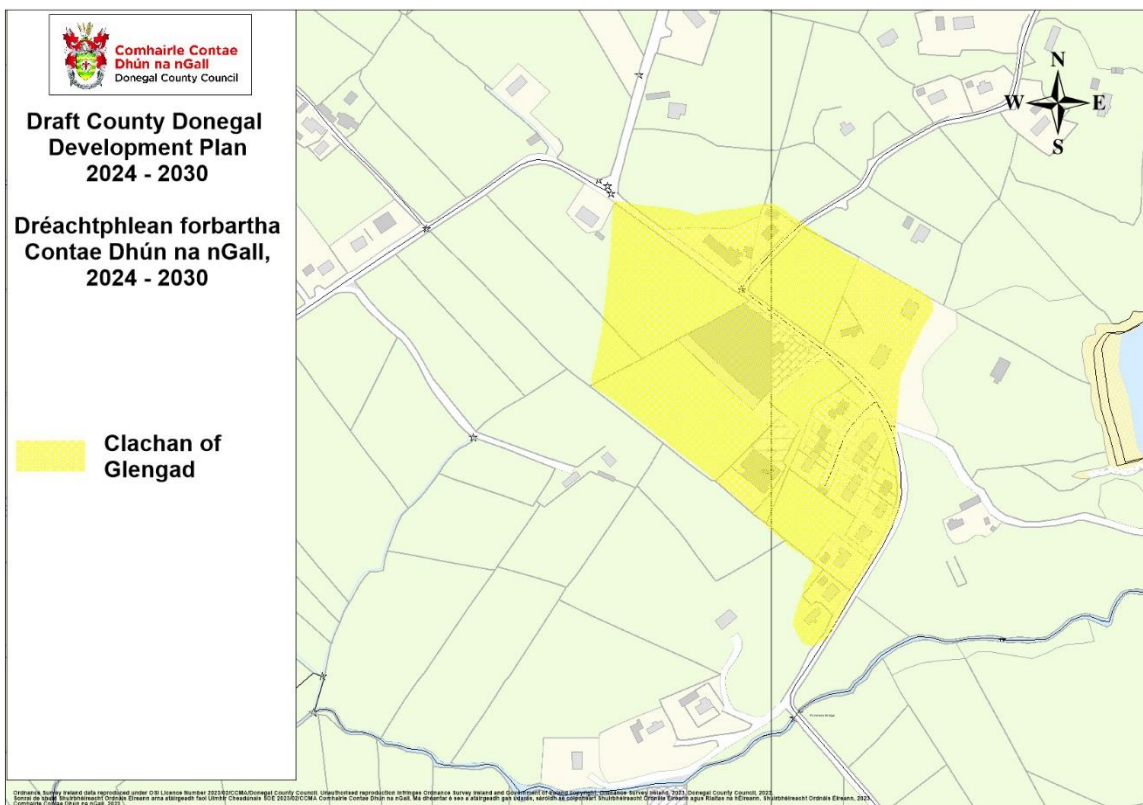

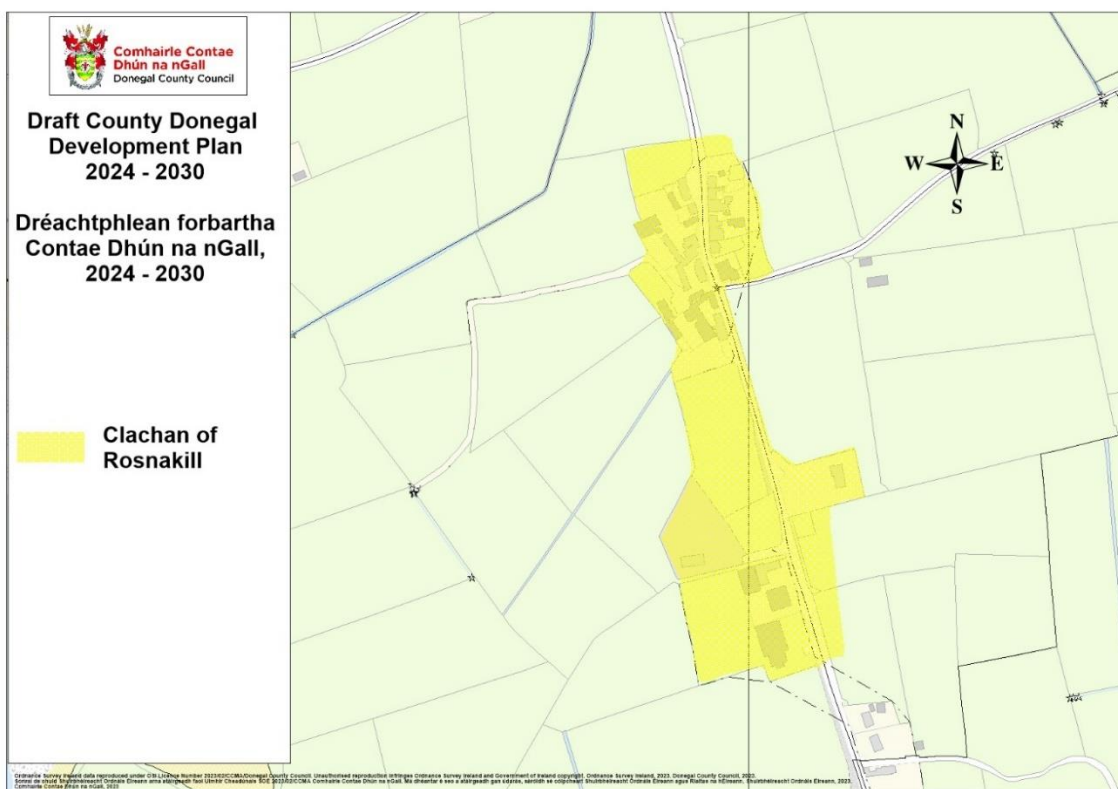
6.3.3 An Clochán

Aithníonn an Plean seo líon beag clochán comhdhéanta de phobail bheaga tuaithe atá suite lasmuigh de na ceantair atá faoi thionchar láidir uirbeach agus limistéir faoi bhrú tithe saoire. Áirítear sa Phlean tacaíocht bheartais do thithe buana aonuaire gan srianta áitíochta d’fhonn cabhrú leis na pobail seo a chobhsú. Aithnítear na clachan sna léarscáileanna thíos.

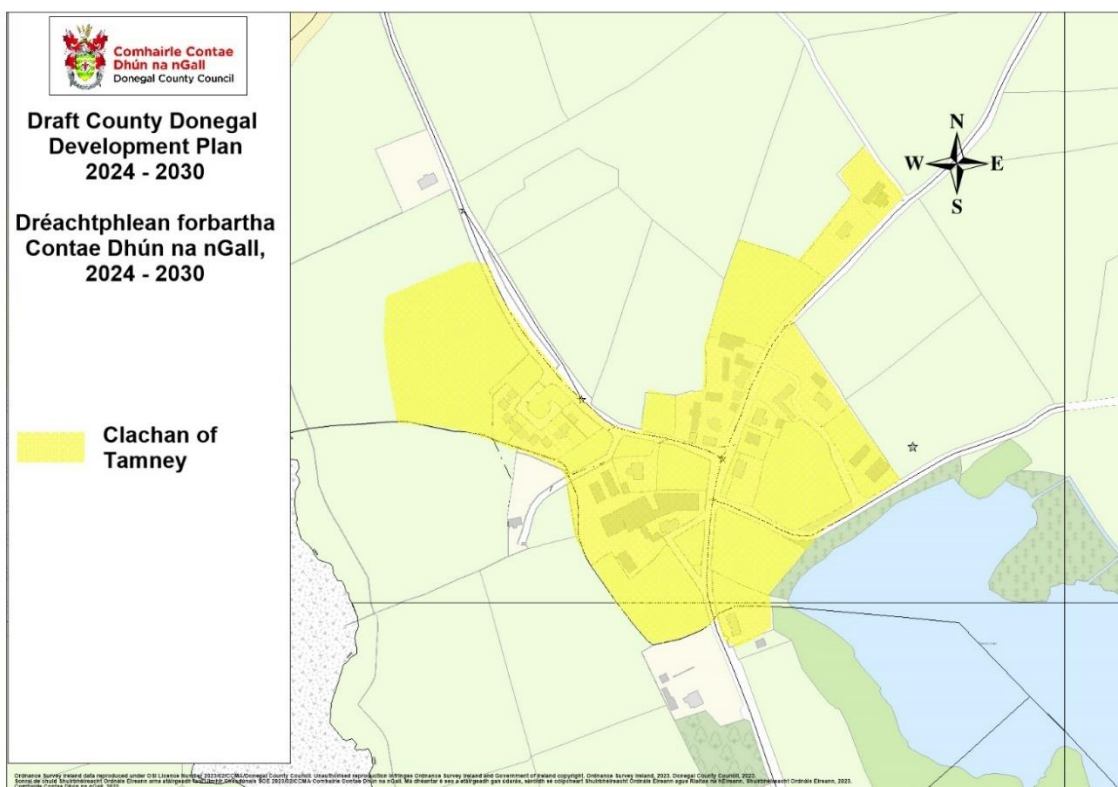
1. Gleann an Ghad

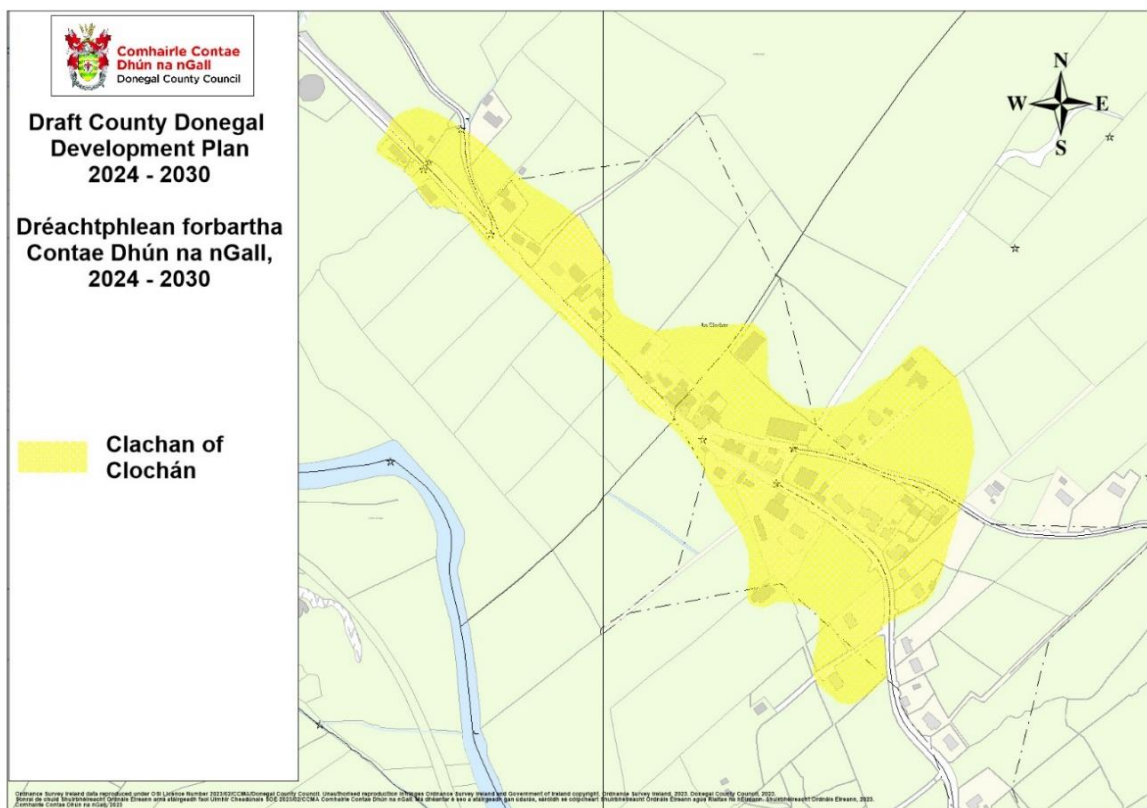
2. Ros na Cille

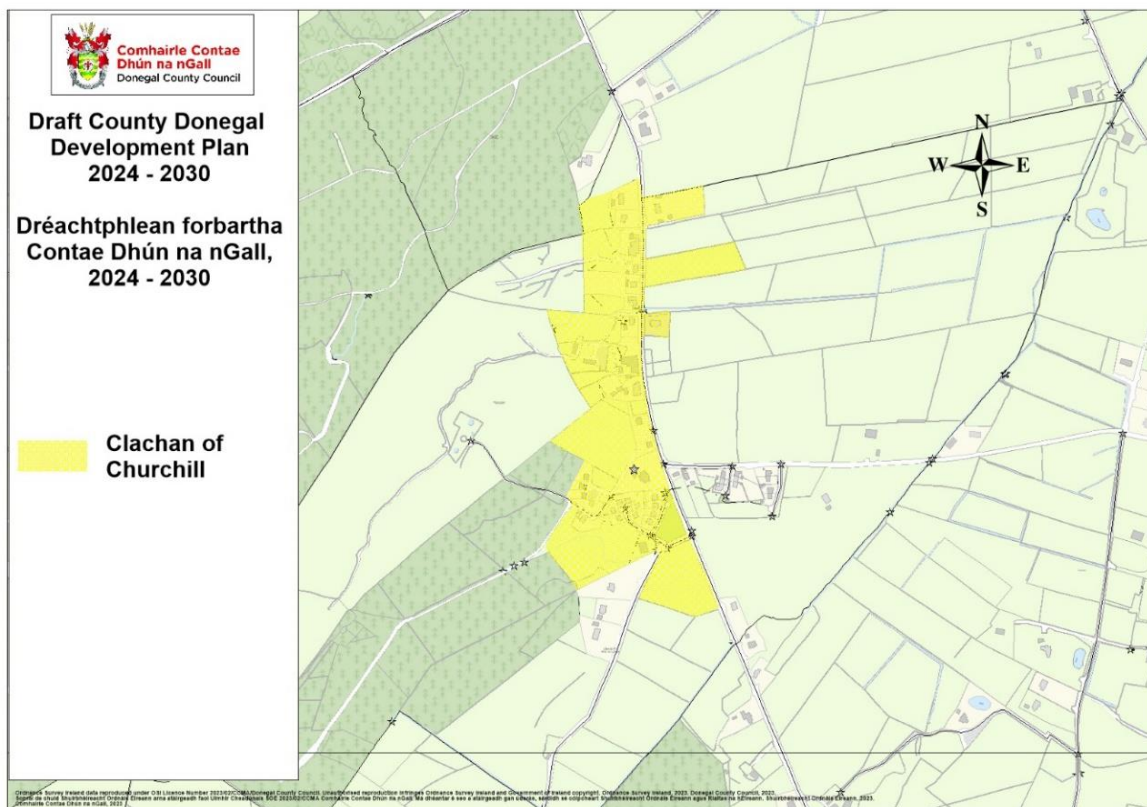
3. An Tamhnaigh

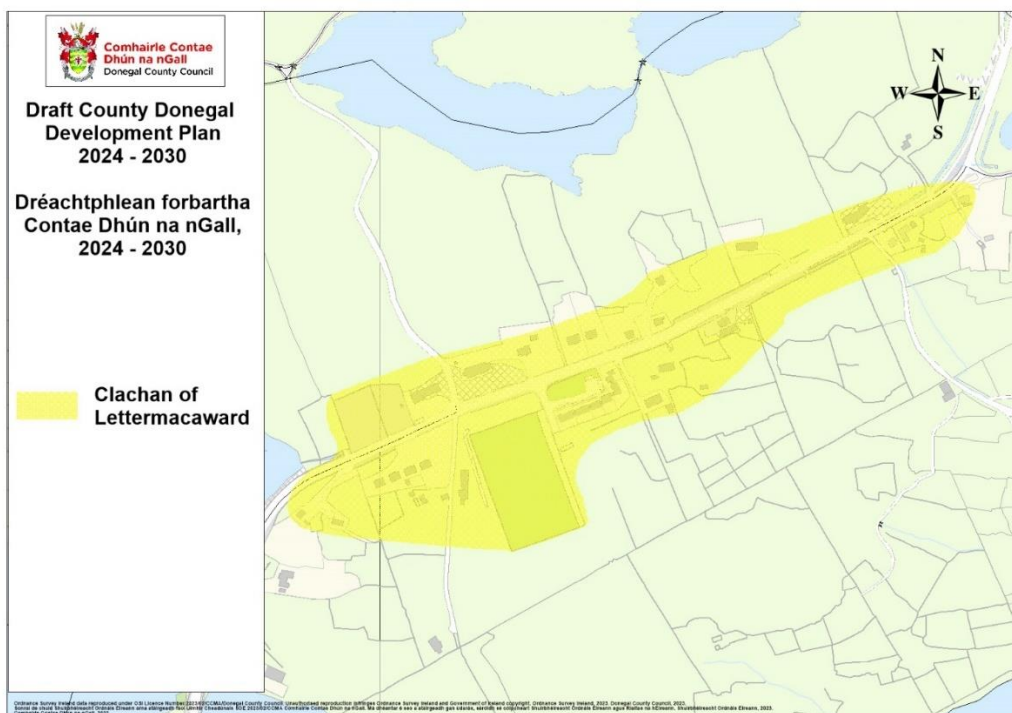
4. An Clochán

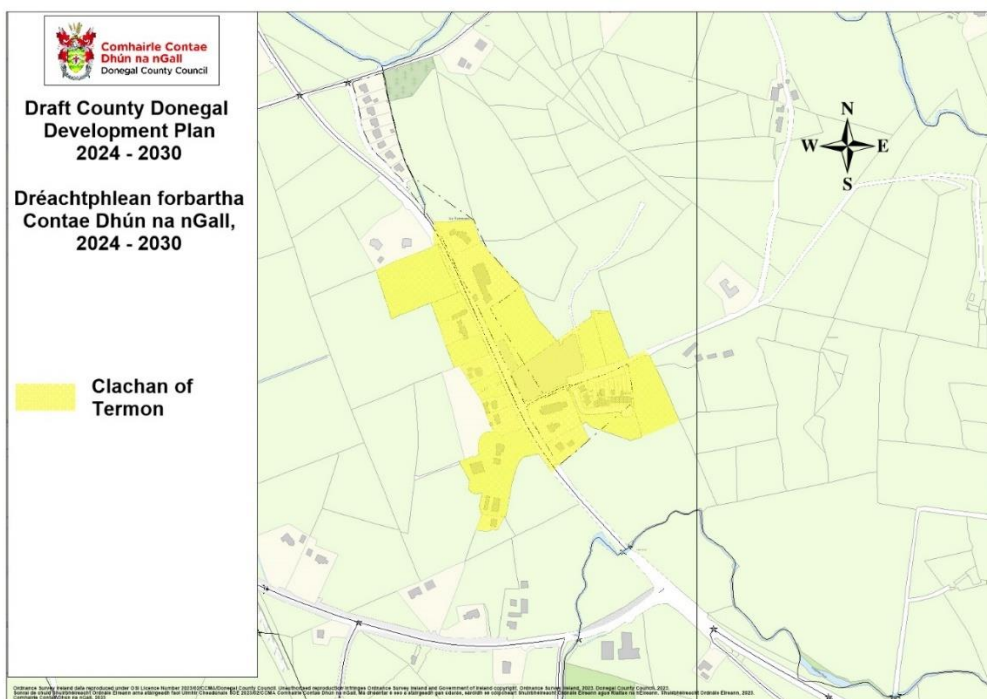
5. Mín an Lábáin

6. Leitir Mhic an Bhaird

7. Termon

6.3.4 Tírdhreach agus Seirbhísí

Chomh maith le breithniú a dhéanamh ar shaincheist na tithíochta tuaithe i gcomhthéacs na gcineálacha socheanamaíocha de cheantair thuaithe mar a thuiriscítear thuas, ní mór soláthar Tithíochta Tuaithe a mheas freisin (mar atá le gach forbairt eile laistigh de Chontae Dhún na nGall) i

gcomhthéacs an chaoi a ndéantar forbairt tithíochta tuaithe. Is féidir freastal agus éascú a dhéanamh sa cheantar tuaithe, ó thaobh sholáthar na seirbhísí agus na n-áiseanna riachtanacha le haghaidh áitribh tuaithe ach freisin maidir le cúinsí comhshaoil agus conas is féidir an fhorbairt a chomhshamhlú isteach sa tírdhreach glactha ar bhealach nach mbaineann ó charachtar agus cáilíocht an tírdhreacha sin. Leagann Caibidil 11.2 amach na trí Aicmiú Saintréith Tírdhreacha seo a leanas atá aitheanta laistigh den chontae:

- Limistéir Taitneamhachta Sárscéimhe;
- Limistéir Ardscéimhe; agus
- Limistéir Taitneamhachta Measartha Sárscéimhe.

Caithfidh gach forbairt nua laistigh den Chontae, lena n-áirítear forbairtí tithíochta tuaithe, aird a thabhairt ar an rangú tírdhreacha ar leith, i dtéarmaí comhtháthú agus comhshamhlú na forbartha isteach sa tírdhreach glactha. Sa chomhthéacs seo, féachann beartais an Phlean seo lena chinntiú go soláthraítear forbairt chónaithe i gceantair thuaithe ag láithreacha cuí agus ar bhealach a chothóidh pobail tuaithe gan tionchar diúltach a imirt ar príomhshócmhainní oidhreachta eacnamaíocha, comhshaoil, nádúrtha agus cultúrtha na tuaithe. ceantair. Soláthróidh an creat beartais tithíochta tuaithe seo do phobail tuaithe inbhuanaithe faoi réir ag roinnt príomhriachtanas beartais a bheith á gcomhlíonadh; go gcomhlíontar na ceanglais shonracha atá leagtha amach faoi Bheartas RH-P-1 agus RH-P-2; go bhfuil an tithíocht de dhearadh cáilíochta cuí, go gcomhtháthaíonn go rathúil leis an tírdhreach agus nach gcruthaíonn sé athrú díobhálach ar charachtar tuaithe an cheantair, nó go gcreimeann sí a thuilleadh ar charachtar tuaithe an cheantair mar atá sonraithe faoi Bheartas RH-P-8 (* Déan tagairt le do thoil do *'Ag Tógáil Tí faoin Tuath i nDún na nGall - Treoir um Shuíomh, Suíomh agus Dearadh - Treoir um Shuíomh, Suíomh agus Dearadh'* ar fáil ar shuíomh Gréasáin na Comhairle chun tuilleadh eolais a fháil ina leith seo); agus go sásaíonn an t-iarratasóir an sainmhíniú ábhartha ar riachtanas tithíochta tuaithe

CUSPÓIRÍ

RH-O-1	A chinntiú go ndéanann forbairt nua cónaithe i gceantair thuaithe soláthar do fhíor-riachtanas tuaithe.
RH-O-2	'Limistéir faoi Thionchar Uirbeach Láidir', tuaithe 'Limistéir faoi Thionchar Láidir Tithe Saoire' a chosaint, agus ceantair thuaithe díreach taobh amuigh de na bailte ó dhianleibhéil d'fhorbairt chónaithe uirbeach/fo-uirbeach neamh-inbhuanaithe.
RH-O-3	Pobail aitheanta ar nós na gloch a chothú.
RH-O-4	A chinntiú go lonnaítear, go ndeantar agus go dtógtar tithíocht tuaithe ar bhealach nach mbaineann ó charachtar ná ó cháilíocht an tírdhreacha glactha ag féachaint go háirithe do Léarscáil 11.1: 'Taitneamhacht Sárscéimhe' den Phlean seo.
RH-O-5	Éascaíocht a dhéanamh d'athúsáid dhearfach an stoic thithíochta tuaithe fholamh sa Chontae chun iarracht a dhéanamh cosc a chur ar thuilleadh meathlaithe agus tréigthe.

POLICIES:**Limistéir faoi Thionchar Láidir Uirbeach****RH-P-1**

Breithniú a dhéanamh ar thograí maidir le tithíocht tuaithe aonuaire nua laistigh de 'Limistéir faoi Thionchar Láidir Uirbeach' ó iarratasóirí ionchasacha a léirigh fíor-riachtanas tuaithe do theach cónaithe nua agus ar féidir leo fianaise a sholáthar go raibh cónaí orthu féin, nó ar a dtuismitheoirí nó a seantuismitheoirí, ag am éigin laistigh den cheantar faoi thionchar láidir uirbeach i gcomharsanacht an láithreáin iarratais ar feadh tréimhse 7 mbliana ar a laghad. Tá an méid sin roimhe seo faoi réir chomhlíonadh bheartais ábhartha eile an phlean seo, lena n-áirítear Polasaí RH-P-8.

Ní bheidh feidhm ag an bpolasaí seo i gcás ina raibh tairbhe ceada ag duine aonair cheana féin le haghaidh teaghaise ar láithreán eile, ach amháin más féidir imthosca eisceachtúla a léiriú.

D'áireofaí i gcúinsí eisceachtúla, ach ní bheadh sé teoranta dóibh, cásanna inar dhíol an t-iarratasóir teaghais a bhí ceadaithe, tógtha agus áitithe roimhe sin, le duine aonair a chomhlíonann ceanglais bonafides an cheada sin.

Ní cheadófar tithe saoire nua sna ceantair sin.

Ceantair faoi Thionchar Láidir Baile Saoire**RH-P-2**

Breithniú a dhéanamh ar thograí maidir le tithíocht tuaithe nua aonuaire laistigh de 'Limistéir faoi Thionchar Láidir Baile Saoire' ó iarratasóirí ionchasacha a léirigh fíor-riachtanas tuaithe do theach cónaithe nua agus ar féidir leo fianaise a chur ar fáil go raibh cónaí orthu féin, nó ar a dtuismitheoirí nó a seantuismitheoirí, ag am éigin laistigh den cheantar faoi thionchar láidir tí saoire i gcomharsanacht an láithreáin iarratais ar feadh tréimhse 7 mbliana ar a laghad. Tá an méid sin roimhe seo faoi réir chomhlíonadh bheartais ábhartha eile an phlean seo, lena n-áirítear Polasaithe RH-P-8.

Ní bheidh feidhm ag an bpolasaí seo i gcás ina raibh tairbhe ceada ag duine aonair cheana féin le haghaidh teaghaise ar láithreán eile, ach amháin más féidir imthosca eisceachtúla a léiriú.

D'áireofaí i gcúinsí eisceachtúla, ach ní bheadh sé teoranta dóibh, cásanna inar dhíol an t-iarratasóir teaghais a bhí ceadaithe, tógtha agus áitithe roimhe sin, le duine aonair a chomhlíonann ceanglais bonafides an cheada sin.

Ní cheadófar tithe saoire nua sna ceantair sin.

Ceantair Tuaithe Eile**RH-P-3**

Breithniú a dhéanamh ar thograí le haghaidh tithíocht aonuaire nua laistigh de cheantair thuithe eile ó aon iarratasóirí ionchasacha a bhfuil riachtanas tuaithe léirithe acu do theach cónaithe, faoi réir chomhlíonadh gach beartas ábhartha

eile den Phlean seo, lena n-áirítear Polasaí RH-P-8. Ní cheadófar tithe saoire nua sna ceantair sin.

RH-P-4

Tá sé mar pholasaí ag an gcomhairle breithniú a dhéanamh ar dheiseanna chun tithíocht shóisialta agus inacmhainne riachtanach a sholáthar in áiteanna timpeall (i) scoileanna tuaithe agus; (ii) lonnaithe tuaithe; faoi réir seirbhísí fuíolluisce a bheith á soláthar agus á gcothabháil go cuí ag Comhairle Contae Dhún na nGall mar chuid de scéim tithíochta sóisialta agus faoi réir gach cuspóir agus beartas ábhartha eile den phlean, lena n-áirítear cúinsí comhshaoil agus comhlíonadh na Treorach maidir le Gnáthóga.

An Clochán**RH-P-5**

Breithniú a dhéanamh ar thograí le haghaidh teaghaisí aonair le haghaidh áitribh bhuna/tithe teaghlaigh laistigh de Clachans aitheanta gan gá le léiriú ar riachtanas tithíochta tuaithe, faoi réir na teaghaise:

- a shuíomh agus a dhearadh ar bhealach a chuireann ar chumas na forbartha a chomhshamlú isteach sa cheantar;
- nach n-eascaíonn guais sábháilteachta ar bhóithre as;
- caighdeán sláinte poiblí a chomhlíonadh; agus
- beartais an Phlean seo a chomhlíonadh ar shlí eile.

Ní cheadófar tithe saoire nua sna ceantair sin.

Athchóiriú/Athsholáthar/Leathnú Teaghaisí Neamh-Dhúchasacha atá ann cheana**RH-P-6**

Breithniú a dhéanamh ar thograí maidir le hathfheistiú, nó athsholáthar, nó síneadh a chur le háit chónaithe neamh-dhúchasach atá ann cheana lena húsáid mar áit chónaithe bhuan nó mar theach saoire, faoi réir chomhlíonadh théarmaí Pholasaí RH-P- 9 thíos. Caithfidh dearadh, méid, airde agus bailchríocha na teaghaise críochnaithe a bheith ar scála agus foirm ionas go gcomhtháthaíonn an fhorbairt go héifeachtach sa tírdhreach óstach.

Athchóiriú/Leathnú ar Fhoirgnimh Dhúchasacha atá ann cheana**RH-P-7**

Breithniú a dhéanamh ar thograí chun foirgnimh dhúchasacha thréigthe a athchóiriú (féach na sainmhínte thíos) laistigh de cheantair thuaithe, lena n-úsáid mar áit chónaithe bhuan nó mar theach saoire, faoi réir (inter alia) na critéir seo a leanas a bheith comhlíonta:

- Déanfaidh an fhorbairt bheartaithe foráil maidir le formhór an fhoirgnimh atá ann cheana a choinneáil.
- Go ginearálta, ní rachaidh tograí le haghaidh síntí thar 150m² nó 50% de mhéid an fhoirgnimh bhunaidh. Ní mór do dhearadh, méid, airde agus bailchríocha an athchóirithe/ an tsínidh bheartaithe meas a léiriú ar charachtar ailtireachta an chineáil bhunaidh foirgnimh mura n-aontaítear a mhalairt leis an Údarás Pleanála, agus ní mór don fhoirgneamh críochnaithe

- a bheith ar scála agus ar fhoirm sa chaoi is go gcomhtháthaíonn an fhorbairt go héifeachtach sa tírdhreach óstach.
- c) Comhlíonadh na dtéarmaí Polasaí RH-P-8 thíos.

Cóiríocht Choimhdeach do Ghaolta Cleithiúnacha

RH-P-8

- Breithniú a dhéanamh ar thograí chun cóiríocht choimhdeach a sholáthar do ghaolta cleithiúnacha laistigh de chúirtealáiste teaghaise tuaithe atá ann cheana, faoi réir chomhlíonadh na gcritéar seo a leanas:
- Beidh cóiríocht choimhdeach do ghaolta cleithiúnacha fochoimeádach go soiléir don phríomhtheach cónaithe i dtéarmaí scála agus maise, beidh sí i gcomhréir le foirm agus cuma an phríomhtheach cónaithe agus déanfar í a dhearadh chun comhtháthú éifeachtach a dhéanamh laistigh den timpeallacht tuaithe óstach,
- Freastalóidh an bealach isteach feithiclí atá ann cheana ar an láithreán ar chóiríocht choimhdeach agus cuirfear an dualgas ar iarratasóirí ionchasacha a léiriú go bhfuil na socruithe iontrála atá ann cheana sábháilte agus oiriúnach don fheidhm,
- Déanfar socrú leordhóthanach chun eisilteach intíre a chóireáil agus a scaipeadh. Sa chás go ndéanfaítear cead, cuirfidh an Chomhairle coinníoll Áitíochta ag gabháil leis a d'fhéadfadh a cheangal go gcríochnófar comhaontú dlíthiúil faoi Alt 47 den Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 (arna leasú).

Location, Siting and Design and Other Detailed Planning Considerations

RH-P-9

- Déanfar tograí le haghaidh teaghaisí aonair (lena n-áirítear tionscadail athchóirithe, athsholáthair agus/nó sínte) a shuíomh agus a dhearadh ar bhealach atá íogair do shláine agus do shainghné na gceantar tuaithe mar a shainnítear i Léarscáil 11.1: 'Conláiste Radhairc' den Phlean seo, agus a chumasáíonn an fhorbairt a chomhshamhlú sa tírdhreach glactha. Beidh tograí faoi réir chur i bhfeidhm an dea-chleachtais maidir le suíomh, suíomh agus dearadh tithíochta tuaithe mar atá leagtha amach i '*dTreoirlínte um Dhearadh Tithíochta Tuaithe*' Chomhairle Contae Dhún na nGall a foilsíodh chun dul leis an bPlean Forbartha agus atá ar fáil ag (cuir isteach an nasc). Agus na prionsabail sin á gcur i bhfeidhm, beidh na breithnithe seo a leanas mar threoir ag an gComhairle:-
  - Seachnóidh teaghais bheartaithe cruthú nó leathnú patrún forbartha fo-uirbeach sa limistéar tuaithe;
  - Ní chruthóidh ná ní chuirfidh teaghais bheartaithe le forbairt ribíneach (féach sainmhínte);
  - Ní bheidh forbairt mar thoradh ar theaghais bheartaithe a dhéanfaidh dochar do thaitneamhacht an limistéir nó do chónaitheoirí tuaithe eile trína suíomh, trína suí nó trína suíomh nó a dhéanfaidh forbairt haphazard;
  - Ní bheidh áit chónaithe atá beartaithe inghlactha sa chás go bhfuil sé feiceálach sa tírdhreach;
  - Ní bheidh áit chónaithe nua atá beartaithe inghlactha sa chás go dteipeann air cumasc a dhéanamh leis an bhfoirm talún, leis na crainn nó leis an bhfásra atá ann cheana féin, le foirgnimh, le fánaí nó le gnéithe nádúrtha eile a d'fhéadfadh cabhrú lena chomhtháthú. De ghnáth, ní bhreithneofar tograí le haghaidh forbartha a bhaineann le tochair nó inlíonadh fairsing nó suntasach ná ní dhéanfar tograí a

	<p>mbeidh mar thoradh orthu crainn nó limistéir choillte a bhaint thar an méid is gá chun freastal ar an bhforbairt. Braithfidh méid na tochailte a d'fhéadfaí a bhreithniú ar chúinsí an cháis, lena n-áirítear a mhéid a chumascfaidh forbairt an láithreáin bheartaithe, lena n-áirítear oibreacha riachtanacha láithreáin, go neamhbhalbh lena thimpeallacht láithreach agus níos leithne.</p> <p>b. Déanfar tograí le haghaidh teaghaisí aonair a mheasúnú freisin de réir na gcritéar seo a leanas:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) an gá atá le haon drochthionchar ar láithreáin Natura 2000 nó ar ghnáthóga ainmnithe eile a bhfuil tábhacht, ionchais nó tuairimí caomhnaithe ag baint leo a sheachaint, lena n-áirítear tuairimí a chumhdaítear le Beartas L-P-8; (ii) an gá atá le haon tionchair dhiúltacha ar limistéir chosanta arna sainiú ag plean Cheantar Abhantraí atá i bhfeidhm ag an am a sheachaint; (iii) an rochtain/imeacht ón láithreán atá á chumrú ar bhealach nach guais é d'úsáideoirí bóithre nó a scanraíonn an tírdhreach go suntasach; (iv) eisilteach agus uiscí dromchla a dhiúscairt go sábháilte agus go héifeachtúil ar bhealach nach gcuireann sláinte an phobail i mbaol agus a thagann le cóid chleachtais na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil; (v) Cloí le beartais bhainistíochta riosca tuile an Phlean seo; <p>c. Sa chás go ndéanfaítear cead, cuirfidh an Chomhairle coinníoll Áitíochta ag gabháil leis a d'fhéadfadh a cheangal go gcríochnófar comhaontú dlíthiúil faoi Alt 47 den Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 (arna leasú).</p>
RH-P-10	<p>Chun tograí nua forbartha tí aonair a éileamh laistigh de dhobharcheantar an ghréasáin séarachais atá beartaithe i gceantar an Bhun Bhig-Doirí Beaga chun soláthar a dhéanamh do nasc amach anseo leis an ngréasán séarachais, i gcomhairle le hUisce Éireann.</p> <p>Ní mór d'aon iarratais ar thithe aonair tuaithe laistigh den limistéar seo:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. sonraí a chur san áireamh maidir leis na modhanna nasctha atá beartaithe leis an líonra atá beartaithe, agus b. tograí mionsonraithe a chur isteach maidir le diúscairt eatramhach eisiltigh ar an láthair chuig caighdeáin reatha na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil chun eisilteach ó chórais chóireála tithe aonair a dhiúscairt. Tá dobharcheantar an ghréasáin séarachais atá beartaithe a fhreastalaíonn ar an gceantar aitheanta ar mhapáil an Chreata Lonnaíochta don Bhun Bheag-Doirí Beaga a ghabhann leis an bPlean seo.
RH-P-11	<p>Ilaonaid tithíochta nua (arna sainmhíniú mar 2 aonad nó níos mó) a threorú chuig na bailte sin a shaináithnítear sa Chroístraitéis/Ordlathas Lonnaíochta.</p>

Definitions:

1. Sainmhínear baill neasteaglaigh mar: Mic, iníonacha, máithreacha, aithreacha, seantuismitheoirí, garpháistí, deartháireacha, deirfiúracha, aintíní, uncailí, neachtanna nó nianna an iarratasóra.
2. An Teach Buan: An phríomháit chónaithe agus an phríomháit chónaithe.
3. Foirgneamh tréigthe: Go ginearálta, sainmhínear é seo mar fhoirgneamh ina bhfuil an chuid is mó de na ballaí seachtracha slán Sa chás go bhfuil na ballaí seachtracha comhdhéanta de

bhallaí ísle laistigh de limistéar Taitneamhachta Radhairc Ard nó Measartha, breithneofar gach cás ar a fhiúntas maidir le suíomh agus suí. Mar sin féin, ní thabharfar aird fhabhrach ar thograí maidir le hathchóiriú a dhéanamh ar bhallaí ísle laistigh de Limistéir a bhfuil Taitneamhacht Ard-Radhairc ag baint leo (féach léarscáil 11.1).

4. Ceantair Thuaithe a bhfuil Taitneamhacht Ard-Radhairc go háirithe iontu: Is tírdhreacha nádúrtha den chaighdeán is airde iad a shamhlaítear le féiniúlacht Chontae Dhún na nGall. Tá cumas thar a bheith teoranta ag na limistéir seo forbairt bhreise a chomhshamhlú agus dá réir sin ní mór tograí forbartha i gceantair den sórt sin a chur le chéile chun comhtháthú leordhóthanach sa tírdhreach glactha a chinntiú agus ní mór dóibh cuspóirí agus beartais eile uile an Phlean a chomhlíonadh ar shlí eile.
5. Is éard atá sa bhraisle atá ann cheana ná roinnt tithe agus/nó foirgnimh eile a bhfuil cúirtealáistí tadhlaacha iontu, nó atá gar dá chéile, agus i gcás nach n-eascaíonn forbairt ribíneach as forbairt bhreise.
6. Forbairt Ribín:
Go ginearálta 5 teach ar aon taobh amháin d'éadan bóthair 250 méadar.
Cibé an gcuirfidh togra ar leith le forbairt ribíneach den sórt sin nó an bhféadfaí é a mheas, braithfidh sé ar an méid seo a leanas:
  - Cineál ceantair thuaithe agus imthosca an iarratasóra.
  - A mhéid a d'fhéadfaí an togra a mheas mar fhorbairt inlíonta.
  - A mhéid a leathnófaí forbairt ribíneach atá ann cheana féin nó an mbeadh limistéir ar leith d'fhorbairt ribíneach ag guailleáil mar thoradh ar an bhforbairt.
  - Sosanna fisiciúla agus geografacha a bheith ann, lena n-áirítear díchuibhrithe topagrafacha, a d'fhéadfadh feidhmiú mar bhealach chun forbairt cois bóthair a leathnú i gcásanna cuí.
  - A mhéid a bheadh an togra ina bhraisle bheag le roinnt tithe nó foirgneamh eile a bhfuil cúirtealáistí tadhlaacha iontu, d'fhéadfadh sé go mbeadh láithreáin chúlchríche san áireamh i gcúinsí cuí.

Tabharfaidh an tÚdarás Pleanála léargas cothrom agus réasúnach ar léirmhíniú na gcritéar thuas agus cúinsí áitiúla, comhthéacs an láithreáin, lena n-áirítear stair phleanála an limistéir agus brúnna forbartha á gcur san áireamh.
7. Teach Saoire: Áit chónaithe thánaisteach nach príomháit chónaithe agus príomháit chónaithe í. Ní áirítear leis seo an dara teach atá á n-áitiú ar bhonn uaineach ag daoine atá ag filleadh ar eisimircigh.
8. Suíomh Brownfield: Is suíomh athfhorbraíochta é ceann a tógadh roimhe seo;

Caibidil 7 Forbairt Eachnamaíoch

Caibidil 7 – Forbairt Eacnamaíoch

Cuspóir Straitéiseach

Láidreachtaí agus sócmhainní eacnamaíocha an Chontae a chur chun cinn agus tógáil orthu mar áit iomaíoch, nuálach agus tarraingteach do réimse earnálacha chun lonnú agus fás, bunaithe ar na buntáistí a bhaineann le bonn láidir eacnamaíoch atá an-tarraingteach d'infheisteoirí agus d'fhostaithe

Tá bonn eacnamaíoch éagsúil ag Dún na nGall le gníomhaíocht ar fud raon earnálacha lena n-áirítear teicneolaíocht airgeadais agus gnó, eolaíochtaí beatha, bithteicneolaíocht, talmhaíocht, idir iascaigh phríomhúil agus thánaisteacha, déantúsaíocht phríomhúil agus thánaisteach, innealtóireacht lena n-áirítear innealtóireacht mhuirí, seirbhísí gairmiúla, turasóireacht, tionscail chruthaitheacha agus raon bunáiteanna fostaíochta eile.

Aithnítear sa chreat pleanála seo rannchuidiú agus acmhainneacht earnálacha traidisiúnta amhail talmhaíocht agus iascaireacht, earnálacha atá ag teacht chun cinn amhail an geilleagar gorm agus cumais ghnó atá ag fás laistigh de phríomhbhraislí ar nós Fin Tech, InsurTech, Reg Tech, Med Tech agus arddéantúsaíocht le bonn soiléir beartais chun tacú lena leathnú inbhuanaithe i nDún na nGall.

7.1. Saincheisteanna/Treochtaí/Tionchair Reatha agus Ag Teacht Chun Cinn

Réigiún Chathair an Iarthuaiscirt

Tá Dún na nGall mar chuid de Réigiún Cathrach trasteorann an Iarthuaiscirt ina bhfuil ceantair Chomhairle Dhún na nGall, Dhoire agus an tSratha Báin. Aithnítear sa Chreat Náisiúnta Pleanála (NPF) agus sa Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta (RSES) go bhfuil forbairt réigiún cathrach an Iarthuaiscirt riachtanach chun acmhainneacht an réigiúin fhoriomláin a bhaint amach agus chun an méid a chuireann sé le fás eacnamaíoch réigiúnach agus uile-oileáin a uasmhéadú.

Tá ainmniú Leitir Ceanainn mar Ionad Fáis Réigiúnach sa NPF agus an RSES ríthábhachtach chun a ról eacnamaíoch straitéiseach a neartú trí leanúint ar aghaidh ag mealladh comhlachtaí chun infheistíocht a aimsiú agus a leathnú agus a stiúradh i bpríomh-bhonneagar cumasúcháin do réigiún na cathrach i gcoitinne.

Ollscoil Teicneolaíochta an Atlantaigh

Aithnítear an tábhacht a bhaineann le campais Ollscoil Theicneolaíochta an Atlantaigh (ATU) i Leitir Ceanainn agus sna Cealla Beaga mar phríomhthiománaithe eacnamaíocha don chontae agus don réigiún níos leithne, ag méadú tarraingteacht an chontae mar shuíomh infheistíochta féideartha trí fhostaithe ionchasacha oilte agus oilte a sholáthar agus trí chumais taighde agus nuálaíochta a neartú a neartaíonn athléimneacht eacnamaíoch agus iomaíochas an chontae. Tá an méid a chuireann an ATU le heacnamaíocht agus le tairiscint fostaíochta an chontae agus an réigiúin níos leithne le fás, i measc an chomhoibríthe leanúnaigh ar bhraisle breisoideachais agus ardoideachais trasteorann le hOllscoil Uladh, Coláiste Réigiúnach an Iarthuaiscirt agus ETB Dhún na nGall (An Bord Oideachais &

Oiliúna), agus i dtéarmaí a chomhpháirtíochtaí straitéiseacha agus a chumais taighde agus forbartha atá ag méadú.

Nuálaíocht a Chur Chun Cinn

Tá forbairt cumas láidir taighde, forbartha agus nuálaíochta le feiceáil ag an infheistíocht in ionad nuálaíochta gnólachtaí nuathionscanta an ATU, 'CoLab' ina bhfuil WISAR a Technology Gateway freisin. Chomh maith leis sin, tá níos mó béime curtha ar T&F le tionscadail ar nós Thionscadal Bryden agus an comhoibriú trasteorann atá ag éirí níos láidre le hOllscoil Uladh agus le Coláiste Réigiúnach an Iarthuaiscirt i nDoire faoi choimirce Bhraisle Oideachais Threasach an Iarthuaiscirt.

Tá feabhas breise curtha ar chumas nuálaíochta an chontae tríd an Ionad úr Nuálaíochta Alfa a bheidh mar chuid lárnach den Cheathrú úr Gnó agus Nuálaíochta i Leitir Ceanainn agus tá pleananna ar bun d'Ionad úr Nuálaíochta Aigéin ar champas ATU sna Cealla Beaga.

Patrúin Oibre Nua

Cé gur chruthaigh Covid 19 dúshlán shuntasacha do ghnólachtaí, chuir sé dlús freisin leis an aistriú i dtreo socruithe solúbtha oibre, cianobair san áireamh. Mar thoradh air seo, tá deiseanna ag teacht chun cinn d'áiteanna ar nós Dhún na nGall, áit ar féidir le gnólachtaí agus fostaithe dálaí oibre den scoth a bheith acu le nascacht mhaith leathanbhanda chomh maith le deiseanna iontacha cothromaíochta oibre is saoil. Ní gá d'fhostaithe rogha a dhéanamh a thuilleadh idir a ngairmeacha beatha a chur chun cinn nó cothromaíocht saoil oibre níos fearr a bhaint amach, tá gach deis acu anois an dá rud a bhaint amach trí lonnú i nDún na nGall nó in áiteanna eile dá leithéid.

D'éascaigh an fás atá tagtha ar an líonra spásanna comhoibre agus moil dhigiteacha atá lonnaithe go háitiúil i nDún na nGall an t-aistriú seo agus tá na spásanna seo agus na moil seo ina n-áis thábhachtach phobail i go leor bailte agus sráidbhailte ar fud Dhún na nGall.

Easnamh i mBonneagar Straitéiseach Cumasúcháin

Chomh maith leis an bhfás suntasach atá tagtha ar an gcontae agus ar réigiún na cathrach i gcoitinne le blianta beaga anuas, tá roinnt dúshlán fós le sárú, lena n-áirítear easnaimh i bpríomhbhonneagar straitéiseach cumasúcháin lena n-áirítear bóithre, iarnród, leictreachas, gás, leathanbhanda tuaithe, uisce agus fuíolluisce. Níl de thoradh ar na heasnaimh 'fadbhunaithe' seo ach srian a chur ar an gcontae a lánacmhainneacht a bhaint amach. Tá méid agus cineál na n-easnamh sin sonraithe sna codanna ábhartha den phlean seo. Tá Comhairle Contae Dhún na nGall tiomanta d'oibriú le ranna agus gníomhaireachtaí rialtais chun tacú le seachadadh an bhonneagair chriticiúil seo le linn thréimhse an phlean agus ina dhiaidh sin.

Réitigh Maoine do Ghnó

Chomh maith leis sin, is dúshlán é an t-athrú ar rogha gnó do ghrád lár an bhaile Tá dúshlán ag baint le lóistín oifige, go háirithe in ionaid mhóra ar nós Leitir Ceanainn. Cuideoidh an fhorbairt atá beartaithe ar an Cheathrú úr Gnó agus Nuálaíochta i Leitir Ceanainn, ina mbeidh Ionad Nuálaíochta Alfa agus Ionad Gnó Beta, le dul i ngleic leis an riachtanas seo agus ba cheart go spreagfadh sé nó go bhfeidhmeoidh sé mar chatalaíoch le haghaidh tuilleadh infheistíochta san earnáil phríobháideach den chineál seo.

Tá roghanna tithíochta ar ardchaighdeán agus inacmhainne ina ndúshlán freisin do ghnólachtaí atá ag iarraidh fás agus leathnú sa chontae agus tá dúshlán ar leith le sárú i Leitir Ceanainn agus sna ceantair máguaird. I roinnt cásanna, tá de thoradh air seo go bhfuil gnólachtaí ag gearradh siar ar a gcuid pleananna forbartha nó iad a chur ar atráth, rud a chuireann constaicí breise roimh chúrsaí forbartha agus fáis i nDún na nGall.

Tá an gá le talamh seirbhísithe chun críocha forbartha geilleagraí agus cruthú post ag teacht chun cinn freisin mar riachtanas riachtanach i roinnt ionad ar fud an chontae agus ní mór príomhbheartas an phlean seo a bheith le breathnú ar conas is féidir talamh a scaoileadh in áiteanna éagsúla chun an cineál seo infheistíochta riachtanach a éascú a thacóidh le leathnú gnólachtaí áitiúla agus a éascóidh iad chomh maith le deiseanna infheistíochta isteach a chumasú chun teacht chun cinn.

Tionchar Breatimeachta

Bhí tionchar nach beag ag an Bhreathimeacht ar Dhún na nGall agus ar Mhórchéantar Chathair an Iarthuaiscirt. Tá an tionchar sin le brath go géar inár bpobail chósta mar thoradh ar an tionchar a bhí ag laghdú na gcuótaí iascaireachta de réir an Chomhaontaithe Trádála agus Comhair ar tháinig an tAontas Eorpach agus an Ríocht Aontaithe air i mí na Nollag 2020.

Tá an tionchar seo ar thionscal iascaireachta na hÉireann le brath go láidir i nDún na nGall. Is é Dún na nGall an contae in Éirinn is mó atá ag brath ar earnáil an bhia mara agus d'fhéadfaí a rá gurb é an Breathimeacht is mó atá thíos leis. Tá bearta tugtha isteach ag an Tascfhórsa Bia Mara a bhunaigh an tAire in 2021 chun cabhrú leis an tionchar ar phobail chósta a mhaolú, lena n-áirítear trí raon tionscnamh maoinithe faoi choimirce an Chúlchiste Coigeartaithe Breathimeachta.

Thug Grant Thornton le fios ina dtuarascáil²⁴ 2021 a choimisiúnaigh Comhairle Contae Dhún na nGall nach ócáid a bhí sa Bhreathimeacht ach próiseas agus próiseas a leanfar ar aghaidh as seo go ceann roinnt blianta agus go bhfuil roinnt ábhar atá fós gan réiteach nó gan réiteach fós le haontú, rud a fhágann go mbeidh éiginnteacht leanúnach i go leor earnálacha.

Dúradh sa tuarascáil go raibh 'éiginnteacht' leanúnach ann maidir leis an ngá atá le réitigh chun aghaidh a thabhairt ar shaincheistanna fadhbunaithe, go háirithe mar gheall ar oidhreacht tearcinfheistíochta i bpríomhbhonneagar cumasúcháin sa chontae agus sa chontae.

Geilleagar Gorm

Tá deiseanna nua ag teacht chun cinn do phobail chósta ó thaobh an gheilleagair ghoirm de agus béim níos mó á leagan ar réimsí amhail táirgeadh bia mara breisluacha, dobarshaothrú, turasoireacht agus fuinneamh in-athnuaite.

²⁴ Grant Thornton – Ag Freagairt don Bhreathimeacht: Plean Infheistíochta do Dhún na nGall agus do Réigiún an Iarthuaiscirt, Márta 2021

Cuireann Braisle Mara na gCealla Beaga, a bunaíodh le déanaí, deiseanna ar fáil do ghnólachtaí comhoibriú chun an leas is fearr is féidir a bhaint as na hearnálacha seo d'fhonn deiseanna forbartha gnó a fheabhsú.

Tá braisle innealtóireachta mara seanbhunaithe den chéad scoth sna Cealla Beaga a fhreastalaíonn ar raon earnálacha lena n-áirítear iascaireacht tráchtála, próiseáil éisc, dobarshaothrú agus fuinneamh in-athnuaite ar an gcósta agus amach ón gcósta ar scála idirnáisiúnta. Tá caidreamh láidir forbartha ag na gnólachtaí seo le gnólachtaí innealtóireachta eile ar fud an chontae, rud a fhágann go bhfuil braisle láidir innealtóireachta i nDún na nGall.

Is ceann scríbe long cúrsála seanbhunaithe é na Cealla Beaga freisin, mar gheall ar a acmhainn domhainmhara, agus cheana féin tá 30 long cúrsála le duga sa chalafort in 2023.

Fuinneamh In-athnuaite

Tuarascáil Eischósta Bhaile Átha Cliath le déanaí ²⁵ a choimisiúnaigh na Pleananna Fiontraíochta Réigiúnacha agus na hÚdaráis Áitiúla feadh chósta an iarthair, lena n-áirítear Comhairle Contae Dhún na nGall agus Coimisiún Forbartha an Iarthair, chun scrúdú a dhéanamh ar na féidearthachtaí atá ann eárnáil na Gaoithe Eischósta a fhorbairt feadh chósta an Atlantaigh.

Fuarthas amach sa tuarascáil gur Gaoth Eischósta Snámha (FOW) a bheidh i 90% den acmhainn nua fuinnimh amach ón gcósta i Réigiún an Atlantaigh amach anseo. Is é an pointe díola uathúil atá ag snámh amach ón gcósta ná an cumas feirmeacha gaoithe amach ón gcósta a fhorbairt in uisce níos doimhne agus le hacmhainn ghaoithe níos comhsheasmhaí, rud a fhágann go bhfuil méadú tagtha ar ghiniúint acmhainne.

Chun scála na deise a chainníochtú, fuarthas amach sa tuarascáil go bhféadfadh suas le 5,000 post a bheith ann faoi 2037 a dtacódh eárnáil na gaoithe eischósta go díreach leo amach ó chósta an iarthair, rud a ghin €400 milliún d'oll-bhreisluch (GVA) gach bliain do gheilleagar réigiún an Atlantaigh.

Mar gheall ar chomh cóngarach don scairbh ilchríochach amach ón gcósta agus an buntáiste straitéiseach nádúrtha ó thaobh acmhainn leanúnach gaoithe agus an calafort domhainmhara sna Cealla Beaga, is suíomh tarraingteach infheistíochta é Dún na nGall in eárnáil na gaoithe eischósta. Fuarthas amach sa tuarascáil seo freisin, ó thaobh oiriúnacht na bpríomhchalafort i réigiún an Atlantaigh, gur chuir Calafort na gCealla Beaga go láidir i láthair maidir lena chumas freastal ar eárnáil na gaoithe eischósta agus thug sé le fios go mbeadh na forbairtí bonneagair atá beartaithe ag an gCalafort riachtanach má tá na Cealla Beaga chun a chumas a bhaint amach.

Iarradh sa tuarascáil freisin go ndéanfaí infheistíocht i nasc eangaí ardacmhainne de 220kv ar a laghad chun a chinntiú go bhfuil cinnteacht ann go mbeidh an bealach chun an mhargaidh ann don fhuinneamh a tháirgtear. Tá sé d'acmhainn ag Réigiún an Atlantaigh, Dún na nGall san áireamh, iliomad den éileamh reatha ar leictreachas a tháirgeadh ar oileán na hÉireann agus tá gá le hinfeistíocht i nuálaíochtaí teicneolaíochta ar nós Hidrigin Ghlas chun an poitéinseal easpórtála atá ann a bhaint amach

Le roinnt blianta anuas tá tréimhse athraithe nach bhfacthas a leithéid riamh cheana, ní hamháin go háitiúil ach ar fud an domhain agus áirítear leis sin Brexit, paindéim Covid, dlús a chur leis an gclár oibre um athrú aeráide, an cogadh san Úcráin agus an ghéarchéim fuinnimh atá ar siúl faoi láthair. Cé gur chruthaigh na dúshláin seo leibhéil arda éiginnteachta eacnamaíche, tá sraith uathúil deiseanna tagtha chun cinn do Dhún na nGall agus don réigiún níos leithne.

²⁵ Baile Átha Cliath Amach ón gCósta, Fás na Gaoithe Amach ón gCósta i Réigiún an Atlantaigh, Fuinneamh Gaoithe agus Indéantacht an tSlabhra Soláthair, Samhain 2021

7.2 Comhthéacs an Bheartais Straitéisigh

The economic framework set out in this chapter has been drafted in the context of the following national, regional plans, policies, and guidelines.

7.2.1 An Creat Náisiúnta Pleanála

Aithníonn an Creat Náisiúnta Pleanála (NPF) rannchuidiú agus acmhainneacht eacnamaíoch Dhún na nGall agus go háirithe Ionad Fáis Réigiúnaigh Leitir Ceanainn.

Aithníonn an NPF an ról tábhachtach eacnamaíoch atá ag lonnaíochtaí uirbeacha ar leibhéal contae agus réigiúnach, agus lonnaíochtaí tuaithe ar leibhéal áitiúil, agus aithnítear ag an am céanna an gá atá le geilleagair agus pobail tuaithe a neartú trí bhonn fostaíochta na gceantar tuaithe a leathnú, nascacht a fheabhsú agus aghaidh a thabhairt ar easnaimh bhonneagair.

Déanann roinnt Cuspóirí Náisiúnta Pleanála (NPOanna) tagairt d'idirnascadh fostaíochta le pleanáil úsáide talún. Spreagann NPO 7 fás daonra in ionaid láidre fostaíochta agus seirbhíse, athghiniúint ionad uirbeach níos lú, aghaidh a thabhairt ar oidhreacht an fháis neamhphleanáilte agus 'teacht suas' a éascú, cothromaíocht a bhaint amach idir an daonra agus fás fostaíochta. Luaitear in NPO 11 toimhde i bhfabhar forbartha a d'fhéadfadh níos mó daoine a spreagadh agus níos mó post agus gníomhaíochta a ghiniúint laistigh de bhailte agus sráidbhailte atá ann cheana féin.

Maidir le cruthú post i gceantair uirbeacha, is í an treoir uileghabhálach a chuirtear ar fáil san NPF ná gur cheart go mbeadh cruthú post ag teacht le méadú daonra ag cóimheas 1.0.

7.2.2 Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027

Cuireann an Plean Forbartha Náisiúnta creat ar fáil do chaiteachas caipitiúil an rialtais i gcomhréir leis an bPlean Forbartha Náisiúnta (agus an RSES) faoi scáth Thionscadal Éireann 2040. Bunaíodh ceithre chiste de chuid Thionscadal Éireann 2040 lena n-áirítear: An Ciste um Ghníomhú ar son na hAeráide, An Ciste Nuálaíochta um Theicneolaíochtaí Suaiteacha, an Ciste um Athghiniúint agus Forbairt Uirbeach, agus an Ciste um Athghiniúint agus Forbairt Tuaithe. Tá buiséad comhchoiteann arb ionann é agus thart ar €4 bhilliún thar an tréimhse deich mbliana leithdháilte ar na cistí sin. Cuirfear dlús le príomhthosaíochtaí infheistíochta straitéisí i gContae Dhún na nGall faoi na cistí seo. Saináithnítear sa phlean príomhthionscadail infheistíochta bonneagair atá ríthábhachtach d'fhás eacnamaíoch agus do rathúnas sa Chontae amach anseo.

7.2.3 Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta (RSES) do Réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair 2020-2032

Díríonn an Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta (RSES) ar shócmhainní áitbhunaithe chomh maith le hearnálacha agus braislí. Tá sé mar aidhm ag cur chuige RSES acmhainneacht iomlán an réigiúin a bhaint amach trí infheistíochtaí i ndéanamh áite, áiteanna a fhorbairt atá tarraingteach d'infheistíocht ghnó agus do dhaoine chun cónaí agus obair. Ag macra-leibhéal tá roinnt RPO ann a spreagann lonnaíochtaí; leas a bhaint as a n-acmhainneacht onnmhairiúcháin trí dheiseanna trádála agus domhanda a chur chun cinn; trí bheith bríomhar agus sainiúil, áit a bhfeidhmíonn ár bpobail mar spreagadh do cháilíocht na beatha, don chruthaitheacht agus don nuálaíocht agus ina bhfuil siad tarraingteach do nuálaithe, d'infheisteoirí, do ghnó, do chuairteoirí agus do gach cónaitheoir.

7.2.4 Plean Fiontraíochta Réigiúnach an Iarthuaiscirt 2022-2024

Áirítear sa Phlean Fiontraíochta seo tionscadail agus tionscnaimh ar fud na dtrí chontae Thiar Thuaidh i nDún na nGall, Sligeach agus Liatroim. Tá cuspóirí straitéiseacha an phlean dírithe ar fhiontraíocht a spreagadh, FBManna a scálú agus láidreachtaí eacnamaíocha an réigiúin a chur chun cinn, lena n-áirítear leas a bhaint as treochtaí nua oibre amhail socrúithe cianoibre nó aclaí.

Go háirithe, sainithnítear sa straitéis 'fuinneamh gaoithe' agus an 'geilleagar gorm' lena n-áirítear príomhchuspóir chun tacú leis an ngeilleagar gorm réigiúnach agus leis an mbraisle muirí sna Cealla Beaga. Féachtar sa phlean le fiontair na réigiún a spreagadh chun aistriú chuig oibríochtaí ísealcharbóin agus an geilleagar ciorclach a fhás sa réigiún. Aithnítear sa phlean an seasamh uathúil atá againn mar réigiún trasteorann agus tá sé ag iarraidh ár gcuidreamh trasteorann a neartú chun tuilleadh fáis fiontraíochta san Iarthuaisceart. Scrúdaítear sa phlean roghanna chun cabhrú le dul i ngleic leis na dúshláin a bhaineann le coinneáil tallainne agus mealladh san Iarthuaisceart.

7.2.5 Plean Straitéiseach Fiontraíochta 10 mBliana Dhún na nGall 2021-2030

Tá an Plean Forbartha Fiontair seo bunaithe ar 4 cholún forbartha a oibríonn le gníomhaireachtaí rialtais, le tionscail éagsúla agus leis an saol acadúil chun fás agus luach marthanach fiontraíochta a bhaint amach, gníomhaíocht ghnó a leathnú laistigh d'earnálacha na FBManna, deiseanna fostaíochta níos mó agus níos fearr a ghiniúint, buanna agus scileanna nua a mhealladh, iomaíochas na hearnála a fheabhsú chun onnmhairí a mhéadú, forbairt acmhainní daonna a leathnú i gcomhar le príomhearnálacha (TFC Digiteach, Cúram Sláinte Ionad Othar, Turasóireacht +, Innealtóireacht/Réamh-Mhonarú, An Geilleagar Gorm, Cruthaitheach agus Bia) agus insreabhadh infheistíochta díri coigríche a mhéadú agus rialachas an gheilleagair áitiúil a fheabhsú.

7.2.6 Ár dToghcháil Tuaithe – Beartas Forbartha Tuaithe 2021-2025

Léiríonn ár dToghcháil Tuaithe fíis chun tacú le hathbheochan agus le forbairt bailte agus sráidbhailte tuaithe chun cur le téarnamh geilleagrach áitiúil agus náisiúnta, agus chun cur ar chumas daoine maireachtáil agus oibriú i dtimpeallacht bhríomhar. Aithnítear sa Phlean um Thoghcháil na Tuaithe an tábhacht a bhaineann le nascacht dhigiteach do phobail tuaithe agus d'fhiontair tuaithe, agus díríonn sé ar dheiseanna cianoibre, oideachais agus fiontraíochta agus athdhearbhaíonn sé an uaimhian leathanbhanda ardluais a sholáthar do cheantair thuaithe. Féachann an Plean le bailte agus sráidbhailte tuaithe a athghiniúint agus níos mó fostaíochta a chur ar fáil i gceantair thuaithe. Cuimsíonn sé beartas chun Uimh. 9 bPlean Fiontraíochta Réigiúnacha a fhorbairt agus oibriú leis an IDA chun díriú ar 400 uimh. 19 bhFoigréamh Ardteicneolaíochta go léir in áiteanna réigiúnacha. Tá sé mar aidhm ag an bPlean iompar poiblí níos fearr, cúram fraochmhá, tithíocht agus cúram leaná a chur ar fáil i gceantair thuaithe.

7.2.7 Tús Áite do Lár an Bhaile – Cur Chuige Beartais do Bhailte na hÉireann 2022

"Tá sé mar aidhm ag an bpolasaí Tús Áite do Lár an Bhaile lár bailte a chruthú a fheidhmíonn mar láithreacha inmhathana, bríomhara agus tarraingteacha do dhaoine chun cónaí, oibriú agus cuairt a thabhairt orthu, agus ag an am céanna feidhmiú mar mhol seirbhíse, sóisialta, cultúrtha agus áineasa don phobal áitiúil". Cruthaíonn an tsraith gníomhartha a cuireadh chun cinn sa bheartas le chéile an creat is gá chun tacú lenár mbailte chun na torthaí inmhianaithe a bhaint amach agus a bhfís uathúil féin a bhaint amach. Tá na Gníomhartha seo dírithe ar fheabhas a chur ar ár n-eolas agus ar ár dtuiscint ar ár mbailte agus ar a bhfuil ag teastáil uathu, feabhas a chur ar chumas gníomhairí seachadta an beartas uaimhianach seo a chur i bhfeidhm, struchtúir nua a thógáil ar an leibhéal náisiúnta agus áitiúil, agus a chinntiú go ndéantar cistí nua agus reatha a chomhordú agus a dhíriú ar chur i bhfeidhm Lár an Bhaile ar dtús i ngach baile.

7.2.8 Fiontar 2025 Athnuaithe

Is í an Roinn Gnó, Fiontar agus Nuálaíochta a fhoirmíonn Beartas Fiontraíochta in Éirinn. Is é 'Enterprise 2025 Renewed' a sholáthraíonn an beartas fiontraíochta reatha. Tá an beartas bunaithe ar fhás faoi stiúir onnmhairithe, a bhfuil tallann agus nuálaíocht mar bhonn taca leis, agus é mar chuspóir aige athléimneacht a spreagadh sa bhonn fiontraíochta ionas go mbeidh lánfhostaíocht inbhuanaithe san fhadtéarma.

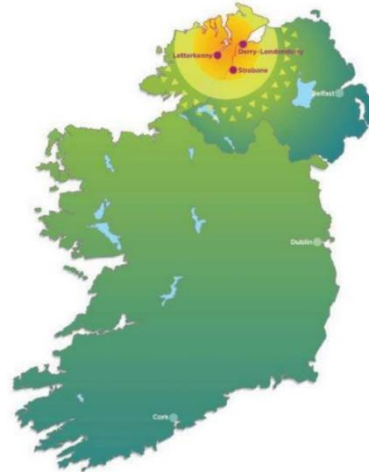
7.3 Próifíl Eacnamaíoch

príomhtháscaire eacnamaíoch é an daonra ag leibhéal réigiúnach, contae agus lonnaíochta. Cinneann an chaoi a bhfuil daonra comhchruinnithe agus cumraithe leibhéil maise criticiúla i gceantar, rud a spreagann fás eacnamaíoch, soláthar seirbhíse agus seachadadh bonneagair.

7.3.1 Daonra

Déimeagrafaíocht - Réigiún Chathair an Iarthuaiscirt

Is é Réigiún Chathair an Iarthuaiscirt an ceathrú ceirtleán uirbeach is mó ar an oileán. Idirnascadh réigiún na cathrach ina bhfuil 400,000 áitritheoir Dún na nGall, Doire agus an tSraith Bán mar a léirítear i bhfigiúr 7.1²⁶.

Fíor 7.1 Réigiún na Cathrach Thiar Thuaidh i gcomhthéacs an oileáin

Déimeagrafaíocht – Go náisiúnta de réir Contae

Léiríonn foilsiú sonraí réamhdhaonáirimh 2022 daonra Dhún na nGall ag 167,084. Thar an tréimhse 2016-2022 bhí glanfhás daonra de 4.5% ag Dún na nGall. Sáraíonn an méadú seo de 7,129 duine go dearfach an titim a tharla idir 2011-2016. Sa chomhthéacs náisiúnta bhí an fás daonra ab ísle i nDún na nGall in aon chontae sa stát, le meán stáit de 7.6%.

Clár Beo Ar an iomlán, ó 2018 i leith tá laghdú 15% tagtha ar líon na ndaoine ar an mbeochlár ó 10,634 go 9,032.

Úsáidtear **Ioncam Indiúscartha** mar sheachvótálaí chun caiteachas féideartha agus gníomhaíocht eacnamaíoch a bhaineann le tuilleamh tuarastail a chinneadh. Aithníonn figiúirí 2018 ón Phríomh-Oifig Staidrimh go bhfuil ioncam indiúscartha de 18,322 ag Dún na nGall, an t-ioncam indiúscartha is ísle in aghaidh an duine in aon Chontae sa Stát.

Áitíocht i bhfoirgnimh chónaithe agus tráchtála-- Maidir le foirgnimh chónaithe, léiríonn réamhsonraí Dhaonáireamh 2022 go raibh méadú 3% ar an stoc tithíochta i nDún na nGall idir 2016 – 2022 i gcomparáid le méadú 4.5% ar an daonra.

Léiríonn réamhsonraí Dhaonáireamh 2022 go bhfuil 11.4% nó 9,851 áit chónaithe tugtha ar ais mar áit fholamh sa Chontae. De réir Logeolaire,²⁷ tá an ráta folúntais chónaithe i gContae Dhún na nGall ag 9.7% i gcomparáid le 4.2% go náisiúnta agus tá an ráta folúntais tráchtála ar an 3ú ráta is airde go náisiúnta ag 17.2%. Ó mhí na Nollag 2021, bhí 79.3% de na tithe sa Chontae áitithe, 11.1% de Thithe Saoire agus 9.7% folamh. Sonraítear comparáid náisiúnta den mhiondealú seo i dTábla 4.5 atá i gceangal leis seo.

Is príomhtháscairí de bheocht i lár na mbailte iad leibhéil folúntais agus tréigthe agus go háirithe inár lonnaíochtaí fáis straitéiseacha. Tá rátaí folúntais sna príomhlonnaíochtaí sa raon ó 8.3% i Ráth Bhoth

²⁶ Plean Infheistíochta Réigiún Chathair an Iarthuaiscirt – Doiciméad Teicniúil, arna choimisiúnú ag CC Dhún na nGall thar ceann Chomhpháirtíocht Fáis Straitéisigh an Iarthuaiscirt

²⁷ Bunachar Sonraí Logeolaire 2022

go 31.5% sa Bhun Beag, Doire Beag. I go leor cásanna tá na leibhéil folúntais uirbeacha seo níos airde ná meán an Stáit de 11.7% agus is ionann iad agus candam d'acmhainn fholaithe le deis do raon de chineálacha fiontair a ghlacadh.

Fostaíocht Chuidithe ag Gníomhaireacht: B'ionann líon iomlán na gcliantchuideachtaí de chuid GFT Éireann atá lonnaithe i nDún na nGall agus 17 in 2021, arb ionann é sin agus 1% de stoc iomlán cliantchuideachtaí GFT Éireann. Ba bhliain láidir í 2022 maidir le fógraí post an IDA i nDún na nGall le 830 post fógartha go dtí deireadh mhí Dheireadh Fómhair.

Soláthraíonn an Suirbhé Bliantúil Fostaíochta anailís ar na leibhéil fostaíochta i gcomhlachtaí 'Tionscail agus Seirbhísí' atá faoi théarmaí tagartha GFT Éireann, Fiontraíocht Éireann agus Údarás na Gaeltachta. Do 2021 léiríonn an suirbhé seo Dún na nGall sa 11^ú háit maidir le líon na bpost de réir Contae sa Stát. Tháinig méadú 3,191 ar líon na bpost gníomhaireachta i nDún na nGall sa tréimhse 2012-2021. Bliain i ndiaidh bliana b'ionann é seo agus rátaí fáis idir 2 agus 9 %, cé is moite de 2020 nuair a bhí titim 4% i gcomhthráth le srianta an Breatimeacht agus Covid 19²⁸.

7.4. Creat Forbartha Eacnamaíochta

Tá an Creat Forbartha Eacnamaíochta seo bunaithe ar 6 Phríomh-Cholún mar atá leagtha amach thíos.

7.4.1 Forbairt eacnamaíoch agus cruthú post a ailíniú leis an croístraitéis

Tá sé ríthábhachtach gnéithe geilleagracha agus spásúla an phlean a nascadh trí chruthú post a ailíniú leis an ordlathas lonnaíochta chun comhordú fás gnó agus soláthar tithíochta sa chontae a chinntiú. Is éard atá i gceist leis seo ná príomhshuíomhanna fostaíochta a aithint mar spreagthaí eacnamaíochta i gcomhthéacs a n-áit sa Chroí-Straitéis agus ag an am céanna an ról ríthábhachtach atá ag lonnaíochtaí níos lú agus áiteanna tuaithe i bhforbairt eacnamaíoch an chontae a aithint.

Beidh fás post nasctha go mór le fás daonra le linn shaolré an phlean seo. Socraíonn an croístraitéis suíomh agus candam an fháis daonra trasna ordlathas lonnaíochta an chontae thar na sé bliana atá romhainn. In éineacht leis na spriocanna daonra seo aithníonn an Creat Pleanála Náisiúnta agus an Straitéis Réigiúnach Spáis agus Eacnamaíochta spriocanna post do phríomhlonnaíochtaí ag cóimheas 1.0 a léiríonn post amháin do gach oibrí cónaitheach ag léiriú cothromaíocht idir feidhmeanna cónaithe agus fostaíochta lonnaíochta.

Sna ceantair seo beidh sé tábhachtach a chinntiú go bhfuil soláthar dóthanach talún criosaithe chun críocha fostaíochta ag láithreacha cuí chun freastal ar fhás fostaíochta agus chun freastal ar an líon post a chuideodh leis an chothromaíocht seo a bhaint amach. I ndáiríre, tugann sé seo sainspriocanna fostaíochta chuig ár bpríomhlonnaíochtaí mar atá leagtha amach i dtábla 7.1 thíos.

Ainm na Lonnaíochta	Daonra 2016	Oibríthe Cónaithe	Poist Iomlán	Poist: Oibríthe Cónaithe
Leitir Ceanainn	19274	7669	11395	1.486
Bun Cranncha	6785	2327	1988	0.854
Bealach Féich Srath an Urláir	4,852	1,530	1,878	1.227
Dún na nGall	2618	996	1673	1.680
Carn Domhnach	2471	791	1062	1.343
Béal Átha Seanaidh	2,299	787	875	1.112
Bun Dobhráin	1963	723	588	0.813

Table 7.1
Spriocanna

²⁸ Tábla 4.8 i gceangal leis seo

Poist sna Príomhlonnaíochtaí

Tugann na spriocanna seo fócas nua maidir leis an chaoi a gcuirimid ár bpleananna forbartha uirbeacha, pleananna ceantair áitiúil, pleananna athghiniúna agus na chéad phleananna lár bailte i bhfeidhm inár mbailte agus sráidbhailte chun tacú le forbairt gnó agus deiseanna fiontraíochta nua a chruthú ar an talamh. Tacaíonn an plean forbartha le hullmhú agus le cur i bhfeidhm na bpleananna baile agus sráidbhailte seo chun forbairt eacnamaíoch agus cruthú post a chumasú.

Cuspóirí:

ED-O-1	Chun cruthú post a ailíniú le hOrdLathas Lonnaíochta na Croí-Straitéise d'fhonn cóimheas post de 1.0 agus níos airde a bhaint amach i Leitir Ceanainn agus na lonnaíochtaí sin atá aitheanta mar Thiomáineann Fáis an Chontae.
ED-O-2	Chun tacú le tionscadail forbartha eacnamaíochta ar scála cúí agus suite i mbailte agus sráidbhailte beaga an Chontae.
ED-O-3	Chun tacú le tionscadail forbartha geilleagraí tuaithe ar scála cúí agus suite go cúí áit a bhfuil baint feidhme acu leis an tuath.
ED-O-4	Chun tacú le forbairt Pháirc Ghnó Ghaoth Dobhair mar ionad gnó, fiontraíochta agus déantúsaíochta chun tacú le bonn fostaíochta, beogacht eacnamaíoch agus beocht teanga na Gaeltachta dá bharr.
ED-O-5	Chun comhoibriú trasteorann a éascú chun deiseanna forbartha eacnamaíochta, cultúrtha agus sóisialta réigiúnacha a chumasú agus a chothú lena n-áirítear trí Réigiún na Cathrach Thiar Thuaidh, Conair Eacnamaíochta Atlantice agus rannpháirtíocht le ceantair eile de chuid na Comhairle in aice láimhe.

7.4.2 Tailte Fostaíochta Criosaithe agus Seirbhísithe

Tá soláthar tailte fostaíochta atá ar fáil, suite go tarraingteach agus seirbhísithe go maith rithábhachtach d'fhás fiontraíochta sa chontae.

Rinneadh athbhreithniú ar thailte criosaithe d'fhorbairt eacnamaíoch agus ilúsáide mar chuid den athbhreithniú ar an Phlean Forbartha Contae. D'aithin an t-athbhreithniú seo candam agus suíomh na dtailte criosaithe atá ann cheana trasna na bpríomhlonnaíochtaí.

Déanfaidh na Pleananna Limistéir Áitiúil atá san áireamh sa phlean seo chomh maith leo siúd atá le hoiriúnaíú thar shaolré an phlean athbhreithniú ar fhostaíocht reatha, úsáid mheasctha agus criosú cónaithe chun soláthar dóthanach de thailte dá leithéid a chinntiú sna suíomhanna barrmhaithe.

Aibhsíodh an gá atá le cóiríocht oifige Grád A i lár an bhaile i bpríomhionaid lena n-áirítear Leitir Ceanainn, chun fás agus forbairt gnó a chumasú in earnálacha Gnó agus Teicneolaíochta Airgeadais mar FinTech, InsurTech, MedTech agus RegTech chomh maith le tionscail eile teicneolaíochta nó eolasbhunaithe.

Aithneoidh an plean seo láithreáin uirbeacha, tailte athfhorbraíochta agus foirgnimh tearcúsáidte d'fhonn a bhforbairt a éascú chun freastal ar riachtanais agus deiseanna aitheanta dá leithéid.

Tá an gá atá le talamh seirbhísithe chun críocha forbartha eacnamaíochta agus cruthú post ag teacht chun cinn fosta mar bhunriachtanas i roinnt ionad ar fud an chontae agus ní mór go mbeadh sé mar phríomhbheartas ag an phlean seo féachaint ar conas is féidir talamh a scaoileadh in áiteanna éagsúla chun tacú le agus éascú a dhéanamh ar mhéadú gnólachtaí atá bunaithe go háitiúil chomh maith le deiseanna infheistíochta isteach a thabhairt chun críche.

Is príomhbhreithniú amach anseo é gníomhachtú na dtailte seo chun críocha eacnamaíocha agus cónaithe araon. Mar mhodh chun dul i ngleic le dúshlán 'scaoileadh talún' i bpríomhláithreacha straitéiseacha, scrúdóidh agus úsáidfidh an Chomhairle, nuair is cuí, modhanna malartacha chun láithreáin dá leithéid a ghníomhachtú le haghaidh forbartha.

Mar chuid den fhócas ar bheocht agus ar inmharthanacht a fheabhsú sna croílímistéir uirbeacha, ní thabharfar cead, de ghnách, i gceantracha cónaithe fadbhunaithe, úsáid tí a athrú go dtí úsáid le haghaidh seirbhísí gairmiúla a sholáthar (sa chás gur do chustaiméirí ar cuairt atá na seirbhísí á soláthar go príomha).

Objectives

ED-O-6	Chun cinntiú go gcuirtear dóthain talún ar fáil ag láithreacha oiriúnacha le haghaidh úsáidí ginte fostaíochta i bpríomhlonnaíochtaí agus go ndéantar talamh dá leithéid a chosaint ó fhorbairt mhíchuí a dhéanfaidh dochar dá fhorbairt fhadtéarmach.
ED-O-7	Chun forbairt láithreán agus foirgneamh tearcúsáidte a éascú chun freastal ar an éileamh ar chóiríocht oifige Grád A agus ar thithíocht ardchaighdeán i lárcheantair na bpríomhlonnaíochtaí.
ED-O-8	Chun tailte seirbhísithe a fhorbairt le haghaidh forbairt eacnamaíoch agus cruthú post i bpríomhlonnaíochtaí ar fud an chontae.
ED-O-9	Chun gníomhachtú tailte atá tábhachtach ó thaobh na heacnamaíochta a éascú trí OCE nó trí mhodhanna eile lena n-áirítear comhpháirtíochtaí poiblí príobháideacha de réir mar is cuí.

7.4.3 Bailte agus Sráidbhailte Láidre agus Bríomhar

Tá scoth na beatha i nDún na nGall le haer úr, spásanna oscailte agus pobail bhríomhara. Is gné riachtanach de chur chuige na Comhairle í infheistiú leanúnach inár mbailte agus sráidbhailte má táimid chun leanúint ar aghaidh ag mealladh daoine ar ais go Dún na nGall nó daoine nach as an cheantar a spreagadh chun athlonnú anseo.

Is é an príomhdhúshlán do chuideachtaí ar fud an domhain tallann a mhealladh agus a choinneáil agus tá tairiscint cháilíochta beatha láidir agus láidir a sholáthar ina fhachtóir níos tábhachtaí fós do chuideachtaí ina bpróiseas cinnteoireachta faoi láthair.

Cuireann infhaighteacht infrastruchtúir ar ardchaighdeán ar nós leathanbhanda, seirbhís fón póca, seirbhísí cúram leanaí, oideachas, tithíocht, taitneamhachtaí áineasa, leabharlanna, seirbhísí cultúrtha agus mar sin de go mór le cáilíocht na beatha a bhaineann le cónaí in áit mar Dhún na nGall.

Cruthaíonn an fás ar chianoibriú le déanaí deiseanna nua do bhailte agus sráidbhailte agus go leor pobal ag infheistiú i spásanna comhoibrithe agus moil dhigiteacha. Tá thart ar 15 mhoil nó spásanna comhoibrithe ag feidhmiú ar fud an chontae faoi láthair agus tá an chuid is mó á rith ag an phobal. Soláthraíonn na moil seo acmhainn riachtanach a thugann beocht agus gníomhaíocht ar ais go lár na mbailte agus na sráidbhailte. Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle leanúint ar aghaidh ag tabhairt tacaíochta do na moil phobalbhunaithe seo agus leanúint ar aghaidh ag cur Dún na nGall chun cinn mar shuíomh den scoth le haghaidh cian-oibre de réir Straitéis 'Oibriú Cianda don Ghnó' de chuid na Comhairle.

Cuspóirí:

ED-O-10	Chun forbairtí fiontraíochta agus fostaíochta a spreagadh chun lonnú i láithreáin athfhorbraíochta nó i bhfoirgnimh neamháitithe i lár na mbailte nó, nuair is cuí, i bpáirceanna tionsclaíochta/miondíola nó láithreáin athfhorbraíochta eile in ionad tailte criosaithe nó neamhchriosaithe neamhfhorbartha mar phríomhbheart chun gníomhachtú eacnamaíoch lár na mbailte a thiomáint agus chun an toradh eacnamaíoch ó fhiontraíocht a bharrfheabhsú.
ED-O-11	Chun beogacht lár an bhaile a fheabhsú trí thacú le forbairt geilleagair 18 uair an chloig le roghanna gastranómacha, siamsaíochta agus áineasa ardchaighdeáin suite i spásanna tarraingteacha agus gníomhacha i lár an bhaile.
ED-O-12	Chun spreagadh agus éascú a dhéanamh ar ghníomhachtú roghanna nua tithíochta i lár an bhaile ag féachaint do Chaibidil 5 agus Caibidil 6.

7.4.5 Chun tacú le fás agus é a éascú i bpríomhearnálacha tionscail agus gnó

Tacaíonn an Plean Forbartha Contae le forbairt eárnálacha traidisiúnta mar thalmhaíocht agus iascaireacht, agus cuireann sé chun cinn iad, chomh maith le hearnálacha fáis atá ag teacht chun cinn amhail an geilleagar gorm, na hearnálacha gnó agus teicneolaíochta airgeadais, na heolaíochtaí beatha, ard-déantúsaíocht agus innealtóireacht, forbairt turasóireachta agus eárnálacha dúchasacha eile amhail bia agus na tionscail chruthaitheacha.

Tá cuideachtaí móra idirnáisiúnta i nDún na nGall mar aon le go leor gnólachtaí rathúla GBM sna hearnálacha seo. Bhí an linn tallainne ardoilte agus fócas láidir ar dheiseanna forbartha leanúnacha lucht saothair ina bpríomhchumasóir i go leor de na hearnálacha seo. Bhí ról lárnach ag an chomhoibriú réamhghníomhach idir soláthraithe Breisoideachais agus Oiliúna (FET) lena n-áirítear Bord Oideachais agus Oiliúna Dhún na nGall (ETB) agus Ollscoil Theicneolaíochta an Atlantaigh le tionscal chun píblíne oibrithe ardoilte a chinntiú.

Cuireann suíomh Dhún na nGall mar chuid de réigiún Iarthuaisceart na Cathrach tairiscint ghnó uathúil agus straitéiseach i láthair fosta a sholáthraíonn tairseach trasteorann chuig margaí na RA agus an AE.

Is príomhthosaíocht don chontae é cumas nuálaíochta agus taighde & forbartha a mhéadú má dhéantar é a dhoimhniú agus a chroí-thairiscint sna hearnálacha seo a neartú. Tá tionscnamh nua Alpha Innovation le cur le cumas nuálaíochta na ngnólachtaí éagsúla atá ag feidhmiú i nDún na nGall agus le cur le líon na ngnólachtaí nuathionscanta agus seach-chuideachtaí. Mar an gcéanna tá caidreamh láidir forbartha ag Comhairle Contae Dhún na nGall, trí Dhún na nGall 2040, le Catalyst atá lonnaithe i dTuaisceart Éireann, cuideachta neamhbhrabúsach a dhéanann sainfheidhmiú ar nuálaíocht d'fhonn naisc trasteorann agus deiseanna sa spás seo a neartú go háirithe i gcomhthéacs an Ionaid Ghnó Beta nua le cur sa Cheathrú Gnó agus Nuálaíochta nua i Leitir Ceanainn.

Tá pleananna ag dul ar aghaidh fosta chun lárionad sármhaitheasa trasteorann a fhorbairt i dteicneolaíocht rialála a nascann le pleananna atá curtha chun cinn cheana féin i dTuaisceart Éireann d'áis den chineál céanna i nDoire agus i mBéal Feirste.

Tá an ATU ag leanúint ar aghaidh ag cur lena gcumas ó thaobh nuálaíochta, taighde agus forbartha de trí obair an CoLab i Leitir Ceanainn, an rath a bhí ar a dtionscnamh FinTech Learning Labs chomh maith le pleananna le haghaidh Ionad Nuálaíochta Aigéin nua ar a gcampas sna Cealla Beaga. Ina theannta sin, tá cuntas teiste láidir ag an ATU i gcomhoibriú le hOllscoil Uladh i roinnt príomhthionscnamh taighde agus forbartha lena n-áirítear iad siúd atá á gcur chun cinn faoi láthair mar chuid den Mhargadh Cathrach agus Ciste Todhchaí Cuimsitheach.

Is príomhfhócas do go leor tionscail sa chontae é conas dul i ngleic le riachtanais agus deiseanna an dá threocht is mó a théann i bhfeidhm ar gach gnó - inbhuanaitheacht agus digitiú.

Tá na ceanglais mhéadaitheacha ar ghnólachtaí chun a chinntiú go nglactar cleachtais agus cineálacha cur chuige atá athléimneach ó thaobh na haeráide de ar fud a gcuid oibríochtaí gnó chun ní hamháin spriocanna laghdaithe carbóin an Rialtais a bhaint amach ach chun ionchais agus ceanglais an tslabhra soláthair a chomhlíonadh fosta, ag éirí níos coitianta. Is breithniú é seo fosta dár gcalafóirt lena n-áirítear na Cealla Beaga agus an Chaisleáin Nua agus táthar ag súil le méadú ar neodracht carbóin a bhaint amach.

Ar an chaoi chéanna, tá an gá atá le fanacht iomaíoch i bhfianaise na ndeiseanna a chuireann an digitiú ar fáil ina phríomh-bhreithniú fosta do ghnólachtaí atá ag feidhmiú i go leor earnálacha lena n-áirítear mar shamplaí deiseanna chun na teicneolaíochtaí IoT is déanaí a chur i bhfeidhm i mbraiteoirí, uathoibriú, sonraí chun próisis táirgthe a fheabhsú agus saolréanna a mhéadú chomh maith le rannpháirtíocht fheabhsaithe custaiméirí.

Is earnáil thábhachtach fáis do Dhún na nGall í an geilleagar muirí agus an aigéin agus cuimsíonn sé raon réimsí lena n-áirítear iascaireacht tráchtála agus próiseáil éisc, bithmhuirí, fuinneamh in-athnuaite, hidrigin ghlas, turasóireacht, teicneolaíocht, innealtóireacht agus inbhuanaitheacht.

Beidh baint ar leith ag an Chreat Pleanála Spásúlachta Muirí le Dún na nGall agus an tábhacht a bhaineann leis an earnáil mhuirí don chontae san áireamh. Tá an riachtanas do Phlean Sainithe Limistéir Mhuirí (DMAP) riachtanach chun foráil a dhéanamh d'fhorbairt inbhuanaithe atá ceart agus pleanáilte amach ónár gcósta ar bhealach a chuireann san áireamh gach breithniú comhshaoil agus a fhreastalaíonn ar riachtanais na bpríomhpháirtithe leasmhara go léir lena n-áirítear an pobal iascaireachta agus forbróirí.

Ní féidir ganmheas a dhéanamh ar na láidreachtaí comparáideacha atá ag Dún na nGall agus ag an réigiún ó thaobh fuinneamh in-athnuaite amach ón chósta. Mar gheall ar a chónagaracht don scairbh ilchríochach amach ón chósta agus an buntáiste straitéiseach nádúrtha ó thaobh acmhainn ghaoithe marthanach agus an calafort domhainuisce ag na Cealla Beaga tá Dún na nGall ina láthair tarraingteach infheistíochta san earnáil fuinnimh in-athnuaite amach ón chósta. Mar sin féin, tá an easpa bonneagair chumasúcháin lena n-áirítear nasc greille ard-acmhainne agus líonra gáis fós ag cur bac ar dheiseanna forbartha Dhún na nGall.

Cuspóirí:

ED-O-13	Chun tacú le agus éascú a dhéanamh ar, nuair is cuí, thuilleadh fáis agus forbartha ar bhonn eacnamaíoch an Chontae trí na príomhearnálacha atá aitheanta sa phlean seo. Beidh tograí lasmuigh de na hearnálacha seo oscailte lena mbreithniú agus le measúnuithe orthu in aghaidh gach beartas agus cuspóirí den phlean seo, chomh maith le pleananna, beartais agus treoirlínte náisiúnta, réigiúnacha.
ED-O-14	Chun tacú le agus éascú a dhéanamh ar fhorbairt champas an ATU i Leitir Ceanainn agus sna Cealla Beaga amach anseo, lena n-áirítear a bhfeidhmeanna nuálaíochta, taighde agus forbartha.
ED-O-15	Chun na cuspóirí beartais mar atá leagtha amach sa Chreat Náisiúnta um Pleanáil Spásúlachta Muirí a chur i bhfeidhm chun tacú le bainistiú éifeachtach ar ghníomhaíochtaí muirí agus úsáid inbhuanaithe acmhainní muirí an chontae de réir cuspóirí gaolmhara atá i gCaibidil 14: 'Acmhainn Mhuirí, Bainistíocht Cósta agus an Oileáin'.

ED-O-16	Chun tacú le forbairt luath ar Phlean Sainithe Ceantar Mara, amach ó chósta Dhún na nGall agus réigiún an Iarthuaiscirt, ag teacht le forálacha sa Chreat Pleanála Spásúlachta Muirí.
ED-O-17	Chun tacú le tábhacht straitéiseach na gCealla Beaga mar phríomhchalafoirt iascaireachta tráchtála, agus mar mhol d'fhorbairt na hearnála fuinnimh in-athnuaite.
ED-O-18	Chun tacú le agus éascú a dhéanamh ar fhorbairt inbhuanaithe deiseanna Gaoithe Amach ón Chósta amach ó chósta Dhún na nGall
ED-O-19	Chun éascú a dhéanamh ar Infheistíocht leanúnach i bpríomhbhonneagar straitéiseach i gCalafort na gCealla Beaga ar bhealach inbhuanaithe.

7.4.6 Príomh-bhonneagar Straitéiseach a Sheachadadh

Mar atá leagtha amach i réamhrá na caibidle seo, tá infheistíocht i raon bonneagair chumasúcháin ríthábhachtach lena n-áirítear bóithre, iarnród, leathanbhanda tuaithe, gás, leictreachas, uisce agus fuíolluisce riachtanach chun Dún na nGall a thiomáint chun a fhíoracmhainneacht a bhaint amach. Is treocht 'fadtéarmach' iad na heasnaimh atá ann don chuid is mó áit a bhfuil Dún na nGall agus an Iarthuaiscirt tite go ginearálta taobh thiar de réigiúin eile sa Stát.

Léiríonn nádúr agus méid na hinfeistíochta sin (mar atá sonraithe sna codanna iompair, teileachumarsáide, fuinnimh, uisce agus comhshaoil den phlean) glao soiléir ar ghníomh an Rialtais, a ghníomhaireachtaí agus oibreoirí fóntais idirdhealú dearfach a dhéanamh i bhfabhar Chontae Dhún na nGall agus an réigiún seo. Mar atá treisithe trí chuspóirí beartas an phlean seo, tá Comhairle Contae Dhún na nGall tiomanta oibriú le ranna agus gníomhaireachtaí rialtais chun tacú le seachadadh an bhonneagair ríthábhachtach seo le linn thréimhse an phlean agus ina dhiaidh sin.

Cuspóirí:

ED-O-20	Chun dul chun cinn a dhéanamh ar sheachadadh príomhbhonneagair chumasúcháin straitéiseach lena n-áirítear bóithre, iarnród, leathanbhanda, gás, leictreachas, uisce agus fuíolluisce sa phlean seo i ndlúth-chomhoibriú le ranna rialtais, gníomhaireachtaí agus oibreoirí fóntais chun an Croí-Straitéis agus cuspóirí forbartha eacnamaíochta an phlean seo a ailíniú le forbairt agus leathadh amach a gcláir infheistíochta faoi seach.
ED-O-21	Chun éascú a dhéanamh, nuair is cuí, do thograí chun na Líonraí Achair Uirbeacha a fheabhsú, na hacmhainní agus an bonneagar TFC go léir chun forbairt eacnamaíoch inbhuanaithe a bhaint amach agus tacú leis na tionscnaimh atá i bPlean Gníomhaíochta Digiteach Dhún na nGall.

7.4.7 Cultúr Gnó Réamhghníomhach agus Tacaíochta

Oibríonn Comhairle Contae Dhún na nGall i ndlúth-chomhpháirtíocht le gach gníomhaireacht forbartha eacnamaíochta lena n-áirítear GFT Éireann, Fiontraíocht Éireann, Údaras na Gaeltachta agus údaráis áitiúla chomharsanachta i dTuaisceart Éireann chun forbairt eacnamaíoch agus deiseanna cruthú post a chur chun cinn i nDún na nGall.

Ina theannta sin, tá acmhainní curtha ar fáil ag an Chomhairle do Rannóg nua Forbartha Eacnamaíochta chun oibriú taobh le taobh leis an Oifig Fiontair Áitiúil (LEO) agus le comhpháirtithe

forbartha geilleagracha chun tairiscint an chontae a fheabhsú agus a fhorbairt mar áit le hinfheistiú, le gnó a dhéanamh agus le cónaí agus le hoibriú ann.

Is acmhainn riachtanach agus ionad ilfhreastail é an OFÁ do ghnólachtaí i nDún na nGall agus tá raon idirghabhálacha tacaíochta curtha chun cinn ag an Rannóg Forbartha Eacnamaíochta chun forbairt eacnamaíoch agus cruthú post a chur chun cinn lena n-áirítear mar shampla an áit-bhranda DNA nua i nDún na nGall agus raon réitigh réadmhaoine lena n-áirítear an Cheathrú Gnó agus Nuálaíochta nua i Leitir Ceanainn.

Soláthraíonn an fhoireann Forbartha Eacnamaíochta seirbhís conaire gnó fosta do ghnólachtaí atá ag iarraidh rochtain a fháil ar sheirbhísí na Comhairle agus áirítear leis seo cur chuige éascaithe réamhghníomhach a sholáthar chun a chinntiú gur féidir le gnólachtaí rochtain a fháil ar na seirbhísí agus na tacaíochtaí a theastaíonn uathu.

Tá an Chomhairle tiomanta lena chinntiú go ndéanfar an cur chuige réamhghníomhach agus tacúil seo maidir le riachtanais ghnólachtaí a chomhlíonadh agus seirbhísí maithe agus tacaíochtaí a sholáthar do ghnólachtaí, go ndéanfar sin a chothú agus a fhorbairt ar fud gach cuid den eagraíocht.

Beartais:

Lonnaíochtaí

ED-P-1	<ul style="list-style-type: none"> (a) Chun forbairtí oifige agus tionsclaíochta éadroma a threorú chuig láithreáin lár an bhaile, láithreacha ar imeall na n-ionad, nó tailte criosaithe cuí i Leitir Ceanainn, Lonnaíochtaí Tiománaithe Fáis agus Bailte Seirbhíse. (b) Chun moltaí dá leithéid a bhreithniú ar thailte a úsáidtear faoi láthair chun críocha dá leithéid. (c) Chun moltaí dá leithéid a chinneadh ar thailte eile laistigh de lonnaíochtaí ar a dtuillteanas féin ag féachaint do scála agus do charachtar na lonnaíochta, breithnithe comhshaoil lena n-áirítear tuillteanas an togra i dtéarmaí torthaí taistil inbhuanaithe, infhaighteacht an bhonneagair riachtanach, comhlíonadh Bheartas ED-P-10, agus comhoiriúnacht leis an cheantar.
ED-P-2	<ul style="list-style-type: none"> (a) Chun forbairt a bhaineann le foirgnimh thionsclaíocha agus/nó próisis thionsclaíocha, agus úsáid trádstórais/stórála a threorú chuig tailte atá criosaithe go cuí, nó tailte a úsáidtear faoi láthair chun críocha dá leithéid i Leitir Ceanainn, i Lonnaíochtaí Tiománaithe Fáis agus i mBailte Seirbhíse. (b) Moltaí dá leithéid a chinneadh ar thailte eile laistigh de lonnaíochtaí ar a dtuillteanas féin ag féachaint do scála agus do charachtar na lonnaíochta, gnéithe comhshaoil lena n-áirítear tuillteanas an togra i dtéarmaí torthaí taistil inbhuanaithe, infhaighteacht an bhonneagair riachtanach, comhlíonadh Bheartas ED-P. -10, agus comhoiriúnacht leis an cheantar.
ED-P-3	<p>Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle tograí a bhreithniú chun úsáid thionsclaíoch nó gnó reatha a leathnú laistigh de lonnaíocht shainithe ar choinníoll go bhfuil scála agus foirm an fhiontair dá bharr ag teacht le carachtar agus scála na lonnaíochta agus na háite agus go gcomhlíonann an togra na critéir atá leagtha amach i mBheartas ED-P-10.</p>

Ceantar Tuaithe

ED-P-4	<p>Breithniú a dhéanamh ar thograí le haghaidh na ngnólachtaí i gceantair thuaithe den chineál a shaináithnítear in '(a.)', '(b.)' agus '(c.)' thíos, i gcás ina gcomhlíonfadh úsáidí den sórt sin téarmaí '(d.)' thíos:</p> <ol style="list-style-type: none"> Breiseanna luachmhara leis an gheilleagar áitiúil agus/nó le tairiscint turasóireachta i gceantar, mar iad siúd a bhaineann le bia (go háirithe táirgí breisluacha amhail bia ceardaithe), foraoiseacht (m.sh. táirgí adhmaid) ceardaíocht, tionscail chruthaitheacha, éiceathurasóireacht agus agrathurasóireacht (m.sh. lóistín feirme, feirmeacha peataí, laethanta saoire feirme, feirmeacha sláinte, gníomhaíochtaí eachaíochta, laethanta saoire faire éan, teagasc péintéireachta agus grianghrafadóireacht, turasóireacht slatiascaireachta, staidéar allamuigh, rothaíocht agus cnocadóireacht); agus Fíor-Scéimeanna Éagsúlú Feirme ina bhfuil an scéim éagsúlú le reáchtáil i gcomhar le hoibríochtaí talmhaíochta na feirme. D'fhéadfaí breathnú ar chóiríocht cíosa ghearrthéarmach ghaolmhar a sholáthar (suas le cúig aonad ar a mhéad). <ol style="list-style-type: none"> Chomh fada agus is féidir, ba cheart d'fhorbairtí atá beartaithe foirgnimh feirme atá imithe as feidhm a athúsáid nó a oiriúnú; Caithfidh aon fhoirgneamh nua molta a bheith ar scála, foirm agus dearadh a oireann don cheantar tuaithe. Comhlíonadh na gcritéar ábhartha uile de Bheartas ED-P-10. Sa chás go bhfuil easnaimh sa bhonneagar uisce agus/nó nuair nach féidir nascadh leis na córais phoiblí, beidh ar an fhorbróir a léiriú gur féidir réitigh ordaithe atá bunaithe ar fhorbairt a aithint, a chomhaontú i scríbhinn, a chur i bhfeidhm agus a chothabháil.
ED-P-5	<p>Tacaigh le gnó baile-bhunaithe ar scála teoranta (thart ar 1-5 fostaí), atá suite laistigh de chúirtealáiste tí atá ann cheana; faoi réir ag cloí le Beartas ED-P-10 agus ag féachaint do gach breithniú ábhartha pleanála eile.</p>
ED-P-6	<p>Chun tacú le prionsabal na ngnólachtaí beaga seo a leanas i gceantair thuaithe ar leith:</p> <ol style="list-style-type: none"> Micrifhiontair atá bunaithe ar TFC (m.sh. iad siúd a bhfuil suas le 10 bhfostaí acu), agus fiontair a thugann aghaidh ar athrú aeráide agus inbhuanaitheacht. I gcásanna den sórt sin, beidh ar an iarratasóir a léiriú i dtéarmaí ginearálta go féidir an fórsa saothair réamh-mheasta a tharraingt ón cheantar. Contrártha don pholasaí do bhailte maidir le seirbhísí gairmiúla. Gnólachtaí a sholáthraíonn seirbhísí gairmiúla don phobal áitiúil. I gcásanna den sórt sin, beidh ar an iarratasóir a léiriú i dtéarmaí ginearálta gur dócha go dtiocfaidh an cliant a bhfuiltear ag súil leis ón cheantar. <p>I ngach cás, beidh ar an iarratasóir a léiriú: go mbeadh an fhorbairt bheartaithe:</p> <ol style="list-style-type: none"> báúil go fisiciúil leis an cheantar, agus nach mbeadh sí mí-oiriúnach ó thaobh amhairc leis, ag féachaint do cháilíocht, carachtar agus sainiúlacht an tírdhreacha áitiúil; ag teacht leis na húsáidí talún atá ann cheana féin nó atá ceadaithe agus nach ndéanfadh sí dochar do thaitneamhachtaí aon áitritheoirí in aice láimhe; i gcoitinne ag teacht le riachtanais Bheartas ED-P-10.
ED-P-7	<p>Déan breithniú ar mholtaí chun forbairt eacnamaíoch atá ann cheana a leathnú nó a athfhorbairt faoin tuath ar an choinníoll go gcuirfidh scála agus nádúr na</p>

	<p>forbartha dá bharr go dearfach le hinbhuanaitheacht fhadtéarmach an fhiontair atá ann faoi láthair, faoi réir ag comhlíonadh na bhforálacha ábhartha uile de Bheartas ED. -P-10. Ní cheadófar togra nach gcomhlíonadh na critéir seo ach amháin i gcúinsí eisceachtúla nuair is féidir a léiriú:</p> <p>Dhéanfaidh an togra foráil do chomhdhlúthú agus/nó feabhsúchán ar na háiseanna reatha;</p> <ol style="list-style-type: none"> I gcás nach féidir an fiontar a athlonnú; Chuirfeadh an togra go mór leis an gheilleagar áitiúil; Choimeádfadh an fhorbairt carachtar tuaithe an cheantair; agus Sa chás go bhfuil gá le feabhsuithe infrastruchtúir is féidir réiteach faoi stiúir an fhorbróra a aithint agus a sheachadadh.
ED-P-8	<p>Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle tograí eisceachtúla a mheas le haghaidh mórthionscal/fiontar faoin tuath a chuireann go mór le geilleagar an Chontae go réigiúnach i gcás ina dtaispeántar go gceanglaítear leis an togra, mar gheall ar a riachtanais nó a mhéid atá sonrach don láithreán, é a lonnú lasmuigh de theorainneacha lonnaíochta. Ní mór na nithe seo a leanas a bheith ag gabháil le hiarratas ar fhorbairt a mholtar faoin bheartas seo:</p> <ol style="list-style-type: none"> fianaise chun tacú leis an chás ar son leas eacnamaíoch réigiúnach féideartha do gheilleagar an Chontae; agus míneolas ar an chuardach a rinneadh chun suíomh oiriúnach a aimsiú laistigh de theorainn lonnaíochta. <p>Cuirfear forálacha Bheartas ED-P-10 san áireamh fosta agus ní mór Plean Taistil a ullmhú chun aghaidh a thabhairt ar cheist na hinrochtaineachta ar mhodhanna éagsúla iompair. Déanfar feabhsuithe bonneagair faoi stiúir an fhorbróra a choinníoll i gcásanna cuí. Déanfar measúnú ar thograí forbartha i bhfianaise gach breithnithe ábhartha pleanála ábhartha, beartais ábhartha an Phlean Forbartha Contae agus treoir/beartas réigiúnacha agus náisiúnta eile, sonrúcháin chomhshaoil ábhartha lena n-áirítear léiriú ar chomhlíonadh Alt 6 den Treoir um Ghnáthóga.</p>
ED-P-9	<p>Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle tacú le deiseanna eacnamaíochta atá bunaithe sa Ghaeltacht ar thailte atá faoi úinéireacht, nó tacaíthe ag, Údarás na Gaeltachta. Déanfar measúnú ar thograí forbartha i bhfianaise gach breithnithe ábhartha pleanála, beartais ábhartha an Phlean Forbartha Contae lena n-áirítear Bheartas ED-P-14 agus treoir/beartas réigiúnacha agus náisiúnta eile, sonrúcháin chomhshaoil ábhartha lena n-áirítear léiriú ar chomhlíonadh Airteagal 6 den Treoir maidir le Gnáthóga.</p>
ED-P-10	<p>Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle go gceanglófar ar aon mholadh d'úsáid forbartha geilleagraí, chomh maith le forálacha beartas eile an Phlean seo, na critéir go léir seo a leanas a chomhlíonadh;</p> <ol style="list-style-type: none"> Tá sé ag luí leis na húsáidí talún mórthimpeall atá ann cheana nó ceadaíthe; Ní dhéanfaidh sé dochar do charachtar aon limistéir atá sainithe mar thaitneamhacht sárscéimhe (ehsa); Ní dhéanann sé dochar do thaitneamhachtaí na gcónaitheoirí in aice láimhe; Tá acmhainn reatha nó ríomhchláraithe sa bhonneagar uisce (soláthar agus/nó diúscairt eisiltigh) nó is féidir feabhsuithe oiriúnacha faoi stiúir an fhorbróra a aithint agus a sheachadadh; Is féidir leis an líonra bóithre atá ann cheana féin aon trácht feithiclí breise a ghintear leis an fhorbairt a bheartaítear a láimhseáil go sábháilte nó déantar feabhsuithe oiriúnacha faoi stiúir an fhorbróra a shainaitheant agus a sheachadadh chun aon fhadhbanna bóthair a sháru;

	<ul style="list-style-type: none"> f. Cuirtear socruithe leordhóthanacha rochtana, páirceáil, ainliú agus limistéir sheirbhísithe ar fáil de réir na gcaighdeán forbartha agus teicniúil atá leagtha amach sa phlean seo nó mar a chomhaontaítear i scríbhinn leis an údarás pleanála; g. Ní chruthaíonn sé núis torainn; h. Tá sé in ann déileáil go sásúil le haon astuithe; i. Ní chuireann sé isteach ar ghnéithe tábhachtacha den oidhreacht thógtha ná den oidhreacht nádúrtha lena n-áirítear láithreáin natura 2000; j. Níl sé suite i gceantar atá i mbaol tuilte agus/nó ní bheidh sé ina chúis le tuilte ná ní dhéanfaidh sé níos measa; k. Tá leagan amach an tsuímh, dearadh foirgneamh, bonneagar gaolmhar agus socruithe tírdhreacha ar ardchaighdeán agus cuidíonn siad le hinbhuanaitheacht agus bithéagsúlacht a chur chun cinn; l. Cuirtear cóireáil chuí teorann agus bealaí imfhálaithe ar fáil agus tá aon limistéar stórála lasmuigh a mholtar folaithe go cuí ó radharc an phobail; m. I gcás moltaí faoin tuath, tá bearta sásúla ann chun cuidiú le comhtháthú isteach sa tírdhreach; n. Ní chuireann sé isteach ar cháilíocht uisce ná ní thagann sé salach ar an chlár beart atá sa phlean bainistíochta reatha abhantraí thiar thuaidh (nwirbd).
ED-P-11	<p>Chun breithniú a dhéanamh ar fhorbairtí tráchtála ar imeall lonnaíochtaí ina mbeadh a leithéid d'úsáidí ar neamhréir le agus díobhálach d'ionaid na lonnaíochtaí sin de bhua:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. an méid talún atá ag teastáil le haghaidh feidhmiú éifeachtach fiontar den sórt sin; agus/nó b. nádúr an fhiontair, go háirithe i gcomhthéacs úsáidí a d'fhéadfadh a bheith neamh-chomhoiriúnach nó 'droch-chomharsan'. <p>Déanfar gach togra dá leithéid a mheas fosta i gcoinne beartais ábhartha eile den Phlean lena n-áirítear, inter alia, sábháilteacht tráchta agus coisithe agus sláinte an phobail.</p> <p>Ní thacófar le miondíol áise agus comparáide ina leithéid de chásanna, agus breithneofar tograí in aghaidh na dTreoirínte Pleanála Miondíola agus Beartas RS-P-3 (tástáil sheicheamhach) agus RS-P-4 (measúnacht tionchair mhiondíola) sa chás go bhfuil miondíol molta. Is féidir eisceachtaí, ón toimhde ghinearálta i gcoinne forbairt miondíola, a úsáid i gcás gach forbairte arb é díol feithiclí an phríomhúsáid.</p>

7.6 Straitéis Miondíola

Cuspóirí

RS-O-1	Le cinntiú nach ndéantar dochar do bheogacht agus d'inmharthanacht lár na mbailte ag scála agus/nó suíomh na moltaí forbartha miondíola suntasacha.
RS-O-2:	Chun ardcháilíocht dearaidh a chinntiú i bhfoirm agus i leagan amach na moltaí miondíola ar bhealach a chuireann le cáilíocht fhisiciúil lár na mbailte.

Beartais

RS-P-1	Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle tograí do shiopaí móra bia (suas le 3000 méadar cearnach glan) i lár bhailte Leitir Ceanainn agus Tiománaithe Fáis an Chontae a mheas mar atá aitheanta sa Chroí-Straitéis, faoi réir fhorálacha Bheartas RS-P-3. agus RS-P-4.
RS-P-2	Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle moltaí do shiopaí beaga go meánmhéide bia/áiseanna (suas le 1500 méadar cearnach glan) i lár bhailte Leitir Ceanainn, na Tiománaithe Fáis Contae agus na Bailte Seirbhíse mar atá aitheanta sa Chroí-Straitéis a mheas faoi réir fhorálacha Bheartas RS-P-3 agus RS-P-4.
RS-P-3	Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle go mbeidh gach togra miondíola a d'fhéadfadh tionchar a bheith aige ar bheogacht agus ar inmharthanacht an ionaid (nó na n-ionad) ábhartha faoi réir ag tástáil sheicheamhach chuí ar shuíomh an láithreáin agus ar an chineál miondíola molta de réir na dTreoirínte Pleanála Miondíola (2012) nó aon atriall ina dhiaidh sin ar na treoirínte seo. Ní ghlacfar ach le tograí a shásaíonn an cur chuige seicheamhach, seachas i gcúinsí eisceachtúla.
RS-P-4	<p>Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle Measúnú Tionchair Mhiondíola a éileamh, de réir na dTreoirínte Pleanála Miondíola (2012) nó aon atriall ina dhiaidh sin ar na treoirínte seo, sa chás go measann sé go bhfuil togra forbartha miondíola an-mhór ó thaobh scála de i gcomparáid leis an lonnaitheacht ábhartha ina bhfuil an láithreán suite. Tríd an Measúnú Tionchair Miondíola, ní mór don iarratasóir aghaidh a thabhairt ar na critéir seo a leanas agus a léiriú cé acu an ndéanfadh nó nach ndéanfadh an togra:</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Tacaigh leis an straitéis fhadtéarmach do lár bailte an Chontae mar a bunaíodh sa Chroí-Straitéis/Straitéis Mhiondíola, agus nach laghdódh sé go hábhartha an t-ionchas go dtarraingeofaí infheistíocht ón earnáil príobháideach isteach i gceann amháin nó níos mó d'ionaid dá leithéid; (b) A bhfuil an poitéinseal acu iomaíocht a mhéadú laistigh den cheantar agus mar sin níos mó tomhaltóirí a mhealladh chuig an gceantar; agus deiseanna fostaíochta a mhéadú agus athbheochan eacnamaíoch a chur chun cinn; (c) Bíodh an poitéinseal acu iomaíocht a mhéadú laistigh den cheantar agus mar sin níos mó tomhaltóirí a mhealladh chuig an gceantar; agus (d) Freagair d'éileamh na dtomhaltóirí ar a thairiscint mhiondíola agus gan laghdú a dhéanamh ar an raon gníomhaíochtaí agus seirbhísí ar féidir le lárionad uirbeach tacú leo; (e) Cuir drochthionchar faoi deara ar lár baile amháin nó níos mó, go haonarach nó go carnach le forbairtí le déanaí nó le ceadanna pleanála eile atá fós le réiteach (a bhfuil ionchas réalaíoch forfheidhmithe acu) atá leordhóthanach chun an bonn a bhaint de cháilíocht an ionaid nó dá fheidhm níos leithne sa chur chun cinn agus spreagadh na n-ealaíon, an chultúir, na fóillíochta, feidhm an fhearainn phoiblí i lár an bhaile atá rithábhachtach do shaol eacnamaíoch agus sóisialta an phobail; (f) Méadú a chur faoi deara ar líon na réadmhaoine folamh sa phríomhlimistéar miondíola ar dócha go mairfidh siad san fhadtéarma; (g) Cinntigh ardchaighdeán rochtana ar iompar poiblí, ar shiúl na gcos agus i gcarranna príobháideacha ionas go mbeidh rochtain éasca ag gach cuid den tsochaí ar an togra; agus/nó (h) Nasc éifeachtach a dhéanamh le lár an bhaile atá ann cheana féin ionas gur dócha go mbeidh sineirgíocht tráchtála ann. <p>Ní ghlacfar ach leis na tograí sin is féidir a léiriú don Údarás Pleanála nach dócha go mbeidh drochthionchar suntasach ag an forbairt mar atá léirithe ag measúnú ar na critéir thuas.</p>

RS-P-5	Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle moltaí maidir le soláthar siopaí comharsanachta ar scála áitiúil a mheas ina bhfuil a leithéid de shiopaí deartha agus suite go soiléir chun freastal ar chomharsanachtaí cónaithe ar leith, faoi réir ag comhlíonadh gach beartas ábhartha eile den Phlean seo.
RS-P-6	Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle moltaí do shiopa suas le 100 méadar cearnach glan achar miondíola a mheas nuair a bhaineann sé le stáisiún peitрил. Nuair a lorgáitear spás miondíola glan sa bhreis ar 100 méadar cearnach beidh feidhm leis an chur chuige seicheamhach d'fhorbairt dá leithéid.
RS-P-7	<p>Go ginearálta, díreofar miondíol chuig lonnaíochtaí reatha de mhéid cuí agus ní cheadófar forbairt áiseanna mí-oiriúnacha miondíola faoin tuath oscailte. Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle, áfach, tograí a bhreithniú le haghaidh saoráidí miondíola áirithe a d'fhéadfaí a mheas a bheith cuí lasmuigh de limistéir chreata lonnaíochta, lena n-áirítear:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Siopaí feirme atá coimhdeach le gníomhaíochtaí a eascraíonn as éagsúlú feirme; b) Siopaí atá deartha chun freastal ar áiseanna turasóireachta nó áineasa agus is léir go bhfuil siad coimhdeach leis an phríomhúsáid; c) Siopaí mionscála atá ceangailte le ceardlanna ceardaíochta atá ann cheana nó atá ceadaithe chun miondíol an táirge a cheadú don phobal; agus Siopaí mionscála deartha chun freastal ar phobal scaipthe tuaithe agus; Athfhorbairt ar shiopaí mionscála atá deartha chun freastal ar phobal scaipthe tuaithe. Ní mór do gach moladh d'úsáidí miondíola de bhun an Bheartais seo cloí leis na beartais agus caighdeáin ábhartha eile atá sa Phlean seo.

Caibidil 8

Bonneagar

Caibidil 8 – Bonneagar

8.1 Iompar

8.1.1 Réamhrá

Soláthraíonn an NPF agus an RSES le chéile comhthéacs láidir beartais náisiúnta agus réigiúnach don chaibidil seo ar Iompar. Ar leibhéal straitéiseach, aithníonn siad ról Dhún na nGall maidir le nascacht idirnáisiúnta a sholáthar (trí Chalafort na gCealla Beaga, Calafort an Chaisleáin Nua agus Aerfort Dhún na nGall) ach, go ríthábhachtach, aithníonn siad fosta go bhfuil easpa nascacht náisiúnta agus réigiúnach ag Dún na nGall. Cuirtear creat beartais láidir ar fáil fosta maidir leis an ghá atá le haistriú suntasach chuig modhanna níos gníomhaí agus níos inbhuanaithe chun cuidiú le hÉirinn a spriocanna éigeantacha um ghníomhaíocht aeráide faoin Acht um Ghníomhú ar son na hAeráide agus Ísealcharbóin (Leasú) 2021 a bhaint amach.

8.1.2 Nascacht Idirnáisiúnta

Aithníonn Comhairle Contae Dhún na nGall tacaíocht an Tionóil Réigiúnaigh do Chalafort na gCealla Beaga, do Chalafort an Chaisleáin Nua agus d'Aerfort Dhún na nGall i gcomhthéacs 'Toradh Straitéiseach Náisiúnta 6: Nascacht Idirnáisiúnta ar Ardchaighdeán' de chuid an NPF.

6. Nascacht Idirnáisiúnta ar Ardchaighdeán

CBR 6.2

Tacú le hinfheistiú i bhforbairt agus in éagsúlú ár líonra d'Aerfoirt agus Calafóirt/ Cuanta Mara buntábhachtacha agus iad a fheabhsú agus a chumasú, agus dóthain acmhainne éifeachtúil a thabhairt dóibh agus ag cinntiú go mbeidh nascacht iompair inbhuanaithe ar ardchaighdeán acu, lena n-áirítear bonneagar bóthair, iarnróid, rothaíochta agus coisithe, de réir mar is cuí agus faoi réir comaoineacha comhshaoil.

CBR 6.3

Tacú le forbairt agus le cosaint na gcuanta iascaigh i gcomhthéacs an Bhreathimeachta agus an éifeacht a bheidh aige ar uiscí atá ar fáil do thrálaeir na hÉireann i gcomhair iascaireachta.

Tugtar aghaidh go mion ar thábhacht Chalafóirt na gCealla Beaga agus an Chaisleáin Nua, a n-éagsúlú féideartha, agus an chaoi a bhfuil an Plean seo ag teacht leis an chreat beartais náisiúnta agus réigiúnach, i gCaibidil 7: 'Forbairt Eacnamaíoch' agus 13: 'Acmhainn Mhuirí, Bainistíocht Cósta agus na hOileáin'.

Soláthraíonn na beartais ag deireadh na Caibidle seo tacaíocht d'Aerfort Dhún na nGall agus Aerfort Chathair Dhoire agus cosnaíonn siad feidhmiúlacht Aerfort Dhún na nGall agus príomh-rochtain idirnáisiúnta, náisiúnta agus réigiúnach a sholáthar chuig/ón Chontae.

8.1.3 Inrochtaineacht Náisiúnta agus Réigiúnach

Is é Toradh Straitéiseach Náisiúnta 2 an NPF ná: 'Inrochtaineacht Réigiúnach Feabhsaithe'. Mar a tugadh faoi deara san RSES (Ich.219), 'admhaíonn an NPF agus an Plean Forbartha Náisiúnta araon go láidir go gcaithfear feabhas suntasach a chur ar an inrochtaineacht ó réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair (agus idir lárionaid scála ar leith ó Bhaile Átha Cliath), dírithe ar chathracha agus ar ionaid níos mó atá scaipthe go réigiúnach agus ar phríomhbhealaí soir-siar agus thuaidh-theas'.

8.1.3.1 Líonra Bóithre Straitéiseacha

'Is cumasóir ríthábhachtach é an líonra bóithre náisiúnta maidir le córas iompair náisiúnta inbhuanaithe ar fud an oileáin a éascú. Tá roinnt de na bealaí níos straitéisí ina gcuid de líonra cuimsitheach TEN-T an AE fosta, a sholáthraíonn nascacht riachtanach do réigiúin an AE. Ní mór sócmhainní agus taitneamhachtaí ardluacha den sórt sin a chosaint agus a n-úsáid a fheabhsú don réigiún agus don tír ina hiomláine fosta.' (RSES, p.219)

Líonra Reatha

Aithnítear líonra bóithre straitéiseacha Dhún na nGall ar Léarscáil 8.1.2 agus sa Chroí-Straitéis. Cuimsíonn sé bóithre an Ghréasáin Iompair Tras-Eorpaigh (TEN-T), bóithre Náisiúnta eile agus roinnt bóithre réigiúnacha atá aitheanta ag an Chomhairle mar bhóithre a bhfuil tábhacht straitéiseach ag baint leo toisc go n-éascaíonn na bóithre seo líon ard tráchta feithicle, ag ligean do ghluaiseacht éifeachtach tráchta idir lonnaíochtaí laistigh agus lasmuigh den Chontae.

Tá líonra ríthábhachtach TEN-T comhdhéanta de na Príomhbhóithre Náisiúnta seo a leanas (féach Léarscáil 8.1.1):

- An bóthar N15 ó Bhun Dobhráin agus ar aghaidh go mBaile Dhún na nGall agus go mBealach Féich/Srath an Urláir;
- An bóthar N13 Bealach Féich/Srath an Urláir go Leitir Ceanainn go Ceann an Droichid (agus Doire tríd an A6); agus an bóthar N14 idir Leitir Ceanainn agus Leifear (agus An tSrath Bán tríd an A5).

Soláthraíonn na bealaí seo nascacht ríthábhachtach araon:

- Go mBaile Átha Cliath agus soir ó dheas (trí na bóithre N14 agus A5); agus chuig limistéar níos leithne Réigiún na Cathrach Thiar Thuaidh (le Doire ar bhealach an N13/A6; agus leis an Srath Bán ar bhealach an N14/A5); agus
- Ar feadh cuid mhór den Chontae agus ó dheas agus limistéar níos leithne an NWRA agus limistéar Chonair an Atlantaigh (trí na bóithre N15 agus N13)

Cé nach bhfuil an bóthar N15 Bealach Féich/Srath an Urláir go Leifear ar an líonra TEN-T, is Príomhbhóthar Náisiúnta é agus soláthraíonn sé gné ríthábhachtach eile den líonra bóithre straitéiseach in oirthear an Chontae. Ceanglaíonn Príomhbhóthar Náisiúnta an N3 Béal Átha Seanaidh go mBéal Leice oirdheisceart an Chontae le Baile Átha Cliath agus soir ó dheas (tríd an N4) trí Inis Ceithleann.

Is gné ríthábhachtach eile de líonra Bóithre Náisiúnta an Chontae é an Bóthar Tánaisteach Náisiúnta N56 a fhreastalaíonn ar dheisceart, iarthar agus iarthuaisceart an Chontae. Chomh maith le conair iompair ríthábhachtach a sholáthar do chónaitheoirí agus gnólachtaí an cheantair, tá an bóthar ag teacht go mór le bealach turasóireachta Shlí an Atlantaigh Fhiáin.

Ar deireadh, aithníonn an Chomhairle an tábhacht ríthábhachtach fosta a bhaineann leis na codanna den líonra bóithre réigiúnacha a aithníodh i Léarscáil 8.1.2 mar chuid den líonra Bóithre Straitéiseacha lena n-áirítear:

- Na bealaí R250, R252 agus R251 a nascann iarthar an Chontae leis an lár agus oirthear;
- An R238,39 R244, R240, agus R241 a fhreastalaíonn ar cheantar Inis Eoghain; agus
- An R245 idir Leitir Ceanainn agus Baile na nGallóglach a fhreastalaíonn ar leithinis Fhánad agus Rosgill, faoi seach; agus Ros Goill
- An stráice gearr, ach tábhachtach, den R263 a nascann na Cealla Beaga agus an N56 Bóthar Náisiúnta den Dara Grád; agus,
- An N56 ón Inbhear go dtí na Cealla Beaga;
- An líonra bóithre réigiúnacha ón Charraigán go Ros an Gháir.

Tugann Tábla 8.1A thíos forbhreathnú ar na comhpháirteanna uile den líonra Bóithre Straitéiseacha

Tábla 8.1A: líonra Bóithre Straitéiseach (mar a léirítear ar Léarscáil 8.1.2)

Líonra Bóithre Straitéiseach

N13 Bealach Féich/Srath an Urláir go Leitir Ceanainn go Droichead an Droichid	Líonra TEN-T / Príomha Náisiúnta
N14 bóthar Leitir Ceanainn go Leifear	Líonra TEN-T / Príomha Náisiúnta
N15 Bun Dobhráin go mBealach Féich/Srath an Urláir	Líonra TEN-T / Príomha Náisiúnta
N3 Béal Átha Seanaidh go mBéal Leice	Príomha Náisiúnta
Bóthar N15 Bealach Féich/Srath an Urláir go Leifear	Príomha Náisiúnta
N56 Ag freastal ar dheisceart, siar agus iarthuaisceart agus tuaisceart an Chontae	Tánaisteach Náisiúnta

R250, R251 agus R252 – ag nascadh iarthar an Chontae leis an lár agus oirthear	Réigiúnach
R238, R240, R241 agus R244 - ag freastal ar cheantar Inis Eoghain	Réigiúnach
Réigiúnach R245 – Leitir Ceanainn agus Ráth Mealtain agus ag nascadh leithinis Fhánad agus Ros Goill	Réigiúnach
R263 – an chuid a nascann na Cealla Beaga agus an N56. (Mar aitheantas ar thábhacht na gCealla Beaga mar chalafort domhainisce a bhfuil suntas réigiúnach ag baint leis, tá iarratas déanta chuig an Roinn Iompair ag moladh go leathnófaí an Bóthar Náisiúnta atá i gcóngarach na gCealla Beaga chuig an Chalafort chun nascacht a sholáthar atá ar comhréir lena fheidhmeanna.)	Réigiúnach
Bóithre Réigiúnacha - Na Carraigíní go Ros an Gháir	Réigiúnach

Tionscadail Feabhsúcháin Líonra atá beartaithe

Sonraíonn Tábla 8.1B thíos tionscadail feabhsúcháin iompair atá beartaithe ar fud an chontae, lena n-áirítear Tionscadal Feabhsúcháin Bealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall. Fáiltíonn Comhairle Contae Dhún na nGall roimh thacaíocht sa Phlean Forbartha Náisiúnta agus sa RSES do na tionscadail seo a leanas:

- N56 An Clochán Liath go Na Gleannta agus Tamhnach an tSalainn go dtí an Inbhir (Tagraíonn RPO 6.6);
- N13 Seachbhóthar Bealach Féich Srath an Urláir; N13/N14/N56 Seachbhóthar Leitir Ceanainn agus Débhealach go Mainéar Uí Chuinneagáin; agus N14 Mainéar Uí Chuinneagáin go Leifear Tionscadal Feabhsúcháin Bealach Tosaíochta TEN-T Dhún na nGall, Dún na nGall) (Tagraíonn RPOanna 3.7.30 agus 6.7);

CBR 3.7.30

Feabhsú ar bhealach tosaíochta TEN-T Dhún na nGall agus Leitir Ceanainn a sholáthar faoi 2028, lena n-áirítear Nasc an N-56, agus Bóthar Faoisimh an Deiscirt a thabhairt chun cinn freisin (Bóthar Leck), chomh maith le N-14 Mainéar Uí Chuinneagáin – Leifear agus N-13 Leitir Ceanainn – Bealach Féich.

Agus

- N13 Mainéar Uí Chuinneagáin go Ceann an Droichid/Doire (Tagraíonn RPO 6.8).

Tionscadal Feabhsaithe Bealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall (TEN-T PRIPD)

Cuimsíonn an TEN-T PRIPD 3 phríomhchuid den líonra TEN-T i nDún na nGall le feabhsú agus tugann sé tosaíocht dóibh, is iad sin:

- Cuid 1 – N15/N13 Réigiún Uirbeach Bealach Féich/Srath an Urláir.
- Cuid 2 – N56/N13 Leitir Ceanainn go Mainéar Uí Chuinneagáin.
- Cuid 3 – Nasc N14 Mainéar Uí Chuinneagáin go Leifear/An tSrath Bán/A5 (Nóta: Tá an nasc N14/N15 go dtí an A5 ceadaithe go leithleach ag an Bhord Pleanála in 2012 (Tagairt ABP: 05.HA033). Is féidir an rud céanna a ionchorprú (faoi réir chomhlíonadh na gceanglas a bhaineann le Measúnacht Tionchair Timpeallachta, Measúnú Cuí agus/nó Ceannach Éigeantach) laistigh den phróiseas TEN-T PRIPD do Roinn 3 atá le teacht, nó a chur chun cinn ar leithligh eile de réir mar is gá nó is cuí. Taispeántar na conairí bealaigh roghnaithe do na codanna sin anois ar Léarscáil 8.1.4, Léarscáil 8.1.5 agus Léarscáil 8.1.6 faoi seach.

Tá buntáistí suntasacha agus fairsinge ag baint le Tionscadal Feabhsúcháin Bhealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall, lena n-áirítear:

- **Eacnamaíoch:** Fás geilleagrach a éascú agus deis a thabhairt do Dhún na nGall dul san iomaíocht go rathúil le haghaidh infheistíocht isteach trí éifeachtúlacht agus cumas an ghréasáin bóithre a fheabhsú lena n-áirítear feabhas a chur ar amanna turais agus iontaofacht amanna turais ag leibhéal áitiúil, réigiúnach agus náisiúnta.
- **Sábháilteacht:** Minicíocht agus déine na n-imbhuailtí a laghdú/sábháilteacht ar ár mbóithre náisiúnta a fheabhsú agus sábháilteacht bóithre a fheabhsú i mbailte, sráidbhailte agus ceantair thuaithe trí thrácht straitéiseach a scaradh ón trácht áitiúil.
- **Timpeallachta:** Truailiú aeir a laghdú de bharr scuaine plódaithe agus leibhéal torainn a laghdú in aice le gabhdóirí torann-íogair.
- **Cáilíocht na beatha:** Amanna turais a laghdú, trácht a laghdú agus mar sin spás bóithre a shaoradh inár mbailte agus sráidbhailte do mhodhanna iompair inbhuanaithe (m.sh. siúl, rothaíocht agus iompar poiblí), bonneagar nua siúlóide agus rothaíochta a sholáthar mar chuid den scéim agus rochtain ar sheirbhísí sláinte agus oideachais a fheabhsú. .
- **Inrochtaineacht Réigiúnach a Fheabhsú:** Inrochtaineacht chuig/ó Dhún na nGall a fheabhsú d'fhostóirí, easpórtálaithe, turasóirí agus an pobal i gcoitinne.
- **Straitéiseach / Trasteorann:** Nascacht trasteorann a fheabhsú, poitéinseal Réigiún na Cathrach Thiar Thuaidh agus Chonair Eacnamaíoch an Atlantaigh a scaoileadh.

Ina theannta sin leagtar béim ar thábhacht straitéiseach an tionscadail seo don Chontae ag:

- Is Toradh Straitéiseach Náisiúnta de Thionscadal Creatlaí Pleanála Náisiúnta na hÉireann 2040 í inrochtaineacht réigiúnach fheabhsaithe, lena n-áirítear rochtain ar an Iarthuaisceart a uasghrádú trí úsáid a bhaint as bealaí mar an N14 agus forbairt fhorchéimnitheach ar Chonair Eacnamaíoch an Atlantaigh Ó Thuaidh trí uasghrádú a dhéanamh ar an nasc N15/N13.
- Tá "Seachbhóthar Bhealach Féich an N15", "N13/N14/N56 Seachbhóthar Leitir Ceanainn agus Débhealach go Mainéar Uí Chuinneagáin" agus an "N14 Mainéar Uí Chuinneagáin go Leifear" liostaithe mar thosaíochtaí infheistíochta sa Phlean Forbartha Náisiúnta 2018-2027.
- Tá sé mar chuspóir ag an Straitéis Réigiúnach Spáis agus Eacnamaíoch do Cheantar Tionóil Réigiúnach an Tuaiscirt agus an Iarthair an tionscadal a sheachadadh faoi 2028. (Tagraíonn Cuspóir RPO 3.7.30 den doiciméad sin).
- Tá an tionscadal bunúsach maidir le rathúlacht Réigiún Cathrach an Iarthuaiscirt agus nascacht fheabhsaithe iompair idir Éirinn agus Tuaisceart Éireann, agus is Cuspóirí Beartais

Náisiúnta iad gach ceann acu ina dhiaidh sin den Chreat Pleanála Náisiúnta (NPO 45 agus 46 den doiciméad sin).

Áirítear le Tionscadal Feabhsaithe Bealaí Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall: An príomhlíne agus na hoibreacha buana agus sealadacha gaolmhara go léir lena n-áirítear, ach gan a bheith teoranta do, gach acomhal, naisc ghaolmhara agus bóithre nua eile, athailíniú na mbóithre atá ann cheana féin a theastaíonn ón Tionscadal mar aon le créfoirt, struchtúir agus droichead, draenáil, comharthaíocht, compán tógála, claiseanna iasachtaithe agus limistéir sil-leagan a bhaineann leis an tionscadal sin.

Tionscadal Feabhsúcháin TEN-T Bealach an N13 ó Cheann an Droichid go Teorainn an Chontae

Tá Comhairle Contae Dhún na nGall, i gcomhar leis an Roinn Iompair agus Bonneagar Iompair Éireann, ag tabhairt chun cinn Tionscadal Feabhsúcháin Bhealach Bhóthar Ceann an Droichid go Teorainn an Chontae an N13 fosta. Tá sráidbhaile Cheann Droichid suite ar an taobh theas de Leithinis Inis Eoghain i gCo. Dhún na nGall ar an chrosaire teorann is tábhachtaí ó thaobh straitéise san Iarthuaisceart. Tá bealach trasteorann an N13 / A2 idir an sráidbhaile agus an N13 / A2 á dhá thaobh Tá tábhacht straitéiseach an bhealaigh tacaithe ag an fhíric go bhfuil bealach trasteorann an N13 mar chuid de líonra cuimsitheach TEN-T an AE agus gurb é an príomhnasc idir Leitir Ceanainn agus Cathair Dhoire é.

Seachadann an tionscadal seo straitéisí agus cuspóirí an Phlean Forbartha Náisiúnta 2021-2030 (NDP) agus an Chreat Pleanála Náisiúnta 2040 (NPF). Tá sé mar aidhm aige nascacht a fheabhsú idir na lárionaid réigiúnacha i Leitir Ceanainn agus Cathair Dhoire, agus ar an chaoi sin feabhas a chur ar rochtain ar fhostaíocht, oideachas, miondiola, seirbhísí tráchtála agus sláinte agus taisteal náisiúnta agus idirnáisiúnta ar aghaidh. Tá brú tráchta ar an N13 faoi láthair, le líon mór tráchta os cionn 19,000 feithicil in aghaidh an lae ag dul tríd an sráidbhaile agus trasna na teorann. Bíonn tionchar ag an líon ard tráchta fosta, in éineacht leis an líon ard rochtain dhíreach ar ghnóthais agus ar réadmhaoín, ar shábháilteacht na coda seo den N13, atá faoi rangú imbhuailtí TII rangaithe go comhsheasmhach mar ráta imbhuailte atá os cionn nó faoi dhó os cionn an mheáin náisiúnta don chineál seo bóthair.

Is timpeallacht phlódaithe carrlárnach den chuid is mó é Ceann an Droichid agus cuireann sé seo, ar a sheal, le lárionad sráidbhaile droch-chaighdeán, le hamanna turais neamhiontaofa nuair a dhéantar rochtain ar an trasnú teorann tábhachtach seo, le meánluas tráchta 24km/u. Ó thaobh an chomhshaoil de, bíonn brú tráchta agus leibhéil creathadh mar thoradh ar bhrú tráchta chomh maith le droch-chaighdeán an aeir a bhraitheann gabhdóirí íogaire agus cónaitheoirí feadh an N13 atá ann cheana féin. Beidh sé mar aidhm ag an fheabhsúchán seo an tionchar aeráide agus comhshaoil a íoslaghdú nuair is féidir

Ag Tacú le Bóithre Náisiúnta

Aithníonn Comhairle Contae Dhún na nGall tábhacht an N56 laistigh de Dhún na nGall. Tá leibhéil úsáide an-difriúla ar an N56 chomh maith le róil agus feidhmeanna éagsúla, uaireanta iolracha, trasna a 157km ó Bhaile Dhún na nGall sa Deisceart go Leitir Ceanainn sa Tuaisceart. Go hachomair, is féidir an N56 a fheiceáil faoi thrí príomhtheideal maidir lena fheidhm agus lena oibriú.

Conair Iompair Straitéiseach: Is príomhchonair iompair rithábhachtach é an N56 go Dún na nGall do gach earra, seirbhís agus duine. Tá sé rithábhachtach d'fhás agus d'fhorbairt dhlúth, uirbeach mar a shamlaítear faoi bheartais náisiúnta, réigiúnacha agus áitiúla. Tá sé rithábhachtach do thorthaí Straitéiseacha Náisiúnta an NPF lena n-áirítear faoi Nascacht agus Geilleagar Uile-Oileáin. Is cuid shuntasach de Shlí an Atlantaigh Fhiáin é an bealach agus mar sin is cumasóir tábhachtach é don Turasóireacht.

Bóthar Dáileacháin Leitir Ceanainn agus Nascóir Idiruirbeach: Is dorchla iompair ríthábhachtach é an N56 laistigh de Leitir Ceanainn a chumasaíonn gluaiseacht earraí, seirbhísí agus daoine laistigh den bhaile. Tá sé ríthábhachtach d'fhás dlúth, d'aistriú modha agus d'fhás eacnamaíoch phríomhbhaile Dhún na nGall agus i 'lárionad suntais' uirbeach Dhún na nGall. Is príomhchonair nasctha é fosta idir go leor de príomhbhaile an Chontae feadh chósta an Atlantaigh.

Bealach na Lifeline: Aithníonn TII an N56 ina straitéis atá ag teacht chun cinn don líonra Bóithre Náisiúnta (NR2040) mar bhealach na beatha. Is é an t-aon rochtain shuntasach chuig agus ó Leitir Ceanainn do gach seirbhís éigeandála ríthábhachtach, Dóiteáin, Ospidéal, etc. Soláthróidh Tionscadal Feabhsúcháin Bealaí Tosaíochta TEN-T rochtain eile ríthábhachtach i Leitir Ceanainn agus laghdóidh sé an spleáchas reatha ar an artaire bóthair aonair seo. Is athléimneacht líonra teoranta den chineál céanna atá ag codanna eile den N56 tuaithe, rud a chiallaíonn gur féidir le haon saincheisteanna oibriúcháin a thagann chun cinn a bheith ina gcúis le múchadh, cur isteach suntasach agus cailliúint rochtana criticiúil / éigeandála go léir.

Tá an chuid tuaithe den N56 (Cúig Phointe Na Cealla Beaga go Log Cábáin, Corrloch – Abhainn Chearú) i bhfad níos ísle tráchta agus tá sé suite sna háiteanna is iargúlta sa Chontae agus é ag freastal ar an réigiún Gaeltachta is mó sa tír. Tá pobail tuaithe agus Gaeltachta sa réigiún seo thíos le dídhaonrú ainsealach ó ghlúin go glúin. Tríd an Ráiteas Socheacnamaíoch atá á fhorbairt do Dhún na nGall faoi láthair tá an réigiún seo rangaithe mar an réigiún is díothaí agus is mó faoi mhíbhuntáiste sa Stát. Is é an Ráiteas Socheacnamaíoch do Dhún na nGall an doiciméad atá bunaithe ar fhíricí atá mar bhunús le forbairt beartas i nDún na nGall.

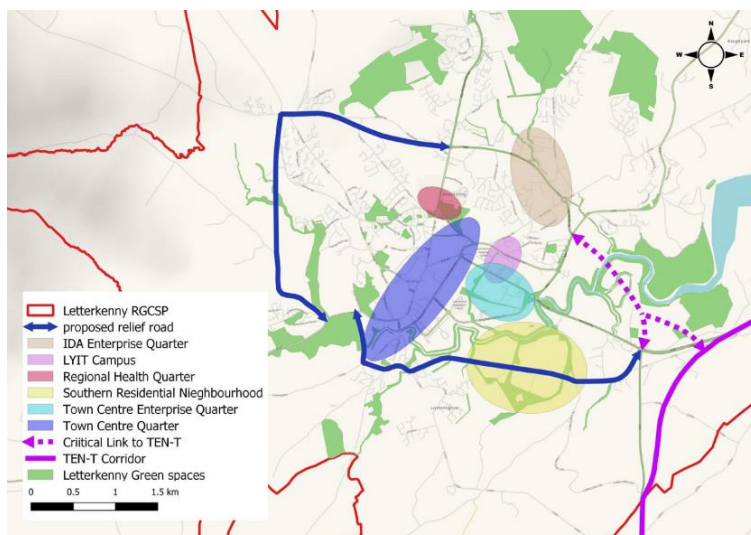
Tá sé mar aidhm ag Comhairle Contae Dhún na nGall maireachtáil leanúnach ár bpobail tuaithe agus Ghaeltachta a chumasú trí rochtain forbartha teaghlaigh an-teoranta ach riachtanach ar an N56 a cheadú, nuair is gá agus nuair is cuí. Forbraíodh an beartas atá molta le fócas soiléir gan cur isteach ar aon bhealach, ná an bonn a bhaint d'oibriú ilghnéitheach agus ríthábhachtach reatha an N56. Is freagairt íosta é an beartas spriocdhírthe agus rialaithe seo ar dhúshlán soiléir sóisialta agus eacnamaíoch atá roimh an réigiún tuaithe agus Gaeltachta seo i nDún na nGall. Tá an stráice 'toirt íseal' seo den N56 aitheanta ag Comhairle Contae Dhún na nGall mar stráice atá ag teacht leis an chlúdach 'Toirt Íseal' do 'chúinsí eisceachtúla' mar atá sainmhínithe sa Treoir Phleanála Náisiúnta. Tá na critéir phleanála ghaolmhara comhdhéanta le bheith an-soiléir, teoranta ó thaobh méide de, agus rialaithe agus riartha go docht daingean.

Ag Tacú le Bóithre Réigiúnacha agus Áitiúla

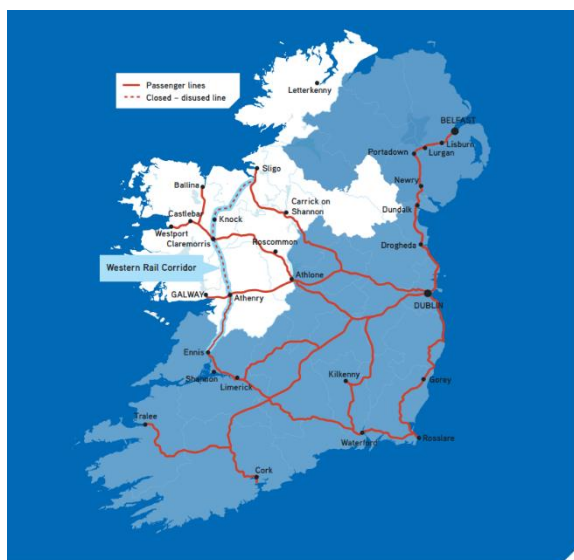

Tacaíonn Comhairle Contae Dhún na nGall leis an aitheantas san RSES go mbraitheann inrochtaineacht an réigiúin fosta ar bhainistíocht agus infheistíocht chuí sna bóithre tacaíochta réigiúnacha agus áitiúla, lena n-áirítear tionscadail feabhsúcháin bóithre straitéiseacha i gceantair uirbeacha atá riachtanach chun deiseanna forbartha a scaoileadh (RSES Ich.219). . Ag teacht leis an chur chuige seo, saináithnítear sa Phlean seo agus i bPlean Leitir Ceanainn agus Plean Iompair Áitiúil atá ag teacht chun cinn conairí straitéiseacha ilmhódacha thuaidh, theas agus thiar chun na gcríoch sin, tionscadail a shaináithnítear go sonrath i 'Plean Straitéiseach Lárionad Fáis Réigiúnach Leitir Ceanainn' san RSES.

(atáirgeadh ó Fíor 33 - Croíthionscadail Leitir Ceanainn, NWRA RSES)

8.1.3.2 Rail

sheachadfaí é.” Aithníonn an Chomhairle fosta ardmhianta cosúla atá san RSES, agus tá na beartais ag deireadh na Caibidle seo ag teacht leis an chur chuige seo.

Fáiltíonn Comhairle Contae Dhún na nGall roimh an 'Athbhreithniú Straitéiseach Iarnróid Uile-Oileáin' agus tá aighneacht déanta aici don phróiseas comhairliúcháin. Is díol sásaimh don Chomhairle fosta an ráiteas sa PFN *go scrúdóidh an tAthbhreithniú gach gné den líonra iarnróid idir-uirbeach agus idir-réigiúnach lena n-áirítear an t-iarnród a dhícharbónú, indéantacht luasanna níos airde, cumas méadaithe, nascacht fheabhsaithe leis an Iarthuaisceart. agus feabhas a chur ar an iarnród ó Bhaile Átha Cliath go dtí an Muileann gCearr agus cruthú plean straitéiseach don lastas. Tá an poitéinseal ag dorchla Iarnróid an Iarthair Iarthar na hÉireann a athbheochan agus scrúdóidh an t-athbhreithniú iarnróid straitéiseach conas a*

CBR 6.16

Imscrúdú a dhéanamh ar an bhféidearthacht maidir leis an líonra iarnróid a shíneadh chuig Réigiún Cathrach an Iarthuaiscirt ó Shligeach go Baile Átha Cliath.

8.1.3.3 Busanna

Mar a aithnítear in RPO RSES 3.7.34, beidh soláthar Mol Iompair Réigiúnach i Leitir Ceanainn ina chumasóir rithábhachtach d'úsáid mhéadaithe iompair phoiblí sa Chontae agus níos faide i gcéin. Tá soláthar an tionscadail seo á chur chun cinn ag Comhairle Contae Dhún na nGall agus tá formhór an mhaoinithe faighte go dtí seo faoi Chiste Athghiniúna agus Forbartha Uirbeach an Rialtais (URDF) agus an Chomhairle ag cur maoiniú meaitseála ar fáil. Tacaíonn an Plean seo le seachadadh an tionscadail seo ar an leibhéal straitéiseach.

CBR 3.7.34

Mol Iompair Réigiúnach Poiblí agus Príobháideach ilfheidhmeach a sholáthar laistigh de Chroílár Bhaile Leitir Ceanainn chun freastal ar Chontae Dhún na nGall agus ar an réigiún ar bhonn níos leithne.

I Leitir Ceanainn fosta, tá an Chomhairle ag obair leis an Údarás Náisiúnta Iompair chun na líonra bus a fhreastalaíonn ar an Ionad Réigiúnach a leathnú, ag teacht le riachtanais (ar fud an réigiúin) in OCT 6.20 agus 6.21. Tá tuilleadh oibre le déanamh ar an tionscadal seo agus tá an Chomhairle tiomanta do na feabhsuithe seo a bhfuil géarghá leo ar thairiscint iompair phoiblí an bhaile a sheachadadh.

Aithníonn an Chomhairle *'Connecting Ireland Rural Mobility Plan'* de chuid an Údarais Náisiúnta Iompair. Cuireann an NTA síos ar an Phlean mar *'chlár uailmhianach feabhsuithe chun líonra iompair phoiblí níos comhtháite, níos inrochtana agus níos inbhuanaithe a chruthú do cheantar tuaithe na hÉireann'*. Is díol sásaimh don Chomhairle go háirithe go bhfuil 'Pleanáil agus Dearadh' beartaithe na mbealaí ó Bhun an Phobail – Túr Chionn Mhálanna, agus Carn Domhnach – Bun Cranncha faoi seach, atá cláraithe le bheith ag feidhmiú i R3, 2023, sa chlár náisiúnta Chéim 2.

Tábla 8.1B: Príomhthionscadail Feabhsaithe Iompair.

TIONSCADAL	TAGAIRT LÉARSCÁIL
TIONSCADAL FEABHSÚCHÁIN TOSAÍOCHTA TEN-T, DÚN NA NGALL.	
Nasc N14 Mainéar Uí Chuinneagáin go Leifear / An tSrath Bán / A5.	Léarscáil 8.1.4
N15/N13 Réigiún Uirbeach Bealach Féich / Srath an Urláir	Léarscáil 8.1.5
N56/N13 Leitir Ceanainn go Mainéar Uí Chuinneagáin	Léarscáil 8.1.6
Tionscadail Eile TEN-T	
Tionscadal feabhsaithe bealaigh N13 Ceann an Droichid go Teorainn an Chontae	NACH BHFUIL MAPÁILTE
NÁISIÚNTA	
N15 Leifear go mBealach Féich/Srath an Urláir	Map 8.1.7

N56 Cnoc an tSalainn go hInbhear	Map 8.1.8
N56 An Clochan Liath go dtí na Gleannta	Map 8.1.9
N56 Inbhear go dtí na Cealla Beaga	Map 8.1.10
Nasc N14/N15 le A5 (nó mar a fhéadfar a leasú nó a ionchorprú, fara leasú nó modhnú nó gan leasú nó gan mhodhnú, laistigh d'fhorbairtí TEN-T)	NACH BHFUIL MAPÁILTE

EILE

Bóthar Faoisimh Laistigh agus Lasmuigh Bhun Cranncha	Léarscáil 8.1.11
Seachbhóthar Mhagh	Léarscáil 8.1.12
Bóthar Ceangail Bhealach Féich	Féach Plean Ceantair Áitiúil Seacht mBailte Straitéiseach 2018-2024
Seachbhóthar Bhun na hAbhann	Féach ar an Léarscáil um Chreat Lonnaíochta do Bhun na hAbhann.
Bóthar Faoisimh Amuigh na gCealla Beaga	Féach Plean Ceantair Áitiúil Seacht mBailte Straitéiseach 2018-2024

LEITIR CEANAINN

Mol Iompair Réigiúnach, lena n-áirítear dorchla tiomnaithe bus	Féach ar: Dhréachtplean Leitir Ceanainn agus Phlean Iompair Áitiúil 2023-2029.
Leathnú ar Sheirbhísí Bus an Bhaile	
Tionscadal Líonra Thuaisceart	
Tionscadal Líonra an Iarthair	
Tionscadal Líonra an Deiscirt (lena n-áirítear nasc leis an Líonra Bóithre Náisiúnta)	
Droichead a nascann ceantar na Leice le lár an bhaile	
Droichead coisithe a nascann ceantar an tSeanbhaile le lár an bhaile	

**Draft County Donegal
Development Plan
2024 - 2030**

**Dréacht Plean Forbartha
Contae Dhún na nGall
2024 - 2030**

**Map 8.1.1
Léarscáil 8.1.1**

**TEN-T Network
Deích -T Líonra**

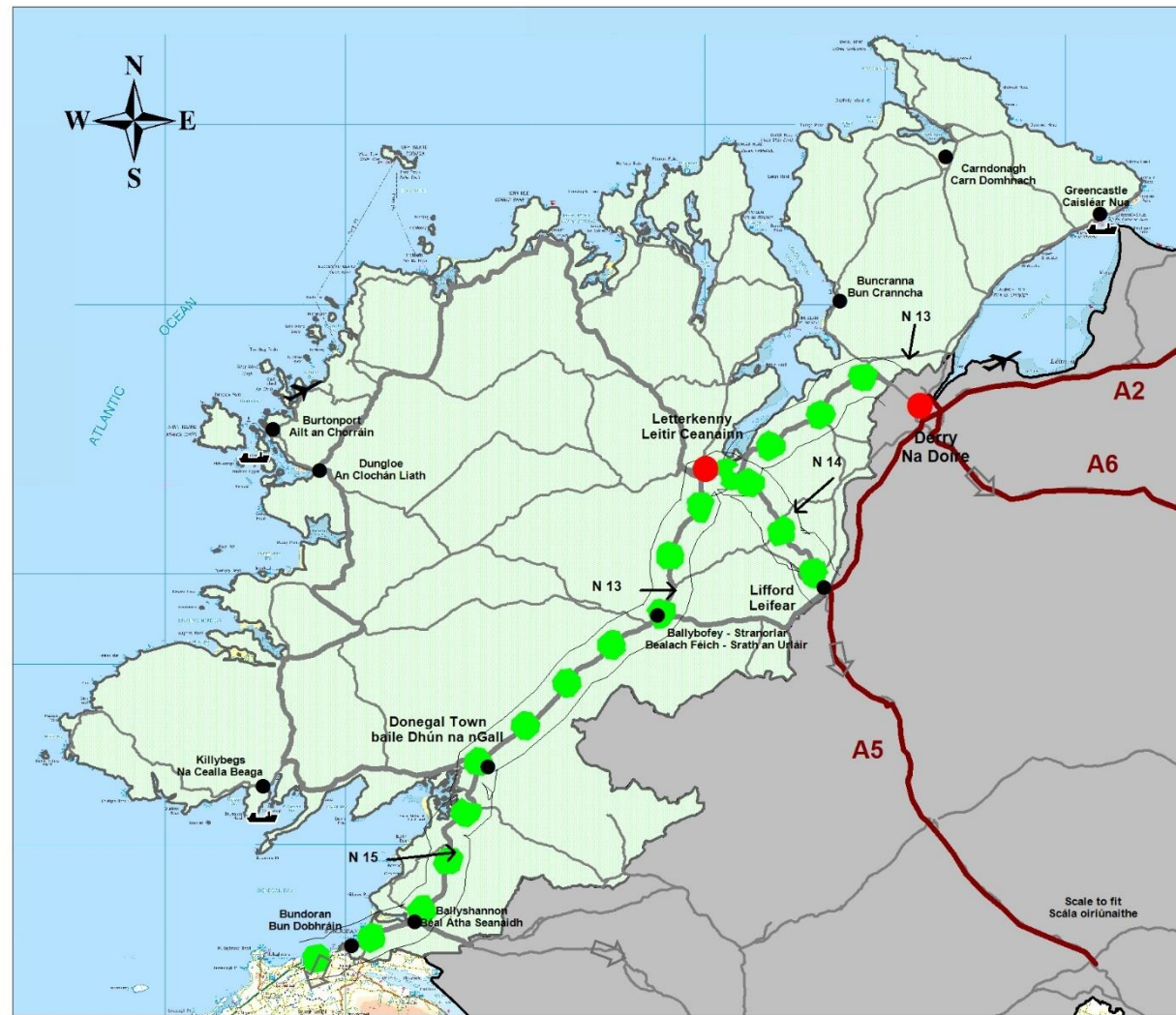
Legend

- TEN T Network
- TEN T Líonra

- Connection to National Strategic Road Network
- Nasc le National Gréasán Bóithre Straitéiseacha.

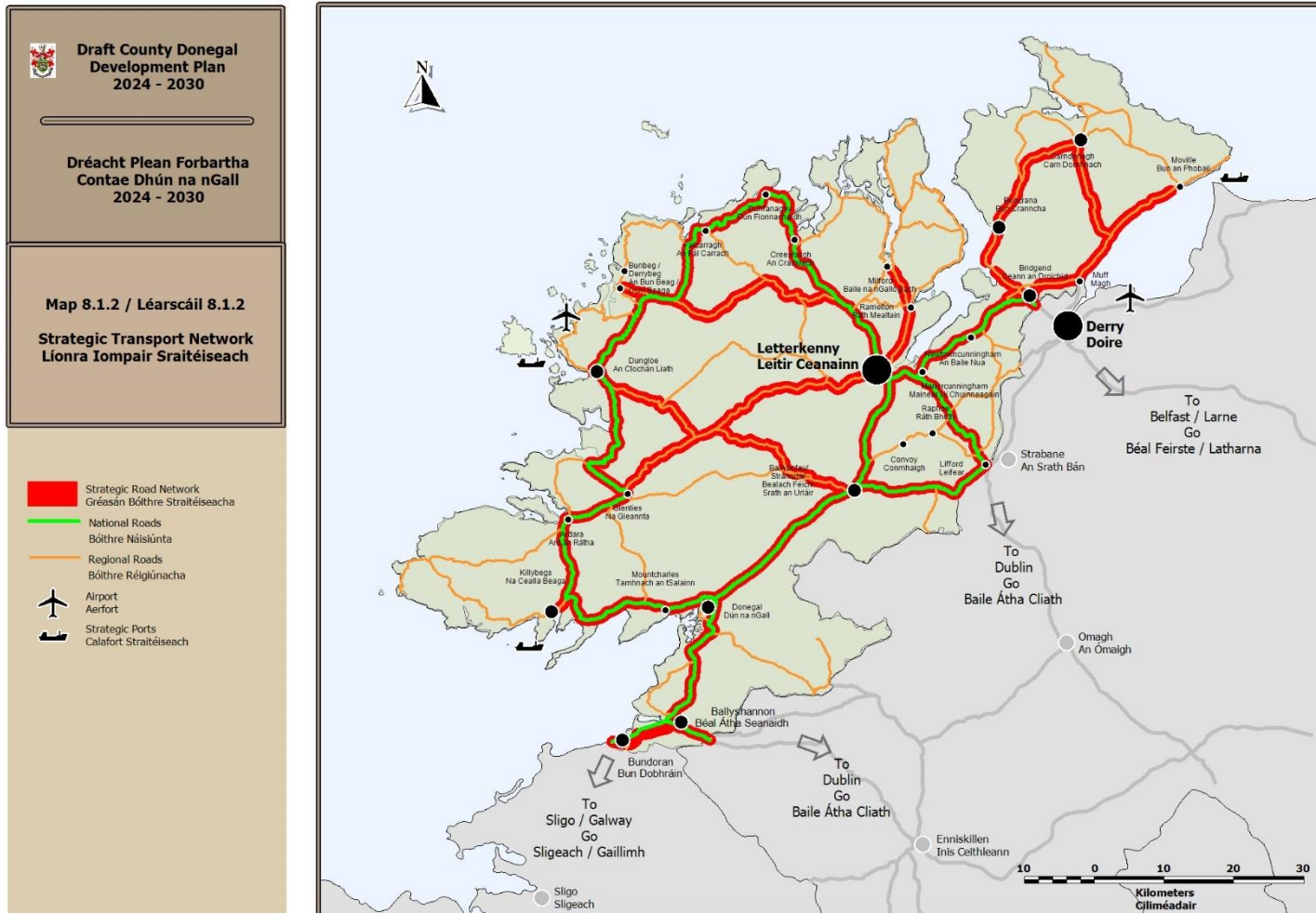
- Road Network

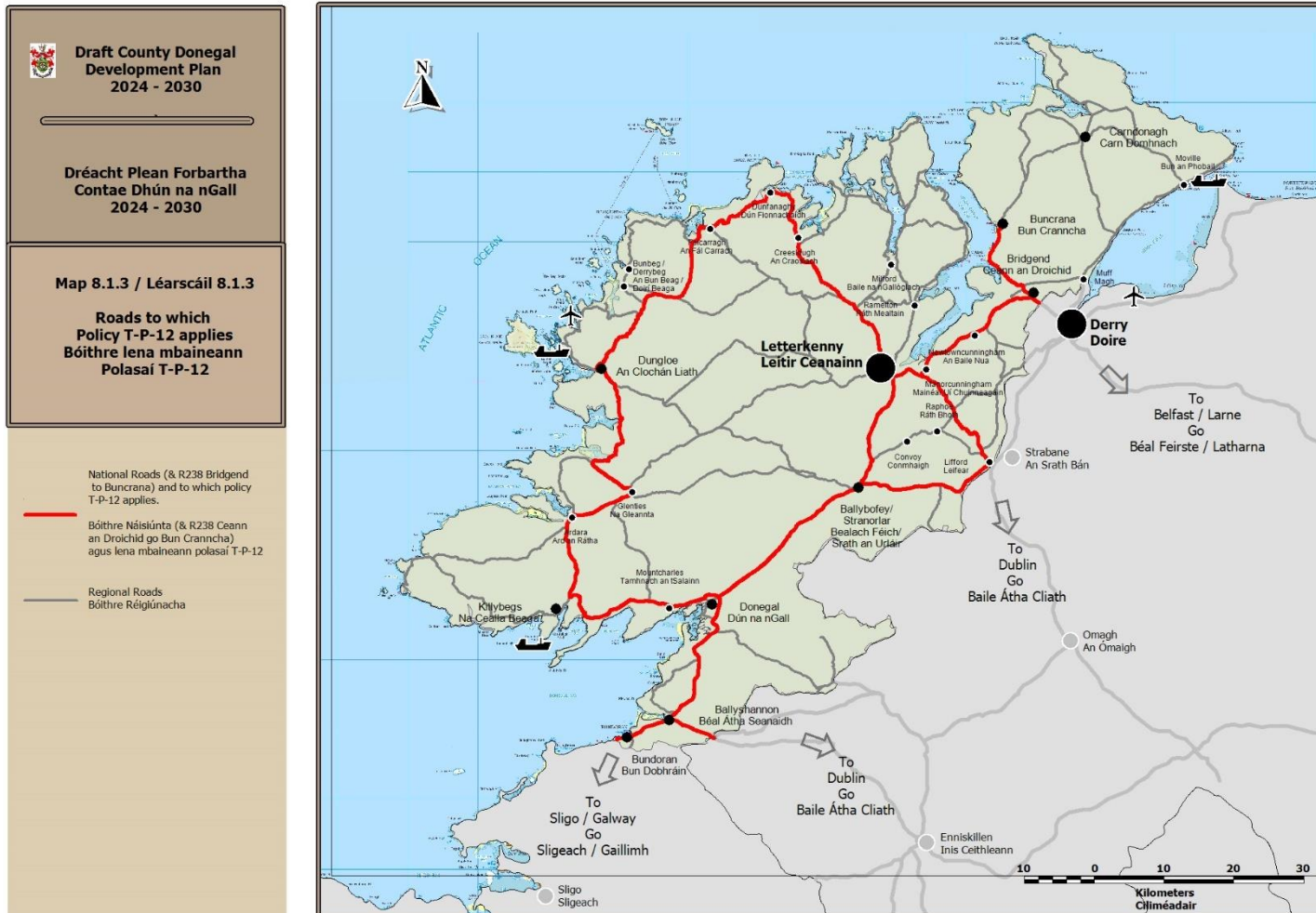
  - National Primary
  - National Secondary
  - Regional

Source - Donegal County Council
Foinse - Comhairle Chontae Dhún na nGall

© Donegal County Council 2024. All rights reserved. This document is the property of Donegal County Council and is for use only as permitted in writing. No part of this document may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or by any information storage and retrieval system, without prior written permission from Donegal County Council. In the event of any dispute, the Irish Courts shall have jurisdiction. Donegal County Council, 2024.

Source - Donegal County Council
 Foinsé - Comhairle Chontae Dhún na nGall

Ordnance Survey, Ireland data reproduced under OGL Licence Number 2107/RO/CCMA/Donegal County Council. Unauthorised reproduction infringes Ordnance Survey, Ireland and Government of Ireland copyright. Ordnance Survey, Ireland, 2017. Donegal County Council, 2017.
 Sonraí de chuid Shuidhreachtaí Ordála Éireann ama aitheagadh foil Leathar Chasúnas SOE 2017/RO/CCMA - Comhairle Chontae Dhún na nGall. Níl ábairtí eile seo a aitheagadh gan údarás, saibhir nó eile chomhairle Shuidhreachtaí Ordála Éireann agus Rialtas na hÉireann. Shuidhreachtaí Ordála Éireann, 2017. Comhairle Chontae Dhún na nGall, 2017.

To be read in conjunction with relevant accompanying text contained in the front section of this appendix as well as other relevant objectives & policies of the CDPP.
 Le léamh i gcomhar leis an téacs a bhaineann le fáil chun tuiscadh sa chuid seo den agallán chomh maith le cuspóir agus bearta a bhaineann le sa PFC.

 Draft County Donegal Development Plan 2024 - 2030

Dréacht Plean Forbartha Contae Dhúin na nGall 2024 - 2030

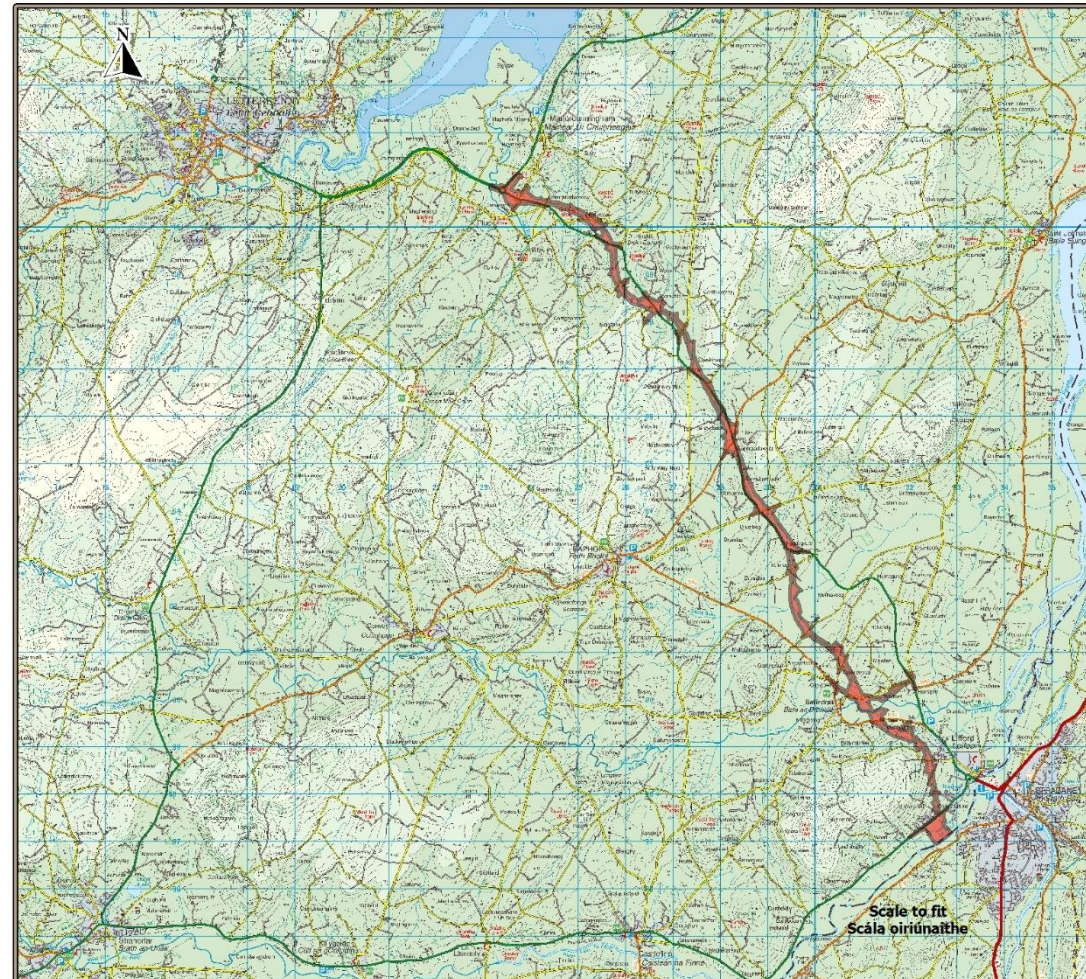

Map 8.1.4 Léarscáil 8.1.4

TEN-T Letterkenny to Lifford
TEN-T Leitir Ceanainn go Leifear

 Routes & Corridors Mapped for Reservallan Bealaí agus Site Léarscáilthe d'Fhorchoimeád

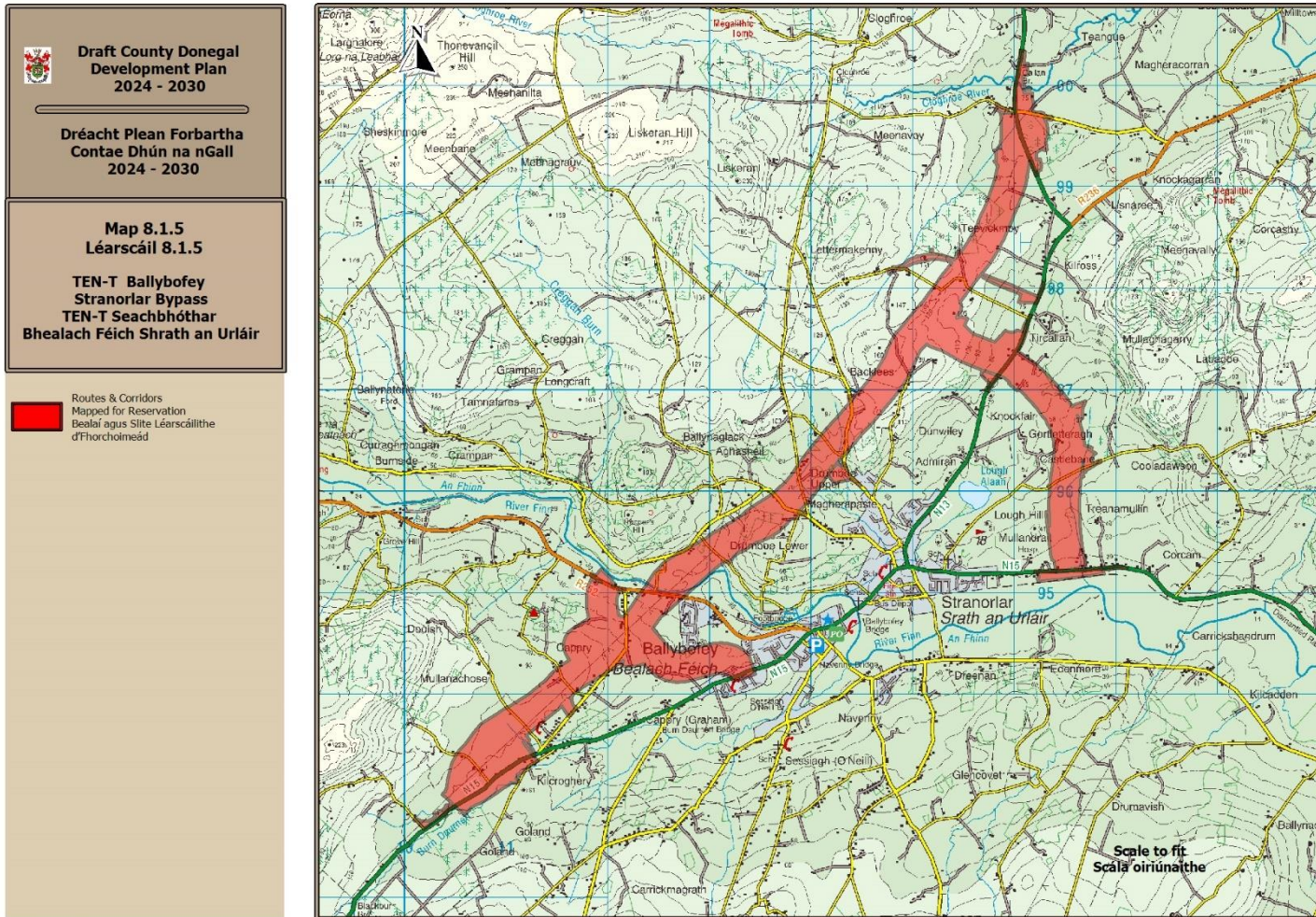

Source - Donegal County Council
 Foinsé - Comhairle Chontae Dhúin na nGall

Ordnance Survey, Ireland data reproduced under OS Licence Number 2017/02/CCMA/Donegal County Council. Unauthorised reproduction infringes Ordnance Survey, Ireland and Government of Ireland copyright. Ordnance Survey, Ireland, 2017. Donegal County Council, 2017.
 Sonraí de chuid Shúirthreacht Órdnáis Éireann a bhfuil aistriúcháin leas úinéir Chomhairle SOE 2017/02/CCMA Chontae Dhúin na nGall. Níl dílártaí é seo a aistriúcháin gan údarás, sárfaidh sé cospóireacht Shúirthreacht Órdnáis Éireann agus Rialtas na hÉireann. Shúirthreacht Órdnáis Éireann, 2017.
 Comhairle Contae Dhúin na nGall, 2017.

To be read in conjunction with relevant accompanying text contained in the front section of this appendix as well as other relevant objectives & policies of the DDP.
 Le léamh i gcomhar le an t-ábairt ábhartha san áireamh atá chun tuiscadh sa chuid seo den aistriúcháin chomh maith le cuspóirí agus bearta ábhartha eile sa PFC.

Draft County Donegal Development Plan 2024 - 2030

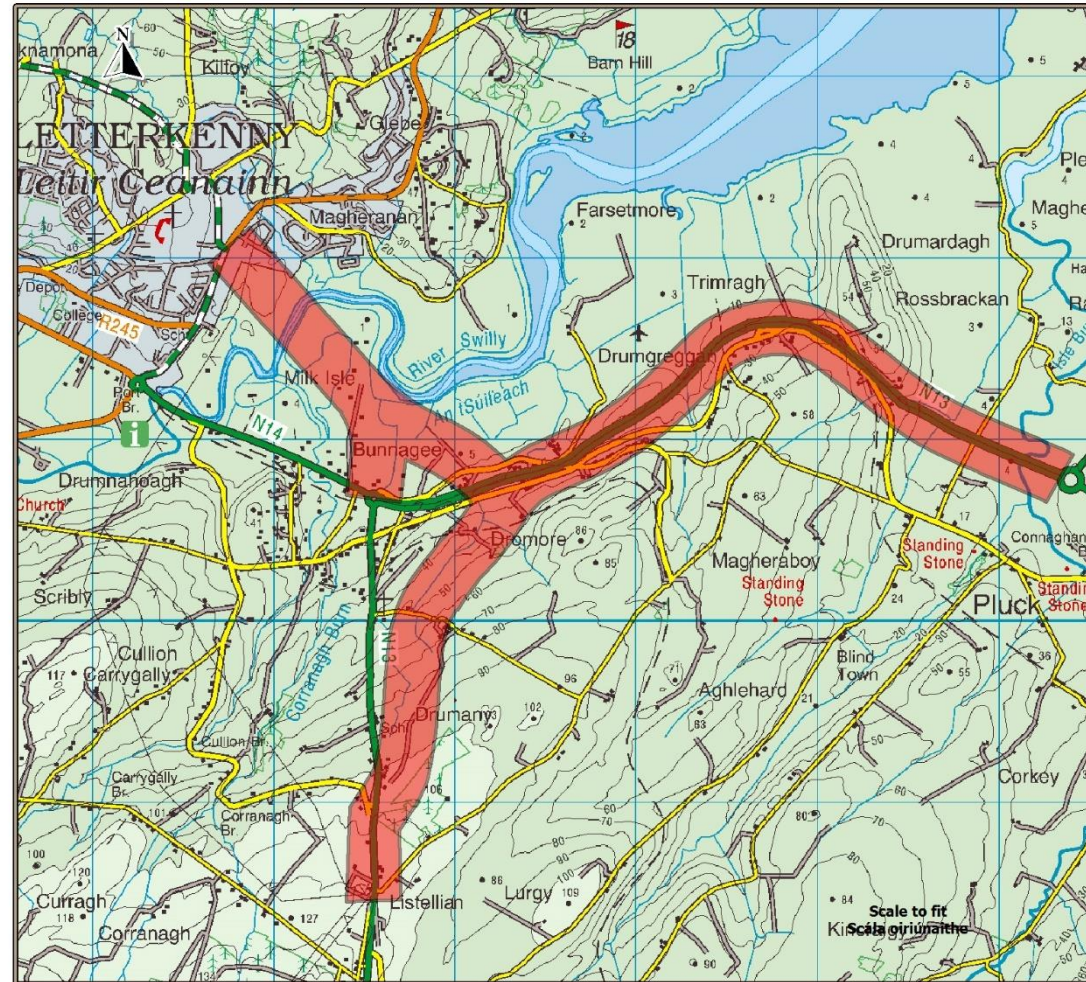
Dréacht Plean Forbartha Contae Dhún na nGall 2024 - 2030

Map 8.1.6 Léarscáil 8.1.6

TEN-T Letterkenny TEN-T Leitir ceannainn

Routes & Corridors Mapped for Reservallón Bealaí agus Site Léarscáilthe d'Fhorchoimeád

Source - Donegal County Council
Foinse - Comhairle Chontae Dhún na nGall

 Draft County Donegal Development Plan 2024 - 2030

Dréacht Plean Forbartha Contae Dhún na nGall 2024 - 2030

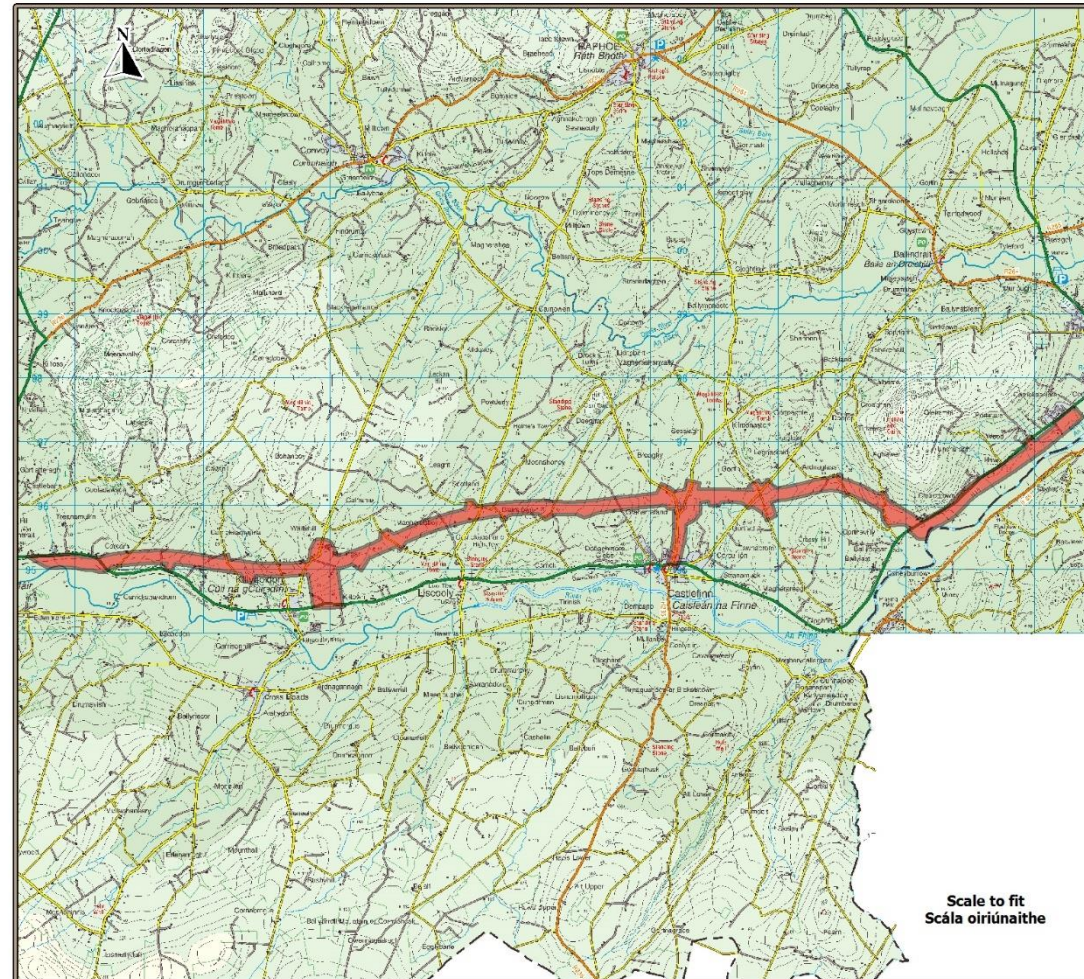

Map 8.1.7
Léarscáil 8.1.7

N15 Lifford to Ballybofey Stranorlar
N15 Leifear go Bealach Féich Srath an Urláir

 Routes & Corridors Mapped for Reservation
Bealaí agus Slíte Léarscáilithe d'Fhorchoimeád

Source - Donegal County Council
Foinse - Comhairle Chontae Dhún na nGall

Draft County Donegal Development Plan 2024 - 2030

Dréacht Plean Forbartha Contae Dhún na nGall 2024 - 2030

Map 8.1.8
Léarscáil 8.1.8

N56 Mountcharles to Inver
N56 Tamhnach an tSalainn go hInbhear

 Routes & Corridors Mapped for Reservation
Bealaí agus Sílte Léarscáilthe d'Fhorchoimeád

Source - Donegal County Council
Foinse - Comhairle Chontae Dhún na nGall

Ordnance Survey, Ireland data reproduced under OS Licence Number 2023/02/CDMA/Donegal County Council. Unauthorised reproduction infringes Ordnance Survey, Ireland and Government of Ireland copyright. Ordnance Survey, Ireland, 2023. Donegal County Council, 2023.
Sainleáir de chuid Shúilbhreacáil Ordáine Éireann arna aistriúchán leat leictre Chomhairle Contae Dhún na nGall. Níl ceadúnas é seo a aistriúchán gan údarás, sárfaidh sé ceadúnas Shúilbhreacáil Ordáine Éireann agus Rialtas na hÉireann. Shúilbhreacáil Ordáine Éireann, 2023. Comhairle Contae Dhún na nGall, 2023.

To be read in conjunction with relevant accompanying text contained in the front section of this appendix as well as other relevant objectives & policies of the CDPP.
Le léamh i gcomhair leas an t-ábairthe san áireamh atá chun tosaigh sa chuid seo den aghaidh chomh maith le cuspóirí agus beartaí ábhairthe eile sa PTC.

 Draft County Donegal Development Plan 2024 - 2030

DréachtPlean Forbartha Contae Dhún na nGall 2024 - 2030

Map 8.1.9 Léarscáil 8.1.9

N56 An Clochán Liath/Dungloe Glenties (Kilrairie)

N56 An Clochán Liath Na Gleanna (Cill Riáin)

 Routes & Corridors Mapped for Reservation Bealaí agus Silte Léarscáilithe d'fhorchoimeád

Source - Donegal County Council
 Foinsé - Comhairle Chontae Dhún na nGall

Ordnance Survey Ireland data reproduced under OS Licence Number 2023/02/CDMA/Donagel County Council. Unauthorised reproduction infringes Ordnance Survey Ireland and Government of Ireland copyright. Ordnance Survey Ireland, 2023. Donegal County Council, 2023.
 Sonraí de chuid Shúilbhreacáil Ordála Éireann ama aibíreáil le h-úinéir Cheadúnas SOE 2023/02/CDMA Comhairle Contae Dhún na nGall. Níl úinéirí é seo a aibíreáil gan údarás, sáráil nó copchóir Shúilbhreacáil Ordála Éireann agus Rialtas na hÉireann. Shúilbhreacáil Ordála Éireann, 2023. Comhairle Contae Dhún na nGall, 2023.

To be read in conjunction with relevant accompanying text contained in the front section of this appendix as well as other relevant objectives & policies of the CDP.
 Le léamh i gcomhar le an t-ábairle aibíreáil atá chun tosaigh sa chuid seo den aibíreáil chomh maith le cuspóirí agus beartaí aibíreáil eile sa PTC.

Draft County Donegal Development Plan 2024 - 2030

Dréacht Plean Forbartha Contae Dhúin na nGall 2024 - 2030

Map 8.1.10 Léarscáil 8.1.10

N56 Inver to Killybegs
N56 Inbhear go Na Cealla Beaga

 Routes & Corridors Mapped for Reservation Bealaí agus Slíte Léarscáilithe d'Fhorchoimeád

[Route open to further Consultation with Elected Members]
 (D'fhéadfaí an bealach seo a phlé tuilleadh le Comhairleoirí tofa)

Source - Donegal County Council
 Foinsé - Comhairle Chontae Dhúin na nGall

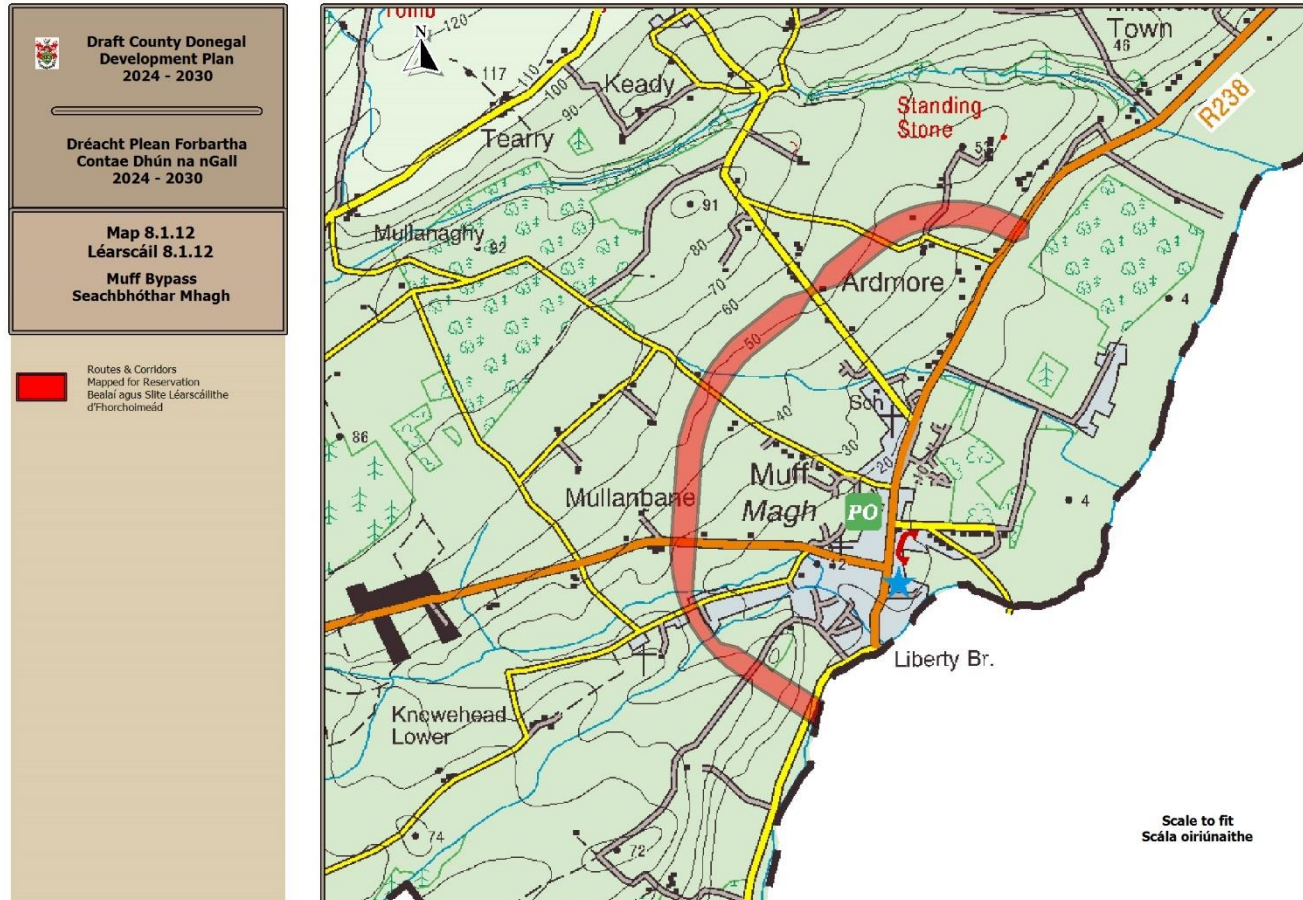

Source - Donegal County Council
 Foinsé - Comhairle Chontae Dhún na nGall

Ordnance Survey, Ireland data reproduced under OS Licence Number 2023/02/CCMA/Donegal County Council. Unauthorised reproduction infringes Ordnance Survey, Ireland and Government of Ireland copyright. Ordnance Survey, Ireland, 2023. Donegal County Council, 2023.
 Sonraí de chuid Shúilbhreacairt Ordála Éireann a n-áirítear leis Lámh Cheadúnas SOE 2023/02/CCMA Chomhairle Contae Dhún na nGall. Níl éiríneoir é seo a áirítear leis an t-áirítear gan údarás, áirítear sé cosphearr Shúilbhreacairt Ordála Éireann agus Rialtas na hÉireann. Shúilbhreacairt Ordála Éireann, 2023.
 Comhairle Contae Dhún na nGall, 2023.

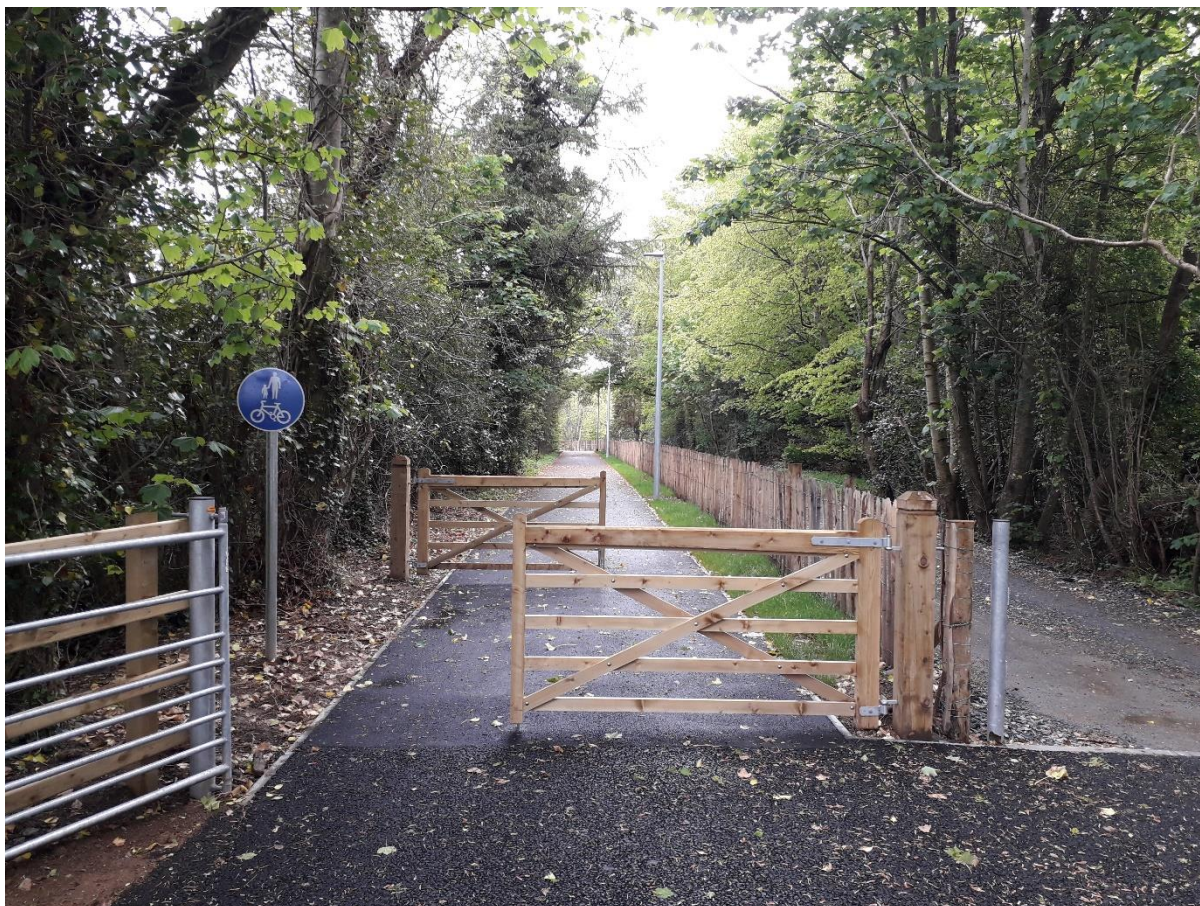
To be read in conjunction with relevant accompanying text contained in the front section of this appendix as well as other relevant objectives & policies of the CDSP.
 Le léamh i gcomhar leis an téacs ábhartha bunreachtúil atá chun tosaigh sa chuid seo den aghaidh chomh maith le cuspóirí agus bearta ábhartha eile sa PFC.

8.1.4 Soghluaisteacht Inbhuanaithe

Tá Comhairle Contae Dhún na nGall tiomanta do ghréasáin na n-áiseanna taistil gníomhaí sa Chontae a fheabhsú de réir an bheartais náisiúnta mar atá i 'Beartas Soghluaisteachta Inbhuanaithe Náisiúnta' an Rialtais (2022). Tá fianaise ar thiomantas na Comhairle san ábhar taistil ghníomhaigh atá sa Phlean agus sa Phlean Iompair Áitiúil atá ag teacht chun cinn i Leitir Ceanainn, agus sna bearta taistil ghníomhaigh atá sna Pleananna baile do Bhealach Féich/Srath an Urláir, Bun Cranncha agus Bun Dobhráin atá sa Phlean seo. Tá an fhoireann Taistil Gníomhach a bunaíodh le déanaí laistigh den Stiúrthóireacht Iompair agus Bóithre ag cur i bhfeidhm raon tionscadal ar fud an Chontae lena n-áirítear Straitéis Glasbhealaí.

8.1.4.1 Straitéis Glasbhealaí

Aithníonn an clár don Rialtas mar atá leagtha amach in 'Ár dTodhchaí Roinnte' na buntáistí fadréimseacha a bhaineann le Bonneagar Glasbhealaí lena n-áirítear forbairt turasóireachta, caitheamh aimsire, cáilíocht na beatha, soghluaisteacht inbhuanaithe agus maolú ar an athrú aeráide. Tá sé mar aidhm ag beartas an Rialtais forbairt straitéise náisiúnta féarbhealaí a threorú.

Laistigh de Dhún na nGall tá roinnt dul chun cinn suntasach déanta in infrastructúr ina leith seo trí fhorbairt a dhéanamh ar thionscadal Glasbhealaí Trasteorann an Iarthuaiscirt Interreg IV i gcomhpháirtíocht leis an údarás trasteorann Comhairle Cathrach Dhoire agus an tSratha Bán (príomhpháirtí) le céim 1 tugtha chun críche ón tSrath Bán go Leifear agus na céimeanna 2 & 3 á dtógáil faoi láthair. Tá scéimeanna eile ag céimeanna tosaigh forbartha tionscadail ag CCDnG agus TII. Ina theannta sin, tá bonneagar siúlóide agus rothaíochta beartaithe mar chuid lárnach de phríomhthionscadail straitéiseacha bóithre (m.sh. TEN-T PRIPD, agus 56 scéim feabhsúcháin). Maidir leis seo, tacaíonn an Plean seo le deiseanna leathana glasbhealaí straitéiseacha agus soghluaisteachta inbhuanaithe idir príomhnóid bunaithe ar an chreat atá leagtha amach thíos agus ag an am céanna

coinnítear an fhéidearthacht naisc bhreise a sholáthar chuig láithreacha/lonnaíochtaí sonracha feadh na mbealaí seo.

Tábla 8.2: Deiseanna Glasbhealaí Straitéiseacha

Deiseanna Glasbhealaí Straitéiseacha
Féarbhealach Inis Eoghain (lena n-áirítear ó Cheann an Droichid go Bun Cranncha agus An Baile Nua, Bun Cranncha go Carn Domhnach via Rinn Quigleys go Magh).
Leitir Ceanainn go Ailt an Chorráin
Na Carraigíní go Bun Dobhráin (lena n-áirítear Glasbhealach an Bhearnais Mhóir agus an Carraigín, Leifear go Caisleán na Finne)
Deiseanna Infrastruchtúir Soghluaisteachta Inbhuanaithe (mar chuid de Scéimeanna Straitéiseacha Iompair)
Leitir Ceanainn go Leifear (atá mar chuid de Roinn 3 den TEN-T PRIPD)
Bealach Féich Srath an Urláir (mar chuid de Roinn 1 den TEN-T PRIPD)
Mainéar Uí Chuinneagáin go Leitir Ceanainn (mar chuid de Roinn 1 den TEN-T PRIPD)
N56 (lena n-áirítear ó Bhaile Dhún na nGall, go dtí an Clochan Liath, Gaoth Dobhair, An Falcarragh agus Cill Mhic Réanáin)
Deiseanna Taistil Gníomhach Féideartha sa Todhchaí.
Na Cealla Beaga go Gleann Cholm Cille.
Bealach Féich go Gleannta.
Leithinis Fhanad.

Chomh maith leis an mhéid thuas, tacaíonn an Plean seo fosta le cur i bhfeidhm agus le seachadadh na dtionscadal a eascraíonn as: Straitéis Náisiúnta agus Dréacht-Straitéis Áineasa Allamuigh Dhún na nGall; an Líonra Rothaíochta Náisiúnta agus Dréachtlíonra Rothaíochta Dhún na nGall (atá á fhorbairt faoi láthair).

8.1.5 Úsáid Talún agus Iompar Comhtháite

Éilíonn beartas náisiúnta agus réigiúnach comhtháthú na húsáide talún agus pleanáil iompair chun timpeallachtaí uirbeacha inbhuanaithe a fhorbairt sa todhchaí mar is féidir le bearta dá leithéid éifeachtúlachtaí a bhaint amach maidir le suíomh, scála, dlús agus meascán úsáidí talún chun fás uirbeach níos dlúithe a chruthú. Ina dhiaidh sin, is féidir leis seo cuidiú le laghdú a dhéanamh ar an ghá le taisteal, deiseanna níos fearr a chruthú le haghaidh rogha taistil ghníomhaigh agus, dá réir sin, comharsanachtaí uirbeacha inbhuanaithe a chruthú.

CBR 6.29

Ba cheart de bharr bhainistiú an spáis i lár bailte agus sráidbhailte go soláthrófaí ardleibhéal tosaíochta agus tábhachta le haghaidh siúil, rothaíochta agus modhanna iompair phoiblí chun áiteanna inrochtana, tarraingteacha, bríomhara agus sábháilte a chruthú le hoibriú iontu, le cónaí, dul ag siopadóireacht agus a bheith rannpháirteach i saol an phobail.

CBR 6.30

Ba cheart don phleanáil ar leibhéal áitiúil siúil, rothaíocht agus iompar poiblí a chur chun cinn ach líon na ndaoine a chónaíonn laistigh d'achar siúil agus rothaíochta dá gcomharsanacht nó dá n-ionaid cheantair, agus seirbhísí iompair phoiblí, agus seirbhísí eile ar leibhéal áitiúil ar nós scoileanna, a uasmhéadú.

CBR 6.31

Ba cheart do limistéir nua forbartha a bheith oiriúnach le haghaidh siúil agus rothaíochta agus ba cheart saoráidí siúil agus rothaíochta a chur i bhfeidhm nuair is féidir i gcomharsanachtaí reatha, d'fhonn buntáiste iomaíoch a thabhairt do na modhanna sin. Ba cheart tús áite a thabhairt do scoileanna agus do limistéir ina bhfuil dlús ard fostaíochta.

Tacaíonn Comhairle Contae Dhún na nGall leis an chlár oibre beartas seo, agus leagann Cuspóirí T-O-1 go T-O-5 san áireamh agus Beartas T-P-3 cur chuige pleanála an Údaráis i leith na gcúrsaí seo amach.

Cuspóirí agus Beartais

Modhanna Inbhuanaithe

Comhtháthú Forbartha agus Iompair

Objective:

T-O-1

Chun forbairt inbhuanaithe agus straitéisí iompair a chur chun cinn i gceantair uirbeacha agus thuithe lena n-áirítear bearta chun: éileamh ar fhuinneamh a laghdú mar fhreagra ar an dóchúlacht go dtiocfaidh méadú ar fhuinneamh agus ar chostais eile mar gheall ar mheath fadtéarmach ar acmhainní neamh-inathnuaite; astaíochtaí gás ceaptha teasa antrapaigineacha a laghdú; agus aghaidh a thabhairt ar an ghá atá le hoiriúnú don athrú aeráide.

Policies:

T-P-1

Chun úsáid talún agus cúrsaí iompair a chomhtháthú le hinfhaighteacht agus úsáid modhanna inbhuanaithe iompair i lonnaithe a bharrfheabhsú.

T-P-2

Chun prionsabail threoir an Údaráis Náisiúnta Iompair (NTA) 'Measúnú Iompair Ceantarbhunaithe' a chur i bhfeidhm, i gcomhairle leis an NTA, agus Pleananna Uirbeacha mionsonraithe á n-ullmhú. Cuirfear cur chuige ABTA i bhfeidhm fosta ar phleananna de chineál an Chreat Socraíochta nuair is ábhartha.

Taisteal Gníomhach

Cuspóirí:

T-O-2	Chun forbairt líonraí siúil agus rothaíochta straitéiseacha, comhleanúnacha agus ardchaighdeáin a chinntiú atá comhtháite le hiompar poiblí agus ceangailte le cinn scríbe cultúrtha, áineasa, tráchtála, oideachais agus fostaíochta agus le nithe is díol spéise i gcomhréir leis an Straitéis Náisiúnta um Chaitheamh Aimsire Allamuigh, 2023-2027, Straitéis Áineasa Allamuigh Dhún na nGall, agus líonraí Dhún na nGall mar a shaináithnítear sa Cycle Connects: Ireland's Cycle Network Plan.
T-O-3	Chun na tailte atá riachtanach do thionscadail feabhsúcháin iompair inbhuanaithe a chosaint agus a fháil, lena n-áirítear iad siúd a aithnítear i dTábla 8.2: Deiseanna Glasbhealaí Straitéiseacha
T-O-4	Chun soláthar a dhéanamh do bhealaí níos sábháilte chuig scoileanna laistigh den Chontae agus siúl agus rothaíocht a chur chun cinn mar mhodhanna iompair atá sábháilte agus oiriúnach, lena n-áirítear mar chuid d'fheabhsuithe bainistíochta tráchta áitiúla agus Clár Scoileanna Glasa An Taisce.
T-O-5	Chun bonneagair siúil agus rothaíochta sábháilte a sholáthar go cúlghabhálach, deighilte ó thrácht eile, i lonnáiocthaí agus isteach i lonnáiocthaí ó cheantair thuaithe oiriúnacha in aice láimhe a bhfuil rochtain acu ar chinn scríbe agus ar nithe is díol spéise cultúrtha, áineasa, tráchtála, oideachais agus fostaíochta.

Beartas:

T-P-3	<p>Chun gach forbairt a mheas i gcoinne na gculpóirí ginearálta maidir le naisc taistil ghníomhacha shábháilte agus éifeachtacha agus áiseanna iompair phoiblí a sholáthar agus soláthar na n-áiseanna sin a éileamh. Chuige seo, beidh sé mar bheartas ag an Údarás Pleanála na nithe seo a leanas a éileamh:</p> <ol style="list-style-type: none"> go gcosnóidh tograí forbartha naisc fhéideartha (mar pháirceanna líneacha, bóithre, cosáin, cosáin, féarbhealaí agus bealaí rothaíochta) sa chás go measann an tÚdarás go bhfuil deis straitéiseach ann naisc a sholáthar chuig, nó idir, limistéir thadhhlacha; agus go n-ionchorpróidh dearadh agus leagan amach forbairtí ilchónaithe, pobail, tionsclaíochta agus tráchtála ar scála mór forálacha sainiúla agus éifeachtacha do ghluaiseachtaí tráchta coisithe agus feithicilí laistigh den láithreán agus dá cheantar.
--------------	---

Iompar poiblí**Cuspóirí:**

T-O-6	<p>Chun tacú agus éascú le:</p> <ol style="list-style-type: none"> soláthar seirbhísí nua iompair phoiblí agus bonneagar tacaíochta atá ann cheana agus leathnú a dhéanamh orthu; agus úsáid teicneolaíochtaí fuinnimh in-athnuaite atá ag teacht chun cinn don chabhlach iompair.
T-O-7	Chun soláthar nasc iarnróid a chinntiú idir:

- a. Leitir Ceanainn agus Doire; agus
- b. Leitir Ceanainn agus Sligeach.

Beartas:**T-P-4**

Chun comhoibriú leis an Údarás Náisiúnta Iompair chun an clár 'Connecting Ireland' a ullmhú agus a chur i bhfeidhm.

Cuspóir:**T-O-8**

Chun mol iompair lárnach a fhorbairt i Leitir Ceanainn agus féachaint le dorcha bus tiomnaithe a fhorbairt idir an mol agus imeall thoir an bhaile.

Feithiclí Leictreacha**Beartas:****T-P-5**

To facilitate the provision of off-street charging facilities, and to only facilitate on-street facilities where there are no alternatives. Any on-street charging facilities shall only be permitted where it is demonstrated that they do not create obstacles to other street users.

Aer**Cuspóir:****T-O-9**

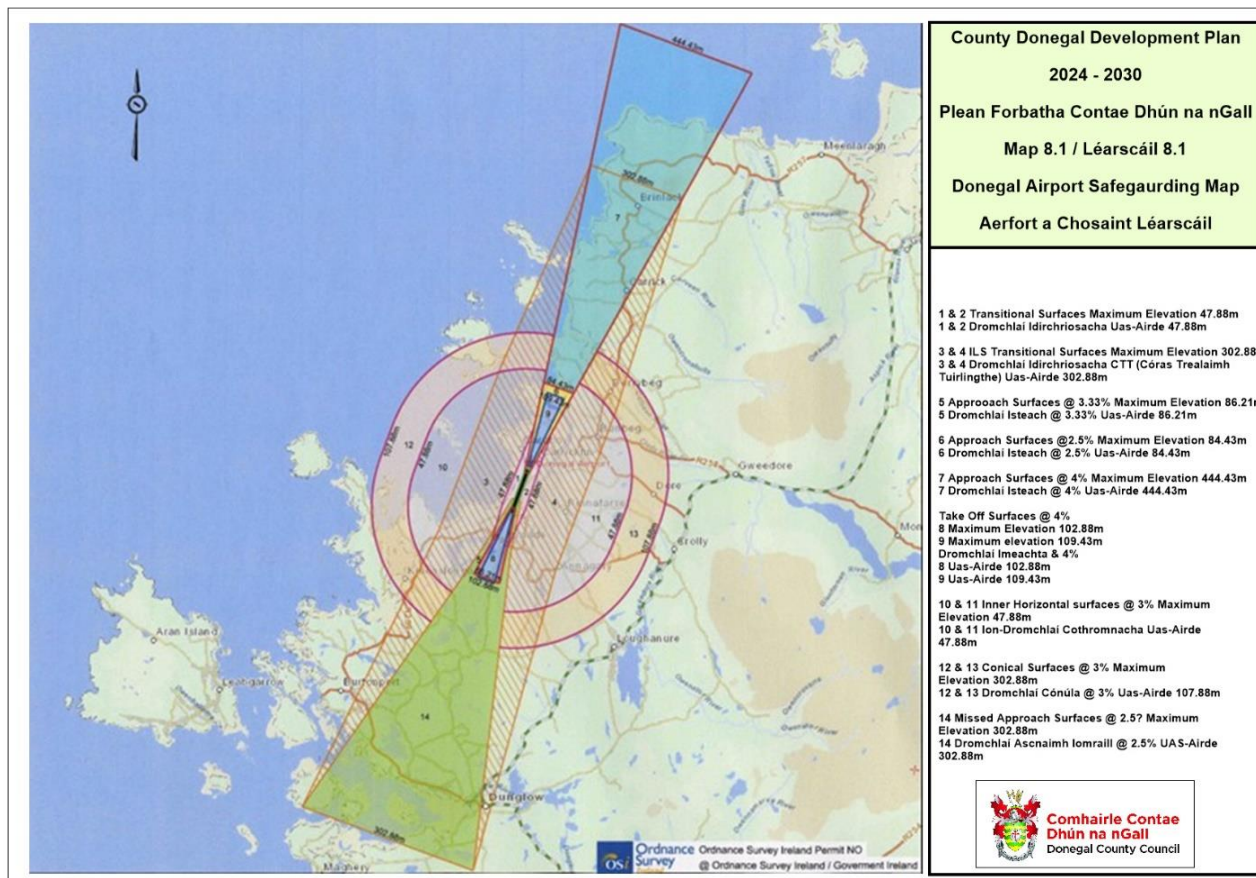
Chun na seirbhísí a sholáthraíonn Aerfort Dhún na nGall agus Aerfort Chathair Dhoire a chothú agus a fheabhsú.

Beartais:**T-P-6**

Chun rochtain chuí ar agus leathnú aerfort Dhún na nGall a éascú agus a fheabhsú faoi réir ag pleanáil chuí agus forbairt inbhuanaithe an cheantair.

T-P-7

Tograí forbartha a bhainistiú laistigh de chomharsanacht níos leithne Aerfort Dhún na nGall, Campa Finner agus Aerfort Chathair Dhoire ag féachaint do na léarscáileanna cosanta atá leagtha amach ag deireadh na Rannóige seo (Tagraíonn Léarscáil 8.1.) agus do na Criosanna Cosanta Gréine do Charraig Fhinn, Béal Átha Seanaidh (tagairt do Finner) agus Leitir Ceanainn.

Map 8.1 - Donegal Airport Safeguarding

Conairí Iarnróid Stairiúla

Beartas:

T-P-8

Sábháil a mhéid is gá chun soláthar a dhéanamh do Thionscadal Feabhsúcháin Bhealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall, scéim an tionscadail teorann idir Droichead agus an Contae, agus Bóthar faoisimh Inmheánach Bhun Cranncha, tá sé mar bheartas ag an Chomhairle conairí iarnróid seanbhunaithe/stairiúla a chosaint ar fud an Chontae, go príomha le haghaidh soláthar bonneagair straitéisigh (cosúil le tionscadail iarnróid/bóthair/glasbhealaí), agus sa dara háit d'fhorbairt áineasa. Ní bhreithneofar úsáidí eile feadh na gconairí sin. Sa chás go bhfuil na conairí seo curtha i gcontúirt cheana féin ag forbairt, déanfar tailte cóngaracha a d'fhéadfadh deiseanna a sholáthar chun constaicí atá ann cheana a sheachaint agus na bealaí seo a athcheangail a chosaint chun na críche seo. I ngach cás, áfach, is é an príomhchuspóir a bheidh ann bonneagar straitéiseach a sholáthar.

Scéimeanna Iompair Phobail

Beartas:

T-P-9	Chun tacú le agus éascú a dhéanamh ar fhorbairt tionscadal iompair phoiblí, leathphoiblí agus pobail agus tograí a sholáthraíonn réitigh nuálaíochta i gceantair thuaithe, faoi mhíbhuntáiste agus ar an teorainn ar nós scéimeanna páirceála agus taistil faoin tuath, scéimeanna comhthiomsaithe agus roinnt carranna faoin tuath, scéimeanna páirceála agus rothaíochta agus scéimeanna bus agus tacsáí i gcomhairle le heagraíochtaí poiblí, príobháideacha agus pobail.
-------	--

Roads Bóithre**Cuspóirí:**

T-O-10	Chun cumas iompair agus sábháilteacht na <ul style="list-style-type: none"> a. mBóithre Náisiúnta agus na n-acomhail ghaolmhara a chosaint de réir na dTreoirínte um Pleanáil Spáis agus Bóithre Náisiúnta d'Údaráis Phleanála (RCPRÁ, 2012) agus b. Bóthar Réigiúnach an R238 ó Cheann Droichid go Bun Cranncha.
T-O-11	Chun feabhsuithe ar an líonra Iompair Tras-Eorpach (TEN-T) a sheachadadh, (mar a cheanglaítear le Rialachán AE (AE) Uimh. 1 58315/2013 "Treoirínte maidir le forbairt an Ghréasáin Iompair Tras-Eorpaigh mar chuid de chroílíonra iompair cuimsitheach na hÉireann. Chuige sin is cuspóir sonrath ag an Chomhairle é: <ul style="list-style-type: none"> a. Tionscadal Feabhsúcháin Bhealach Tosaíochta TEN-T a chur chun cinn/a chur i bhfeidhm, Dún na nGall mar cheann a bhfuil fíorthábhacht straitéiseach ag baint leis do Dhún na nGall faoi réir na gceaduithe reachtúla riachtanacha a dheonú ina leith agus téarmaí agus coinníollacha aon chheadaithe den sórt sin (má dheonaítear). b. Na conairí bealaigh roghnaithe de Thionscadal Feabhsúcháin Bealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall mar a léirítear ar léarscáileanna 8.1.4, 8.1.5, agus 8.1.6 a chur in áirithe chun críocha an tionscadail agus na háiseanna coimhdeacha chun iad a sheirbhísiú agus gan forbairt eile a cheadú laistigh de na conairí sin ina féidir an fhorbairt sin dochar a dhéanamh do chur chun feidhme an tionscadail sin. c. Tionscadal Feabhsúcháin Bhealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall a Fheabhsú agus a chur i gcrích/a chur i bhfeidhm ar deireadh mar cheann a bhfuil fíorthábhacht straitéiseach ag baint leis do Dhún na nGall faoi réir na gceaduithe reachtúla riachtanacha a dheonú ina leith agus téarmaí agus coinníollacha aon chheaduithe den sórt sin (má dheonaítear é).
T-O-12	Dá mbeadh aon choinbhleacht infheicthe nó dealraitheach idir, ar thaobh amháin, na Cuspóirí, na Beartais agus/nó forálacha an phlean forbartha a dhéanann soláthar d'fhorbairt Thionscadal Feabhsúcháin Bealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall (TEN-T PRIPD) agus Tionscadal Feabhsaithe Bealach Tosaíochta TEN-T an N13 ó Cheann Droichid go Teorainn an Chontae, agus ar an lámh eile, aon Chuspóirí, Beartais agus/nó forálacha eile den phlean forbartha, tabharfar tosaíocht do na Cuspóirí, Beartais agus Forálacha sin a dhéanann foráil d'fhorbairt na dtionscadal TEN-T thar gach ceann nó aon fhorálacha eile den phlean forbartha agus léifear agus forléireofar aon fhorálacha nó Cuspóirí eile den sórt sin mar fhorálacha nó Cuspóirí a thagann faoi réir agus nach sáróidh siad in aon slí ábhartha an oiread sin de na Cuspóirí,

	na Beartais agus na forálacha atá sa phlean forbartha seo a fhorálann d'fhorbairt na dtionscadal TEN-T.
T-O-13	Chun conairí iompair straitéiseacha agus tábhachtacha idir-uirbeacha agus trasteorann ardchaighdeáin a bhaint amach, (lena n-áirítear Conair Iompair an A5 Thiar) agus tacú le naisc nua a fhorbairt chuig agus laistigh de Réigiún na Cathrach, Iarthuaiscirt, ag tabhairt rochtana ar mhargaí réigiúnacha agus idirnáisiúnta le naisc chuig farraige, aer agus iarnród.
T-O-14	Chun soláthar a dhéanamh do nascacht ardchaighdeáin laistigh den Chontae ar aon dul leis an chroí-Straitéis trí líonra Bóithre Straitéiseach ar ardchaighdeán a chur chun cinn mar a shaináithnítear ar Léarscáil 8.1.2-
T-O-15	Chun na conairí agus na bealaí a chosaint agus na tailte atá riachtanach do na tionscadail feabhsúcháin iompair a fháil mar a shaináithnítear i dTábla 8.1A agus 8.1B.

Policies:

T-P-10	<p>Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle tacaíocht agus éascú a dhéanamh d'fhorbairt, do shíneadh agus d'fheabhsú cuí an ghréasáin TEN-T (tagraíonn Léarscáil 8.1.1) laistigh de Dhún na nGall de réir na Croí-Straitéise agus faoi réir breithniúcháin comhshaoil, sábháilteachta agus pleanála eile. I ndáil leis sin, is beartas sonrath de chuid na Comhairle é an méid seo a leanas a dhéanamh:</p> <ol style="list-style-type: none"> Tionscadal Feabhsúcháin Bhealach Tosaíochta TEN-T a chur chun cinn agus a chur i bhfeidhm, Dún na nGall mar cheann a bhfuil fóirbhacht straitéiseach ag baint leis do Dhún na nGall faoi réir na gceaduithe reachtúla riachtanacha a dheonú agus téarmaí agus coinníollacha aon cheadaithe dá leithéid (má dheonaítear é). Cuir na conairí bealaigh roghnaithe agus na háiseanna coimhdeacha a bhaineann le Tionscadal Feabhsúcháin Bhealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall in áirithe mar a léirítear ar léarscáileanna 8.1.4, 8.1.5, agus 8.1.6 agus gan forbairt eile a cheadú laistigh de na conairí sin ina féidir forbairt den sórt sin dochar a dhéanamh do chur chun feidhme an tionscadail. Déan éascú ar aon fhorbairt a bhaineann le Tionscadal Feabhsaithe Bealaí Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall laistigh de thailte criosaithe: <ol style="list-style-type: none"> TEN-T PRIPD/Forbairt Bhunaithe TEN-T PRIPD/Conláiste. Tionscadal Feabhsúcháin Bhealach Tosaíochta TEN-T an N13 ó Cheann an Droichid go Teorainn an Chontae a chur chun cinn agus a chur i bhfeidhm ar deireadh mar cheann a bhfuil fóirbhacht straitéiseach ag baint leis do Dhún na nGall faoi réir na gceaduithe reachtúla riachtanacha a dheonú ina leith agus téarmaí agus coinníollacha aon cheadaithe den sórt sin (má dheonaítear iad).
T-P-11	<p>Is beartas de chuid na Comhairle é tacú le agus éascú a dhéanamh ar:</p> <ol style="list-style-type: none"> fhorbairt, leathnú agus feabhsú cuí ar líonra iompair Dhún na nGall, lena n-áirítear an líonra Bóithre Straitéiseacha (tagraíonn Léarscáil 8.1.1), agus bóithre atá aitheanta i dTábla 8.1B de réir na Croí-Straitéise agus faoi réir breithnithe comhshaoil, sábháilteachta agus pleanála eile. Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle gan cead a thabhairt d'fhorbairt a dhéanadh dochar d'fheidhmiú scéime iompair atá aitheanta sa Phlean Forbartha.

T-P-12

- a. Tá sé de bheartas ag an Chomhairle gan cead a thabhairt d'fhorbairtí a dteastaíonn rochtain nua uathu, nó a mbeadh mar thoradh ar dhianú díobhálach na bpointí rochtana atá ann cheana ar:
- i. Bóithre Náisiúnta ina bhfuil an luasteorainn níos mó ná 60 kph; nó
  - ii. An chuid den R238 Bóthar Réigiúnach Cheann an Droichid-Bun Cranncha a bhfuil an luasteorainn níos airde ná 60 kph.
- D'ainneoin an méid sin thuas, i gcúinsí eisceachtúla, forbairtí a bhfuil tábhacht straitéiseach náisiúnta agus réigiúnach ag baint leo i gcás ina bhfuil tréithe sonracha ag na láithreacha lena mbaineann a fhágann go bhfuil siad oiriúnach go háirithe do na forbairtí atá beartaithe, faoi réir soláthar a dhéanamh d'fhorbairtí den sórt sin tríd an Phlean Ceantair Áitiúil nó próiseas déanta an Phlean Forbartha, lena n-áirítear i gcomhairle leis an TII.
- b. Laistigh den chuid de Bhóthar Tánaisteach Náisiúnta an N56 idir Acomhal na gCúig Phointe (Na Cealla Beaga) agus an Barr an tSléibhe Leitir Ceanainn (atá aitheanta ar Léarscáil 8.1.3A), Is féidir forbairt tithe tuaithe aonuaire a bhfuil tionchar acu ar an Bhóthar Tánaisteach Náisiúnta a mheas faoi réir ag an mhéid seo a leanas:
- i. Mar chéad rogha, úsáidfidh an t-iarratasóir bealach isteach eile ar an líonra bóithre poiblí (Contae nó Réigiúnach) i gcás ina bhfuil rogha eile den sórt sin ar fáil agus, i gcúinsí den sórt sin ní cheadófar rochtain nua nó dlús a chur le rochtain phríobháideach atá ann cheana ar an Bhóthar Tánaisteach Náisiúnta;
  - ii. Mar dhara rogha, úsáidfidh an t-iarratasóir rochtain phríobháideach atá ann cheana féin (faoi úinéireacht teaghlaigh, nó faoi úinéireacht tríú páirtí) ar an Bhóthar Tánaisteach Náisiúnta i gcás ina bhfuil rogha eile praiticiúil agus réadúil ar fáil agus in imthosca den sórt sin, ní cheadófar bealach isteach nua ar an Bhóthar Tánaisteach Náisiúnta;
  - iii. Ní bhreithneofar rochtain nua ar an Bhóthar Tánaisteach Náisiúnta ach amháin nuair a bheidh sé léirithe go soiléir ag an iarratasóir go bhfuil na roghanna a sainaitníodh sna hailt díreach roimhe seo. Níl (a) agus (b) ar fáil.
- c. Ní bhreithneofar tograí ach amháin sna cásanna seo a leanas:
- i. is féidir leis an iarratasóir fianaise a chur ar fáil go bhfuil siad féin, nó a dtuismitheoirí, ina n-úinéirí ar na tailte ábhair ar feadh tréimhse 7 mbliana ar a laghad;
  - ii. Déanfaidh an t-iarratasóir comhaontú dlíthiúil faoi Alt 47 den Acht um Pleanáil agus Forbairt, 2000 (arna leasú), lena bhforálfar go mbeidh an teaghais is ábhar á áitiú ag an iarratasóir mar a phríomháit chónaithe ar feadh íostréimhse seacht mbliana dar tosach dáta na chéad úsáide den sórt sin.
  - iii. Ceanglófar ar thograí a léiriú go bhfuiltear ag comhlíonadh na gcaighdeán deartha bóithre náisiúnta riachtanacha Ceanglófar ar thograí a léiriú go bhfuiltear ag comhlíonadh na gcaighdeán deartha bóithre náisiúnta riachtanacha lena n-áirítear soláthar línte radhairc agus faid radhairc stad náisiúnta ábhartha.

T-P-13

Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle a éileamh go ndéanfaí gach forbairt nua atá beartaithe in aice le Bóithre Náisiúnta atá ann agus atá beartaithe a chur siar 50m ó imeall lasmuigh an charrbhealaigh reatha mura bhfuil líne tógála bunaithe déanta ag foirgnimh atá ann cheana féin agus sa chás sin is féidir na foirgnimh nua an líne tógála bunaithe a leanúint.

T-P-14

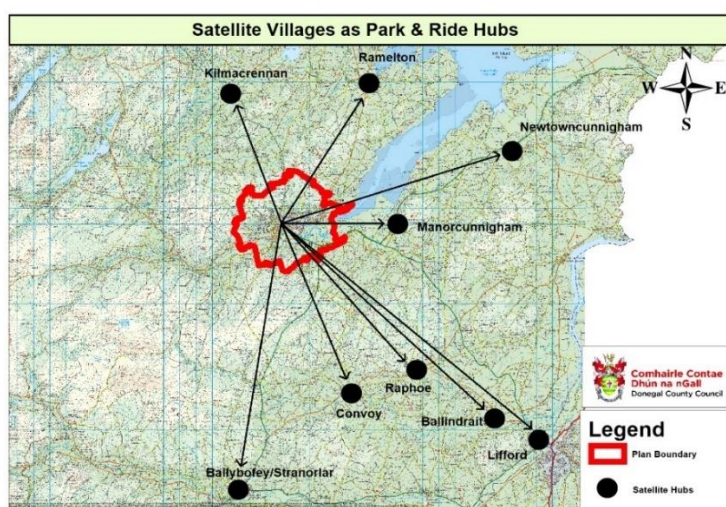
Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle a éileamh go ndeartar aon rochtain nua ar bhóithre straitéiseacha de réir na gcaighdeán deartha bóithre a éilíonn

	Bonneagar Iompair Éireann, ag seachaint lánaí casa ar dheis mura bhfuil barántas soiléir bunaithe.
T-P-15	Chun na moltaí sa Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus Sráideanna Uirbeacha (DMURS), (An Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt agus an Roinn Tithíochta, Pleanála agus Rialtais Áitiúil) a chur i bhfeidhm maidir le sráideanna agus bóithre uirbeacha sa chrios 50/60 kph.

Páirceáil

Beartais:

T-P-16	<p>Ní thacófar le tograí páirceála laistigh de lár na mbailte ainmnithe ach:</p> <ol style="list-style-type: none"> d'fhorbairtí tráchtála – i gcúinsí eisceachtúla, i gcás ina bhfuil fianaise shoiléir ann go bhfuil easnamh suntasach ar an pháirceáil atá ar fáil cheana féin agus i gcás nach ndéanfadh soláthar páirceála den sórt sin dochar do sheachadadh aon tionscnamh ábhartha athghiniúna, taistil ghníomhach nó iompair phoiblí; d'fhorbairtí cónaithe agus eile atá oiriúnach do lár an bhaile - go ginearálta, ach amháin nuair is féidir freastal go scoite ar pháirceáil den sórt sin laistigh den fhorbairt, agus nuair a shásaíonn dearadh na forbartha uailmhianta dearadh uirbigh lár an bhaile de chuid na Comhairle. <p>I ngach cás eile, déanfar ranníocaíocht forbartha a thobhach trí úsáid a bhaint as creat na Scéime Ranníocaíochta Forbartha atá i bhfeidhm ag an am a dhéanfar cinneadh ar aon iarratas ar chead pleanála.</p>
T-P-17	Chun tacaíocht a thabhairt don phrionsabal d'fhorbairt moil pháirceála agus taistil/roinnte breise sna sráidbhailte comaitéireachta thart ar Leitir Ceanainn lena n-áirítear Cill Mhic Réanáin, Ráth Mealtain, Baile Nua na Coinne, Mainéar Uí Chuinneagáin, Baile na Leacaí (Purláin Ráth Fothaí), Baile an Droichid, Leifear, Bealach Féich/Srath an Urláir agus Conmhaigh.

8.2 Bonneagar Uisce agus Fuíolluisce

8.2.1 Réamhrá

Tá uiscí dromchla agus screamhuiscí ardchaighdeáin, soláthar cóireála fuíolluisce imleor agus soláthar sábháilte, glan, iontaofa uisce óil ríthábhachtach d'fhorbairt shocheacnamaíoch, do shláinte an duine, don bhithéagsúlacht, don turasóireacht agus don talmhaíocht. Chuige seo tá bonneagar dóthanach uisce agus fuíolluisce lena n-áirítear cumas cóireála imleor ina réamhriachtanais riachtanacha chun an uailmhian fhoriomlán fáis agus an raon forbartha a shamhlaítear sa Phlean seo a bhaint amach agus chun cosaint imleor comhshaoil a chinntiú. Ó 2014 i leith is é Uisce Éireann an t-údarás náisiúnta chun bonneagar uisce poiblí agus fuíolluisce a sholáthar agus a chothabháil agus tacaíonn Comhairle Contae Dhún na nGall leis sa fheidhm seo trí chomhaontuithe seirbhíse. Chun an aidhm thuas a bhaint amach, áfach, tá príomhról ag an Chomhairle agus ag an Phlean maidir: lena chinntiú go bhfuil forbairt nua ailínithe le soláthar bonneagair uisce/fuíolluisce, ag éascú a leithéid de bhonneagar, ag measúnú dian ar thograí do chórais aonair cóireála fuíolluisce, réitigh inbhuanaithe a éascú d'infrastruchtúr arna sholáthar ag an fhorbróir, sócmhainní seirbhíse uisce a chosaint, dearadh uirbeach íogair ó thaobh uisce de, agus tacú le cláir athchóirithe/cosanta uisce agus grúpscéimeanna uisce.

8.2.2 Bonneagar Uisce

Bonneagar Uisce Poiblí

Tá líonra bailithe uisce agus soláthair uisce atá fairsing ó thaobh na tíreolaíochta ag Dún na nGall i gceantair uirbeacha agus tuaithe araon a chlúdaíonn 21 crios acmhainní uisce (WRZ) lena n-áirítear Damba Pollán agus sócmhainní soláthair Uisce Loch Moirne. Tá feabhsuithe suntasacha déanta ar an líonra soláthair uisce le blianta beaga anuas mar shampla ar sholáthar uisce Leitir Ceanainn, agus ag ionaid chóireála uisce na nUltaí, Croithlí, Loch Mhúrn, Bhaile na nGallóglach, Fhánaid agus Chúil Dabhcha. Ina theannta sin, críochnaíodh le déanaí tionscadal athshlánaithe príomhphíobáin uisce ar fud an chontae chun príomhphíopaí uisce níos sine a athsholáthar agus tá clár leanúnach ar fud an chontae chun sceitheadh a laghdú. Mar thoradh air sin, cé go bhfuil gá le feabhsuithe ar Leibhéal áirithe Seirbhíse i réimsí áirithe, léiríonn Clár Acmhainne Soláthair Uisce Éireann pictiúr de thuilleadh iomlán an tsoláthair uisce agus samhlaítear go mbeidh dóthain soláthair uisce ann chun freastal ar an fhás réamh-mheasta thar thréimhse an phlean forbartha.

Bonneagar Uisce Príobháideach

Tá os cionn 600 grúpscéim príobháideach soláthair uisce sa Chontae a úsáideann uisce ó fhoinsí poiblí agus príobháideacha araon. Tá an Chomhairle freagrach as maoiniú agus fóirdheontais a riar do scéimeanna den sórt sin agus maoiníonn an Clár Uisce Tuaithe cosaint foinsí, comhlíonadh sláinte poiblí, uasghrádú líonra, agus aistriú scéimeanna den sórt sin chuig an líonra poiblí. Chomh maith leis na líonra uisce poiblí agus príobháideacha seo tá toibreacha príobháideacha/tollphoill ag freastal ar go leor maoinne aonair sa chontae.

Loch Moirne

Soláthraíonn Loch Moirne an soláthar uisce don chuid is mó de cheantar Ghleann na Finne lena n-áirítear Ionnaíochtaí Bealach Féich/Srath an Urláir, Cill Ghordáin, Caisleán na Finne, Leifear, Ráth Bhoth agus Conmhaigh. Tuigtear ón eolas áitiúil gur soláthairtí uisce faoi thalamh a sholáthraíonn cuid den loch cé nach bhfuil aon taifead cruinn ar eolas maidir le cá bhfuil na foinsí seo suite. Mar gheall ar thábhacht straitéiseach sholáthar Loch Moirne, tá sé ríthábhachtach go ndéanfaí é a chosaint.

8.2.3 Bonneagar Fuíolluisce

Bonneagar Fuíolluisce Poiblí

Tá líonra bonneagair bailithe agus cóireála fuíolluisce Dhún na nGall teoranta go príomha do lonnaíochtaí uirbeacha agus athraíonn fairsinge agus cumas an ghréasáin seo de réir lonnaíochta. Ar nóta dearfach, tá toilleadh cóireála fuíolluisce spártha ag go leor de na lonnaíochtaí móra uirbeacha i nDún na nGall chun forbairt nua a éascú. Ina theannta sin, imlíníonn an tábla thíos tionscadail feabhsúcháin ar chumas cóireála fuíolluisce atá tugtha chun críche, atá ar bun nó atá le tosú (Meitheamh 2022)

Tábla 8.2.1: Stádas Thionscadail Feabhsaithe Acmhainne Cóireála Fuíolluisce Uisce Éireann (Meitheamh 2022)

Catagóir	Lonnaíocht
Críochnaithe	Bealach Féich/Srath an Urláir, Bun Dobhráin, Conmhaigh, An Clochán Liath, Gleann Cholm Cille, Na Gleannta, Na Cealla Beaga agus Baile Suingean
Tógáil	An Carraigín, Leifear, Cill Aodha
Tionscadail Leanúnach ag lonnaíochtaí nár cuireadh cóireáil orthu roimhe seo	Ráth Mealtain, Ráth Maoláin, An Falcarragh, Cill Charthaigh, Bun an Phobail, Ailt an Chorráin, Ciarraí Caol, Coolatee agus Ailt an Chort,
Dearadh Mionsonraithe	Bun Cranncha, Baile na nGallóglach, Baile an tSratha, An Charraig Airt, Cill Mhic Réanáin, agus Peiteagó
Dearadh atá le Tosú	Baile Uí Lifín, Dún Fionnachaidh/Port na Blag, Fathain, Magh agus Ráth Bhoth

Tá sé mar aidhm ag Clár Fáis Bailte Beaga agus Sráidbhailte Uisce Éireann (STVGP) maoiniú a sholáthar le haghaidh acmhainn fáis cóireála uisce agus fuíolluisce i lonnaíochtaí níos lú a bhfreastalaíonn bonneagar IW orthu cheana féin ach nach bhfuil clúdaithe i bplean Infheistíochta Caipitil IW. Tá tionscadal á mhaoiniú ag an chlár seo faoi láthair chun eisilteach a aistriú ó Bhaile an Chalaigh go líonra Bhaile Dhún na nGall agus leanfar leis le linn thréimhse an phlean. Measann an Chomhairle go mbeidh an clár seo riachtanach mar sin chun aghaidh a thabhairt ar cheisteanna forleathana maidir le cumas cóireála fuíolluisce i lonnaíochtaí beaga. Ina theannta sin, tá Uisce Éireann ag tabhairt faoi thionscadal nuálaíoch chun bailiú/cóireáil séarachais a sholáthar ar an Bhun Beag/Doirí Beaga agus tá sé ag tabhairt faoi chláir leanúnacha athshlánúcháin séarachais agus cothabhála caipitil.

Níl sainchúram ag Uisce Éireann maidir le bonneagar a sholáthar i lonnaíochtaí gan séaraigh. Mar sin féin, tá maoiniú rialtais ar fáil anois d'Údarás Áitiúla chun bonneagar bailithe agus cóireála fuíolluisce a sholáthar do lonnaíochtaí dá leithéid faoi Bheart A8 den Chlár Ilbhliantúil Uisce Tuaithe. Nuair is cú bainfidh an chomhairle úsáid as an meicníocht seo chun maoiniú a fháil do bhonneagar fuíolluisce sna lonnaíochtaí sin agus oibreoidh sí i gcomhar leis an DHLGH agus Uisce Éireann chun réitigh dá leithéid a chur i bhfeidhm ina dhiaidh sin.

Aithnítear, áfach, go bhfuil cumas cóireála séarachais neamhleor i go leor bailte agus sráidbhailte beaga faoi láthair nó i gcásanna áirithe níl aon líonra bailithe fuíolluisce a chuireann bac suntasach ar a bhforbairt amach anseo. I dTuarascáil an EPA um Chóireáil Fuíolluisce Uirbeach 2021 go háirithe, tarraingíodh aird ar an saincheist maidir le sceitheadh séarachais amh chuig farraigi/aibhneacha ag Bun an Phobail agus Ráth Maoláin, Ráth Mealtain, Ciarraí Caol, An Falcarragh, Ailt an Chorráin, Cill Charthaigh agus Coolatee, éilliú fuíolluisce tréimhsiúil ar thar maoil uisce dromchla i mBun Cranncha,

agus rioscaí d'uiscí dromchla ag eascairt as cóireáil neamhleor ag Ceann an Droichid, Bun na hAbhann, Bun Cranncha, Baile na nGallóglach agus Cill Mhic Réanáin..

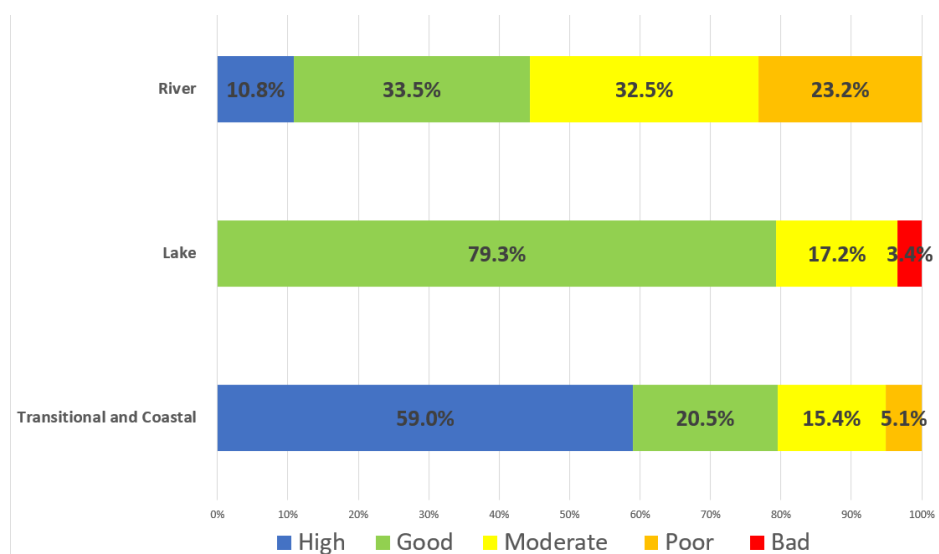
Bonneagar Príobháideach Fuíolluisce

D'aithin Uisce Éireann nach mór 200 forbairt iolrach cónaithe i nDún na nGall a bheith ag brath ar chórais cóireála fuíolluisce arna soláthar ag an fhorbróir agus go bhfuil stair mífheidhmithe ag go leor acu mar gheall ar shuiteáil lag nó easpa cothabhála. Tá sé mar aidhm ag **Developer Provided Water Services Infrastructure Resolution Programme** ilbhliantúil an rialtais réiteach an bhonneagair sin arna sholáthar ag an fhorbróir (DPI) a éascú de réir a chéile chun tacú lena ghlacadh i gcúram lena n-áirítear na forbairtí seo a nascadh le líonra fuíolluisce Uisce Éireann agus an bonneagar sin a dhíchoimisiúnú nó teicneolaíochtaí cóireála inbhuanaithe a sholáthar ar an láthair. Aithníonn an Chomhairle go bhfuil réiteach saincheistanna PSO mar phríomhthosaíocht don phlean agus mar sin cuirfidh sí réitigh chúil chun cinn ar na saincheistanna sin tríd an chlár thuas.

Tá Dún na nGall ag brath go mór fosta ar chórais chóireála fuíolluisce tí aonair sa chontae le 30,345 córas cláraithe sa Chontae in 2020²⁹ agus bíonn go leor forbairtí tráchtála i gceantair gan séaraigh ag brath ar chórais chóireála aonair fosta. Fuarthas amach go háirithe i dTuarascáil an EPA ar Iniúchtaí ar Chórais Cóireála Fuíolluisce Tí 2021 gur theip ar 36% de na 121 córas a ndearnadh cigireacht orthu i nDún na nGall agus gur príomhfhachtóirí iad an easpa cothabhála agus dílodaithe. Leagann sé seo béim ar an ghá atá le iomadú na gcóras sin a sheachaint agus measúnú dian a dhéanamh ar mholtaí ina leith.

8.2.4 Cáilíocht Uisce i nDún na nGall

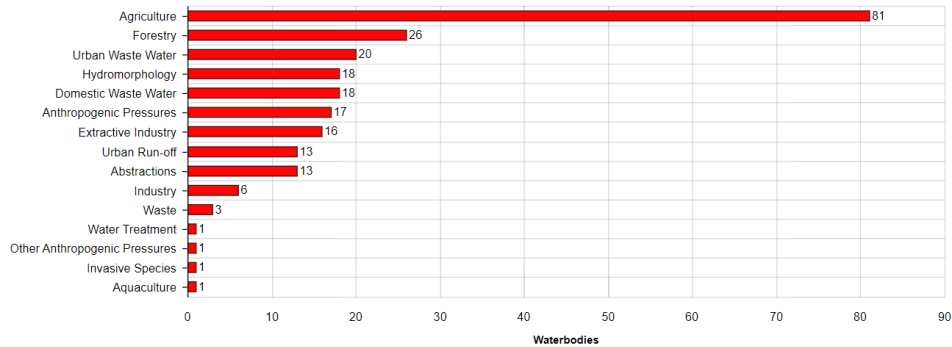
Fíor 8.2.1 An Chreat-Treoir Uisce Stádas Éiceolaíoch na nDobharlach i nDún na nGall 2016-2021

Fíor 8.2.2 Brúnna Suntasacha a mbíonn tionchar acu ar Dhobharlaigh i mBaol.

²⁹ Foinse:

<https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/er/dwwts/domesticwastewatertreatmentsystems2020>

Léiríonn sonraí cáilíochta uisce an EPA go ginearálta go bhfuil stádas níos lú ná dea-stádas ag 55.7% de dhobharlaigh a ndéantar monatóireacht orthu, 20.7% de dhobharlaigh locha, agus 20.5% ach taifeadh stádas maith ag gach dotharlach screamhuisce i nDún na nGall. Ina theannta sin, léiríonn measúnuithe ar leibhéal an dotharceantair gurb iad talmhaíocht, fuíolluisce uirbigh foraoiseachta agus fuíolluisce tí na brúnna is suntasaí a théann i bhfeidhm ar dhobharlaigh an WFD atá 'i mBaol'. Toisc go gceanglaítear ar Éirinn stádas Maith ar a laghad a bhaint amach i ngach dotharlach faoi 2027 faoi Chreat-Treoir Uisce an AE leagann sé seo béim ar an dúshlán suntasach atá ann fós le cáilíocht shásúil uisce a bhaint amach i nDún na nGall.

8.2.5 Creataí agus Treoirínte Ábhartha Dlí agus Pleanála

Is í an Chreat-Treoir Uisce (WFD) an phríomhionstraim dlí maidir le cáilíocht uisce san AE. Baineann an WFD le haibhneacha, locha, screamhuisce, inbhir agus uisce cósta. Go hachomair tá sé mar aidhm aige:

- Cosc a chur ar mheathlú stádas reatha gach dotharlach.
- Gach dotharlach a chosaint, a fheabhsú agus a athchóiriú agus é mar aidhm stádas maith uisce a bhaint amach faoi 2027 ar a dhéanaí.
- Comhlíonadh na gcaighdeán agus na gceanglas do limistéir chosanta ainmnithe a bhaint amach.

Cuirtear an WFD i bhfeidhm trí Phleananna Bainistíochta Abhantraí lena n-áirítear Clár Bearta (POM) chun uisce a chosaint agus a athchóiriú. I dtéarmaí pleanála, cuireann na POManna sa Dréachtphlean Bainistíochta Abhantraí 2022-2027 béim ar cé chomh tábhachtach atá sé bainistíocht éifeachtach uisce a chinntiú agus comhoiriúnacht idir fás pleanáilte agus inbhuanaitheacht comhshaoil ar leibhéal straitéiseach agus nuair a bhíonn iarratais á mbreithniú. Aibhsíonn sé an gá fosta atá le forbairtí a d'fhéadfadh cur isteach ar hidreamoifeolaíocht a bhainistiú, infheistiú a dhéanamh i gcóireáil fuíolluisce uirbigh go háirithe nuair a bhíonn doirteadh uirbeach ina bhrú suntasach agus i sráidbhailte gan séaraigh, rith chun srutha uirbeach a bhainistiú trí bhrúnna trí dhraenail inbhuanaithe uirbeach atá bunaithe ar an dúlra, agus tugann sé aghaidh ar dhoirteadh fuíolluisce tí ó thithe aonair. Aithníonn an RBMP réimsí tosaíochta fosta le haghaidh gnímh lena n-áirítear Limistéir Ponc Gorma (dobharlaigh a bhfuil an cumas acu an cháilíocht uisce is airde a bheith acu) atá le cur chun cinn ag Clár na bPoncanna Gorma, Limistéir Tosaíochta le haghaidh Gnímh ag LAWPRO agus Limistéir LA le haghaidh cosanta agus athchóirithe.

Tá sé mar aidhm ag an Treoir um Chóireáil Fuíolluisce Uirbigh an comhshaoil a chosaint ó éifeachtaí díobhálacha doirteadh fuíolluisce uirbigh. Leagann sé síos caighdeán atá le comhlíonadh i mbailiú agus i gcóireáil fuíolluisce chomh maith leis na ceanglais mhonatóireachta do dhoirteadh fuíolluisce ó cheantair uirbeacha.

Teastaíonn ceadúnais faoi Alt 4 agus Alt 16 den Acht Rialtais Áitiúil (Truailliú Uisce) 1977 le haghaidh doirteadh eisiltigh ó chóras cóireála fuíolluisce aonair tráchtála (m.sh. tionscail, óstáin) chuig uisce agus chuig an séarach poiblí atá eisithe ag an údarás áitiúil agus atá faoi réir coinníollacha sonracha. Feidhmíonn an Chomhairle clár leanúnach monatóireachta agus comhlíonta maidir le ceadúnais dá leithéid.

Ina theannta sin, éilíonn an tAcht um Pleanáil agus Forbairt 2000 (Alt 10(2)) cuspóirí éigeantacha maidir le soláthar nó éascú soláthairtí uisce agus seirbhísí fuíolluisce agus cur chun cinn comhlíonadh

na gcaighdeán agus na gcuspóirí comhshaoil arna mbunú ag na Rialacháin um Uisce Dromchla agus Screamhuisce.

Aithníonn an Creat Pleanála Náisiúnta bainistíocht inbhuanaithe uisce, dramhaíola agus acmhainní comhshaoil eile mar Thoradh Straitéiseach Náisiúnta agus tá sé mar aidhm acu fosta úsáid agus forbairt éifeachtach agus inbhuanaithe acmhainní uisce agus bonneagar seirbhísí uisce a chinntiú (NPO 63). Leagann an NPF béim fosta ar an ghá atá le scaoileadh amach neamhchóireáilte ó lonnaíochtaí a dhíchur sa ghearrthéarma. Leagann Straitéis Spáis agus Eacnamaíochta Réigiúnach an ÚBN béim ar an bhonneagair seirbhísí uisce imleor riachtanach do rathúnas geilleagrach an réigiúin, d'fhás méadaithe, agus do cháilíocht na beatha agus aithnítear an t-easnamh atá sa bhonneagar sin sa réigiún faoi láthair. Tá sé mar aidhm ag cuspóirí Beartais Réigiúnacha an RSES fosta le bonneagar imleor a chinntiú chun freastal ar éilimh ar fhás agus ar fhorbairt eacnamaíoch (RPO 8.12), tacú le hinfheistíocht i seirbhísí uisce agus fuíolluisce (RPO 8.15), cosaint agus feabhsú na n-uiscí go léir a chinntiú (RPO 8.18), agus comhlíonadh na Creat-Treorach Uisce a chur chun cinn (RPO 8.20).

Aithnítear níos mó réitigh bainistíochta uisce inbhuanaithe mar Dhearadh Uirbeach atá íogair ó thaobh Uisce agus Réitigh Dúlrbhunaithe i bhforbairtí (m.sh. díonta glasa, cosáin phóiriúil/dromchlaí glasa, bailiú uisce báistí, limistéir faoi phlandáil, gairdíní báistí, claiseanna, stiallacha scagairí, báisíní coinneála/linnte, bogaigh thógtha) mar réiteach dea-chleachtais chun rith chun srutha uisce dromchla a choinneáil, a stóráil agus a chóireáil le cáilíocht uisce suntasach, maolú tuilte, bithéagsúlacht, fearann poiblí agus buntáistí maidir le cáilíocht na beatha. Tacaíonn NPO 57 den NPF le réitigh den sórt sin agus aibhsítear iad i ndoiciméad treorach DHLGH Réitigh Dúlra do Bhainistiú Uisce Báistí agus Rith Uisce Dromchla i gCeantair Uirbeacha. Mar thoradh air sin, éileoidh an plean seo go ndéanfar réitigh den sórt sin a chomhtháthú le forbairtí nua poiblí agus príobháideacha agus laistigh den fhearann poiblí.

Molann na Dréacht-Treoirilínte um Sheirbhísí Uisce d'Údaráis Phleanála (DoHPLG 2018) go dtabharfar aird ar chumas bonneagair uisce/fuíolluisce i bpleananna forbartha nua, go mbainfí úsáid éifeachtach as an mbonneagar reatha nó pleanáilte, agus go ndéanfaí an fhorbairt a chéimniú go seicheamhach. Molann said go sonrath fosta gur cheart forbairt nua a dhíriú ar limistéir a bhfuil líonraí uisce agus fuíolluisce iontu, níor cheart d'údaráis phleanála, go ginearálta, machnamh a dhéanamh ar réiteach eile ar nós toibreacha príobháideacha agus ionaid chóireála fuíolluisce agus tugann sé dá aire nach nglacfaidh Uisce Éireann freagracht as saoráidí cóireála arna soláthar ag an fhorbróir. Leagann na treoirilínte béim fosta ar an tionchar a d'fhéadfadh a bheith ag forbairtí ag éirí as éileamh níos mó ar bhonneagar uisce agus fuíolluisce agus cur isteach air.

D'fhoilsigh Uisce Éireann raon pleananna straitéiseacha agus réigiúnacha maidir le seirbhísí uisce agus fuíolluisce lena n-áirítear:

- **Ráiteas Beartais um Sheirbhísí Uisce 2018-2025** a leagann amach cuspóirí agus beartais ardleibhéil maidir le dramhaíl agus fuíolluisce maidir le cáilíocht, caomhnú agus promhadh don todhcháí.
- **Plean Straitéiseach Uisce Éireann 2015** a leagann béim ar roinnt cuspóirí a bhaineann le pleanáil lena n-áirítear soláthar uisce sábháilte agus iontaofa, bainistíocht éifeachtach ar fuíolluisce, cosaint agus feabhsú an chomhshaoil agus tacú le fás socheacnamaíoch agus an Plean Cistithe Straitéiseach IW 2019-2024 a bhaineann leis a leagann amach an beart chun an plean straitéiseach sin a chur i bhfeidhm.
- **Plean Infheistíochta Caipitil IW 2020-2024** a mhionsonraigh raon tionscadal uisce agus fuíolluisce do Dhún na nGall a bhfuil líon suntasach díobh críochnaithe anois agus iad ag dul chun cinn anois (féach thuas). Tá plean infheistíochta caipitil nua á ullmhú ag IW faoi láthair
- Tá sé mar aidhm ag **Plean Náisiúnta Acmhainní Uisce** soláthar uisce atá sábháilte, slán, inbhuanaithe agus iontaofa a chinntiú thar na 25 bliana atá romhainn agus as a dtiocfaidh ullmhú an Phlean Acmhainne Réigiúnach Iarthuaisceart a bhaineann le laghdú sceite, caomhnú uisce agus soláthairtí inbhuanaithe.
- Tá sé mar aidhm ag **Pleananna Sábháilteachta Uisce Óil:** foinsí uisce óil a chosaint trí rioscaí do cháilíocht agus chainníocht uisce a aithint agus a bhainistiú.

Ina theannta sin, léirigh comhairliúcháin le hUisce Éireann an gá atá le:

- Díriú ar fhorbairt ar limistéir a bhfreastalaíonn líonraí uisce agus fuíolluisce reatha orthu agus a bhfuil toilleadh imleor iontu agus nach smaoinítear go ginearálta ar réitigh mhalartacha ar nós toibreacha príobháideacha nó ionaid chóireála fuíolluisce, ag tabhairt faoi deara nach nglacfaidh Uisce Éireann go hiondúil leis an fhorbróir saoráidí cóireála curtha ar fáil.
- An bonneagar uisce agus fuíolluisce atá ann faoi láthair a chosaint agus a chinntiú go gcuireann suíomh forbairtí nua úsáid bhunaithe nó leathnú amach anseo ar na WWTPanna reatha san áireamh.
- Bain nó seachain doirteadh uisce dromchla breise chuig comhshéaraigh.
- Córais Inbhuanaithe Draenála Uirbeach agus bonneagar Glas/Gorm a úsáid chun uisce stoirme agus truailliú uisce ag an fhoinsé a bhainistiú.

Caighdeán do Chórais Chóireála Fuíolluisce Aonair

I gCód Cleachtais an GCC do *Chórais Chóireála Fuíolluisce Tí (Coibhéis Daonra <10) 2021*, leagtar amach modheolaíocht le haghaidh measúnú suímh agus roghnú agus cothabháil córas den sórt sin lena n-áirítear treoir luachanna síothlaithe cuí do chineálacha éagsúla córas, fad socraithe siar agus méid na limistéar síothlaithe. . Ina theannta sin, cuireann lámhleabhar 1999 an EPA um *Chórais Chóireála do Phobail Bheaga, Ghnó, Ionaid Fóillíochta agus Óstáin* treoir ar fáil maidir le roghnú, dearadh, suiteáil agus cothabháil na gcóras sin. Toisc gurb iad na doiciméid seo an treoir is ábhartha do chórais aonair cóireála fuíolluisce tí, tráchtála agus pobail déanfar measúnú ar mholtaí forbartha ina leith sin.

8.2.6 Príomhdhúshláin Pleanála

I bhfianaise an chomhthéacs thuas, an creat pleanála agus reachtaíochta, agus an gá atá le bonneagar imleor uisce agus fuíolluisce a sholáthar chun freastal ar fhorbairt nua agus chun cáilíocht uisce a chosaint, a fheabhsú agus a athchóiriú, is léir na dúshláin phleanála seo a leanas don phlean nua:

- Cuidíonn forbairt nua a chinntiú le baint amach cuspóirí Chreat-Treoir Uisce an AE go háirithe i réimsí tosaíochta agus cosnaíonn sé soláthairtí uisce óil fosta.
- Fás uirbeach a ailíniú le soláthar acmhainne cóireála fuíolluisce imleor.
- Bonneagar cóireála fuíolluisce nua nó feabhsaithe a sholáthar i lonnaitheachtaí nach bhfuil dóthain acmhainne cóireála iontu i gcomhar le hUisce Éireann.
- Bonneagar cóireála fuíolluisce nua a sholáthar i mbailte agus sráidbhailte beaga gan séaraigh.
- Measúnú dian a dhéanamh ar mholtaí do chórais cóireála fuíolluisce aonair de réir Chód cleachtais an EPA i gceantair nach bhfuil bonneagar fuíolluisce ar bith iontu nó nach bhfuil dóthain bonneagair iontu.
- Réitigh fhadtéarmacha inbhuanaithe a sholáthar don Bhonneagar arna Sholáthar ag Forbróir in eastáit chónaithe.
- Réitigh fhadtéarmacha inbhuanaithe a sholáthar don Bhonneagar arna Sholáthar ag Forbróir in eastáit chónaithe.
- Grúpscéimeanna soláthair uisce príobháideacha a chothabháil agus a fheabhsú.

Cuspóirí

WW-O-1	Caighdeán uiscí dromchla agus screamhuisce a chothabháil, a fheabhsú agus a fheabhsú. mar is cuí i gcomhréir leis na ceanglais seo a leanas: <ol style="list-style-type: none"> Creat-Treoir Uisce an AE lena n-áirítear cur i bhfeidhm an Chláir Beart atá sa Phlean Bainistíochta Abhantraí 2022-2027 agus aon phlean ina dhiaidh sin. Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Uisce Dromchla) 2009. Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Suamhuisce) 2010.
WW-O-2	Córas imleor cóireála fuíolluisce a sholáthar i lonnaitheachtaí chun an fás réamh-mheasta a shamhlaítear i gCroí-Straitéis an Phlean a éascú agus chun sláinte an phobail a chosaint.

WW-O-3

Éascú a dhéanamh ar sholáthar leordhóthanach, iontaofa agus glan uisce óil de réir na gcaighdeán ábhartha, lena n-áirítear foinsí uisce óil a chosaint, agus bonneagar bailiúcháin, cóireála agus dáilte uisce nua/uasghrádaithe a sholáthar.

Policies

WW-P-1

Tacaigh le agus déan éascú ar sholáthar bonneagair nua uisce agus fuíolluisce agus uasghrádú an bhonneagair uisce agus fuíolluisce atá ann faoi láthair i gcomhar le hUisce Éireann agus páirtithe leasmhara eile lena n-áirítear tionscadail a bhaineann le Plean Infheistíochta Caipitil Uisce Éireann agus an Clár Uisce Tuaithe.

WW-P-2

Cinntigh:

- nach mbíonn drochthionchar ag forbairtí nua ar cháilíocht uisce dromchla agus screamhuisce, soláthairtí uisce óil, Uiscí Snámha agus éiceolaíocht uisceach (lena n-áirítear leasanna cáilitheacha atá ag brath ar Uisce laistigh de shuímh Natura 2000); agus
- nach gcuireann forbairtí nua bac ar bhaint amach na nithe seo a leanas, agus nach mbíonn siad contrártha le:
  - Cuspóirí Chreat-Treoir Uisce an AE.
  - Treoracha an AE maidir le Gnáthóga agus Éan.
  - An Clár Bearta gaolmhar sa Phlean Bainistíochta Abhantraí 2022-2027 lena n-áirítear aon Chlár um Chosaint Uisce nó Clár Athchóirithe a bhaineann leo.
  - Plean Sábháilteachta Uisce Óil.
  - The Guidelines on the Protection of Fisheries During Construction Works In and Adjacent To Waters (IFI, 2016)

WW-P-3

Soláthróidh forbairtí a nascann leis an líonra uisce poiblí deimhniú ó Uisce Éireann go bhfuil sé indéanta seirbhís soláthair uisce chuí agus acmhainn líonra a sholáthar chun freastal ar an fhorbairt. Cinnteoidh forbairtí dá leithéid gur féidir soláthar uisce imleor a sholáthar chun freastal ar riachtanais réamh-mheasta aon fhorbairt a bheartaítear, agus nach mbeidh tionchar diúltach ar sheirbhísí uisce reatha.

WW-P-4

Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle go nascfaidh gach forbairt nua leis an bhonneagar fuíolluisce poiblí, nuair atá sé ar fáil. Beidh naisc den sórt sin faoi réir comhaontú ceangail le hUisce Éireann.

- Soláthróidh forbairtí a cheanglaíonn leis an líonra fuíolluisce poiblí deimhniú ó Uisce Éireann go bhfuil cumas cóireála agus infhaighteacht líonra araon ag an chóras fuíolluisce sa cheantar chun freastal ar an fhorbairt.
- I gcúinsí ina bhfuil tús curtha le hoibreacha chun acmhainn cóireála agus/nó infhaighteacht líonra a sholáthar, déanfar forbairtí a mheas de réir tuillteanas gach cáis.

I ngach cás is é an chéad phrionsabal a bheidh ag an Údarás pleanála ná féachaint le forbairt a éascú faoi réir phrionsabail na forbartha ordúil agus cuspóirí agus beartais eile an phlean seo.

WW-P-5

I gceantair nach bhfuil bonneagar poiblí fuíolluisce iontu, nó áit nach bhfuil acmhainn nó líonraí poiblí cóireála fuíolluisce leordhóthanach (lena n-áirítear forbairtí tráchtála, miondíola, turasoireachta agus pobail) soláthróidh forbairtí móra ina bhfuil siad le cothabháil in úinéireacht aonair le PE > 10 réamh-mheasta cóireáil eisiltigh trí bhithin córas cóireála fuíolluisce neamhspleách a chloíonn le lámhleabhar córais *Cóireála do Phobail Bheaga, Gnólachtaí, Ionaid Fóillíochta agus*

	<p><i>Óstáin</i> an EPA nó aon chód cleachtais ábhartha nuashonraithe ina dhiaidh sin. Nuair a d'fhéadfadh bonneagar fuíolluisce poiblí teoranta a bheith ar fáil, sula gcuirtear isteach aon iarratas pleanála ní mór d'fhorbairtí dá leithéid fiosrúchán réamhcheangail a chur isteach chuig Uisce Éireann chun measúnú a dhéanamh ar indéantacht nascadh leis an chóras fuíolluisce poiblí.</p>
WW-P-6	<p>Éascú a dhéanamh ar fhorbairt i suíomhanna uirbeacha nó tuaithe do theaghaisí aonair nó d'fhorbairtí eile atá le cothabháil in úinéireacht aonair le PE <10 réamh-mheasta i limistéir gan séaraigh a mholann soláthar cóireála eisiltigh trí chóras cóireála fuíolluisce neamhspleách i gcás ina bhfuil córais den sórt sin:</p> <ol style="list-style-type: none"> Léiriú go bhfuiltear ag cloí le <i>Cód Cleachtais an EPA um Chórais Chóireála Fuíolluisce Tí (PE. ≤10)</i> (EPA 2021) nó le haon chód cleachtais nuashonraithe ina dhiaidh sin. Ní bheadh mar thoradh ar ró-chomhchruinniú nó ró-iomadú na gcóras sin i gceantar a bheadh díobhálach le chéile do shláinte an phobail nó do cháilíocht uisce. Seachas sin cloígh le Beartas WW-P-2.
WW-P-7	<p>Tacaigh le tionscnaimh Uisce Éireann agus iad a éascú le haghaidh:</p> <ol style="list-style-type: none"> bonneagar nua bailithe agus cóireála fuíolluisce a sholáthar i lonnáoicháil neamhshéaraithe i gcomhar leis na geallsealbhóirí ábhartha go léir trí Bheart A8 den Chlár Ilbhliantúil Uisce Tuaithe nó aon chlár maoinithe ábhartha amach anseo; agus réitigh fhadtéarmacha inbhuanaithe a sholáthar do sheirbhísí uisce oidhreacht arna soláthar ag an fhorbróir Bonneagar i bhforbairt chónaithe i gcomhar leis na geallsealbhóirí ábhartha go léir tríd an Chlár Réitigh Bonneagair um Sheirbhísí Uisce arna Sholáthar ag Forbróirí Ilbhliantúil nó aon chlár maoinithe ábhartha amach anseo.
WW-P-8	<p>Breithniú a dhéanamh ar mholtaí do ghrúpscéimeanna fuíolluisce/séarachais pobalbhunaithe chun an bonneagar cóireála fuíolluisce poiblí atá ann cheana a shíneadh isteach i limistéir gan séaraigh nó bonneagar neamhspleách bailithe agus cóireála fuíolluisce nuair a léiríonn tograí dá leithéid:</p> <ol style="list-style-type: none"> Struchtúir bhainistíochta fhadtéarmacha inbhuanaithe agus réimis chothabhála lena n-áirítear socruithe conarthacha cuí le rannpháirtithe uile an ghrúpa. Cloí le lámhleabhar córais chóireála an EPA do Phobail Bheaga, do Ghnóthais, d'Ionaid Fóillíochta agus d'Óstáin d'aon chórais chóireála ghaolmhara. Faomhadh ó Uisce Éireann sa chás go bhfuil sé beartaithe nascadh le bonneagar fuíolluisce poiblí. Beartas WW-P-2 a chomhlíonadh.
WW-P-9	<p>I limistéir nach bhfuil bonneagar poiblí fuíolluisce iontu, nó áit nach bhfuil dóthain acmhainne nó líonraí cóireála fuíolluisce poiblí ann, ní cheadófar forbairtí a bheartaíonn cóireáil eisiltigh a sholáthar trí nascadh le córas cóireála fuíolluisce pobail príobháideach atá ann cheana nó tograí do chórais chóireála nua dá leithéid.</p>
WW-P-10	<p>Go ginearálta, ní cheadófar tograí forbartha ach amháin nuair a léirítear:</p> <ol style="list-style-type: none"> Nach mbeadh tionchar diúltach acu ar bhonneagar uisce agus fuíolluisce atá ann cheana féin nó atá beartaithe, lena n-áirítear róthógáil ar bhonneagar líonra. Cuireann an láthair san áireamh, agus tá sé ag luí le, oibriú/úsáid nó leathnú na n-ionad cóireála fuíolluisce atá ann cheana nó atá beartaithe. Chuige seo beidh gá le cúlchur/maolán de 100m de ghnáth idir áiseanna cóireála fuíolluisce atá

	<p>ann cheana nó atá beartaithe le PE >50 agus aon fhorbairtí íogaire a bhfuil úsáid leanúnach nó mhinice poiblí ag baint leo (m.sh. cónaithe, miondíola, pobail, oideachasúil).</p> <p>c. Seachas i gcúinsí eisceachtúla:</p> <ol style="list-style-type: none"> i. soláthróidh gach forbairt nua córais draenála uisce bréan agus uisce dromchla ar leith agus ní cheadófar doirteadh uiscí dromchla breise chuig comhshéaraigh (uisce bréan agus uisce dromchla); ii. beidh gá le húsáid Dhearadh Uirbeach atá íogair ó thaobh Uisce/Réitigh Dúlrbhunaithe i gcórais bhainistíochta uisce dromchla laistigh d'fhorbairtí poiblí agus príobháideacha agus laistigh den fhearann poiblí chun méid an dromchla crua agus na pábhála a íoslaghdú, rud a laghdóidh an baol tuilte agus a fheabhsóidh cáilíocht an uisce. ; <p>d. Beidh gá le bearta caomhnaithe uisce (e.g. buaint uisce báistí) mar chuid dhílis d'fhorbairtí, ach amháin i gcúinsí eisceachtúla agus nuair is iomchuí déanamh amhlaidh.</p>
WW-P-11	<p>Ní cheadófar iarratais ar thollpholl/toibreacha príobháideacha molta ach amháin nuair a léirítear:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Níl sé indéanta nascadh le soláthar uisce poiblí nó le grúpscéim. b. Is féidir soláthar uisce inólta a sholáthar de réir chaighdeáin Uisce Óil an AE. c. Ní bheidh aon drochthionchar ag an fhorbairt ar cháilíocht an uisce.
WW-P-12	<p>Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle tacú le síneadh a chur leis an líonra séarachais phoiblí a fhreastalaíonn ar Ghleann Cholm Cille ón imeall thiar atá ann faoi láthair chomh fada siar leis an cheantar atá sainithe go ginearálta ag Sráidbhaile Dúchais Ghleann Cholm Cille.</p>
WW-P-13	<p>Cinntigh nach mbíonn drochthionchar ag forbairtí nua ar sholáthar uisce óil Loch Moirne. Beidh ar aon fhorbairtí scála sa chomharsanacht ghinearálta foinsí uisce os cionn talún agus faoi thalamh a sholáthraíonn an Loch a shainaithint agus a léiriú nach mbeidh aon drochthionchar ar na soláthairtí seo.</p>

8.3 Teileachumarsáid

Is príomhghnéithe d'fhorbairt eacnamaíoch agus shóisialta an Chontae iad líonraí Teileachumarsáide ardluais. Tacaíonn seirbhísí leathanbhanda agus teileafónaíochta ardluais le gach earnáil eacnamaíoch, cuireann siad rochtain uilíoch ar fáil ar sheirbhísí poiblí, tá siad ríthábhachtach do mhalartú náisiúnta agus idirnáisiúnta earraí agus seirbhísí, agus gníomhaíonn siad mar chatalaíoch chun idirghaolmhaireachtaí eacnamaíocha a athrú trí athrú teicneolaíochta tapa.

Tá forbairt tapa agus leanúnach Teicneolaíochtaí Faisnéise agus Cumarsáide (TFC), agus an fás fairsing ar úsáid an Idirlín mar thairseach rochtana ríthábhachtach chuig an trádáil idirnáisiúnta in earraí agus i seirbhísí, idirghníomhaíocht líonraithe sóisialta agus ar chóineasú atá ag teacht chun cinn ar fheidhmchláir chraolacháin meán príomhshrutha agus cumarsáide soghluaiste, ag cruthú éileamh atá ag méadú i gcónaí ó úsáideoirí gnó, oideachais, craolacháin meán agus cónaithe ar luasanna íoslódála agus uaslódála níos airde, níos mó cumais agus iontaofacht agus athléimneacht níos fearr.

Tá líonra Teileachumarsáide ardluais inbhuanaithe ríthábhachtach do sholáthar seirbhísí leathanbhanda inrochtana ar ardchaighdeán do chách. Cuimsíonn sé seo raon ardán Teileachumarsáide, a forbraíodh ar bhealach atá íogair don chomhshaol.

Le blianta beaga anuas tá dul chun cinn suntasach déanta trí thionscadail chómhainithe Náisiúnta agus AE chun dul i ngleic leis an chroílíonra leathanbhanda agus easnaimh nascachta idirnáisiúnta, trí chur i bhfeidhm na Scéimeanna Líonraí Achair Uirbeach sna bailte seo a leanas sa Chontae: Gaoth Dobhair, Leitir Ceanainn, Bun Dobhráin, Bun Cranncha, Béal Átha Seanaidh, Bealach Féich/Srath an Urláir, Carn Domhnach agus Baile Dhún na nGall.

Bhunaigh feidhmiú céimneach an tionscnaimh 'Project Kelvin' nascacht idirnáisiúnta den scoth dírithe ar Thairseach Leitir Ceanainn-Doire. Soláthraíonn an teicneolaíocht seo rochtain dhíreach ar chábla snáthoptaice tras-Atlantach fomhuirí a shíneann chuig líonraí cábla snáthoptaice talamhbhunaithe le nascacht ar fud Cheanada, SAM, an RA agus mórtíor na hEorpa. Sheol críochnú an tionscadail Dún na nGall agus an réigiún mar shuíomh tarraingteach do chuideachtaí domhanda, mar thithe airgeadais ceannródaíocha, soláthraithe seirbhíse margaí malairte agus cuideachtaí meán a dteastaíonn bandaleithead sárthapa, ard-acmhainne, ar phraghas iomaíoch, athléimneach agus folaigh íseal. Sonraíonn Léarscáil 8.3.1 bealach líne Kelvin, chomh maith le suíomh malartuithe DSL Eircom, an t-idirnascaire leathanbhanda idir an Phoblacht agus Tuaisceart Éireann agus líonra cnámh droma leathanbhanda Eircom.

Chuir tionscadail eile ar nós an Scéim Leathanbhanda Náisiúnta agus an tionscadal Seirbhísí Líonra Pobail seachadta go háitiúil feabhas ar infhaighteacht seirbhísí leathanbhanda den chéad ghlúin ar fud an chontae.

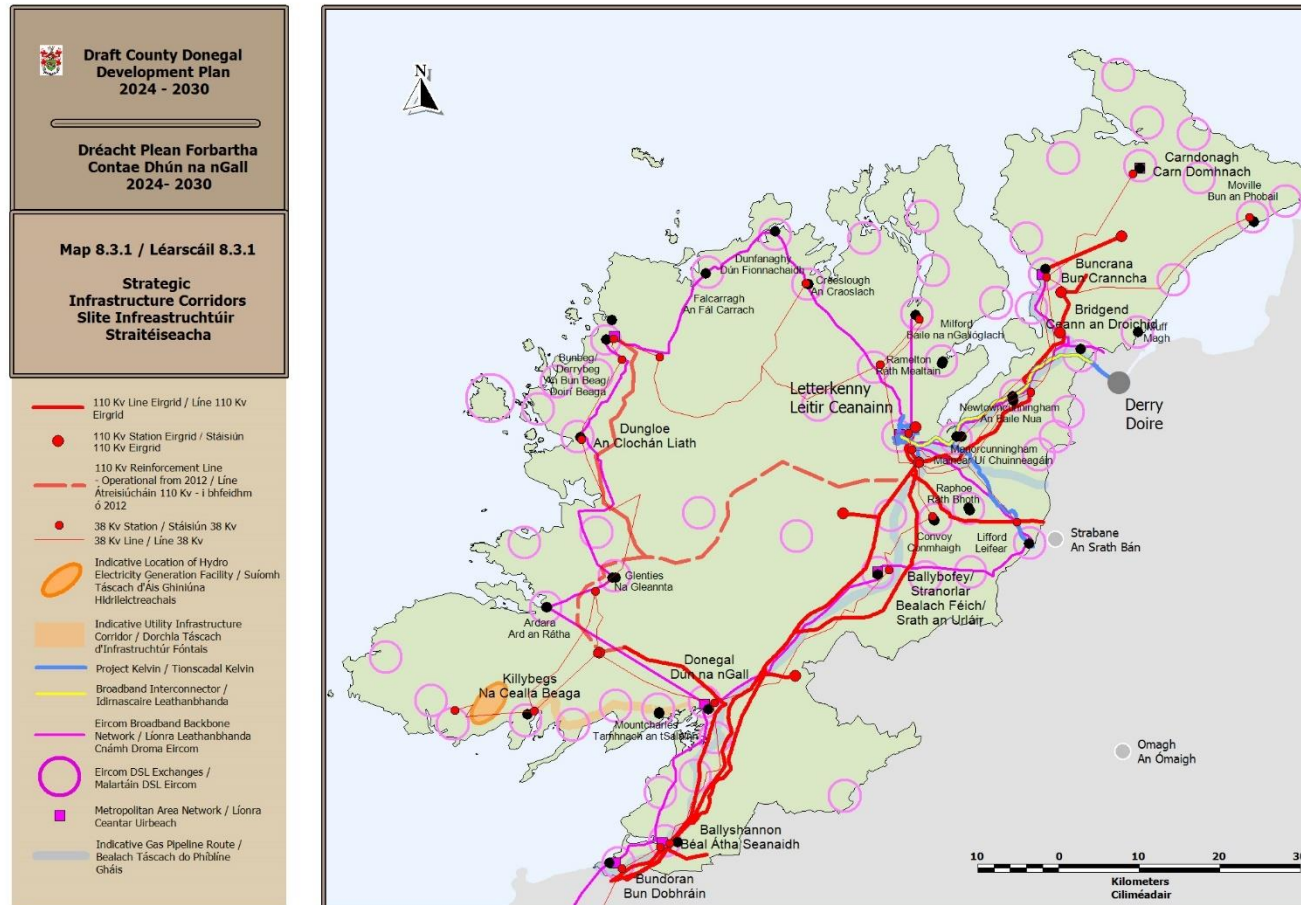
Tá infheistíocht shuntasach déanta ag Cuideachtaí Teileachumarsáide iad féin i seirbhísí seasta agus soghluaiste Teileachumarsáide ar bhonn tráchtála le blianta beaga anuas. Tá céatadán ard de mhalartuithe leathanbhanda ardluais cumasaithe i gContae Dhún na nGall i gcomparáid le contaetha tuaithe eile. Mar aon le codanna eile den Tír, áfach, tá deighilt tuaithe/uirbeach i dtéarmaí leathanbhanda ardluais ag teacht chun cinn, rud atá mar fhócas sa Phlean Náisiúnta Leathanbhanda.

8.3.1 An Plean Náisiúnta Leathanbhanda

D'aithin Rialtas na hÉireann an tábhacht a bhaineann le leathanbhanda ardluais go háirithe do cheantair thuaithe agus tá straitéis chuimsitheach idirghabhála forbartha aige – an Plean Náisiúnta Leathanbhanda. Is tionscnamh beartais de chuid an Rialtais é an Plean Náisiúnta Leathanbhanda atá dírithe ar leathanbhanda ardluais a sholáthar do gach saoránach agus gnó in Éirinn. Tá an cuspóir seo á bhaint amach trí mheascán d'infheistíocht tráchtála luathaithe ó oibreoirí Teileachumarsáide, agus

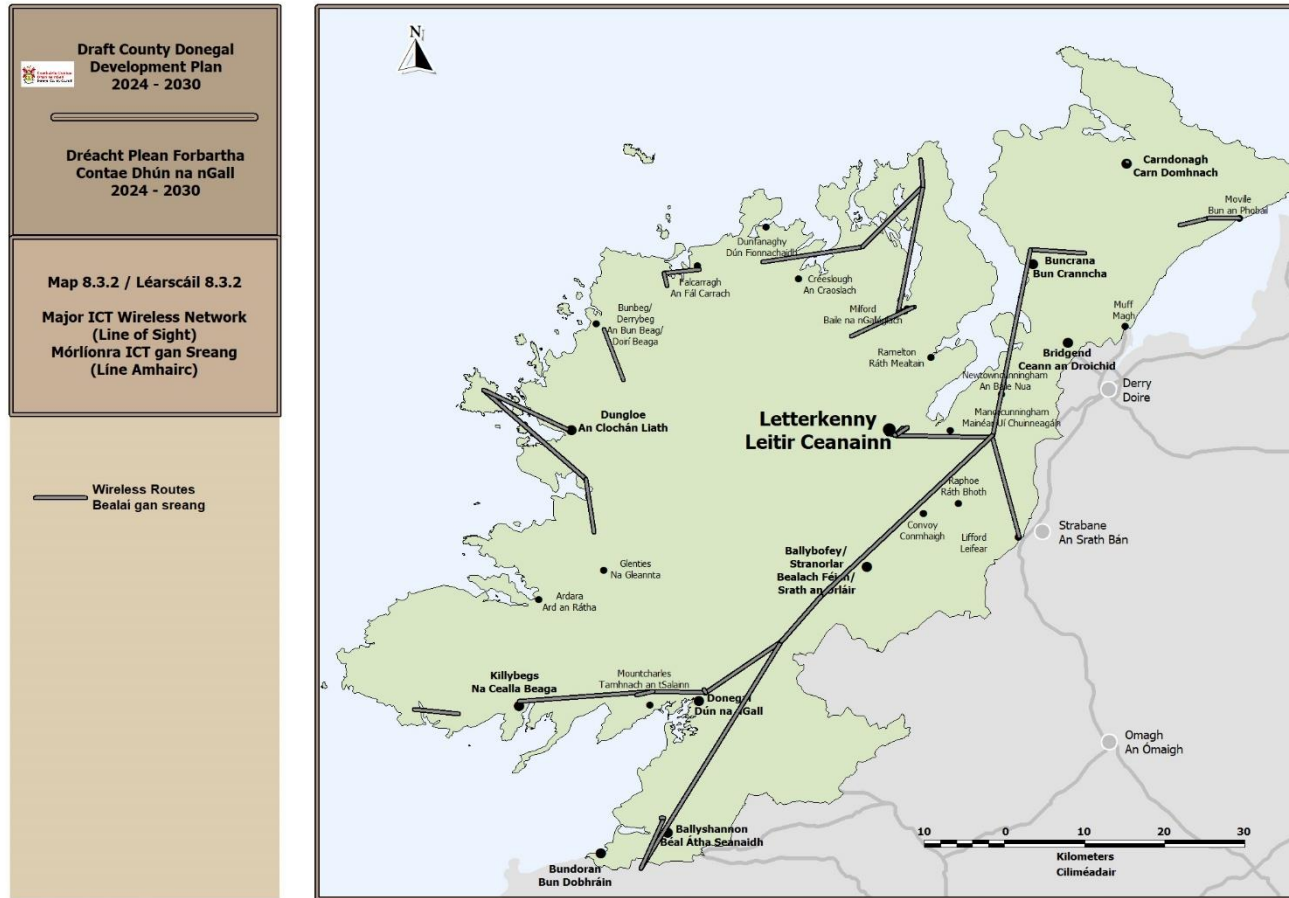
clár idirghabhála Stáit chun leathanbhanda ardluais a sholáthar do na codanna sin den tír nach bhfuil sé indéanta go heacnamaíoch don earnáil tráchtála infheistíocht a dhéanamh iontu. Tá cleachtadh cuimsitheach mapála déanta ag an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil chun áitribh a mbeidh oibreoírí tráchtála ag freastal orthu agus áitribh nach ndéanfaidh oibreoírí tráchtála freastal orthu a shainaithint. Cuideoidh an scéim idirghabhála stáit le seirbhísí leathanbhanda ardluais a sholáthar sa réimse idirghabhála trí phróiseas iomaíoch. I gContae Dhún na nGall beidh oibreoírí tráchtála ag freastal ar thart ar 48,249 áitreabh agus déanfar freastal ar 52,269 áitreabh faoin Straitéis Náisiúnta um Idirghabháil Leathanbhanda.

Aithníonn an Chomhairle líonraí fón póca agus leathanbhanda ardluais mar bhonneagar riachtanach le haghaidh cumarsáide nua-aimseartha, tacaíocht gnó agus fosta chun seirbhís a thabhairt do cheantair uirbeacha, chomh maith le go leor ceantar tuaithe ar fud an Chontae. I nDún na nGall tá tionchar níos tábhachtaí ag an bhonneagar seo ar gheilleagar na tuaithe, ó thaobh na talmhaíochta, na turasóireachta agus gnólachtaí eile, ag laghdú tionchar eacnamaíoch agus sóisialta an iargúlta agus an imeallachais. Is féidir le taitneamhacht amhairc agus díghrádú comhshaoil a bheith ina bpríomhcheist maidir le tograí crainn agus aeróg agus is fiú machnamh cúramach a dhéanamh ar an tionchar carnach agus ar an tionchar sonrath a bhíonn ag gach togra ar leith. Tá suíomh na dtograí teileachumarsáide ina phríomh-bhreithniú chun aghaidh a thabhairt ar chosaint ár n-oidhreacht nádúrtha agus thógtha. Is fearr aeróga a chomhlonnú ar chrainn atá ann cheana féin agus crainn a chomhlonnú ar shuímh atá ann cheana féin mar go gcuirfeadh sé deireadh le héileamh chun láithreacha crann nua a chruthú ar fud an Chontae; ag teacht le moltaí Threoirlínte an Rialtais ar Aeróga Teileachumarsáide agus Struchtúir Tacaíochta. Spreagfar lonnú aeróga ar struchtúir atá ann cheana amhail piolín leictreachais agus aeróga mar is cuí. Is príomhuirlis é measúnú tionchair amhairc i gcúinsí cuí chun scrúdú a dhéanamh ar an tionchar a bhíonn ag struchtúr molta ar an timpeallacht ósta

Source - Donegal County Council
 Foinse - Comhairle Chontae Dhún na nGall

Ordnance Survey Ireland data reproduced under OS Licence Number 2023/000204/Donagall County Council. Unauthorised reproduction infringes Ordnance Survey Ireland and Government of Ireland copyright. Ordnance Survey Ireland, 2023. Donegal County Council, 2023.
 Síolta Síocháil: Shuíomh Táscaíoch d'Áis Ghinlúna Hidreleictreachais ó 2012 atá i bhfeidhm ó 2012. Comhairle Chontae Dhún na nGall, 2023.
 To be read in conjunction with relevant accompanying text contained in the front section of this appendix as well as other relevant objectives & policies of the DDS.
 Le léamh i gcomhair leat an t-ábairt bhaineann seo chun tacaíocht a chur ar fáil don ábairt chomh maith le cuspóirí agus bearta ábhairt seo sa PPC.

Objective

TC-O-1	Chun forbairt agus seachadadh líonra teileachumarsáide inbhuanaithe a éascú ar fud an Chontae trí raon córas teileachumarsáide lena n-áirítear an Plean Náisiúnta Leathanbhanda, Is é an plean fóirdheontais Náisiúnta é Leathanbhanda Ardluais a sheachadadh do gach teaghlach tuaithe lasmuigh de na limistéir a ndéantar freastal orthu ar bhonn tráchtála mar atá sainmhínithe ar Léarscáil an Phlean Leathanbhanda Náisiúnta, faoi réir aird chuí a thabhairt ar oidhreacht nádúrtha agus thógtha agus ar chúrsaí comhshaoil.
---------------	--

Policies

TC-P-1	Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle an móríonra gan sreang TFC (líne radhairc) a chosaint. Déanfar tograí forbartha laistigh den líonra a mheas i gcomhairle le Roinn Córais Faisnéise Chomhairle Contae Dhún na nGall. Sa chás go meastar go mbeidh tionchar diúltach ag an mholadh forbartha ar an líonra, beidh ar an fhorbróir bearta a aithint agus a chur i bhfeidhm chun an bac seo a sháru. Tá an líonra leagtha amach i Léarscáil uimh. 8.3.2. Cuirfear leaganacha nuashonraithe ar fáil thar thréimhse an Phlean trí www.donegalcoco.ie chun uasghrádú agus forbairtí ar an líonra a léiriú de réir mar a thagann siad i bhfeidhm.
TC-P-2	Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle comhshuíomh aeróga agus miasa nua nó athsholáthair a lorg ar chrainn atá ann cheana féin mar chéad rogha, agus comhshuíomh agus cnuasach crann nua ar láithreáin atá ann cheana féin mar dhara rogha, mura ndéantar cás lándoiciméadaithe le haghaidh aeróg, mias agus/nó struchtúr nua a mhíniú na cúinsí beachta a chuireann in aghaidh comhshuíomh agus/nó cnuasaithe. Tacófar go ginearálta le tograí le haghaidh aeróga agus miasa athsholáthair, struchtúir thacaíochta agus bóithre rochtana gaolmhara nuair is féidir iad a lonnú ar bhealach nach mbíonn tionchar diúltach aige ar thaitneamhachtaí amhairc, ar oidhreacht thógtha agus seandálaíochta nó ar leas cáilitheach aon limistéir ar leith.
TC-P-3	I gcás ina bhfuil sé cruthaithe nach féidir comhlonnú nó cnuasach a dhéanamh i gcomhréir le ceanglais Bheartas TC-P-2, tá sé de bheartas ag an Chomhairle go mbeidh a leithéid d'aeróga teileachumarsáide agus struchtúir thacaíochta agus bóithre rochtana gaolmhara suite de réir forálacha 'Telecommunications Antennae and Support Structures, Guidelines for Planning Authorities 1996', (nó mar a d'fhéadfaí a leasú) agus nach dtabharfar tacaíocht de ghnáth do struchtúir dá leithéid laistigh de Cheantair a bhfuil Sár-Árd Sársceimhe iontu, in aice le scoileanna, struchtúir chosanta nó láithreáin seandálaíochta agus séadchomharthaí eile. Laistigh de bhailte agus de shráidbhailte spreagfar oibreoirí lonnú in eastáit/limistéir thionsclaíochta nuair is féidir.
TC-P-4	Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle a éileamh, nuair is cuí, (trí choinníoll pleanála más gá) go gcuirfí isteach ductáil leathanbhanda i gcomhar le scéimeanna bóithre, séarachais, príomhphíobáin uisce, tráchtála agus cónaithe, lena n-áirítear áitribh tuaithe aonuaire.

8.4 Tuilte

8.4.1 Réamhrá

Is tarlú nádúrtha tuilte nach féidir a chosc go hiomlán. Is iad fachtóirí éagsúla is cúis leis (m.sh. báisteach, abhainn, taoide/cósta, screamhuisce), go minic i dteannta a chéile, agus is féidir leis tarlú i raon suíomhanna. Is féidir le daoine riosca tuilte a mhéadú tuilleadh trí ghníomhartha mar fhorbairtí tógála i láithreacha i mbaol tuilte, ag laghdú toilleadh stórála tuilemhá nó ag méadú rith chun srutha uisce dromchla trí ró-úsáid a bhaint as dromchlaí crua. Is minic a bhíonn sé deacair uainiú agus méid na dtuilte a thuar mar gheall ar idirghníomhú casta dálaí atmaisféaracha agus geografacha as a dtagann tuilte (m.sh. déine agus fad na báistí, méid an dobharcheantair, ithir, grádán, geolaíocht, rith chun srutha uisce dromchla, coinníollacha taoide srl.) . Ina theannta sin, glactar leis go forleathan anois go n-éireoidh tuilte níos minice agus níos déine mar thoradh ar athrú aeráide.

Le blianta beaga anuas tá roinnt tuilte buailte ag Dún na nGall a rinne damáiste suntasach socheacnamaíoch m.sh. Inis Eoghain (2017), Ospidéal Ginearálta Leitir Ceanainn (2013 agus 2014), An Bun Beag (2009) agus Ráth Bhoth (2008). Mar sin féin, measann an Chomhairle gur féidir leis an phróiseas pleanála ról dearfach suntasach a imirt i mbainistiú riosca tuilte trí ghníomhartha trína chinntiú: nach dtógtar forbairtí leochaileacha i láithreacha sainaitheanta a bhfuil baol tuilte iontu, nach laghdaíonn forbairtí an acmhainn stórála nádúrtha a sholáthraíonn tuilemhána, agus ní mhéadaíonn forbairtí rith chun srutha uisce dromchla agus os cionn rátaí nádúrtha.

8.4.2 Reachtaíocht agus Treoir

Molann reachtaíocht agus treoir ábhartha an cur chuige réamhchúramach maidir le bainistiú riosca tuilte sa phróiseas forbartha. Áirítear le forálacha ábhartha:

- *Treoir an AE maidir le Tuilte (2007/60/CE)*: Tá sé mar aidhm ag an Treoir iarmhairtí díobhálacha tuilte ar shláinte an duine, ar an chomhshaol, ar an oidhreacht chultúrtha agus ar ghníomhaíocht eacnamaíoch a laghdú agus ceanglaítear ar na Ballstáit méideanna tuilte agus sócmhainní agus

daoine atá i mbaol sna limistéir sin a mhapáil agus bearta leordhóthanacha agus comhordaithe a ghlacadh chun an riosca seo a laghdú.

'The Planning System and Flood Risk Management - Guidelines for Planning Authorities' (DoEHLG, 2009): Leagtar amach sna Treoirí seo cur chuige seicheamhach chun forbairt a bhainistiú i gceantair atá i mbaol tuilte agus is féidir achoimre leathan a dhéanamh air mar seo a leanas: Seachain forbairt in áiteanna atá i mbaol tuilte; Úsáid talún/forbairt nach bhfuil chomh i mbaol tuilte a chur ina ionad nuair nach féidir é a sheachaint; Úsáid talún/forbairt bheartaithe a chosaint de réir Tástála Fírinne ar leith nuair nach féidir seachaint agus ionadú; Aon bhaol tuilte iarmharach a eascraíonn ón fhorbairt a mhaolú go leibhéal inghlactha sa chás go bhfuil an fhorbairt tar éis dul thar an tástáil bonn cirt.

Éilíonn na Treoirí fosta go n-ullmhófar Measúnachtaí Straitéiseacha Riosca i mBaol Tuilte (SFRA) chun Limistéir Riosca Tuilte a shainiú, measúnú a dhéanamh ar an bhonneagar tuilte atá ann faoi láthair, chun bearta cosanta tuilte féideartha a aithint; agus aithníonn sé ordlathas de Cheantair i mBaol Tuilte agus de chatagóirí Forbartha Leochaileacha trínar féidir an Tástáil Sheicheamhach a chur i bhfeidhm. (Tá na catagóirí Críosanna Tuile agus Forbairtí Leochaileacha a bhaineann leis na Treoirí um Bainistíocht Riosca Tuile leagtha amach sa Ghluais/Sainmhíne thíos.)

NPF NPO57:

Cuspóir Beartais Náisiúnta 57

Feabhas a chur ar an gcáilíocht uisce agus ar an mbainistíocht acmhainní trí:

- A chinntiú go bhfuil deabhainistíocht riosca ann ó thaobh comhforbairt áite trí fhorbairt mhíchuí a sheachaint i limistéir atá i mbaol tuilte de réir na dTreoirí maidir leis an gCóras Pleanála agus maidir le Measúnú Riosca Tuile do na hÚdarás Áitiúla.
- A chinntiú go mbreithneofar na cuspóirí sna Pleananna Bainistíochta Abhantrach go hiomlán
- Réitigh bhainistíochta uisce inbhuanaithe a chomhtháthú, amhail Draenáil Uirbeach Inbhuanaithe (SUDS), dromchlú neamhphóiriúil agus díonta glasa, chun áiteanna sábháilte a chruthú.

8.4.3 Measúnú Straitéiseach ar Riosca Tuile

Choimisiúnaigh an Chomhairle Roughan O'Donovan Consulting Engineers chun tuarascáil ar Mheasúnú Straitéiseach Riosca Tuilte (SFRA) a ullmhú chun eolas a thabhairt d'ullmhú an Phlean Forbartha Contae 2024-2030. Soláthraíonn an SFRA measúnú/aithint ar bhaol tuilte do limistéir an Phlean Forbartha³⁰ de réir "The Planning System and Flood Risk Management – Guidelines for

³⁰ Nóta: Rinneadh Measúnachtaí Straitéiseacha Riosca Tuile roimhe seo do bhailte An Chlocháin Liath (An Clochán Liath), Béal Átha Seanaidh, Carn Domhnach, Baile Dhún na nGall, Na Cealla Beaga agus Ceann an Droichid mar chuid de Phlean Straitéiseach Ceantair Áitiúil na Seacht mBailte 2018-2024; mar sin ní cuid de thuarascáil SFRA don CDP 2024-2030 é Measúnú Riosca Tuile Chéim 2 do na lonnaithe seo. Mar an gcéanna, tá tuarascáil SFRA ar leith ullmhaithe do bhaile Leitir Ceanainn mar chuid d'ullmhú Dhréachtphlean Leitir Ceanainn agus Iompar Áitiúil 2023-2029.

Planning Authorities" (The Guidelines), 2009, arna fhoilsiú ag an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil agus Oifig na nOibreacha Poiblí (OOP).

8.4.4 Léarscáileanna Riosca Tuile

Thug Roughan O'Donovan faoi Aithint Riosca Tuile Chéim 1 chun aon saincheisteanna bainistíochta tuilte nó uisce dromchla laistigh den Chontae a aithint a d'fhéadfadh go mbeadh gá le himscrúdú breise. Mar chuid den chéim seo fuarthas na sonraí is déanaí a bhí ar fáil ag an am ullmhúcháin ó Oifig na nOibreacha Poiblí (OOP) agus ó Chomhairle Contae Dhún na nGall. Chuir faisnéis faoi bhaol tuilte ar chumas Chomhairle Contae Dhún na nGall cur chuige seicheamhach 'Na Treoirínte' a chur i bhfeidhm maidir le bainistiú riosca tuilte, agus nuair is gá an Tástáil Fírinne, chun láithreáin a mheas le haghaidh criosú talún oiriúnach agus aithint conas is féidir riosca tuilte a bhainistiú mar chuid den Phlean Forbartha.

Léiríonn torthaí an mheasúnaithe céim 1 go bhfuil illonnaíochtaí laistigh de limistéar an Phlean Forbartha i mbaol tuilte. Dá réir sin, rinneadh measúnú ar Chéim 2 chun na foinsí tuilte a d'fhéadfadh cur isteach ar lonnaíochtaí a dheimhniú agus tá sraith léarscáileanna criosanna tuilte curtha ar fáil laistigh den tuarascáil SFRA (féach Aguisín A de thuarascáil SFRA). Díorthaítear na léarscáileanna criosanna tuile den chuid is mó ón staidéar CFRAM (Measúnú agus Bainistiú Riosca Tuile Dobharcheantair) agus NCFHM (Mapáil Náisiúnta ar Ghuaise Tuilte Cósta); forlíontar limistéir nach bhfuil clúdaithe i Staidéir CFRAM nó NCFHM le mapáil abhann ó Mheasúnú NIFM (Léarscáileanna Táscacha Náisiúnta).

Aithníonn an Chomhairle gur féidir láithreacha eile a bheith i mbaol ó thuilte nach bhfuil sainaitheanta go sonrach sa SFRA ná nach n-aithnítear i nDréachtphleananna Bainistíochta Riosca Tuile Oifig na nOibreacha Poiblí agus sa léarscáiliú Riosca Tuilte a bhaineann leo. Ina leithéid de limistéir glacfaidh an Chomhairle le cur chuige réamhchúraim, bainfidh sí úsáid as an chur chuige seicheamhach thuasluaite agus úsáidfidh sí tacair shonraí eile atá ar fáil (m.sh. Na léarscáileanna tuile Stairiúla atá ar fáil ar www.floodmaps.ie, Mapáil Staidéir Straitéise um Chosaint Cósta an OOP).

Gluais/Sainmhínte:

Cineálacha Criosanna Tuile mar a achoimrítear i Rannán 2.23 den Chóras Pleanála agus Bainistíocht Riosca Tuilte - Treoirínte d'Údaráis Phleanála (RCORÁ, 2009)

Crios A– Dóchúlacht ard tuilte, m.sh. dóchúlacht níos mó ná 1% nó 1 as 100 ó aibhneacha agus dóchúlacht níos mó ná 0.5% nó 1 in 200 ó thuilte cósta.

Crios B - Dóchúlacht mheasartha tuilte, m.sh.) idir dóchúlacht 0.1% nó 1 in 1,000 bliain agus 1% nó 1 in 100 bliain do thuilte abhann agus idir 0.1% nó 1 in 1,000 bliain agus 0.5% nó 1 in 200 do thuilte cósta.

Crios C - Dóchúlacht íseal tuilte, m.sh. níos lú ná 0.1% nó 1 in 1,000 bliain do thuilte abhann agus cósta). Clúdaíonn crios tuile C gach limistéar lasmuigh de Chrios A nó B.

Tábla 8.4.1: Aicmiú Leochaileachta do chineálacha éagsúla forbartha tógtha ó Tábla 3.1 de The Planning System and Flood Risk Management - Guidelines for Planning Authorities (DoEHLG, 2009)

Vulnerability class	Land uses and types of development which include*:
Highly vulnerable development (Including essential infrastructure)	Garda, ambulance and fire stations and command centres required to be operational during flooding; Hospitals; Emergency access and egress points; Schools; Dwelling houses, student halls of residence and hostels; Residential institutions such as residential care homes, children's homes and social services homes; Caravans and mobile home parks; Dwelling houses designed, constructed or adapted for the elderly or, other people with impaired mobility; and Essential infrastructure, such as primary transport and utilities distribution, including electricity generating power stations and sub-stations, water and sewage treatment, and potential significant sources of pollution (SEVESO sites, IPPC sites, etc.) in the event of flooding.
Less vulnerable development	Buildings used for: retail, leisure, warehousing, commercial, industrial and non-residential institutions; Land and buildings used for holiday or short-let caravans and camping, subject to specific warning and evacuation plans; Land and buildings used for agriculture and forestry; Waste treatment (except landfill and hazardous waste); Mineral working and processing; and Local transport infrastructure.
Water-compatible development	Flood control infrastructure; Docks, marinas and wharves; Navigation facilities; Ship building, repairing and dismantling, dockside fish processing and refrigeration and compatible activities requiring a waterside location; Water-based recreation and tourism (excluding sleeping accommodation); Lifeguard and coastguard stations; Amenity open space, outdoor sports and recreation and essential facilities such as changing rooms; and Essential ancillary sleeping or residential accommodation for staff required by uses in this category (subject to a specific warning and evacuation plan).

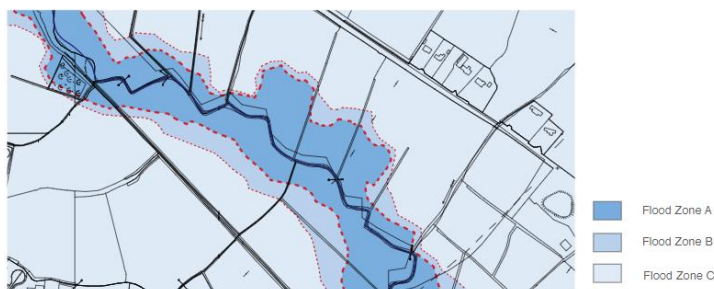
*Uses not listed here should be considered on their own merits

Table 3.1 Classification of vulnerability of different types of development

Tábla 8.4.2: Maitrís Leochaileachta in aghaidh Chrios Tuile mar a tógadh ó Tábla 3.1 de The Planning System and Flood Risk Management - Guidelines for Planning Authorities (DoEHLG, 2009)

	Flood Zone A	Flood Zone B	Flood Zone C
Highly vulnerable development (including essential infrastructure)	Justification Test	Justification Test	Appropriate
Less vulnerable development	Justification Test	Appropriate	Appropriate
Water-compatible development	Appropriate	Appropriate	Appropriate

Fíor 8.4.1: Sampla – Limistéir Chrios Tuile A, B agus C

Cuspóirí

F-O-1

Le cinntiú nach n-eascródh rioscaí tuilte nua do-ghlactha as an bhforbairt, nó nach n-ardóidh an baol tuilte atá ann cheana féin.

Beartais

F-P-1

Chun forbairt a cheadú ach amháin nuair is féidir aghaidh a thabhairt go rathúil ar shaincheisteanna bainistíochta tuilte nó uisce dromchla agus/nó nuair nach bhfuil aon bhaol tuilte iarmharach do-ghlactha don fhorbairt, a áititheoirí agus/nó maoin phríobháideach nó infrastruchtúr poiblí in áiteanna eile laistigh den dobharcheantar. Cuirfear cur chuige réamhchúraim i bhfeidhm maidir le saincheisteanna riosca tuilte a bhreithniú agus áireofar ann cur i bhfeidhm na bprionsabal 'Seachain', 'Ionadaigh', 'Cóirigh' atá leagtha amach i dTreoir Tuilte an AE (2007/60/CE) agus 'The Planning System and Flood Risk Management - Guidelines for Planning Authorities', November 2009, DoEHLG.

I gcás inarb iomchuí, beidh ar iarratasóirí/forbróirí na nithe seo a leanas a chur isteach:

- 'Measúnú Riosca Tuile' neamhspleách de réir na dTreoirlínte thuasluaite nó aon fhoilseachán gaolmhar ina dhiaidh sin agus/nó 'Ríomhanna Draenála Uisce Dromchla', ó dhaoine atá cáilithe go cuí; agus
- fianaise gur comhlíonadh an Tástáil Fírinne atá leagtha amach i Roinn 5.15 de na Treoirlínte thuasluaite nó aon fhoilseachán gaolmhar ina dhiaidh sin.

F-P-2

Chun Úsáid Chórais Draenála Uirbigh Inbhuanaithe (SUDanna) a éileamh lena n-áirítear limistéir mhaolaithe tuilte, bogaigh, scaoileadh rialaithe uiscí dromchla agus úsáid spásanna oscailte agus dromchlaí crua leath-thréscaoilteacha do thograí forbartha uirbeacha.

F-P-3

Chun tacú le forbairt oibreacha leasúcháin tuilte fadtéarmacha agus gearrthéarmacha, lena n-áirítear claífoirt, cosaintí farraige, bealaí draenála, agus linnte tanúcháin agus bogaigh, faoi réir breithnithe comhshaoil lena n-áirítear tionchar féideartha ar uisce sliogéisc ainmnithe agus, dobharcheantair diúilicíní péarla fionnuisce, comhlíonadh Airteagal 6 den Treoir um Ghnáthóga, dea-chleachtas i mBainistíocht Chrios Cósta agus beartais Bainistíochta Acmhainní Mara agus Cósta an Phlean seo.

F-P-4

Gan cead a thabhairt d'fhorbairtí a chuirfeadh bac ar chothabháil cainéil abhann nó draenála.

8.5 Líonraí Tarchuir Leictreachais agus Gáis

‘Tá soláthar bonneagair a bhainistítear go stuama ríthábhachtach chun réigiún nasctha, bríomhar, cuimsitheach, athléimneach agus cliste a sholáthar a chuireann inbhuanaitheacht chomhshaoil agus luachanna cáilíochta beatha i gcroílár ár gcinntí. Cuireann an easpa rochtana ar na tairbhí riachtanacha a sholáthraíonn bonneagar – amhail cumhacht leictreach, uisce glan, teileachumarsáid nua-aimseartha, agus iompar sábháilte iontaofa – bac ar chaighdeáin mhaireachtála níos airde agus is bac suntasach ar fhorbairt eacnamaíoch é.’ (NWRA RSES, p.262)

8.5.1 Líonra Tarchurtha Leictreachais

Mar a tugadh faoi deara san RSES, tá acmhainn níos ísle 110 kV den chuid is mó sa líonra tarchurtha leictreachais reatha sa réigiún agus is beag an toilleadh is airde de bhonneagar tarchurtha 220 kV agus 400 kV. Níl ach na línte 110kV le hacmhainn níos ísle ag freastal ar Dhún na nGall. Déanann an RSES an cás ar son acmhainn tarchurtha feabhsaithe ag féachaint, inter alia, do na nithe seo a leanas: barrachas an tsoláthair réigiúnaigh in aghaidh an éilimh; an dóchúlacht go mbeidh éileamh méadaithe ag eascairt as fás geilleagrach agus an gá atá le freastal ar na hearnálacha fáis seo chun a suíomh sa réigiún a chinntiú; agus an poitéinseal maidir le breis soláthair a onnmhairiú. Tacaíonn Dún na nGall le cur chuige leathan an Tionóil Réigiúnaigh chun an gréasán a fheabhsú m.sh. faoi mar a luaitear i RPO 8.1, 8.2, 8.3 agus 8.4. Tugtar faoi deara, áfach, nach bhfuil aon mholtaí daingne ann faoi láthair chun an acmhainn tarchurtha go Dún na nGall a fheabhsú, agus go bhfuil an t-aon léiriú ar aon ghealltanais don Chontae le fáil sa ‘Tionscadal Thiar Thuaidh (limistéar staidéir)’ dá dtagraítear i dTábla 11 san RSES.

Table 11: Projects in Northern & Western Region

Project Name	Location
North Connacht Project	Roscommon, Sligo, Mayo
Regional Solution Project (series compensation on 400 kV network)	Galway
North South 400 kV Interconnector	Meath, Cavan, Monaghan, Armagh, Tyrone
Bellacorick – Castlebar 110 kV Line update	Mayo
North West Project (study area)	Donegal, Leitrim, Sligo
Bellacorick – Moy 110 kV Line update	Mayo
Cashla – Salthill 110 kV Line update	Galway
Galway 110 kV Station Redevelopment	Galway

Mar a thagraítear in áit eile sa Phlean seo, aithnítear na Cealla Beaga go náisiúnta agus go réigiúnach mar phríomhchalafoirt iascaireachta na hÉireann. Tá an poitéinseal ag an chalafoirt fosta feidhmiú mar phríomh-mhol straitéiseach do thionscadail fuinnimh in-athnuaite amach ón chósta i gcomhthéacs an bheartais náisiúnta um athrú aeráide, agus an feachtas i dtreo acmhainn fuinnimh in-athnuaite na tíre a fhorbairt dá bharr. Mar sin féin, is dócha go ndéanfaidh na heasnaimh sa líonra tarchurtha leictreachais (agus sa ghréasán bóithre straitéiseacha – a dtugtar aghaidh orthu i gCaibidil 8.1) dochar do bhaint amach chuspóirí náisiúnta agus réigiúnacha an Chalafoirt. Mar sin féin, is dócha go ndéanfaidh na heasnaimh sa líonra tarchurtha leictreachais (agus sa ghréasán bóithre straitéiseacha –

a dtugtar aghaidh orthu i gCaibidil 8.1) dochar do bhaint amach chuspóirí náisiúnta agus réigiúnacha an Chalafoirt.

8.5.2 Gás

fáiltíonn an Chomhairle roimh aitheantas san RSES nach bhfuil soláthar gáis ar fáil i nDún na nGall agus an tuairim gur cheart, *laistigh de shaolré an RSES, go mbeadh sé mar uaillmhian ag ár réigiún iniúchadh a dhéanamh ar shíneadh an líonra isteach i gContaetha Shligigh, Ros Comáin, Dhún na nGall agus Liatroma.* Fáiltíonn an Chomhairle roimh thacaíocht bheartais an RSES fosta chun aghaidh a thabhairt ar an easnamh seo mar atá in RPO 8.5, 8.6 agus 8.7.

CBR 8.5

Tacú le tógáil amach an líonra soláthair gáis isteach i gContaetha Shligigh, Ros Comáin, Dhún na nGall agus Liatroma agus i suíomhanna breise sa chuid eile den réigiún.

Cuspóirí

ETN-O-1

Chun uasghrádú an líonra dáileacháin leictreachais a fhreastalaíonn ar an chontae a chinntiú go líonra dáileacháin 220kv ar a laghad.

G-O-1

Chun tógáil amach an líonra soláthair gáis go Dún na nGall a chinntiú.

Caibidil 9

Forbairt Acmhainní Nádúrtha

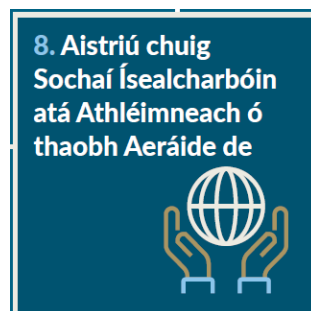
Caibidil 9 –Forbairt Acmhainní Nádúrtha

9.1 Fuinneamh In-athnuaite (Ginearálta)

'Beidh gá le córais nua fuinnimh agus eangacha tarchuir le haghaidh córas giniúna fuinnimh níos dáilte, dírithe ar fhuinneamh in-athnuaite, a bhainfidh leas as an acmhainneacht shuntasach ar an chladach agus amach ón chósta ó fhoinsí fuinnimh mar ghaoth, tonnta agus gréine agus na foinsí is saibhre fuinnimh sin a nascadh leis na foinsí móra éilimh.'
(Tráchttaireacht NPF ar NSO8, lch.15)

Tá giniúint mhéadaithe fuinnimh in-athnuaite aitheanta ag an Rialtas mar phríomhbheart sa straitéis chun astuithe gáis cheaptha teasa a laghdú agus chun oibleagáidí idirnáisiúnta a chomhlíonadh (féach Caibidil 3: 'Aeráid'). Go háirithe, is é ceann de na bearta atá leagtha amach sa 'Plean Gnímh don Aeráid 2021, 2021' (DCCAE) ná go nginfear 80% de leictreachas na tíre ó fhoinsí in-athnuaite.

Tá beartas pleanála náisiúnta sa réimse seo cuimsithe i dTortháil Straitéiseach Náisiúnta 8 (NSO8) agus i gCuspóir Beartais Náisiúnta 55 sa NPF:

Cuspóir Beartais Náisiúnta 55

Úsáid agus giniúint fuinnimh in-athnuaite a chur chun cinn ag na suíomhanna cuí laistigh den timpeallacht thógtha agus nádúrtha chun na cuspóirí i dtreo geilleagar ísealcharbóin a bhaint amach faoi 2050 a chomhlíonadh.

Aithníonn an Chomhairle fosta i Straitéis Eirgrid 2020-2025, dar teideal 'Transform the Power System for Future Generations', leagtar amach pleananna d'fhás measta 25% ar éileamh leictreachais faoi 2025, mar aon le sprioc de ghlan-astaíochtaí carbóin nialasacha faoi 2050.

In éineacht leis an chomhthéacs straitéiseach seo, ní mór luach oidhreacht nádúrtha, thógtha agus chultúrtha Dhún na nGall a mheas agus an creat beartais seo á ullmhú.

9.1.1 Fuinneamh Aigéin

Aithnítear 'Fuinneamh Gorm' i Straitéis an AE um Fhás Gorm 2012 mar earnáil nach féidir cuidiú le comhlíonadh spriocanna fuinnimh in-athnuaite an AE ach a is féidir fás eacnamaíoch inbhuanaithe agus poist a sheachadadh sa gheilleagar gorm fosta.

D'fhoilsigh an Roinn Cumarsáide, Fuinnimh agus Acmhainní Nádúrtha creat d'fhorbairt eacnamaíoch inbhuanaithe acmhainní fuinnimh in-athnuaite amach ón chósta na hÉireann dar teideal 'Offshore Renewable Energy Development Plan (OREDPA) i mí Feabhra 2014. Leagtar amach sna OREDPanna an fhís seo a leanas: "Ár n-acmhainn fuinnimh in-athnuaite amach ón chósta a chuireann lenár bhforbairt eacnamaíoch agus ár bhfás inbhuanaithe, ag giniúint poist dár saoránaigh, tacaithe ag beartas, pleanáil agus rialúchán comhleanúnach, agus á mbainistiú ar bhealach comhtháite". Aithníonn an OREDPA gur deis shuntasach é forbairt fuinnimh in-athnuaite amach ón chósta do chalafoirt, go háirithe feadh chósta thiar an Atlantaigh. Is deis shuntasach é seo do na Cealla Beaga go háirithe ó thaobh eacnamaíochta agus fostaíochta a ghiniúint chomh maith le taighde agus oiliúint teicneolaíochta.

9.1.2 Bithfhuinneamh

Is é bithmhais an t-ábhar bitheolaíoch a dhíorthaítear ó orgánaigh bheo, nó orgánaigh a bhí beo le déanaí. Ar feadh na gcéadta bliain bhí daoine i nDún na nGall ag brath ar ár n-acmhainní nádúrtha lena n-áirítear móin mar fhoinsé breosla agus feamainn le haghaidh toirchiú barra. Cé go bhfuil baint na móna ag éirí níos neamh-inbhuanaithe, tá raon leathan roghanna inbhuanaithe agus inacmhainne ann. Tá limistéir mhóra d'fhoraoiseacht tráchtála bainistithe inbhuanaithe ag an Chontae a d'fhéadfá a úsáid mar bhreosla adhmaid do mhargaí baile agus tráchtála. Ina theannta sin, léiríonn an fás spéise i mbarraí fuinnimh cosúil le saileach, síol ráibe agus mischantus, deiseanna eile bithbhreosla atá inmharthana agus atá ag fás cheana féin sa Chontae.

9.1.3 Breoslaí Iontaise

Go náisiúnta soláthrófar an soláthar gáis go straitéiseach trí idirnaisc idir Éire agus an RA, rud a chinnteoidh go leor soláthairtí gáis go ceann i bhfad. Tá píblíne nua gáis tógtha ó Bhéal Feirste go Doire agus thacódh an Chomhairle le leathnú na seirbhísí reatha isteach sa Chontae.

9.1.4 Fuinneamh Gréine

Go traidisiúnta ní raibh Fuinneamh Gréine ina fhoinsé fuinnimh in-athnuaite coitianta i gContae Dhún na nGall, ach ciallaíonn dul chun cinn sa teicneolaíocht go méadaítear an cumas chun leictreachas a tháirgeadh ó sholas (fótavoltach) go leictreachas agus teirmeach gréine. Meastar gur féidir le gnáthchóras 2.5kWp suas le 50% de leictreachas bliantúil teaghlaigh a sholáthar.

9.1.5 Fuinneamh Geoiteirmeach

Tá foinse iontach fuinnimh geoiteirmeach ag Éirinn, fuinneamh teasa glan agus inbhuanaithe a stóráiltear faoin talamh, ar féidir a bhaint as trí roinnt modhanna innealtóireachta a bhaineann le druileáil éadomhain agus domhain. D'ullmhaigh Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann (ÚFIÉ) mapáil ar an tír a shainaithníonn limistéir ina bhfuil poitéinseal geoiteirmeach. Tá an léarscáiliú seo ar fáil ar shuíomh Gréasáin an SEAI mar aon le faisnéis eile ar fhuinneamh geoiteirmeach (féach www.seai.ie).

Cuspóirí Ginearálta

E-O-1	Chun soláthar fuinnimh in-athnuaite éagsúil agus slán a fhorbairt go hinbhuanaithe chun freastal ar éilimh agus leas a bhaint as buntáiste iomaíoch suímh an Chontae.
E-O-2	Chun an t-uasacmhainneacht a bhaint amach ó acmhainní fuinnimh gaoithe an Chontae atá ar comhréir leis an timpeallacht ghlactha agus patrúin forbairtí áitiúla atá comhsheasmhach le pleanáil chúí agus forbairt inbhuanaithe, ag cur leis an tiomáint náisiúnta ar an chaoi sin i dtreo shlándáil an tsoláthair fuinnimh a chinntiú.
E-O-3	Chun neartú na heangaí leictreachais go dtí rátáil íosta 220KV a éascú chun leas a bhaint as fuinneamh agus é a dháileadh.
E-O-4	Chun forbairt inbhuanaithe Dhún na nGall a éascú mar Lárionad Sármhaitheasa don teicneolaíocht in-athnuaite, agus na Cealla Beaga mar ionad seirbhíse amach ón chósta agus mar mhol fuinnimh in-athnuaite.

E-O-5	Le cinntiú nach mbíonn drochthionchar ag forbairtí fuinnimh gaoithe ar thaitneamhachtaí reatha na réadmhaoine cónaithe, agus ar ionaid chónaithe eile (mar a shainmhínítear sna 'Sainmhínithe' thíos).
--------------	--

Beartais Ghinearálta

E-P-1	Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle forbairt atreisthe eangaí a éascú lena n-áirítear naisc eangaí agus líonra fuinnimh trasteorann (leictreachas agus gás) isteach sa Chontae agus tríd, laistigh den Réigiún, agus tacú le forbairt naisc eangaí trasteorann, faoi réir cuspóirí agus beartais eile an Phlean seo.
E-P-2	tas de chuid na Comhairle é: <ol style="list-style-type: none"> forbairt iomchuí ar fhuinneamh in-athnuaite agus tionscadail stórála fuinnimh a eascraíonn ó fhoinsí éagsúla a éascú, lena n-áirítear hidreachumhacht, fuinneamh aigéin, hidrigin, bithfhuinneamh, bithmhais, grian, gaoth, córais téimh ceantair agus córais téimh geoiteirmeacha agus uisce a stóráil mar acmhainn fuinnimh in-athnuaite cinéiteach, i gcomhréir leis na breithnithe ábhartha uile agus pleanáil chúí agus forbairt inbhuanaithe an limistéir; gan tacaíocht a thabhairt don phróiseas a bhaineann le Scoilteadh Hidrálacha (nó fracadh).
E-P-3	Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle suiteálacha fuinneamh gréine a éascú i dtionscadail chónaithe, tráchtála, tionsclaíochta agus tógála poiblí, ar choinníoll nach mbaineann tograí den sórt sin ón oidhreacht thógtha, ag teacht le pleanáil chúí agus forbairt inbhuanaithe an cheantair.
E-P-4	Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle a bheith ina lárionad sármhaitheasa le haghaidh taighde agus forbartha ar theicneolaíochtaí fuinnimh in-athnuaite lena n-áirítear gaoth, hidrea, taoide agus tonnta agus go sonrach chun forbairt Chuan na gCealla Beaga agus Aerfort Dhún na nGall a éascú mar ionaid chothabhála, sheirbhíse agus soláthair i gcomhthéacs cuspóirí agus beartais eile an Phlean seo.
E-P-5	Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle féachaint lena chinntiú, nuair is indéanta, go gcuirfear línte cumhachta faoin talamh, ag féachaint go háirithe do thaitneamhacht sárscéimhe an tírdhreacha glactha.
E-P-6	Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle nach mbreithneofar tograí le haghaidh naisc eangaí feadh an ghréasáin bóithre náisiúnta ach amháin tar éis deireadh réasúnta a bheith curtha le bealaí malartacha féideartha eile ar chúiseanna íogaireachta comhshaoil.

9.2 Fuinneamh Gaoithe

Aithníonn Comhairle Contae Dhún na nGall an tábhacht a bhaineann le fuinneamh gaoithe mar fhoinsé fuinnimh in-athnuaite a d'fhéadfadh ról ríthábhachtach a bheith aige maidir le spriocanna náisiúnta a bhaint amach maidir le laghdúithe ar spleáchas ar bhreosla iontaise agus mar sin astuithe gáis cheaptha teasa. Ó thaobh luas na gaoithe agus comhsheasmhachta de, tá Dún na nGall suite go hidéalach agus go straitéiseach ar chósta an Atlantaigh Thiar Thuaidh agus baineadh leas suntasach as an acmhainn fuinnimh gaoithe seo cheana féin. Mar sin gineann Dún na nGall aschuir shuntasacha fuinnimh gaoithe cheana féin i gcomparáid le contaetha eile in Éirinn agus tá sé anois ina onnmhaireoir fuinnimh, in ainneoin an bhonneagair eangaí leictreachais atá ar fáil sa Chontae agus sonrúcháin suntasacha

comhshaoil agus oidhreacht a chlúdaíonn breis agus aon trian den Chontae. Tá sé dúshlánach mar sin cur chuige cothrom a bhaint amach maidir le láithreacha oiriúnacha breise a aithint nach mbainfeadh ó acmhainn radhairc agus comhshaoil an Chontae.

Tugtar aghaidh i gCaibidilí 7: 'Forbairt Eacnamaíoch' agus 14: 'Muirí, Cósta agus Oileán' ar an phoitéinseal do ghaoth amach ón chósta, agus ar chumas Dhún na nGall cuidiú leis an acmhainn seo a bhaint amach i dtéarmaí áiseanna ar an chladach (go háirithe ag Calafort na gCealla Beaga).

Maidir le fuinneamh gaoithe ar an chladach, tá cur chuige na Comhairle ullmhaithe ag féachaint do na 'Treoirínte um Fhorbairt Fuinnimh Gaoithe, 2006' (DHPLG) ('na Treoirínte') [tá sé curtha in iúl don Údarás Pleanála go mb'fhéidir nach bhfuil aird aige ar na Dréacht-Treoirínte, 2019 go dtí go dtabharfar chun críche iad]. Cé go bhfuil an tábhacht a bhaineann le dul i ngleic le hathrú aeráide chun tosaigh sa bheartas náisiúnta, agus cé go n-aithnítear tiomantas an Rialtais do spriocanna a bhaint amach mar a pléadh thuas, forálann na Treoirínte nach mór é seo a bhaint amach ar bhealach cothrom: *'caithfidh an plean forbartha cothromaíocht réasúnta a bhaint amach idir freagairt do Bheartas an Rialtais ar fhuinneamh in-athnuaite agus a chumasú leas a bhaint as acmhainní fuinnimh gaoithe limistéar an údaráis phleanála ar bhealach atá comhsheasmhach le pleanáil chuí agus forbairt inbhuanaithe, tuairimí dlísteanaigh na bpobal áitiúil á gcur san áireamh.'* (p.11).

Léarscáil 9.2.1: Is éard is brí le 'Fuinneamh Gaoithe' ná *limistéir a mheastar a bheith oiriúnach nó mí-oiriúnach d'fhorbairt nua fuinnimh gaoithe a aithníodh de bhun anailís chuimsitheach ar íogaireachtaí comhshaoil agus ar acmhainneacht fuinnimh gaoithe an Chontae. Ullmhaíodh an mhapáil ag baint úsáide as anailís criathar spásúil ar fhachtóirí (de réir na dTreoirínte um Fhorbairt Fuinnimh Gaoithe 2006). Sa chás go dtarlaíonn neamhréireacht idir Léarscáil 9.2.1 agus na cuspóirí agus na beartais scríofa atá sa Phlean, is é an téacs scríofa an príomh-bhreithniú ábhartha agus beidh tosaíocht aige ar Léarscáil 9.2.1.*

Ag eascairt as an bpróiseas seo, agus de réir Bheartas WE-P-1 agus Léarscáil 9.2.1, sainaitnítear sa Phlean na hainmniúcháin réimse beartais seo a leanas mar mhodh chun prionsabal inghlacthachta nó eile na bhforbairtí beartaithe feirme gaoithe a chinneadh.

(a) **Inghlactha i bPrionsabal**

Beidh forbairtí feirmeacha gaoithe inghlactha go ginearálta i bprionsabal sna réimsí sin.

(b) **Oscailte chun Breithniú**

Beidh forbairtí feirmeacha gaoithe oscailte go ginearálta lena mbreithniú sna limistéir sin.

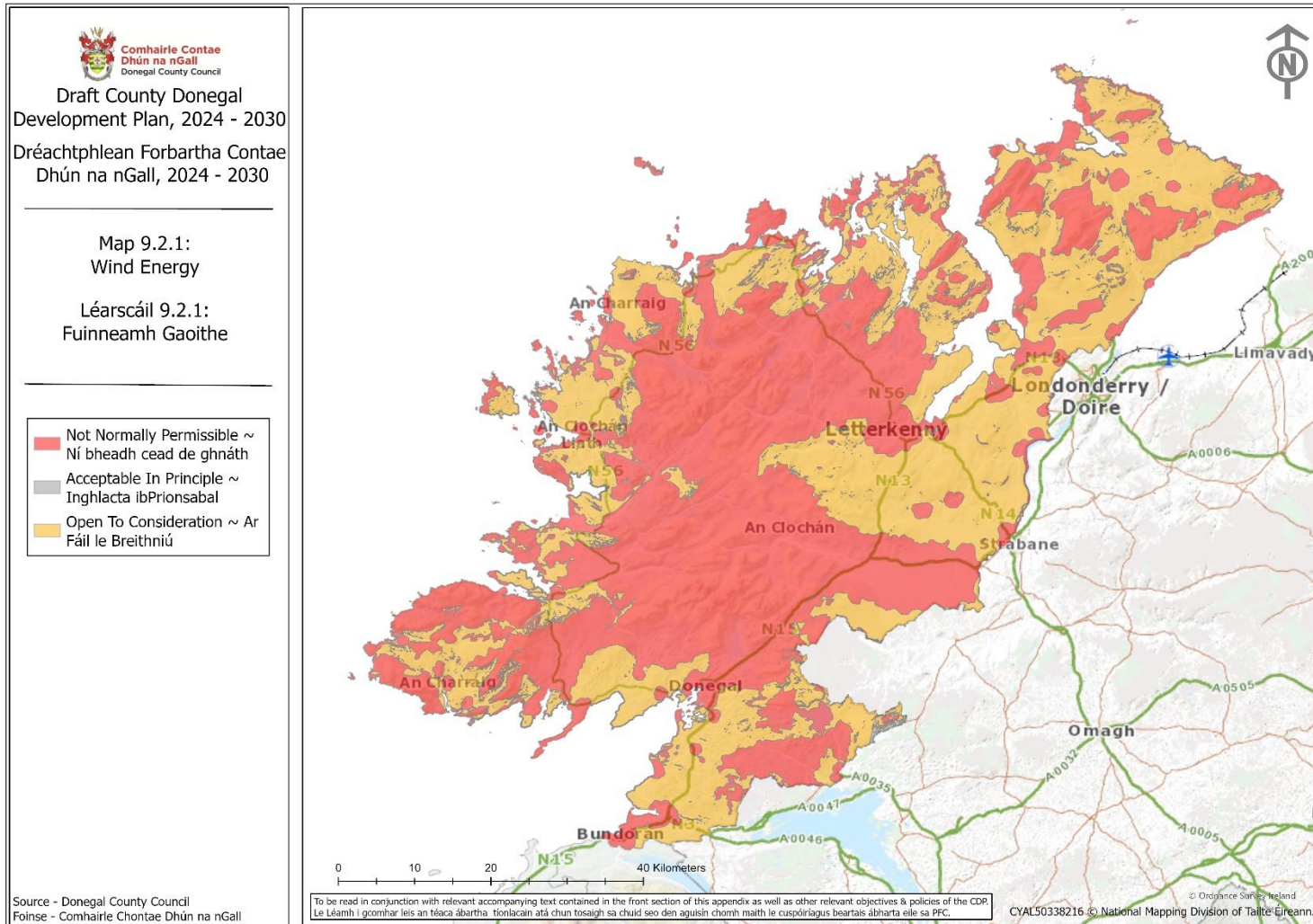
(c) **Nach bhfuil ceadaithe de ghnáth**

Cosúil leis an dá ainmniú eile, aithníodh na ceantair seo de bhun anailís chuimsitheach ar íogaireachtaí comhshaoil agus ar acmhainneacht fuinnimh gaoithe an Chontae. De bhun an chinnidh seo, agus de réir na dtreoirínte náisiúnta, leanann sé nach gceadófar formhór na bhforbairtí feirmeacha gaoithe de ghnáth. Ba cheart feidhm a bheith aige sin go háirithe maidir le tograí den sórt sin ar láithreáin nár forbraíodh roimhe seo, lena n-áirítear láithreáin a bhfuil cead imithe i léig gan cur chun feidhme acu (agus i gcás nach ndearnadh oibreacha substainteacha). D'ainneoin, agus ag féachaint do mheasúnuithe agus cinntí pleanála roimhe seo agus don infheistíocht a rinneadh ina dhiaidh sin, is é seasamh Chomhairle Contae Dhún na nGall go bhfuil gá le cur chuige níos cothroime agus iad ag déileáil le tograí feirmeacha gaoithe sna ceantair seo, áit a bhfuil stair láidir pleanála ann cheana féin. Tagraíonn sé seo do na catagóirí seo a leanas: Feirmeacha Gaoithe atá ann cheana féin; forbairtí atá á dtógáil; forbairtí ina bhfuil ceadanna imithe i léig ach ina bhfuil oibreacha substaintiúla curtha i gcrích; agus Láithreáin Le Cead Beo ach nár thosaigh fós. I gcás suíomhanna den sórt sin, meastar go bhfuil sé réasúnta breithniú a dhéanamh ar thograí chun forbairtí den sórt sin a mhéadú, a uasghrádú agus a fheabhsú de réir na sonraí atá leagtha amach i mBeartas WE-P-1(c)(ii.) thíos.

Leagtar amach sna cuspóirí agus sna beartais atá sa Chuid seo den Phlean creat leathan a mbreithneofar gach togra feirmeacha gaoithe ina leith. Mar sin féin, is dócha go n-eascróidh saincheisteanna breise a chumhdaítear le forálacha eile sa Phlean as tograí feirme gaoithe aonair

agus dá bhrí sin beidh tograí faoi réir chomhlíonadh na gcuaspóirí agus na mbeartas eile a bhaineann leis an bPlean seo.

Laistigh de gach ceann de na hainmniúcháin limistéar fuinnimh gaoithe ar Léarscáil 9.2.1, agus feadh an chomhéadain idir na hainmniúcháin, d'fhéadfadh limistéir bheaga a bheith ann nach gcomhlíonann intinn an ainmniúcháin go hiomlán. Breithneofar aimhrialtachtaí den sórt sin ina n-aonar agus i gcomhthéacs na gcuaspóirí agus na mbeartas eile go léir atá sa Phlean seo, má chuirtear iarratas ar forbairt isteach iontu sin. Beidh dualgas ar an iarratasóir an cás a dhéanamh nach gcomhlíonann an láithreán saintréithe an ainmniúcháin ina bhfuil sé, ach sa deireadh is faoin Údarás Pleanála a bheidh sé breithniú a dhéanamh ar nithe den sórt sin.

Chomh maith leis an gcreat beartaistearcluaite a chur chun feidhme, is é cleachtas na Comhairle a bheidh ann:

- a) de réir Airteagal 22A de na Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt, 2001 (arna leasú), a cheangal ar gach forbróir feirmeacha gaoithe Tuarascáil Chomhphobail a chur isteach lena n-iarratas pleanála, agus beidh an tuarascáil sin ag teacht leis na forálacha ábhartha 'An Cód Cleachtais um Fhorbairt Fuinnimh Gaoithe in Éirinn, Treoirlínte maidir le Rannpháirtíocht an Phobail'; An Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil (Nollaig 2016); agus
- b) a chinntiú, maidir le gach iarratas ar thionscadail fuinnimh in-athnuaite, go ndéanfar sonraí maidir leis an nasc eangaí atá beartaithe agus an bonneagar gaolmhar uile a mheas sa Ráiteas Tionchair Timpeallachta (RTT) agus sa Ráiteas Tionchair Natura de réir mar is gá; a chinntiú go ndéantar gach bóthar a bhaineann le forbairt feirmeacha gaoithe a chothabháil nó a dheisiú ar chostas an fhorbróra chun sástacht na Comhairle.

Polasaithe Fuinnimh Gaoithe

WE-P-1	<p>Go ndéanfar prionsabal inghlacthachta nó eile na bhforbairtí beartaithe feirme gaoithe a chinneadh go ginearálta de réir na dtrí limistéar a shainithnítear i Léarscáil 9.2.1 'Fuinneamh Gaoithe' agus mar a shonraítear thíos:</p> <ol style="list-style-type: none"> (a) Inghlactha i bPrionsabal Beidh forbairt fuinnimh gaoithe inghlactha go ginearálta sna limistéir seo. (b) Oscailte chun Breithniú Is iondúil go mbeifear in ann forbairt fuinnimh gaoithe a bhreithniú sna réimsí sin. (c) Nach bhfuil ceadaithe de ghnáth <ol style="list-style-type: none"> (i) De ghnáth, ní cheadófar tograí forbartha feirmeacha gaoithe ar láithreáin nár forbraíodh roimhe seo, lena n-áirítear láithreáin a bhfuil cead imithe i léig gan chur i bhfeidhm acu (agus i gcás nach ndearnadh oibreacha substainteacha). (ii) Méadú, uasghrádú agus feabhsuithe: feirmeacha gaoithe atá ann cheana féin; forbairtí feirmeacha gaoithe atá á dtógáil; forbairtí ina bhfuil an cead imithe i léig ach go bhfuil oibreacha substaintiúla curtha i gcrích, nó ar láithreáin a bhfuil cead pleanála ar marthain acu, is féidir iad a bhreithniú sa chás go mbeidh na tograí sin teoranta go ginearálta d'aonad pleanála na forbartha reatha, nó i gcás inar féidir a léiriú go bhfuil réamh-mheastachán measartha comhréireach (i gcoibhneas leis an aonad bunaithe) lasmuigh den lorg bunaithe riachtanach agus dosheachanta don tionscadal méadaithe ó thaobh éifeachtúlachtaí oibríochtúla de, agus gur féidir a léiriú thar amhras réasúnach gur féidir gach saincheist chomhshaoil a mhaolú go leordhóthanac.
WE-P-2	<p>Go ndéanfar forbairtí ar fheirmeacha gaoithe:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Níor cheart go mbeadh sé suite laistigh de chríos tionchair amhairc Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha; b. Ní mór gan a bheith suite laistigh de na réimsí seo a leanas, faoi réir na n-eisceachtaí féideartha a leagtar amach i mBeartas WE-P-1(1)(c)(ii): <ol style="list-style-type: none"> i. Abhantrach Gaoth Beara; ii. Conláiste Ardscéimhe go háirithe' ar Léarscáil 11.1 'Conláiste Radhairc' agus iii. Rinn Naomh Eoin.
WE-P-3	<p>Chun a chinntiú go dtabharfar aird ar na nithe seo a leanas sa mheasúnú ar thograí forbartha fuinnimh gaoithe:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Íogaireachtaí thírdhreacha an chontae;

	<ul style="list-style-type: none"> b. tionchar amhairc ar thuairimí cosanta, ionchais, tírdhreacha ainmnithe, chomh maith le tionchair amhairc áitiúla; c. tionchair ar ainmniúcháin caomhnaithe dúlra, limistéir seandálaíochta, láithreáin gheolaíochta contae, struchtúir stairiúla, cearta slí poiblí agus bealaí siúil; d. tionchair áitiúla ar an gcomhshaol, lena n-áirítear iad siúd ar mhaoine cónaithe, amhail torann, scáil-flicker agus rócheannas; e. tionchair amhairc agus chomhshaoil na forbartha gaolmhara, amhail bóithre rochtana, naisc ghléasra agus eangaí ón bhfeirm ghaoithe atá beartaithe go dtí an gréasán tarchurtha leictreachais; f. scála, méid agus leagan amach an tionscadail agus aon éifeachtaí carnacha mar gheall ar thionscadail eile; g. tionchar na forbartha beartaithe ar speicis éan agus mamach faoi chosaint; h. na ceanglais agus na caighdeáin atá leagtha amach i dTreoirlínte um Fhorbairt Fuinnimh Gaoithe RCORÁ 2006, nó in aon Treoirlínte gaolmhara ina dhiaidh sin (nó de réir mar a leasófar). i. 'An Córas Pleanála agus Bainistíocht Riosca i gCás Tuilte, Treoirlínte d'Údaráis Phleanála (2009)'; agus j. foinsí uisce óil a chosaint. <p>Ina theannta sin, beidh 'Tuarascáil Measúnaithe Riosca ar Chobhsaíocht Móna' ag gabháil le gach iarratas ar fhorbairt feirmeacha gaoithe atá suite ar thalamh portaigh agus ar phortach, lena n-áirítear tionscadail athchumhachtaithe agus méadaithe.</p>
<p>WE-P-4</p>	<p>Tacú le forbairt fuinnimh gaoithe ar an láthair atá oiriúnach ar an láthair ag táirgeoirí uathoibríocha/micreatháirgeoirí* nuair is gá fuinneamh a ghintear go príomha chun freastal ar riachtanais láithreacha na forbartha, cibé acu fiontar pobail/ talmhaíochta agus/nó fiontar beag, faoi réir chomhlíonadh na gcuspóirí agus na mbeartas ábhartha eile go léir atá sa phlean seo.</p> <p>Ní chuireann an Léarscáil Fuinnimh Gaoithe 9.2.1 srian ar shuíomh tuirbíní chun críocha uaththáirgthe. *(féach sainmhínte ag deireadh na caibidle)</p>
<p>WE-P-5</p>	<p>A chinntiú go ndéantar gach bóthar a bhaineann le forbairt feirmeacha gaoithe a chothabháil nó a dheisiú ar chostas an fhorbróra chun sástacht na Comhairle.</p>
<p>WE-P-6</p>	<p>A chinntiú go léiríonn gach togra forbartha feirmeacha gaoithe conas a rachaidh an fhorbairt bheartaithe chun tairbhe eacnamaíoch bhuan do na pobail lena mbaineann, trí chineál infheistíochta/úinéireachta pobail, sochair nó díbhinne, nó a leithéid.</p>
<p>WE-P-7</p>	<p>Chun a chinntiú go mbeidh díchoimisiúnú, athchóiriú iaroibríochtúil agus athchóiriú gnáthóg d'fhorbairtí iomarcacha feirmeacha gaoithe indéanta agus praiticiúil nuair a scoirfidh forbairt fuinnimh gaoithe de leictreachas a ghiniúint.</p>
<p>WE-P-8</p>	<p>Chun a cheangal nach mbreithneofar tograí le haghaidh naisc eangaí feadh an ghréasáin bóithre náisiúnta ach amháin tar éis bealaí malartacha féideartha eile a dhíchur go réasúnach ar chúiseanna íogaireachtaí comhshaoil.</p>
<p>WE-P-9</p>	<p>Chun a chinntiú go dtugtar aird sa mheasúnú ar Thograí Forbartha Fuinnimh Gaoithe ar an gCeanglas Sonrach seo a leanas a bhaineann leis an mBithéagsúlacht:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Gnáthóg atá nasctha go feidhmiúil a chailleadh: Tabharfaidh forbróirí tograí fuinnimh gaoithe ar láithreáin ghlasa faoi bhreithmheas réamhthógála ar ghnáthóga. Má bhíonn gnáthóga atá oiriúnach chun tacú le speicis éan sainspéise caomhnaithe i láthair, beidh ar fhorbróirí suirbhéanna éan réamhthógála a dhéanamh chun a dheimhniú an dtacaíonn an láithreán le

sciar suntasach de dhaonraí éan (a mheastar de ghnáth a bheith 1% de dhaonra SPA, tráth a n-ainmnithe). Ag brath ar cibé an ionann éin cháilitheacha agus speicis phóraithe nó speicis fhor-chúlaithe, ní mór suirbhéanna a dhéanamh i séasúr an ghoir nó sa tréimhse thras-chúlaithe (Deireadh Fómhair go Márta). Má léiríonn láithreán gnáthóg atá nasctha go feidhmiúil, beidh gá le bearta seachanta / maolaithe agus beidh gá le Measúnú Cuí saincheaptha chun tacú leis an togra.

- b. Mortláíocht mar gheall ar imbhuailtí le tuirbíní gaoithe oibríochtúla: Léireoidh tograí forbartha fuinnimh gaoithe gur féidir iad a sheachadadh gan éifeachtaí díobhálacha a bheith mar thoradh orthu ar shláine na láithreán Eorpach. Beidh gá le suirbhéanna ar phointí vantage chun na nithe seo a leanas a dheimhniú:
  - i. úsáid fhoriomlán an láithreáin forbartha ag éin Sainspéise Caomhnaithe agus
  - ii. úsáid níos mionsonraithe ag éin Sainspéise Caomhnaithe an limistéir scuabtha tuirbíní ag cur san áireamh sonraíochtaí ar nós airde tuirbíní, fad lann, luas rothlaithe naoisile (mol lann) agus líon na dtuirbíní. D'fhéadfadh sé go mbeadh gá le bearta maolaithe a sheachadadh chun a áirithiú go ndéanfar aon rioscaí iarmharacha a sheachaint nó a laghdú go hiomchuí.
- c. Díláithriú suaitheadh: Chun tionchair easáitithe bhuana a d'fhéadfadh a bheith ann ar speicis éan sainspéise caomhantais a sheachaint, de ghnáth ní thacóidh Comhairle Contae Dhún na nGall le tograí fuinnimh gaoithe laistigh de 1km de Limistéir faoi Chosaint Speisialta mura féidir le fianaise shoiléir ón iarratasóir nó ó thionscnóir scéime a léiriú nach mbeidh aon drochthionchar aige ar shláine an láithreáin.
- d. Cáilíocht Uisce: Áiríteoidh aon fhorbairtí fuinnimh gaoithe laistigh de 1 km ó SPAanna / SACanna íogaire go ndéanfar measúnú ar thionchair dhíobhálacha fhéideartha ar na láithreáin Eorpacha mar gheall ar thionchair cháilíocht uisce agus, i gcás inar gá, go maolófar iad. Áirítear ar bhearta maolaithe athruithe, ach níl siad teoranta dóibh, staidéir ar cháilíocht uisce agus ar bhonnlíne éiceolaíochta, samháltú rith / leachate, seachadadh Pleananna Bainistíochta Comhshaoil Foirgníochta (CEMPanna) agus Pleananna Bainistíochta Uisce (WMPanna) agus comhlíonadh dea-chleachtas tionscail.

Sainmhínte:

1. Uathtáirgeadh

Is éard is uathtáirgeadh leictreachais ann ná leictreachas a tháirgeadh le haghaidh úsáid tomhaltóra féin ar áitreach/láithreán ina bhfuil an fuinneamh le hídiú. Cé nach bhfuil aon uasteorainn leis an sainmhíniú ar uathtáirgeoir, ní mór don Uasacmhainn Easpórtála (MEC) a bheith níos lú ná dhá oiread na hAcmhainne Iompórtála (MIC). Go ginearálta, is úsáideoirí tionsclaíocha mórmhéide fuinnimh iad táirgeoirí uathoibríocha a ghineann fuinneamh gaoithe chun a riachtanais fuinnimh láithreacha a fhritháireamh agus chun a spleáchas ar bhreoslaí iontaise a laghdú. Maidir le giniúint suas le 0.5MW, ní gá do tháirgeoirí uathoibríoch iarratas a dhéanamh tríd an bPróiseas Cur Chuige Próiseála Grúpa (scuaine Geata) le haghaidh nasc leis an eangach. I gcás giniúint idir 0.5MW agus 1MW déantar iad a phróiseáil mar iarratasóirí neamh-GPA más féidir leo a léiriú nach bhfuil aon idirghníomhaíochtaí ann agus go gcomhlíontar critéir mhaithe phoiblí. Is féidir le táirgeoirí uathoibríocha leas a bhaint as taraif onnmhairiúcháin, a comhaontaíodh idir an uathtáirgeoir agus a soláthraí fuinnimh. Athraíonn na rátaí taraife a thairgtear le soláthraí leictreach agus onnmhairiú teicneolaíochta chuig an eangach leictreach. Mar sin féin, tá sé níos costéifeachtaí do tháirgeoir uathoibríoch an leictreachas a ghintear a úsáid chun leictreachas allmhairithe a athsholáthar.

2. Micreatháirgeadh

Is fo-thacar de uathtáirgeadh é micreaghiniúint a rangaíonn ESB Networks mar ghiniúint níos lú ná 11kW nuair a bhíonn sé ceangailte leis an gcuid trí chéim den eangach dáileacháin (400V). Mar sin féin, i gcás fhormhór na n-úsáideoirí, atá ceangailte leis an gcuid aon phas den eangach dáileacháin (230V), ceadáítear rátáil uasta 6kW. Is forbairtí díolmhaithe iad forbairtí fuinnimh gaoithe ar scála beag (ina bhfuil 1 thuirbín) le airde iomlán 13m d'úsáid tís nó 20m d'úsáid thionsclaíoch talmhaíochta agus éadrom faoi réir critéir a shonraítear sna hIonstraimí Reachtúla (IR 83 de 2007 agus IR 235 agus IR 256 de 2008).

3. Glenveagh National Park:

Crios Tionchair Amhairc:- Is éard atá i gcarachtar comhshaoil agus amhairc Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha ná fairsinge geografach na páirce agus a purláin láithreacha. Níor cheart cur i bhfeidhm an pholasáí ábhartha a léiriú mar thailte a bhfuil nasc teoranta fisiciúil nó amhairc acu leis an bpáirc. Tá dualgas ar an iarratasóir méid an tionchair a d'fhéadfadh a bheith ag forbairt fuinnimh gaoithe beartaithe ar an bPáirc Náisiúnta a léiriú

9.2 Tionscal Eastóscach agus Geolaíocht

9.2.1 Cúlra

Is acmhainn nádúrtha shuntasach agus riachtanach iad na comhiomláin d'fhorbairt gheilleagrach leanúnach Dhún na nGall, lena n-áirítear cruthú post agus is ábhair riachtanacha iad do thionscal na tógála. Ní mór don Phlean foráil a dhéanamh maidir le mianraí a eastóscadh go hinbhuanaithe agus go cuí, lena n-áirítear créanna, gairbhéil, gaineamh, cloch, agus comhiomláin faoi réir chomhlíonadh na reachtaíochta agus na dtreoirlínte a bhaineann leo. Go sonrach, i measc na bhfachtóirí nach mór a chur san áireamh chun tionchar aon eastóscadh a íoslaghdú tá, ach níl siad teoranta do thorann, creathadh, deannach, cáilíocht uisce, Plean Bainistíochta Abhantraí an Iarthuaiscirt, oidhreacht nádúrtha agus chultúrtha, tírdhreach agus ábhair dramhaíola.

Is é comhiomlán an t-ainm comhchoiteann le haghaidh taiscí nádúrtha carraige agus gairbhéil agus is é Cumann Geolaíochta na hÉireann a ullmhaíonn mapáil an Phoitéinsil Chomhiomláin in Éirinn agus tá sé ar fáil go forleathan ar líne³¹, is féidir leis an mapáil seo cabhrú le suíomhanna mianraí áirithe ar fud an chontae a aithint ach níl sé le forléiriú mar áiteanna ina mbeadh eastóscadh oiriúnach sa bhabhta. Rialaíonn an tAcht Forbartha Mianraí 2017 taiscéaladh agus forbairt na mianraí go léir seachas cloch, gairbhéal, gaineamh nó cré agus d'fhéadfadh cainníochtaí beaga neamhthráchtála mianraí a bheith i gceist leis sin.

Tá an Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide freagrach as Ceadúnais Lorgaireachta a eisiúint chun tabhairt faoi thaiscéaláíocht mianraí in Éirinn, déantar na ceadúnais seo a athnuachan de ghnáth gach 6 bliana a cheadaíonn cuardach amháin agus ní eastóscadh. Faoi láthair tá ceithre cheadúnas sa chontae³². Tá an RCAC freagrach freisin as léas mianadóireachta nó ceadúnais a eisiúint, teastaíonn cead pleanála agus ceadúnas um Rialú Comhtháite Truailithe (ón EPA) uathu seo agus ceadúnais lorgaireachta freisin sular féidir dul ar aghaidh leis an eastóscadh. Beidh na tionscail eastóscacha á dtreorú freisin ag Cairéil agus Gníomhaíochtaí Coimhdeacha RCORÁ d'Údaráis Phleanála 2004 agus ag Bainistíocht Comhshaoil an EPA sa Tionscal Eastóscach (mianraí neamhsceidealta) 2006.

Moltar do thograí do thionscail eastóscacha aird a thabhairt ar Straitéis Oiriúnaithe Aeráide Dhún na nGall, 2019-2024.

Na Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola (Bainistiú Dramhaíola ó na Tionscail Eastóscacha) 2009 (I.R. 566 de 2009) ar gach Údarás Áitiúil clár a bhunú agus a chothabháil de na tionscail eastóscacha go léir laistigh dá limistéar feidhme lena n-áirítear eastóscadh, cóireáil agus stóráil acmhainní mianraí, oibriú cairéil, agus baint, cóireáil agus stóráil móna. Faoi láthair tá thart ar 170 cairéil aitheanta sa chontae, is féidir iad seo a fheiceáil beo ar shuíomh gréasáin na comhairle ag www.donegalcoco.ie.

Foilsíodh 'Oidhreacht Gheolaíochta Dhún na nGall' i mí na Samhna 2020³³ agus is iniúchadh é ar Láithreáin Gheolaíochta an Chontae i gContae Dhún na nGall. Is éard atá san iniúchadh ná tiomsú de na 2 thuarascáil seo a leanas:

- Iniúchadh ar Láithreáin Gheolaíochta agus Gheomoirfeolaíochta an Chontae i dtuaisceart Dhún na nGall agus
- Iniúchadh ar Láithreáin Gheolaíochta agus Gheomoirfeolaíochta an Chontae i ndeisceart Dhún na nGall

³¹ www.gsi.ie

³² www.donegalcoco.ie

³³ www.gsi.ie

Objective

EX-O-1

To facilitate extractive industries subject to the protection of residential and natural amenities, the prevention of pollution, and the safeguarding of aquifers and groundwater.

Beartais

EX-P-1

Is beartas de chuid na Comhairle é go nglacfar go ginearálta le prionsabal na dtionscal eastóscach nua atá beartaithe i gcás ina bhfuil taiscí den sórt sin ann ach amháin:

- a. maidir leis na limistéir/sonrúcháin seo a leanas i gcás nach dtacófar le forbairt den sórt sin:
  - i. Limistéir atá ainmnithe mar Thaitneamhacht Ardscéimhe go háirithe;
  - ii. Láithreáin Ainmnithe Natura 2000, Limistéir Oidhreachta Nádúrtha, Anaclanna Dúlra nó limistéir eile a bhfuil tábhacht leo chun flóra agus fána a chaomhnú; nó
  - iii. Limistéir a bhfuil acmhainneacht shuntasach seandálaíochta ag baint leo.
- b. Sna cásanna seo a leanas, mura féidir a léiriú go soiléir nach mbeadh drochthionchair shuntasacha ag an bhforbairt ar na taitneamhachtaí ná ar an gcomhshaoil;
  - i. radharcanna agus ionchais, Glasbhealaí, Gormbhealaí agus bealaí turasóireachta aitheanta.

EX-P-2

Is beartas de chuid na Comhairle é gan tacú le tograí forbartha d'fhorbairtí tionscail eastóscacha ach amháin i gcás ina sainaithnítear sna tograí sin bearta maolaithe ábhartha stóinsithe agus éifeachtacha maidir leis na tionchair chomhshaoil a bhfuiltear ag súil leo ó fhorbairt den sórt sin de réir Threoirlínte Cairéil agus Gníomhaíochtaí Coimhdeacha an RCORÁ d'Údaráis Phleanála 2004 agus Treoirlínte an EPA um Bainistíocht Comhshaoil sa Tionscal Eastóscach (mianraí neamhsceidealta), 2006. Áireofar ar na tionchair sin a bheidh le breithniú: torann agus creathadh; sil-leagan deannaigh/cáillíocht an aeir; soláthairtí uisce agus screamhuisce; oidhreacht nádúrtha; tírdhreach; tionchar tráchtá agus bóithre; oidhreacht chultúrtha; bainistiú dramhaíola; córais bhainistíochta comhshaoil; agus athchóiriú an láithreáin.

G-P-1

Is beartas de chuid na Comhairle é Láithreáin Gheolaíochta an Chontae (CGS) a chosaint. Dá réir sin, glacfaidh an Chomhairle cur chuige réamhchúraim maidir le tograí forbartha a d'fhéadfadh tionchar a imirt ar CGS. Ba cheart tuarascáil mhionsonraithe ó dhuine inniúil a bheith ag gabháil le tograí ina leagtar amach an tionchar a d'fhéadfadh a bheith ann chun a áirithiú gur féidir cinneadh eolasach a dhéanamh. Sa chás go meastar gur dócha go ndéanfar dochar suntasach don SEC, ní thabharfar cead pleanála mura bhfuil cúinsí sáraitheacha ann a bhfuil tábhacht phoiblí ag baint leo don Chontae.

Carbidil 10 Turasóireacht

Caibidil 10 –Turasóireacht

10.1 Cúlra

Tá clú agus cáil ar Dhún na nGall mar gheall ar a thairiscint turasóireachta saibhir agus éagsúil lena n-áirítear a thírdhreacha garbha cósta, saibhreas tránna gainimh agus gormbhrat, sléibhte gaoithe, na haille farraige inrochtana is airde san Eoraip, ceann de na bailiúcháin is mó d'oiléain amach ón gcósta a bhfuil cónaí orthu agus nach bhfuil cónaí orthu, gnáthóga nádúrtha éagsúla, saol cultúrtha bríomhar agus ceantair Ghaeltachta, agus oidhreacht thógtha shaibhir.

Síneann Slí an Atlantaigh Fhiáin (WAW) feadh 1134 km ar fad de chósta Dhún na nGall. Tá 37 pointe aimsithe sa chontae (21% den WAW ar fad) agus 3 príomhphointe aimsithe sínithe lena n-áirítear Sliabh Liag, Teach Solais Fhánada agus Cionn Mhálanna. Tá saibhreas sócmhainní turasóireachta den chéad scoth ag Dún na nGall, ar a n-áirítear na cinn atá liostaithe i dtábla 10 thíos³⁴.

Tábla 10.1: Nithe is díol spéise do thurasóirí i nDún na nGall agus líon na gcuairteoirí.

Príomh-Nithe Spéise do Thurasóirí i gContae Dhún na nGall (2021)	Líon na gCuirteoirí
Aillte Shliabh Liag	167,528
Cionn Mhálanna	92,924
Gleann Bheatha	87,113
Fánaid	64,529
Páirc Darach	49,000

³⁴ Fáilte Ireland Díol spéise do Chuirteoirí Figiúirí 2021

Músaem & Ionad Oidhreachta Shráidbhaile Tíre Ghleann Cholm Cille	32,500
Caisleán an Doe	28,097
Ionad Cuairteoirí na nDomhnach	25,000
Sráidbhaile Ceardaíochta Dhún na nGall	20,000
IOSAS - Gairdíní Ceilteacha	20,000
Feirm Oscailte Lurgybrack	20,000

Tá earnáil na turasóireachta ina cuid ríthábhachtach de ghníomhaíocht gheilleagrach i nDún na nGall, sin thart ar 13% de phoist sa chontae in 2018, a bhí ag brath go díreach ar earnálacha na turasóireachta agus an fháilteachais. Bhí margadh Thuaisceart Éireann an-tábhachtach i gcónaí don chontae ó thaobh na turasóireachta isteach de agus dá bhrí sin tá an poitéinseal ann 'réigiúnacht' a spreagadh trí chuairteoirí a mhealladh chuig Réigiún an Iarthuaiscirt, rud atá suntasach freisin ó thaobh séasúracht a spreagadh tríd an táirge turasóireachta agus an séasúr a leathnú.

10.2 Beartas agus Treochtaí

Go náisiúnta, is príomhchuspóir turasóireachta de chuid an rialtais é an leas is fearr is féidir a bhaint as ioncam atá dírithe ar Éirinn a lánacmhainneacht a bhaint amach mar cheann scríbe do thurasóireacht thar lear agus, ar an gcaoi chéanna, d'earnáil na turasóireachta intíre, ina leagtar amach na 3 phríomhspríoc seo a leanas:

1. Faoi 2025, méadófar ioncam ó chuairteoirí thar lear go €5 bhiliún i dtéarmaí réadacha.
2. Méadófar an fhóstaíocht a bhaineann le turasóireacht ó 200,000 faoi láthair go dtí 250,000 faoi 2025.
3. 10 milliún cuairt bhliantúil a thabhairt ar Éirinn faoi 2025.³⁵

Go réigiúnach, tá forbairt bhealach camchuarite WAW ina phríomhspreagadh don fhás láidir atá tagtha ar líon na gcuariteoirí chuig an gcontae le deich mbliana anuas, rud a léirigh Fáilte Éireann a d'fhoilsigh dréacht-Straitéis Forbartha Turasóireachta Réigiúnach 2022-2026 le déanaí. Leagtar amach sa straitéis uailmhian chun téarnamh agus fás a spreagadh i réigiún Shlí an Atlantaigh Fhiáin atá ag iarraidh geilleagar na gcuariteoirí a athshlánú agus a fhás, rud a chruthaíonn poist inbhuanaithe ar ardchaighdeán a bhfuil sé mar aidhm leo tacú le pobail áitiúla agus iad a neartú agus an timpeallacht nádúrtha agus thógtha a chosaint ag an am céanna.

Léiríonn Straitéis Turasóireachta Chomhairle Contae Dhún na nGall 2022-2026, na haidhmeanna agus na cuspóirí náisiúnta agus réigiúnacha thuasluaite ina leagtar amach straitéis don Chontae a thugann tús áite do chroíphrionsabal na hinbhuanaitheachta a chinntíonn go dtugann forbairtí agus oibríochtaí turasóireachta i nDún na nGall cosaint agus caomhnú iomlán ar acmhainní nádúrtha saibhre agus oidhrecht shoch-chultúrtha uathúil an Chontae agus ag an am céanna na buntáistí geilleagracha a uasmhéadú do chách i nDún na nGall. Leagtar amach ann an tábhacht a bhaineann le cothromaíocht a bhaint amach chun a chinntiú gur mó na tairbhí ná na costais agus a chinntiú go gcuireann an turasóireacht le caighdeán saoil na gcónaitheoirí i gceann scríbe ar leith. Is é an príomhspríoc ná borradh a chur faoi chomhaireamh na gcuariteoirí, séasúracht a laghdú, agus caiteachas cuairteoirí a fheabhsú agus am a chaitheamh. D'aithin sé freisin Dún na nGall mar 'phríomhcheann scríbe' ar Shlí an Atlantaigh Fhiáin in Éirinn, rud a chuireann eispéireas uathúil do chuairteoirí ar fáil.

Tá an-tóir ar an spéis agus ar an rannpháirtíocht i ngníomhaíochtaí áineasa lasmuigh, go háirithe i dtimpeallacht iar-Covid-19, áit a bhfuil luach na ndaoine amuigh faoin aer ina phríomhchúis shainiúil

³⁵ Straitéis Turasóireachta an Rialtais 'Daoine, Áit agus Beartas ag Fás Turasóireachta go dtí 2025.

do dhaoine Dún na nGall a roghnú mar cheann scríbe saoire, agus tá méadú ag teacht ar líon na ngníomhaíochtaí áineasa féintreoirithe agus eagraithe de bharr sócmhainní nádúrtha an chontae (cósta; aibhneacha agus lochanna; aillte agus easanna; agus cnoic, gleannta agus sliabhraonta). Cuireann an Straitéis Áineasa Lasmuigh do Dhún na nGall treochlár ar fáil chun bonn eolais a chur faoi fhorbairt agus bainistiú inbhuanaithe áineasa amuigh faoin aer sna 5 bliana amach romhainn, agus ag an am céanna an talamh agus an dreach uisce atá uathúil do Dhún na nGall atá uathúil do Dhún na nGall a chaomhnú, agus ar a mbraitheann áineas lasmuigh.

Chomh maith le tacú le leathnú agus forbairt táirgí turasóireachta, tacóidh an chomhairle le hinfheistíocht i bpríomhbhonneagar tacaíochta turasóireachta a aithint agus tús áite a thabhairt di chun freastal ar líon na gcuariteoirí atá ag dul i méid. D'fhéadfaí a áireamh ar bhonneagar tacaíochta den sórt sin modhanna iompair inbhuanaithe a éascú/a sholáthar, bealaí agus bonneagar siúil agus rothaíochta a fhorbairt agus a chothabháil, rochtain soghluaisteachta, comharthaíocht agus áiseanna poiblí mar shamplaí. Tacóidh an chomhairle le hathbhreithníú chun measúnú agus tosaíocht a thabhairt do shuíomhanna infheistíochta ag láithreáin ina ndéanfadh infheistíocht den sórt sin an méid seo a leanas:

- plódú a laghdú agus/nó díghrádú comhshaoil a mhaolú
- aghaidh a thabhairt ar easnaimh bhonneagair a sainaitníodh
- mar chatalaíoch chun ioncam turasóireachta a fhás sa dobharcheantar níos leithne

Meastar go nginfidh Caravanning and Camping €1.8m i dtáillí cíosa láithreáin gach bliain le hioncam/sochair indíreacha de thart ar €4.5m do gheilleagar Dhún na nGall³⁶. Baineann ceanglais shonracha agus soláthar bhonneagair le carbhán agus campáil agus éileoidh an Chomhairle go soláthrófar bonneagar ag láithreacha carbhánaithe aitheanta agus ceadaithe lena n-áirítear rochtain shábháilte ar an láithreán, comharthaíocht, saoráidí dramhaíola agus athchúrsála, leithris/cithfholcadáin, foinsí uisce, painéil faisnéise agus saoráidí mótarbaile mar shamplaí.

³⁶ Staidéar Carbhán, Campála agus Campála Chomhairle Contae Dhún na nGall 2021, KPMG

10.3 Príomhdhúshláin Phleanála

Mar gheall ar an iliomad deiseanna d'fhorbairt turasóireachta laistigh den chontae agus dá bhforbairt inbhuanaithe a chur ar fáil, tá roinnt príomhdhúshláin phleanála nach mór a shárú chun acmhainneacht turasóireachta Dhún na nGall a bhaint amach, mar atá:

- An phríomhacmhainn tírdhreacha atá mar bhonn agus mar thaca ag an táirge turasóireachta a chosaint ar fhorbairt mhíchuí.
- Éascú a dhéanamh ar fhorbairt réimse leathan táirgí agus nithe is díol spéise turasóireachta a thacaíonn le heispéireas na gcuairteoirí trí réimse leathan rudaí a chur ar fáil le feiceáil agus le déanamh (turasóireacht bunaithe ar ghníomhaíocht agus dul i ngleic leis an tírdhreach) agus, ar an gcaoi sin, cur le ham an chuariteora ar bhealach atá comhsheasmhach le féiniúlacht bhranda Shlí an Atlantaigh Fhiáin.
- Bonneagar cuairteoirí a fheabhsú ar fud an chontae.
- Na cuir chuige maidir le príomh-nithe turasóireachta a chosaint agus rochtain cuairteoirí ar an gcéanna a fheabhsú.
- An timpeallacht nádúrtha a chosaint.
- Láithreáin agus déantáin stairiúla agus seandálaíochta lena n-áirítear oidhreacht mhuirí a chosaint.
- Oidhreacht chultúrtha agus teanga a chosaint, go háirithe sa Ghaeltacht.
- Beocht agus be.ogacht shóisialta agus eacnamaíoch lonnaíochtaí a fheabhsú. Ní mór mian an mhargaidh cóiríocht a chur ar fáil in aice le nithe is díol spéise faoin tuath a chothromú leis an gcuaspóir bailte agus sráidbhailte an Chontae a choinneáil agus a athghiniúint.
- Oidhreacht thógtha agus carachtar dúchasach an chontae a chosaint agus a fheabhsú laistigh de cheantair thuaithe agus uirbeacha.
- Bealaí agus suíomhanna amhairc na nglasbhealaí atá ann cheana agus a d'fhéadfadh a bheith ann, siúlbealaí áineasa agus bealaí rothaíochta a chosaint.
- Cosaint agus feabhsú rochtana ar an chontae agus laistigh de a éascú, lena n-áirítear iompar poiblí, rochtain ar bhóithre, aer agus farraige go Dún na nGall.
- Feabhsú an bhonneagair atá riachtanach chun tacú le hacmhainn turasóireachta agus é a neartú tuilleadh a éascú agus go háirithe an margadh long cúrsála sna Cealla Beaga.

10.4 Beartais Ábhartha Eile sa Phlean

Is breithniú tábhachtach í earnáil na turasóireachta chun bainistiú a dhéanamh ar réimsí forbartha a dtugtar aghaidh orthu in áiteanna eile sa Phlean, lena n-áirítear na nithe seo a leanas:

- Bóithre straitéiseacha, aerfoirt, glasbhealaí agus cineálacha eile taistil ghníomhaigh agus forbairt iarnróid;
- Cuanta agus céanna;
- Oidhreacht thógtha;
- An oidhreacht nádúrtha 'Bithéagsúlacht' agus 'Tírdhreach';
- An Ghaeltacht.

Cuspóirí

TOU-O-1

Forbairt inbhuanaithe tháirge turasóireachta Dhún na nGall a éascú mar phríomhthiománaí eacnamaíoch don Chontae agus mar chatalaíoch sóisialta don Chontae agus ag an am céanna tírdhreach, oidhreacht nádúrtha, oidhreacht

thógtha agus pobail an Chontae a chosaint agus a fheabhsú ó fhorbairt mhíchuí a bhainfeadh den táirge turasóireachta.

Policies

TOU-P-1	Forbairt eispéiris/nithe straitéiseacha turasóireachta atá comhsheasmhach le féiniúlacht bhranda Shlí an Atlantaigh Fhiáin agus tionscnaimh eile dá samhail a éascú, agus atá de réir bheartais an Phlean seo go ginearálta.
TOU-P-2	Gan cead a thabhairt d'fhorbairt a bhainfeadh go hábhartha de thaitneamhachtaí amhairc agus radhairc feadh bhealach Shlí an Atlantaigh Fhiáin.
TOU-P-3	Gan cead a thabhairt d'fhorbairtí a bhainfeadh go hábhartha de na taitneamhachtaí amhairc/radhairc ar na bóithre isteach go dtí suíomh amhairc nithe suntasacha turasóireachta, nó na radharcanna a bheadh le fáil uathu.
TOU-P-4	Tacú le prionsabal na ngníomhaíochtaí turasóireachta agus áineasa a bhainfidh leas as acmhainneacht na gcóras abhann i nDún na nGall agus sa réigiún (lena n-áirítear Aibhneacha na Finne agus an Fheabhail), faoi réir cúinsí comhshaoil lena n-áirítear an Treoir maidir le Gnáthóga.
TOU-P-5	D'fhonn: <ol style="list-style-type: none"> a. Tacú le prionsabal na bhforbairtí turasóireachta a bhaineann le hacmhainní/atá bunaithe ar ghníomhaíochtaí (m.sh. siúl, rothaíocht, marcaíocht capall, iascaireacht/slatiascaireacht, spóirt uisce, caitheamh aimsire lasmuigh, ionaid cheardaíochta/chultúrtha/léirmhíneithe) ar fud an Chontae, ach gan limistéir Conláiste Ard-Radhairc a áireamh, áit a léirítear gur <ol style="list-style-type: none"> i. táirge turasóireachta inléirithe é croílár an togra; ii. go bhfuil an táirge sin ag brath go feidhmiúil ar an acmhainn atá á húsáid, nó atá bunaithe ar ghníomhaíocht; agus iii. tá buntáistí eacnamaíocha níos leithne ag baint leis an bhforbairt don phobal. b. Tacú le prionsabal na nithe seo a leanas: <ol style="list-style-type: none"> i. Aonaid chóiríochta ar an láthair i gcomhar leis an bpríomhghnó turasóireachta a sholáthraíonn an táirge turasóireachta; ii. Gné bheag mhiondíola nó caifé/bialann atá coimhdeach leis an bpríomhtháirge turasóireachta agus atá ag brath go feidhmiúil air (amhail siopa brontanas, siopa trealaimh); agus iii. Tacú le bonneagar coimhdeach.
TOU-P-6	Go: <ol style="list-style-type: none"> a. déanfar prionsabal inghlacthachta tograí le haghaidh forbairtí cóiríochta neamhspleácha a bhaineann leis an turasóireacht a chinneadh i gcomhréir leis an tábla seo a leanas; agus b. ní bheidh forbairtí den sórt sin inghlactha go ginearálta ach amháin i gcás inar féidir leo a léiriú go bhfuil na ceanglais shonracha a shaináithnítear sa cholún deiridh den tábla thíos agus na critéir mhionsonraithe a leagtar amach i mBeartas TOU-P-8 agus i mbeartais ábhartha eile an Phlean.

		Laistigh de Cheantair Uirbeacha	Ceantair thuaithe (gan limistéir EHSA san áireamh)	Riachtanais Shonracha Beartais
Cóiríocht 'phríomhshrutha' nuathógtha	Óstáin	✓	x	I gceantair uirbeacha, beidh forbairtí laistigh d'achar sábháilte siúil ó sheirbhísí agus áiseanna áitiúla (m.sh. trí chosán atá ann cheana féin nó trí chosán a theastaíonn mar chuid den fhorbairt)
	Tá óstáin ag brath go feidhmiúil ar acmhainn tuaithe atá ann cheana féin agus coimhdeach léi (m.sh. cúrsaí gailf)	✓	✓	
	Óstáin Bheaga/Tithe Lóistín	✓	✓ (suas le 10 seomra leapa ar a mhéad)	
	Brúnna	✓	✓ (suas le huasmhéid áitiúchá de 20 duine)	
Sintí ar chóiríocht 'phríomhshrutha' atá ann cheana,	Óstáin	✓	✓	D'fhéadfadh cóiríocht modúlach neamhspleách a bheith san áireamh faoi réir choinníollacha an láithreáin.
	Tithe lóistín	✓	✓	
	Brúnna	✓	✓	
Forbairt cóiríochta lena mbaineann athchóiriú/athchóiriú fóirgnimh atá ann cheana		✓	✓	
Forbairtí nua aonaid cóiríochta Réamhdhéanta, Modúlach agus/nó Saoire Shoghluaiste (féach 'Sainmhínithe' thíos)	Tithe soghluaiste statacha, carbháin, aonaid modúlacha indíshuite, cábáin srl	✓	x	Laistigh de limistéir uirbeacha, beidh an fhorbairt laistigh d'achar sábháilte siúil ó sheirbhísí agus saoráidí áitiúla (m.sh. trí chosán atá ann cheana nó atá beartaithe); Bonneagar tacaíochta ardchaighdeán a sholáthar lena n-áirítear bána páirceála dromchla atá deartha go cuí, spás glas atá i gcomhréir le nádúr agus acmhainn an láithreáin, leithris chomhchoiteanna/áisean na cithfholcadáin, foinsí
	Carbháin camchuarite, veaineanna campála, motorhomes agus campáil/glampáil	✓	✓ (suas le huasmhéid comhiomlán 10 n-aonad/pháirc)	
Sintí le forbairtí aonaid cóiríochta	Tithe soghluaiste	✓	✓	

saoire réamhdhéanta, modúlach agus/nó soghluaiste atá ann cheana	statacha, carbháin, aonaid modúlacha in-díshuite, cábáin srl			uisce, saoráidí diúscartha fuíolluisce, comharthaíocht agus áiseanna athchúrsála.
	Carbháin camchuirte, veaineanna campála, motorhomes agus campáil/glampáil	✓	✓ (suas le huasmhéid comhiomlán 10 n-aonad/pháirc)	

Sainmhínte:

Aonad Saoire Modúlach: Aonaid fhéinchiimsitheacha ina bhfuil cithfholcadh, folcadán, leithreas, cistin agus áiseanna/áiseanna eile Aonad Glamping:

Glampáil ghalánta i bhfoirm aonad ar scála beag (uasmhéid 15 méadar cearnach) a sholáthraíonn do chodladh agus scíthe, agus i gcás ina gcuirtear áiseanna wc / cithfholcadh ar fáil i saoráidí pobail ar an láthair amháin.

TOU-P-7

Breithniú a dhéanamh ar thograí forbartha le haghaidh ionaid saoire ar scála a mbeadh tionchar réigiúnach acu ar an margadh turasóireachta lena mbaineann taitneamhachtaí áineasa ardchaighdeán/áiseanna do chuariteoirí agus aonaid chóiríochta bhainistithe ghaolmhara, i gceantair uirbeacha agus thuaithe araon, seachas limistéir de Thaitneamhacht Ard-Radhairc i gcás ina gcomhlíonann siad na critéir seo a leanas:

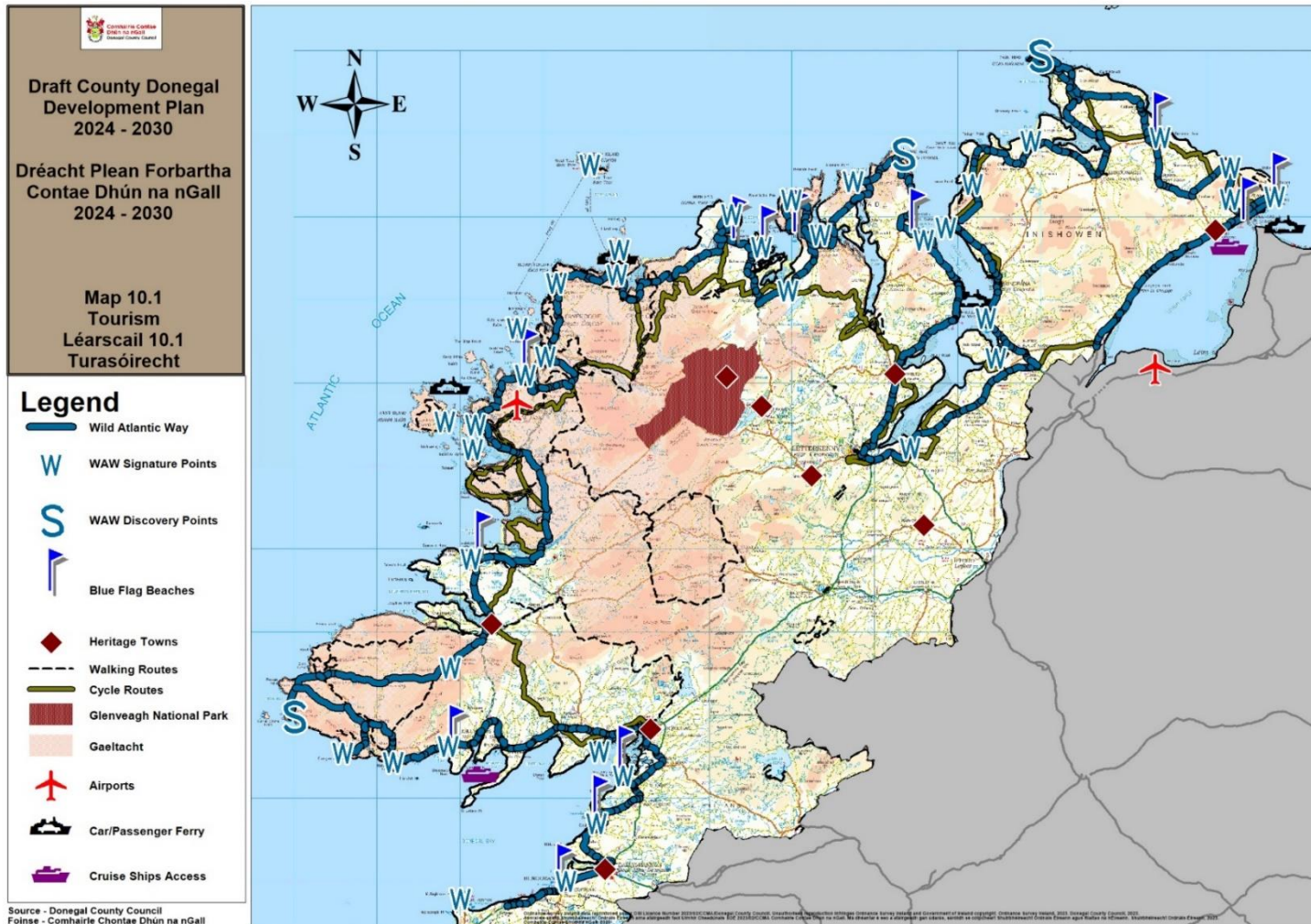
- Cuireann an rogha réimse leathan d'ardchaighdeán ar fáil ar an láthair; gníomhaíochtaí spóirt agus áineasa d'aoisghrúpaí éagsúla (m.sh. clóis súgartha, cúirteanna liathróide, páirceanna uile-aimsire, linnte snámha faoi dhíon, eachaíocht fóillíochta mara, galf, srl) agus áiseanna eile do chuariteoirí (m.sh. fáiltiú, bialann, beár/siamsaíocht tráthnóna, seomraí cluichí) laistigh d'achar siúil na n-aonad cóiríochta.
- Léirítear go gcoinneofar 75% ar a laghad de na haonaid chóiríochta ghaolmhara faoi úinéireacht an ionaid saoire agus go ndéanfar iad a dhearadh agus a ligean ar cíos ar bhonn gearrthéarmach (mí amháin ar a mhéad) i gcomhar leis an ionad saoire agus go mbeidh an chuid eile de na haonaid ar léas ar bhonn níos fadtéarmaí.
- An fhorbairt atá beartaithe ar dhearadh agus leagan amach ardchaighdeán le scagadh teorann nádúrtha, plandáil inmheánach agus tírdhreachú, atá sainithe go fisiciúil agus atá dromchlaithithe go leordhóthanach ar naisc inmheánacha bóthair agus coisithe.
- Tá an fhorbairt laistigh d'achar sábháilte siúil ó sheirbhísí agus áiseanna áitiúla (trí chosán atá ann cheana nó atá beartaithe) áit a bhfuil forbairtí suite laistigh de bhailte agus sráidbhailte nó in aice leo.
- Go bhfuil áiseanna leithris/cithfholcadáin á gcur ar fáil go hoiriúnach san áit a bhfuil áiseanna campála beartaithe.
- Murach sin, chloífeadh sé leis an mBeartas Critéir Ghinearálta maidir le Forbairt Turasóireachta (tagraíonn TOU-P-8).

TOU-P-8

Go gcomhlíonfaidh gach togra forbartha chun Forbairtí Turasóireachta atá ann cheana a chruthú, nó chun Forbairtí Turasóireachta atá ann cheana a leathnú (lena

n-áirítear Forbairtí Táirgí Turasóireachta a Bhaineann le hAcmhainní/Gníomhaíocht bhunaithe, Campervan/Motorhomes agus Láithreáin Stad Carbhán Camchuartha, Óstáin, Tithe Aíochta, Brúnna Turasóireachta, Ionaid Saoire, Tithe Soghluaiste/Láithreáin Champála Páirceanna Carbhán Statacha, agus Forbairtí eile a bhaineann le Turasóirí) na critéir seo a leanas:

- a. Tá suíomh, suíomh agus dearadh na forbartha (lena n-áirítear socrúithe gaolmhara bonneagair agus tírdhreachaithe) ar ardchaighdeán, comhtháthaíonn sé go rathúil le forbairtí atá ann cheana agus nach bhfuil tionchar díobhálach aige, ina n-aonar nó i gcomhar le forbairtí atá ann cheana agus a cheadaítear; cáilíocht radhairc, taitneamhacht amhairc, carachtar tuaithe, sráid-dreach, carachtar dúchasach nó timpeallacht thógtha an cheantair.
- b. Níl an fhorbairt suite laistigh de ghnáthóga ainmnithe ar nós láithreáin Natura 2000 agus Anaclanna Dúlra ainmnithe.
- c. Ní dhéanann an fhorbairt tionchar diúltach ar thimpeallachtaí nádúrtha íogaire.
- d. Tá an fhorbairt suite go mór ar ais ó chóstaí, ó chladaí agus ó bhruacha abhann, agus déantar scagadh leordhóthanach uirthi.
- e. Ní bhainfidh an fhorbairt de shuíomh amhairc an chósta ná ní bheidh sí doiléir ó thaobh amhairc de ó phríomhphointí feadh an chósta.
- f. Cuirtear cóireáil teorann chuí, tírdhreachú agus modhanna imfhálú ar fáil agus déantar scagadh leordhóthanach ar aon limistéir stórála lasmuigh a bheartaítear ó dhearcadh an phobail;
- g. Ní bheidh tionchar suntasach ag an bhforbairt ar thaitneamhachtaí cónaithe atá ann cheana féin.
- h. Ní bheidh tionchar suntasach ag an bhforbairt ar thaitneamhachtaí cónaithe atá ann cheana féin.
- i. Tá acmhainn reatha sa bhonneagar fuíolluisce poiblí le haghaidh forbairtí laistigh de cheantair uirbeacha nó is féidir saoráidí cóireála eisiltigh oiriúnacha ar an láthair a sholáthar do chaighdeáin an EPA i gceantair thuaithe.
- j. Ní bheidh an fhorbairt ina cúis le guais tráchta, agus is féidir leis an ngréasán bóithre atá ann cheana aon trácht breise feithicilí a ghineann an fhorbairt bheartaithe a láimhseáil go sábháilte.
- k. Cuirtear soláthar páirceála leordhóthanach, socrúithe rochtana agus inlíochna (lena n-áirítear do chóistí camchuartha agus do mhótarbaile), agus limistéir seirbhísithe ar fáil de réir chaighdeáin sábháilteachta ar bhóithre, agus caighdeáin agus beartais theicniúla an Phlean seo.
- l. Foráiltear le leagan amach na forbartha do leibhéal ard tréscailteachta agus rochtana do choisithe agus tosaíocht a thabhairt dóibh.
- m. Ní chruthaíonn an fhorbairt núis torainn agus ní bheidh aon astaíochtaí suntasacha comhshaoil mar thoradh air.
- n. Ní bheidh drochthionchar ag an bhforbairt ar oidhreacht thógtha, radhairc nó nádúrtha an cheantair lena n-áirítear struchtúir ar an RPS/NIAH agus gnáthóga ainmnithe ar nós láithreáin Natura 2000 agus Anaclanna Dúlra ainmnithe.
- o. Níl an fhorbairt suite i gceantar atá i mbaol tuile agus/nó ní chuirfidh sí le tuilte.
- p. Ní chuirfidh an fhorbairt isteach ar cháilíocht uisce na ndobharlach le Ceantair Abhantraí atá ainmnithe faoin gCreat-Treoir Uisce ná ní chuirfidh sí bac ar chlár na mbeart atá in aon Phlean Bainistíochta Abhantraí a bhaineann leis.

Map 10.1 – Tourism

Caibidil 11

Oidreacht Nadúrtha agus Thógtha

Caibidil 11 –Oidhreacht Nádúrtha agus Thógtha

11.1 Bithéagsúlacht

11.1.1 Réamhrá

Ciallaíonn bithéagsúlacht éagsúlacht gach rud beo agus na córais mhaireachtála a bhfuil siad mar chuid díobh, lena n-áirítear an éagsúlacht laistigh agus idir speicis agus gnáthóga/éiceachórais agus is gné lárnach dár n-oidhreacht nádúrtha í.

Tá sé ríthábhachtach leibhéal ard bithéagsúlachta a chinntiú, ní hamháin chun éiceachórais nádúrtha a chosaint ach chun cáilíocht na beatha, taitneamhacht amhairc, tírdhreach, cáilíocht uisce, ceapadh carbóin, turasóireacht agus táirgeadh bia a chosaint agus a fheabhsú agus, dá bhrí sin, is cuid riachtanach é d'aon straitéis le haghaidh pleanáil cheart agus forbairt inbhuanaithe Dhún na nGall.

Tá réimse leathan sócmhainní bithéagsúlachta i nDún na nGall lena n-áirítear gnáthóga agus speicis in áiteanna faoi chosaint, mar atá, suíomhanna Natura 2000, Láithreáin Bogaigh Ramsar, Anaclanna Dúlra, Limistéir Oidhreachta Nádúrtha, Limistéir Oidhreachta Nádúrtha atá beartaithe, bratphortach fairsing a chlúdaíonn codanna suntasacha den chontae, agus laistigh de choillearnacha, fála seach, agus timpeallachtaí uisceacha sa timpeallacht níos leithne.

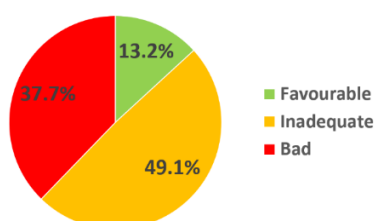
Chun an Bhithéagsúlacht a chosaint, tá gá le cur chuige ilghnéitheach uile, lena n-áirítear an Rialtas, na Seirbhísí Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, úinéirí talún agus an t-údarás áitiúil. Mar sin féin, is féidir le Plean Forbartha ról suntasach a imirt maidir lenár mBithéagsúlacht a chosaint trí:

- A chinntiú nach mbíonn éifeachtaí díobhálacha suntasacha ag forbairt nua ar shláine láithreáin Natura 2000.
- Láithreáin ainmnithe eile a chosaint m.sh. RAMSAR agus Cúlchistí Natura de chuid an pNHA.
- Bithéagsúlacht atá ann cheana féin sa timpeallacht níos leithne a chosaint tríd an bpróiseas pleanála.

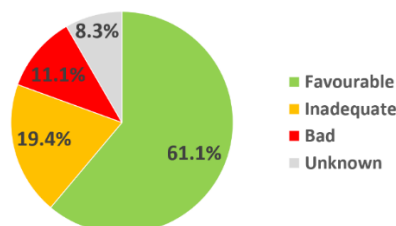
11.1.2 Staid reatha na Bithéagsúlachta

Bhí tionchar mór ag forbairt neamh-inbhuanaithe ar an mbithéagsúlacht go hidirnáisiúnta, go náisiúnta agus go háitiúil. Fuarthas amach i dTuarascáil Mheasúnaithe Dhomhanda IPBES 2019 maidir le Bithéagsúlacht agus Éiceachórais go raibh an dúlra ag laghdú ar fud an domhain ag rátaí nach bhfacthas riamh roimhe, go raibh dlús á chur le rátaí díothaithe, agus go raibh gá le hathrú claochlaitheach. Tá an Ghéarchéim Bhithéagsúlachta seo le feiceáil in Éirinn i dTuarascálacha Airteagal 17 npws 2019 a léiríonn go raibh laghdú leanúnach ag teacht ar 46% de Ghnáthóga faoi Chosaint an AE agus 15% de Speicis atá faoi Chosaint an AE agus thuairiscigh Cairde Éanlaith Éireann in 2021 go bhfuil 63% de speicis éan ag laghdú ag rátaí scanrúla. Ina theannta sin, léiríonn anailís ar thuarascálacha Airteagal 17 sin an stádas agus na treochtaí caomhnaithe seo a leanas do ghnáthóga agus speicis faoi chosaint an AE atá i nDún na nGall:

Status of the EU Protected Habitats Present in Donegal (NPWS 2019)

Status of EU Protected Species Present in Donegal (NPWS: 2019)

Tugtar faoi deara go háirithe gur taifeadadh go raibh drochstádas ag gnáthóga ar nós inlets agus bána éadomhain, dumhcha seasta, fraochmhá fliuch, fraochmhá tirim, bratphortaigh agus seanchoillearnacha darach agus speicis ar nós Diúilicín Péarla Fionnuisce, Cráifisc Bhánchlámtha, Méarla, agus Seilide Rinseach Geyer. Mar sin féin, ba nós le speicis sciatháin leathair agus mara stádas fabhrach caomhnaithe a bheith acu.

Maidir le speicis éan, léiríonn Tuarascálacha Treochtaí Speiceas I-WeBS 1994/1995 go 2019/2020 do SPA Loch Súilí, Loch Mhachaire agus Bhá Dhún na nGall pictiúr measctha le lagduithe móra do speicis ar nós Lacha Iascán, Feadóg Ghlas, Póiseard, agus Órshúileach, lagduithe measartha do speicis eile, ach freisin daonraí cobhsaí nó méadaithe do líon suntasach speiceas.

11.1.3 Comhthéacs Reachtaíochta agus Beartais

Is é is aidhm an **Coinbhinsiún 1992 na Náisiún Aontaithe maidir leis an Éagsúlacht Bhitheolaíoch** ná éagsúlacht bhitheolaíoch a chaomhnú agus a chomhpháirteanna a úsáid go hinbhuanaithe. Ceanglaítear leis ar stáit straitéisí bithéagsúlachta a fhorbairt agus bithéagsúlacht a chomhtháthú i bpleananna earnála ábhartha, córas limistéar faoi chosaint a bhunú agus bearta caomhnaithe in situ agus ex situ a ghlacadh. Leagtar amach sa **Dréachtphlean Straitéiseach um Chreat Bithéagsúlachta Domhanda** gaolmhar spriocanna gníomhaíochta 2030 lena n-áirítear: a chinntiú go bhfuil gach limistéar faoi phleanáil spásúil chuimsitheach chomhtháite bithéagsúlachta, ag caomhnú 30% de limistéir talún agus farraige, ag cinntiú réitigh bhainistíochta ghníomhacha chun téarnamh agus caomhnú speiceas a chumasú, speicis ionracha a laghdú agus spásanna glasa/gorma a mhéadú i gceantair uirbeacha.

Faoi **Choinbhinsiún Ramsar** (1971) roghnaíodh 4 shuíomh bogaigh a bhfuil tábhacht idirnáisiúnta leo i nDún na nGall, mar atá: Portach Loch Barra, Portach Mhín an Chuilinn, Ardchlár Pettio agus Bá Trawbreaga. Éilíonn an coinbhinsiún ar pháirtithe a bpleanáil a chur i bhfeidhm chun caomhnú na m bogach sin a chur chun cinn agus Anaclanna Dúlra a bhunú ar bhogaigh.

Is é is aidhm **Treoir an AE maidir le hÉin** 1979 ná gach ceann de na 500 speiceas éan fiáin a tharlaíonn go nádúrtha san Aontas a chosaint agus ceanglaítear ar na Ballstáit; bearta a dhéanamh chun a ndaonra a chothabháil, Limistéir faoi Chosaint Speisialta a ainmniú do na speicis is mó atá i mbaol in Iarscríbhinn I agus do speicis imirceacha rialála eile agus bearta a dhéanamh chun truailliú agus meath gnáthóg do na speicis sin lasmuigh dá ngnáthóga a sheachaint.

Is í **Treoir an AE maidir le Gnáthóga** 1992 bunchloch bheartas caomhnaithe bithéagsúlachta an AE agus tá sé mar aidhm aici gnáthóga agus speicis nádúrtha áirithe atá tearc, faoi bhagairt nó eindéimeach a liostaítear sa treoir a chaomhnú agus a chothabháil ag stádas fabhrach caomhnaithe, nó a thabhairt ar ais dóibh. Chuir sé de cheangal ar na Ballstáit líonra Natura 2000 a bhunú ina mbeadh Limistéir Chaomhantais Speisialta (LCSanna) chun cosaint a thabhairt do na cineálacha sonracha gnáthóg agus gnáthóg speiceas a liostaítear in Iarscríbhinn I agus II den treoir faoi seach agus Limistéir faoi Chosaint Speisialta chun speicis áirithe éan a chosaint (a ainmníodh ar dtús faoin Treoir maidir le hÉin).

Ceanglaítear leis an Treoir nach mór Measúnú Cuí (AA) a dhéanamh ar aon phlean nó tionscadal ar dóigh dó tionchar suntasach a bheith aige ar aon láithreán Natura 2000 agus ní aontóidh údarais phleanála leis an bplean nó leis an tionscadal ach amháin tar éis dóibh a fháil amach nach ndéanfaidh sé dochar do shláine an láithreáin Natura lena mbaineann. Tá sé cruthaithe ag cásdlí freisin nach mór do AAanna: a dhéanamh ag baint úsáide as an eolas eolaíoch is fearr, gan aon amhras eolaíoch réasúnach a bheith acu ina gconclúidí agus éifeachtaí ar ghnáthóga agus ar speicis lasmuigh de láithreáin Natura 2000 a chur san áireamh a bhféadfadh éifeachtaí díobhálacha a bheith mar thoradh orthu ar na láithreáin sin.

Ceanglaítear leis an treoir freisin, nuair is gá, beartais phleanála agus forbartha maidir le húsáid talún chun bainistiú gnéithe tírdhreacha a bhfuil tábhacht mhór leo d'fhlóra agus fána fhiáine amhail aibhneacha, teorainneacha allamuigh traidisiúnta, linnte agus coillte beaga a spreagadh mar gheall ar a dtábhacht maidir le himirce, scaipeadh agus malartú géiniteach speiceas fiáin. Cuireann sé

d'oibleagáid ar na Ballstáit freisin dianbhearta cosanta a dhéanamh do na speicis a liostaítear faoi/in Iarscríbhinn IV ina raon nádúrtha, lena n-áirítear toirmeasc a chur ar mheath agus scriosadh láithreán pórúcháin nó áiteanna scíthe do speicis ainmhithe.

Clúdaíonn líonra Natura 2000 codanna móra de Dhún na nGall agus bunaíodh é chun réimse leathan gnáthóg agus speiceas a chaomhnú, lena n-áirítear Diúilicín Péarla Fionnuisce (m.sh. Abhainn Leannan, Loch Easca agus Coill Ard na Móna, agus SACanna Phortach an Fhaoitigh Bhuí/Loch Nacung), Bratphortach (m.sh. Portach Chlochiar na nGabhar agus Páirc Náisiúnta Ghleann Bheatha agus SACanna Loch Nillian), Bradán Atlantach, (m.sh. SAC Abhainn na Finne), Dobharchú (m.sh. SAC Loch Súilí), Dumhcha aistrithe suthacha (SAC Chuanta agus Oileáin Ghaoth Dobhair), an Traonach (SPA an Fháil Charraigh go Mín Lárach), Crotach (m.sh. SPA Loch Súilí). Aithníonn an Chomhairle an tábhacht mhór a bhaineann leis an treoir maidir le gnáthóga agus speicis is íogaire i nDún na nGall a chosaint agus, dá bhrí sin, cuirfidh sí i bhfeidhm go dian í agus tograí forbartha á measúnú.

Ceanglaítear le **Treoir an AE maidir le Measúnú Tionchair Timpeallachta (MTT)** go ndéanfar measúnú ar thionscadail ar dócha go mbeidh éifeachtaí suntasacha acu ar an gcomhshaoil, lena n-áirítear éifeachtaí díreacha agus indíreacha ar réimse leathan ábhar comhshaoil amhail flóra agus fána a shainaithint, cur síos a dhéanamh orthu. Dá bhrí sin, déanfaidh an chomhairle MTT de réir mar is gá chun leibhéal cuí cosanta bithéagsúlachta a chinntiú.

Is é is aidhm **Creat-Treoir Uisce an AE** ná: meath ar stádas reatha na ndobharlach a chosc, gach dobharlach a chosaint, a fheabhsú agus a athchóiriú chun stádas maith cáilíochta uisce a bhaint amach faoi 2027, agus ceanglais maidir le láithreáin ainmnithe a chomhlíonadh, agus ceanglais na Treorach um Shliogéisc a ionchorprú freisin. Tá a chur i bhfeidhm rithábhachtach don bhithéagsúlacht agus déileáiltear leis faoin Rannóg Uisce agus Dramháiola den phlean seo (féach Roinn 8.25).

Leagtar amach i straitéis **Bhithéagsúlachta an AE do 2030 an gá atá le gníomhaíocht phráinneach, tábhacht an spáis don dúlra agus cás gnó na bithéagsúlachta**. Liostaítear sa straitéis seo athrú ar úsáid talún, róshaothrú, athrú aeráide, truailliú agus speicis ionracha mar phríomhchúiseanna le cailliúint na bithéagsúlachta. Leagtar amach ann creat chun an bhithéagsúlacht a chur ar bhealach an téarnaimh faoi 2030, lena n-áirítear:

- Líonra comhleanúnach de limistéir faoi chosaint lena n-áirítear 30% ar a laghad de limistéir talún agus farraige an Aontais a chosaint agus foraoisí príomhúla agus seanfháis, tailte portaigh, bogaigh agus conairí éiceolaíoch a chosaint go docht.
- Plean Athchóirithe Dúlra de chuid an Aontais lena n-áirítear spriocanna athchóirithe atá ceangailteach ó thaobh dlí de, meath ar threochtaí caomhnaithe agus stádas gnáthóg agus speiceas faoi chosaint a chosc faoi 2030, aghaidh a thabhairt ar bhagairtí ar fhoraoiseacht atá ag méadú san ithir, ar fhuinneamh in-athnuaite a fhoinsítear go hinbhuanaithe, éiceachórais mhuirí agus fionnuisce a chosaint agus a athbhunú, spásanna uirbeacha a ghlású, truailliú a laghdú agus aghaidh a thabhairt ar speicis ionracha.

Ceanglaítear leis an Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 (arna leasú) go n-áireofaí i bplean forbairtí cuspoírí maidir le 'caomhnú agus cosaint an chomhshaoil lena n-áirítear.... Oidhreacht Nádúrtha.... Agus tagraíonn láithreáin Eorpacha' S.10(c) agus *'spreagadh a thabhairt, de bhun Airteagal 10 den Treoir maidir le Gnáthóga, do bhainistiú gnéithe den tírdhreach, amhail teorainneacha allamuigh traidisiúnta, atá tábhachtach do chomhleanúnachas éiceolaíoch líonra Natura 2000 agus atá riachtanach d'imirce, scaipeadh agus malartú géiniteach speiceas fiáin; Tagraíonn S10(ca).*

Is é an **Acht um Fhiadhúlra 1976** an príomhreachtaíocht náisiúnta um chosaint fhiadhúlra agus tá sé mar aidhm aige an fhiadhúlra a chaomhnú agus bithéagsúlacht bhitheolaíoch a chaomhnú. Faoin acht tá speicis éan, 22 speiceas ainmhithe agus 86 speiceas flóra cosanta faoin acht le hordú aireachta. Rinneadh foráil san acht freisin maidir leis an méid seo a leanas:

- **Anaclanna Dúlra** cosanta a bhunú lena n-áirítear gnáthóga agus éiceachórais ar díol spéise iad ó thaobh na heolaíochta de, gnéithe geolaíochta/geomoirfeolaíochta nó leasanna nádúrtha eile, agus gnéithe tírdhreacha a bhfuil tábhacht mhór leo d'fhlóra agus fána fhiáine. Tá 10 gcúlchiste dá leithéid i nDún na nGall, mar atá, Ard na Móna, Coill Bhaile an Rátha Mhoir, Coill na Deirce

Móire, Coill Dhún Aill, Leibhéil na hInse, Loch Barra, Mín an Chille, Ardchlár Phaiteagó, Coill Ráth Maoláin, agus Seisceann Mhór, ina bhfuil raon gnáthóg agus speiceas tábhachtach.

- **Limistéir Oidhreachta Nádúrtha (NHAanna)** a bhunú ar limistéir iad a mheastar a bheith tábhachtach go náisiúnta do na gnáthóga atá ann nó a bhfuil speicis plandaí agus ainmhithe ann a bhfuil cosaint de dhíth ar a ngnáthóg atá sa bhreis ar líonra Natura 2000. Tá 12 NHA i nDún na nGall.
- Foilsiú ar bhonn neamhrechtúil na **NHanna (pNHAanna)** atá beartaithe a bhfuil tábhacht ag baint leo don fhiadhúlra agus do ghnáthóga. Níl siad seo molta ná ainmhithe go reachtúil. Ionchorpraíodh an chuid is mó díobh ina dhiaidh sin i líonra Natura 2000 ach tá cuid acu fós taobh amuigh den líonra sin.

Aithníonn an Chomhairle tábhacht éiceolaíoch na n-ainmniúchán dúlra seo agus ní cheadóidh sí forbairt a mbeadh aon drochthionchar díreach nó indíreach aici ar an gcéanna.

Luann an **4^ú Plean Gníomhaíochta Náisiúnta um Bithéagsúlacht** drochstaid na bithéagsúlachta, an gá atá le gníomhaíocht phráinneach, thioncharach chun cailteanas breise a chosc, agus leagtar béim ar speicis ionracha, athrú ar thalamhúsáid lena n-áirítear forbairt chónaithe agus tráchtála agus róshaothrú acmhainní amháil talamh portaigh mar phríomhchúiseanna le cailliúint na bithéagsúlachta. Leagtar amach sa phlean gníomhaíochta roinnt cuspóirí a bhaineann le pleanáil lena n-áirítear:

- Cur chuige uile-rialtais/sochaí a ghlacadh lena n-áirítear pleananna gníomhaíochta bithéagsúlachta na n-údarás áitiúil a ullmhú faoi 2026.
- Freastal ar riachtanais phráinneacha chaomhnaithe/athchóirithe ag tabhairt dá haire an rithábhacht a bhaineann le limistéir agus speicis ainmhithe a chosaint agus a athbhunú an tábhacht chéanna a bhaineann le caomhnú/athchóiriú bithéagsúlachta faoin tuath i gcoitinne, tacú le pleanáil crann dúlra, stádas maith cáilíochta uisce a bhaint amach agus speicis ionracha a bhainistiú.
- Rannchuidiú an dúlra a dhainníú do dhaoine a thugann faoi deara an ról tábhachtach atá ag an bpleanáil maidir leis an mbithéagsúlacht a shlánú, bithéagsúlacht a sheachadadh mar chuid d'fheidhmeanna nua, agus bonneagar glas agus réitigh nádúrtha a chur chun cinn.
- An bhithéagsúlacht a neadú i gcroílár na gníomhaíochta ar son na haeráide, lena n-áirítear a áirithiú nach mbeidh an t-aistriú chuig neodracht carbóin chun dochair don bhithéagsúlacht.

Tá tábhacht na bithéagsúlachta cuimsithe i *mBainistíocht Inbhuanaithe Uisce, Dramhaíola agus Acmhainní Comhshaoil Eile* Toradh Straitéiseach Náisiúnta an **Chreata Náisiúnta Pleanála** a leagann béim ar an ngá atá le gnáthóga agus speicis a chosaint i líonra Natura 2000 agus níos forleithne agus a bhunaíonn cuspóir chun stádas caomhnaithe a fheabhsú agus bainistiú limistéir agus speiceas faoi chosaint a fheabhsú (tagraíonn NPO 59). Luaitear i **Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíoch** an NWRA an gá atá le gnáthóga agus speicis a chaomhnú, leagtar béim ar an tábhacht a bhaineann le láithreáin ainmhithe, gnáthóga neamhdheartha agus tailte portaigh agus tá cuspóir beartais ann go sonrath (tagraíonn RPO 5.5) chun a chinntiú nach gcuireann sé go mór le cailteanas bithéagsúlachta a eascraíonn as an straitéis agus chun láithreáin Eorpacha agus Limistéir Oidhreachta Nádúrtha a chosaint.

11.1.4 Bithéagsúlacht sa Timpeallacht Níos Leithne

Tá cuid shuntasach de bhithéagsúlacht Dhún na nGall suite sa timpeallacht níos leithne taobh amuigh de láithreáin ainmhithe, áit a bhfuil idirghníomhaíochtaí le forbairt úr is dóichí. Tá an bhithéagsúlacht seo le fáil san oidhreacht nádúrtha mar fhálta sreach/teorainneacha páirce, crainn, coillearnacha, bogaigh, dobharlaigh a sholáthraíonn gnáthóga le chéile d'fhlóra fiáine dúchasacha (e.g. sreach gheal, sreach gheal, gorse, cuileann, fuinseog, feá, beith, dair, rámháocht, saileach, bramble, bláthanna fiáine agus plandaí uisceacha) agus fauna (m.sh. broic, gráinneoga, fianna giorria, éin fhiáine, éisc agus feithidí). Feidhmíonn na gnéithe seo mar chonairí éiceolaíoch rithábhachtacha don fhiadhúlra agus do speicis, soláthraíonn siad seirbhísí rithábhachtacha éiceachórais i dtéannta a chéile, amháil ceapadh/stóráil carbóin, rotháocht cothaitheach, íonú uisce agus maolú tuile, agus is príomhchodanna iad dár dtírdhreacha tuaithe agus dár mbailidhreacha agus, ar an gcaoi sin, is comhpháirteanna bunriachtanacha dár mbithéagsúlacht fhoriomlán iad.

An tábhacht a bhaineann leis an mbithéagsúlacht níos leithne seo a léirítear i gcosaint gach speicis éan agus éagsúlacht ainmhithe agus flóra atá cosanta faoin Acht um Fhiadhúlra, agus an ceanglas gnéithe oidhreachta nádúrtha a bhainistiú amhail aibhneacha, teorainneacha páirce, linnte, coillte beaga mar chonairí éiceolaíocha a nascann láithreáin Natura 2000 faoi Airteagal 10 den treoir maidir le gnáthóga. Tá an bhithéagsúlacht seo faoi bhrú suntasach forbartha le blianta beaga anuas, lena n-áirítear imréiteach talmhaíochta, sraoilleáil uirbeach, forbairt tithíochta tuaithe srl, rud a fhágann go minic go gcailltear go díreach nó na gnéithe nádúrtha seo agus na gnáthóga agus na speicis ghaolmhara. Dá bhrí sin, cosnóidh an plean seo gnéithe reatha de luach bithéagsúlachta áitiúil, agus déanfaidh sé a gcoinneáil agus a bhfeabhsú bithéagsúlachta a uasmhéadú ar shlí eile i bhforbairtí nua poiblí agus príobháideacha.

11.1.5 Pailneoirí

Tá tailte fairsinge portaigh i nDún na nGall ina bhfuil bratphortaigh ardtailte agus Atlantacha araon. Feidhmíonn na tailte portaigh seo mar ghnáthóg bhogaigh uathúil, ina bhfuil éagsúlacht speiceas plandaí agus ainmhithe (m.sh. Giorria na gCearc, An Grouse Dearg, Crotach, Gé Bán-éadain na Graonlainne, caonach sphagnum, luachra agus sedges, cadás portaigh, fraoch ling) agus is cuid lárnach iad de Bhithéagsúlacht Dhún na nGall. Soláthraíonn siad seirbhísí tábhachtacha éiceachórais eile freisin, mar shampla ceapadh carbóin, aird tuile, scagachán uisce, agus caitheamh aimsire. Dá bhrí sin, tá caomhnú agus bainistiú inbhuanaithe na dtailte portaigh ríthábhachtach d'fhorbairt inbhuanaithe Dhún na nGall. Leagtar amach sa **Straitéis Náisiúnta um Thailte Móna 2015-2025** prionsabail bhainistíochta tailte portaigh lena n-áirítear úsáid a bhaint as talamh portaigh le haghaidh talmhaíochta, forbartha, eastóscadh móna, foraoiseachta, caomhnaithe agus taitneamhachta a chosnaíonn gnáthóga portaigh atá faoi bhagairt agus gníomhaíochtaí a bhaineann le pleanáil amhail athbhreithniú a dhéanamh ar an gcreat dlíthiúil le haghaidh baint móna agus comhlíonadh threoracha Gnáthóga agus WFD a chinntiú.

Cé go bhfuil cuid de thailte portaigh Dhún na nGall suite laistigh de láithreáin ainmnithe cosanta dúlra, níl cuid shuntasach ann. Tá tailte portaigh Dhún na nGall faoi bhagairt mar gheall ar bhaint móna ar bhratphortaigh laistigh de láithreáin ainmnithe (nach bhfuil aon chóras rialála acu faoi láthair), baint móna in áiteanna eile (nach dteastaíonn cead pleanála uathu de ghnáth) agus brúnna forbartha eile ar nós fuinneamh gaoithe agus forbairt tithíochta tuaithe. Dá bhrí sin, féachfaidh an plean seo le tailte portaigh a chosaint laistigh de láithreáin bhithéagsúlachta ainmnithe agus nuair is cuí sa timpeallacht níos leithne.

11.1.6 Pollinators

Tugtar faoi deara sa **Phlean Uile-Éireann um Pailneoirí 2021-2025** go bhfuil pailneoirí ag dul i laghad agus 33 as 99 speiceas beach i mbaol a ndíothaithe. Tá cailteanas gnáthóg ina phríomhspreagadh don fhadhb seo, agus tá impleachtaí tromchúiseacha aige seo do tháirgeadh talmhaíochta agus do shláinte an chomhshaoil. Luaitear sa phlean an gá atá le comhghníomhaíocht agus leagtar amach ann príomhchuspóirí lena n-áirítear pailneoir tailte poiblí agus príobháideacha a dhéanamh cairdiúil (lena n-áirítear líonraí de ghnáthóg atá neamhdhíobhálach don bhithéagsúlacht a chruthú) agus pailneoirí neamhchoitianta a chaomhnú agus liostaítear an Chomhairle mar phríomhpháirtí. Sainaithnítear sa phlean freisin roinnt gníomhartha pleanála maidir le húsáid talún lena n-áirítear forbairt páirceanna atá báúil le pailneoirí a spreagadh, agus lena chinntiú go bhfuil cuid shuntasach de phlandaí atá báúil le pailneoirí ag plandáil nua cois bóthair. Dá bhrí sin, féachfaidh an Chomhairle lena chinntiú nach mbeidh drochthionchar suntasach ag tograí forbartha nua ar ghnáthóg agus speicis pailneora.

11.1.7 Speicis Ionracha

Is ainmhithe agus plandaí neamhdhúchasacha iad speicis ionracha a tugadh isteach de thimpiste nó d'aon ghnó i gceantar (m.sh. snaidhm na Seapáine, balsam Himiléach, Diúilicín Séabra, feabhrán, agus an t-iora Liath). Aithnítear iad mar mhórchúis le cailliúint na bithéagsúlachta trí thionchair dhiúltacha ar ghnáthóga agus speicis dhúchasacha agus is féidir leo damáiste suntasach sóisialta agus eacnamaíoch a dhéanamh (m.sh. bóithre agus foirgnimh). D'fhéadfadh tabhairt isteach nó leathadh

speiceas ionrach a bheith mar thoradh ar fhorbairt gan chuimhneamh, go háirithe mar thoradh ar thochailt, imréiteach láithreáin agus gluaiseacht ábhar millte. Mar gheall ar Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Éin agus Gnáthóga Nádúrtha) 2011, is cion é raon speiceas plandaí agus ainmhithe a phlandáil, a phóru, a scaipeadh, a scaipeadh nó a chur faoi deara iad a fhás, nó iad seo nó ábhar veicteora amhail ithir nó milleadh as ar féidir leo fás a allmhairiú nó a iompar. Dá bhrí sin, féachfaidh an Chomhairle le tabhairt isteach agus leathadh speiceas ionrach a chosc, lena n-áirítear mar chuid den phróiseas pleanála, lena n-áirítear trína cheangal go ndéanfar clár rialaithe agus bainistíochta ionrach iomchuí a chur isteach agus a chur chun feidhme nuair is gá.

11.1.8 Soil Habitats

Is í an ithir an ceann is casta de na héiceachórais go léir, is gnáthóg ann féin í agus tá sí thar a bheith tábhachtach mar acmhainn neamh-inathnuaite a fheidhmíonn seirbhísí ríthábhachtacha éiceachórais lena n-áirítear táirgeadh bia, íonú uisce/rialú truaillithe, athchúrsáil cothaitheach, aird tuile, agus ceapadh carbóin.

D'fhéadfadh cailteanas agus damáiste don ithir agus do na seirbhísí tábhachtacha éiceachórais seo a bheith mar thoradh ar bhrúnna forbartha amhail gníomhaíochtaí tógála agus séalaithe talún. Tá sé tábhachtach forbairt nua a bhainistiú ar bhealach a íoslaghdaíonn cailteanas/baint dhíreach ithreacha, séalú ithreach agus truailliú ithreach.

Objective:

BIO-O-1

Bithéagsúlacht an Chontae a chaomhnú agus a fheabhsú de réir bheartais ábhartha an AE agus reachtaíocht náisiúnta.

Policies:

BIO-P-1

Chun a cheangal go gcomhlíonfaidh gach forbairt ceanglais **Threoir an AE maidir le Gnáthóga agus Treoir an AE maidir le hÉin**, lena n-áirítear a chinntiú go bhfuil tograí forbartha ann:

- Ná déan dochar do shláine aon láithreáin Eorpaigh/Natura 2000 (i.e. Limistéir Chaomhantais Speisialta agus Limistéir faoi Chosaint Speisialta) lena n-áirítear éifeachtaí ar ghnáthóga ex-situ ach atá nasctha go feidhmiúil, agus speicis (m.sh. Diúilicín Péarla) ach amháin nuair is gá plean a chur i gcrích ar chúiseanna dianriachtanacha leasa phoiblí sháraithigh (IROPI).
- Déan foráil maidir le speicis ainmhithe agus plandaí a liostaítear in Iarscríbhinn IV de Threoir an AE maidir le Gnáthóga a chosaint.
- Bainistiú a dhéanamh ar ghnéithe den tírdhreach (amhail aibhneacha, bruacha abhann, teorainneacha páirce, linnte agus coillte beaga) a bhfuil tábhacht mhór leo maidir le fauna agus flóra fiáine agus comhleanúnachas éiceolaíoch líonra Natura 2000.

BIO-P-2

A chinntiú go bhféachann gach forbairt le leasanna cáilitheacha Láithreáin Ramsar, Anaclanna Dúlra, Limistéir Oidhreachta Nádúrtha (NHA), Limistéir Oidhreachta Nádúrtha (pNHA), agus aon speiceas atá cosanta faoin Acht um Fhiadhúlra, a chaomhnú/a chosaint, ach amháin a mhéid is gá chun soláthar a dhéanamh do na tionscadail bhonneagair straitéisigh lena n-áirítear Tionscadal Feabhsúcháin Bealaigh Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall.

BIO-P-3	<p>Ach amháin a mhéid is gá chun soláthar a dhéanamh do thionscadail bhonneagair straitéisigh lena n-áirítear Tionscadal Feabhsúcháin Bealaigh Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall, tá sé mar pholasaí ag an Chomhairle:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Gnéithe de luach bithéagsúlachta áitiúil a chosaint, i gcás ina bhfuil údar cuí leo, (m.sh. fála sceach/teorainneacha páirce, crainn, coillearnacha, bogaigh, dobharlaigh, bruacha abhann agus tailte portaigh) a chuireann go mór le bithéagsúlacht, nascacht éiceolaíoch, agus taitneamhacht amhairc ghaolmhar agus/nó carachtar tuaithe an cheantair. b) A cheangal, i gcás ina bhfuil údar cuí leis, go ndéanfaidh forbairtí coinneáil na ngnéithe sin a uasmhéadú agus a chomhtháthú go hoiriúnach. I ndáil leis sin, ní cheadófar tograí chun deireadh a chur le fála sceach/teorainneacha allamuigh atá ann cheana le haghaidh forbairtí nua i gceantair thuaithe ach a mhéid is gá chun sábháilteacht an phobail a chosaint agus coinneofar aon chuid eile de na gnéithe sin a shainaithnítear thuas nach bhfuil ag teastáil amhlaidh. c) A cheangal go soláthraíonn tograí forbartha bearta feabhsaithe bithéagsúlachta (m.sh. plandáil crann dúchasach agus fála sceach, agus réitigh bhainistíochta uisce nádúrbhunaithe). d) A cheangal nach gcaillfear aon ghlanchailleanas bithéagsúlachta mar thoradh ar fhorbairtí mórscála.
BIO-P-4	<p>A chinntiú nach dtabharfar isteach nó nach scaiptear speicis ionracha mar thoradh ar aon tograí forbartha. I gcás ina bhfuil speicis ionracha i láthair, d'fhéadfadh sé go mbeadh gá le tograí forbartha clár iomchuí rialaithe agus bainistíochta a chur isteach.</p>
BIO-P-5	<ul style="list-style-type: none"> a. A chinntiú nach mbíonn drochthionchar suntasach ag forbairtí nua ar ghnáthóg agus ar speicis pailneoirí, lena n-áirítear pailneoirí neamhchoitianta atá liostaithe faoin Acht um Fhiadhúlra a chosaint agus coinneáil gnáthóg atá báúil le pailneoirí a uasmhéadú laistigh de thogra forbartha nuair is féidir. b. Córais phlandála agus bhainistíochta atá báúil le pailneoirí a éileamh mar chuid de scéimeanna plandála/tírdhreachaithe d'fhorbairt phoiblí nua lena n-áirítear bonneagar glas, forbairt chónaithe agus iompair ar mhórscála.

11.2 Tírdhreach

11.2.1 Cúlra

Tá tírdhreach uathúil agus sainiúil i gContae Dhún na nGall ina bhfuil éagsúlacht leathan cineálacha tírdhreacha lena n-áirítear tailte suntasacha arúil agus féaraigh, machairí talmhaíochta, uiscebhealaí intíre, tailte portaigh, sléibhte agus cósta fairsing agus éagsúil d'imeall creagach, aillte agus tránna gainimh. Tá a bhféiniúlacht tírdhreacha uathúil féin ag na hoileáin éagsúla a bhfuil daoine ina gcónaí iontu agus nach bhfuil cónaí orthu. Cuireann éagsúlacht nádúrtha an tírdhreacha mar aon le gnéithe oidhreachta tógtha agus cultúrtha cosúil le séadchomharthaí seandálaíochta, ballaí cloiche, fála sceach, coilleannacha, patrúin pháirce, lonnaíochtaí agus foirgnimh bonn eolais breise faoi charachtar bunúsach an chontae.

Aithnítear an tírdhreach mar chuid lárnach dár dtimpeallacht agus dár bhfolláine, léiriú físiúil ar éagsúlacht oidhreachta cultúrtha agus nádúrtha comhroinnte agus tá sé ina dhlúthchuid d'fhéiniúlacht an chontae.³⁷ Tá na tionchair san am atá thart, san am i láthair agus ar an tírdhreach leanúnach ó raon leathan earnálacha agus an gá atá le tacú le hathrú tírdhreacha inbhuanaithe agus cosaint tírdhreacha, bainistíocht agus pleanáil a chur chun cinn ar bhealach níos fearr mar chuid lárnach den Phlean seo.

Is sócmhainn luachmhar náisiúnta agus áitiúil é tírdhreach Dhún na nGall a bhfuil luach taitneamhachta ollmhór ag baint léi do chónaitheoirí agus do thurasóirí ar sócmhainn luachmhar eacnamaíoch í a éilíonn bainistíocht inbhuanaithe chun forbairt agus fás a éascú ach carachtar, cáilíocht agus luach torthúil an tírdhreacha a choinneáil, a chaomhnú agus a chosaint fosta.

³⁷ An Straitéis Náisiúnta Tírdhreacha 2020-2025, An Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta

11.2.2 Cúlra an Beartais

Shínigh agus dhaingnigh **Éire Coinbhinsiún Chomhairle na hEorpa maidir le Tírdhreach, 2000** (ETS Uimh.176) in 2004, lena gceanglaítear gníomhartha a dhéanamh chun oibleagáidí a chomhlíonadh laistigh de na Ballstáit chun a dtírdhreacha a shainiú, anailís a dhéanamh orthu agus iad a thréithriú, agus tiomantas a thabhairt do bheartais a thabhairt isteach chun cosaint, bainistíocht agus pleanáil tírdhreacha a chur i bhfeidhm. Déantar cur síos sa Choinbhinsiún ar tírdhreacha mar:

"Ciallaíonn 'tírdhreach' limistéar, mar a fheictear do dhaoine, a bhfuil a charachtar mar thoradh ar ghníomh agus ar idirghníomhú tosca nádúrtha agus/nó daonna" lena gcumhdaítear:

"... chríoch iomlán na bPáirtithe agus clúdaíonn sé limistéir nádúrtha, thuithe, uirbeacha agus pheirea-uirbeacha. Cuimsíonn sé talamh, uisce intíre agus limistéir mhuirí. Baineann sé le tírdhreacha a d'fhéadfaí a mheas a bheith gan íoc chomh maith le tírdhreacha laethúla nó díghrádaithe."

Aithnítear sa Choinbhinsiún maidir le Tírdhreach na hEorpa an tábhacht a bhaineann le gach tírdhreach, ní hamháin tírdhreacha eisceachtúla, mar tírdhreacha a bhfuil tionchar ríthábhachtach acu ar ár gcaighdeán maireachtála agus mar aird chaomhnaithe i mbeartas tírdhreacha.

D'fhoilsigh an Roinn Ealaíon, Cultúir agus Gaeltachta **Straitéis Náisiúnta Tírdhreacha d'Éirinn 2020-2025** a bhfuil sé mar aidhm aici "Coinbhinsiún Tírdhreacha na hEorpa in Éirinn a chur i bhfeidhm trí fhoráil a dhéanamh do bhearta sonracha chun cosaint, bainistíocht agus pleanáil an tírdhreacha a chur chun cinn" trí 6 chroíchuspóir de chuid na straitéise náisiúnta tírdhreacha agus 19 bpríomhchuspóir ghaolmhara.

Cinntíonn an Straitéis Náisiúnta Tírdhreacha go gcloítear leis an gCoinbhinsiún Eorpach maidir le Tírdhreach na hEorpa agus bunaítear prionsabail chun tírdhreach na hÉireann a chosaint agus a fheabhsú agus ag an am céanna bainistíocht dearfach a dhéanamh ar a athrú. Is creat beartais ardleibhéil é chun cothromaíocht a bhaint amach idir cosaint, bainistíocht agus pleanáil an tírdhreacha trí ghníomhaíochtaí tacaíochta.

Sainiúitear sa **Straitéis Eacnamaíoch Réigiúnach agus Spásúil 2020-2032** a d'fhoilsigh Tionól Réigiúnach an Tuaiscirt agus an Iarthair an Cuspóir Beartais Réigiúnach seo a leanas a bhaineann leis an tírdhreach do réigiún an iarthuaiscirt mar chuid d'Uaillmhian Fáis 2: Réigiún Comhshaoil-Nádúrtha:

RPO 5.2

- (a) *Cáilíocht, carachtar agus sainiúlacht ár dtírdhreacha agus ár muirdhreacha a chosaint, a bhainistíocht agus a chaomhnú*
- (b) *Tacaíonn an tionól le comhoibriú agus comhordú idir Údarás Áitiúla chun carachtar tírdhreacha feadh a dteorainneacha a chinneadh. Ba cheart athbhreithniú spriocdhírthe a dhéanamh chun comhsheasmhacht a áirithiú maidir le haicmiú agus beartas i réimsí tadhlacha den chineál céanna. Cuideoidh an NWRA le comhoibriú agus comhordú.*
- (c) *Tar éis an Measúnú Náisiúnta ar Charachtar Tírdhreacha, agus aon Treoirínte reachtúla gaolmhara, a chur i gcrích, ullmhóidh an Tionól Réigiúnach Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha Réigiúnach chun bainistíocht agus ainmniú tírdhreacha feabhsaithe a chur chun cinn.*

D'ullmhaigh agus thacaigh baill Chomhairle Contae Dhún na nGall le **Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha (ATF)** do Dhún na nGall i mBealtaine 2016; aithníodh sa chéad chéim seo 'Cineálacha' Tírdhreacha agus 'Limistéir Charachtair Tírdhreacha' agus tá sé ar fáil ar shuíomh gréasáin Chomhairle Contae Dhún na nGall www.donegalcoco.ie. Anailís, tréithriú agus insint a bhí sa

phróiseas ar na codanna de tírdhreach Chontae Dhún na nGall agus níl sé le forléiriú mar dhoiciméad beartais a ghabhann leis an bPlean seo.

Tugtar 'fogaireacht' ar chumas tírdhreacha forbairt nua a ionsú, gan athrú suntasach ar charachtar nó athrú láithris a thaispeáint. Braitheann sé seo ar fhachtóirí cosúil le hardú, fána, radhairc thar dhobharlaigh nó an fharraige, chomh maith leis na cineálacha clúdach talún agus ithreach. Rangaítear an ceantar mar limistéar atá ag éirí níos íogaire de réir mar a bhíonn níos mó de na fachtóirí seo san áit chéanna.

Sainithnítear **sa Phlean** trí **Aicmiú Tírdhreacha**ar leith don chontae, léirítear iad seo ar léarscáil 11.1 agus mar seo a leanas:

1. Ceantair ina bhfuil Conláiste Ard-Radhairc (EHSA): Is tírdhreacha nádúrtha sublime den chaighdeán is airde iad seo a shamhlaítear le féiniúlacht Chontae Dhún na nGall. Tá cumas thar a bheith teoranta ag na ceantair seo forbairt bhreise a chomhshamlú.
2. Limistéir Conláiste Ard-Radhairc (HSA): Is tírdhreacha iad seo de cháilíocht shuntasach aeistéitiúil, chultúrtha, oidhreachta agus chomhshaoil atá uathúil dá gceantar féin agus atá ina ngné bhunúsach de tírdhreach agus d'fhéiniúlacht Chontae Dhún na nGall. Tá sé d'acmhainn ag na limistéir seo forbairt atá suite go híogair ar scála, dearadh agus úsáid a ionsú a chuirfidh ar chumas comhshamhlaithe isteach sa tírdhreach glactha agus nach mbaineann de cháilíocht an tírdhreacha, faoi réir chomhlíonadh chuspóirí agus bheartais eile uile an phlean.
3. Limistéir Taitneamhachta Radhairc Mheasartha (MSA): Is tírdhreacha iad seo go príomha lasmuigh de theorainneacha an Phlean Limistéir Áitiúil agus teorainneacha creata Lonnaíochta, a bhfuil cáilíocht uathúil, tuaithe agus talmhaíochta i gcoitinne acu. Tá sé d'acmhainn ag na limistéir seo forbairt bhreise a ionsú atá suite, suite agus deartha go cuí faoi réir chomhlíonadh chuspóirí agus bheartais eile uile an Phlean.

Laistigh de gach ceann de na haicmithe tírdhreacha a shonraítear thuas (EHSA, HSA agus MSA) agus feadh an chomhéadain idir na hainmniúcháin, d'fhéadfadh limistéir a bheith ann nach gcomhlíonann an sainmhíniú ar an ainmniú go hiomlán. Breithneofar aimhrialtachtaí den sórt sin in ainmniú tírdhreacha ina n-aonar agus i gcomhthéacs na gcuspóirí agus na mbeartas eile go léir atá sa Phlean seo, má chuirtear iarratas ar fhorbairt isteach sna limistéir sin (seachas tograí fuinnimh gaoithe nó oibreacha coimhdeacha). Beidh an dualgas ar an iarratasóir a léiriú nach gcomhlíonann an láithreán saintréithe an tsonrúcháin tírdhreacha ina bhfuil sé suite agus nach ndéanfaidh aon fhorbairt a ndéanfar iarratas uirthi dochar d'aicmiú an tírdhreacha níos leithne.

Tá gréasán de bhealaí áille ag an gContae ar fud an chontae agus tá radharcanna agus ionchais éagsúla ann maidir le háilleacht nádúrtha thar mhuidhreach agus tírdhreach na tuaithe araon. Aithnítear go leor de na bealaí go náisiúnta agus go hidirnáisiúnta, lena n-áirítear Slí an Atlantaigh Fhiáin a shíneann timpeall an chósta ar fad, lena phointí aimsithe ainmnithe feadh a bhealaigh, lena n-áirítear trí phointe aimsithe sínithe. Is gá carachtar agus cáilíocht na stráicí aitheanta de bhealaí radhairc a chosaint agus a chaomhnú a bhfuil radhairc agus ionchais speisialta acu a aithnítear ar Léarscáil 11.1.

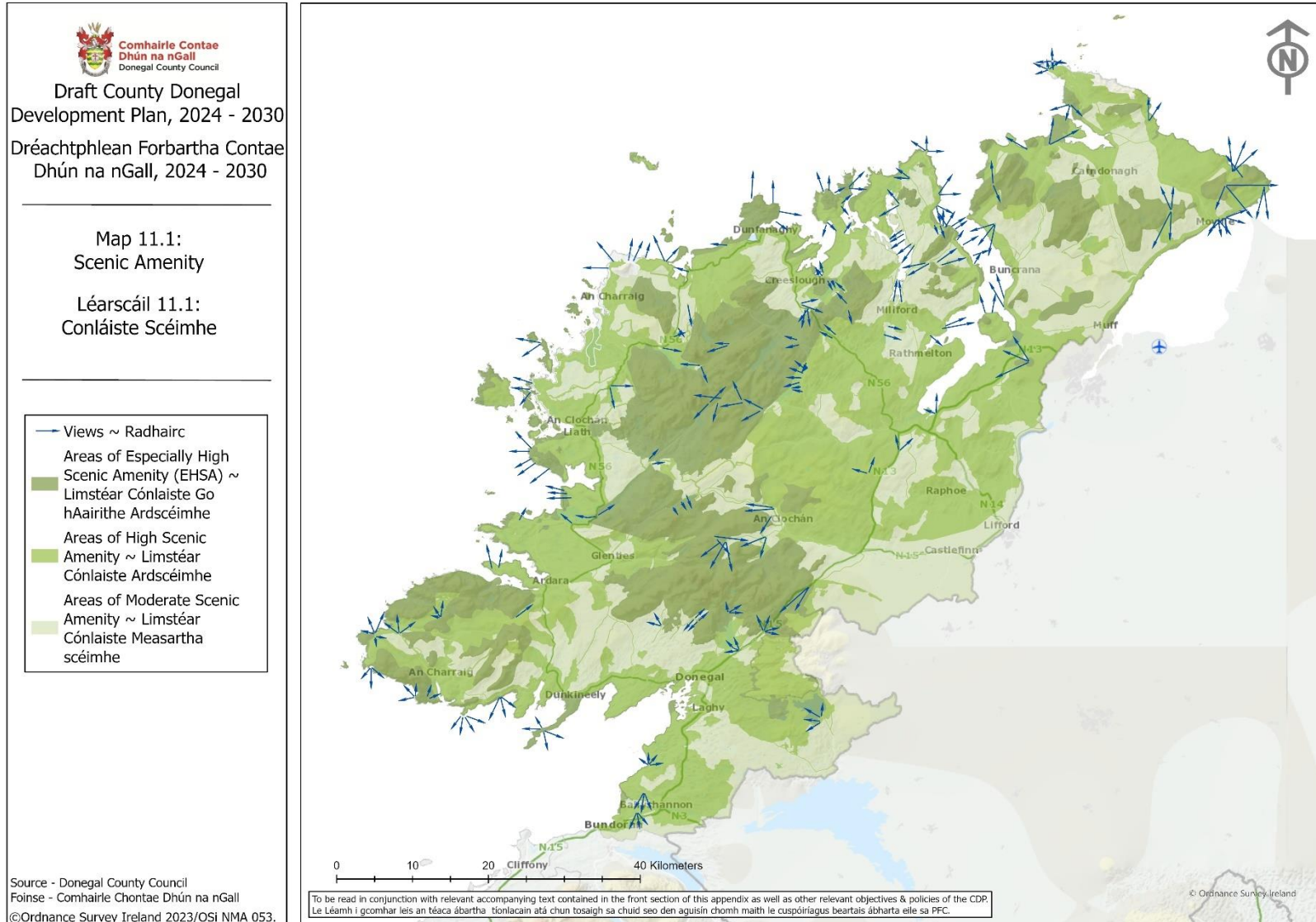
Scrúdaigh an Tuarascáil Chomhshaoil (MST) a ghabhann leis an bPlean seo staid reatha an chomhshaoil lena n-áirítear líonraí éiceolaíochta, anaclanna dúlra reachtúla, clúdach talún, oidhreacht chultúrtha (lena n-áirítear seandálaíocht agus oidhreacht ailtireachta), tionchair tírdhreacha agus amhairc, sócmhainní ábhartha agus acmhainní mara/cósta. Mar thoradh air sin, breithníodh an tionchar a d'fhéadfadh a bheith aige ar an tírdhreach trí bheartais agus cuspóirí an Phlean a chur i bhfeidhm.

Cuspóir:

L-O-1	Carachtar, cáilíocht agus luach tírdhreach Dhún na nGall a chosaint, a bhainistiú agus a chaomhnú.
--------------	--

Beartais:

L-P-1	Chun limistéir a shainaithnítear mar 'Taitneamhacht Ard-Radhairc go háirithe' a chosaint ar Léarscáil 11.1 'Conláiste Radhairc'. Laistigh de na réimsí sin, ní fhéadfar ach forbairtí a bhfuil tábhacht straitéiseach ag baint leo, nó forbairtí dá bhforáiltear le beartas in áiteanna eile sa Phlean seo, a bhreithniú.
L-P-2	Limistéir a aithnítear mar 'Áis Ard-Radhairc' agus 'Conláiste Radhairc Measartha' a chosaint ar Léarscáil 11.1 'Taitneamhacht Radhairc'. Laistigh de na limistéir seo, ní fhéadfar ach forbairt de chineál, suíomh agus scála a chomhtháthaíonn le carachtar agus taitneamhacht an tírdhreacha a mheas agus a léiríonn, faoi réir chomhlíonadh bheartais ábhartha eile an Phlean.
L-P-3	Comhthéacs radhairc, tábhacht tírdhreacha cultúrtha, taitneamhachtaí áineasa/turasóireachta, agus taitneamhachtaí comhshaoil chósta an Chontae a chosaint ó fhorbairt mhíchuí, ach amháin le haghaidh soláthar bonneagair straitéisigh ar mhaithe le leas sáraitheach réigiúnach nó náisiúnta.
L-P-4	Chun carachtar na mbóithre seo a leanas chuig Páirc Náisiúnta Ghleann Bheatha a chosaint: <ul style="list-style-type: none"> a. Bóthar Glendowan go An Dúcharaidh b. Dún Lúiche go mBóthar Tearmainn c. Mín an Lábáin go dTearmann d. Bearna an Mhucais go Droichead Challabair
L-P-5	Chun radhairc a chosaint chuig agus as Ceann Naoimh Eoin.
L-P-6	Chun spéirlínte feiceálacha agus droimlínte a chosaint ó fhorbairt neamhoiriúnach.
L-P-7	Chun na radhairc le luach agus suim conláise speisialta aimsithe ar Mhapa 11.1 a chaomhnú
L-P-8	Chun radhairc álainne idir bóithre poiblí agus an fharraige, lochanna agus aibhneacha a chaomhnú. Beidh na forbraíochtaí ar leith measta ar bhonn na gcritéir seo a leanas. <ul style="list-style-type: none"> a. an bhfuil tionchar ar sláine an radhairc go dtí seo de bharr forbraíocht; b. an gcuirfidh an forbraíocht isteach go suntasach ar an radharc; agus c. an mbeidh tionchar bhunúsach ag an forbraíocht ar an radharc. <p>Agus an beartas seo a hoibriú, beidh dul chuige réasúnta agus cothorm úsáidte chun cinntiú nach mbeidh an beartas úsáidte mar cosc iomlán ar fhorbraíochtaí idir an bóthar agus an fharraige, lochanna agus abhainn, ach ag an am céanna, ag iarraidh na gnéithe don cheantar atá ann a chaomhnú.</p>

11.3 Caomhnú Tógtha agus Ailtireachta

11.3.1 Réamhrá

Cabhraíonn oidhreacht ailtireachta thógtha Dúin na nGall chun cúlra ár saolta a chruthú, ag tabhairt ómós áite láidir agus éagsúil dár dtimpeallachtaí beo. Baineann áitritheoirí agus cuairteoirí taitneamh as seo, agus is ea bua tábhachtach i bhféiniúlacht agus geilleagar an chontae.

Is ea gné thábhachtach an athúsáid d'oidhreachta thógtha de neodracht ó thaobh carbóin de, teacht aniar na haeráide agus geilleagar chiorclach a bhaint amach. Is ea stoic tógtha reatha bua follasach chun a bheith athchúrsáilte, ag laghdú an riachtanas le haghaidh leagan, tógáil nua agus táirgeacht dé-ocsaíd charbóin.

Aithníonn Comhairle Contae Dhún na nGall tábhacht d'aithint, chosaint, agus meas a bheith acu ar oidhreacht ailtireachta Dúin na nGall. Déanfaidh sé an méid seo trí chosaint inbhuanaithe dár struchtúr stairiúla chun cinntiú go bhfanfaidh ár n-oidhreacht ailtireachta le haghaidh úsáid agus sult na gcéad glúnta eile.

Tá Cosaint D'oidhreachta Ailtireachta cumhdaithe i Choinbhinsiún i gcomhair Chosaint D'oidhreachta Ailtireachta (Coinbhinsiún Granada) de chuid Chomhairle na hEorpa agus i reachtaíocht tríd an tAcht um Pleanáil agus Forbairt 2000 (leasú) a theastaíonn chosaint struchtúr, nó cuid de struchtúr, atá suim speisialta Ailtireachta iontu (S.10(2)(f) ag tagairt) agus Acht na hOidhreachta Ailtireachta (Fardal Náisiúnta) agus na Séadchomharthaí Stairiúla (Forálacha Ilghnéitheacha), 1999.

Tá a tábhacht cumhdaithe chomh maith sa Chreat Náisiúnta Pleanála - Éire 2040, An Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027, Plean Gnímh don Aeráid 2023, Spásúil Réigiúnach agus Straitéis Eacnamaíochta don Réigiún Tuaisceartach agus Iartharach 2020-2032, Oidhreacht Náisiúnta na hÉireann 2030 (mí Fheabhra 2022), Beartas An Rialtais Ar Ailtireacht 2009 – 2015, 'Áiteanna do Dhaoine -Beartas Náisiúnta ar Ailtireacht' (mí na Bealtaine 2022), Treoir don Chosaint d'Oidhreachta Ailtireachta 2011 agus Traidisiún Beo - Straitéis chun an Tuiscint, Coimhhead agus Láimhseáil dár n-Oidhreacht Teanga Tógtha a Bharrfheabhsú (2021).

Treoirphrionsabail do Chosaint Ailtireachta

Tógadh an chuid is mó d'oidhreacht thógtha Dhún na nGall ag baint úsáide as ábhair nádúrtha thraidisiúnta ón tírdhreach a dteastaíonn cumas anála agus aeráil mhaith uathu chun timthriall ionsúcháin agus galaithe taise a cheadú.

Os a choinne sin, tá táirgí tógála neamhscagacha nua-aimseartha deartha go uiscédhíonach agus d'fhéadfadh iarmhairtí díobhálacha neamhbheartaithe a bheith acu d'fhoirgnimh thraidisiúnta stairiúla as a dtiocfaidh fadhbanna taise agus lobhadh. Maidir le tograí chun feidhmíocht theirmeach foirgneamh stairiúil a fheabhsú agus chun teicneolaíochtaí fuinnimh in-athnuaite a chur isteach, ní mór tuiscint cheart a bheith acu ar an bhfabraic thógtha agus ar na modhanna traidisiúnta tógála.

Níl roinnt roghanna iarfheistithe fuinnimh oiriúnach d'fhoirgnimh thraidisiúnta ná éifeachtach iontu. Cuireann riocht an fhoirgnimh go mór le dea-fheidhmíocht theirmeach agus mar sin ba cheart gnáthchothabháil, caomhnú agus deisiú foirgneamh a chur i gcrích sula ndéantar roghanna iarfheistithe eile a mheas.

Go ginearálta, ba cheart go mbeadh aon chur isteach nua nó aon athrú nua ar an oidhreacht ailtireachta dírithe ar na prionsabail seo a leanas:

Treoirphrionsabail do Chosaint Ailtireachta

Tabhairt faoi Idirghabháil Íosta
Cinntigh Cothabháil Rialta
Deisigh in ionad Athraigh
Úsáid Ábhair agus Modhanna Oiriúnacha
Cinntigh Inchúlachas na Idirghabhála

Cuspóirí (Ginearálta):

AH-O-1 Caomhnaigh, bainistigh, cosain agus feabhsaigh oidhreacht ailtireachta Dúin na nGall, is é sin Struchtúir Cosanta, Ceantair Caomhnú Ailtireachta, Struchtúir NIAH, tírdhreacha deartha agus gairdíní stáiriúla, agus an spiorad agus timpeallacht dúchasach, tionsclaíoch agus muirí oidhreacht thógtha don cinneal struchtúir sin.

AH-O-2 Oidhreacht ailtireachta Dhún na nGall a chaomhnú, a bhainistiú, a chosaint agus a fheabhsú, eadhon Struchtúir faoi Chosaint, Limistéir Chaomhantais Ailtireachta, struchtúir NIAH, tírdhreacha deartha agus gairdíní stairiúla, oidhreacht thógtha dhúchasach, thionsclaíoch agus muirí, carachtar agus leagan na struchtúir sin.

Beartais (Ginearálta):

AH-P-1 Déan iarracht chun na cleachtaí caomhnacha is fearr a chinntiú trí úsáid na Treoir Prionsabail do Chosaint Ailtireachta tagartha thuas nuair is cuí, lena n-áirítear i ngaoll le RPS, NIAH agus struchtúir dúchasacha agus istigh ACAanna. Ina thaobh seo, beidh úsáid ghairmithe speisialaithe caomhnaithe, pleananna caomhantais agus daoine ceardaíochta spreagtha.

AH-P-2 Cosain aghaidheanna siopa traidisiúnta agus comharthaíocht thraidisiúnta agus nuair is gá agus is cuí, a chinntiú go bhfuil dearadh ailtireachta ar ardchaighdeán ag baint le héadaí siopa nua.

11.3.2 Struchtúr Cosanta

Faoi Cuid IV den Acht um Pleanáil agus Forbairt, 2000 (arna leasú), cathaigh an Comhairle Thairfead ar Dhéanmhais Chosanta (RPS) a choinneáil. Ní mór go n-áireofaí sa taifead sin gach déanmhas nó gach cuid de dhéanmhais ina limistéar feidhme ar díol spéise ar leith é ó thaobh ailtireachta, staire, seandálaíochta, ealaíne, cultúir, eolaíochta, nó cúrsaí sóisialta nó cúrsaí teicniúla de.

Is é an cuspóir atá le stádas struchtúir chosanta a ainmniú ná an oidhreacht ailtireachta seo a chosaint agus a chinntiú go ndéantar aon athruithe go híogair ag baint úsáide as dea-chleachtas caomhantais. Luaitear in alt 57(10) (b) den Acht um Pleanáil agus Forbairt, 2000 (arna leasú) nach dtabharfaidh an Chomhairle “cead chun déanmhas cosanta nó déanmhas cosanta beartaithe a scartáil, ach amháin in imthosca eisceachtúla”. Faoi láthair tá 466 struchtúr curtha go foirmiúil leis an NIRG agus tá 2550 struchtúr breise le cur san áireamh.

Ní mór cead pleanála a fháil d’oibreacha a théann i bhfeidhm ar shaintréith struchtúir chosanta. Is féidir le húinéir nó áititheoir iarratas i scríbhinn a dhéanamh chuig an Údarás Pleanála chun Dearbhú Alt 57 a eisiúint maidir leis na cineálacha oibreacha a mheasann sé a dhéanfadh nó nach ndéanfadh difear ábhartha do shainghné an struchtúir.

Ina theannta sin, tá treoir tugtha ag an Aire Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta d’údaráis phleanála struchtúir Fhardal Náisiúnta na hOidhreachta Ailtireachta (NIAH) a bhfuil tábhacht Réigiúnach, Náisiúnta nó Idirnáisiúnta ag baint leo dá dTaifead ar Dhéanmhais faoi Chosaint (RPS) a chur san áireamh. Molann an Chomhairle, dá bhrí sin, na struchtúir sin a chur leis an NIRG le linn an phlean.

Cuspóir:

AH-O-3

Gach struchtúr agus cuid de struchtúir a chosaint ar Thairfead na Struchtúr faoi Chosaint agus síneadh a chur leis an RPS nuair is cuí.

Policies:

AH-P-3

- Gach struchtúr nó cuid de struchtúir ar an RPS a chosaint chun cosaint an chúirteálaiste, na bhfearann comhghafach a áireamh; agus,
- A cheangal go mbeidh tograí forbartha a dhéanann difear díreach do struchtúir ar an NIRG oiriúnach ó thaobh cóireáil ailtireachta, carachtar, scála, agus foirme don déanmhas cosanta atá ann cheana agus ní bheidh siad díobhálach do shainghné agus do shláine speisialta an déanmhais chosanta agus dá shuíomh.

ach amháin a mhéid is gá chun foráil a dhéanamh do thionscadail straitéiseacha infreastruchtúir lena n-áirítear Tionscadal Feabhsúcháin Bealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall.

AH-P-4

- An Taifead ar Dhéanmhais faoi Chosaint a leathnú chun sceideal cuimsitheach a chur ar fáil chun struchtúir a bhfuil tábhacht ar leith leo sa Chontae a chosaint le linn shaolré an Phlean; agus
- Struchtúir a shainnigh le cur san áireamh i dTaifead na Struchtúr faoi Chosaint bunaithe ar na critéir atá leagtha amach i gCosaint na hOidhreachta Ailtireachta, Treoirlínte d’Údaráis Phleanála (2011), moltaí an NIAH agus an Aire.

AH-P-5

Déanfaidh aon fhorbairt bheartaithe lena n-áirítear oibreacha beartaithe ar struchtúr NIRG foráil, nuair is cuí, go ndéanfar na hoibreacha a dhéanfaidh difear don Struchtúr sa chéad chéim den fhorbairt chun cosc a chur ar an struchtúr a chur i mbaol, a thréigean agus/nó a thréigean.

11.3.3 Limistéir Chaomhantais Ailtireachta

Sainmhínítear Limistéir Chaomhantais Ailtireachta (ACA) mar áit, limistéir, grúpa déanmhas nó bailedhreach ar díol spéise ar leith é ó thaobh ailtireachta, staire, seandálaíochta, ealaíne, cultúir, eolaíochta, nó cúrsaí sóisialta nó cúrsaí teicniúla nó a chuireann le tuiscint ar struchtúir chosanta Is iondúil go dtagann sainghné na limistéir uirbeach óna bhailiúcháin foirgneamh agus óna suíomh ina n-iomláine seachas foirgnimh aonair a bheith ann ina n-aonar.

Ní mór don Chomhairle cuspóir a áireamh ina Plean Forbartha chun carachtar áite, limistéir, grúpa déanmhas nó bailedhreacha a chaomhnú má tá sí den tuairim gur gá é a chur isteach chun carachtar an limistéir sin a chaomhnú. Rinneadh obair chun ACAnna breise a aithint tríd an phlean seo sna cúig Bhaile Oidhreachta ainmnithe i nDún na nGall.

Cuspóir:**AH-O-4**

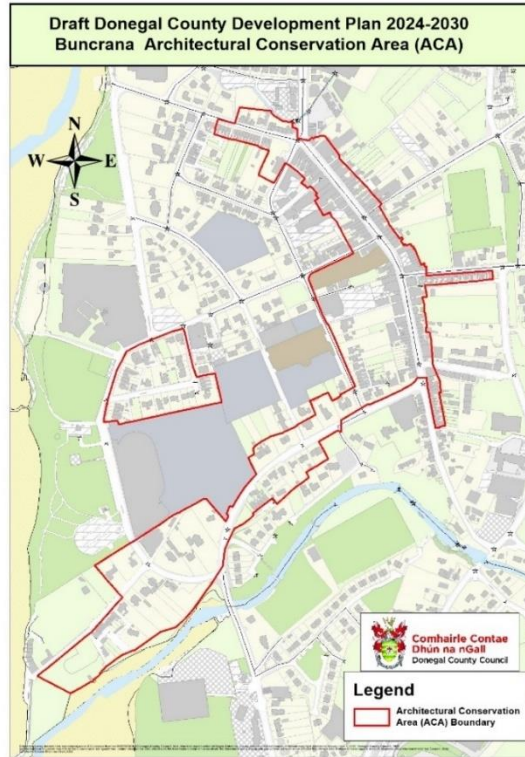
Carachtar speisialta Limistéir Chaomhantais Ailtireachta Ard an Rátha, Bhéal Átha Seanaidh, Bhun Cranncha, Bhun Dobhráin, Leitir Ceanainn, Ráth Mealtain, Ráth Bhoth agus Bun an Phobail a chaomhnú mar a aithnítear ar Léarscáileanna 11.2-11.9 san áireamh

Léarscáil 11.2 - ACA Ard an Rátha

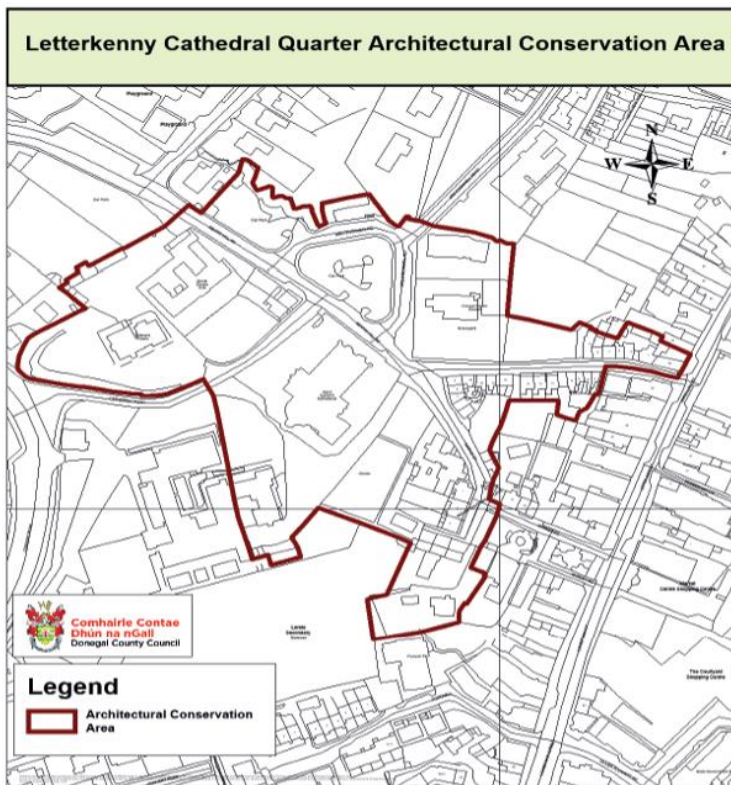
Léarscáil 11.3 - ACA Béal Átha Seanadh

Léarscáil 11.4 - ACA Bun Cranncha

Léarscáil 11.5 - ACA Bun Dobhráin

Léarscáil 11.6 - ACA Leitir Ceanainn

Léarscáil 11.7 - ACA Ráth Mealtain

Léarscáil 11.8 - ACA Ráth Bhoth

Léarscáil 11.9 - ACA Bun an Phobail

Beartas:**AH-P-6**

- Carachtar speisialta na ACAanna a chosaint agus a fheabhsú chun stoc tógála traidisiúnta, bailchríocha ábhair, spásanna, sráid-dreach, aghaidheanna siopaí, tírdhreach agus suíomhanna a chur san áireamh.
- Gach foirgneamh, struchtúr, grúpa struchtúr, láithreán, tírdhreach agus gach gné eile a mheastar a bheith ina ngnéithe intreacha de shainghné CCA a chosaint ó scartáil nó athrú neamhbhách.
- Cinntiú go ndéanfar foirgnimh agus láithreáin a athúsáid agus a athshlánú go hiomchuí agus go híogair, go ndéanfar an líonadh iomchuí agus an fhorbairt nua a áirithiú, agus go mbeidh gá le dearadh ailtireachta ardcháilíochta laistigh de ACAanna agus in aice leo.
- Cosain aghaidheanna siopaí traidisiúnta agus cinntigh go bhfuil aghaidheanna siopaí nua de dhearadh ailtireachta ar ardchaighdeán.
- A áirithiú go ndéantar gach comhartha, soilsiú, fógraíocht agus fóntais nua laistigh de ACAanna a dhearadh, a thógáil agus a lonnú ar bhealach nach dtarraingeoidh siad ó charachtar an ACA.
- Bailchríocha, troscán agus gnéithe stairiúla sráide a chosaint agus a athúsáid, rud a chuireann le carachtar ACAanna agus réimsí gaolmhara den réimse poiblí.

11.3.4 Fardal Náisiúnta na Struchtúr Oidhreachta Ailtireachta (NIAH)

Bhunaigh an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta Fardal Náisiúnta na hOidhreachta Ailtireachta (NIAH) ar bhonn reachtúil chun struchtúir iar-1700 tógtha ar fud na tíre a aithint, a thaifeadadh agus a mheas chun cabhrú le cosaint agus caomhnú na hoidhreachta tógtha. Mhol an tAire go gcuirfí struchtúir uile NIAHsan áireamh i dTaifead na Struchtúr faoi Chosaint. Dá bhrí sin, ní mór struchtúir NIAH a chosaint sula ndéanfar measúnú córasach orthu lena gcur san áireamh i dTaifead na Struchtúr faoi Chosaint.

Beartais:**AH-P-7**

A éileamh go mbeidh forbairt struchtúr ar an NIAH, lena n-áirítear an chúirtealáiste, na tailte comhghafacha agus suíomh an struchtúir oiriúnach ó thaobh cóireáil ailtireachta, carachtar, scála, agus foirm de, agus nach ndéanfaidh sé dochar do charachtar agus sláine speisialta an struchtúir agus dá shuíomh, ach amháin a mhéid is gá chun foráil a dhéanamh do thionscadail bonneagair straitéisigh lena n-áirítear Tionscadal Feabhsaithe Bealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall.

AH-P-8

Dearadh ailtireachta d'ardchaighdeán a chinntiú do gach forbairt nua a bhaineann nó a d'fhéadfadh tionchar a imirt ar struchtúir NIAH (agus ar a suíomh) ach amháin a mhéid is gá chun foráil a dhéanamh do thionscadail straitéiseacha infreastruchtúir lena n-áirítear Tionscadal Feabhsúcháin Bealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall.

11.3.5 Ailtireacht Dhúchasach

Is éard atá i gceist le struchtúir dhúchasacha ná foirmeacha agus cineálacha traidisiúnta foirgneamh, lena n-áirítear tithe measartha tuaithe agus uirbeacha, a thógann tógálaithe áitiúla, ag baint úsáide as ábhair áitiúla, scileanna agus teicnící tógála. Ba iad na foirgnimh seo an phríomhghné de thírdhreacha an 18^ú agus an 19^ú haois i gContae Dhún na nGall. Cuireann an Straitéis Ingearach Thógtha creat náisiúnta ar fáil anois chun sócmhainní den sórt sin a phleanáil agus a fhorbairt laistigh den stát.

I nDún na nGall tá go leor struchtúr den sórt sin comhdhéanta d'aon stór, iontráil dhíreach, teachíní ar doimhneacht seomra amháin, tithe líneacha. Bhí ceann balla íseal agus airde dorais ag na teachíní seo agus bhí fuinneoga beaga neamhrialta curtha iontu, agus is minic a chuirtear seomraí leo chun an

fhoirm líneach a shíneadh agus mar thoradh air sin bhí tithe feirme sínte ar nós "Teach Fada Dhún na nGall". I measc na struchtúr dúchasach eile tá tithe feirme, limekilns, muilte, ceirteacha, piaraí/caillte agus fianaise thógtha eile ar stíleanna maireachtála le blianta beaga anuas.

I measc na ngnéithe gaolmhara tá gairdíní/gnéithe gairdín, ballaí saoirseachta, ráillí, geataí, droichid, aghaidheanna siopa, tosaigh tithe tábhairne, comharthaíocht lámhphéinteáilte agus troscán sráide chomh maith le leagan amach sráide, línte foirgnimh agus leithid plota traidisiúnta. Tá go leor oileán i nDún na nGall chomh maith le tírdhreacha dúchasacha ar leith. Áirítear ar charachtar speisialta na n-oileán seo a stoc tógála traidisiúnta, bailchríocha ábhair, spásanna, sráiddhreach, tírdhreach agus suíomh.

Léiríonn struchtúir dhúchasacha agus na gnéithe a bhaineann leo stair uathúil áitiúil agus carachtar áite, a léiríonn traidisiúin áitiúla, ábhair agus ceardaíocht atá ar fáil.

Tacaíonn an plean le cosaint, athúsáid chuí agus leathnú báúil na struchtúr sin laistigh den Chontae chun spriocanna inbhuanaitheachta a bhaint amach, meas a léiriú ar a luach tábhachtach oidhreachta agus an méid a chuireann siad lenár n-oidhreacht ailtireachta, stairiúil, shóisialta agus chultúrtha, a gcarachtar áitiúil agus ár mbraistint áite.

Beartais:

AH-P-9

Féachaint le struchtúir dhúchasacha a chosaint, a chaomhnú agus a chaomhnú agus feabhas a chur ar charachtar, foirmeacha, gnéithe ábhartha agus suíomhanna seanbhunaithe na bhfoirgneamh dúchasach a mheastar a bheith ina ngnéithe intreacha de shainghné áite, ach amháin a mhéid is gá chun foráil a dhéanamh do thionscadail bonneagair straitéiseacha lena n-áirítear Tionscadal Feabhsaithe Bealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall, lena n-áirítear:

- Foirgnimh thithe feirme de stíl dhúchasach agus thraidisiúnta lena n-áirítear Clachananna agus tithe saothraí údaráis áitiúil.

	<p>b. Foirgnimh dhúchasacha, grúpálacha foirgneamh ar Oileáin Dhún na nGall.</p> <p>c. Struchtúir stairiúla tuí mar phríomhghné d'oidhreacht thógtha an chontae.</p>
AH-P-10	<p>Féachaint lena áirithiú go mbeidh athchóiriú nó méadú ar fhoirgnimh dhúchasacha agus foirgnimh nua thadhlaacha a sholáthar ar scála agus ar fhoirm a chomhlánaíonn an foirgneamh atá ann cheana agus a áiritheoidh go gcoinneofar agus go n-urramófar sainiúlacht agus gné na foirme dúchasacha.</p>

11.4 Oidhreacht Sheandálaíochta

11.4.1 Réamhrá

Is éard atá sa tSeandálaíocht ná staidéar a dhéanamh ar shochaithe a bhí ann roimhe seo trína gcuid iarsmaí ábhair agus fianaise ar a dtimpeallacht, lena n-áirítear an tseandálaíocht (e.g. Neoiliteach, Iarannaois) agus sochaithe níos déanaí (e.g. láithreáin thionsclaíocha agus mhíleata). Is acmhainn ríthábhachtach stairiúil agus chultúrtha neamh-inathnuaithe í oidhreacht seandálaíochta a chuimsíonn iarsmaí uile na gcumann san am atá thart, lena n-áirítear iarsmaí lonnaíochtaí, séadchomharthaí, adhlaicthe, longa agus báid agus réada iniompartha de gach cineál. Tarlaíonn sé i ngach timpeallacht, (e.g. uirbeach agus tuaithe, talamh ard agus ísealchríoch, talmhaíocht, foraoiseacht, bogach, agus faoi uisce) agus d'fhéadfadh taisí suite nó infheicthe, nó gnéithe fodhromchla a bheith i gceist leis. Dá réir sin, meastar gurb ionann caomhnú agus cosaint na hoidhreachta seandálaíochta agus pleanáil chuí agus forbairt inbhuanaithe agus gur cheart é a chur i bhfeidhm go láidir leis an bplean forbartha.

Tá oidhreacht seandálaíochta shaibhir agus éagsúil ag Dún na nGall. Maidir le hOidhreacht Sheandálaíochta faoi chosaint i nDún na nGall tá:

- 17 Meastar go bhfuil tábhacht náisiúnta agus fiúntas seandálaíochta ag baint le 'Séadchomharthaí Náisiúnta' atá faoi úinéireacht/cúram stáit (amhail Grianán Aileach agus Chaisleán Dhún na nGall) ainmnithe faoi Acht na Séadchomharthaí Náisiúnta 1930.
- 33 'Séadchomharthaí Stairiúla' ar Chlár na Séadchomharthaí Stairiúla (RHM) (amhail Caisleán Burt, ráthanna agus tuamaí meigiliteacha) ainmnithe faoi Acht na Séadchomharthaí Náisiúnta (Leasú) 1987.
- Tá os cionn 3,400 'Séadchomharthaí ordaithe' ar Thaifead na Séadchomharthaí agus na nÁiteanna (RMP) (amhail eaglaisí stairiúla, clocha seasaimh agus souterrains) ainmnithe faoi Acht na Séadchomharthaí Náisiúnta (Leasú) 1994.

Nóta: Tá roinnt forluí idir na hainmniúcháin sin.

Ina theannta sin, tá na Bailte Stairiúla seo a leanas ainmnithe ag an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil & Oidhreachta do chosaint ghinearálta: Béal Átha Seanaidh, Baile Dúin na nGall, Na Cealla Beaga, Leifear, Ráth Mealtain, Ráth Maoláin agus Baile Suingean. Tá Criosanna Acmhainneachta Seandálaíochta sna bailte seo áit a bhfuil seandálaíocht dhian i láthair agus áit a bhfuil toiliú roimh ré ag teastáil le haghaidh oibreacha.

Chomh maith leis sin, tá 50 Reilig Stairiúla i gCaomhnóireacht Chomhairle Contae Dhún na nGall atá ar Thairfead na Séadchomharthaí agus na nÁiteanna (RMP). Ní mór cead a fháil roimh ré ó Sheirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta d'oibreacha chuig séadchomhartha seandálaíochta nó i gcógar an tséadchomhartha seandálaíochta. Ní mór cead a fháil roimh ré ó Sheirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta d'oibreacha chuig séadchomhartha seandálaíochta nó i gcógar an tséadchomhartha seandálaíochta.

Tá seandálaíocht shuntasach faoi uisce curtha ar fáil ag Dún na nGall freisin inár gceantair chósta, lochanna agus aibhneacha (m. s. Armáid na Spáinne Bhá Chionn an Ghabha, Báid Iománach Leifear/An Srath Bán, Crannóga) agus tá gach raic atá os cionn 100 bliain d'aois (bíodh aithne orthu roimhe seo nó díreach aimsithe) agus na réada seandálaíochta go léir atá faoi uisce cosanta faoi Acht na Séadchomharthaí Náisiúnta (Leasú) 1987.

Tá roinnt suíomhanna i nDún na nGall chomh maith (m. s. Fearsaid Mhór agus An Scairbh Sholais) a bhféadfadh iarsmaí suntasacha seandálaíochta a bheith iontu agus a léiríonn cuid thábhachtach dár n-oidhreacht stairiúil agus chultúrtha. Ina theannta sin, d'fhéadfadh forbairtí láithreáin nó réada seandálaíochta nár taifeadh roimhe seo a nochtadh le linn a dtógála.

11.4.2 Taifid Suíomhanna agus Séadchomharthaí

Tugann go leor grúpaí pobail faoi thionscnaimh oidhreachta seandálaíochta chun ár n-oidhreacht seandálaíochta a chosaint, a chaomhnú agus a chur chun cinn. Cuireann Scéimeanna Deontais ar nós Ciste na Séadchomharthaí Pobail de chuid Sheirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta agus Scéim Deontais Oidhreachta Pobail na Comhairle Oidhreachta deiseanna ar fáil chun ár n-oidhreacht seandálaíochta agus thógtha a chaomhnú le saineolas cuí agus scileanna traidisiúnta. Mar chuid de chomóradh Cholmcille in 2021, choimisiúnaigh Comhairle Contae Dhún na nGall oibreacha caomhnaithe chuig Mainistir Chill Mhic Réanáin agus chuig Séipéal Naomh Colmcille i nGartan. Mar chuid de chomóradh Cholmcille in 2021, choimisiúnaigh Comhairle Contae Dhún na nGall oibreacha caomhnaithe chuig Mainistir Chill Mhic Réanáin agus chuig Séipéal Naomh Colmcille i nGartan. Faoi láthair, tá ceithre shéadchomhartha seandálaíochta i gContae Dhún na nGall san áireamh sa scéim - An Dún, Caisléan Cill Bharrainn, Sean-eaglais Thobar Málainn agus Sean-reilig Cill Leacht Aodha.

Cuirtear béim ar an tábhacht a bhaineann le cosaint seandálaíochta leis an bhfíric go bhfuil Éire ina páirtí i gCoinbhinsiún Eorpach Chomhairle na hEorpa 1992 ar Chosaint na hOidhreachta Seandálaíochta ("Coinbhinsiún Valletta"), agus i gCoinbhinsiún Oidhreachta Domhanda UNESCO 1972. Ina theannta sin, ceanglaítear leis an Acht um Pleanáil agus Forbairt go n-áireofaí sa Phlean Forbartha cuspóirí maidir le 'caomhnú agus cosaint an chomhshaoil, lena n-áirítear go háirithe oidhreacht seandálaíochta...' (tagraíonn Alt 10(2)(c)) agus 'struchtúir a chosaint....'(Tagraíonn alt 10(2)(c)) agus 'déanmhais atá inspéise... seandálaíochta... a chosaint (tagraíonn Alt 10(2)(f)). Tá sé mar chuspóir freisin ag Straitéis Réigiúnach Spáis agus Eacnamaíoch an NWRA tacú le caomhnú Shéadchomharthaí Náisiúnta an réigiúin (RPO 5.13) agus tacú le clár spriocdhírthe de shuíomhanna Séadchomhartha Náisiúnta atá le forbairt ar bhealach a chuirfidh feabhas ar eispéireas na gcuariteoirí (RPO 5.16).

San fhoilseachán sa Chreat agus sna Prionsabail um Chosaint na hOidhreachta Seandálaíochta (Rialtas na hÉireann 1999) leagtar amach an polasaí náisiúnta ar chosaint na hoidhreachta seandálaíochta le linn na forbartha. Go háirithe, cuireann sé in iúl:

- Is acmhainn neamh-inathnuaite í an oidhreacht ailtireachta a bhfuil bainistíocht chúramach ag teastáil ina leith.

- Ba cheart toimhde a bheith ann i bhfabhar tionchair forbartha ar oidhreacht seandálaíochta a sheachaint le Caomhnú i gcás an rogha thosaíochta
- Níor cheart caomhnú trí Thaifead, lena n-áirítear tochair agus taifeadadh cuí, a úsáid ach amháin i gcúinsí fíoreisceachtúla
- Is uirlis thábhachtach é measúnú seandálaíochta a dhéanamh chun measúnú a dhéanamh ar impleachtaí forbairtí beartaithe ar láithreáin nó ar shéadchomharthaí aitheanta nó amhrasta, agus is féidir le monatóireacht seandálaíochta le linn na forbartha cabhrú le seandálaíocht a aithint agus a chosaint.

Tá sé tábhachtach a thabhairt chun suntais chomh maith leis an ngá atá le cead pleanála a fháil agus a chomhlíonadh, go bhfuil riachtanais bhreise cosanta seandálaíochta ann nach mór cloí leo faoi Acht na Séadchomharthaí Náisiúnta agus gur chóir d'fhorbróirí a bheith ar an eolas fúthu freisin.

Mar sin, tá ról tábhachtach ag an bplean forbartha maidir le cosaint chuí a chur ar fáil, tuiscint agus eolas níos fearr a fháil ar oidhreacht seandálaíochta Dhún na nGall agus, de réir mar is cuí, feabhas a chur ar rochtain ar oidhreacht seandálaíochta Dhún na nGall agus ar áiseanna do chuariteoirí/léirmhínteacha.

Objective:

AYH-O-1

Oidhreacht seandálaíochta a chaomhnú agus a chosaint, eolas agus léirtheiscint níos fearr a bheith ag an bpobal ar an tseandálaíocht, an rochtain atá ann cheana féin ar oidhreacht den sórt sin a chosaint agus, nuair is cuí, rochtain nua agus infreastruchtúr nua do chuariteoirí a chur ar fáil di.

Policies:

AYH-P-1

Ach amháin a mhéid is gá chun soláthar tionscadal straitéiseach bonneagair a cheadú, lena n-áirítear go háirithe Tionscadal Feabhsúcháin Bealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall:

- a. gach cineál oidhreachta seandálaíochta a chaomhnú agus a chosaint (lena n-áirítear:

	<ul style="list-style-type: none"> i. Séadchomharthaí Náisiúnta, ii. Struchtúir ar Thaifead na Séadchomharthaí Stairiúla (RHM), iii. taifead na Séadchomharthaí agus na nÁiteanna (RMP) agus iv. Taifead ar Láithreáin agus ar Shéadchomharthaí (SMR), v. Reiligí Stairiúla agus an ceantar máguaird, vi. Bailte Stairiúla, vii. Suíomhanna láthair chatha stairiúla, viii. Seandálaíocht neamhthaifeadta ix. Seandálaíocht tionsclaíochta agus iar-meánaoiseach x. Seandálaíocht faoi uisce xi. Suíomhanna d'oidhreacht dá leithéid <p>i gcomhréir leis an gCreat foilsithe agus leis na Prionsabail maidir le Cosaint na hOidhreachta Seandálaíochta (DoAHGI 1999); agus</p> <p>b. Criosanna Cosanta Seandálaíochta a chaomhnú agus a chosaint atá lonnaithe i gceantair uirbeacha Bhéal Átha Seanaidh, Baile Dhún na nGall, na Cealla Beaga, Leifear, Ráth Maoláin, Ráth Maoláin agus Naomh Johnston mar a aithnítear i dTaifead na Séadchomharthaí agus na nÁiteanna, lena n-áirítear gá le measúnú seandálaíochta a dhéanamh sula ndéanófar cead agus sula bhforchuirfear coinníollacha pleanála monatóireachta seandálaíochta.</p>
<p>AYH-P-2</p>	<p>Ach amháin a mhéid is gá chun soláthar tionscadal straitéiseach infreastruchtúir lena n-áirítear go háirithe an Tionscadal Feabhsúcháin Bealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall, an rochtain atá ann cheana ar an oidhreacht seandálaíochta (lena n-áirítear comharthaíocht, páirceáil, rochtain do choisithe, cuimhneacháin cuimhneacháin, agus saoráidí léirmhínitheacha) a chosaint agus rochtain phoiblí chuí, eolas agus cuairteoirí a éascú, i gcás nach ndéanfadh forbairt den sórt sin dochar do charachtar ná do shuíomh na hoidhreachta sin i gcás ina bhfuarthas toiliú reachtúil ó Sheirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta agus i gcás nach mbeadh tionchar diúltach ag an bhforbairt ar shábháilteacht tráchta, ar áiseanna cónaithe áitiúla, ar an timpeallacht nádúrtha nó ar shamhsanna amhairc nó radhairc an cheantair.</p>
<p>AYH-P-3</p>	<p>Ach amháin a mhéid is gá chun soláthar tionscadal bonneagair straitéisigh a cheadú, lena n-áirítear go háirithe an Tionscadal Feabhsaithe Bealach Tosaíochta GTE-I, Dún na nGall, a chinntiú go ndéanfaidh tograí forbartha a dhéanann difear do láithreáin oidhreachta seandálaíochta an méid seo a leanas:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Oidhreacht seandálaíochta Caomhnaithe In Situ a ionchorprú go híogair ar bhealach atá comhoiriúnach le cosaint agus bainistiú cuí na hoidhreachta sin agus lena suíomh, lena n-áirítear cosaintí leordhóthanacha ó dhamáiste/vandalism agus ar mhaithe le sábháilteacht an phobail agus comharthaíocht eolais oiriúnach. b) Beidh plean bainistíochta fadtéarmach ag gabháil leis ina n-ionchorpraítear cosaintí cuí don láithreán oidhreachta; c) Comharthaíocht eolais chuí a chur ar fáil maidir le haon oidhreacht seandálaíochta atá aitheanta agus Caomhnaithe le Taifead le linn na tógála ar chaighdeán comhaontaithe le Comhairle Contae Dhún na nGall agus le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta.
<p>AYH-P-4</p>	<p>A chinntiú go ndéantar reiligí stairiúla atá faoi úinéireacht nó faoi chúram na Comhairle a bhainistiú agus a chothabháil de réir na reachtaíochta, na gcaighdeán cuí/chaomhantais, i gcomhairle le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta agus leis an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta.</p>

Caibidil 12

Forbairt an Phobail

Caibidil 12 – Forbairt an Phobail

12.1 Réamhrá

Tá pobail atá inbhuanaithe, sláintiúil, cuimsitheach go sóisialta agus bríomhar ó thaobh an chultúir de ag brath ar réimse leathan cúraim leanaí agus oideachais, áineasa, cúraim sláinte, bonneagair shóisialta agus chultúrtha/saoráidí do gach earnáil den tsochaí in áiteanna inrochtana agus laistigh den timpeallacht thógtha a spreagann stíleanna maireachta gníomhacha. Roinntear an fhreagracht maidir le seachadadh bonneagair agus soláthar seirbhísí ar fud gach réimse araon gníomhaireachtaí agus ranna Rialtais, agus eagraíochtaí phobail. Tá ról ríthábhachtach ag an phlean forbartha, trí oibriú le bun-geallsealbhoirí chun cinntiú go bhfuil go leor bonneagar ard-caighdeáineach phoiblí agus seirbhísí á soláthar ag suíomhanna inbhuanaithe chun éagsúlacht leathan riachtanachtaí reatha agus amach anseo a bhaint amach.

Maidir leis seo, tá ceanglas reachtúil chun cuspóirí a bheith sa phlean le haghaidh: criosú talún le haghaidh *spás oscailte agus taitneamhachtaí* (tagraíonn A. 10(2)(a) don Acht um Pleanáil), imeascú don phleanáil agus forbairt inbhuanaithe le na riachtanachtaí *sóisialta agus phoiblí den cheantar* (tagraíonn A. 10(2)(d)), *an chaomhnú, feabhsú agus síneadh do áiseanna agus áiseanna taitneamhachtaí*, (tagraíonn A. 10(2)(j)), agus soláthar *scoileanna, naíolannaí agus áiseanna eile cúram leanaí agus oideachasúil*; (tagraíonn A. 10(2)(l)).

Ina theannta sin, aithnítear go bhfuil sé ríthábhachtach bonn cirt a thabhairt do chumas bonneagair agus seirbhísí sóisialta agus pobail agus d'fhonn acmhainneacht an bhonneagair agus na seirbhísí sóisialta agus pobail a chosaint agus a uasmhéadú; mais chriticiúil daonra a bhaint amach inár lonnaíochtaí, forbairtí nua pobail a aimsiú i ndlúthghaireacht do cheantair chónaithe agus do

nóid iompair phoiblí, agus a chinntiú go bhfuil leagan amach ardchaighdeán agus dearadh uilíoch agus aois-chairdiúil ag forbairtí den sórt sin.

Cuspóirí Ginearálta

CCG-O-1:

Pobail bhríomhara atá inbhuanaithe, sláintiúil, cuimsitheach go sóisialta agus bríomhar go cultúrtha a chruthú ag a bhfuil an caighdeán saoil is fearr agus bonneagar agus saoráidí ardchaighdeán cúraim leanaí, oideachais, áineasa, agus cultúrtha agus pleanáil agus forbairt inbhuanaithe an Chontae a chomhtháthú le riachtanais shóisialta, phobail agus chultúrtha a dhaonra.

Beartais Ghinearálta

CC-P-1:

Tacú le soláthar bonneagar nua sóisialta agus pobail/forbairtí a bhaineann le seirbhísí (e.g. cúram leanaí, oideachas, cúram sláinte, saoráidí spóirt/caitheamh aimsire, faichí súgartha, ionaid acmhainní pobail, ionaid dídine, tithe altranais/cúramaíochta, áiseanna cultúrtha ar scála mór etc.) i gcás ina bhfuil na tograí sin ag teacht le cuspóirí criosaithe an Phlean, agus seachas sin de réir na gcritéar suímh seo a leanas:

- a) Ag suíomhanna laistigh de theorainneacha sainithe an chreata socraíochta/limistéir uirbeacha atá laistigh d'achar sábháilte siúil (i.e. trí chosán atá ann cheana nó atá beartaithe) de sheirbhísí áitiúla agus de limistéir chónaithe nó atá inrochtana ag iompar poiblí agus a chuirfeadh cuimsiú sóisialta chun cinn murach sin.
- b) Ag suíomhanna malartacha laistigh de chreat lonnaíochta/limistéir uirbeacha i gcás ina léirítear nach bhfuil aon láithreáin oiriúnacha ar fáil a chomhlíonann na critéir suímh i bpointe a) thuas.
- c) I suíomhanna tuaithe atá an-ghar don bhonneagar tuaithe atá ann cheana (e.g. scoileanna tuaithe, ionaid phobail, áiseanna spóirt, eaglaisí etc) ina léirítear; tá an fhorbairt ceaptha freastal ar riachtanas tuaithe amháin, tá an fhorbairt ag brath go feidhmiúil ar shuíomh tuaithe ar leith, nó i gcás nach bhfuil aon láithreán ar fáil a chomhlíonann na critéir suímh thuasluaite i bpointí a) agus b) thuas.

I suíomhanna tuaithe eile ina léirítear; tá an fhorbairt ceaptha freastal ar riachtanas tuaithe amháin, tá an fhorbairt ag brath go feidhmiúil ar shuíomh tuaithe ar leith, nó i gcás nach bhfuil aon láithreán ar fáil chun na critéir suímh thuasluaite i bpointe (a), i bpointe (b) agus i bpointe (c) thuas a chomhlíonadh.

CC-P-2:

A cheangal go gcomhlíonfaidh tograí forbartha cultúrtha sóisialta agus pobail go ginearálta polasaithe agus caighdeáin theicniúla an phlean seo agus na critéir shonracha bainistíochta forbartha seo a leanas:

- a) Comhoiriúnach le úsáid talún cóngaracha reatha nó faofa.
- b) Gan ionchur suntasach ar shaoráidí cóngaracha cónaitheacha.
- c) Cóireáil leordhóthanach eisiltigh a chur ar fáil i gcomhréir le polasaithe cóireála fuíolluisce an phlean seo.
- d) Ná bí ina gcúis le guais tráchta agus cinntigh gur féidir leis an ngréasán bóithre atá ann faoi láthair déileáil go sábháilte le haon trácht feithicle breise a ghintear leis an bhforbairt bheartaithe.
- e) Soláthar leordhóthanach páirceála, socruithe rochtana, ainliú agus seirbhísíú a chur ar fáil i gcomhréir le caighdeáin agus beartais theicniúla an phlean seo.
- f) Tugann sé tús áite, agus soláthraíonn sé ardleibhéal tréscailteachta coisithe agus rothaíochta agus rochtain orthu.
- g) Nach gcruthaíonn siad núis torainn agus nach mbíonn siad ina gcúis le hastaíochtaí comhshaoil suntasacha.
- h) Tá suíomh agus dearadh na forbartha ar ardchaighdeán, comhtháthaíonn sé go rathúil leis an timpeallacht óstach lena n-áirítear tírdhreach agus/nó timpeallacht thógtha an cheantair agus ní bhíonn tionchar diúltach aige ar áiseanna amhairc agus radhairc an cheantair.
- i) Soláthraíonn sé cóireáil chuí teorann agus scagadh ar limistéir stórála ó dhearcadh an phobail.
- j) Níl tionchar díobhálach aige ar oidhreacht foirgnithe nó nádúrtha an cheantair, agus cloíonn sé lena beartais foirgnithe agus nádúrtha an phlean.
- k) Cloíonn sé leis na treoirlínte bainistíochta riosca i gcás tuilte agus leis na polasaithe riosca tuile a bhaineann leis an bplean seo.

- l) Caithfidh doimhneacht ithreach agus tábla uisce oiriúnach a bheith acu (i gcás reiligi/gráinchlóis).

12.2 Cúram Leanaí

Is cuid lárnach d'fhorbairt na hóige, de phobail inbhuanaithe, agus de gheilleagar rathúil ina bhfuil ardleibhéal rannpháirtíochta sa mhargadh saothair é soláthar áiseanna cúraim leanaí d'ardchaighdeán (ECCE) agus saoráidí cúraim leanaí ar aois scoile (SAC) ag láithreacha inrochtana atá cuimsitheach ó thaobh na sochaí de. Tá sé mar aidhm ag an gCreat Pleanála Náisiúnta 'Rochtain ar Chúram Leanaí ar Ardchaighdeán' (NSO 10) a bhaint amach agus luann sé an gá atá le háiseanna cúraim leanaí a chur ar fáil ar shuíomhanna atá suite go maith laistigh de limistéir fhoirgnithe nó gar dóibh, a chomhlíonann riachtanais éagsúla na bpobal áitiúil (dá dtagraítear in NPO 31). Luann Straitéis Réigiúnach Spáis agus Eacnamaíoch an NWRA an gá atá le cur chuige il-gheallsealbhóra i soláthar cúraim leanaí.

Aithnítear sna Treoirínte um Pleanáil Áis Chúram Leanaí 2001 ceantair chónaithe/forbairtí nua tithíochta, ionaid fostaíochta, suíomhanna i gcomharsanacht scoileanna, ionaid chomharsanachta agus nóid iompair phoiblí, de réir mar is cuí d'fhorbairtí nua cúraim leanaí. Aithnítear sna treoirínte chomh maith comhlíonadh na Rialachán Cúraim Leanaí, oiriúnacht an láithreáin, limistéir súgartha lasmuigh, rochtain shábháilte agus páirceáil áisiúil, coinníollacha tráchta mar phríomhchritéir bhainistíochta forbartha³⁸. Ina theannta sin, leagtar amach sna *Treoirínte Dearaidh Uilíocha d'Ionaid Luathfhoghlama agus Socruithe Cúraim* (2019) treoir maidir le suíomh, leagan amach, rochtain, spásanna inmheánacha agus seachtracha na n-áiseanna sin. Tabharfaidh an Chomhairle aird ar leith ar na treoirínte seo maidir le suíomh, suíomh, agus dearadh foriomlán na n-áiseanna nua cúraim leanaí.

Ina theannta sin, léiríonn comhairliúcháin le Coiste Cúram Leanaí Dhún na nGall: i láthair na huairé tá easnamh suntasach i gcumas leanaí/leanbh agus ECCE i bhformhór na gceantar i nDún na nGall, go háirithe i gceantair uirbeacha, is bac iad cíosanna móra réadmhaoine do sholáthraithe cúraim leanaí, tá tionchar ag Mica ar go leor áiseanna cúraim leanaí agus tá gá le háiseanna cúraim leanaí a chur ar fáil in éineacht le forbairtí móra cónaithe.

Beartais

CC-P-3

Aird a thabhairt ar acmhainn agus ar riachtanais chúram leanaí sa cheantar áitiúil agus iarratais ar ilfhorbairt chónaithe nua á mbreithniú, agus soláthar saoráidí saintógtha a éileamh mar chuid lárnach de thograí forbartha cónaithe mórscála de réir na dtairseach agus na gceanglas atá leagtha amach i *Saoráidí Cúraim Leanaí: Treoirínte d'Údaráis Phleanála (DoEHLG 2001) (sábháil Aguisín 1 de na treoirínte sin)*, na *Treoirínte um Dhearadh Uilíoch d'Ionad Luathfhoghlama agus Socruithe Cúraim (2019)* nó aon treoirínte ábhartha ina dhiaidh sin.

³⁸ Iarrann Litir Ciorclach PL 3/2016 iarratas go n-eisiatar na caighdeáin ghinearálta saoráide atá leagtha amach in Aguisín 1 de na treoirínte seo ó bhreithniú a dhéanamh ar iarratais mar chaighdeáin den sórt sin anois sna Rialacháin um Chúram Leanaí (Reamhscoil) 2006

12.3 Oideachas Bunscoile, Meánscoile agus Tríú Leibhéal

Tá saoráidí oideachais ar ardchaighdeán agus i suíomhanna inbhuanaithe riachtanach chun pobail láidir, cuimsiú sóisialta, fórsa saothair oilte, agus rath eacnamaíochta amach anseo. Leagann an NPF béim ar an ngá atá le saoráidí breise inar tharla fás daonra agus féachann sé le fás daonra spriocdhírthe agus pleanáilte a ailíniú le hinfheistíocht i scoileanna nua agus athchóirithe (tagraíonn NPO 31). Go háirithe, spreagann an NWRA RSES cur chuige il-údaráis i gcomhair seoldadh seirbhísí oideachais (RPO 7.15).

Sonraíonn *Soláthar Scoileanna agus an Córas Pleanála* (DoEHLG 2008) gur cheart go mbeadh scoileanna mar chuid lárnach de dhlúthfhorbairt inbhuanaithe uirbeach, gur chóir go mbeadh soláthar scoileanna nua bunaithe ar chur chuige comhtháite idir údaráis phleanála agus an Roinn Oideachais agus údaráis áitiúla chun cabhrú leis an Roinn suíomhanna scoile a sholáthar go tráthúil. Leagtar béim ann freisin ar an ngá atá ann d'Údaráis Áitiúla réamh-mheas a dhéanamh ar an éileamh ar scoileanna a eascraíonn as forbairt nua, tailte oiriúnacha a shainaithint don rud céanna, scoileanna nua a aimsiú gar do cheantair chónaithe nua agus d'áiseanna pobail agus ar bhealach a chabhraíonn le soghluaisteacht inbhuanaithe. Tarraingíonn na Treoirínte le haghaidh Forbairt Chónaithe Inbhuanaithe i Limistéir Uirbeach (2009) aird ar an ngá atá le saoráidí scoile a sholáthar ina theannta le forbairt chónaithe, agus na saoráidí pobal a roinnt le saoráidí oideachais. Ina theannta sin, leagann Cáipéisí Teicniúla na Roinne Oideachais agus Scileanna amach raon teorach chun suíomhanna oiriúnacha a aithint do bhunscoileanna agus d'iarbhunscoileanna nua agus chun miondearadh a dhéanamh orthu.

Mar chuid den phróiseas comhairliúcháin don phlean seo, leag an Roinn Oideachais béim ar an ngá atá le comhoibriú agus pleanáil fhadtéarmach agus mhol sí gur chóir don phlean: tacú go sainráite le soláthar cóiríochta scoile, criosanna le haghaidh soláthar oideachais a choinneáil, láithreáin scoile a chur ar fáil chun freastal ar fhorbairt nua athfhorbraíochta/inlíonta, criosanna maolánacha/ainmniúcháin úsáide talún a chur ar fáil timpeall na scoileanna atá ann cheana, tacú le scoileanna deartha uirbeacha, talamh creasa chun freastal ar an riachtanas reatha, fás daonra pleanáilte nó tionscadail scoile reatha a chur ar fáil, scoileanna a éascú ina oiread criosuithe agus is féidir, úsáid a bhaint as treoir theicniúil roinne nuair a bhíonn láithreáin scoile á sainaithint, scoileanna suímh gar d'áiseanna pobail, agus acmhainn scoile a mheas agus measúnú á dhéanamh ar fhorbairt chónaithe nua. Ina theannta sin, tuarann réamh-mheastacháin rollaithe na Roinne Oideachais do Dhún na nGall ag:

- Leibhéal Bunscoile: Treocht fhoriomlán maidir le rollú ar fud na limistéar pleanála scoile uile a bheith ag titim amach go dtí 2030.
- Iarbhunscoil: Fás gearrthéarmach i rolluithe i limistéir áirithe pleanála scoile (e.g. Baile na nGallóglach agus Ráth Bhoth) ach, murach sin, is treocht fhoriomlán é maidir le rollú scoileanna a bheith ag titim amach go dtí 2030

Dá bhrí sin, cuirfidh an Chomhairle an Cód Cleachtas, treoir theicniúil agus moltaí san áireamh nuair a bheidh tailte oiriúnacha á sainaithint agus tograí forbartha á measúnú do bhunscoileanna agus d'iarbhunscoileanna nua agus, chomh maith leis sin, tabharfaidh sí aird ar an gcumas atá ag scoileanna cheana féin agus forbairt chónaithe nua á measúnú agus á pleanáil.

Cuireann campais Ollscoil Teicneolaíochta an Atlantaigh Dhún na nGall i Leitir Ceanainn agus sna Cealla Beaga réimse leathan cúrsaí gnó, innealtóireachta, teicneolaíochta agus turasóireachta ar fáil don 3ú leibhéal, agus dá bhrí sin is príomhshócmhainn oideachais iad a bhfuil ról lárnach acu ó thaobh lucht saothair oilte a chur ar fáil agus fás a chumasú i nDún na nGall. Tá pleananna fairsinge ag ATU

Leitir Ceanainn chun campas Bhóthar an Chalafoirt a leathnú (le haghaidh áiseanna breise teagaisc/oideachais, taighde agus cóiríochta do mhic léinn) agus campas nua i gCnoc na Muine (d'oideachas talmhaíochta, tithíocht do mhic léinn agus áiseanna spóirt) a mbeidh an plean seo agus polasaithe agus criosuithe mionsonraithe Phlean Leitir Ceanainn 2023-2029 mar thaca leo.

Beartais

CC-P-4	Ní chuirfidh tograí forbartha atá tadhlach le saoráidí oideachais poiblí láithreacha bac ar leathnú beartaithe na saoráidí sin amach anseo agus ar aon bhonneagar coimhdeach gaolmhar.
CC-P-5	A cheangal go gcumasóidh an leagan amach agus an dearadh, agus aon deonú ceada, d'áiseanna nua oideachais phoiblí úsáid a bhaint as aon áiseanna sóisialta agus spóirt lena mbaineann (e.g. hallaí spóirt a imirt) d'úsáidí pobail níos leithne.

12.4 Bonneagar Fóillíochta agus Spóirt

Tá soláthar bonneagair ar ardchaighdeán glas, gníomhach agus áineasa amhail páirceanna, clóis súgartha, áiseanna spóirt, siúl agus rothaíocht, agus bealaí glasa, i suíomhanna inbhuanaithe, ina bpríomhchodanna chun pobail atá sláintiúil, gníomhach agus cuimsitheach go sóisialta a chruthú ina bhfuil caighdeán ard maireachtála agus braistint láidir áite agus féiniúlachta.

Tá an NPF ag iarraidh *Taitneamhachtaí agus Oidhreacht Fheabhsaithe* a bhaint amach, aibhsíonn sé an nasc idir dearadh ár dtimpeallacht thógtha agus ár saol níos sláintiúla, agus an gá atá le pobail a dhearadh ar bhealach a thacaíonn le gníomhaíocht choirp agus a thugann tús áite d'inrochtaineacht siúil agus rothaíochta (tagraíonn NPO 27). Leagtar béim i Straitéis Eacnamaíoch Réigiúnach agus Spásúil an NWRA ar an ngá atá le bonneagar sábháilte siúil agus rothaíochta a chur ar fáil i gceantair uirbeacha agus tuaithe (féach RPO 6.26). Aithnítear sa Phlean Gníomhaíochta Straitéiseach Éire Shláintiúil dea-chleachtas pleanála agus deartha chun tacú le taisteal gníomhach (siúl agus rothaíocht) i gceantair uirbeacha agus é a spreagadh mar phríomhréimse fócais. Leagtar béim sa *Straitéis maidir le Forbairt sa Todhchaí ar Ghlasbhealaí Náisiúnta agus Réigiúnacha* (2018) ar thairbhí suntasacha sláinte/folláine na mbealaí glasa mar áiseanna áineasa agus an gá atá le Glasbhealaí a bheith straitéiseach, radhairc, inbhuanaithe, deighilte agus go leor rudaí le feiceáil agus le déanamh.

Ní mór spásanna oscailte poiblí nua a shuíomh go cuí, a dhearadh go maith agus a chothabháil chun a inúsáidteacht agus a luach don phobal a uasmhéadú. Teastaíonn cineálacha éagsúla spáis oscailte poiblí fosta chun feidhmeanna ar leith a chomhlíonadh, ó pháirceanna uirbeacha níos mó (ceann scríbe ar leith le spás oscailte/tírdhreachú ar ardchaighdeán raon leathan áiseanna agus feidhmeanna, inrochtana ag iompar poiblí, siúl/rothaíocht agus gluaisteáin), páirceanna comharsanachta (chun freastal ar chomharsanachtaí aonair le spás oscailte gníomhach agus éighníomhach, trealamh súgartha agus inrochtana ag coisithe) agus páirceanna póca (páirceanna beaga le tírdhrechtú/suíocháin chun freastal ar phobail láithreach). Ina theannta sin, ba cheart go mbeadh a leithéid de spás oscailte: deartha chun freastal ar raon riachtanas áineasa gníomhach agus éighníomhach, sábháilteacht a chur chun cinn, inrochtana ag coisithe agus/nó iompar poiblí ag brath ar an chineál páirce, spásanna oscailte éagsúla a bheith acu, agus úsáid áiseanna comhroinnte a chumasú (m.sh. áiseanna spóirt). Ina theannta sin, tá deis siombóiseach ann do spásanna poiblí réitigh bhainistíochta uisce atá bunaithe ar an dúlra a ionchorprú agus bithéagsúlacht a chosaint/fheabhsú. Ina theannta sin, is féidir le gairdíní pobail / cuibhrinn ról tábhachtach a bheith

acu maidir le folláine fhisiceach agus mheabhrach, idirghníomhú sóisialta, táirgeadh bia atá neamhdhíobhálach don aeráid/comhshaol, oideachas, agus bithéagsúlacht a chur chun cinn.

Faoi láthair tá líonra suntasach de bhonneagar áineasa agus spóirt ag Dún na nGall lena n-áirítear áiseanna tiomnaithe fóillíochta pobail (m.sh. Aura Leisure Centre Letterkenny, the Finn Valley Centre Ballybofey) páirceanna uirbeacha/páirceanna (m.sh. Swan Park Buncrana, Páirc an Bhaile Leitir Ceanainn, Coill Droim Bó) agus líonra fairsing de 51 clós súgartha agus 4 limistéar cluichíochta ilúsáide, 1 pháirc scátála agus 7 giomnásiam lasmuigh arna mbainistiú ag an gComhairle. Tá raon siúlóidí áineasa tiomnaithe ag an gcontae fosta (m.sh. Páirc Náisiúnta Ghleann Bheatha, Páirc Fhoraoise na hArda, Siúlóid Iarnróid Mhucais, Sean-Iarnród Ailt an Chorráin, Siúlóid Abhann an Chlocháin Léith, Siúlóid, Siúlóid Aille Rougey) agus bealaí éagsúla eile ar agus easbhóthair siúlóide agus rothaíochta (Slí Cholmcille, Slí na Finne, agus Rotharbhealach Dhún na nGall) a sholáthraíonn taitneamhacht áineasa suntasach. Ina theannta sin, tá líonra bríomhar agus spásúil fairsing d'infrastruchtúr spóirt eagraíocht-bhunaithe ag Dún na nGall (m.sh. CLG, Peil, Rugbaí agus Clubanna Lúthchleas Gael) a bhfuil páirt lárnach acu i saol pobail agus spóirt an chontae.

Ag bogadh ar aghaidh le críochnú Ghréasán Glasbhealaí an Iarthuaiscirt, lena n-áirítear na Glasbhealaí ó Cheann an Droichid go Bun Cranncha agus Newtowncunningham, Magh go Pointe Quigleys agus Féarbhealaí Leifear go Caisleán na Finne, soláthrófar sócmhainní straitéiseacha áineasa. Tá sé mar aidhm ag Straitéis Caitheamh Aimsire Allamuigh Dhún na nGall creatlach a chur i bhfeidhm d'fhorbairt inbhuanaithe agus do bhainistiú áineasa faoin aer thar na 5 bliana amach romhainn le fíis go dtí 2040. Ina theannta sin, tá plean an líonra Rothaíochta Náisiúnta a bhfuil sé mar aidhm aige bailte, cathracha agus cinn scríbe ar fud na hÉireann a nascadh le líonra rothaíochta sábháilte, nasctha agus tarraingteach á ullmhú faoi láthair fosta.

Dá bharr sin, coimeádfaidh agus cosnóidh an plean forbartha seo talamh chun críocha áineasa agus taitneamhachta ag láithreacha inbhuanaithe, agus tacóidh agus éascóidh sé: soláthar áiseanna nua taitneamhachta poiblí agus áineasa faoin aer ag féachaint don straitéis áineasa allamuigh, soláthar féarbhealaí nua ar bhealach straitéiseach, córasach agus solúbtha ó thaobh na tíreolaíochta de (féach an chuid Iompar), bonneagar nua/feabhsaithe siúlóide agus rothaíochta a sholáthar i suíomh uirbeach agus tuaithe, agus leathnú ar áiseanna spóirt atá ann cheana féin agus soláthar áiseanna nua ag láithreacha inbhuanaithe.

Cuspóir

CC-O-2

Chun líonra de bhonneagar glas, gníomhach agus áineasa ar ardchaighdeán a sholáthar ag láithreacha inbhuanaithe agus cuimsitheacha sóisialta ar fud an chontae

Beartais

CC-P-6

Déan cinnte go n-éascaíonn agus go gcuirtear chun cinn modhanna taistil gníomhacha (m.sh. siúl agus rotháocht) le suíomh, leagan amach agus dearadh moltaí forbartha pobail agus spleáchas ar charranna a laghdú.

CC-P-7

Tacaigh le agus éascaigh gairdíní/ cuibhryn phobalbhunaithe ag láithreacha inbhuanaithe, inrochtana agus cuimsitheach go sóisialta.

12.5 Áiseanna Reiligiúnacha, Reiligí agus Créamatóiriam

Tá líonra fairsing d'áiseanna reiligiúnacha ag Dún na nGall (m.sh. séipéil, hallaí paróiste) a bhfuil ról suntasach acu i bpobail áitiúla i gcónaí. Is cuid bhunúsach den bhonneagar pobail iad reiligí/reiligí a soláthraíodh agus a bhainistítear go traidisiúnta ar bhonn sainchreidmheach. De réir mar a shroicheann reiligí atá ann cheana féin beidh gá iad a leathnú nó reiligí nua a sholáthar. Aithnítear chomh maith go bhfuil éileamh méadaitheach ar dhaonra Dhún na nGall agus daonra Dhún na nGall ag athrú; ionaid adhartha nua do phobail chreidimh atá ag teacht chun cinn, adhlacadh ilchreidmheach/neamhreiligiúnach, agus áiseanna créamadóireachta. Beidh inrochtaineacht iomlán, rochtain d'fheithiclí agus páirceáil, agus comhtháthú le húsáidí tailte in aice láimhe, agus i gcás maoschlár agus doimhneacht ithreach reiligí, ina bpríomhbhreithnithe do thograí forbartha dá leithéid.

Déanann Cuspóir Uileghabhálach CC-P-6 agus Beartais CC-P-1 agus CC-P-2 soláthar sainráite a cheadaíonn d'iniúchadh a dhéanamh ar shuíomh fhéideartha ar fud an Chontae ag láithreacha oiriúnacha agus cuireann siad ar chumas na n-ainmníochtaí faoi seach féachaint le láithreacha a aithint dá n-áiteanna úinéireachta féin.

12.6 Cúram Sláinte

Is Toradh Straitéiseach Náisiúnta de chuid an NPF é rochtain ar sheirbhísí sláinte ardchaighdeáin. Tá raon áiseanna sláinte ag Dún na nGall faoi láthair lena n-áirítear Ospidéal Ollscoile Leitir Ceanainn atá ina ghéar-Ospidéal ginearálta agus máithreachais, ospidéal phobail agus ionaid chúraim phríomhúil. Leagann Clár Sláinte Cúraim Shláinte an Rialtais béim ar leith ar sheirbhísí sláinte príomhúla agus pobail a fhorbairt. Tá sé mar chuspóir ag an RSES ina dhiaidh sin tacú le cuspóirí Chúram na Sláine lena n-áirítear ionaid chúraim phríomhúil a chur chun cinn inár n-áiteanna uirbeacha (RPO 7.8) agus saoráidí cúram sláinte a sholáthar do gach cuid den phobal ag láithreacha oiriúnacha le naisc iompair phoiblí mhaithe, áiseanna páirceála agus inrochtana (RPO 7.10). Mar thoradh air sin, tacóidh agus éascóidh an plean seo soláthar na n-áiseanna cúram sláinte nua agus fairsingiú atá ann cheana féin ag láithreacha inbhuanaithe agus cuimsitheacha sóisialta.

12.7 Pobail a Thacaíonn le Daoine Breacaosta agus Daoine faoi Mhíchumas

Tugann réamh-mheastacháin daonra an ESRI le fios go mbeidh faoi dhó faoi 2040 ar líon na ndaoine scothaosta atá 65 bliana d'aois agus níos sine go 1.3m (go dtí 23% den daonra) agus go méadóidh líon na ndaoine os cionn 85 faoi cheathair. Ina theannta sin, léiríonn figiúirí daonáirimh go bhfuil cóimheas ard spleáchais aoise ag go leor ceantar tuaithe agus imeallach i nDún na nGall. Maidir le míchumas fuair Daonáireamh 2016 go raibh míchumas amháin ar a laghad ag 14% de Dhaonra Dhún na nGall (22,955 duine) (lena n-áirítear pian, gníomhaíocht choirp, deacracht foghlama, éisteachta, meabhairshláinte, intleachtúil, radhairc) agus bhí gnóthachtáil oideachais i bhfad níos ísle ag daoine faoi mhíchumas i nDún na nGall, rannpháirtíocht lucht saothair, agus rochtain ar iompar príobháideach³⁹.

Ina leith seo leagann an NPF béim ar an ghá atá le beartais tithíochta, iompair/inrochtaineachta agus fóillíochta chun freastal ar riachtanais daonra atá ag dul in aois (Tagraíonn NPO 39). Tá sé mar aidhm ag NWRA RSES an réigiún a dhéanamh aoischaírdiúil, chun áiseanna agus seirbhísí a sholáthar do dhaoine scothaosta ag láithreacha cuí (Tagraíonn RPO 7.13) agus tá sé mar aidhm aige tailte sainiúla a ainmniú do thithe altranais/tithíocht faoi chosaint atá comhtháite laistigh de phobail (Tagraíonn RPO 7.14). Ina theannta sin, tá sé mar sprioc ag Plean Áitiúil Eacnamaíochta agus Pobail Dhún na nGall Dún na nGall a fhorbairt mar chontae a thacaíonn le daoine scothaosta.

Teastaíonn comhtháthú na bprionsabal dearaidh uilíoch agus aird chuí do dhaoine scothaosta i bpleanáil spásúlachta na bpobal agus i ndearadh tithe mar gheall ar chruthú na bpobal agus na náiteanna atá cairdiúil don aois agus do dhaoine faoi mhíchumas an timpeallacht uirbeach, foirgnimh thráchtála agus phobail, timpeallacht an fhearainn phoiblí/lár an bhaile, agus limistéir taitneamhachta poiblí srl., chun ligean do gach duine saol gníomhach, sláintiúil agus neamhspleách a chaitheamh go hidéalach laistigh dá dtithe féin mar chuid de phobail inrochtana, uilechuimsitheacha, tharraingteacha agus shábháilte.

Leagann an foilseachán *Prionsabail agus Treoirínte Aoisbhácha don Údarás Pleanála* (Éire a Thacaíonn le Daoine Breacaosta 2021) béim ar an ghá atá le: soláthar a dhéanamh do theach altranais/áiseanna céim síos/aonaid chónaithe neamhspleácha, éascú a dhéanamh ar thithíocht do dhaoine scothaosta, dearadh uilíoch a lorg do thithíocht chun áitíocht aoischaírdiúil a sholáthar, beartais aoischaírdiúla maidir le hathchóiriú an stoic tithíochta atá ann cheana féin, deiseanna idirghníomhaíochta idirghlúine a mhéadú, a chinntiú go bhfuil áiseanna cúram sláinte suite gar d'ionaid daonra agus iompar poiblí, feabhas a chur ar iompar poiblí do dhaoine scothaosta, dearadh uilíoch a chomhtháthú le hathghiniúint uirbeach/tuaithe, agus riachtanais daoine scothaosta a chur san áireamh agus spásanna poiblí/fóillíochta á ndearadh.

Leagann Straitéis a Thacaíonn le Daoine Breacaosta Dhún na nGall (DCC) béim fosta ar an ghá atá le spásanna lasmuigh/timpeallacht fhisiciúil atá sábháilte agus inrochtana le suíocháin imleor do dhaoine scothaosta, soláthar seirbhísí iompair phoiblí atá níos cairdiúla don aois, an gá atá le tacú le maireachtáil neamhspleách sa phobal, rannpháirtíocht mhéadaithe ag daoine scothaosta i ngníomhaíochtaí pobail/spóirt, agus áiseanna sláinte aoischaírdiúla.

Molann *Building For Everyone A Universal Design Approach Booklet 9 Planning and Policy* an Údarás Náisiúnta Míchumais: comharsanachtaí úsáide measctha, tithíocht inoiriúnaithe uilíoch atá deartha ar feadh an tsaoil, timpeallacht uirbeach atá inrochtana go huilíoch atá deartha le bheith áisiúil do choisithe/leochaileacha bóithre le hiompar poiblí inrochtana go héasca, páirceáil inrochtana de réir chaighdeán an ÚNM, láithreacha inrochtana agus dearadh le haghaidh forbairtí eacnamaíochta nua agus foirgnimh phoiblí, dearadh uilíoch san fhearann poiblí, limistéir thaitneamhachta agus timpeallachtaí lár an bhaile. (m.sh. suíocháin, cosáin leathana, rochtain chothrom, pábháil thadhlaigh, rialú troscán sráide, comharthaí soiléire).

³⁹ <https://www.disability-federation.ie/publications/disability-profile-donegal/>

Dá bhrí sin, chun níos mó pobail a thacaíonn le haois agus le míchumas a chruthú, beidh an méid seo a leanas ag teastáil sa phlean forbartha seo: go n-ionchorprófar prionsabail dearaidh uilíoch i suíomh agus i ndearadh gach togra forbartha lena n-áirítear tograí laistigh den fhearann poiblí agus den timpeallacht uirbeach,

go gcuirfear áiseanna nua pobail (m.sh. páirceanna, áiseanna cúram sláinte, scáth-thithíocht, cúram cónaithe/tithe altranais srl) ar fáil in áiteanna inrochtana agus go ndéanfar iad a chomhtháthú go spásúil i bpobail áitiúla (Féach beartas CCG-P-1), éascóidh an plean forbartha seo tithíocht inoiriúnaithe feadh an tsaoil agus roghanna feabhsaithe tithíochta a thacaíonn le haois (féach an rannán tithíochta) agus tacóidh sé le feabhsú roghanna iompair phoiblí do dhaoine scothaosta agus do dhaoine faoi mhíchumas.

Beartais

CC-P-8

Cinntigh go gcloíonn suíomh agus dearadh tograí forbartha (lena n-áirítear tithíocht, miondíola, tráchtáil, pobail, fearann poiblí/an comhshaol uirbeach agus spásanna taitneamhachta poiblí) leis an chleachtas is fearr i ndearadh uilíoch lena n-áirítear go háirithe an treoir atá leagtha amach in *Building For Everyone A Universal Design Approach Booklet 9 Planning and Policy (National Disability Authority)*

CC-P-9

Cinntigh go ndéantar riachtanais daoine scothaosta agus daoine faoi mhíchumas a chomhtháthú i soláthar seirbhísí iompair phoiblí agus an bonneagar fisiceach a bhaineann leis.

12.8 Cultúr

Tá cultúr saibhir, éagsúil agus uathúil Dhún na nGall ar cheann de na sócmhainní is láidre atá againn, cuireann sé braistint láidir féiniúlachta ar fáil, cuireann sé cáilíocht thábhachtach beatha, áineasa, turasóireacht agus buntáistí eacnamaíocha ar fáil, agus is cuid intreach é de bhranda Dhún na nGall i gcoitinne. I measc na bpríomhghnéithe de chultúr Dhún na nGall tá téatar, ceol, ealaín phoiblí, an Ghaeilge agus cultúr na n-oileán.

Tá Creatlach an Bheartais Chultúir Náisiúnta *Cultúr 2025* bunaithe ar an bhonn go bhfuil cultúr intreach do dhaoine aonair agus do phobail araon, go bhféachann sé le tacú le cleachtas cruthaitheach agus rannpháirtíocht chultúrtha agus go gcothaíonn sé ár n-oidhreacht chultúrtha. Cuireann sé chun suntais gur féidir le gníomhaíochtaí cruthaitheacha ómós áite a fheabhsú, tarraingteacht ceantar uirbeach agus tuaithe araon a fheabhsú agus go bhfuil beogacht chultúrtha ina príomhionstraim chun infheistíocht isteach agus turasóireacht a mhealladh agus chun inbhuanaitheacht a chothú. Leagann an straitéis béim fosta ar an tábhacht a bhaineann le bonneagar cultúrtha ardcháilíochta, an gá atá le bonneagar atá ann cheana a chosaint agus infheistíocht nua a dhíriú ar thionscadail atá ag teacht leis an Chreat Pleanála Náisiúnta. Sonraíonn an doiciméad fosta an tábhacht a bhaineann leis an Ghaeilge, gnáthóga nádúrtha, agus tírdhreacha, oidhreacht thógtha agus seandálaíochta dár bhféiniúlacht chultúrtha agus dár n-oidhreacht chultúrtha.

Aithnítear go bhfuil áiseanna bonneagair chultúrtha ar ardchaighdeán agus atá suite go hinbhuanaithe ina gcuid riachtanach den bhonneagar sóisialta agus pobail níos leithne agus den fholláine. Maidir leis seo sonraíonn Straitéis Cultúir agus Cruthaitheachta Dhún na nGall 2018-2022 roinnt Tosaíochtaí Bonneagair Chultúrtha lena n-áirítear: ag tacú le hionaid chultúrtha tacaíochta arna maoiniú ag Scéim Chaipitil na nEalaíon agus Cultúir (ACCESS), ag bunú moil chruithaitheachta, ag athúsáid foirgnimh stairiúla/folmha le haghaidh gníomhaíochtaí chultúrtha agus ag bunú scéim dreasachta chun foirgnimh dhúchasacha a chaomhnú (Tosaíocht Straitéiseach 5). Ina theannta sin, meastar fosta gur príomhthosaíochtaí leanúnacha bonneagair straitéiseacha soláthar Leabharlann Bhaile Dhún na nGall, Lárionad Cartlainne an Chontae agus athfhorbairt Mhúsaem an Chontae. Ina theannta sin, cé go bhfuil líonra láidir spásanna taibh-ealaíon sa Chontae go ginearálta (m.sh. Amharclann an Grianáin, Leitir Ceanainn, Ionad Ealaíon Balor Bealach Féich, Amharclann Ghaoth Dobhair, agus Mainistir Bhéal Átha Seanaidh) aithnítear go sonrach nach bhfuil saoráid taibh-ealaíon in Inis Eoghain. Ina theannta sin, Aithníonn an Chomhairle fosta go soláthraíonn athghiniúint uirbeach, spásanna taitneamhachta nua, agus cruthú áite cruthaitheach deiseanna chultúrtha suntasacha agus siombóiseach i dtéarmaí spásanna poiblí a sholáthar d'imeachtaí ealaíon agus chultúrtha, foirgnimh fholmha agus thréigthe a athbheochan/a athúsáid chun spásanna oibre ealaíontóirí, moil chruithaitheacha agus spás

taispeántais a chruthú agus soláthar ealaíne bhuan agus shealadach araon san fhearann poiblí. Aithnítear chomh maith go gcaithfear acmhainn intreach chultúrtha agus teanga Ghaeltacht agus Oileán Dhún na nGall a chosaint agus a fheabhsú agus tá beartais chun é sin a bhaint amach cuimsithe sna codanna Gaeltachta agus Oileáin den phlean seo.

Mar thoradh air sin, chun cultúr saibhir Dhún na nGall a chosaint, a thacú agus a fhorbairt go hinbhuanaithe, déanfaidh an plean forbartha seo: tacú le agus éascú a dhéanamh ar sheachadadh na bPríomhthosaíochtaí Bonneagair Chultúrtha thuasluaite, a chinntiú go gcuirtear áiseanna cultúrtha ar fáil ag láithreacha inbhuanaithe agus cuimsitheacha sóisialta, tacú le soláthar áiseanna nua taibh-ealaíon in Inis Eoghain faoi réir measúnú bunaithe ar riachtanais, a chinntiú go gcuireann tionscadail nua um chruthú áite/athghiniúna spás ar fáil d'imeachtaí ealaíon agus cultúrtha nuair is indéanta, éascú ar athchóiriú réadmhaoine atá folamh agus tréigthe le haghaidh spásanna oibre ealaíontóirí, moil chruthaitheacha agus spásanna taispeántais, agus éascú a dhéanamh ar ealaín bhuan agus shealadach san fhearann poiblí.

Cuspóir

CC-O-3: Chun beogacht acmhainn chultúrtha Dhún na nGall a chosaint agus a fheabhsú ar bhealach inbhuanaithe agus cuimsitheach go sóisialta lena n-áirítear bonneagar ealaíon agus cultúrtha nua a sholáthar, spásanna nua do na healaíona agus don chultúr sa réimse poiblí, ealaín phoiblí ardchaighdeán, agus spásanna cruthaitheacha/ealaíonta feabhsaithe.

Policies

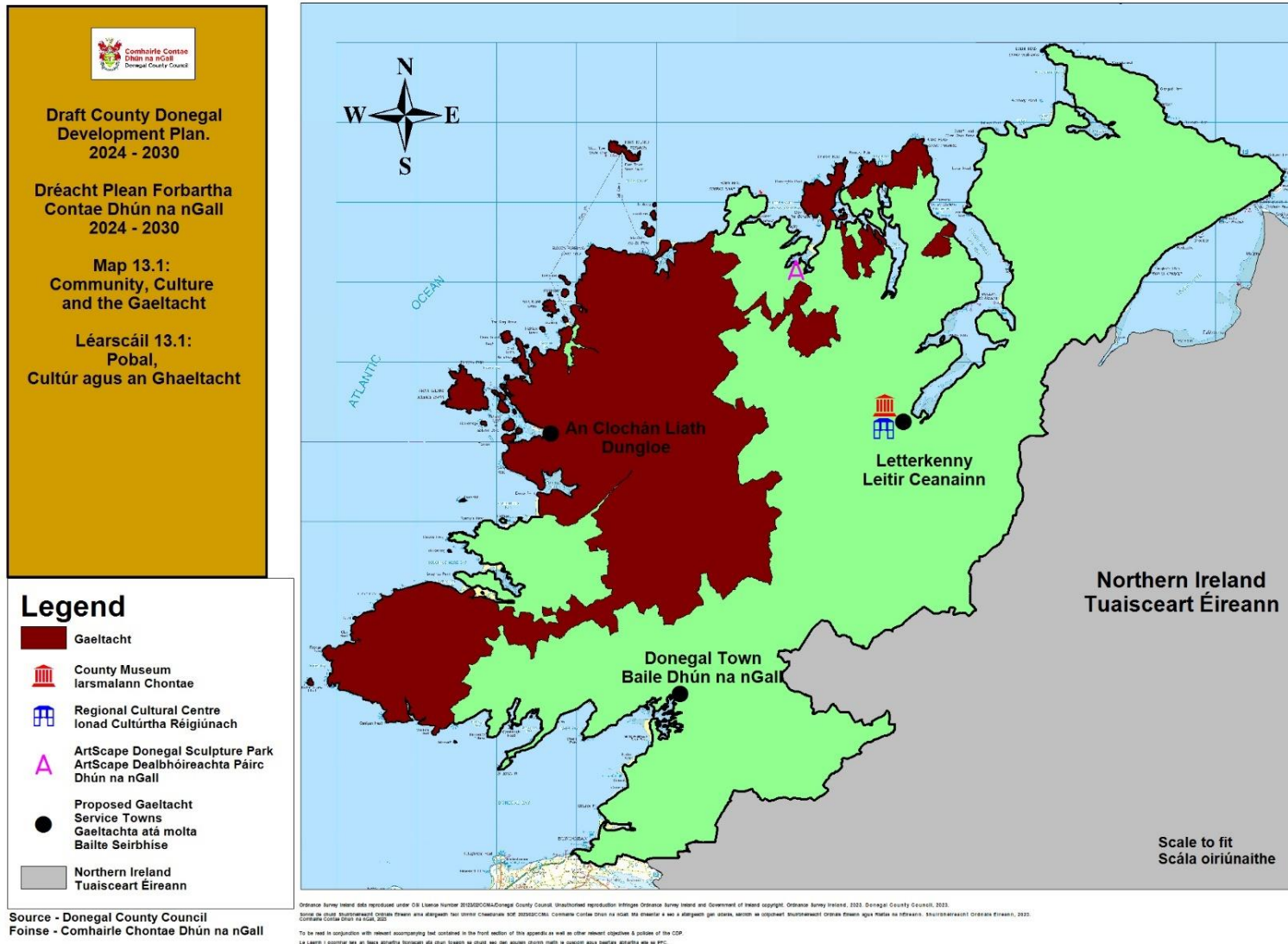
CC-P-10 Tacaigh agus éascaigh:

- tionscadail straitéiseacha bonneagair chultúir lena n-áirítear: Leabharlann Bhaile Dhún na nGall, soláthar Ionad Cartlainne agus athfhorbairt Mhúsaem an Chontae, agus tionscadail eile a aithníodh laistigh de Chultúr Le Chéile, Clár Caipitil na Leabharlann, nó an Scéim Chaipitil Chultúrtha;
- soláthar áiseanna cultúrtha ar mhórscála (m.sh. Leabharlanna, Amharclanna, Iarsmalanna, Dánlanna, Ionaid do Chuirteoirí ar Mhórscála srl) ag láithreacha inbhuanaithe, cuimsitheacha sóisialta agus eile atá oiriúnach ó thaobh feidhme de de réir Bheartas CC-P-1;
- Forbairtí cultúrtha ar scála beag (m.sh. stiúideonna ealaíontóirí, ionaid chuirteoirí ar scála beag srl) ar fud an chontae gan limistéir a bhfuil Taitneamhacht Sárscéimhe ar Leith iontu a áireamh;
- soláthar saoráide taibh-ealaíon i leithinis Inis Eoghain faoi réir measúnú riachtanas atá bunaithe ar fhianaise i gcomhairle leis na páirtithe leasmhara ábhartha.

CC-P-11 Cinntigh go gcuireann tionscadail nua um chruthú áite/athghiniúna uirbeach agus réimse poiblí spás ar fáil d'imeachtaí ealaíon agus cultúrtha agus go n-ionchorpraíonn siad ealaín phoiblí chruthaitheach nuair is indéanta sin a dhéanamh.

CC-P-12 Athúsáid/athchóiriú foirgneamh tearcúsáidte, folamh nó tréigthe a éascú mar spásanna oibre ealaíontóirí, moil chruthaitheacha agus/nó spásanna taispeántais agus áiseanna cultúrtha eile (m.sh. leabharlanna).

CC-P-13 Cosaint ar theorainneacha na mballaí cloiche a lorg nuair a léirítear go bhfuil ról suntasach oidhreachta acu. Sa chás nach féidir a leithéid de bhallaí cloiche a scartáil, beidh gá le ballaí cloiche a athchóiriú ag suíomh athbhreithnithe/suite siar laistigh den láithreán ag úsáid ábhair agus teicníochtaí áitiúla comhaontaithe.

Chapter 13

An Ghaeltacht

Caibidil 13 – An Ghaeltacht

13.1 Gaeltacht Dhún na nGall

Tá an Ghaeilge ar cheann de na teangacha labhartha agus liteartha is sine san Eoraip agus in ainneoin dúshláin shuntasacha fadtéarmacha, tá sí á labhairt mar chéad teanga i 7 nGaeltacht ar fud an stáit. Tá Gaeltacht Dhún na nGall ar an dara ceann is mó in Éirinn, clúdaíonn sí 26% den Chontae (1502km²), agus tá daonra 23,346 ann, is ionann sin agus 14.7% de dhaonra Dhún na nGall agus 23.4% de dhaonra iomlán na Gaeltachta (Daonáireamh 2016). Clúdaíonn sé limistéir mhóra in iarthar an Chontae lena n-áirítear 6 oileán áitrithe, Árainn Mhór, Toraigh, Inis Bó Finne, Inis Neamh Uachtarach, Oileán Ruaidh agus Gola. Tá ceantair ann ina bhfuil an céatadán is airde de chainteoirí laethúla Gaeilge sa stát (m.sh. Mín Lárach 73.3% agus Rann na Feirste 66.6%); mar sin féin, léiríonn sé éagsúlacht in úsáid na Gaeilge. Fuarthas amach i nDaonáireamh 2016 gur labhair 26% daoine Gaeilge ar bhonn laethúil agus tháinig laghdú 5.6% ar dhaonra iomlán na Gaeltachta i gcomparáid le Daonáireamh 2011 (24,744).

13.2 Úsáid Reatha na Gaeilge

Léiríonn torthaí achoimre ó dhaonáireamh 2022 gur 59,130 líon na ndaoine atá in ann Gaeilge a labhairt i nDún na nGall; i gcomparáid le 56,738 in 2016. Laistigh den fhiigiúr seo dúirt 7,750 gur labhair siad Gaeilge go laethúil agus labhair 4,533 Gaeilge go seachtainiúil.

Léiríonn staidéir a rinneadh le déanaí ar nós an 'Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa Ghaeltacht: Príomhchinntí agus Moltaí 2007' agus tuairisc nuashonraithe 2015 ar an staidéar sin, go bhfuil laghdú ag teacht ar líon na ndaoine a labhraíonn Gaeilge laistigh den Ghaeltacht agus gurb é an Béarla an teanga cheannasach ag daoine óga anois. Léiríonn na staidéir thuas go bhfuil an laghdú seo á thiomáint ag fachtóirí mar: dinimic shóisialta (na pobail Ghaeltachta a nascadh le gréasáin Bhéarla níos leithne), gluaiseachtaí déimeagrafacha (gluaiseacht daoine gan Ghaeilge isteach sa Ghaeltacht), agus sóisialú daoine óga trí Bhéarla. Tháinig sé ar an chonclúid

chomh maith, gan idirghabháil fiú amháin sna ceantair Ghaeltachta is láidre go mbeidh an Ghaeilge mar theanga líonraí sóisialta seachas mar phríomhtheanga pobail agus teaghlaigh laistigh de ghlúin.

Leag an staidéar béim ar roinnt tosaíochtaí lena n-áirítear: líon na gcainteoirí gníomhacha i gceantair Chatagóir A a chothabháil agus a mhéadú os cionn tairisí inbhuanaitheachta 67%, ag tacú le, ag cothabháil agus ag neartú líonraí labhartha Gaeilge i gceantair Chatagóir B agus C, ag tacú le tuismitheoirí a bpáistí a thógáil le Gaeilge, ag cinntiú go dtacaíonn institiúidí oideachais leis sin, ag tacú le húsáid na Gaeilge i líonraí sóisialta daoine óga, ag díriú ar chearta agus riachtanais teanga na gcainteoirí dúchais, ag cinntiú go gcuirtear gach seirbhís phoiblí ar fáil trí Ghaeilge do phobal na Gaeltachta, ag ceapadh straitéisí eacnamaíocha teangalárnaithe agus ag spreagadh dea-chleachtas teanga i ngrótháí Gaeltachta. In éineacht leis na bearta seo, agus mar chuid den fhreagra pleanála chun úsáid mhéadaithe na Gaeilge a chothú sa Chontae, déanfaidh an t-údarás pleanála monatóireacht agus athbhreithniú ar thionchar na bpleananna teanga mar chur chuige beartas.

13.3 Reachtaíocht, agus Beartas Rialtais agus Pleanála a bhaineann leis an Ghaeilge

Ainmníonn Bunreacht na hÉireann an Ghaeilge mar Chéad Teanga Oifigiúil an stáit (tagairt in Airteagal 8). Faoin Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 (arna leasú) caithfidh cuspóirí do chosaint oidhrecht teanga agus chultúrtha na Gaeltachta a bheith i bplean forbartha, lena n-áirítear cur chun cinn na Gaeilge mar theanga phobail. Tagraíonn S.10(2)m). Leagann Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 (arna leasú) dualgais ar chomhlachtaí san earnáil phoiblí seirbhísí a sholáthar trí Ghaeilge, as ar eascair bunú an Choimisinéara Teanga, éilíonn comharthaí dátheangacha Gaeilge, agus déanann sé foráil reachtúil do logainmneacha Gaeilge agus a n-úsáidí. Ina theannta sin, éileoidh na leasuithe is déanaí ar an Acht in 2021 ar deireadh, inter alia, go ndéanfaidh comhlachtaí poiblí ar a laghad 20% dá bhfógraíocht trí Ghaeilge, go mbeadh lógó eagraíochta i nGaeilge nó dátheangach agus go dtabharfaí freagraí i nGaeilge ar cheisteanna a scríobhtar i nGaeilge ar na meáin shóisialta. Áiríonn leasú 2020 cuspóir fosta go mbeadh 20% d'earcaigh nua san earnáil phoiblí agus sa Státseirbhís inniúil sa Ghaeilge faoi 2030.

Leagann Ráiteas an Rialtais i leith na Gaeilge 2006 amach fíis chun: úsáid agus eolas ar an Ghaeilge mar theanga phobail a mhéadú, a chinntiú go bhfuil an oiread daoine agus is féidir dátheangach, an Ghaeltacht a neartú mar phobal labhartha Gaeilge, a chinntiú go mbeidh úsáid na Gaeilge i seirbhísí poiblí mar rogha, agus an Ghaeilge a dhéanamh níos feiceálaí inár sochaí mar theanga labhartha agus mar chomharthaíocht. Leagann an ráiteas amach fosta roinnt cuspóirí lena n-áirítear tacaíocht speisialta a thabhairt don Ghaeltacht, tacú le Gaelscoileanna agus oideachas réamhscoile Gaeilge. Tá sé mar aidhm ag an Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge 2010–2030 líon na gcainteoirí laethúla Gaeilge a mhéadú go 250,000, agus líon na gcainteoirí laethúla Gaeilge sa Ghaeltacht a ardú 25%.

Rinne Acht na Gaeltachta 2012 foráil do limistéir Pleanála Teanga Ghaeltachta chun an Ghaeilge a neartú mar theanga teaghlaigh agus phobail, agus bailte Seirbhíse Gaeltachta a ainmiú le ról suntasach a imirt i seachadadh seirbhísí poiblí do na ceantair sin agus tacaíonn an Creat Náisiúnta Pleanála (NPO 29) leis seo a thuilleadh. Tá sé mar chuspóir fosta ag Straitéis Réigiúnach Spáis agus Eacnamaíochta an ÚBN: Luach teanga, cultúrtha agus oidhreachta ár bPobal Gaeltachta a chur chun cinn, a fheabhsú agus a chosaint (RPO 5.8), tacú le cur i bhfeidhm Pleananna Teanga agus a chinntiú go bhfuil Pleananna Forbartha agus Ceantar Áitiúil Pleananna ag teacht leis an chéanna.

13.4 Pleananna Teanga Gaeltachta

Language Plans have been approved for the 8 different Donegal Gaeltacht area including: Tuaisceart Dhún na nGall, Gaoth Dobhair, Rann na Feirste, Anagaire agus Loch an Iúir, Cloich Cheann Fhaola,

Na Rosa, Árains Mhór, An Ghaeltacht Láir, Dún na nGall Theas agus Toraigh. Aithníonn na pleananna teanga seo raon leathan gníomhartha lena n-áirítear an phleanáil agus an fhorbairt seo a leanas agus gníomhartha a bhaineann leis an Chomhairle:

- Tearmann teanga nua a fhorbairt (le Café, Siopa, Spás Oscailte do dhaoine óga) agus ainmniú tearmann teanga tánaisteach i gceantar Ghaoth Dobhair, Rann na Feirste, Anagaire agus Loch an Iúir.
- Leabharlann agus saotharlann teanga a chur ar fáil ag Pobalscoil Ghaoth Dobhair.
- Coláiste Uladh a athoscailt mar thearmann teanga agus cultúir i gceantar Chloich Cheann Fhaola.
- Áiseanna breise sóisialta, pobail agus turasóireachta a fhorbairt chun cuidiú le feabhsú na teanga agus uasghrádú a dhéanamh ar thithíocht chun cóiríocht a sholáthar do mhic léinn teanga ar Thoraigh.
- Ionad buail isteach Gaeilge do Ghaeilgeoirí agus don aos óg a bhunú ar Árains Mhór.
- Tacaigh le forbairt Ghleann Domhain Naionra, agus áit bhuan a sholáthar do Cheim Aniar i dTuaisceart Dhún na nGall.
- Gnólachtaí, grúpaí nuathionscanta agus eile a mhealladh chun áitribh Údarás na Gaeltachta atá folamh i dTuaisceart Dhún na nGall a úsáid.
- Ionad teanga buail isteach a chruthú i nGaeltacht Láir.
- Coinníollacha pleanála teanga a chur i bhfeidhm a aithníonn oidhreacht teanga agus cultúr na gceantar Gaeltachta.
- Seirbhísí ar chomhchaighdeán a sholáthar do chainteoirí Gaeilge.
- Cinntigh go dtugann beartas comharthaíochta na Comhairle tús áite don Ghaeilge ar chomharthaí bóthair agus ar fhógraí poiblí.

Ina theannta sin, tá Leitir Ceanainn, An Clochan Liath agus Baile Dhún na nGall aitheanta mar Bhailte Seirbhíse Gaeltachta. Tá pleananna teanga gaolmhara foilsithe anois don Chlochan Liath agus Leitir Ceanainn ag sainathint raon leathan gníomhartha lena n-áirítear: seirbhísí aistriúcháin, tacaíochtaí don Ghaeilge san earnáil ghnó, ranganna Gaeilge, ábhar turasóireachta dátheangach, comharthaíocht agus infheictheacht, tacaíocht don Ghaeilge san oideachas, tacaíocht don Ghaeilge sna córais oideachais, cúram leanaí agus réamhscoile, seirbhísí óige, sóisialta agus caithimh aimsire atá dírithe ar an nGaeilge agus go háirithe forbairt Chultúrlann do Leitir Ceanainn.

Tá raon leathan gníomhaíochtaí a bhaineann leis an Ghaeilge i bPlean Áitiúil Eacnamaíoch agus Pobail Dhún na nGall, lena n-áirítear go ginearálta: ionaid seirbhíse Gaeltachta a neartú, plean teanga contae a ullmhú, seachadadh seirbhíse trí Ghaeilge a mhéadú, oidhreacht chultúrtha na Gaeltachta a chosaint, bonneagar cultúrtha a fhorbairt, an Ghaeltacht a chur chun cinn mar cheann scríbe turasóireachta cultúrtha, ionad a fhorbairt do staidéar cultúrtha Gaeilge ar na hoileáin, deiseanna fostaíochta agus oideachais a fheabhsú, ag tacú le coláistí samhraidh Gaeltachta agus deiseanna foghlama Gaeilge, agus an ghaelscolaíocht a chur chun cinn. hIna theannta sin, tá Plean Contae don Ghaeilge á ullmhú ag an Chomhairle faoi láthair.

Teastaíonn cur chuige ilghnéitheach, comhoibritheach agus ilpháirtithe leasmhara lena mbaineann pobail áitiúla, Údarás na Gaeltachta, agus Foras na Gaeilge chun na pleananna thuas a sheachadadh go rathúil, caomhnú na Gaeilge mar theanga phobail, agus úsáid na Gaeilge a mhéadú ar an iomlán. Chun na pleananna agus na cuspóirí sin a bhaint amach déanfaidh an Chomhairle, dá bhrí sin: comhoibriú le príomhpháirtithe leasmhara, éascú ar thograí forbartha a bhaineann leis na Pleananna Teanga sin, forbairt ilchónaithe a bhainistiú chun beogacht teanga a chosaint, tithíocht inbhuanaithe tuaithe a éascú sa Ghaeltacht, forbairtí oideachais agus pobail a bhaineann leis an teanga a éascú, seirbhísí poiblí i nGaeilge a sholáthar agus a fheabhsú, agus infheictheacht na Gaeilge a fheabhsú i gcomharthaí poiblí, gnó agus pobail. Déanfaidh an Chomhairle monatóireacht fosta ar chomhlíonadh na gcoiníollacha áitíochta teanga a ghabhann le ceadanna d'fhorbairt chónaithe agus cuirfidh sí i bhfeidhm na modhanna chun comhlíonadh a chinntiú, m.sh tabhairt faoi agallaimh inniúlachta teanga ar 1^ú háititheoirí áitribh i gcúinsí cuí.

13.5 Dúshláin agus Deiseanna do Ghaeltacht Dhún na nGall

Chomh maith leis an acmhainn teanga baineann Gaeltacht Dhún na nGall leas fosta as sócmhainní mar: ardcháilíocht beatha, lucht saothair dea-oilte, oidhreacht shaibhir shóisialta agus chultúrtha, áilleacht nádúrtha den scoth lena n-áirítear feadh Shlí an Atlantaigh Fhiáin, acmhainní suntasacha mara agus cósta agus tacair scileanna, páirceanna gnó Údarás na Gaeltachta agus líonra mol digiteach Gteic, agus feabhas a chur ar an líonra bóithre straitéiseach (m.sh. N56) agus fostaíocht shuntasach a bhaineann le cúram sláinte.

Aithnítear go bhfuil dúshláin shuntasacha shóisialta, eacnamaíocha agus infrastruchtúir le sárú ag an Ghaeltacht fosta. Tá ioncam níos ísle aige agus próifílí díothachta níos airde ná codanna eile den stát agus tá laghdú tagtha ar an daonra. Tá gá le codanna suntasacha den N56, an líonra bóithre réigiúnacha agus áitiúla a uasghrádú chun sábháilteacht a fheabhsú, chun amanna turais a fheabhsú agus chun infheistíocht eacnamaíoch a mhealladh. Tá gá le cur i bhfeidhm na Scéime Náisiúnta Leathanbhanda chun nascacht dhigiteach imleor a chinntiú. Níl acmhainn cóireála fuíolluisce ag líon suntasach de bhailte agus de shráidbhailte Gaeltachta (m.sh. An Bun Beag-Doirí Beaga, Baile na Finne, Loch an Luír) nó níl acmhainn cóireála fuíolluisce neamhleor (m.sh. An Fal Carrach, Na Dúnaibh, An Charraig). Tá rátaí arda folúntais tráchtála agus/nó cónaithe ag go leor acu fosta (m.sh. An Bun Beag-Diori Beaga, Ailt an Chorráin, An Fál Carrach agus An Charraig). Tá go leor oileán sa Ghaeltacht ag fulaingt mar gheall ar easpa infrastruchtúir nó infrastruchtúr atá faoi bhun caighdeáin (m.sh. soláthar uisce, bóithre srl). Ina theannta sin, tá struchtúr uirbeach lag sa Ghaeltacht agus teastaíonn idirghabhálacha suntasacha athghiniúna uirbí i go leor bailte agus sráidbhailte.

Mar sin féin tá deiseanna suntasacha forbartha sa Ghaeltacht lena n-áirítear: deiseanna cianoibre, nuálaíocht dhigiteach agus fiontraíocht, turasóireacht chultúrtha agus teanga, earnáil na mara (lena n-áirítear caitheamh aimsire cósta, turasóireacht oileánda, dogharshaothrú inbhuanaithe, iascaireacht, próiseáil bia mara baint feamainne), agus athghiniúint uirbeach. Mar sin tacóidh agus éascóidh an plean forbartha deiseanna dá leithéid chun beogacht shóisialta, eacnamaíoch agus chultúrtha na Gaeltachta a fheabhsú.

Bhí baint ag Comhairle Contae Dhún na nGall leis an Rialtas láir maidir le cúrsaí pleanála Gaeltachta agus d'fhéadfadh go mbeadh gá le nuashonrú ar an chur chuige beartas don Ghaeilge le foilsiú treoirilínte amach anseo.

Cuspóir:

GAE-O-1	Chun an Ghaeilge a bhuanú agus a neartú, oidhreacht chultúrtha na Gaeltachta a chosaint, agus forbairt inbhuanaithe sóisialta, fisiceach, cultúrtha agus eacnamaíoch na Gaeltachta a éascú.
----------------	---

Beartais:

GAE-P-1	Tacaigh le cur i bhfeidhm pleananna teanga i limistéir Pleanála Teanga Gaeltachta, i mBailte Seirbhíse Gaeltachta agus i Líonraí Gaeilge trí thacú le prionsabal na moltaí forbartha gaolmhara, trí ghníomhaíochtaí a bhaineann leis an Chomhairle a dhéanamh agus trí chomhoibriú le príomhpháirtithe leasmhara.
GAE-P-2	a. Coinníoll teanga a fhorchur ar aon chead pleanála d'fhorbairt ilchónaithe ar 2 theach cónaithe sa Ghaeltacht á cheangal go mbeidh comhréir na n-aonad atá le háitiú ag cainteoirí Gaeilge cothrom le céatadán na gcainteoirí Gaeilge laistigh den TRC ábhair (bunaithe ar na sonraí daonáirimh is déanaí atá ar fáil) faoi réir íosmhéid 20% arna shlánú go dtí an líon iomlán aonad is gaire nuair is gá.

	b. Measúnachtaí Tionchair Teanga a éileamh d’Fhorbairtí Cónaithe Iolracha laistigh de limistéir Ghaeltachta de 10 n-áitreabh nó níos mó i ngach cás, agus níos lú ná 10 n-áitreabh ina bhfuil féidearthacht ann go mbeadh tionchar suntasach ar an Ghaeilge sa cheantar, de réir chaighdeáin theicniúla ghaolmhara an phlean seo. .
GAE-P-3	Éascú a dhéanamh ar fhorbairtí tithíochta aonair inbhuanaithe laistigh den Ghaeltacht de réir bheartais tithíochta tuaithe an phlean seo.
GAE-P-4	Tacaigh le prionsabal na bhforbairtí seo a leanas a bhaineann leis an nGaeilge: <ul style="list-style-type: none"> a. forbairtí oideachais, cultúrtha agus pobail lena n-áirítear soláthar nua, agus leathnú na nGaelscoileanna agus Naíonraí reatha, agus bonneagar óige agus sóisialta; b. tionscadail turasóireachta straitéiseacha le tacaíocht ó Údarás na Gaeltachta; c. tograí forbartha eacnamaíochta/fiontair lena n-áirítear iad siúd i bpáirceanna gnó agus suíomhanna nua de chuid Údarás na Gaeltachta, gréasán Gteic a thabhairt chun críche, infrastruchtúr cianoibre agus tionscadail a bhaineann le clár Gaeltachta Ghlás; d. bonneagar feabhsaithe iompair, uisce agus fuíolluisce a sholáthar; agus e. tionscadail um athghiniúint uirbeach agus cruthú áite i mbailte, sráidbhailte agus Oileáin Ghaeltachta.
GAE-P-5	Chun tacú le agus éascú a dhéanamh ar fhorbairt na hearnála mara sa Ghaeltacht lena n-áirítear turasóireacht oileánda, rochtain mhara agus infrastruchtúr áineasa, áiseanna ar an chladach d’iascaireacht, próiseáil bia mara, dobharshaothrú, baint feamainne srl de réir bheartais mhuirí cósta agus oileánda an phlean seo.
GAE-P-6	Úsáid na Gaeilge a éileamh i gcomharthaí poiblí, gnó agus pobail de réir cheanglais Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 (arna leasú) agus aon rialacháin agus orduithe gaolmhara (má bhaineann) de réir chaighdeáin theicniúla an phlean seo.

Caibidil 14

**Achhainn Mhuíri,
Bainistíocht, Cósta agus
na hOileáin**

Caibidil 14 –Acmhainn Mhuirí, Bainistíocht Cósta agus na hOileáin

14.1 Réamhrá

Mar chontae cósta ar chósta thiar thuaidh an Atlantaigh in Éirinn, tá ceann de na hacmhainní mara is saibhre in Éirinn ag Dún na nGall, lena n-áirítear 1,134 km de chósta (17% d'iomlán an stáit), 12 trá le Brat Gorm, 2 Muiríne Brat Gorm, cuanta domhain nádúrtha, tailte saibhir iascaireachta agus éiceachórais chósta, cumas flúirseach fuinnimh mara in-athnuaite, pobail chósta agus oileáin áitrithe. Chuir an acmhainn mhuirí seo ar chumas na n-earnálacha iascaireachta agus doharshaothraithe rathú, tá sé ríthábhachtach do ghníomhaíochtaí turasóireachta agus fóillíochta, agus is cuid bhunúsach dár n-oidhreacht nádúrtha agus cultúrtha í. Ina theannta sin, cuireann acmhainn flúirseach gaoithe amach ón chósta sócmhainn ollmhór fuinnimh in-athnuaite ar fáil do Dhún na nGall ar féidir leas a bhaint aisti in éineacht le hinfrastruchtúr coimhdeach ar an chladach chun spriocanna fuinnimh in-athnuaite agus aeráide, slándáil fuinnimh níos fearr agus tairbhí socheacnamaíoch a áitiúla a sheachadadh. Aithníonn an Chomhairle an luach comhshaoil, sóisialta agus eacnamaíoch ollmhór a bhaineann leis an acmhainn mhuirí agus chósta seo agus féachann sí le leas a bhaint as a cumas ar bhealach inbhuanaithe.

14.2 An Comhthéacs Dlí

Cruthaigh an tAcht um Pleanáil Limistéir Mhuirí 2021 creat nua pleanála agus rialála do limistéar muirí na hÉireann a rinne:

- Sainmhíníonn sé Ceantar Muirí fairsing ina bhfuil uiscí inmheánacha na hÉireann, na farraigí críche (a shíneann go 12 mhuirmhíle), crios eacnamaíoch eisiach agus an scairbh ilchríochach.
- Déanann sé foráil do réimeas Pleanála Chun Cinn ar a mbeidh an Creat Náisiúnta um Pleanáil Mhuirí, Pleananna Ceantar Muirí Ainmnithe (do chodanna sonracha den Limistéar Muirí) agus Treoirlínte ón Aire.
- Cruthaítear próiseas toilithe forbartha 2-chéim ina bhfuil:
  - Próiseas toilithe dlíthiúil ar a dtugtar Toiliú Limistéir Mhuirí (MAC) chun áitiú ar chuid ar leith den Limistéar Muirí arna rialú ag an Údarás Rialála Limistéir Mhuirí (MARA) nua.
  - Próiseas toilithe pleanála lena n-áirítear ceanglas maidir le cead pleanála arna rialú ag Údarás Phleanála Cósta sa 'limistéar cois cladaigh' (as 3 mhuirmhíle) agus eile ag an Bhord Pleanála d'fhorbairtí atá lonnaithe sa 'limistéar muirí amuigh' agus do chineálacha sonracha forbartha mar aitheanta trí reachtaíocht.

- Soláthraíonn sé do Chóras Forfheidhmithe Pleanála Muirí arna rialú ag MARA agus Údaráis Phleanála Cósta.
- Tá an Bille um Pleanáil agus Forbairt 2022 i bhfoirm dréachta faoi láthair agus tá sé faoi ghrinnscrúdú reachtúil. Tá sé mar aidhm ag an dréacht-Bhille seo fosta le forálacha an Achta um Pleanáil Limistéir Mhuirí 2021 a ionchorprú agus beidh tionchar aige ar na próisis bheartais agus toilithe a bhaineann leis an gcríoch mhuirí.

14.3 National and Regional Policy Context

Aithnítear saibhreas ár n-aigéin mar phríomhghné den téarnamh eacnamaíoch agus den fhás inbhuanaithe i *'Harnessing Our Ocean Wealth An Integrated Marine Plan for Ireland'* a foilsíodh in 2012. Leagann sé amach 3 sprioc ardleibhéil chun acmhainní Mara na hÉireann a bhainistiú, is é sin geilleagar muirí rathúil, éiceachóras sláintiúil, agus ár rannpháirtíocht leis an fharraige a mhéadú, agus tá sé mar aidhm aige luach saibhreas ár n-aigéin a dhúbailt go 2.4% faoi OTI faoi 2030. Leagann sé béim go háirithe ar ghaoth amach ón chósta, turasóireacht mhara, biteicneolaíocht ghorm, in-athnuaithe aigéin agus dobharshaothrú mar phríomhdheiseanna fáis sa todhchaí.

Glacadh go foirmiúil leis an Chreat Náisiúnta um Pleanáil Mhuirí i mBealtaine 2021 de bhun Threoir an AE um Pleanáil Spásúlachta Mhuirí (tagairt 2014/89/AE). Leagtar amach sa chreat cuimsitheach seo raon beartais náisiúnta maidir le:

- Timpeallacht Mhuirí/Sláinte Aigéin lena n-áirítear: seachaint, íoslaghdú nó maolú; tionchair ar shócmhainní caipitil nádúrtha speicis, cáilíocht uisce, sláine ghrinneall na farraige, gnáthóg chósta, bruscar muirí, torann faoi uisce, truailliú aeir, cosc a chur ar dhrochthionchar ar LSC/SPAanna, speicis ionracha a rialú, athrú aeráide etc.
- Geilleagar Muirí lena n-áirítear cómhaireachtáil idir úsáidí éagsúla muirí a chinntiú agus tacú le bonneagar bonn talún a éascaíonn gníomhaíocht mhuirí.
- Sóisialta lena n-áirítear tionchair ar rochtain phoiblí, sócmhainní oidhreacht, muirdhreacha agus tírdhreacha a sheachaint, a íoslaghdú agus a mhaolú, tacú le rochtain, cumarsáid, agus tograí fuinnimh do phobail oileánda agus chósta agus tacú le tionscadail a sholáthraíonn tairbhí sóisialta.
- Príomh-Earnálacha Muirí lena n-áirítear tacú le forbairt inbhuanaithe an dobharshaothraithe agus an Fhuinnimh In-athnuaithe Amach ón Chósta, tionchair ar iascaireacht a sheachaint, a íoslaghdú nó a mhaolú, tacú le héagsúlú, agus cothabháil bonneagair chuain don iascaireacht, agus tacú le spóirt uisce-bhunaithe agus áineas mara.

Chuirge seo admhaítear go soláthraíonn an NMPF creat beartais pleanála uileghabhálach do limistéir mhuirí agus chósta. Ba chóir go léireodh forbairtí a thagann faoi chuimsiú shainchúram feidhme an phlean seo a bhféadfadh tionchar a bheith acu ar an limistéar muirí go bhfuiltear ag cloí leis an NMPF.

Aithníonn an Creat Pleanála Náisiúnta gur sócmhainn Náisiúnta é an comhshaoil muirí a bhfuil raon leathan buntáistí ag baint leis agus luann sé an gá atá le cur chuige trasteorann agus comh-chur chuige a ghlacadh maidir le pleanáil mhuirí agus an tábhacht a bhaineann le bonneagar talamh-bhunaithe chun fuinneamh in-athnuaithe amach ón chósta a úsáid. Leagann an NPF amach roinnt Cuspóirí Beartais Náisiúnta a bhaineann le cúrsaí mara lena n-áirítear: tacú le fás agus forbairt inbhuanaithe an *gheilleagair mhuirí agus leanúint ar aghaidh ag infheistiú sna hearnálacha bia mara agus inár Ionaid Iascaigh Chuanta* (NPO 39), ag cinntiú go ndéantar an acmhainn chósta a bhainistiú go a charachtar fisiceach agus a cháilíocht chomhshaoil a chothú (NPO 41a) ag tabhairt aghaidh ar éifeacht na n-athruithe ar leibhéal na farraige agus tuilte agus creimeadh cósta (NPO 41b), agus ag tacú le forbairt acmhainn fuinnimh in-athnuaithe amach ón chósta in Éirinn (NPO 42).

Leag an Straitéis Réigiúnach Spáis agus Eacnamaíoch do Réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair 2020-2032 amach roinnt Cuspóirí Beartais Réigiúnacha a bhaineann le cúrsaí mara lena n-áirítear: príomhchalafoirt iascaigh na gCealla Beaga agus an Chaisleáin Nua a chosaint, a uasghrádú agus a leathnú (RPO 4.31), leathnú ar shócmhainní réigiúnacha an gheilleagair ghorma amhail taighde agus nuálaíocht mhuirí agus nuálaíocht bia mara a chumasú (RPO 4.32), tionscadail fuinnimh in-athnuaithe muirí a éascú (RPO 4.33), páirceanna nuálaíochta acmhainní mara a fhorbairt sa Chaisleán Nua agus sna Cealla Beaga (OCP 4.34), ag uasghrádú agus ag feabhsú cuain agus calafoirt an réigiúin (RPO 4.35) agus ag tacú le rochtain mhéadaithe ar limistéir chósta (RPO 4.1).

14.4 Lonnaíochtaí Slí an Atlantaigh Fhiáin

Tá sraith lonnaíochtaí cósta ar leith ag Dún na nGall ó bhailte móra ar nós Bun an Phobail, an Fhál Carrach, na Gleannta, Ard an Rátha agus áiteanna níos lú mar Cúil Dabhcha, Port an tSalainn, Na Dúnaibh, An Charraig srl. Soláthraíonn na lonnaíochtaí seo feidhmiúlacht ar leith laistigh dár struchtúr uirbeach foriomlán, mar phríomhnóid lonnaíochta feadh bhealach turasóireachta Shlí an Atlantaigh Fhiáin agus fosta ina lárionaid seirbhíse áitiúla tábhachtacha, ina dtiománaithe eacnamaíocha, agus ina lárionaid fostaíochta dá bpobail áitiúla faoi seach.

Mar gheall ar oidhreacht tearc-infheistíochta, áfach, tá dúshláin shuntasacha forbartha le sárú ag go leor de na lonnaíochtaí seo lena n-áirítear: cóireáil fuíolluisce neamhleor nó easpa (Féach Tábla thíos), fearann poiblí lag/ tearcfhorbartha agus spásanna cathartha, áiseanna neamhleor, bonneagar pobail agus áineasa, folúntas agus tréigthe, agus bonneagar taistil inbhuanaithe agus gníomhach neamhleor. Ina dhiaidh sin, cuireann na heasnamh seo bac ar réadú a n-acmhainneacht turasóireachta, is bacainn iad ar fhorbairt chónaithe bhreise, dídhreasacht a dhéanamh ar infheistíocht eacnamaíoch, baintear ó cháilíocht na beatha, agus cuireann siad bac ar fhorbairt shóisialta/pobail.

Is féidir le clár infheistíochtaí agus gníomhaíochtaí dírithe, comhoibríocha agus comhordaithe, in éineacht le bainistíocht forbartha inbhuanaithe, acmhainneacht shuntasach turasóireachta agus shocheacnamaíoch na lonnaíochtaí cósta seo a sheachadadh. Ina leith sin measann an Chomhairle go dteastaíonn raon sonrach gníomhaíochtaí agus idirghabhálacha leis na socruithe seo lena n-áirítear:

- Acmhainn cóireála fuíolluisce agus bonneagar soláthair uisce a sheachadadh.
- Athghiniúint an fhearainn phoiblí agus soláthar spásanna cathartha nua/feabhsaithe.
- Bonneagar nua taitneamhachta, áineasa agus pobail a sholáthar (m.sh. páirceanna agus áiteanna súgartha).
- Dul i ngleic le folúntais agus tréigthe chun roghanna maireachtála nua i lár an bhaile a sholáthar, deiseanna nua forbartha eacnamaíochta a éascú (m.sh. moil dhigiteacha nó fiontair) agus chun an oidhreacht thógtha a chosaint.
- Bonneagar nua agus feabhsaithe do thaisteal gníomhach agus do shoghluaisteacht inbhuanaithe a sholáthar (m.sh. cosáin, rotharbhealaí, stadanna/foscaí bus, athdháileadh an spáis bóithre atá ann cheana féin) chun aistriú módúil agus timpeallacht coisithe níos sábháilte a spreagadh.
- Áiseanna nua do chuirteoirí a chruthú lena n-áirítear: áiseanna poiblí, páirceáil do chuirteoirí agus saoráidí veain champála neamhbhuan ag láithreacha inbhuanaithe.

Mar thoradh air sin, oibreoidh an Chomhairle leis na príomhpháirtithe leasmhara go léir (m.sh. pobail áitiúla, Uisce Éireann agus ranna rialtais) agus úsáid a bhaint as gach sásra maoinithe oiriúnach (m.sh. Athbheochan agus Forbairt Tuaithe, Scéim Athnuachana Bailte agus Sráidbhailte, Ciste Croi Conaithe (Bailte) srl.) na gníomhartha riachtanacha a sheachadadh chun dul i ngleic leis na dúshláin forbartha seo chun acmhainneacht turasóireachta agus eacnamaíoch na lonnaíochtaí cósta seo a bhaint amach agus cáilíocht beatha feabhsaithe a sholáthar dóibh.

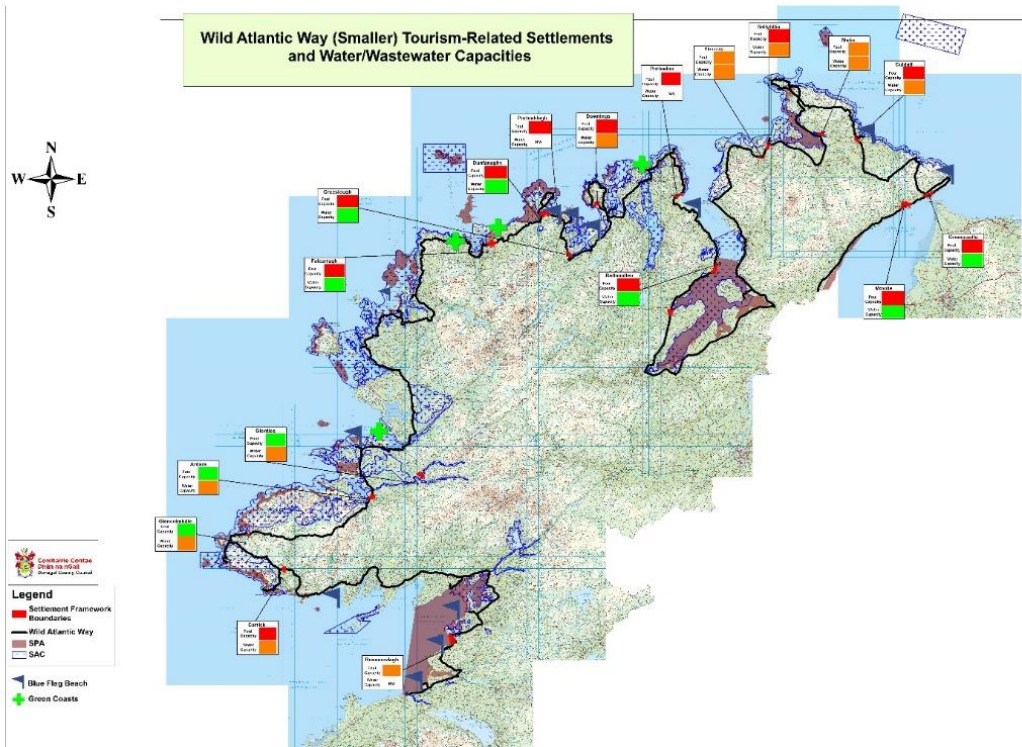
Figure 14.1: Acmhainn Chóireála Fuíolluisce Spártha agus Acmhainn Uisce i Lonnaíochtaí Slí an Atlantaigh Fhiáin

	Acmhainn Chóireála Fuíolluisce Spártha	Acmhainn Uisce
MD Dhún na nGall		
Cill Chartaigh		
An Charraig		
MD na Gleannta		
An Fál Carrach		
An Fál Carrach		
An Craoslach		
Ard an Rátha		

Dún Fionnachaidh		
Na Gleannta		
Port na Bláiche		N/B
MD Leitir Ceanainn		
Na Dúnaibh		
Port an tSalainn		N/B
Ráth Maoláin		
MD Inis Eoghain		
Baile Lifín		
An Caisleán Nua		
Málainn		
Bun an Phobail		
Cluain Maine		
Cúil Dabhcha		

Finscéal

Cumas Fuíolluisce		Cumas sa bhreis
		Acmhainn ar fáil don tSraith Fuíolluisce Uirbeach amháin
		Gan cumas spártha
Acmhainn Uisce		Cumas ar fáil
		Cumas Féideartha ar fáil

14.5 Iascaireacht, Bia Mara agus an Geilleagar Gorm

Tá rannchuidiú na hiascaireachta, an bhia mara agus na tionscail mhuirí gaolmhara i nDún na nGall láidir i gcónaí in ainneoin na ndúshlán atá ann mar gheall ar shrianta cuóta agus cailleadh cuóta luachmhar iascaireachta in uisce na Ríochta Aontaithe de bharr an Breatimeachta. Aithnítear i mBeartas Náisiúnta na gCalafort 2013 na Cealla Beaga mar chalafort a bhfuil Tábhacht Réigiúnach ag baint leis agus in 2021 d’fhan na Cealla Beaga mar phríomhchalafort iascaireachta na hÉireann le luach €121m⁴⁰ de ghabháil i dtír. Is mol geilleagair ghorm é réigiún na gCealla Beaga lena mbaineann tábhacht náisiúnta le próiseáil bia mara breisluacha, innealtóireacht/seirbhísiú mara, lóistíocht fuinnimh in-athnuaite, tacaíocht amach ón chósta, agus tionscail seirbhísiú mara. Cuideoidh maoiniú le déanaí chun síneadh cé 120m a sholáthar ag Lárionad Cuain Iascaigh na gCealla Beaga le brú tráchta a mhaolú, le hacmhainn iomlán an chalafoirt a mhéadú, agus éascóidh sé leathnú breise ar na hearnálacha iascaireachta, bia mara, fuinnimh in-athnuaite agus turasóireachta mara. Ina theannta sin, d’fhéadfadh go mbeadh gá le leathnú breise an chuain a bheith ag méadú ar fhad soithí iascaireachta. Tá an Caisleán Nua fós ina chuan tábhachtach le luach €9m⁴¹ de ghabháil i dtír in 2021 agus is ann atá Coláiste Iascaireachta Náisiúnta BIM. Soláthrófar foscadh breise agus tairbhí sábháilteachta gaolmhara don chabhlaigh iascaireachta nuair a chríochnófar Tionscadal Chnámh Uisce an Chaisleáin Nua.

I dteannta a chéile, chuir an earnáil bia mara i nDún na nGall 1,938 agus 4,327 post ar fáil i bhfostaíocht bia mara díreach agus iartheachacha faoi seach in 2021, agus soláthraíonn tionscail bia mara 16% den fhostaíocht cois cósta i nDún na nGall⁴² tionscail mhuirí. Aithnítear go háirithe go bhfuil cnuasaigh shuntasacha de thionscail mhuirí sna Cealla Beaga agus sa Chaisleán Nua agus go bhfeidhmíonn siad mar chatalaíoch eacnamaíoch dá ngeilleagair áitiúla faoi seach. Tá sé riachtanach mar sin creat pleanála a sholáthar a chuideoidh le tuilleadh fáis agus éagsúlú na hearnála mhuirí. I bhfianaise an chomhthéacs thuas, tacóidh an Plean le forbairt bonneagair chuain iascaigh breise nuair is gá, agus le forbairt a bhaineann le hiascaigh ar an chladach ag láithreacha cuí de réir bheartais forbartha eacnamaíochta an phlean.

⁴⁰ The Business of Seafood A Snapshot of Ireland’s Seafood Sector 2021 (BIM, 2021) (P. 15)

⁴¹ The Business of Seafood A Snapshot of Ireland’s Seafood Sector 2021 (BIM, 2021) (P. 15)

14.6 Dobharshaothrú

Tá earnáil láidir do bharshaothraithe ag Dún na nGall i gcónaí (m.sh. bradáin, oisrí, feirmeoireacht diúilicíní agus baint feamainne) a sholáthraíonn fostaíocht shuntasach áitiúil ar an chladach agus amach ón chósta do phobail cois cósta agus a léiríonn tionscal brabúsach breisluacha atá dírithe ar onnmhairiú. Éascóidh an Chomhairle mar sin forbairt inbhuanaithe ar fhorbairtí do bharshaothraithe ar an chladach/coimhdeach chun acmhainn na hearnála a chothú agus a uasmhéadú agus éiceachórais mhuirí á gcosaint ag an am céanna.

14.7 Fuinneamh In-athnuaite Amach ón Chósta (ORE)

Tá ceann de na hacmhainní gaoithe agus tonnta amach ón chósta is mó ar domhan in iarthuaisceart na hÉireann. Tá sé mar aidhm ag Plean Gníomhaíochta Aeráide 2021 leas a bhaint as an acmhainn seo chun 5GW d'fhuinneamh gaoithe amach ón chósta a sholáthar faoi 2030 chun spriocanna na hÉireann maidir le hathrú aeráide agus fuinneamh in-athnuaite a bhaint amach. Soláthróidh Pleananna Ceantar Muirí Ainmnithe (DMAPs) faoin Acht nua um Pleanáil Limistéir Mhuirí 2021 an creat pleanála riachtanach do thionscadail nua fuinnimh in-athnuaite amach ón chósta i limistéir mhuirí amach ó Dhún na nGall. Cé go bhfuil na huisc níos éadomhain amach ó chóstaí theas agus thoir na hÉireann ag soláthar fócas tosaigh d'fhuinneamh seasta gaoithe amach ón chósta, is dócha go gcuirfeadh tús le tionscadail fuinnimh gaoithe eischósta ar snámh (FOW) amach ó chósta thiar agus thiar thuaidh sa mheántearma agus san fhadtearma.

Teastóidh saoráidí oibríochta agus cothabhála ar tír mór chun tionscadail den sórt sin a imscaradh. Tá na Cealla Beaga, lena suíomh straitéiseach, cé 12m ar dhoimhneacht, cuan fothaineach uisce domhain, agus tionscail seirbhísí mara in áit iontach chun an earnáil seo a sholáthar agus leas a bhaint aisti. Ina theannta sin, d'fhéadfadh go gcuirfeadh a leithéid de imscaradh deiseanna breise ar fáil do na Cealla Beaga chun tacaíocht cladaigh a sholáthar do thionscadail ORE. Sa chomhthéacs seo, is dócha go gcaithfeadh breathnú ar áiseanna breise cuain agus ar tír mór le cur ar chumas na gCealla Beaga a lánacmhainneacht a chomhlíonadh. Aithnítear i *Ráiteas Beartais an Fuinneamh In-athnuaite Amach ón Chósta á Éascú ag Calafort Tráchtála in Éirinn* (Nollaig 2021) an gá atá le bonneagar mórsála le haghaidh imscaradh tionscadal agus saoráidí calafort ar scála níos lú le haghaidh oibríochta agus cothabhála, agus tá cur chuige ilphort i gceist leis, leagtar béim ar ORE. deiseanna maoinithe bonneagair a bhaineann le calafort do chalafort líonra TEN-T, agus aithníonn sé deiseanna ORE do na Cealla Beaga. Leagtar béim ar leith ar an tábhacht a bhaineann le Stádas Líonra Cuimsitheach TEN-T a lorg do na Cealla Beaga in NWRA RSES (t. 216) agus Caibidil 8.1: 'Iompar' sa Plean seo. Tá úsáid fuinnimh in-athnuaite amach ón chósta ar scála mór san Iarthuaisceart ag brath ar an riachtanas straitéiseach atá ann an líonra tarchurtha leictreachais a uasghrádú chuig an iarthuaisceart. Dá bhrí sin, chun leas a bhaint as an acmhainneacht ORE seo tacóidh an Chomhairle le: húsáid choimhdeach na n-áiseanna lárionad cuain iascaigh atá ann cheana féin don earnáil ORE, bonneagar cuain breise a sholáthar chun freastal ar riachtanais na hearnála ORE (faoi réir riachtanas léirithe); uasghrádú ar an ghréasán tarchuir leictreachais i nDún na nGall agus ainmniú Calafort na gCealla Beaga mar chuid de ghréasán cuimsitheach TEN-T.

Is féidir ORE deis sineirgísteacha a sholáthar fosta chun hidrigin ghlas a tháirgeadh agus í a thiontú go amóinia glas laistigh de limistéar na gCealla Beaga. D'fhéadfaí breoslaí den sórt sin a úsáid, mar shampla, in iompar HGV, i mbreosla inbhuanaithe tiomána mara, nó i mbreosla trom-tionscail le haghaidh onnmhairiú bulc. Bheadh tailte oiriúnacha ag teastáil le haghaidh táirgeadh hidrigine (leictrealú), tiontú amóinia agus saoráidí stórála. Aithníonn an Chomhairle an poitéinseal straitéiseach seo agus fiosróidh sí féidearthacht agus sainnithint suíomhanna oiriúnacha don earnáil seo. Beidh sé mar aidhm ag an Chomhairle Taighde agus Forbairt ORE a éascú agus tacú leis.

14.8 Onshore Renewable Energy

Killybegs port has emerged as an important logistics hub for onshore renewable energy development in recent years, ancillary to its primary function as a fisheries harbour. In particular, this role requires not only berthing space but set down space for turbine components. The Council will support the

continued use of Killybegs harbour as a logistics hub for onshore renewable energy. The Council will also support the principle of additional harbour infrastructure to facilitate this sector.

14.9 Oileáin

Tá raon éagsúil oileán ag Dún na nGall lena n-áirítear oileáin mhóra/daonra (m.sh. Árann Mhór agus Toraigh) oileáin bheaga le daonraí ísle/séasúracha (m.sh. Inis Mhic an Doirn, Gabhla) agus oileáin nach bhfuil áitrithe iontu (m.sh. Inis Oirthear). Le chéile is sócmhainn uathúil thíreolaíoch, scéimhe, comhshaoil, oidhreacht, cultúrtha agus teanga don Chontae iad na hoileáin seo.

Tá a charachtar sainiúil féin ag gach oileán, a phróifíl agus a shaincheisteanna daonra agus infrastruchtúir. Le chéile, áfach, tá raon dúshlán forbartha roimh na hOileáin lena n-áirítear: dídhaonrú, míbhuntáiste socheacnamaíoch, an gá le rochtain mhuirí agus aon seirbhísí farantóireachta a bhaineann leis a chothú, a thacú agus a fheabhsú, easpa príomhlíonra soláthair uisce agus leictreachais, bonneagar turasóireachta neamhleor (m.sh. leithris poiblí), creimeadh cósta áitiúil agus tionchar na ngnáthóg cosanta .

I gcomhthéacs na gceisteanna seo, soláthraíonn tírdhreacha agus muirdhreacha sublime na nOileán, an oidhreacht thógtha shaibhir, pobail láidre, an Ghaeilge, sócmhainní muirí agus cósta, mar aon le cumarsáid nua-aimseartha príomhdheiseanna forbartha lena n-áirítear: turasóireacht oileánda agus mara (m.sh. turais lae, cairteacha mara, iascaireacht, cadhcáil, siúl, faire éan, agus dreapadóireacht), turasóireacht teanga, chultúrtha agus teanga agus, níos mó ná riamh, cianobair.

Tá an Chomhairle tiomanta do phobail na n-oileán a chothú, ag cur lena mbeogacht shóisialta, eacnamaíoch, turasóireachta agus chultúrtha agus ag an am céanna ag cur lena dtimpeallacht, lena n-oidhreacht agus lena dtírdhreach (m.sh. aghaidh chladaigh Árann Mhór agus tionscadal chuan Ailt an Chorráin). Mar thoradh air sin, i bhfianaise na ndúshlán agus na ndeiseanna thuas, oibreoidh an Chomhairle i gcomhar le Pobail na n-oileán agus páirtithe leasmhara ábhartha chun tacú le forbairtí inbhuanaithe na nOileán faoi réir bheartais oidhreachtá nádúrtha agus thógtha an phlean.

14.10 Turasóireacht Long Chúrsála

Le céibh uile-aimsire straitéiseach 12m de dhóimhneacht ag na Cealla Beaga, agus daingnithe domhainmhara faoi fhothain ag Loch Feabhail agus Loch Súilí agus saibhreas de nithe sárscéimhe, stairiúla agus cultúrtha in aice láimhe (m.sh. Sliabh Liag, Slí an Atlantaigh Fhiáin, Páirc Náisiúnta Ghleann Bheatha, Dunree Fort) is ceann scríbe iontach é an Iarthuaisceart don mhargadh long cúrsála. Mheall an ché domhainmhara ag Cuan Iascaigh na gCealla Beaga líon suntasach long cúrsála

ar scála mór le blianta beaga anuas, rud a chuir buntáistí eacnamaíocha suntasacha áitiúla chun cinn. Tá áiseanna breise calaithe long cúrsála molta ag Calafort an Fheabhail sa Chaisleán Nua agus admhaítear gur féidir an tionscadal seo cur go mór lena inúsáidteacht agus lena tharraingteacht mar cheann scríbe cúrsála. Leanfaidh an Chomhairle ar aghaidh ag tacú le húsáid chuan iascaigh na gCealla Beaga mar cheann scríbe do Long Chúrsála lena n-áirítear saoráidí breise calaithe a éascú nuair is gá agus nuair atá sé ag luí le feidhmiú an chuain iascaigh. Ina theannta sin, faoi réir staidéir féidearthachta iomchuí, tacóidh an Chomhairle le soláthar saoráidí calaithe long cúrsála sa Chaisleán Nua.

14.11 Bonneagar Rochtana Muirí agus Cósta

Tá líonra fairsing de bhonneagar rochtana mara i nDún na nGall lena n-áirítear thart ar 100 caladh, céanna, agus fánán, chomh maith le pontúin agus feistiú do chuairteoirí, a sholáthraíonn bonneagar riachtanach rochtana mara d'earnálacha iascaireachta cósta, slatiascaireachta, dobharshaothraithe, turasóireachta mara agus fóillíochta.

Cé go bhfuil laghdú tagtha ar iascaireacht cois cósta le blianta beaga anuas, tá méadú ag teacht ar an éileamh atá ar thurasóireacht agus ar fhóillíocht mhara agus tá méadú ar an éileamh agus ar an ghá atá leis an bhonneagar rochtana muirí agus na saoráidí coimhdeacha a bhaineann leis. Tá cósta garbh taoide i nDún na nGall agus tá béim curtha ag staidéir ar thurasóireacht mhara ar an ghá atá le slabhra de shaoráidí calaithe sábháilte a chruthú go rialta chun báid chuairte a éascú. Chuige seo is sócmhainní suntasacha fóillíochta agus turasóireachta muirí iad an muiríne ag Fathain agus forbairtí eile le déanaí ag Baile Dhún na nGall, Cnoc an tSalainn, na Cealla Beaga, Cill Charthaigh, Teelin, Ard an Rátha, Ailt an Chorráin, Ráth Maoláin, Baile Bhuirisc (Fánad), Bonagee (Cúil Dabhcha) agus An Caisleán Nua. Aithnítear fosta go soláthraíonn céanna agus cuanta eile agus feistiú cuairteoirí ag láithreacha mar Chraobhaigh, Bun Dobhráin, Teileann, Árainn Mhór, Cionn Caslach, An Bun Beag, Machaire Ghalláin, Port na Blagh, Na Dúnaibh, Míobhaigh, Port an tSalainn, Bun Cranncha agus An Port Mór, bonneagar áitiúil tábhachtach do raon leathan gníomhaíochtaí muirí lena n-áirítear iascaireacht chósta, slatiascaireacht mhara, cairtíhostú mara, tumadóireacht agus gníomhaíochtaí fóillíochta mara eile. Ina theannta sin, aithníonn an chomhairle na ról thábhachtacha atá ag Fathain, Ráth Maoláin agus an Chaisleán Nua mar ionaid seoltóireachta agus Bun Dobhráin agus Ros Neamhlach mar ionaid surfála.

Aithníonn an Chomhairle mar sin an gá atá le bonneagar rochtana mara Dhún na nGall a chothabháil agus, nuair is cuí, a fheabhsú chun na hearnálacha iascaireachta, slatiascaireachta, turasóireachta mara agus fóillíochta a chothú. Chuige seo déanfaidh an Chomhairle

- Tionscadail a chur chun cinn chun áiseanna nua pontúin ar snámh a sholáthar ag **Míobhaigh, Ailt an Chorráin, an Bun Beag agus Béal Átha Seanaidh.**
- Bonneagar rochtana mara a uasghrádú ag príomhchéanna agus cuanta faoi réir riachtanas aitheanta agus infhaighteacht acmhainní.
- bonneagar coimhdeach a sholáthar (m.sh. páirceáil, rochtain feithiclí agus coisithe, bacainní sábháilteachta agus leithris phoiblí) ag céanna agus cuanta eile faoi réir éilimh agus acmhainní airgeadais.

Ina theannta sin, aithníonn an Chomhairle an tábhacht shocheacnamaíoch agus turasóireachta, agus leanfaidh sí de bheith ag tacú le hoibríochtaí charrbhealaí farantóireachta an Chaisleán Nua-Magilligan agus Ráth Maoláin-Bun Cranncha le linn shaolré an phlean.

14.12 Port an Fheabhail

Tá ról straitéiseach Chalafort an Fheabhail mar oibríocht trasteorann ina phríomhshócmhainn bonneagair, mar gheata mara agus ina chumasóir eacnamaíoch do Réigiún na Cathrach Thiar Thuaidh. Sa chomhthéacs seo tacaíonn an Chomhairle le fás leanúnach ar shaoráidí Chalafort an Fheabhail, soláthar naisc bhonneagair fheabhsaithe leis an chalafort, agus, faoi réir staidéar féidearthachta cuí, soláthar áiseanna feabhsaithe calaithe long cúrsála sa Chaisleán Nua.

14.13 Bainistíocht Cósta

Tá cósta uathúil agus éagsúil ag Dún na nGall le aillte carraigeacha, cinn tíre, lochanna farraige, inbhir cois cósta, tránna (lena n-áirítear 12 thrá le brat gorm agus 4 thrá dámhachtana cósta glas) agus córais dumhcha agus gnáthóga muirí agus cósta luachmhara íogaire gaolmhara (lena n-áirítear láithreáin Natura 2000 ainmnithe) Tá an cósta seo agus an timpeallacht mhuirí gaolmhar aitheanta le fada mar cheann de phríomhshócmhainní áilleachta, comhshaoil, áineasa agus turasóireachta Dhún na nGall.

Teastaíonn cur chuige ilghnéitheach/ilpháirtithe leasmhara chun cáilíocht uisce a chothabháil agus a fheabhsú in uiscí cósta agus snámha, lena n-áirítear áiseanna cóireála fuíolluisce cathrach a fheabhsú, Córais Chóireála Fuíolluisce aonair a sholáthar de réir chaighdeáin an EPA i limistéir gan séaraigh, agus cleachtais bhainistíochta talmhaíochta inbhuanaithe. Mar sin cuirfidh an Chomhairle beartais bonneagair fuíolluisce an phlean seo i bhfeidhm chun a leithéid de cháilíocht uisce a chothabháil agus a fheabhsú. Cosnóidh agus bainisteoidh an Chomhairle taitneamhachtaí radhairc agus timpeallachta ár gceantair chósta de réir bheartais oidhreachta nádúrtha an phlean seo.

Le blianta beaga anuas tá méadú tagtha ar an bhrú atá ar limistéir chósta agus ar thimpeallachtaí muirí gaolmhara mar gheall ar bhrúnna forbartha agus líon na gcuariteoirí séasúracha níos airde agus éileamh méadaithe gaolmhar ar rochtain fheabhsaithe trá/cósta agus bonneagar áineasa agus seirbhísí bainistíochta. Ní mór cloí le dian-oideachas agus bainistíocht comhshaoil, cáilíocht uisce agus critéir sábháilteachta chun ár dTránna Brat Gorma a bhfuil tábhacht straitéiseach ag baint leo a choinneáil. Teastaíonn cáilíocht uisce den scoth agus bainistíocht comhshaoil ar thránna an Chósta Ghlais chun an comhshaoil nádúrtha a chosaint. Chun an acmhainn ríthábhachtach seo a bhainistiú go hinbhuanaithe aithníonn an Chomhairle mar sin an gá atá le bonneagar agus seirbhísí dá leithéid a

chothabháil, agus a fheabhsú, lena n-áirítear: páirceáil agus bainistíocht feithiclí, leithris phoiblí/áiseanna athraithe, áiteanna súgartha/áiteanna súgartha, bonneagar coisithe/rothaíochta, bainistíocht dramhaíola, comharthaíocht faisnéise. sábháilteacht uisce, chomh maith le fodhlíthe áirtheáil trá agus muirí a chur i bhfeidhm agus an bunacmhainn comhshaoil a chosaint lena n-áirítear gnáthóga íogaire.

Is feiniméan é an t-athrú cósta, mar chreimeadh agus sil-leagan cósta, a d'fhéadfadh tarlú mar gheall ar phróisis nádúrtha (m.sh. gníomh na dtonn, sruth cladaigh) agus gníomhartha daonna (m.sh. baint gainimh, satailt ar dhumhcha, tógáil céanna, cuanta, cabhsa srl). Is acmhainn uathúil agus leochaileach iad línte boga cladaigh Dhún na nGall ar nós tránna agus córais dumhcha, atá bunaithe go ginearálta ar acmhainn chríochna de ghaineamh díorthaithe oighearshruth, arna chruthú ag idirghníomhú casta fórsaí geomoirfeolaíochta, agus ag baint le buiséid dhríodair atá cothromaithe go mín, a éilíonn bainistíocht chúramach. Maidir leis seo is minic go mbíonn creimeadh agus sil-leagan cósta mar chuid de phróiseas timthriallach nádúrtha.

Tá Dún na nGall inslithe den chuid is mó ó ardú suntasach ar leibhéal na farraige go dtí seo trí ardú iar-oighearshruth. Mar sin féin, tá ár bhforbairtí cósta agus cósta i mbaol ó bhorradh stoirme méadaithe agus ardú ar leibhéal na farraige amach anseo mar gheall ar athrú aeráide. Tá léarscáiliú riosca tuilte do chásanna ardaithe i leibhéal na farraige a bhaineann le hathrú aeráide amach anseo ar fáil trí floodinfo.ie agus úsáidfidh an Chomhairle iad seo agus tacair sonraí cuí eile chun forbairt i gceantair chósta a bhainistiú de réir bheartais bhainistíochta riosca tuilte an phlean (Féach Cuid 8.4 den Plean).

Tá raon straitéisí ann chun creimeadh cósta/ardú ar leibhéal na farraige a bhainistiú atá oiriúnach do shuímh agus d'imthosca sonracha lena n-áirítear gan faic a dhéanamh (m.sh. i gceantair iargúlta gan daonra), cúlú bainistithe (m.sh. ligean do cheantair thuaithe ísle tuilte/creimeadh), nó an líne a choinneáil (m.sh. limistéir uirbeacha nó luachmhara a chosaint trí réitigh chrua innealtóireachta ar nós ballaí farraige nó armúr carraige nó réitigh innealtóireachta boga amháil cosaint dumhcha nó cothú trá).

Aithníonn an Chomhairle gurb iad réitigh chrua-innealtóireacht na réitigh is déine ó thaobh acmhainní de agus is costasaí agus gur féidir leo cur isteach ar phróisis nádúrtha a bheith mar thoradh orthu fosta. Dá bhrí sin, is é an cleachtas bainistíochta cósta is fearr gan réitigh den sórt sin a úsáid ach amháin i gcúinsí straitéiseacha teoranta nuair a fhaigheann tacaíocht ó staidéir bhainistíochta riosca iomchuí. Chomh maith le creimeadh cósta nádúrtha agus ardú ar leibhéal na farraige, tá ár gcósta i mbaol fosta ó fhorbairtí a d'fhéadfadh próisis nádúrtha an chósta a athrú ar nós sruthanna cósta agus sruthanna taoide agus mar sin a bheith ina gcúis le sioltachán/sil-leagan agus agus is féidir le méadú a dhéanamh ar chreimeadh in áiteanna eile mar gheall ar an díláithriú dríodair dá bharr.

Cuspóirí

MRCM-O-1	Chun beogacht eacnamaíoch, shóisialta, chultúrtha agus turasóireachta earnáil na mara, pobail cois cósta agus pobail oileán Dhún na nGall a chothú agus a fheabhsú.
MRCM-O-2	Chun sláinte éiceachórais mhuirí agus chósta Dhún na nGall a chosaint agus a fheabhsú agus ár dtimpeallacht chósta a bhainistiú go hinbhuanaithe.

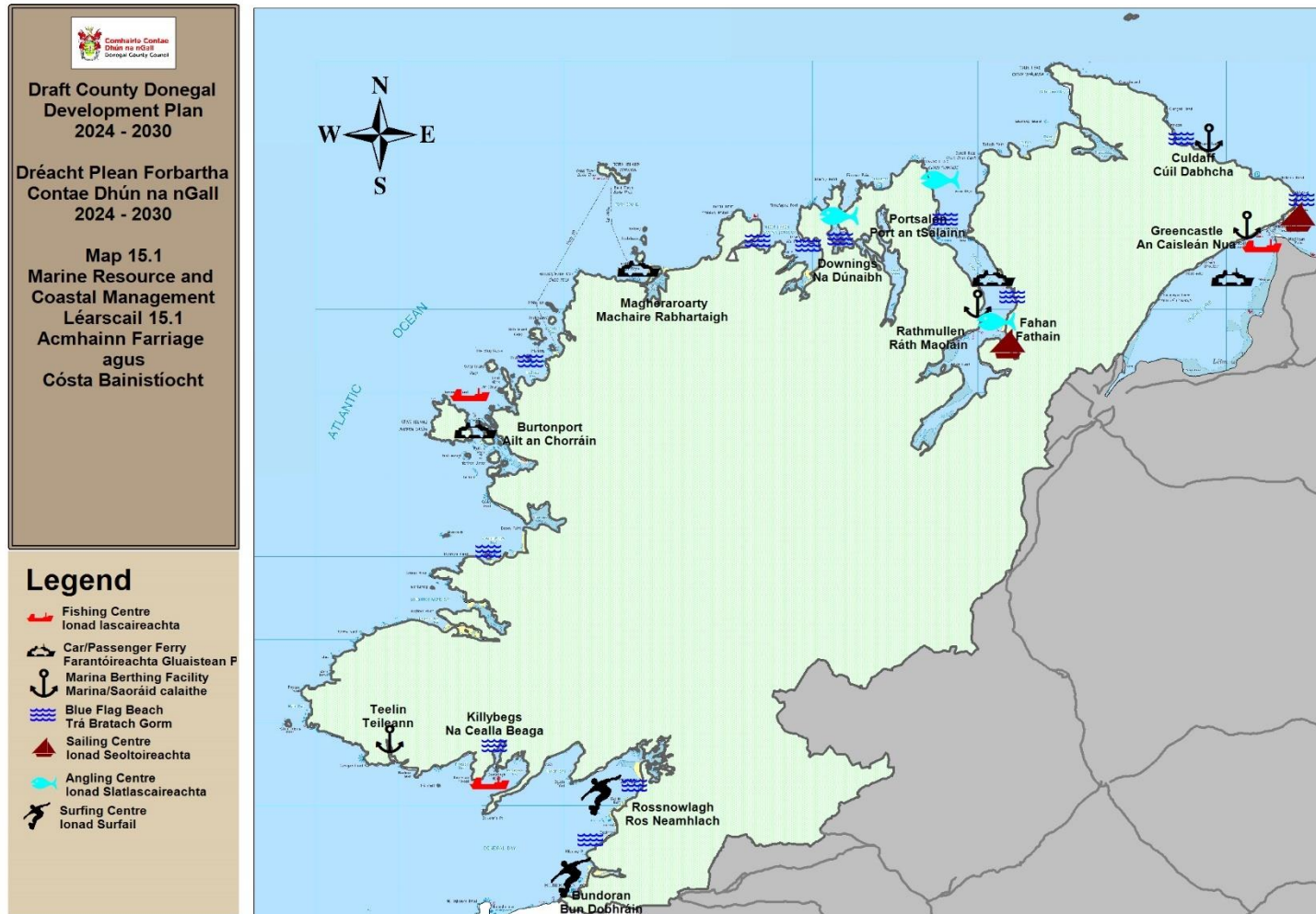
Beartais

MRCM-P-1	Le cinntiú go bhfuil moltaí forbartha comhsheasmhach leis an Chreat Náisiúnta um Pleanáil Mhuirí lena n-áirítear na cuspóirí agus na beartais chomhshaoil, eacnamaíocha, sóisialta agus earnála atá sonraithe ann.
MRCM-P-2	Chun Tacú le agus éascú a dhéanamh ar sholáthar: <ul style="list-style-type: none"> • cumas cóireála fuíolluisce breise agus uasghráduithe ar an soláthar uisce • feabhsúcháin ar an fhearann poiblí, • bonneagar cathartha, cultúrtha, glas, taitneamhachta agus áineasa nua/feabhsaithe, • tionscnaimh chun dul i ngleic le folúntais agus tréigean • bonneagar iompair gníomhach agus inbhuanaithe agus saoráidí cuairteoirí inár lonnaíochtaí cois cósta/Slí an Atlantaigh Fhiáin.
MRCM-P-3	Chun ról na gCealla Beaga, an Chaisleáin Nua agus Ailt an Chorráin a chosaint agus a fheabhsú, mar ionaid iascaireachta, gníomhaíochta cabhlaigh, próiseála bia mara agus/nó seirbhísí coimhdeacha muirí agus oideachas lena n-áirítear,

	nuair is gá, soláthar bonneagair chuain breise, agus chun éascú a dhéanamh ar éagsúlú láithreacha den sórt sin go réimsí nua deiseanna infheistíochta agus fostaíochta iomchuí, lena n-áirítear gníomhaíocht eacnamaíoch a bhaineann leis an fharraige.
MRCM-P-4	<p>Chun tacú le forbairt na gCealla Beaga mar ionad d’Fhuinneamh In-athnuaite Amach ón Chósta agus mar mhol lóistíochta mara d’fhuinneamh gaoithe ar an chladach, lena n-áirítear:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oibríochtaí agus cothabháil a éascú; • bonneagar stórála; • gníomhaíochtaí innealtóireachta agus tionóil; • seirbhísí tacaíochta mara coimhdeacha agus áiseanna oiliúna, taighde agus forbartha; • a ainmniú mar Chalafort Lónra Cuimsitheach TEN-T; agus • ag tacú le bonneagar cuain breise a fhorbairt nuair is gá agus i gcomhréir lena phríomhfheidhm mar chuan iascaigh.
MRCM-P-5	Chun forbairtí a bhaineann le dobharshaothrú ar an chladach a éascú lena n-áirítear seirbhísíú, rochtain mara, stóráil agus forbairtí a bhaineann le próiseáil, lena n-áirítear, nuair is féidir, bithscaglainne feamainne a fhorbairt.
MRCM-P-6	Chun tacaíocht agus cothabháil a dhéanamh ar bhonneagar rochtana mara agus seirbhísí farantóireachta, turasóireacht, cultúrtha, pobail, iompar, cianobair agus áiseanna oideachais d’Oileáin Dhún na nGall agus iad a éascú.
MRCM-P-7	<ol style="list-style-type: none"> a. Chun éascú a dhéanamh ar fhorbairt bonneagair rochtana nua, agus uasghrádú ar bhonneagar rochtana mara agus uiscí intíre ar scála beag, lena n-áirítear céanna, cuanta, saoráidí calaithe/ponúin, fánáin le haghaidh iascaireachta, slatiascaireachta, turasóireacht mara agus fóillíochta, faoi réir riachtanas aitheanta. b. Chun bonneagar rochtana mara ar mhórsála a éascú (m.sh. muiríne sa bhreis ar 100 beart, áiseanna cuain ar scála mór) de réir na gcritéar suímh seo a leanas: <ol style="list-style-type: none"> i. Laistigh de chalafoirt/cuanta bunaithe nó de lonnaíochtaí cósta ii. Ag láithreacha malartacha, gan limistéir a bhfuil Taitneamhacht Sár-Árscéimhe iontu a áireamh nuair nach bhfuil aon láithreáin oiriúnacha ar fáil a chomhlíon na critéir suímh i bPointe a) nó ina bhfuil an fhorbairt ceangailte go feidhmiúil le suíomh ar leith. c. Chun tacú le hoibriú leanúnach na seirbhísí farantóireachta ón Chaisleán Nua go dtí Magilligan agus ó Bhun Cranncha go Ráth Maoláin. d. Chun tacaíocht a thabhairt d’fhorbairt na gCealla Beaga agus an Chaisleán Nua mar chinn scríbe réigiúnacha cúrsála lena n-áirítear, nuair is gá, éascú ar shaoráidí breise calaithe long cúrsála sna Cealla Beaga (nuair atá sé ag luí lena phríomhfheidhm mar chuan iascaigh) agus soláthar saoráidí calaithe long cúrsála sa Chaisleán Nua.
MRCM-P-8	<ol style="list-style-type: none"> a. Chun tacú le cothabháil agus sa chás gur léir go bhfuil gá leis, éascú a dhéanamh ar bhonneagar cósta/trá feabhsaithe agus seirbhísí bainistíochta ag trá brataí goirme agus láithreacha is iarrthóirí lena n-áirítear: rochtain coisithe/rothaíochta; páirceáil agus bainistiú feithiclí, leithris phoiblí/áiseanna athraithe, áiteanna súgartha/áiteanna súgartha, bonneagar coisithe/rothaíochta, bainistíocht dramhaíola, comharthaíocht faisnéise, sábháilteacht uisce, agus fodhlíthe árthaí trá agus muirí á gcur i bhfeidhm. b. Cinntigh nach mbíonn drochthionchar suntasach ag forbairtí eile ar rochtain phoiblí reatha ar limistéir chósta.

MRCM-P-9	Chun éascú a dhéanamh ar thograí forbartha nó chun oibreacha a dhéanamh chun creimeadh cósta nó tuilte a chosc i gcás ina bhfuil an suíomh faoi réir creimthe/tuilte cósta suntasach fadtéarmach nó éifeachtaí ardú leibhéal na farraige agus go bhfuil údar straitéiseach le hidirghabhálacha den sórt sin (m.sh. chun limistéir uirbeacha faoi fhoirgnimh nó forbairtí straitéiseacha a chosaint).
MRCM-P-10	<p>Le cinntiú nach n-eascraíonn forbairtí nua mara agus cósta athrú suntasach ar an chósta, ná nach mbíonn drochthionchar suntasach acu ar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Taitneamhachtaí radhairc agus radhairc an chósta/muirdhreacha agus an chomhshaoil mhuirí de réir bheartais oidhreachta nádúrtha an phlean seo. • Timpeallachtaí cósta fisiceacha íogaire (m.sh. tránna, dumphcha agus línte cladaigh boga eile) agus bearta cuí a ghlacadh chun iad a chosaint nuair is gá. • Próisis agus córais gheomoirfeolaíocha Chósta (m.sh. sruth an chósta, sruthanna taoide, buiséid dríodair). <p>I gcás ina sainaithnítear tionchair ionchasacha, soláthrófar measúnuithe iomchuí bunaithe ar fhianaise chun comhlíonadh an bheartais seo a léiriú.</p>

Caibidil 15

Ceartha Slí Poiblí

Caibidil 15 – Cearta Slí Poiblí

15.1 Réamhrá

Is taitneamhacht áineasa tábhachtach iad cearta slí poiblí do dhaoine áitiúla agus do chuirteoirí agus an taitneamh a bhaineann siad as tírdhreacha, chomh maith le naisc a sholáthar le taitneamhachtaí mar aghaidheanna cladaigh, locha agus foraoisí. Aithníonn an Chomhairle an tábhacht a bhaineann le cearta slí poiblí reatha a chosaint a sholáthraíonn rochtain thábhachtach go minic ar acmhainní áineasa, ar cheart a sláine a chosaint.

Tá sé ina cheanglas faoin Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 (arna leasú) cuspóir do chaomhnú cearta slí poiblí a áireamh. Is ceanglas breise den Acht é cearta slí poiblí dá leithéid a aithint ar léarscáileanna agus a liostú. Tá athbhreithniú á dhéanamh ag an Údarás Pleanála faoi láthair ar na sonraí atá ar fáil dó ar an ábhar seo d'fhonn mioneolas a chur i láthair mar Athrú Ábhartha ar an Phlean níos déanaí sa phróiseas.

Cuspóir

PROW-O-1	Chun cearta slí poiblí a thugann rochtain ar chladach, sliabh, cladach locha, bruach abhann nó áit eile áilleachta nádúrtha nó fóntais áineasa a chaomhnú.
----------	--

Policy

PROW-P-1	Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle gan tacaíocht a thabhairt d'fhorbairt ach amháin nuair nach mbeadh aon bhac nó bac ar aon chearta slí poiblí a aithnítear sa Phlean seo mar gheall ar thograí dá leithéid.
----------	--

Caibidil 16 –Caighdeán Theicniúla

Policy TS-P-1	A cheangal go gcomhlíonfar na caighdeán theicniúla seo a leanas, i gcás inarb infheidhme, chomh maith le gach foráil beartais ábhartha eile den Phlean seo agus treoir agus caighdeán ábhartha Rialtais:
----------------------	--

Bonneagar Teileachumarsáide

Cuirfidh tograí forbartha le haghaidh ilfhorbairtí cónaithe naisc snáithíní rochtana oscailte agus ductú neodrach ó dhíoltóir ar fáil le linn na forbartha.

Déanfar gach ductáil (poiblí agus príobháideach) a dhearadh agus a shuiteáil de réir ‘Moltaí le haghaidh Oibreacha Cábla Teileachumarsáide Faoi Thalamh — le haghaidh Scéimeanna Bóthair, Tráchtála agus Cónaithe’.

Bannaí

I gcás forbairtí ina bhfuil 2 theach nó níos mó, ceanglófar ar fhorbróirí urrús leordhóthanach a thabhairt trí éarlais airgid nó banna chun a chinntiú go gcríochnófar agus go gcothabhálfar forbairt go sásúil, lena n-áirítear cothabháil go dtí go nglacfar faoina gcúram, in imthosca ina gcomhlíonann an fhorbairt beartas na Comhairle maidir le hEastáit Tithíochta Príobháideacha a Thógáil. Sa chás go gcomhlíonann an fhorbairt polasaí na Comhairle maidir le Táthcheangail ach go bhfuil socruithe oiriúnacha eile déanta ag na cónaitheoirí/forbróir le haghaidh cothabhála, amhail cuideachta Bainistíochta, féadfar an t-urrús a scaoileadh.

Forchuirfear coinníoll de réir fhorálacha Alt 34(4)(g) den Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 (arna leasú). Ríomhfar méid an urrúis ar bhonn €5000 in aghaidh an tí laistigh d’fhorbairt nach bhfuil aon trealamh meicniúil/leictreach ann. I gcásanna ina bhfuil trealamh meicniúil/leictreach san fhorbairt, beidh an tslándáil cothrom le €15,000 in aghaidh an tí.

Beidh ar an bhforbróir líníochtaí, suirbhé CCTV, tuarascáil scríofa agus deimhniú scríofa a sholáthar go bhfuil seirbhísí bonneagair curtha i gcrích de réir na gcaighdeán riachtanach sula scaoiltear an tslándáil.

Iompar

Gach Bóthar Poiblí

Riachtanas i gcomhair Ráiteas Tráchtála agus Iompair

Ginfidh tograí forbartha áirithe turais shuntasacha i gcarranna, feithiclí tráchtála, rothaíocht, siúl nó iompar poiblí, agus d’fhéadfadh impleachtaí tromchúiseacha a bheith ann don ghréasán bóithre áitiúil, d’fhéadfadh sé, i gcásanna áirithe, go mbeadh gá le hathruithe ar leagan amach na mbóithre/na nUrgaire agus ar an toilleadh chun aghaidh a thabhairt ar cheisteanna sábháilteachta bóthair agus leibhéal sásúil seirbhíse a choinneáil d’úsáideoirí bóithre. Sna cúinsí seo, d’fhéadfadh sé go mbeadh gá le measúnú tráchtála agus iompair (TTA) chun aghaidh a thabhairt go hiomlán ar na himpleachtaí a thagann chun cinn agus chun cuidiú le meastóireacht a dhéanamh ar an iarratas pleanála. Ní mór Ráiteas Iompair agus Tráchtála comhlánaithe a bheith ag gabháil le hiarratais phleanála a éilíonn rochtain ar bhóthar poiblí agus a ghineann trácht suntasach breise, i.e. TTS 1 agus TTS 2. Ní bheidh siad seo ag teastáil de ghnáth i gcás iarratais ar theaghais aonair

Ba chóir go mbeadh an Measúnú Tráchtá agus Iompair ina chur síos neamhchlaonta ar thionchar na forbartha atá beartaithe agus ba cheart go dtabharfadh sé breac-chuntas ar ghnéithe dearfacha agus diúltacha araon. Ní mór a raon feidhme a chomhaontú le hInnealtóirí Bóithre na Comhairle agus le treoircháipéisí ábhartha.

Ceanglas maidir le hIniúchadh Sábháilteachta

I gcásanna áirithe, d'fhéadfadh sé go mbeadh gá le hiniúchadh sábháilteachta ar bhóithre chun an measúnú sin a chur ar an eolas ar bhealach níos fearr faoi na himpleachtaí sábháilteachta a bhaineann leis an bhforbairt atá beartaithe agus chun cabhrú le bearta iomchuí a shainaithint a theastaíonn chun caighdeán sábháilteachta a choimeád. Ní fhéadfaidh ach foirne iniúcháireachta sábháilteachta, a bhfuil a gcomhaltaí formheasta ag an ÚNR/an t-údarás áitiúil, iniúchtaí sábháilteachta a dhéanamh.

Cad le hiniúchadh:

- Tá iniúchtaí sábháilteachta ar bhóithre éigeantach do gach iarratas pleanála ar Bhóithre Náisiúnta (Foilseachán TII GE-STY-01024; NRA HD19).
- Tá Iniúchtaí Sábháilteachta ar Bhóithre Áitiúla éigeantach d'iarratais os cionn 50 teach nó forbairtí eile de chineálacha agus/nó toirteanna tráchtá den chineál céanna nó de réir mar a mheasann Comhairle Contae Dhún na nGall a bheith riachtanach ar mhaithe le sábháilteacht tráchtá.
- Maidir le forbairtí ina bhféadfadh sé a bheith deacair caighdeán DMRB an NRA a bhaint amach, féadfaidh an t-iarratasóir roghanna malartacha a chur isteach le tacaíocht ó iniúchadh sábháilteachta ag céim indéantachta lena mbreithniú.

Cathain ba cóir iniúchadh:

- Céim féidearthachta (F) — measúnú comparáideach ar roghanna.
- Céim 1 - Críochnú réamhdhearadh.
- Céim 2 - bailchríoch a chur ar dhearadh mionsonraithe.
- Céim 1/2 - Comhcheangailte do mhionscéimeanna..
- Céim 3 - Críochnú na tógála/roimh oscailt do thrácht.

Teorainneacha Thaobh Bóthair i gCeantair Thuaithe

- Ba chóir líne na dteorainneacha cois bóthair atá ann cheana i gceantair thuaithe a choinneáil, nuair is féidir, go háirithe feadh na mbóithre radhairc, faoi réir cúinsí sábháilteachta tráchtá, agus d'fhéadfadh sé go mbeadh gá le cur ar ais. Déanfar an t-achar cúltaca a shalú go dtí airde nach airde ná 100 mm os cionn leibhéal an chairr in aice láimhe agus síolófar le féar é.
- Gach teorainn cois bóthair le cothabháil ag úinéir talún lena chinntiú go gcaomhnófar riachtanais na líne radhairc. (plandáil ar Leibhéal Íseal chun infheictheacht a áirithiú).
- Socrófar an teorainn cois bóthair i limistéir thuaithe siar go dtí an t-achar íosta a shonraítear i dTábla 12.1 thíos chun an bealach isteach a éascú.

Tábla 16.1 Thaobh Bóthair i gCeantair Tuaithe

CINNEAL BÓTHAIR	ÍOSFAD SLÁNACHAR Ó LÁR AN BHÓTHAIR
Bóthar Tánaisteach Náisiúnta	10.0m
Bóthar Príomha Náisiúnta	12.0m
Réigiúnach	6.5m
Bóthar Túaithe	5.0m

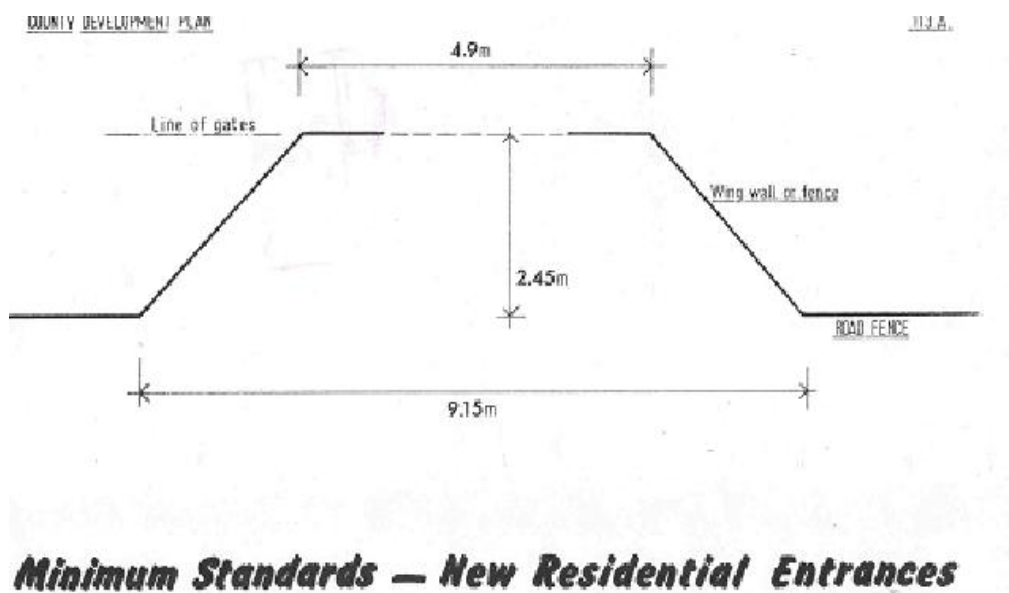
Sa chás go mbeadh teorainn úinéireachta cois bóthair níos faide siar ná an cúltaisce a aithnítear sa tábla thuas, coinneofar an teorainn sin.

I gcás ina mbeidh an t-aischur teorann don fhorbairt cois bóthair atá in aice lámhe níos lú ná an ceann atá luaite sa tábla thuas, cinnfidh an Chomhairle an t-íoschoigeartú.

Ba chóir tagairt a dhéanamh freisin do Theach a Thógáil i dTuath Dhún na nGall Treoir Suímh agus Dearaidh (féach ar shuíomh gréasáin na comhairle) áit a mbaineann sé le cóireáil/cur isteach agus rochtain teorann.

Mionsonraí an Bhealaigh Isteach

- Leagfar amach mionsonraí iontrála le haghaidh maoiné cónaithe i gcomhréir le Tábla 12.1 agus Figiúr 21.1, Sonraí Iontrála agus Airíonna Cónaithe.

Figiúr 16.1 Teorainneacha Thaobh Bóthair i gCeantair Tuaithe

- I gcás bealaí isteach neamhchónaithe, 20 m ar a laghad a bheidh sa leagan siar do gheataí iontrála/bacainní ó cholbha bóthair.

Soláthróidh gathanna iontrála do gach forbairt seachas teaghaisí aonair, gathanna acomhail bóthair/forbartha poiblí de réir chaighdeáin TII. Beidh gathanna inmheánacha laistigh d'fhorbairtí cónaitheacha ar íosmhéid 6m.

Déanfar bóithre rochtana inmheánacha a dhearadh agus a thógáil de réir Moltaí maidir le hOibreacha Forbartha Láithreáin do Limistéir Tithíochta agus Lámhleabhar Dearaidh, Comhairle Contae Dhún na nGall.

Ní bheidh rochtain ar chabhsa ag béal acomhail ná laistigh de dhá oiread ga an chosáin ar mhionairm acomhail.

Uisce Dromchla agus Draenáil ar thaobh an Bhóthair

Cothabhálfar draenáil láithreach cois bóthair agus cuirfear duillíní bóthair uisce dromchla nó córas oiriúnach eile ar fáil chun freastal ar rith chun srutha ón mbóthar poiblí. Déanfar an bealach isteach a dhearadh chun sceitheadh uisce ón láthair ar bhóthar poiblí nó ar chosán a chosc. Déanfar córais uisce dromchla a threorú, más féidir, chun é a scaoileadh chuig sruthchúrsa oiriúnach, a mbeidh ar a gcumas freastal ar an toirt uisce a bhfuiltear ag súil léi (ní spreagfar maospoill de ghnáth). Áireofar ar na hoibreacha bóthair go léir atá beartaithe córais draenála atá deartha go hiomlán chun an t-imeacht deiridh a bhaint amach agus áireofar iontu córais mhaolaithe nuair is gá, go háirithe ar láithreáin ghéara nó ag éaltaí a d'fhéadfaí a mheas a bheith ag toilleadh nó gar do thoilleadh.

Spré Infheicthe ag Acomhail/Bealaí Isteach go dtí Láithreán

Soláthrófar seinntí infheictheachta ag acomhail agus bealaí isteach láithreáin i gcomhréir le 16.3 nó tábla 16.4, de réir mar is iomchuí.

Aischur Bóthair

Déanfar aon damáiste do bhóithre poiblí a tharlóidh de bharr forbartha a dheisiú chun sástacht na Comhairle Contae, má mheastar gur gá sin, d'fhéadfadh urrús airgid a bheith ag teastáil chun deisiú sásúil an damáiste a ráthú.

I gcúinsí áirithe d'fhéadfadh an gréasán bóithre a bheith easnamhach ó thaobh acmhainn iompair de agus d'fhéadfadh sé a bheith iomchuí an fhorbairt a éascú faoi réir ceanglais go rachadh an Chomhairle i mbun oibreacha neartaithe bóithre ar chostas an fhorbróra. In imthosca den sórt sin toibheofar ranníoc forbartha nó in imthosca cuí féadfar coinníoll a fhorchur á cheangal ar an bhforbróir oibreacha a ghabháil de lámh le sonraíochtaí na Comhairle, lena n-áirítear slánú na Comhairle.

Bóithre Nach Bóithre Náisiúnta

An tUasmhéid Grádáin Inghlactha ar an Bhealach Isteach go dtí Bóthar Poiblí

Léiríonn an tábla thíos na huasghrádáin atá ceadaithe ar bhóithre — féach ar an NRA DMRB chun tuilleadh sonraí a fháil:

Tábla 16.2 Bóithre Tionsclaíocha/Cónaitheacha

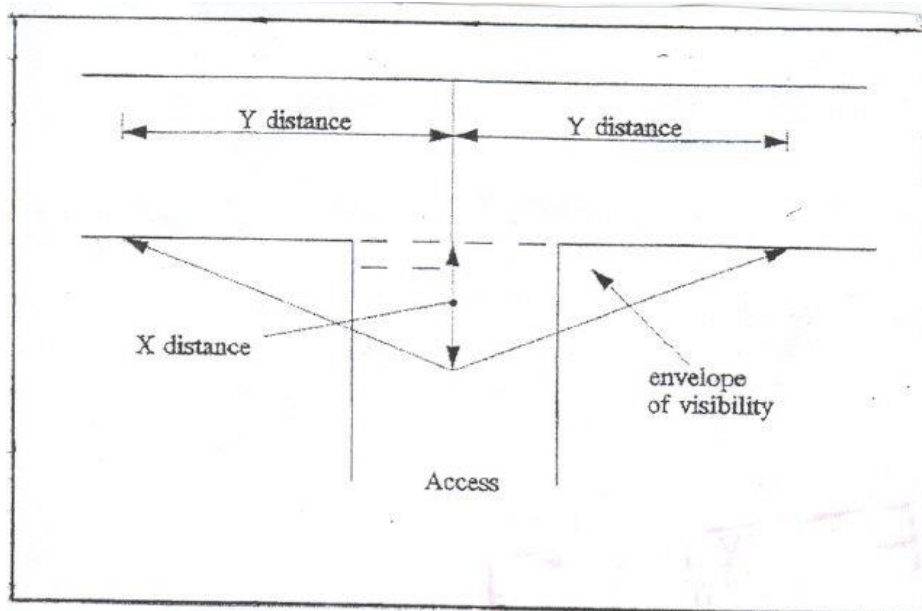
	Pointe Rochtana	An chuid gar do Bhóthar Poiblí	Uasghrádán bóthair inmheánaigh
TD41-42/09/ DN-GEO03043	Rochtain Dhíreach	15m @ 2.5%*	10% grádán
	Rochtain Aonair **	15m @ 2.5%	

* féadtar é a mhaolú go ceantar moillithe 10m agus 4% i gcúinsí deacra

** féadtar é a mhaolú go ceantar moillithe 5m agus 4% i gcúinsí deacra

Amharclínte

Amharclínte ag acomhail le Bóithre Poiblí Nach Bóithre Náisiúnta iad: Cuirfear spré léargais buan ar fáil chun cur ar chumas tiománaithe atá ag teacht amach agus an rochtain dhíreach in úsáid acu léargas leordhóthanach a bheith acu i ngach treo le trácht ina gcoinne a fheiceáil sách luath le go ndéanfaidís a n-ionramháil go sábháilte gan tionchar a imirt ar an luas tráchta ar an mórghóthar. Beidh Amharclínte ag acomhail leis an mBóthar Poiblí Neamh-Náisiúnta i gceantair thuithe lasmuigh de chrios teorann luais 60kph i gcomhréir le Tábla 03 Aguisín 3 agus Figiúr 02 Aguisín 3. Beidh infheictheacht i limistéir uirbeacha laistigh de theorainn luais 60kph bunaithe ar na faid radhairc stoptha a leagtar amach faoi Thábla 12.4 agus i gcomhréir le Figiúr 12.2 nó 21.3, de réir mar is iomchuí. Féadfar diall ó na ceanglais i dTábla 12.3/Tábla 12.4 a mheas ar dheimhniú ó Dheartóir an Iarratasóra atá le dearadh agus le tógáil i gcomhréir leis an DMRB/DMURS de réir mar is iomchuí. Léiríonn an léaráid seo a leanas an modh ina ndéanfar an clúdach láithreáin a ríomh agus a chur i láthair do gach iarratas planála, cé is moite de bhóithre uirbeacha áit a bhfuil srianadh ar scoitheadh.

Figiúr 12.2 Tomhas do Spré Léargais [achair X & Y]

Sainmhíniú ar achair 'X' agus 'Y'

Tagraítear don achair 'X' mar an t-achair céim siar agus tomhaisfear é ó leanúint chiumhais níos cóngaraí an mhór-lána reatha bóthair (imeall marcálacha carrbhealaigh seachas an stiall chrua) feadh lár líne na

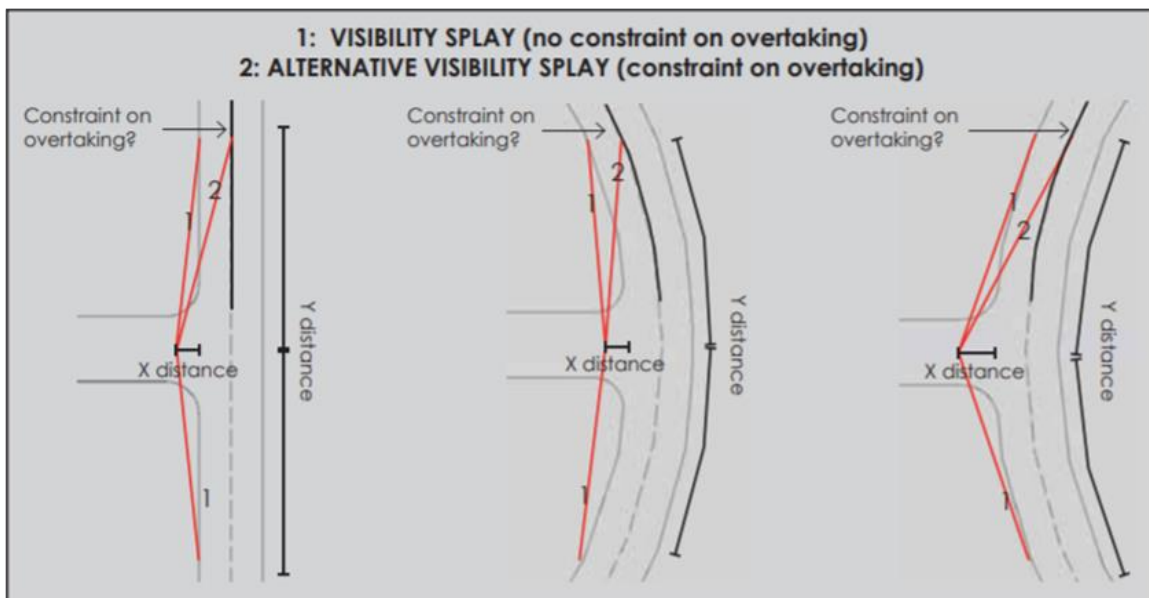
rochtana dírí. I gcás ina leanann gualainn chrua ar an bpríomhbhóthar trasna líne na rochtana dírí, déanfar an t-achar 'X' a thomhas ó chúl an gualainn chrua.

Is é an fad 'Y' an t-íos-amharclíne incheadaithe agus tomhaisfear é ó phointe ar an gciumhais is gaire ar an bpríomhbhóthar go dtí go dtrasnaíonn sé an áit a dtrasnaíonn sé lár líne an bhóthair rochtana.

I gcás bóithre uirbeacha réigiúnacha agus áitiúla, áit a bhfuil cosc ar scoitheadh le líne bhán dhaingean, féadfar lígean do mhaolú an léargas ar an taobh clé ar an taobh clé a thomhas le haghaidh tráchtá atá ag teacht, seachas taobh-imeall an bhóthair; Féach Fíor 12.3

Figiúr 16.3 Spré léargais malartach do bhóithre uirbeacha réigiúnacha agus áitiúla ina bhfuil cosc ar scoitheadh (foinse: DMURS).

Tagraíonn spréití léargais ar aghaidh do luach X agus Y. Ceadaíonn an luach X do thiománaithe trácht ar an mbrainse atá ag dul trasna a fheiceáil. Ceadaíonn an luach Y do thiománaí feithicle stopadh go sábháilte má théann rud isteach ina chonair, agus tá sé bunaithe ar luach SSD

Tábla 16.3: Amharclínte ag pointí rochtana ar Bhóithre Tuaithe nach Bóithre Náisiúnta iad, lasmuigh de chrios teorainn luais 60kph

Amharclínte ag rochtain ar Bhóithre nach Bóithre Náisiúnta iad				
DMRB – Tag	Cineál Rochtana	Luas (Kph)	Achar Y (Méadair)	Achar X (Méadair)
TD 41- 42/09 Tábla 7.1/DN- GEO-03043	Ilrochtain	42	50	3m*-9m**
	Ilrochtain	50	70	3m*-9m**
	Ilrochtain	60	90	3m*-9m**
	Ilrochtain	70	120	3m*-9m**

	Ilrochtain	85	160	3m*-9m**
	Ilrochtain	100	215	3m*-9m**
	Rochtain Aonair		Ag brath ar an teorainn luais thuas	2.4m

* Nuair atá comhartha stop curtha in airde ag acomhal

** Nuair atá an comhartha géill slí curtha in airde ag acomhal

Tábla 16.4 Achair Stoptha Amhairc do Cheantair Uirbeacha laistigh de chrios teorann luais 60kph (SSD).

Caighdeáin laghdaithe SSD d’iarratas laistigh de chathracha, bailte agus sráidbhailte. Méadaíonn léargas laghdaithe ar aghaidh cúram an tiománaí agus laghdaíonn luasanna feithicle

SSD STANDARDS			
Design Speed (km/h)	SSD Standard (metres)	Design Speed (km/h)	SSD Standard (metres)
10	7	10	8
20	14	20	15
30	23	30	24
40	33	40	36
50	45	50	49
60	59	60	65
Forward Visibility		Forward Visibility on Bus Routes	

(Source: DMURS)

Slánachar a Thógáil ar Bhóithre nach Bóithre Náisiúnta iad

Teastóidh íos-slánachar de 25m ó lár líne carrbhealaigh ar na Bóithre Réigiúnacha agus beidh gá 15 m a chur siar ó lár líne an charrbhealaigh ar na Bóithre Áitiúla I gcás ina bhfuil líne tógála bhunaithe déanta ag foirgnimh atá ann cheana, féadfaidh foirgnimh nua an líne tógála bhunaithe a leanúint, agus d’fhéadfadh sé nach mbeadh gá leis an gcur ar ais atá beartaithe.

Achar Stoptha Amhairc:

Beidh íos-achair stoptha amhairc ar Bhóithre nach Bóithre Náisiúnta iad i gceantair thuaithe lasmuigh de chrios teorann luais 60 kph de réir Tábla 12.5 thíos. Féadfar diall ó na ceanglais i dTábla 12.5 a mheas ar dheimhniú ó dhearthóir an iarratasóra lena dheardadh agus lena thógáil i gcomhréir le DMRB.

Tábla 16.5 Achair Stoptha Amhairc

Luas Deartha (km/h)	100	80	70	60	50
Achar Stoptha Amhairc (m)	215	160	120	90	70

Source: DMRB ref TD 9/07 / TII DN-GEO-03031

Páirceáil

Tábla 16.6 Caighdeán Pháirceála Carranna⁴²

Forbairt	Páirceáil Carranna	Páirceáil Rothar (Íon na seastán)
Teaghaisí/ Cónaitheacha		
Teach cónaithe	2 in aghaidh na teaghaise 1.5 in aghaidh an Tí Sraithe	Níl aon rochtain sheachtrach ar fáil ar chúl gairdín/chlós seachas sin 1 in aghaidh an aonaid.
Árasán dhá urlár (aonad teaghaise ar an urlár uachtarach)	2 in aghaidh na Teaghaise	1 seastán clúdaithe an t-aonad
Árasáin	1.25 do Sheomra Leapa Amháin 1.5 do Dhá Sheomra Leapa 1.75 do Thrí Sheomra Leapa	1 seastán clúdaithe an t-aonad
Carbháin/Teach Soghluaiste	1 spás do Charbhán/Teach Soghluaiste	
Siopaí/Miondíola		
Siopaí/Miondíola Bia	1 an 20m ² d'achar urláir inrochtana go poiblí Móide páirceáil d'Fheithiclí Seachadta	Íosmhéid 2 an t-aonad. 1 an 500m ² d'achar urláir inrochtana go poiblí 1 an 250m ² d'achar urláir atá inrochtana go poiblí ina dhiaidh sin
Siopaí/Miondíola Neamhbhia	1 an 25m ² d'achar urláir inrochtana go poiblí Móide páirceáil d'Fheithiclí Seachadta	1 an100m ² d'achar urláir inrochtana go poiblí 1 an500m ² d'achar urláir atá inrochtana go poiblí ina dhiaidh sin

⁴² Nóta: Ní bheidh na caighdeáin seo curtha i bhfeidhm i gceantair lár an bhaile áirithe ina bhfuil forálacha beartais ar leith a bhaineann le páirceáil lár an bhaile.

Forbairt	Páirceáil Carranna	Páirceáil Rothar (lón na seastán)
Miondíol Earraí Toirtiúla	1 an 35m ² d'achar urláir inrochtana go poiblí Móide páirceáil d'Fheithiclí Seachadta	Íosmhéid 2 an t-aonad. 1 an 500m ² d'achar urláir inrochtana go poiblí
Oifigí agus Seirbhísí Profaisiúnta		
Oifigí agus Seirbhísí Airgeadais/Profaisiúnta agus eile chun freastal ar dhaoine den phobal go háirithe	1 an 30m ²	1 an 100m ²
Stóráil nó Dáileadh Tionsclaíoch/Tionsclaíoch Éadrom		
Tionsclaíoch Crua	Measúnaithe ar fhiúntais aonair ag féachaint do líon na n-oibrithe, patrúin oibriúcháin agus gaireacht d'iompar poiblí ach íosmhéid 1 an 2 fhostaí	Measúnaithe ar fhiúntais aonair ag féachaint do líon na n-oibrithe, patrúin oibriúcháin agus gaireacht d'iompar poiblí ach íosmhéid 1 an 10 fhostaí
Tionsclaíoch Éadrom	Mar áta thuas	Mar áta thuas
Trádstóráil	Mar áta thuas	Mar áta thuas
Óstáin/Brúnna/Tithe Aíochta		
Óstáin/ Tithe Aíochta (Gan Tábhairní, Bialanna agus Seomraí Ócáide san áireamh) –le ríomh ar leithligh.	1 an seomra leapa Móide 1 spás an 10 Seomra Leapa Carrpháirceáil Foirne Móide páirceáil d'Fheithiclí Seachadta	1 an 10 Seomra Leapa le híosmhéid 2 sheastán.
Brúnna	1 spás an 5 leapa	1 an 20 Seomra Leapa le híosmhéid 2 sheastán.
Bialanna agus Beir Bia Leat		
Bialann	1 an 9m ² d'achar urláir inrochtana go poiblí	1 an 100m ² d'achar urláir inrochtana go poiblí
Beir Leat (Cúntar Beir Leat laisigh de bialanna san áireamh)	Íosmhéid 5 spás suas go 30m ² d'achar urláir inrochtana go poiblí agus 1 an 10m ² ina dhiaidh	1 an Beir Leat
Bunaíochtaí Oideachais/Cúram Leanáí		

Forbairt	Páirceáil Carranna	Páirceáil Rothar (lín na seastán)
Scoileanna- Bunscoil agus Meánscoil	1.5 in aghaidh an tseomra ranga	2.5 in aghaidh an tseomra ranga
Coláistí Tríú Leibhéal/ Saoráidí Eile Oideachais - Poiblí/Príobháideach/Aosach agus Breisoideachas	5 in aghaidh an tseomra ranga	4 in aghaidh an tseomra ranga
Saoráidí Cúram Leanaí	1 an fostaí móide 0.25 spás an páiste (mar a shainítear ag uasmhéid na leanaí a cheadaítear don spás urláir atá leagtha síos i Rialacháin Cúram Leanaí an Rialtais)	1 an 5 fostaí
Saoráidí Cúram Sláinte		
Ionaid Sláinte, Clinic Dochtúra, Cleachtóirí Cúram Sláinte, Fiaclóirí, Clinicí Tréidlianna srl	3 in aghaidh an tseomra comhairliúcháin Móide spás tiomnaithe d'otharcharr ag ionaid sláinte Móide spás leordhóthanach casaidh/ainlithe ag tréidlianna d'ainmhithe móra.	1 in aghaidh an tseomra comhairliúcháin
Tithe Altranais	1 an fostaí ar dualgas 1 an leaba/seomra do pháirceáil carranna cuairteoirí móide páirceáil d'Fheithiclí Seachadta.	1 an 5 fostaí
Ospidéal	1 spás an dochtúir nó lia comhairleach 2 spás an 3 den fhoireann altranais 1 spás an 3 leaba 3 spás an seomra comhairliúcháin othair sheachtraigh Móide spás oibríochtúil do leoraithe leis an tseirbhís otharchairr.	1 an 10 foirne
Sóisialta/Siamsaíocht		
Tithe Tábhairne gan seomraí damhsa	1 an 20m ² d'achar urláir inrochtana go poiblí	1 an 200m ² d'achar urláir inrochtana go poiblí.
Tithe Tábhairne/Clubanna Oíche/ionaid Cheoil le seomraí damhsa	1 an 20m ² d'achar urláir inrochtana go poiblí Móide láthair thuirlingthe do 3 thacsaí agus 2 áit pháirceála do	1 an 200m ² d'achar urláir inrochtana go poiblí.

Forbairt	Páirceáil Carranna	Páirceáil Rothar (lín na seastán)
	bhusanna ag láithreáin nach bhfuil i lár baile.	
Sóisialta/Reiligiún/Comhthionól		
Seomraí Ócáide/Ionaid Chomhdhála	1 an 10m2 Móide láthair thuirlingthe do thacsaithe/feithiclí eile agus páirceáil thiomnaithe bus de réir mar is cuí ag suíomhanna lár an bhaile lasmuigh den bhaile.	1 an 200m2
Pictiúrlann	1 an 5 suíochán	1 an 200m2
Amharclann	1 an 5 suíochán	1 an 200m2
Séipéal	1 an 5 suíochán	1 an 200m2
Saoráidí Pobail/Spóirt		
Leabharlanna	1 an 50m2	Íosmhéid 5 spás
Músaeim	1 an 100m2 móide páirceáil do bhusanna ar shuíomhanna neamhlár baile	Íosmhéid 5 spás
Halla Spóirt	1 an 50m2 móide páirceáil do bhusanna	Íosmhéid 5 spás
Club Spóirt/Páirceanna Imeartha	30 an Club Spóirt/an Phríomhpháirc Imeartha Déanfar iarratais do chlubanna spóirt agus páirceanna spóirt níos mó le saoráidí lucht féachana tiomanta a mheas ar a bhfiúntas féin.	Íosmhéid 5 spás

Ba chóir na caighdeáin thuas a léamh i gcomhar leis na beartais bainteach le Páirceáil atá sa phlean seo. NB — agus measúnú á dhéanamh ar riachtanais páirceála, éileoidh an Chomhairle go ndéanfar cion de na spásanna atá le cur ar fáil a leithdháileadh mar phointí luchtaithe d'fheithiclí leictreacha i gcomhréir leis an gcleachtas is fearr.

Is ionann na spásanna urláir a liostaítear thuas agus glanspás urláir na forbartha atá beartaithe, mura luaitear a mhalairt.

Déanfar gach togra eile do chineálacha forbartha nach bhfuil liostaithe thuas a mheasúnú ag féachaint do thréithe sonracha na forbartha, lena n-áirítear: líon na bhfostaithe, uaireanta oibre, suíomh agus gaireacht d'iompar poiblí etc.

Déantar limistéir charrpháirceála a thórdhreachú agus a phlandú le crainn chun a dtionchar amhairc a íoslaghdú nuair is cuí.

Lorgóidh an t-údarás pleanála ranníocaíochtaí airgeadais in áit spásanna páirceála de réir na Scéime Ranníocaíochta Forbartha reatha nuair:

- Nach féidir leis an bhforbróir na spásanna riachtanacha a chur ar fáil go héasca.
- Leagtar síos go sonrach sa bheartas nach gá d'fhorbróir páirceáil nua i lár bailte a chur ar fáil ach go n-iarrfaidh an Chomhairle ranníocaíocht i leith soláthar páirceála ina ionad sin.
- Is mian leis an Chomhairle carrchlós atá lonnaithe go lárnach a fhorbairt agus ní líon de charrchlósanna aonair. Léireoidh an ranníocaíocht de réir spáis costas an spáis mhalartaigh sin a fhorbairt.

Beidh an Chomhairle réidh le comhaontaithe airígh a dhéanamh le úinéirí talún/úinéirí réadmhaoine chun páirceáil do charranna a chur ar fáil i mbailte:

- Coinníonn an t-úinéir talún úinéireacht agus acmhainneacht forbartha iomlán na dtailte lena mbaineann.
- Trí na tailte a aistriú isteach ina charrchlós sealadach (do thréimhse 5 bliana ar a laghad de ghnáth).
- Faoin mbeartas seo, féadtar tailte buailte ar a chéile ar le úinéirí talún difriúla iad (tailte cúil) a chomhlánú, le toil na gcomhpháirtithe, in aon charrchlós aonair amháin.

Tábla 16.7 Toisí Bánna Páirceála Agus Luchtaithe

TOISÍ BÁNNA PÁIRCEÁLA AGUS LUCHTAITHE	
Bá pháirceála do charranna	5m x 2.5m
Pasáistí Cúrsaíochta	6m
Bá luchtaithe	Deartha agus tomhasta d'Fheithiclí Seirbhíse chuí

Measúnacht Tionchair Teanga

Ullmhú Measúnacht Tionchair Teanga

- Maidir le cásanna ina mbeidh gá le cead ar bith gurb ionann an cion d'aonaid a bheidh le háitiú ag Gaeilgeoirí agus cion na gcainteoirí Gaeilge laistigh den DED (bunaithe ar na sonraí daonáirimh is déanaí atá ar fáil) de shuíomh an iarratais (faoi réir íosmhéid 20 %), agus i gcás gur codán d'iomlán an líon aonad, ansin déanfar an uimhir a shlánú go dtí an tslánuimhir is gaire.
- Beidh an struchtúr do Mheasúnacht Tionchair Teanga mar seo a leanas:
  - Cur síos ar an fhorbairt agus ar an cheantar.
  - Anailís ar shonraí an daonáirimh (CSO), agus úsáid na Gaeilge ar bhonn laethúil sa cheantar.
  - Anailís ar bhonneagar sóisialta an cheantair áit ar féidir úsáid na Gaeilge agus a héifeacht chultúrtha a léiriú, mar shampla sna meáin, sna scoileanna, i saoráidí spóirt, saoráidí/ionaid Ghaeilge, gnólachtaí, comharthaíocht.
  - Tátail agus léiriú bearta maolaithe ionchasacha a áit a léirítear tionchair diúltacha

Forbairt Tionscail agus Tráchtála

Beidh gach togra forbartha tionsclaíche agus tráchtála faoi réir cúinsí comhshaoil agus pleanála eile agus beidh siad suite agus deartha de réir an NRA, DMRB, Treoirínte agus Caighdeán EPA agus aon fhoilseacháin den sórt sin amach anseo.

Ceanglófar go gcuirtear tírdhreachú, agus i gcásanna iomchuí, criosanna maolánacha idir úsáidí difriúla ar fáil. Cuirfidh forbróirí sciath éifeachtach ón bhóthar poiblí nó ó limistéir chónaithe ar fáil nuair is cuí.

Beidh gach ceantar seirbhíse lonnaithe go hiomlán laistigh de chúirtealáiste an láithreáin le spás ionramhála leordhóthanach agus bealach oiriúnach rochtana ar an mbóthar poiblí á chur ar fáil.

Déanfar gach ábhar dramhaíola a stóráil ar chúl na bhfoirgneamh i gcúinsí sábháilte timpeallachta agus beidh siad ceilte ó radharc an phobail.

Beidh an dramhaíl uile stóráilte ar bhealach lena chinntiú nach silfidh rith chun srutha isteach sa chóras draenála uisce dromchla.

Baileofar gach rith chun srutha ó limistéir chuachta agus diúscrófar é ar leithligh ó dhraenáil uisce dromchla.

Déanfar na pointí nasctha breosla go léir nó pointí scaoilte comhchosúla a thar-rolladh.

Déanfar gach duchtáil (poiblí agus príobháideach) a dhearadh agus a shuiteáil de réir 'Moltaí le haghaidh Oibreacha Cábala Teileachumarsáide Faoi Thalamh — le haghaidh Scéimeanna Bóthair, Tráchtála agus Cónaithe'. DCNR

Carbhán agus Campáil

Ba chóir aird chuí a thabhairt ar an dearadh agus ar thírdhreachú na páirce agus béim ar leith ar na ceantair fáilte agus ar an mbealach isteach.

Uasdlús 50 carbhán an heicteár (20 acra).

Íosmhéid 8m idir gach áit carbhán agus íosmhéid 9m idir gach áit carbhán agus aon déanmhas buan. Teastóidh spás breise nuair a dhéanfar carr a pháirceáil le taobh carbháin.

Íosmhéid 30m idir aon áit carbhán agus an bóthar poiblí nó 15m má chuirtear sciath oiriúnach ar fáil móide íosmhéid 3m idir aon áit carbhán agus carrbhealaí láithreáin.

I gcás nach bhfuil soláthar ar fáil caithfear foinse mhalartach uisce óil a chur ar fáil chun sástachta na Comhairle Contae, i. e. a cheadóidh 136 lítear (30 gal) sa lá an áit carbháin.

Ba chóir hiodrant dóiteáin a chloínn le BS750 a chur ar fáil ar láithreán uasmhéid 100m ón áit carbhán is faide ar shiúl. Ba chóir go mbeadh an hiodrant nasctha le príomhphíobán le trastomhas d'íosmhéid 100mm. Forálfar do sholáthar uisce sreafa dóiteáin de 2000 lítear an nóiméad a d'fhéadfaí a choinneáil ar feadh 30 nóiméad ag an am céanna le buaicéileamh laethúil. Mura mbíonn aon sreabhadh oiriúnach uisce nó foinse ar fáil, féadtar stóráil a chur ar fáil. Cuirfear pointe dóiteáin agus spóil píobán dóiteáin ar fáil laistigh de 30m d'áit carbhán ar bith.

Déanfar soilsiú ginearálta a sholáthar agus a chothabháil i gcónaí in ord maith oibre do gach foirgneamh, carbhán, bealach isteach, bealach amach agus bóthar a úsáidtear le haghaidh cúrsaíochta inmheánaí.

Stáisiún Líonta Peitрил

Beidh feidhm le seo a leanas maidir le stáisiún líonta peitрил nua:

- Nuair is cuí, tógfar balla íseal, thart ar airde 0.6m feadh éadanas bóthair i gcomhar le bearta chun soláthar d'imfhálú agus do shlándáil leordhóthanach áitreabh lasmuigh d'uaireanta oibriúcháin.
- Déanfar soláthar d'uasmhéid 2 phointe rochtana bóthair a dhearf ar agus a thógfar de réir na NRA DMRB / DMURS, mar is cuí. Cuirfidh an t-iarratasóir doiciméad isteach a léiríonn comhlíonadh na NRA DMRB / DMURS mar chuid den iarratas pleanála.
- Ní bheidh aon chomharthaíocht fógraíochta nó tráchtála ina bac ar léargas thar pointí rochtana an láithreáin nó an teorainn tosaigh/ballaí sciatháin.

Ceadófar siopa le hachar urláir suas le 100 méadar cearnach glan nuair atá sé i gcomhcheangal le stáisiún líonta peitрил. Nuair a lorgáítear spás miondíola glan sa bhreis ar 100 méadar cearnach beidh feidhm leis an chur chuige seicheamhach d'fhorbairt dá leithéid.

Chun cumas iompair bealaí straitéiseacha a chosaint, ní bhreithneofar stáisiún líonta peitрил nua a mbíonn rochtain dhíreach uathu ar bhealaí dá leithéid, lasmuigh den teorainn luais 60kph. Beidh feidhm leis an mbeartas seo ar an ngréasán bóithre straitéiseacha a bhfuil léarscáiliú déanta air sa Chaibidil Iompair.

Comharthaíocht

Féadfaidh comharthaíocht fógraíochta tionchar suntasach a bheith aige ar chuma amhairc agus ar nádúr ceantair agus mar sin is sprioc de chuid na Comhairle é a chinntiú go bhfuil aon chomharthaíocht dá leithéid deartha agus lonnaithe ar bhealach a chomhtháthaíonn go héifeachtach laistigh den timpeallacht óstach. Go ginearálta, ba chóir do chomharthaí cur le gnéithe ailtireachta foirgneamh agus gan ró-líonadh a dhéanamh ar shráid-dreacha. Thairis sin, ba chóir go mbeadh comharthaí deartha chun gníomhaíocht pobail, gnó agus miondíola a spreagadh ar bhealach a chuireann leis an eispéireas cuairteora, coisí agus a sheachnaíonn aon tionchair dhíobhálacha ó thaobh sábháilteachta tráchta.

Is beartas de chuid na comhairle é gan ach Comharthaíocht Threoch a cheadú ar an ngnó/forbairt is ábhar, nó i gcomharsanacht láithreach príomhacomhal go dtí an gnó/an fhorbairt is ábhar nuair atá sé:

- Treoch amháin ó thaobh cineáil;
- Ar scála cuí dá feidhm treoch agus a suíomh óstach. I gceantair thuaithe beidh comharthaí ar scála measartha.

Is beartas de chuid na Comhairle é gan ach Comharthaíocht Fógraíochta ghinearálta a cheadú ar/laitigh de chúirtealáiste gnó/forbartha nó laistigh d'ionaid sainmhínte so-aitheanta gach creatcheantar lonnaithe.

Is beartas de chuid na Comhairle é gan ach Comharthaíocht Eolais/Léirmhíthe Ginearálta de nádúr neamhthráchtála a cheadú ar leataobhacha, páirceanna, carrchlóis phoiblí, pointí amhairc nó pointí eile nó ceantair a bhfuil suntas stairiúil, geografach, eolaíoch, liteartha nó ailtireachta ag baint leo.

Is beartas de chuid na Comhairle é gan ach comharthaíocht Ainm/Fáilte a cheadú don Chontae, do Bhaile/Sráidbhaile nó do Cheantar Geografach Sonrach (lena n-áirítear do bhrandaí turasóireachta sonrach go geografach) do phointí iontrála go dtí an contae, an baile/sráidbhaile ábhartha nó ceantair gheografacha (e.g. Bealach Féich/Srath an Urláir, An Ghaeltacht, Leithinis Fhánada etc.) áit arbh é ainm/suaitheantas an chontae, an bhaile/sráidbhaile áirithe nó branda turasóireacht an ghné cheannasach más cuí.

Is beartas de chuid na Comhairle é gan cead a thabhairt ach comharthaíocht a cheadú do phríomh-Tharraingtí Turasóireachta (e.g. Ionaid Oidhreachta, Iarsmalanna, Ionaid Léirmhítheacha srl), Bealaí Turasóireachta, Áiseanna Pobail (e.g. ionaid phobail, áiseanna spóirt etc) nó Príomhshaoráidí Poiblí nó Infreastruchtúir eile (e.g. saoráidí páirceála, Oifig an Phoist, Ospidéal, Clinicí Sláinte, Leabharlanna, leithris phoiblí, láithreáin taitneamhachta cathartha, aerfoirt etc) ar fhorbairt an ábhair, ag na pointí iontrála chuig an mbaile/sráidbhaile óstach, nó ag acomhail thábhachtacha, nó i ngarchomharsanacht leo, as a dtagann forbairt an ábhair. Ag suíomhanna den sórt sin, déanfar comharthaíocht le haghaidh saoráidí/tarraingtí iolracha a ghrúpáil ar aon chomhartha amháin. Beidh dath donn agus bán ar chomharthaíocht le haghaidh díol spéise/bealaí Turasóireachta. De ghnáth, beidh dath dubh agus bán ar chomharthaíocht le haghaidh saoráidí poiblí/pobail. Beidh dath gorm agus bán den chuid is mó ar chomharthaíocht do charrchlós/iompar. Beidh siombail/lógónna ina ngné cheannasach ar chomharthaí dá leithéid. Beidh siombailí aitheanta idirnáisiúnta de chineál neamhthráchtála ina bpríomhghné de chomharthaí den sórt sin.

Is beartas de chuid na Comhairle é a chinntiú go ndéanfaidh gach togra comharthaíochta a leanas: -

- Ní chuirfidh sé isteach ar shábháilteacht ar bhóithre;
- Beidh Ardcháilíocht Amhairc aige ó thaobh dearaidh, datha agus ábhar;
- Beidh sé, de réir mar is cuí, ar scála/nádúr oiriúnach don fhoirgneamh is ábhar agus don timpeallacht óstach;
- Ní bhainfidh sé ón oidhreacht fhoirgnithe nó nádúrtha;
- Comhlíonfaidh sé beartais éadan siopaí atá leagtha síos i mBeartais Dearaidh Uirbeacha na Croístraitéise.

Úsáid na Gaeilge i gComharthaíocht Phoiblí agus Ghnó/Phobail

- Beidh gach comhartha a chuirfidh comhlachtaí poiblí in airde de réir fhorálacha Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003, an Tordú Logainmneacha (Ceantair Ghaeltachta) 2004, na Rialachán Comharthaíochta, I.R. Uimh. 391 de 2008 agus an Lámhleabhair um Thrácht ar Bhóithre maidir le húsáid na Gaeilge agus an Bhéarla ar chomharthaí de chineálacha éagsúla.
- Beidh gach comhartha Gnó/Pobail sa Ghaeltacht Gaeilge amháin nó dátheangach le Gaeilge ar dtús agus níos feiceálaí ná na teangacha eile a úsáidtear.
- Beidh gach comhartha gnó/Pobail taobh amuigh den Ghaeltacht de chineál dátheangac

Cuid B

Caibidil 17

**Réamhrá Ginearálta ar
Phleananna Ceantair
Bhun Cranncha, Bealach
Féich/Srath an Urláir &
Bun Dobhráin**

CUID B

Caibidil 17 –Réamhrá Ginearálta

17.1 Réamhrá ar Phleananna Ceantair Bhun Cranncha, Bealach Féich/Srath an Urláir agus Bun Dobhráin

Tá pleananna mionsonraithe sa Chuid seo den Phlean do Bhealach Féich/Srath an Urláir, Bun Cranncha agus Bun Dobhráin. Tá na trí Phlean laistigh den Phlean Forbartha Contae (CDP) 2024-2030 ach soláthraíonn siad mionpholasaithe pleanála a thugann aghaidh ar na dúshláin agus na deiseanna sonracha a eascraíonn as na bailte. Ní mór na Pleananna a léamh in éineacht leis an CDP mar beidh beartais, cuspóirí, caighdeáin agus treoir ábhartha atá leis an CDP infheidhmithe fosta.

17.2 Aidhm na bPleananna seo

Is é cuspóir na bpleananna seo ná treoir a thabhairt do chinntí pleanála agus infheistíochta poiblí sa toadhach do gach baile. I dtéarmaí praiticiúla is féidir le Pleananna dá leithéid cuidiú leis an aidhm seo a bhaint amach trí: raon dóthanach tithíochta a chinntiú i láithreacha inrochtana agus cuimsitheacha sóisialta gar do phoist, bonneagar nua coisithe agus rothaíochta a chumasú, thailte a chur in áirithe do thionscadail bóithre rochtana straitéiseacha agus áitiúla, athghiniúint uirbeach a éascú lena n-áirítear feabhsuithe ar an fhearann poiblí agus dul i ngleic le folúntais agus tréigth, príomhshócmhainní comhshaoil a chosaint, riosca tuilte a bhainistiú agus tailte a leithdháileadh le haghaidh forbairt eacnamaíoch ag suíomhanna straitéiseacha atá inmharthana ó thaobh tráchtála de.

Caithfidh na Pleananna a bheith comhsheasmhach fosta leis an Chreat Pleanála Náisiúnta, agus leis an Straitéis Réigiúnach Spáis agus Eacnamaíoch do Réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair agus ní mór dóibh a bheith treoraithe ar bhealach eile ag treoirlínte Pleanála Aireachta ar shaincheisteanna pleanála sonracha (m.sh. bainistíocht riosca tuilte, forbairt miondíola). Tá na Pleananna á n-ullmhú mar chuid de phróiseas níos leithne an Phlean Forbartha Contae a chuimsigh taighde, comhairliúchán poiblí, Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta, Measúnacht Chuí agus Measúnú Straitéiseach Riosca Tuilte.

17.3 Cur Chuige Bainistíochta Forbartha Foriomlán

Tá sé ríthábhachtach a chinntiú go bhfuil forbairt shonrach suite i láithreacha cuí chun tailte imleor a sholáthar do thithíocht nua, fás dlúth a chinntiú, soghluaisteacht inbhuanaithe agus bonneagar nua iompair a chumasú, taitneamhachtaí cónaithe agus amhairc agus sócmhainní comhshaoil a chosaint, bonneagar pobail/áineasa nua a sholáthar, agus riosca tuilte a bhainistiú, srl. Mar thoradh air sin, tá tailte sainiúla criosaithe le haghaidh sainchuspóirí laistigh de na Pleananna agus breithneofar tograí forbartha sna trí bhaile i gcomhthéacs:

- a gcomhlíonadh leis na cuspóirí criosaithe mar atá leagtha amach i dTábla 17.1 thíos agus na criosanna comhfhreagracha atá aitheanta ar na Léarscáileanna Criosaithe.;
- an mhaitrís chriosaithe agus an creat beartais níos leithne atá i ngach Plean;
- agus an creat beartais laistigh den CDP níos leithne, nuair is ábhartha.

Policy GEN-DM-1:

Tá sé mar bheartas ag an Chomhairle tacú le prionsabal na moltaí forbartha:
(a.) Go ginearálta comhsheasmhach leis na cuspóirí criosaithe mar atá leagtha amach i dTábla 17.1 thíos agus na criosanna comhfhreagracha a aithníodh ar Léarscáil 19.1 dar teideal 'Bealach Féich/Srath an Urláir Léarscáil

Críosaithe Úsáide Talún’, Léarscáil 18.1 dar teideal ‘Mapa Críosaithe Úsáide Talún Bhun Cranncha’, agus Léarscáil 20.1 dar teideal ‘Mapa Críosaithe Úsáide Talún Bhun Dobhráin’; agus

- (b.) Tacaithe sa mhaitrís chríosaithe atá sna Táblaí atá i ngach Plean. Déanfar tograí den sórt sin a mheas fosta i gcoinne an chreata beartais níos leithne atá sa Phlean seo agus sa CDP nuair is cuí, agus sna treoirlínte ábhartha.

Is féidir tograí le haghaidh úsáidí talún nach bhfuil sainaitheanta go sonrach ar an mhaitrís chríosaithe a bhreithniú fosta sa chás nach sáraíonn an úsáid bheartaithe an cuspóir chríosaithe ábhartha, faoi réir ag comhlíonadh an chreata beartais níos leithne atá sa Phlean seo agus sa CDP nuair is cuí, agus treoirlínte ábhartha.

Table 17.1 - Cuspóirí Críosaithe Úsáide Talún

Ainm	Cuspóir	Dath
General		
Forbairt Bhunaithe	Caighdeán agus carachtar an cheantair a chaomhnú agus a fheabhsú, chun taitneamhacht chónaithe a chosaint agus ceadú d’fhorbairt atá oiriúnach d’fhás inbhuanaithe na lonnaíochta, lena n-áirítear forbairt cónaithe nua, faoi réir gach breithnithe ábhartha pleanála, beartais uile an Phlean seo, ábhartha. beartas/treoir náisiúnta/réigiúnach lena n-áirítear sonrúchán comhshaoil agus faoi réir ag pleanáil chuí agus forbairt inbhuanaithe an cheantair.	
Cónaithe Nua (Céim 1)	Soláthar a dhéanamh d’fhorbairt nua cónaithe in éineacht le soláthar an bhonneagair shóisialta agus fhisiciúil riachtanach.	
Cónaithe Nua (Céim 2)	Soláthar a dhéanamh d’fhorbairt nua cónaithe in éineacht le soláthar an bhonneagair shóisialta agus fhisiciúil riachtanach sa chás go bhfuil sé léirithe go soiléir nach bhfuil gach láithreán Cónaithe Nua (Céim 1) ar fáil nó nach bhfuil oiriúnach le haghaidh forbartha.	
Cúlchiste Cónaithe Straitéiseach	Candam talún a chur in áirithe d’fhorbairt chónaithe go príomha mar chúlsoláthar talún straitéiseach fadtéarmach	
Croílár Uirbeach	Soláthar a dhéanamh d’fhorbairt agus d’fheabhsú croí-úsáidí uirbeacha lena n-áirítear úsáidí miondóla, cónaithe, tráchtála, cathartha agus úsáidí eile	
Bonneagar an Phobail	Soláthar a dhéanamh do bhonneagar sibhialta, reiligiúnach, pobail, cúram sláinte, oideachais agus sóisialta agus é a chosaint	
Spás Oscailte agus Fóillíocht	Caomhnú agus soláthar a dhéanamh do spás oscailte, bithéagsúlacht agus taitneamhachtaí áineasa.	

Athghiniúint	Soláthar a dhéanamh d'athghiniúint an fhearainn phoiblí, chathartha, phobail, fiontraíochta agus/nó chónaithe	
Suíomh Deise	Tailte a chur in áirithe do dheiseanna sonracha forbartha atá oiriúnach ó thaobh meascán úsáide agus comhoiriúnachta leis an cheantar níos leithne (Féach beartais Suímh Deise ar Leith).	
Gnó/Fiontar	Dheiseanna a sholáthar le haghaidh fiontair ghinearálta agus forbairt gnó	
Tuaithe/Talmhaíochta	Taitneamhacht tuaithe a chosaint agus a fheabhsú agus soláthar a dhéanamh d'fhorbairt na talmhaíochta	
Turasóireacht	Déan soláthar d'áiseanna agus do chonláistí a bhaineann le turasóireacht	
Infrastruchtúr Iompair agus Fóntas	Soláthar a dhéanamh d'infrastruchtúr iompair agus fóntais	
Páirc Carbhán	Chun forbairt páirceanna carbhán nua a cheadú, feabhsú agus leathnú cuí ar pháirceanna carbhán atá ann cheana féin agus forbairt áiseanna turasóireachta gaolmhara.	
Áis Ard	Limistéir ardtaitneamhachta a chosaint agus a fheabhsú	
Ballybofey/Stranorlar Specific		
TEN-T PRIPD/ Forbairt Bhunaithe	Caighdeán agus carachtar an cheantair a chaomhnú agus a fheabhsú, chun taitneamhacht chónaithe a chosaint agus ceadú d'fhorbairt atá oiriúnach d'fhás inbhuanaithe na lonnaithe, lena n-áirítear forbairt cónaithe nua, faoi réir gach breithnithe ábhartha pleanála, polasaithe uile an Phlean seo, ábhartha. polasaí/treoir náisiúnta/réigiúnach lena n-áirítear sonrúchán comhshaoil agus faoi réir ag pleanáil chuí agus forbairt inbhuanaithe an cheantair agus chun soláthar a dhéanamh d'fhorbairt Tionscadal Feabhsúcháin Bealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall.	
TEN-T PRIPD/ Suíomh Deise	Tailte a chur in áirithe do dheiseanna sonracha forbartha atá oiriúnach ó thaobh meascán úsáide agus comhoiriúnachta leis an gceantar níos leithne (Féach Polasaithe um Shuíomh Deise ar Shonrach) agus soláthar a dhéanamh d'fhorbairt Thionscadal Feabhsúcháin Bealaí Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall.	
TEN-T PRIPD/ Tuaithe/Talmhaíochta	Taitneamhacht tuaithe a chosaint agus a fheabhsú, soláthar a dhéanamh d'fhorbairt na talmhaíochta agus soláthar a dhéanamh d'fhorbairt Tionscadal Feabhsúcháin ar Bhealaí Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall.	
TEN-T PRIPD/Spás Oscailte agus Caitheamh Aimsire	Caomhnú agus soláthar a dhéanamh do spás oscailte agus taitneamhachtaí áineasa agus soláthar a dhéanamh d'fhorbairt Tionscadal Feabhsúcháin Bealaí Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall.	
Láithreáin Chomhdhlúthaithe Lonnaíochta	Fás dlúth inbhuanaithe a sheachadadh atá straitéiseach i nádúr agus scála.	

Bundoran Specific		
Crios Bainistíochta Cóta	A chinntiú go bhfanann an ceantar seo saor ó fhorbairt ach go n-éascaíonn sé rochtain mar áis thábhachtach áitiúil.	

17.4 Tithíocht

Tá doiciméadú maith déanta ar an ngéarchéim tithíochta reatha agus tá sí le sonrú go háitiúil sna praghsanna tithe⁴³ agus cíosa⁴⁴ ardaithe, rátaí arda folúntais chónaithe agus tréigthe agus ganntanas mór tithe nua críochnaithe i gceantair uirbeacha Bhealach Féich/Srath an Urláir, Bhun Cranncha agus Bhun Dobhráin le deich mbliana anuas, go háirithe ar limistéir chónaithe chriosaithe tailte⁴⁵ agus liostaí feithimh thithíochta sóisialta áitiúla.

Thug an tÚdarás Pleanála aird, i measc nithe eile, ar na creataí agus na treoirlínte náisiúnta polasaí gaolmhara seo a leanas agus forbairt nua cónaithe á phleanáil:

- **Creat Náisiúnta Pleanála** a leagann béim ar an ngá atá le fás dlúth a bhaint amach, 30% de thithíocht nua a dhíriú laistigh de loirg tógtha atá ann cheana féin ar láithreáin athfhorbraíochta agus inlíonta agus foirgnimh fholmha, úsáid éifeachtach talún a chinntiú, criosú agus seirbhísí a chomhordú ag baint úsáide as cur chuige srathach agus cumasaithe soghluaisteacht inbhuanaithe (m.sh. siúl, rothaíocht agus iompar poiblí).
- **Lámhleabhar um Dhearadh Uirbeach** a leagann béim ar an ngá atá le cinntiú go bhfreagraíonn forbairtí cónaithe nua dá gcomhthéacs, go bhfuil siad dea-nasctha, cuimsitheach, go gcuireann siad éagsúlacht úsáidí chun cinn, go mbaintear úsáid éifeachtach as acmhainní lena n-áirítear talamh, go gcruthóidh siad ómós áite, agus go mbíonn siad sábháilte, slán agus taitneamhach mar fhearann poiblí.
- **Tithíocht do Chách** a thugann tosaíocht do sholáthar méadaithe tithíochta sóisialta, bearta gníomhachtaithe talún nua (m.sh. Cáin Talún Criosaithe Cónaithe), agus dul i ngleic le folúntais (m.sh. trí Chiste Croi Conaithe (Bailte) agus Tionscnamh Lár an Bhaile).
- **Treoirlínte Plean Forbartha** a mholann:
  - Na **bunriachtanais straitéise a chur i bhfeidhm** ar gach lonnaíocht.
  - **Cur chuige seicheamhach a ghlacadh** maidir le criosú cónaithe ag tabhairt tosaíochta do thailte seirbhísithe atá suite go lárnach.
  - **Measúnú** mionsonraithe a dhéanamh ar chriosú cónaithe reatha agus beartaithe.
  - **Gan talamh criosaithe seirbhísithe agus infhorbartha atá ann cheana féin a dhíchriosú** áit a bhfuil barrachas de sin ach cur chuige céimnithe a ghlacadh nuair a bhíonn réasúnaíocht mhaith pleanála ann. (cé go bhféadfadh sé nach mbeidh gá le céimniú má tá an fiúntas a bheag nó a mhór ag suíomhanna criosaithe agus seirbhísithe).
  - **Díchriosú** nó scrúdú a dhéanamh ar roghanna eile do thailte cónaithe **nach bhfuil forbartha fós agus nach bhfuil seirbhísithe acu.**
  - **Solúbthacht dhóthanach** a chinntiú i gcriosú le ligean do shuímh chónaithe dóthanacha a thabhairt chun cinn mura dtéann forbairt chónaithe ar aghaidh ar shuíomh amháin nó níos mó.

Mar thoradh air sin, tá sé i gceist go n-éascódh na Pleananna soláthar, raon agus meascán leordhóthanach de thithíocht ardchaighdeáin ag láithreacha seirbhísithe, inbhuanaithe, inrochtana agus cuimsitheach go sóisialta trí:

⁴³ 16.8% Méadú Bliantúil Tuarascáil Praghas Cíosa Daft R3 2022.

⁴⁴ 19.0% Méadú Bliantúil Tuarascáil Praghas Cíosa Daft R3 2022.

⁴⁵ Níor críochnaíodh aon tithíocht ar thailte cónaithe criosaithe Béal Átha Seanaidh/Srath an Urláir le linn na tréimhse 2018-2024.

- Talamh cónaithe criosaithe imleor a sholáthar ag láithreacha oiriúnacha dlúth, inrochtana agus seirbhísithe le fócas ar athnuachan lár an bhaile, athfhorbraíocht agus inlíonta agus láithreáin forbartha seicheamhach de réir leithdháileadh croí-straitéise do gach baile ar an gcéad dul síos.
- Solúbthacht dhóthanach a chinntiú maidir le méid iomlán na talún criosaithe lena n-áirítear trí chriosú cónaithe criosaithe seirbhísithe agus infhorbartha a bhí ann cheana a choinneáil ar bhonn céimnithe.
- Tithíocht chuimsitheach ardchaighdeán a chinntiú a fhreagraíonn dá gcomhthéacs áitiúil trí chloí le treoirlínte náisiúnta forbartha cónaithe a éileamh agus trí bheartais tithíochta sainsuímh a chur i bhfeidhm chun leas a bhaint as deiseanna áitiúla agus aghaidh a thabhairt ar easnamh áitiúla.
- Tacú le hathchóiriú ar stoc tithíochta atá folamh agus tréigthe laistigh de na croílár uirbeacha.
- Tacaíocht a thabhairt do thograí le haghaidh áitribh aonair ar thailte atá criosach ‘Tuaithe/Talmháíochta’ i gcúinsí teoranta agus a dhéanfaidís comhtháthú leis an tírdhreach,

Chuirge sin glacadh an cur chuige seo a leanas maidir le talamh a aithint le haghaidh forbairt chónaithe:

- Leithdháileadh croí-straitéise a cheapadh agus a sholáthar do gach baile.
- Scrúdú ar cheadanna pleanála atá ar marthain a d’fhéadfadh seachadadh leithdháileadh croí-straitéise a éascú.
- Measúnú agus rangú ar gach láithreán féideartha cónaithe (lena n-áirítear criosú cónaithe a bhí ann cheana agus láithreáin chónaithe ionchasacha eile) vis-v-vis: de réir na tástála seicheamhaí i Mír 6.2.3 de Threoirlínte an Phlean Forbartha agus treoirlínte pleanála eile lena n-áirítear na critéir seo a leanas dlúthfhás, taisteal gníomhach, infhaighteacht líonraí uisce agus fuíolluisce, bóithre, cosáin, soilsiú poiblí, uisce dromchla, tuilte, láithreáin natura 2000, beartas bóithre náisiúnta (i gcás Béal Átha Seanaidh/Srath an Urláir agus Bun Dobhráin), conairí bonneagair, áiseanna comhshaoil,
- Aithint dóthain tailte cónaithe chun an leithdháileadh croístraitéise a bhaint amach bunaithe ar an rangú thuas.
- Coinneáil criosú cónaithe reatha a bhí seirbhísithe agus infhorbartha ar bhonn céimnithe nach n-aithnítear thuas ar aon bhealach eile de réir Alt 4.4.1 de Threoirlínte an Phlean Forbartha.

Cuspóir agus Polasaithe Cineálacha a Bhaineann le Gach Lonnaíocht

Tithíocht

Objectives:

GEN-H-O-1	Éascú a dhéanamh ar sholáthar, raon agus meascán imleor de thithíocht ardchaighdeán ag láithreacha seirbhísithe, inbhuanaithe, inrochtana agus cuimsitheach go sóisialta chun freastal ar an riachtanas tithíochta a bhfuiltear ag súil leis.

Policies

GEN-H-1:	Tá sé mar bheartas ag an gComhairle soláthar imleor de bhainc thalún straitéiseacha a chinntiú chun críocha soláthar tithíochta i ndiaidh shaolré an LAP seo trí thailte a aithint mar ‘Cúlchiste Cónaithe Straitéiseach’. Scrúdóidh agus bainisteoidh an Chomhairle scaoileadh cuí na dtailte sin ar bhonn measúnú leanúnach ar riachtanais agus ar leibhéal soláthair. Ní dhéanfar tailte ‘Cónaithe Cónaithe Straitéiseacha’ a scaoileadh le haghaidh ilfhorbairt cónaithe (i.e. 2 áit chónaithe nó níos mó) ach amháin i gcomhthéacs athbhreithniú reachtúil nó Athraithe ar an bPlean Forbartha Contae.

GEN-H-2	Tá sé mar pholasaí ag an gComhairle soláthar cúí tithíochta aonuaire a éascú i gceantair ‘Tuaithe/Talmhaíochta’ áit ar féidir leis an iarratasóir a léiriú go bhfuil teach nua ag teastáil uathu ag an láthair seo agus inar féidir leis fianaise a sholáthar go bhfuil, nó a dtuismitheoirí, a bhfuil cónaí orthu sna ceantair sin ar feadh tréimhse 7 mbliana ar a laghad. Beidh gach togra faoi réir gach breithnithe ábhartha, polasaithe ábhartha an Phlean, treoir réigiúnach agus náisiúnta eile agus Ainmniúcháin Timpeallachta ábhartha.
GEN-H-3	Breithniú a dhéanamh ar fhorbairtí ilchónaitheacha ar shuímh ‘Nuachónaithe, Céim 2’ áit ar féidir a léiriú go bhfuil teip sa mhargadh maidir le tailte forbartha cónaithe Chéim 1 a fhorbairt. I dtaca leis sin, is ar iarratasóirí a bheidh an dualgas cás bona fide de chliseadh margaidh a bhfuil fianaise ann ina leith a áireofar, inter alia, na nithe seo a leanas: (i) Fianaise ar chliseadh margaidh ar thalamh Chéim 1 laistigh den lonnaíocht;; (ii) Tuarascáil tacaíochta cás-shonrach ó shaineolaí gníomhaireachta maoinne/luachála/stáit atá cáilithe go cúí; agus (iii) Fianaise eile, chun sástacht an Údaráis Phleanála.

Forbairt Eacnamaíochta

Cuspóirí

GEN-ED-1	Tacaíocht a thabhairt do sholáthar seirbhísí gairmiúla amháin, sa chás go gcuirtear na seirbhísí atá beartaithe ar fáil go príomha do bhaill den phobal ar cuairt, laistigh de thalamh atá criosach mar ‘Croílár Uirbeach’. (Áirítear le seirbhísí gairmiúla fiaclóirí, aturnaetha, teiripeoirí áilleachta/gruagairí, fisiteiripeoirí).
-----------------	---

Iompar

Cuspóirí:

GEN-T-O-1	Méadú suntasach ar shoghluaisteacht inbhuanaithe a éascú trí fhoirm uirbeach dhlúth tréscailteach, bonneagar nua agus feabhsaithe taistil ghníomhach (siúl agus rothaíocht), agus seirbhísí iompair phoiblí agus an bonneagar gaolmhar a sholáthar.
GEN-T-O-2	Nascacht straitéiseach iompair, sábháilteacht tráchta agus sreabhadh agus inrochtaineacht tráchta áitiúil a fheabhsú (lena n-áirítear trí thionscadal bóithre straitéiseacha TEN-T PRIPD a sheachadadh i gcás Béal Átha Seanaidh/Srath an Urláir), naisc rochtana áitiúla nua a sholáthar agus sábháilteacht chuí a chur i bhfeidhm, réitigh bhainistíochta páirceála/tráchta.

Policies

GEN-T-P-1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gach tionscadal/gníomh a leagtar amach sna straitéisí Úsáide Talún/Iompar agus an léarscáil ghaolmhar a chur i bhfeidhm, a sheachadadh agus/nó a éascú le linn shaolré na bPleananna Ceantair Áitiúil faoi réir infhaighteacht acmhainní agus na ceadanna pleanála riachtanacha. 2. <ol style="list-style-type: none"> a. A chinntiú nach ndéanann aon fhorbairtí nua dochar d'fhorbairt/forfheidmiú na dtionscadal/naisc iompair a aithníodh sa Straitéis Úsáide Talún/Iompar agus léarscáileanna gaolmhara. b. Na conairí nó na bealaí a bhaineann leis na tionscadail/naisc iompair sin a chosaint.
------------------	---

GEN-T-P-2	A chinntiú go gcaomhnaítear na príomhphointí rochtana ar thailte tadhlaigh neamhfhorbartha nó atá ann cheana a shainaithnítear i Léarscáil Chriosaithe Úsáid Talún Bhealach Féich/Shrath an Urláir.
GEN-T-P-3	A éileamh, nuair is féidir, go ndéanfaí forbairtí nua a lonnú agus a dhearadh ar bhealach: a) Tugann sé tosaíocht do, agus soláthraíonn sé rochtain shábháilte, díreach agus tarraingteach do choisithe agus rothaithe.
GEN-T-P-4	Éascú a dhéanamh ar ath-leithdháileadh an spáis bóthair atá ann cheana chun bonneagar feabhsaithe do choisithe agus rothaíochta a sholáthar.
GEN-T-P-5	Tacaíocht agus éascú a dhéanamh ar sholáthar seirbhísí iompair phoiblí áitiúla agus bonneagar gaolmhar (m.sh. stadanna/foscadh bus, leataobh, agus bearta tosaíochta bus) i gcomhar leis an NTA.
GEN-T-P-6	Éascú a dhéanamh ar sholáthar pointí luchtaithe feithiclí leictreacha ag láithreacha lasmuigh den tsráid phoiblí.
GEN-T-P-7	Ná déan machnamh ar thograí páirceála feithiclí laistigh de limistéir chriosach an Croílár Uirbigh ach amháin sna cúinsí eisceachtúla seo a leanas: a) Páirceáil shlán agus tharraingteach a sholáthar d'fhorbairtí cónaithe, lena n-áirítear páirceáil do dhaoine faoi mhíchumas agus aoisbháúil, de réir na treorach atá leagtha amach sa Lámhleabhar um Dhearadh Uirbeach (DoHLGH 2009) nuair nach féidir freastal ar a leithéid de pháirceáil ar bhealach eile ag an toilleadh reatha ar an tsráid in aice láimhe nó spásanna páirceála inrochtana don phobal. b) D'fhorbairtí tráchtála/pobail a bhfuil a leithéid de pháirceáil riachtanach chun inmharthanacht na forbartha a chinntiú, agus nach féidir freastal air ar shlí eile trí acmhainn spártha atá ann cheana féin i spásanna páirceála ar an tsráid nó a bhfuil rochtain phoiblí orthu, agus a bheadh ag teacht le cuspóirí lár an bhaile sa phlean seo. c) Spásanna páirceála agus áiseanna iompair phoiblí atá inrochtana do dhaoine faoi mhíchumas agus aoisbháúil.

Town Centre

Objectives

TC-G-0-1 Lár bailte bríomhara, ilfheidhmeacha, tarraingteacha agus inrochtana a chruthú, lena n-áirítear tríd an leibhéal iomlán Folúntais agus Tréigthe a laghdú.

Policies

TC-G-P-1 Éascú a dhéanamh ar éagsúlacht forbairtí agus úsáidí laistigh de lár na mbailte lena n-áirítear fáilteachas cónaithe, miondíola, lae agus oíche, seirbhísí gairmiúla, turasóireacht agus forbairt chultúrtha a thagann le polasaithe dearadh uirbigh an phlean forbartha agus nach mbacann ar shlí eile ón radharc, conláistí cónaithe nó comhshaoil an cheantair nó tionchar diúltach a imirt ar thrácht.

TC-G-P-2 Éascú dearfach a dhéanamh ar thograí íogaire d'athchóiriú agus d'athúsáid foirgneamh folamh agus tréigthe lena n-áirítear moltaí maidir le cónascadh agus síneadh a chur le réadmhaoin atá ann cheana le haghaidh úsáidí oiriúnacha i lár an bhaile (m.sh. tráchtála, miondíola agus cónaithe) de réir bheartais dearaidh uirbigh an phlean seo.

TC-G-P-3 Tacaíocht dhearfach a thabhairt do thograí le haghaidh forbairtí inlíonta agus talamh cúil cónaithe agus tráchtála nuair a dhéanfaidís:

	<ul style="list-style-type: none"> • Gan drochthionchar suntasach a bheith aige ar thaitneamhachtaí cónaithe agus amhairc atá ann cheana féin. • Meas a bheith agat ar charachtar, ar scála agus ar shuíomh na timpeallachta tógtha áitiúil.
TC-G-P-4	<p>Breithniú a dhéanamh ar mholtaí le haghaidh aonad beir leat bia, geallghlacadóirí, stuaráí siamsa, agus casaíní laistigh den chriosú 'Croílár Uirbeach' ar choinníoll go:</p> <ol style="list-style-type: none"> Nach bhfuil siad lonnaithe laistigh de nó tadhlaigh le háitreabh ina bhfuil cóiríocht chónaithe, scoileanna nó institiúidí reiligiúnacha. Ná cuir le ró-chomhchruinniú úsáidí den sórt sin i limistéar ar leith a mbeadh an iomarca torainn, bruscair agus uaireanta oibriúcháin frithshóisialta mar thoradh air; agus Ná baint ó shráid-dreach agus beogacht agus inmharthanacht an cheantair.

Recreation, Community and Natural Heritage

Objectives

RCNH-G-O-1	<p>Gréasán comhtháite ardchaighdeán a chruthú de spásanna áineasa agus taitneamhachta, naisc agus bonneagair a sholáthraíonn an caighdeán maireachtála is fearr agus timpeallacht atá tarraingteach ó thaobh amhairc de.</p>
-------------------	--

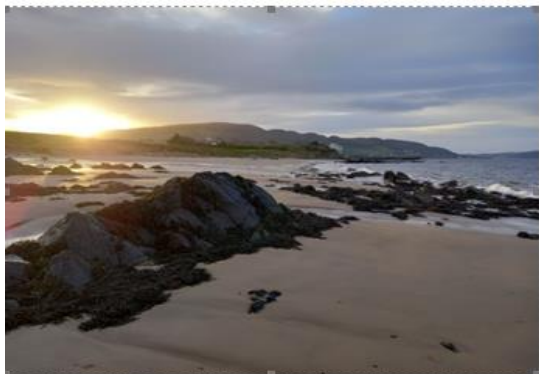

Caibidil 18 –Plean Ceantair Bhun Cranncha 2024-2030

18.1 Réamhrá

Is é an dara baile is mó sa Chontae de réir daonra (arna thaifeadadh mar 6,875 i ndaonáireamh 2016 [CSO, 2016]), baile cois cósta atá suite go straitéiseach ar chladach thoir leithinis Inis Eoghain in Iarthuaisceart an chontae.

Feidhmíonn an baile mar cheann scríbe turasóireachta faoi láthair (a aithnítear sa SRSE mar 'Príomhbhaile Ceann Scríbe' ar Shlí an Atlantaigh Fhiáin), agus mar bhaile seirbhíse do chuid mhór de Leithinis Inis Eoghain. Feidhmíonn Bun Cranncha mar gheata chuig Inis Eoghain lena n-áirítear an Pointe Sínithe is faide ó thuaidh ar Shlí an Atlantaigh Fhiáin ag Cionn Mhálanna. Tá Bun Cranncha ar cheann de na 4 nód straitéiseacha i Réigiún na Cathrach Thiar Thuaidh (RCTT), in éineacht le Doire, Leitir Ceanainn agus an tSrath Bán. I measc a phríomhshócmhainní straitéiseacha tá súíomh cois farraige an bhaile, a acmhainn nádúrtha agus oidhreachta, a chóngaracht do Dhoire agus a naisc trasteorann.

18.1.1 'Staidéar ar Láidreachtaí Straitéiseacha agus ar Threo na Todhchaí', (LIFÁR, Lúnasa 2020)

I 2020, choimisiúnaigh Comhairle Contae Dhún na nGall (CCDG) an Lárionad Idirnáisiúnta um Fhorbairt Áitiúil agus Réigiúnach (LIFÁR) chun tuarascáil straitéiseach a ullmhú ar na príomhearnálacha a d'fhéadfadh a bheith ann d'fhorbairt an bhaile sa todhchaí⁴⁶. Aithníodh fianaise sa staidéar go raibh gá le cur chuige comhordaithe áit-bhunaithe chun forbairt Bhun Cranncha amach anseo a thiomáint bunaithe ar rannpháirtíocht agus comhairliúchán forleathan leis an bpobal. Tá príomhthorthaí na Tuarascála leagtha amach thíos agus bhí siad mar bhonn eolais d'fhorbairt an Phlean seo:

- Níl feidhmíocht eacnamaíoch iomlán Bhun Cranncha ag teacht lena stádas laistigh den chontae (i dtéarmaí méid an daonra): líon réasúnta íseal post; ceann de na cóimheasa post is ísle (poist áitiúla: oibrithe cónaithe) sa chontae; leibhéal ard dífhostaíochta san iomlán in ainneoin comaitéireacht shuntasach amach go fostaíocht i nDoire agus i Leitir Ceanainn.
- Tá forbairt Bhun Cranncha faoi láthair agus sa todhchaí múnlaith, faoi thionchar, agus á rialú ag doiciméid bheartais agus creata reachtúla atá i bhfeidhm faoi láthair ag leibhéal an chontae. Ina measc seo tá Plean Forbartha Chontae Dhún na nGall, an Plean Áitiúil Eacnamaíochta agus Pobail agus an Straitéis Forbartha Áitiúil, atá ailínithe go dlúth agus a thugann éifeacht do roinnt cuspóirí comhlántacha do Bhun Cranncha:
  - Naisc agus comhoibriú trasteorann a chothabháil agus a chur chun cinn;
  - Leas a bhaint as na deiseanna a bhaineann leis an RCTT agus an ceantar uirbeach nasctha;
  - Baile tarraingteach, inrochtana agus inchónaithe a chur chun cinn, bunaithe ar fhorbairt sheicheimhach agus ag díriú ar dhlúthfhás agus ag baint úsáide as lár an bhaile mar atá;

⁴⁶ Staidéar ar Láidreachtaí Straitéiseacha agus Treo na Todhchaí, ILIFÁR, Lúnasa 2020

- Forbairt eacnamaíoch áitiúil agus fiontraíocht a chothú;
- Ag tacú leis an tionscadal 'Athchumhachtú Bhun Cranncha'.
- Geilleagar Oíche a fhorbairt laistigh den bhaile (GO)⁴⁷;
- Infheistiú in iompar glas agus taisteal gníomhach (siúl agus rothaíocht), a bhaineann le sláinte chomhshaoil agus poiblí;
- Tacú le bonneagar glabhhealaí a sholáthar, a bhaineann le héagsúlú eacnamaíoch (turasóireacht), iompar poiblí, nascacht fheabhsaithe agus cur chun cinn taistil ghníomhach;
- Bithéagsúlacht a chosaint agus leas a bhaint as acmhainní nádúrtha, lena n-áirítear an mhuir;
- Béim a chur ar cháilíocht na beatha, ag eascairt ó infheistíochtaí i dtaitneamhachtaí agus in infreastruchtúr feabhsaithe pobail, go háirithe iad siúd a bhaineann le gníomhaíochtaí lasmuigh agus rochtain ar an gcomhshaoil nádúrtha;
- Rannpháirtíocht na saoránach sa chinnteoireacht áitiúil a mhéadú, le béim ar leith ar an oíge agus ar an tríú haois; agus
- A chinntiú go gcuidíonn an fearann poiblí agus an timpeallacht thógtha le folláine shóisialta, sláinte phobail, cuimsiú sóisialta agus áiteanna bríomhara.

De bharr suíomh geografach Bhun Cranncha agus ról laistigh d'ordlathas lonnaithe Croí-Straitéis an Chontae mar Thiomántóir Fáis Contae, is ionad fostaíochta láidir é, le fócas ar leith ar thurasóireacht agus deiseanna chun infheistiú a mhealladh ó TF, cógaisíocht, biteicneolaíocht, próiseáil bia agus leictreachas. /earnálacha leictreonacha. Is féidir an fócas ar fhorbairt turasóireachta a bhaint amach trí:

- talamh a chur in áirithe le haghaidh caitheamh aimsire agus taitneamhachta,
- infheistiú leanúnach i mbonneagar áineasa agus taitneamhachta,
- cosaint agus feabhsú oidhreacht thógtha an bhaile,
- forbairt an gheilleagair oíche⁴⁸,
- margaíocht agus cur chun cinn cuí agus,
- comhar trasteorann ar thionscadail thrasearnála atá comhthairbheach.

18.1.2 Core Strategy Croístraitéis

Leagann an Croístraitéis ordlathas lonnaithe iomlán amach lena n-áirítear spriocanna daonra agus tithíochta agus leithdháilí críosaithe talún cónaithe do lonnaithe (nó grúpaí lonnaithe) laistigh den chontae. Aithníonn an Croístraitéis Bun Cranncha mar 'Thiománaí Fáis Contae' dara sraith agus leithdháiltear 566 aonad nó 7.3% den sprioc iomlán tithíochta sa chontae ar an mbaile. Ar bhonn dlús cónaithe de 35 aonad in aghaidh an heicteáir ciallaíonn sé seo go bhfuil 16.2 heicteár de thalamh críosaithe ag teastáil chun na spriocanna tithíochta croístraitéise do Bhun Cranncha a chomhlíonadh.

18.1.3 Maitrís Chríosaithe

Mar atá sonraithe i mBeartas GEN-DM-1 sa Réamhrá Ginearálta (féach Mír 17.1), déanfar tograí forbartha i mBun Cranncha a mheas i gcomhthéacs a gcomhlíontachta leis na cuspóirí críosaithe mar atá leagtha amach i dTábla 17.1, na críosanna comhfhreagracha atá aitheanta ar Léarscáil 18.1 dar teideal 'Léarscáil Chríosaithe um Úsáid Talamh Bhun Cranncha', agus an mhaitrís chríosaithe atá i dTábla 18.2 thíos. Cuirfear an creat beartais níos leithne atá sa Plean seo agus sa PFC i bhfeidhm freisin nuair is cuí.

⁴⁷ Maoinithe ag an Roinn Turasóireachta, Cultúir, Ealaíon, Gaeltachta, Spóirt agus Na Meán i 2022 chun Comhairleoir Geilleagar Oíche agus Coistí Geilleagar Oíche a bhunú.

Tábla 18.1 Maitris Chriosaithe Úsáide Talún do Bhun Cranncha

Léiríonn an Mhaitris Chriosaithe réimse úsáidí talún, chomh maith le nod fána n-inghlacthacht in achan cheann de na criosanna úsáide talún.

Tabhair faoi deara go bhfuil inghlacthacht leathan na n-úsáidí ar Shuíomhanna Deiseanna ainmnithe, agus ar Shuíomhanna Comhdhlúthaithe Lonnaíochta, leagtha amach i bpolasaithe sonracha atá i gCaibidil 18 den Phlean seo.

Y = Inghlactha i bPrionsabal; O = Oscail lena mbreithniú; N = Níl sé inghlactha

Úsáid Talún	Nua Chónaithe (Céim 1)	Nua Chónaithe (Céim 2)	Croílár Uirbeach	Forbairt Bhunaithe	Áit chónaithe coinnithe siar go straitéiseach	Spás Oscailte agus Fóillíocht	Gnó/Fiontar	Tuaithe/Talmhaíochta	Bonneagar an Phobail	Áis Ard	Áis Turasoíreachta
Stuaraí Siamsa/Casaíní	N	N	O ¹	N	N	N	N	N	N	N	N
Foirgnimh Talmhaíochta	N	O	N	O	O ²	N	N	O	N	O	N
Carrchlós (seachas carrchlós coimhdeach)	N	N	O ³	N	N	N	N	N	N	N	N
Oifig Ghealltóireachta	N	N	O ⁴	O ⁴	N	N	N	N	N	N	N
Caifé	N	N	O	O	N	O	O	N	N	N	O
Reilig	N	N	N	N	N	N	N	O	Y	N	N
Pictiúrlann	N	N	Y	N	N	N	N	N	N	N	N
Pobal/Fóillíocht/Spórt	O	N	O	O	O	O	O	O	Y	N	O
Creche/Naíonra Súgartha	O	N	Y	O	N	N	O	N	Y	N	N
Úsáidí Cultúrtha/Leabharlann	O	N	Y	O	N	N	N	N	Y	N	O
Halla Damhsa/Dioscó	N	N	Y ⁵	N	N	N	N	N	N	N	N
Ionad Sonraí	N	N	N	N	N	N	O	N	N	N	N
Teach Tórraimh	N	N	Y	O	N	N	O	N	O	N	N
Garáiste/Deisiú Cairr	N	N	Y	O ⁶	N	N	O	N	N	N	N
Teach Lóistín/ Óstán / Brú	N	N	Y	O	N	N	N	N	N	N	N
Bialann beir leat le bia te	N	N	Y	O ⁷	N	N	N	N	N	N	N
Tionscal (éadrom)	N	N	Y	O ⁸	N	N	O	N	N	N	N
Teach Tórraimh	N	N	N	N	N	N	Y	N	N	N	N
Leighis/Comhairleacht/Cúr am Sláinte	N	N	Y	O	N	N	O	N	O	N	N
Díolachán Mótair	N	N	N	O	N	N	O	N	N	N	N
Teach Altranais	N	N	Y	O	N	N	N	N	Y	N	N
Oifigí	N	N	Y	O ⁹	N	N	Y ⁹	N	O ⁹	N	N
Páirc/Clós Súgartha	O	O	O	O	N	Y	N	O	Y	N	O
Stáisiún Peitрил	N	N	O	O	N	N	O	N	N	N	N
Áit Adhartha	O	N	Y	O	N	N	O	N	Y	N	N
Páirceanna Igeartha	O	O	O	O	O	O	N	O	O	N	O
Teach Tabhairne	N	N	Y	O	N	N	N	N	N	N	N
Bialann	N	N	Y	O	N	N	O	N	N	N	O
Cónaithe	Y	Y	Y	Y	O ¹⁰	N	N	O	N	N	N
Miondíol	N	N	Y	O ¹¹	N	N	O ¹⁵	O ¹¹	N	N	N
Scoil/Oideachas	N	O	Y	O	N	N	N	N	Y	N	N

Úsáid Talún	Nua Chónaithe (Céim 1)	Nua Chónaithe (Céim 2)	Croílár Uirbeach	Forbairt Bhunaithe	Áit chónaithe coinnithe siar go straitéiseach	Spás Oscailte agus Fóillíocht	Gnó/Fiontar	Tuaithe/Talmhaíochta	Bonneagar an Phobail	Áis Ard	Áis Turasóireachta
Giniúint Fuinnimh Gréine (seachas forbairtí díolmhaithe nó micreaghiniúint¹⁹)	N	N	O	O	O ¹³	N	O	O ¹⁴	N	N	N
Saoráidí a Bhaineann le Turasóireacht	N	N	Y	O	N	N	N	N	N	N	O
Trádstóras/Siopa/Iosta	N	N	O	O	N	N	O	N	N	N	N

Fonótaí chun dul in éineacht le mairís chriosaithe úsáid talún

- 1 Déan tagairt do Caibidil 17, Bheartas GEN-TC-P-4.
- 2 Ní mór tograí le haghaidh foirgneamh talmhaíochta laistigh de thailte atá criosaithe mar Chúlchiste Cónaithe Straitéiseach (CCS) a dheardh agus a lonnú ionas nach gcuirfeadh isteach ar chumas forbartha cónaithe na dtailte criosaithe CCS sa todhchaí.
- 3 Déan tagairt do bheartais shonracha maidir le páirceáil mar atá leagtha amach i Beartas GEN-T-P-7.
- 4 Ní cheadófar oifigí gealltóireachta sa chás go meastar go bhféadfadh tionchar díobhálach a bheith acu ar charachtar bunaithe nó ar thaitneamhachtaí cónaithe an cheantair.
- 5 Ní cheadófar Halla Damhsa/Dioscó uair a mheastar go bhféadfadh tionchar díobhálach a bheith acu ar charachtar seanbhunaithe nó ar thaitneamhachtaí cónaithe ceantair.
- 6 Ní cheadófar tionscal éadrom sa chás go meastar go bhféadfadh tionchar díobhálach a bheith ag an togra ar shaintréithe bunaithe nó ar thaitneamhachtaí cónaithe an cheantair.
- 6 Ní cheadófar garáistí/carr a dheisiú i gcás ina meastar go bhféadfadh tionchar díobhálach a bheith acu ar charachtar seanbhunaithe nó ar thaitneamhachtaí cónaithe ceantair.
- 7 Moltar d’fhorbróirí aird a thabhairt, i measc nithe eile, ar bheartais forbartha eacnamaíochta an Phlean Forbartha Contae.
- 8 Moltar d’fhorbróirí a thabhairt faoi deara go ndíreofar seirbhísí gairmiúla, áit a gcuirtear na seirbhísí atá beartaithe ar fáil go príomha do bhaill den phobal ar cuairt, chuig an gcroílár uirbeach sainithe.
- 9 Moltar d’fhorbróirí aird a thabhairt, i measc nithe eile, ar bheartais forbartha eacnamaíochta an Phlean Forbartha Contae.
- 10 Ní bhreithneofar moltaí le haghaidh il-aonad cónaithe (i.e. 2 nó níos mó) ar thailte Cúltaca Cónaithe Straitéiseacha. Féadfar tograí le haghaidh teaghaisí aonair a mheas nuair a thagann siad le polasaithe tithíochta na Comhairle agus áit a bhfuil siad suite agus deartha ionas nach gcuirfeadh isteach ar chumas forbartha cónaithe na dtailte criosaithe CCS sa todhchaí.

- 11 Moltar d'fhorbróirí a thabhairt faoi deara go ndéanfar measúnú ar mholtaí d'fhorbairt mhiondíola i gceantair chriosaithe d'Fhorbairt Bhunaithe de réir fhorálacha na Straitéise Miondíola mar atá leagtha amach sa Phlean Forbartha Contae.
- 12 Ní bhreithneofar tograí le haghaidh forbairt mhiondíola ar thailte arna gciosú mar Chúltaca Straitéiseach Cónaithe agus mar Limistéar Tuaithe/Talmhaíochta ach amháin i gcás ina gcuimsíonn siad tograí le haghaidh siopa feirme a dhíolann earraí a tháirgtear ar an ghabháltas. Ní cheadófar aon chineál eile miondíola ag na háiteanna seo.
- 13 Déileálfar le moltaí do mhicrighiniúint ar bhonn cás ar leith ag féachaint do na forálacha ábhartha polasaí go léir sa Phlean seo, sa Phlean Forbartha Contae agus treoir reachtúil eile.
- 14 Féadfar tograí do ghiniúint fuinneamh gréine ar thailte atá criosaithe mar Chúlchiste Cónaithe Straitéiseach a bhreithniú áit, inter alia, go bhfuil a leithéid de thograí suite agus deartha ionas nach gcuirfear isteach ar chumas forbartha cónaithe na dtailte criosaithe CCS sa todhchaí.
- 15 Féadfar tograí maidir le giniúint grianfhuinnimh ar thailte atá criosaithe don Timpeallacht Áitiúil a mheas i gcás inar féidir, inter alia, a léiriú go cinntitheach nach mbeadh aon tionchar diúltach suntasach ag tograí den sórt sin ar shuíomh an tírdhreacha ná ar cháilíocht bhithéagsúlachta an limistéir.
- 16 Ní bhreithneofar tograí d'fhorbairt mhiondíola ar talamh criosaithe mar ghnó agus fiontar ach amháin nuair is léir go bhfuil eilimint mhiondíola an togra coimhdeach le phríomh-úsáid an láithreáin, go bhfuil 10% ar a mhéad d'achar urláir iomlán na forbartha atá i gceist leis, agus i gcás inar táirge den 'phríomh-úsáid' sin na hearraí atá á ndíol. D'ainneoin an méid sin roimhe seo, ní cheadófar tograí le haghaidh úsáidí miondíola ar thailte fostaíochta ginearálta dá ndéanfadh a leithéid d'úsáid dochar d'fheidhm mhiondíola lár an bhaile; déanfar measúnú ar na hábhair seo ar bhonn cás ar chás de réir fhorálacha Straitéis Mhiondíola na Comhairle.
- 17 Ní bhreithneofar tograí le haghaidh forbairt mhiondíola ar thailte arna gciosú mar an timpeallacht áitiúil ach amháin i gcás ina gcuimsíonn siad tograí le haghaidh siopa feirme a dhíolann earraí a tháirgtear ar an ghabháltas ábhartha. Ní cheadófar cineálacha eile miondíola ag na suíomhanna seo.
- 18 Déileálfar le moltaí do mhicrighiniúint ar bhonn cás ar leith ag féachaint do na forálacha ábhartha polasaí go léir sa Phlean seo, sa Phlean Forbartha Contae agus treoir reachtúil eile.

18.2 An Cladach

Tá suíomh cois cladaigh Bhun Cranncha agus an bonneagar glas gaolmhar atá ann faoi láthair mar aon dá phríomhshócmhainní. Tá an baile cóngarach do thránna éagsúla agus do mhuiríne Fathain (muiríne mór a oibrítear go príobháideach, atá suite ó dheas den bhaile a chuireann áit chónaithe ar fáil do suas le 250 ártach fóillíochta). Is sócmhainn áineasa luachmhar é suíomh an chósta a éascaíonn snámh, seoltóireacht, slatiascaireacht/iascaireacht, camchuairt báid agus gníomhaíochtaí uiscebhunaithe eile. Tá sé ché agus fánán ag soláthar rochtana ar an bhfarráige ach tá siad seo comhchruinnithe i gcroílár an bhaile áit a bhfuil páirceáil agus seoladh an-deacair. Soláthraíonn an phríomhchéal calcadh do bhád farantóireachta Loch Súilí, do roinnt báid bheaga iascaireachta agus do bhád cuardaigh agus tarrthála an INRBT. Tá na seirbhísí seo ar fad ríthábhachtach d'fhás tráchtála agus eacnamaíoch an cheantair.

18.2.1: CAFT - 'Athchumhachtú Bhun Cranncha'

Áirítear leis an tionscadal 'Athchumhachtú Bhun Cranncha', Athghiniúint agus Forbairt na Tuaithe, sraith beart a oibreoidh ar bhealach comhtháite chun aghaidh an chladaigh a neartú, chun siúl agus rothaíocht

a fheabhsú, áiseanna ardchaighdeáin ar aghaidh an chladaigh a sholáthar, ealaín agus bithéagsúlacht a chomhtháthú inár dtírdhreach uirbeach agus oibriú go criticiúil chun cur in aghaidh an dícheangail idir an Phríomhshráid agus aghaidh an chladaigh. Féachfaidh an tionscadal atá maoinithe faoin gCiste um Athghiniúint agus Forbairt Tuaithe an Rialtais (CAFT)[1] freisin le foirgneamh folamh lár an bhaile a athúsáid chun freastal ar chruthú post nua, rud a thabharfaidh deiseanna fostaíochta a bhfuil géarghá leo go Bun Cranncha, ag méadú líon na ndaoine i lár an bhaile agus mar thoradh air sin beidh líon na ndaoine ag méadú, seachthorthaí gnó breise agus caiteachas eacnamaíoch. D'éirigh leis an tionscadal maoiniú nó obair forbartha tionscadail a fháil faoin tríú glao den CAFT d'iarraitais Chatagóir 2. Leis an gcistiú a gheofar, beifear in ann an tionscadal a chur ar aghaidh trí na céimeanna ceadaithe reachtúla agus dearaidh mhionsonraithe go stádas ardfhorbartha mar thionscadal oibreacha caipitil réidh le sluasaid agus seachadadh ar aghaidh.

Áirítear leis an tionscadal na hidirghabhálacha seo a leanas:

1. Droichead coisithe íocónach nua thar Abhainn an Mhuilinn a nascann Tionscadal Glasbhealach Inis Eoghain agus Páirc na nGrás iontaí le timpeallacht cuain/cé athraithe,
2. Cruthú promanáid ardfheidhmíochta agus Faiche Éadain an Chladaigh lena n-áirítear siúlbealaí feabhsaithe, rochtain trá, fearann poiblí & spás bailithe féilte agus forbairt ar fhoirgneamh nua d'úsáideoirí glas cladaigh phoiblí/cathartha saincheaptha,
3. Nascacht fheabhsaithe idir timpeallacht nua Fhaiche an Chladaigh agus an Phríomhshráid agus croílár tráchtála an bhaile le feabhsuithe spriocdhírthe ar an bhfearann poiblí,
4. Nascacht fheabhsaithe idir timpeallacht nua Fhaiche an Chladaigh agus an Phríomhshráid agus croílár tráchtála an bhaile le feabhsuithe spriocdhírthe ar an bhfearann poiblí,
5. Ar aghaidh nasc an phromanáid le Páirc na hEala, Caisleán Bhun Cranncha agus Bóthar Chnoc an Choiligh, agus
6. Athchóiriú agus síneadh a chur le foirgneamh oidhreachta folamh chun cóiríocht oifige shaincheaptha a chruthú.

Aithníodh na hidirghabhálacha seo mar '*Thosaíochtaí Caighdeánacha Áite*' agus '*Príomh-Mholtaí Spásúlachta*' sa staidéar '*Láidreachtaí Straitéiseacha agus Treo Straitéiseach sa Todhchaí*' agus tá sé beartaithe anois ag Tionscadal Athchumhachtaithe Bhun Cranncha éifeacht a thabhairt dá seachadadh.

Buncrana: Place Standard Priorities		
1	2	3
<p>Facing the Swilly</p> <p>To capitalise on Buncrana's natural & heritage resources particularly the coastline, securing environmental protection & climate action, enhanced walking & cycling and enhanced liveability</p>	<p>Greenway & blueway networks</p> <p>To expand and improve walking/ cycling networks in order to connect places and communities and contribute to repowering the town centre as the hub of economic and social life</p>	<p>Enabling economic diversity</p> <p>To enable economic diversity, resilience and growth in innovation, business and the tourism and creative sectors establishing Buncrana as a high performing destination for investment and spend and a key component in our Regional Brexit response</p>
4	5	6
<p>Quality of life & liveability</p> <p>To enhance the physical environment creating an attractive and inclusive place offering high quality of life and enhanced liveability</p>	<p>Enabling the community</p> <p>To enable, engage and leverage the community, businesses & private sector, in improving Buncrana's Place Standards and implementing a place-based proposition to harness the unique natural, built, community, cultural and economic assets of Buncrana</p>	<p>Gateway in the North West City Region</p> <p>To repower Buncrana as a critical urban Gateway charging the North West City Region as a model of place-standards for physical, social, environmental and economic success</p>

Fiór. 18.1 –Na Tosaíochtaí Caighdeánach Sé Áit a bhaineann le Bun Cranncha a Athchumhachtú - Tionscadal Caighdeán Áit an Iarthuaiscirt.

[1] [gov.ie](http://www.gov.ie) - An Ciste um Athghiniúint agus Forbairt Tuaithe (www.gov.ie)

Fiór 18.2 –Léiriú spásúil agus coincheapúil ar na sé idirghabháil atá molta ag Athchumhachtú Bhun Cranncha – Tionscadal Caighdeánach Áit an Iarthuaiscirt.

BC-S-O-1:	Carachtar, suíomh agus oidhreacht nádúrtha an chladaigh i mBun Cranncha, atá aitheanta mar limistéar ‘Spáis Oscailte agus Áineasa’ ar Léarscáil Chriosaithe Usáid Talamh Bhun Cranncha, a chosaint agus a fheabhsú, chun a taitneamhacht reatha agus todhchaí, agus luach turasóireachta agus éiceolaíochta.
BC-S-O-2:	Tacú le dul chun cinn agus le cur i bhfeidhm ‘Bun Cranncha a Athchumhachtú’ – Tionscadal Caighdeán Áite Thiar Thuaidh arna mhaoiniú ag An Roinn Forbartha

	Tuaithe agus Pobail (RFTP) agus chun tacú le haon chéimeanna eile de. an tionscadal a dhéanann soláthar d'athghiniúint agus d'fhorbairt straitéiseach an bhaile de réir Tosaíochtaí Caighdeánach Sé Áit an Tionscadail.
BC-S-P-1:	<p>Tacaíocht a thabhairt do phrionsabal na moltaí forbartha seo a leanas laistigh den chriosú <i>'Spás Oscailte agus Caitheamh Aimsire'</i> aghaidh an chladaigh, faoi réir ag comhlíonadh gach polasaí ábhartha eile den Phlean seo agus sa Phlean Forbartha Contae:</p> <ol style="list-style-type: none"> Forbairt atá coimhdeach le húsáidí seanbhunaithe a thacaíonn leis an táirge turasoíreachta i mBun Cranncha. Forbairt atá coimhdeach le húsáidí seanbhunaithe a thacaíonn leis an táirge turasoíreachta i mBun Cranncha. Tionscadail áineasa pobalbhunaithe. Forbairt muiríní, lamairní, saoráidí do ghníomhaíochtaí uiscebhunaithe lasmuigh agus áiseanna cuain le haghaidh forbairtí fóillíochta muirí. <p>Ní cheadófar tograí ach amháin sna cásanna seo a leanas:</p> <ol style="list-style-type: none"> nach mbeadh tionchar suntasach aige ar thaitneamhachtaí amhairc, carachtar agus cáilíocht comhshaoil an cheantair. ní chuirfeadh sé isteach go mór ar radhairc na farraige. go bhfuil siad ar scála agus ar charachtar atá oiriúnach don timpeallacht óstaigh agus go bhfuil dearadh ardcháilíochta marthanach acu.
BC-S-P-2:	Na cosáin cois cósta i mBun Cranncha a chosaint mar acmhainní tábhachtacha turasoíreachta, áineasa agus taitneamhachta don bhaile.
BC-S-P-3:	A chinntiú nach gceadófar tograí forbartha a mbeadh tionchar diúltach acu ar úsáid Cé Bhun Cranncha.
BC-S-P-4:	Tacaíocht a thabhairt do phrionsabal na forbartha ar thionscadal turasoíreachta suaitheanta, mar Ionad Fionnachtana Mara, i mBun Cranncha faoi réir gach breithnithe ábhartha pleanála, treoirlínte náisiúnta agus réigiúnacha, gach beartas ábhartha den Phlean seo agus ag féachaint d'ainmniúcháin comhshaoil agus caomhantais lena n-áirítear an ceanglais Airteagal 6 den Treoir maidir le Gnáthóga.

18.3 Lár an Bhaile/Croílár Uirbeach

Bhí lár baile bunaidh Bhun Cranncha comhchruinnithe timpeall ar an Phríomhshráid Uachtarach agus Íochtarach. Síneann an t-ionad soir anois ón bPríomhshráid Íochtarach isteach sa limistéar leathnaithe lár an bhaile ag Cearnóg Ard an Rátha. Tá an tairiscint mhiondíola sa bhaile éagsúil agus is sainairíonna é meascán de ghnóthais neamhspleácha agus roinnt siopaí náisiúnta coise níos mó. Thug torthaí an Staidéir Straitéisigh le fios go bhfuil tacaíocht láidir ón bpobal don tairiscint mhiondíola atá dírithe ar lár an bhaile faoi láthair agus go raibh fonn orthu go gcoinneofaí an patrún seo agus go dtacófaí leis trí bheartas úsáide talún. Chomh maith le saol tráchtála agus beogacht níos fearr a chinntiú i lár an bhaile, tháinig an Staidéar Straitéiseach ar an gconclúid go dteastaíonn tuilleadh comhdhlúthaithe ar an mbaile, agus go bhfuil tairiscint mhiondíola feabhsaithe ríthábhachtach chun a chinntiú go dtarlaíonn sé seo.

Beidh moltaí d'fhorbairt miondíola i lár an bhaile á rialú ag Straitéis Mhiondíola an Chontae mar atá leagtha amach i gCaibidil 7.

18.3.1 Páirceáil Carranna

Tá soláthar mór páirceála poiblí ag freastal ar lár an bhaile cheana féin. Tá 800 áit pháirceála ar an tsráid agus áit pháirceála poiblí san iomlán. D'fhéadfadh tionchar diúltach a bheith ag an gcleachtas

roimhe seo maidir le tograí forbartha nua soláthar a dhéanamh do pháirceáil charranna ar an láthair ar an gcumas togra forbartha cuí ar ardchaighdeán a sheachadadh laistigh de chomhthéacs uirbeach agus mar sin is é an tosaíocht sa Phlean seo ná go n-úsáidfeadh forbairtí áiseanna páirceála poiblí nuair atá barrachas páirceála ar fáil laistigh d’achar siúil éasca nó áit a bhfuil áiseanna páirceála poiblí le seachadadh ag láthair a éascóidh an fhorbairt. Sna himthosca sin beidh sé riachtanach don fhorbróir ranníocaíocht airgeadais a dhéanamh chun na háiseanna sin a sholáthar.

18.3.2 Folúntais, Láithreáin Thréigthe agus Deiseanna Athghiniúna.

Tá réadmhaoin fholamh agus tréigthe i lár an bhaile ag éirí níos mítharraingtí. Aithníonn anailís a d’fhoilsigh Tionól Réigiúnach an Tuaiscirt⁴⁹ agus an Iarthair an méadú ar scála na saincheiste a théann i bhfeidhm ar an mbaile.

Stoc tráchtála Folamh agus Tréigthe, (NWRA, Anailís ar Fholúntas Réigiúnach agus Tréigthe, 2022).

Stoc tráchtála folamh 2015	Stoc tráchtála folamh 2020	Athrú iomlán (2015-2020)	% Athrú (2015-2020)	Ráta Folúntais Tráchtála (2020).
Bun Cranncha 44	61	17	38.6%	14.8%

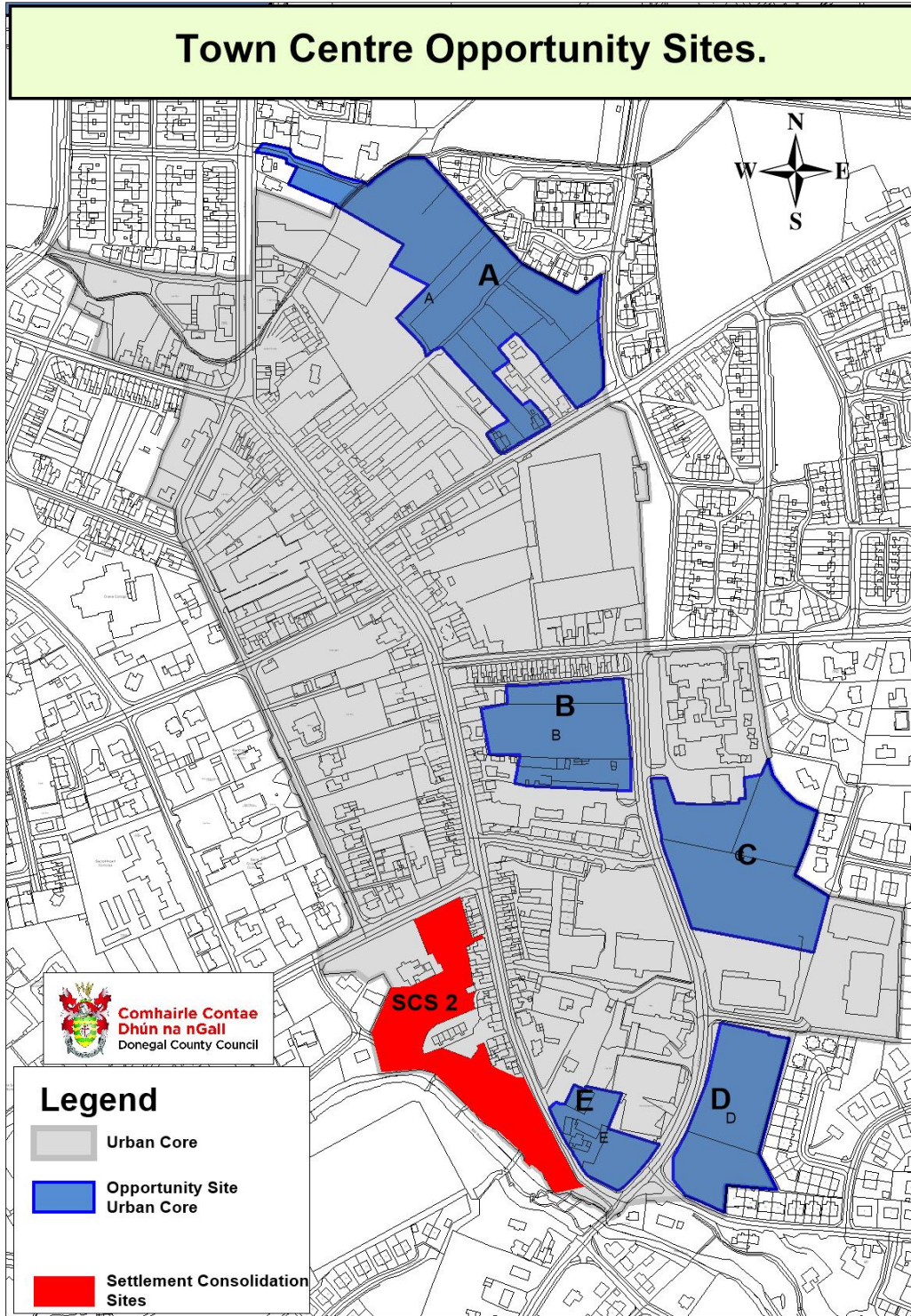
Ní nach ionadh, d’aithin an Staidéar Straitéiseach an tábhacht a bhaineann le forbairt inlíonta athfhorbraíochta a spreagadh agus athúsáid/athúsáid áitribh fholmha sa chroílár uirbeach a chur chun cinn, rud a spreagfadh beogacht an chroíláir uirbigh agus é a dhéanamh níos tarraingtí d’infheisteoirí amach anseo.

18.3.3 Forbairt na Talún Cúil

Cé gur tharla an chuid is mó den fhorbairt ar an bPríomhshráid, léirigh forbairt Chearnóg Ard an Rátha conas is féidir le cúlchríocha tearcúsáidte agus/nó talamhiata forbairt dhlúth a bhaint amach laistigh de Lár an Bhaile. Rinneadh forbairt ar Ionad Cúraim Phríomhúil Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte a osclaíodh le linn 2022 freisin ar shuíomh athfhorbraíochta atá suite go lárnach. Aithníonn an figiúr thíos cúig shuíomh deis athfhorbraíochta eile i lár an bhaile.

⁴⁹ Anailís ar Fholúntas Réigiúnach agus ar Thréigthe (Eanáir 2022), Comhthionól Réigiúnach an Tuaiscirt agus an Iarthair

(Fíor 18.3 - Láithreáin Deise Lár an Bhaile)

18.3.4 An Fhorbairt de Gheilleagar Oíche

Tá iarracht déanta ag an gComhlachas Tráchtála bearta agus tionscnaimh a thabhairt isteach chun cabhrú leis an ngeilleagar um thráthnóna agus oíche a spreagadh agus a fhorbairt i mBun Cranncha go háirithe le linn féilte móra amhail Oíche Shamhna, an Nollaig agus, i 2022, an fhéile Bród Sampla

eile den sórt sin is ea comhroinnt chomhoibríoch na féile Oíche Shamhna idir CCDnG agus Comhairle Cathrach Dhoire & Cheantar an tSratha Báin (DC&SDC) i 2021 agus arís i 2022.

Tá an Stiúrthóireacht um Fhorbairt Eacnamaíoch na Comhairle ag fiosrú na ndeiseanna a cuireadh ar fáil i gclár píolótach ó Choiste 'Gnó, Fiontair, Nuálaíochta, Athnuachan Eacnamaíochta Uirbeach/Baile' (GFNAEU) Chumann na mBainisteoirí Cathrach agus Contae chun geilleagar bríomhar oíche a fhorbairt agus a chruthú (GO) i mBun Cranncha. Tháinig an deis mhaoinithe seo chun cinn ó Thascfhórsa 2020 ar an GO agus mar thosaíocht laistigh den chlár reatha don Rialtas. Tá post nua dhá bhliain de chomhairleoir geilleagair oíche á chruthú chun dul i ngleic leis an bpobal, le gnólachtaí, le hionaid agus le healaíontóirí chun "gealltanais na hoíche a spreagadh", ag oiriúnú pleananna do shaol oíche níos beoga agus níos sábháilte don cheantar.

18.3.5 Caighdeán Dearaidh Uirbigh

Cuimsíonn Croílár Uirbeach Bhun Cranncha raon úsáidí lena n-áirítear bialanna agus beir leat, lóistín, stuaráí siamsaíochta, agus miondíol comparáide agus áise atá coitianta ag go leor bailte ar scála beag. Cruthaíonn sé seo dúshlán ó thaobh moltaí dá leithéid a éascú i dtéarmaí dearaidh, agus ag an am céanna féachaint le bród a choinneáil as an sráid-dreach. Ní mór go mbeadh sé mar chuspóir ag an Údarás Pleanála an chothromaíocht chuí a bhaint amach ina leith seo.

Cuspóirí

BC-TC-O-1	Ról Bhun Cranncha mar mhol miondíola agus seirbhísí leithinis Inis Eoghain a chothú agus a fheabhsú.
BC-TC-O-2	An chothromaíocht chuí a bhaint amach idir rannchuidiú leanúnach earnálacha tráchtála na Príomhshráide le tairiscint miondíola agus seirbhísí an bhaile a éascú agus an gá atá le breis feabhais a chur ar an sráid-dreach agus ar an bhfearann poiblí.
BC-TC-O-3:	Forbairt na 'Láithreáin Deiseanna Lár an Bhaile' athfhorbraíochta a shainaithnítear ar Léarscáil 16.1 a chinntiú
BC-TC-O-4:	Réimse poiblí agus timpeallacht thógtha Chearnóg an Mhargaidh a athbheochan.

Beartais

BC-TC-P-1:	A éileamh go n-ionchorprófar éadanas láidir sráide i ndearadh forbairtí atá suite in aice leis an mBóthar Faoisimh Laistigh taobh istigh de lár an bhaile.
-------------------	--

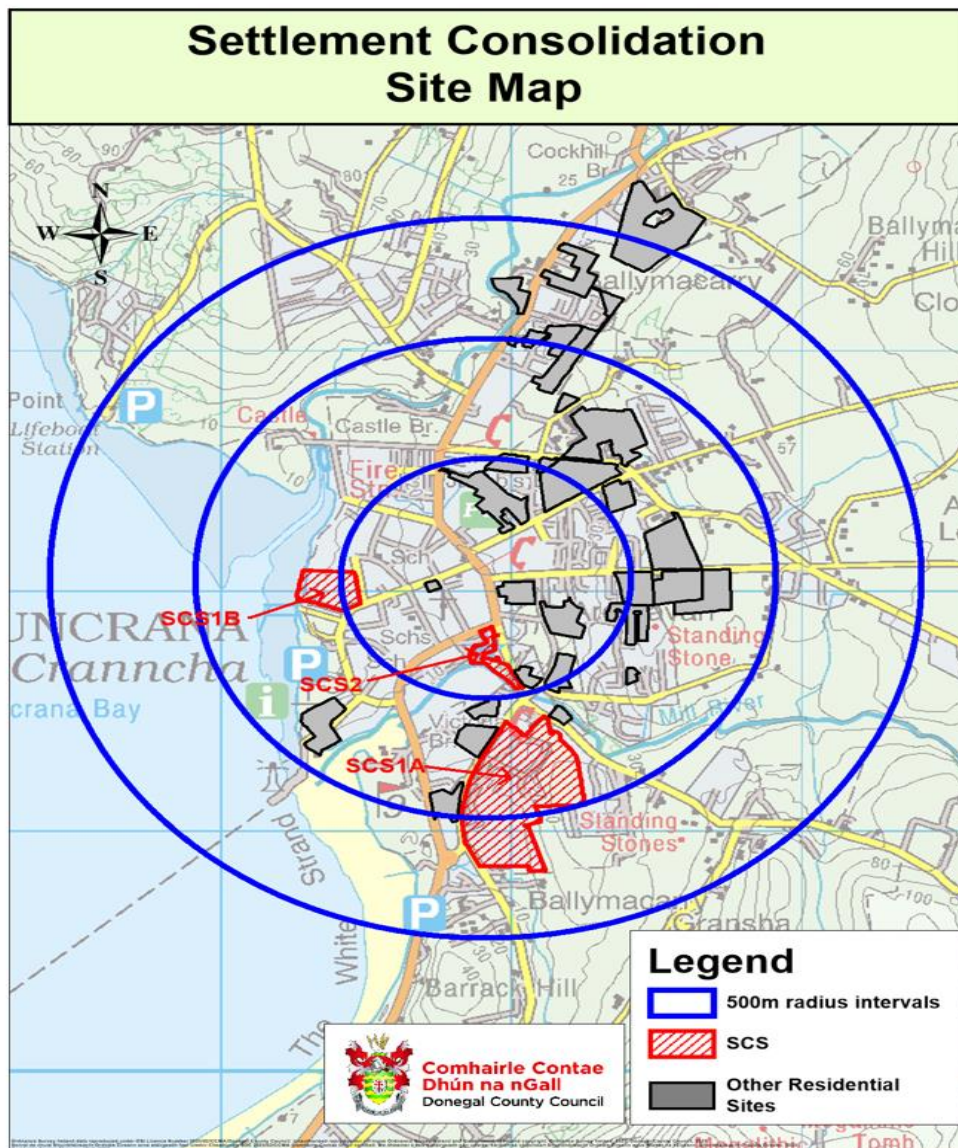
18.4 Athghiniúint

18.4.1 Láithreáin Chomhdhlúthaithe Lonnaíochta

Forálann na Treoirínte Plean Forbartha d'Údaráis Phleanála (DHLGH, Meitheamh 2022) d'aithint príomhláithreáin lár an bhaile agus imeall an bhaile a bhfuil scála straitéiseach ar leith agus tábhacht leo mar 'Láithreáin Chomhdhlúthaithe Lonnaíochta'. Ba cheart go mbeadh láithreáin den sórt sin suite laistigh den limistéar faoi fhoirgnimh atá ann cheana féin sa chaoi is go mbeidh ról ríthábhachtach

acu maidir le baint amach na CroíStraitéise agus cuspóir beartais an NPF maidir le comhdhlúthú agus dlúthfhás. Ag féachaint d’oidhreacht thionsclaíoch an bhaile agus an cor chun donais sa tionscal déantúsaíochta teicstíle i mBun Cranncha, 2 uimh. sainaitnítear láithreáin athfhorbraíochta suntasacha i bhFíor 18.4 thíos. Is iad seo na seanláithreáin Fruit of the Loom ar a bhfuil na lipéid ‘SCS 1a’ agus ‘SCS 1b’. Tá an tríú láithreán suite laistigh de chroílár an bhaile agus is é suíomh iarmhonarcha mór léine ar a dtugtar ‘Clubman’ atá folamh anois. Cuireann an láithreán seo poitéinseal ar fáil d’athghiniúint chroílár an bhaile athfhorbraíochta agus d’athúsáid foirgneamh agus láithreán atá lonnaithe go straitéiseach. D’fhéadfadh forbairt na 3 shuíomh SCS cuidiú le hathghiniúint níos leithne an cheantair thógtha atá ann cheana féin leis an bpoitéinseal soláthar suntasach tithíochta nó forbairt tráchtála, fostaíochta nó úsáid mheasctha a sheachadadh.

Fíor 18.4: Láithreáin Chomhdhlúthaithe Lonnaíochta

BC-RG-O-1:

Forbairt na ‘Suíomhanna Comhdhlúite Lonnaíochta’ athfhorbraíochta agus an tSuímh Deise 4 athfhorbraíochta a chinntiú mar a thagraítear dóibh thíos agus a aithnítear i bhFíor 16.4.

Láithreán Comhdhlúite Lonnaíochta SCS1A – Baile Mhic Fhearaigh: Bhí iar-mhonarcha Fruit of the Loom ar an láithreán seo (12.6 Ha) ar dtús. Tá oibríocht thionsclaíoch glanta agus dáileadh guail ar scála mór i thart ar leath den suíomh faoi láthair. Tá úsáidí in aice láimhe le tionscal/fiontar agus cónaithe. Baineann an suíomh leas as príomhrochtain ar thaobh theas an bhaile go dtí an chonair eacnamaíoch idir Leitir Ceanainn – Doire agus baineann sé leas freisin as cóngarachta an Bhóthair Faoisimh Laistigh. D'fhéadfadh an chuid eile den láithreán seo a bheith feiliúnach do mheascán úsáidí laistigh den láithreán iomlán lena n-áirítear cónaithe, tionsclaíocht éadrom, tráchtáil agus miondíol earraí toirtiúla. Ba cheart go dtabharfadh forbairtí aird ar an ngréasán bóithre atá in aice leis agus ar thaitneamhachtaí cónaithe na maoinne in aice láimhe. Tá saincheisteanna tuilte féideartha ag baint leis an láithreán mór seo ag éirí as an gcnoc géar soir, mar sin beidh ar aon mholadh cloí le Cuspóirí agus Polasaithe Riosca Tuilte an Phlean seo.

BC-SCS-P-1A:

Tacaíocht a thabhairt do phrionsabal athfhorbairt shuntasach an láithreáin chun soláthar a dhéanamh do thithíocht, do thráchtála (faoi réir bheartais mhiondíola an Phlean seo), nó d'úsáidí fostaíochta agus/nó forbairt ilchineálach de na húsáidí thuasluaite. Ní mór máistirphlean cuimsitheach a chomhaontú leis an Údarás Pleanála le tograí suntasacha athfhorbartha dá leithéid.

Láithreán Comhdhlúite Lonnaíochta SCS1B Ba é an láithreán athfhorbraíochta seo atá suite ar an gcladach iar-ghléasra dathaithe Fruit of the Loom ach is foirgneamh folamh tráchtála/tionsclaíoch é faoi láthair ar mhéid agus ar scála suntasach é. Tá an láithreán seo feiceálach, cósta agus suite idir tailte cónaithe ísealdlúis lastuaidh agus soir agus limistéar mór taitneamhachta poiblí ó dheas. Tá an taobh thiar mar chuid de shiúlóid cois cósta. D'fhéadfadh an láithreán seo a bheith oiriúnach d'fhorbairt ilchineálach de dhearadh ard ailtireachta a d'fhéadfadh úsáidí cuí tráchtála, cónaithe, miondíola agus fóillíochta a chuimsiú a bhainfeadh leas as na gnéithe taitneamhachta, cósta agus turasóireachta ag an bpríomhshuíomh seo. Beidh ar aon fhorbairt bheartaithe comhtháthú le agus cosaint a dhéanamh ar shiúlán taitneamhachta cladaigh agus Limistéar Caomhantais Speisialta (SAC) Loch Súilí agus Limistéar faoi Chosaint Speisialta (SPA) Loch Súilí. Beidh mais agus scála ag baint le haon mholadh a léireoidh meas ar an suíomh íogair, agus ar scála agus ar mhais aon réadmhaoine mórthimpeall. Féadfar aon mholadh a mheas freisin ar bhonn céimnithe faoi réir ag pleanáil chuí agus forbairt inbhuanaithe an cheantair.

BC-SCS-P-1B:

Tacaíocht a thabhairt do phrionsabal athfhorbairt shuntasach an láithreáin chun soláthar a dhéanamh do thithíocht, do thráchtála (faoi réir bheartais mhiondíola an Phlean seo), nó d'úsáidí fostaíochta agus/nó forbairt ilchineálach de na húsáidí thuasluaite. Ní mór máistirphlean cuimsitheach a chomhaontú leis an Údarás Pleanála le tograí suntasacha athfhorbartha dá leithéid.

Láithreán Comhdhlúite Lonnaíochta SCS2**BC-SCS-P-2:**

Tacaíocht a thabhairt do phrionsabal athfhorbairt shuntasach an láithreáin chun soláthar a dhéanamh do thithíocht, do thráchtála (faoi réir bheartais mhiondíola an Phlean seo), nó d'úsáidí fostaíochta agus/nó forbairt ilchineálach de na húsáidí thuasluaite. Ní mór máistirphlean cuimsitheach a

chomhaontú leis an Údarás Pleanála le tograí suntasacha athfhorbartha dá leithéid.

Bóthar Loch Súilí (Suíomh deise 4): Bhí iar-Óstán Loch Súilí ar an láithreán athfhorbraíochta seo. Taispeánann an grianghraf thíos an t-óstán nach bhfuil in úsáid i 2009 tar éis dó dul i léig agus díreach roimh a scartáil. Is suíomh suntasach áitiúil é seo atá le feiceáil go mór ó áiteanna éagsúla ar an mbaile agus ar an gcúlchríoch máguaird. Tá an suíomh cóngarach do lár an bhaile agus na limistéir thaitneamhachta poiblí atá ann cheana féin agus aghaidh na farraige agus bheadh sé oiriúnach mar sin d'fhorbairt cónaithe, fóillíochta, turasóireachta, mara nó d'fhorbairt úsáide measctha. Caithfidh aon fhorbairt a bheith ar ardchaighdeán ailtireachta agus comhshaoil ag féachaint don suíomh feiceálach cois cósta in aice le SAC agus SPA.

BC-OPP-P-4:

Tacú le húsáidí cónaithe, fóillíochta, turasóireachta nó muirí. Tá sé riachtanach do thograí chun:

- a chinntiú nach mbaineann aon fhorbairt go hábhartha ó aon ghné chuig/ó aghaidh na farraige agus/nó ó aon cheann de na bóithre isteach / amach as an mbaile;
- a chinntiú go léiríonn aon fhorbairt tréithe an tsuímh agus go bhfuil meas aici orthu mar cheann de na suíomhanna is tábhachtaí agus is suntasaí sa bhaile;
- meas a bheith agat ar airde agus treoshuíomh na bhfoirgneamh sa chomharsanacht; agus
- áireofar tréscailteacht chuig an suíomh agus uaidh le haghaidh taistil ghníomhach.

18.5 Tailte Fostaíochta Críosaithe

Cé nach bhfuil na hoibríochtaí déantúsaíochta traidisiúnta ar mhórsála (Fruit of the Loom, Monarcha Léine Clubman) i láthair sa bhaile a thuilleadh, tá na scileanna agus an traidisiún tionsclaíochta fós an-soiléir sa chúlchríoch áitiúil mar is léir ó láithreach láidir Innealtóireachta Dúchasach cnuasach' i gcúlchríoch Bhun Cranncha ag áireamh:

- Innealtóireacht E&I: lonnaithe gar don teorainn i gCill Droichid agus timpeall. 10km ó Bhun Cranncha; agus
- Innealtóireacht Inis Eoghain: lonnaithe i nDún Phris, timpeall 10 km lastuaidh de Bhun Cranncha.

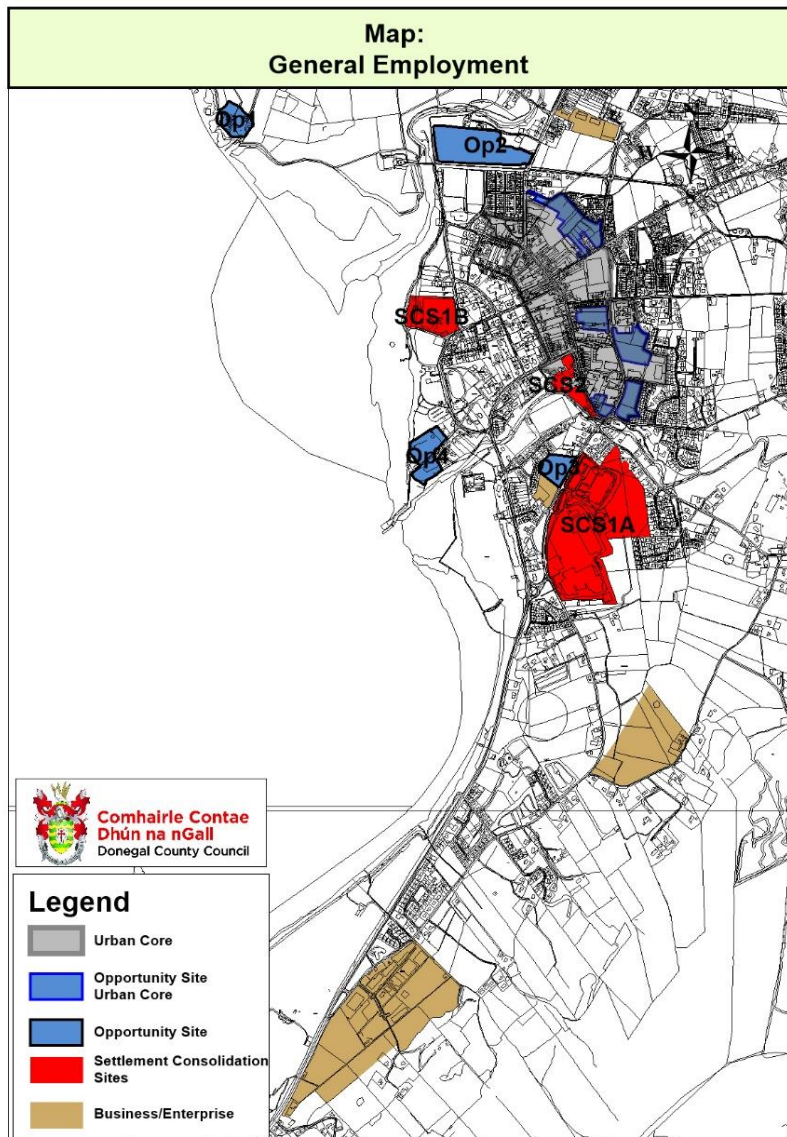
Cé go meastar go dtagann beagnach 80% den Fhoireann E&I ó cheantar Chomhairle Cathrach Dhoire agus Cheantar an tSratha Báin, cuireann an dá fhostóir deiseanna suntasacha ar fáil chun an baile agus an t-iarthuaisceart i gcoitinne a bhunú mar ionad innealtóireachta ceannródaíoch. Ní mór, áfach, na riachtanais scileanna a bhaineann le tairiscint den sórt sin a fhiosrú tuilleadh. Go háirithe is moladh láidir deiridh é seo ó thuarascáil straitéiseach an LIFÁR.

Tugtar faoi deara go bhfuil an chuid is mó de na tailte atá criosú d'úsáid 'Fhostaíocht Ghinearálta' faoi láthair forbartha den chuid is mó (Tailte Comhcheangailte ag Eastát Tionsclaíochta Bhaile an Mhuilinn agus ag eastát Tionsclaíoch Lios Fionnáin 21.6 ha) le hacmhainn teoranta chun freastal ar fhorbairt sa todhchaí. Mar gheall air seo bhí gá le hathbhreithniú ar chriosú reatha chun críocha GE chun soláthar a dhéanamh d'uailmhianta fáis agus fostaíochta an bhaile agus an réigiúin amach anseo. Ag eascairt

as an athbheithniú seo, saináithnítear sa Phlean seo meascán cuí de thailte a mbeidh dóthain acmhainne acu chun freastal ar fhorbairtí eacnamaíocha nua. Agus é sin á dhéanamh, tugadh aird ar acmhainn infreastruchtúir maidir le huisce agus fuíolluisce, ainmiúcháin chomhshaoil agus caomhantais, rochtain feithiclí, deiseanna chun forbairtí eacnamaíocha a chnuasú, acmhainn lár an bhaile agus an acmhainn do ghníomhaíocht eacnamaíoch nua ar láithreáin athfhorbraíochta nó inlíonta, chomh maith leis an gceanglas fás dlúth agus soghluaisteacht inbhuanaithe a áirithiú. Go ginearálta agus faoi réir ag pleanáil chúí agus forbairt inbhuanaithe an cheantair, tá soláthar déanta d'Fhorbairt Eacnamaíoch ar thailte criosaithe:

- (a) 'Fostaíocht Ghinearálta';
- (b) Laistigh de 'Suíomhanna Deise' Lár an Bhaile;
- (c) Ag 4 uimh. 'Suíomhanna Deise' sainaitheanta; agus
- (d) Tailte breise 'Fostaíocht Ghinearálta' soir ó dheas ón mbaile agus suite díreach lastuaidh d'eastát tionsclaíochta Lios Fionnáin.
- (e) Ag 3 uimh. Láithreáin Chomhdhlúthaithe Lonnaíochta.

Fig 18.5 Criosuithe Ginearálta Fostaíochta

Cuspóirí:**BC-ZEL-O-1:**

Na hearnálacha tionsclaíochta agus oifigí i mBun Cranncha a fhás, lena n-áirítear a chinntiú go bhfuil dóthain tailte criosaithe agus suite go cuí chun úsáidí dá leithéid a mhealladh.

18.6 Taisteal Gníomhach, Tréscailteacht agus Nascacht**18.6.1 Soghluasteacht Inbhuanaithe**

Leagann Caibidil 8.1 amach an comhthéacs beartais náisiúnta agus réigiúnach don chuid seo de Phlean Bhun Cranncha maidir le taisteal gníomhach, tréscailteacht agus nascacht.

Chomh maith leis na tairbhí don chomhshaol agus don daonra trí laghdú a dhéanamh ar thruailliú, torann agus brú tráchta agus cur le stíleanna maireachtála sláintiúla níos gníomhaí, i gcás Bhun Cranncha is féidir áiseanna taistil gníomhacha a mheas mar shócmhainní turasóireachta don bhaile. Tá buntáiste suntasach ag Bun Cranncha i dtaca leis seo mar go bhfuil líonra láidir de bhealaí siúil/rothaíochta ann cheana féin, agus ráchairt orthu, a shíneann ar feadh Thosach an Chladaigh isteach go Páirc Swan agus ar feadh Abhainn na Cranncha. Síneann sé freisin ar chladach Loch Súilí go Pointe Ned/Carraig an t-Athair Uí Éigearthaigh agus níos faide anonn go Trá an tSrutháin.

Aithníonn an Plean seo scéimeanna breise 'Taisteal Gníomhach' siúil agus rothaíochta chun tionchar breise a imirt ar ghluaiseacht timpeall an bhaile trí rogha agus roghanna a chruthú (féach Fig:18.8 thíos). Maidir leis seo, tá scóip shuntasach ann chun siúlbealaí breise a fhorbairt feadh na gconairí nádúrtha idir lár an bhaile agus na bruachbhailte. I measc na samplaí tá (féach Fig:18.7):

- Ar feadh Abhainn an Choill – ar an dá thaobh – ó Dhroichead Victoria go dtí an Sean Mhuileann le spor go Bóthar Mhuire (trí Chéide Naomh Órán);
- Ar feadh Abhainn na Cranncha – ó thuaidh ó Mhuileann Thulaigh Arbháin – comhthreomhar le Bóthar Chnoc an Choiligh; agus
- Páirc na hEala a leathnú go Droichead an Chaisleáin (ar bhruach theas Abhainn na Cranncha).

Cumasóidh na conairí glasa seo rochtain níos mó do choisithe chuig agus ó lár an bhaile, rud a chuirfidh feabhas ar shoghluasteacht agus ag cuidiú le línte mianta agus inrochtaineacht do ghnóthaí lár an bhaile. D'fhéadfadh forbairt bhreise ar thaisteal gníomhach lasmuigh den bhaile síneadh a chur le cosán an chósta le haghaidh siúlóide agus rothaíochta go Dún Dhún Rí agus lúb an Ghlasbhealaigh thart ar Inis Eoghain a chríochnú.

Líonra Nasc Náisiúnta Rothaíochta an Údarás Náisiúnta Iompair (ÚNI)

Is é Nasc rothaíochta Líonra Náisiúnta Rothaíochta na hÉireann a bhfuil sé mar aidhm aige líonra náisiúnta rothaíochta a aithint chun feabhas a chur ar thaisteal inbhuanaithe trí phoitéinseal le haghaidh tuilleadh turais ar líonra rothaíochta sábháilte, inrochtana agus áisiúil a sholáthar, ag nascadh níos mó daoine le níos mó áiteanna. Tá moltaí do naisc rothaíochta i bpríomhchathracha, bailte agus sráidbhailte

i ngach contae san áireamh sa phlean, chomh maith le naisc idir na bailte móra, na sráidbhailte agus na lonnaíochtaí. Ionchorpraíonn an plean freisin rotharbhealaí reatha agus pleanáilte ar nós Glasbhealaí agus Gormbhealaí. Samhlaíonn na dréacht-mholtaí go mbeidh gréasán rothaíochta fairsing ar fud na tíre chun gréasán rothaíochta cuimsitheach iomlán a chruthú d'Éirinn agus áirítear leis líonraí aitheanta laistigh de 2 ionad uirbeacha i nDún na nGall, arb é Bun Cranncha ceann acu. Tá an líonra seo aitheanta ar líonra Nascacht Rothaíochta an NTA (An tÚdarás Náisiúnta Iompair) laistigh de Bhun Cranncha.

Fig 18.6: Líonra Nasc Náisiúnta Rothaíochta an ÚNI laistigh de Bhun Cranncha

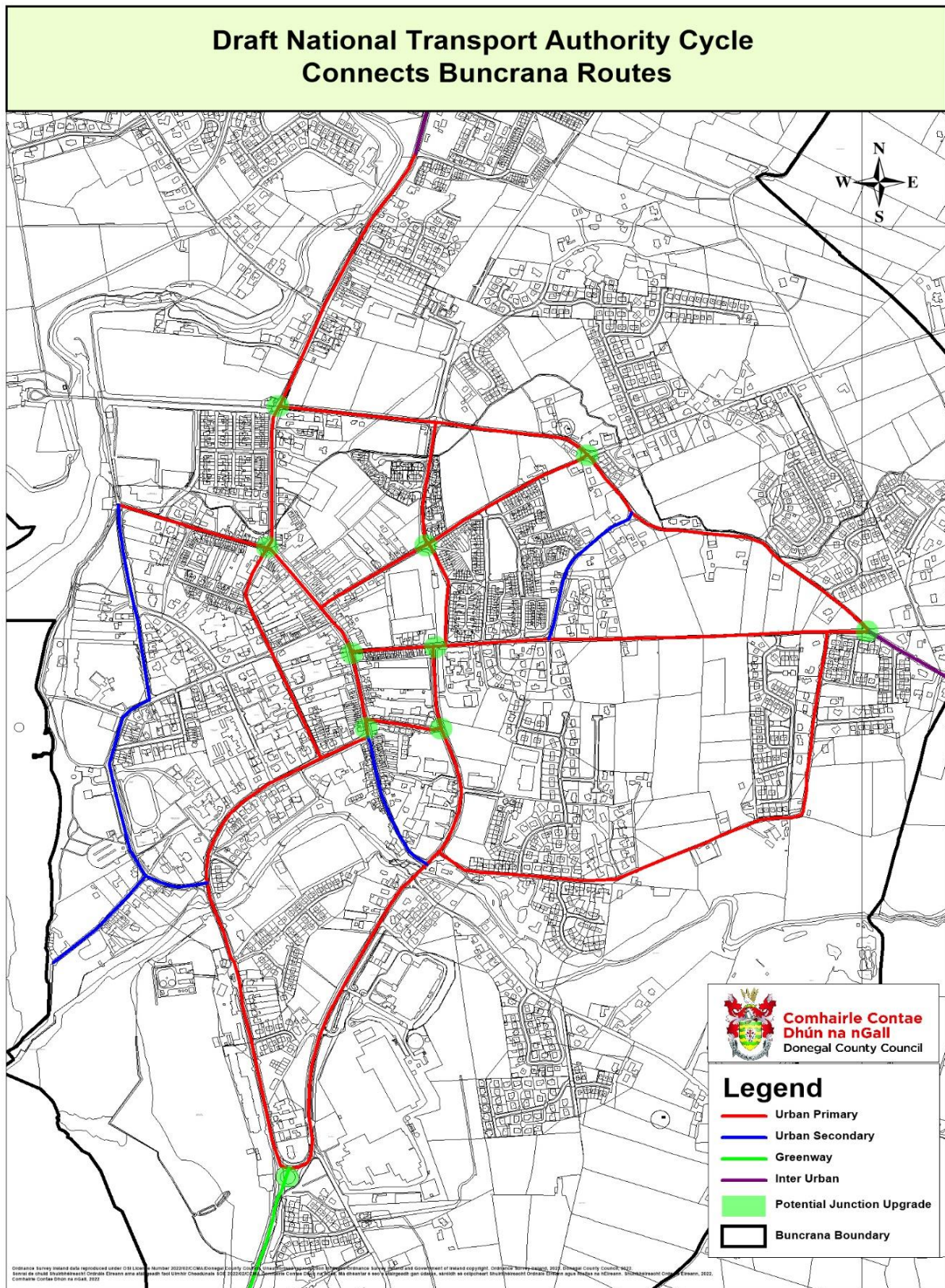
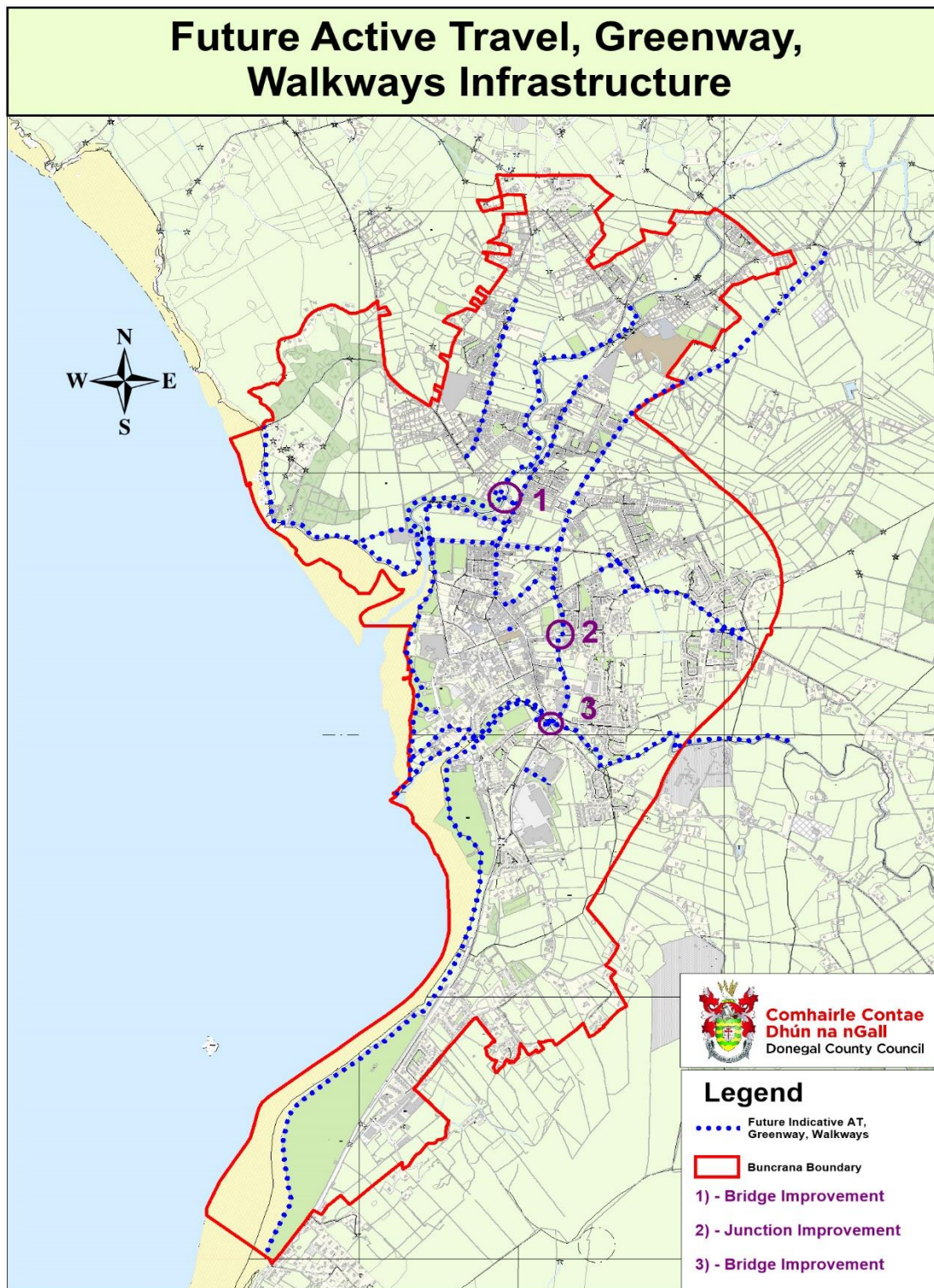

Fig 18.7: Cumas na Comhairle le haghaidh Bonneagar Taisteal Gníomhach sa Toghcháí.

Fíor 18.8: Scéimeanna Taisteal Gníomhach a d'fhéadfadh a bheith i mBun Cranncha sa Toghchán		
Straitéisí Iompair/Inbhuanaithe Soghluaisteachta do Bhun Cranncha		
Suíomh/Ainm	Nádúr na Scéime	Buntáistí tábhachtacha
Scéim Bhóthar Achadh Ghiolla – ag dul go Bóthar Cheann an Chnoic.	Áirithe sa Chlár Feabhsúcháin Sonrach faoi láthair. Scéim ag an gcéim deartha faoi láthair, toiliú Cuid 8 Críochnaithe agus OCÉ tosaithe.	Carrbhealach caol, cosán leathnaithe. Feabhsuithe ginearálta ar an ngréasán iomlán le haghaidh siúlóide agus rothaíochta.
Scéim Bhóthar na Sclábhaíochta	Ar siúl faoi láthair mar scéim Taisteal Gníomhach (Maoinithe ag an Údarás Náisiúnta Iompair.)	Sintí agus feabhsúcháin ar chosáin mar gheall ar bhearnaí sa líonra. Sábháilteacht agus scéim feabhsúcháin líonra riachtanach.
Droichead Sruthán Thiar (Fig 18.7 No.1.)	Droichead nua do Choisithe ag nascadh leis an Scéim Taistil Gníomhach Sclábhaí.	Scéim sábháilteachta agus feabhsúcháin. D'éascódh droichead nua do choisithe deighilt feabhsaithe do choisithe ag aomhal contúirteach atá faoi bhun an chaighdeáin.
Bóthar Faoisimh Inmheánach Bhun Cranncha.	Áirithe i gClár Feabhsúcháin Sonrach an chontae. Maoiniú ón Roinn Iompair bainte amach le haghaidh athdhearadh páirteach ar aomhail reatha. (Ascaill Maginn/Mc Carter	Conair ilmhódúil a fhorbairt chun trácht a athdháileadh agus bonneagar siúil, rothaíochta agus ilmhódúil a sholáthar.
Droichead an Mhuilinn (Fig 18.7, No .2.)	Droichead coisithe molta atá ina ghné de scéim Faoisimh Laistigh níos leithne Bhun Cranncha, atá san áireamh sa Chlár Feabhsúcháin Sonrach don bhaile.	Carrbhealach caol reatha le leithead teoranta cosáin, le trácht 2-bhealach ag géilleadh ar an droichead. Bheadh sé beartaithe go mbainfí an cosán chun leithead carrbhealaí a mhéadú ar struchtúr cosanta. Ina dhiaidh sin, bheadh sé beartaithe Droichead Coisithe a thabhairt isteach ar an taobh amuigh de dhroichead an Mhuilinn, rud a mbeidh gá le hidirbheartaíocht agus soláthar talún
Nasc Abhainn an Mhuilinn (Fig 18.7, No .3.)	Siúlóid abhann a chruthú ar feadh abhainn an Mhuilinn agus ag nascadh leis an taitneamhacht le Amazing Grace Park	Abhainn an Mhuilinn taobh le tailte CLG a nascann leis an R238 agus ar aghaidh Nascacht Ghlasbhealaigh Thiar Thuaidh a sholáthar ó dheisceart an bhaile go dtí aghaidh an chladaigh, Páirc an Eala agus scéimeanna Glasbhealaí féideartha amach

	agus ar aghaidh leis an nasc droichead do choisithe go dtí an Ché.	anseo. líonra níos leithne cois cladaigh agus nasc líonra ar aghaidh le haghaidh siúlóide agus rothaíochta Maoinithe trí Thionscadal RRDF Bhun Cranncha a Athchumhachtú.
Bóthar Chnoc an Choiligh	Feabhsú gréasáin chun laghdú ar leithead carrbhealaí a áireamh, athdháileadh spás bóithre, fáil réidh le páirceáil ar an tsráid agus bonneagar taistil gníomhach le haghaidh siúlóide agus rothaíochta.	Tá go leor leithead ag an gcarrbhealach reatha chun cosáin leathana/Rotharbhealaí a thabhairt isteach ón bpríomhshráid uachtarach i dtreo Dhroichead Sruthán Thiar. Theastódh deireadh a chur leis an bpáirceáil sráide atá ann faoi láthair don togra seo. I measc na mbuntáistí tá nascacht líonra a chruthú do choisithe/rothaíocht idir limistéar na Sclábhaí agus lár an bhaile, chomh maith le tuilleadh feabhsuithe gréasáin a chruthú do nasc campas na scoile i dtreo Achadh Ghiolla agus láithreán na dtrí scoil.
Bóthar an Tóchair	Feabhsuithe gréasáin don bhonneagar Siúlóide agus Rothaíochta chun líonra nasctha níos fearr a chruthú.	

18.6.2 Glasbhealach Inis Eoghain

Tionscadal mór bonneagair réigiúnach Thiar Thuaidh agus trasteorann is ea Glasbhealach Inis Eoghain (ar a dtugtaí an 'Glasbhealach an Iarthuaiscirt' roimhe seo). Bonneagar taistil ghníomhach a sholáthar trí 46.5km de ghlasphealach trasteorann a fhorbairt agus a sheachadadh thar roinnt bealaí aonair. Ceanglaíonn bealach amháin Bun Cranncha le Cathair Dhoire le spor go Baile Nua na Coinne, ag ionchorprú na sráidbhailte áitiúla Ceann an Droichid, Bun na hAbhann, Fathain agus Lios Fionnáin agus a shíneann go 28.7km. Is í an uailmhian infreastruchtúir foriomlán níos

fadtéarmaí ná 'Glasbhealach Inis Eoghain' réigiúnach a fhorbairt trí Inis Eoghain le tuilleadh bealaí ag nascadh, Bun Cranncha le Carn Domhnach, Bun an Phobail, Rinn Uí Choiligh agus Magh. Leagann Caibidil 8.1 agus Tábla 8.2 den Phlean Forbartha Contae é seo amach níos mine.

Sa chomhairliúchán poiblí a rinneadh le linn ullmhú 'Láidreachtaí Straitéiseacha agus Treo Straitéiseach Bhun Cranncha sa Todhchaí', sainaitníodh dearcadh áitiúil thar a bheith díograiseach i leith sheachadadh an Ghlasbhealaigh don bhaile agus fonn láidir go leathnófaí é go dtí Glas an Chladaigh Lár an Bhaile, agus ar aghaidh go dtí Carn Domhnach agus Cionn Mhálanna.

BC-AT-O-1	Na tionscadail atá liostaithe i dTábla dar teideal 'Straitéis Iompair/Inbhuanaithe Soghluaisteachta do Bhun Cranncha' a sheachadadh Fig 18.8.
BC-AT-O-2:	Leanúint ar aghaidh ag obair le Bonneagar Iompair Éireann chun gréasán Glasbhealaí Inis Eoghain a chur chun cinn agus a chur i gcrích agus a fhorbairt ar deireadh agus chun tacú le leathnú féideartha amach anseo ar an Líonra i mBun Cranncha agus chuig cinn scríbe ar leith laistigh de leithinis Inis Eoghain chun Líonra Réigiúnach de bhonneagar Glasbhealaí a chruthú.
BC-AT-P-1:	<p>A éileamh go ndéanfaidh tograí forbartha:</p> <p>(a.) foráil a dhéanamh do nascacht agus tréscailteacht oiriúnach (le haghaidh siúil, rothaí, rothaíochta agus/nó feithicle de réir mar is cuí) idir na dáileachtaí talún tadhlach; agus</p> <p>(b.) aird chuí a thabhairt ar na 'bealaí rochtana táscacha' a aithníodh ar Léarscáil Chríosaithe Úsáid Talamh Bhun Cranncha agus ar na tionscadail iompair ghníomhacha/soghluaisteachta inbhuanaithe a aithníodh ar an léarscáil dar teideal 'Straitéis Iompair/Inbhuanaithe Soghluaisteachta do Bhun Cranncha', agus conairí cúlchiste do na bealaí riachtanacha agus/nó codanna de na bealaí riachtanacha a thógáil, i gcomhairle le Roinn Bóithre na Comhairle</p> <p>Ní cheadófar tograí a dteipeann orthu soláthar a dhéanamh do nascacht agus tréscailteacht imleor nó nach dtugann aird chuí ar na bealaí rochtana táscacha atá aitheanta ar léarscáil 18.1.</p>

18.7 Tithíocht

18.7.1. Spriocanna Daonra agus Tithíochta

Díríonn na spriocanna tithíochta agus forálacha críosaithe dá réir sa Chroístraitéis ar sheachadadh 566 aonad do Bhun Cranncha thar shaolré an Phlean.

18.7.2 Cúlra agus Riachtanais Chroístraitéise

Tá ganntanas mór tithe nua críochnaithe i gceantar Bhun Cranncha le deich mbliana anuas go háirithe ar thailte cónaithe críosaithe⁵⁰. Tá liosta suntasach feithimh áitiúil tithíochta sóisialta ann freisin. Tá sprioc uailmhianach de 566 aonad socraithe ag Croístraitéis an PFC agus riachtanas talún críosaithe gaolmhar de 16.2 heicteár do Bhun Cranncha thar thréimhse an phlean 2024-2030. Tríd is tríd, tá gá le soláthar leordhóthanach, raon agus meascán de thithíocht ardcháilíochta a éascú ag láithreacha dlúth, seirbhísithe, inbhuanaithe, inrochtana agus cuimsitheach go sóisialta i mBun Cranncha. Ba é an cur chuige mar sin ná criosú nua úsáide talún cónaithe a aithint chun an cuspóir seo a bhaint amach. Maidir leis seo, sáraíonn an criosú cónaithe seo riachtanas críosaithe na Croístraitéise chun dóthain solúbthachta a cheadú chun ligean do láithreáin chónaithe teacht chun cinn agus chun criosú cónaithe a bhí ann cheana a choinneáil ar bhonn céimnithe de réir Threoirlínte an Phlean Forbartha. Leagtar amach na limistéir láithreáin sa tábla thíos.

⁵⁰ Níor críochnaíodh aon tithíocht ar thailte cónaithe críosaithe le linn na tréimhse 2018-2024.

Tábla 18.1: Criosú Cónaithe agus Ceantar Láithreáin Ghaolmhara

Tagairt Láithreáin	Criosaithe mar Shuíomh Cónaitheach go príomha, Suíomh Deise, Lár an Bhaile nó Láithreán Comhdhlúite Lonnaíochta, le Soláthar Cónaithe	Achar an tSuímh (ha)
NR 1.1	Céim 1 Cónaithe Nua	2.22
NR 1.2	Céim 1 Cónaithe Nua	4.6
NR 1.3	Céim 1 Cónaithe Nua	.92
NR 1.4	Céim 1 Cónaithe Nua	1.86
NR 1.5	Céim 1 Cónaithe Nua	1.03
NR 1.6	Céim 1 Cónaithe Nua	2.91
NR 1.7	Céim 1 Cónaithe Nua	1.57
NR 1.8	Céim 1 Cónaithe Nua	1.18
NR 1.9	Céim 1 Cónaithe Nua	1.32
NR 1.10	Céim 1 Cónaithe Nua	0.58
NR 1.11		3.42
NR 1.12		3.88
Total NR 1		25.49
NR 2.13	Céim 2 Cónaithe Nua	1.03
NR 2.14	Céim 2 Cónaithe Nua	1.8
NR 2.15	Céim 2 Cónaithe Nua	0.30
NR 2.16	Céim 2 Cónaithe Nua	6.3
NR 2.17	Céim 2 Cónaithe Nua	0.48
NR 2.18	Céim 2 Cónaithe Nua	1.86
NR 2.19	Céim 2 Cónaithe Nua	0.60
NR 2.20	Céim 2 Cónaithe Nua	0.45
Total of New Residential sites		31.24
OPP site 2	Suíomh Deise	4.51
OPP site 3		1.17
OPP site 4	Suíomh Deise	2.0
SCS 1A	Suíomh Deise	12.6
SCS 1B		2.4
Total for OPP sites		22.68
TC1	Lár an Bhaile	2.56
TC2	Lár an Bhaile	1.0
TC3	Lár an Bhaile	1.58
TC4	Lár an Bhaile	0.98
TC5	Lár an Bhaile	0.67
SCS2	Láithreáin Chomhdhlúthaithe Lonnaíochta.	1.28
Iomlán le haghaidh TC agus SCS		8.07

Cur chuige a glacadh san Athbhreithniú ar PCÁ Bhun Cranncha mar atá sainordaithe (Treoirilnte do Phlean Forbartha 2022):

1. Ceanglais na Croístraitéise a chur i bhfeidhm – 16.2ha;
2. Aird chuí a thabhairt ar chur chuige seicheamhach a ghlacadh agus tosaíocht a thabhairt do thailte seirbhísithe atá suite go lárnach;
3. Measúnú agus scóráil infreastruchtúir ar gach láithreán reatha agus molta;
4. Seachain tailte seirbhísithe a dhíchriosú;
5. Glac le cur chuige céimnithe sa chás go bhfuil

BC-H-P-1	(1.) a. A éileamh, l dtaca le tograí chun Láithreáin NR1.1 agus NR1.2 a fhorbairt; go ndéanfaí measúnú rioscaí tuilte a bhaineann go sonrach leis an suíomh, mura gcomhaontaítear a mhalairt leis an Údarás Pleanála; b. A éileamh go ndéanfaidh an leagan amach molta d’fhorbairt gach láithreáin go ndéanfaidh sé soláthar leordhóthanach do mhodhanna scartha siúil agus rothaíochta, ar a n-áirítear tréscaoilteacht taisteal gníomhach trí na láithreáin; c. A éileamh go ndéanfaidh moltaí leagan amach d’fhorbairt láithreán NR1.4, NR 1.5, NR 1.6, agus 1.7, soláthar do nascacht feithiclí, coisithe agus rothaíochta chuig na bóithre poiblí atá suite cóngarach do na láithreáin seo, le soláthar oiriúnach do thaisteal gníomhach sábháilte feadh éadanais iomlán thuaidh agus theas an NR 1.6, 1.7 agus 1.8.
	(2.) A éileamh go n-ionchorpraíonn aon leagan amach molta d’fhorbairt láithreán NR1.6: saoráidí taistil ghníomhaigh (coisithe agus rothaíochta) siar i dtreo lár an bhaile feadh Bhóthar Cheann an Chnoic, agus soir go dtí an gréasán cosán reatha; agus athailíniú an bhóthair phoiblí chun rochtain agus bealach amach feithiclí sábháilte a chinntiú.
	(3.) A éileamh go mbeidh aon leagan amach molta d’fhorbairt láithreán NR2.12: a. caomhnaíonn sé conair Bhóthar Faoisimh Laistigh Bhun Cranncha; b. déanann soláthar do rochtain feithiclí ar an suíomh ó Bhóthar Chnoc an Choiligh; agus c. ionchorpraíonn sé saoráidí taistil ghníomhaí i ngach treo lena n-áirítear an Bóthar Faoisimh Laistigh amach anseo.
	(4.) A éileamh go mbeidh moltaí d’fhorbairt láithreán NR2.15: a. caomhnaíonn sé conairí Bhóthar Faoisimh Laistigh Bhun Cranncha agus Bhóthar Faoisimh Seachtrach; agus b. déanann sé soláthar do rochtain taistil ghníomhach (coisithe agus rothaíochta) ón láithreán chuig: na seirbhísí comharsanachta seanbhunaithe i gCnoc na Coille lastuaidh den suíomh; agus Glasbhealach Inis Eoghain atá molta ar an taobh thoir.
	(5.) A éileamh go mbeidh moltaí d’fhorbairt láithreán NR2.16: a. caomhnaíonn sé conair Bhóthar Faoisimh Laistigh Bhun Cranncha; agus b. soláthraíonn sé do rochtain taistil ghníomhach (coisithe agus rothaíochta) ón suíomh go dtí an Bóthar Faoisimh Laistigh.

18.8 Suíomhanna Deise

Cuireann na Suíomhanna Deise atá aitheanta thíos raon leathan deiseanna forbartha i láthair mar gheall ar a suíomh straitéiseach, a scála, a nádúr agus/nó a n-úsáid reatha. Tugann an téacs agus na

beartais ghaolmhara thíos treoir maidir leis na cineálacha forbartha a mheasfadh an tÚdarás Pleanála a bheith cuí ar gach láithreán.

Pointe Ned (Suíomh Deise 1): Cuimsíonn an láithreán sárscéimhe cois cósta seo cadhnra agus talamh ordanáis le sraodbhallaí cloiche, díoga agus túr íseal ó 1812, cé beag, ionad tumadóireachta domhainfharraige agus stáisiún bád tarrthála RNLI agus fánán laistigh de limistéar beag. glanadh i limistéar coillteach ar chladach Loch Súilí. Tá cuid den láithreán ina Limistéar Caomhantais Speisialta (LCS) agus ina Limistéar Oidhreachta Nádúrtha molta (LONm). Tá tábhacht stairiúil agus ailtireachta ag an Dún (NIAH)

BC-OPP-P-1:

Éascú a dhéanamh ar thionscadal athghiniúna agus forbartha íogair, treoraithe ag an oidhreacht chun críocha turasóireachta. Ceanglófar ar thograí na nithe seo a leanas a ionchorprú:

- athúsáid/athchóiriú íogair an struchtúir reatha;
- mais agus scála a thugann meas ar shuíomh cósta íogair an láithreáin;
- beartha chun a chinntiú nach ndéantar aon damáiste don chomhshaol nádúrtha; agus
- beartha chun an tsiúlóid chósta reatha a chosaint mar thaitneamhacht phoiblí agus mar nasc díreach le croílár an bhaile.

Bóthar Chnoc an Choiligh (Suíomh Deise 2): Suíomh 'Imeall Lár an Bhaile' é seo atá suite in aice le háiseanna ardchaighdeáin pobail agus áineasa. Tá cuid den suíomh in úsáid faoi láthair ag comhlacht Busanna McGonagle mar bhunáit iosta, páirceáil thar oíche agus cothabháil. Tá an suíomh gar freisin do Pháirc na hEala agus an rochtain stairiúil go Caisleán Bhun Cranncha (Struchtúr Cosanta)

BC-OPP-P-2:

Tacú le tionscal éadrom, úsáidí cónaithe, fostaíochta nó forbartha eacnamaíochta. Tá sé riachtanach do thograí chun

- meas agus leas a bhaint as comhthéacs agus suíomh Struchtúr Cosanta Chaisleán Bhun Cranncha agus an comhthéacs áitiúil níos leithne;
- crainn aibí atá ann a choinneáil agus a chomhtháthú laistigh den láithreán.

Láithreán an Pháirc Fhaiche, Bóthar Mhic Artair (Suíomh Deise 3): Tá 1.4 heicteár ar an láithreán seo agus faoi láthair baineann sé leas as rochtain den scoth ar an mbóthar atá díreach os comhair Looking Glass Brae, an chuid críochnaithe den bhóthar faoisimh istigh. Tá úsáid thionsclaíoch éadrom in aice leis an láithreán seo atá comhdhéanta de stór ceannaí agus crua-earraí tógálaithe agus áit chónaithe meándlúis bunaithe go príomha díreach thart timpeall air. Tá na tailte fós neamhfhorbartha mar PR le roinnt mhaith blianta anuas agus tá a n-acmhainneacht oiriúnach forbartha sa todhcháí, ag féachaint do thaitneamhachtaí cónaithe na maoine in aice láimhe oiriúnach le haghaidh cónaithe amháin nó tionscail éadrom amháin.

BC-OPP-P-3:

Tacaíocht a thabhairt do chur i gcomparáid le tionscal miondíola/éadrom amháin, nó le húsáidí cónaithe amháin.

18.9 Bóithre

Alt 18.6: Leagann 'Taisteal Gníomhach, Tréscailteacht agus Nascacht' amach tiomantas an Údaráis seo chun an tairiscint taistil gníomhach i mBun Cranncha a fhorbairt tuilleadh. Ina ainneoin sin, coinníonn an Plean seo tionscadail bhóithre atá ann le fada mar atá i bpleananna roimhe seo do Bhun Cranncha, is é sin an Bóthar Faoisimh Laistigh agus an Bóthar Faoisimh Amuigh. Forbraíodh an

Bóthar Faoisimh Laistigh go hincriminteach ach níl sé críochnaithe go fóill. Is réiteach níos fadtéarmaí é an Bóthar Faoisimh Amuigh a d'fhéadfadh brú tráchta sa bhaile a mhaolú le himeacht aimsire agus mar sin deiseanna breise a sholáthar chun lár an bhaile a athshamhlú.

Chomh maith le cuspóirí agus beartais ghinearálta iompair an Phlean seo mar atá i gCaibidil 8.1, tá na cuspóirí agus na beartais Iompair a bhaineann go sonrach le Bun Cranncha leagtha amach thíos:

Cuspóirí:

BC-R-O-1:

Na conairí agus na bealaí a chosaint agus na tailte a fháil atá riachtanach le haghaidh feabhsúcháin iompair agus tionscadail mar atá aitheanta ar an Léarscáil Chriosaithe d'Úsáid Talún', faoi réir ag gach cuspóir agus beartas eile atá sa Phlean seo.

Beartais:

BC-R-P-1:

Dearfar forbairtí nua a mbeidh tionchar ag an mBóthar Faoisimh Laistigh atá beartaithe agus ag conairí an Bhóthair Faoisimh Amuigh orthu chun tionchair oibriúcháin agus chomhshaoil an bhóthair a réamh-mheas agus a mhaolú, lena n-áirítear tionchar torainn. Ní cheadófar bealaí isteach aonair nua (gan rochtain fheirme san áireamh) rochtain dhíreach ar na bóithre seo. D'fhéadfadh go mbeadh tuarascáil measúnaithe tionchair thorainn ag teastáil agus measúnú á dhéanamh ar aon iarratas pleanála agus beidh an riachtanas aiscurtha a bheidh ag teastáil mar bhonn eolais ag an measúnú sin.

18.10 Uisce agus Fuíolluisce

Tá dhá thionscadal infheistíochta agus feabhsúcháin Fuíolluisce straitéiseacha ar siúl faoi láthair do Bhun Cranncha:

1. Tionscadal uasghrádaithe Ionad Cóireála Fuíolluisce Bhun Cranncha: Áiríonn na hoibreacha atá beartaithe ag Ionad Cóireála Fuíolluisce Bhun Cranncha uasghrádú go dtí 17,700 CD le léaslíne dhearaidh 25 bliain chun cóireáil thánaisteach eisiltigh a sholáthar

don bhaile lena n-áirítear purláin an Lodain agus Fathain. Tá na hoibreacha seo beartaithe ar shuíomh an ghléasra cóireála fuíolluisce atá lonnaithe laistigh den bhaile. I láthair na huaire ag céim an dearaidh mhionsonraithe meastar go gcuirfead tús leis an tógáil i 2024.

2. Tá sé beartaithe ag Uisce Éireann, ag obair i gcomhpháirtíocht le Comhairle Contae Dhún na nGall, Scéim Séarachais Bhun Cranncha a sheachadadh. Áiríonn an scéim seo uasghrádú ar an ngréasán séarachais chun aghaidh a thabhairt ar thuilte, ar thar maoil agus ar easnaimh acmhainne. Cuirfead dabhcha coinneála stórála uisce stoirme ar fáil chun an baol go mbeidh ró-shreabhadh ann le linn stoirmeacha a laghdú agus beidh cáilíocht uisce feabhsaithe sna huiscí glactha mar thoradh ar an scéim. Buntáistí eile a bheidh ann ná a chinntiú go gcloítear leis na Rialacháin um Chóireáil Fuíolluisce Uirbigh 2001 agus le Ceadúnú Doirteadh Fuíolluisce an EPA agus foráil a dhéanamh d'fhás agus d'fhorbairt i mBun Cranncha agus sna ceantair máguaird. Táthar ag súil go gcuirfead tús leis an obair thógála ar an tionscadal seo le linn 2023.

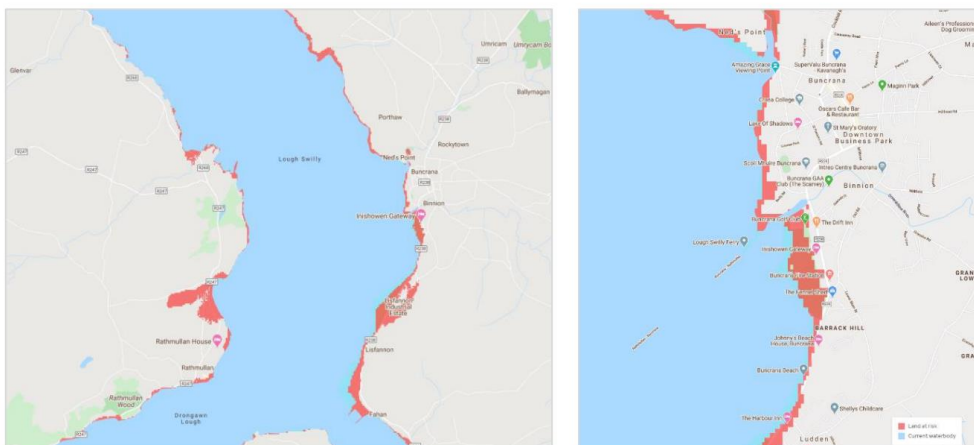
18.11 Uisce Dromchla agus tuilte

18.11.1

Tá cuspóirí agus polasaithe na Comhairle maidir le Tuilte le fáil i gCaibidil 8.4 den Phlean Forbartha Contae agus déanfar forbairtí a mheas i gcoinne na mbeartas atá ann.

Tuairiscítear i Staidéar Straitéiseach LIFÁR go bhfuil pobail chósta, ar nós Bhun Cranncha, an-leochaileach i bhfianaise an athraithe aeráide agus leibhéil na farraige ag ardú. Léiríonn na léarscáileanna thíos, arna soláthar ag MaREI, (SFI, an Lárionad Taighde um Thaighde agus Nuálaíocht Fuinnimh, Aeráide agus Mara) go soiléir go bhfuil Bun Cranncha i mbaol bá. Mar gheall ar chósta bog Bhun Cranncha tá sé níos leochailí ná codanna eile d'Inis Eoghain, agus is dócha go mbeidh an tionchar is mó ag deisceart an bhaile – ó bhéal Abhainn na Coille agus feadh na trána theas.

Fior 18.9: Meastar go mbeidh na tailte faoi bhun an leibhéil bhliantúil tuilte i 2050 (Foinse: MaREI, 2020).

D'aithin staidéar Oifig na nOibreacha Poiblí (OOP) ar Bhainistíocht Abhantrach agus Riosca Tuile (BART) Bun Cranncha mar limistéar riosca tuilte. Leagann an Plean amach freisin na bearta agus na beartais atá le leanúint chun an bhainistíocht is costéifeachtaí agus is inbhuanaithe ar riosca tuilte a bhaint amach. Tá stair tuilte cósta agus abhann (abhann) ag Bun Cranncha agus Luddan agus taifeadadh imeacht suntasach le déanaí i mí Lúnasa 2017.

Mar chuid de Phlean Forbartha Náisiúnta 2018-2027 an Rialtais, tá €1 billiún geallta d'fhorbairt bearta um fhaoiseamh tuilte ar fud na hÉireann. Mar chuid den ghealltanas seo, bunaíodh grúpa stiúrtha idir

Oifig na nOibreacha Poiblí (OPW) agus Comhairle Contae Dhún na nGall chun scéim fhóirithinte tuilte a chur chun cinn chun an baol tuilte do Bhun Cranncha agus don Luddan a mhaolú. San Earrach 2021, ceapadh Comhairligh chun scéim a fhorbairt atá inghlactha go teicniúil, go sóisialta, go comhshaol agus go heacnamaíoch, chun an baol tuilte do phobail Bhun Cranncha agus Luddan a mhaolú.

Leanfar leis an bpróiseas chun bearta oiriúnacha faoisimh riosca tuilte a aithint agus dearadh, líníochtaí agus doiciméid mhionsonraithe a ullmhú chun cur isteach iarratas pleanála a éascú de réir an Achta um Pleanáil agus Forbairt (2000), na Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt (2001) agus tógáil an Rialacháin ina dhiaidh na scéime⁵¹.

Cuspóir

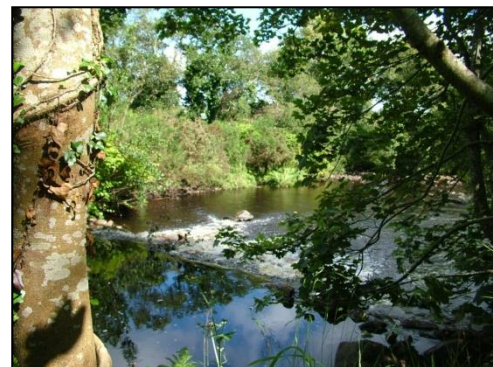
BC-F-O-1:

Tacú le agus éascú a dhéanamh ar chur i bhfeidhm Scéim Faoisimh Tuilte Bhun Cranncha-Luddan faoi réir cheanglais na Treorach um Ghnáthóga.

18.12: Oidhreacht Nádurtha agus Tógtha

18.12.1 Oidhreacht Nádurtha

Tá roinnt acmhainní oidhreachta nádúrtha tábhachtacha i mBun Cranncha agus a thimpeallacht lena n-áirítear iad siúd a bhfuil ainmniú foirmiúil tugtha dóibh, limistéir choillearnaí, aghaidh an chladaigh, aibhneacha le crainn mórthimpeall orthu agus fearann páirce. Is sócmhainní comhshaoil tábhachtacha iad na hacmhainní seo sa bhaile agus cuireann siad le cáilíocht na beatha agus le carachtar Bhun Cranncha, agus lena tharraingteacht mar cheann scríbe turasóireachta/áineasa.

Go sonrach, tá láithreáin chosanta an AE agus náisiúnta leagtha amach sa tábla thíos. Lonnaithe ar an LSC agus ar an LLCS Loch Súilí, áirítear leis na láithreáin chosanta na gleannta coillte a leanann Aibhneacha an Mhuilinn agus na Cranncha isteach i Loch Súilí. Is gnáthóg nádúrtha thábhachtach é Gleann Phort Átha freisin, a bhfuil cosaint Eorpach aige, i.e. LLCS. Tá roinnt sonrúchán tábhachtach ar chladach Súilí, lena n-áirítear LLCS, LSC agus LON. Is uisce sligéisc ainmnithe é fosta.

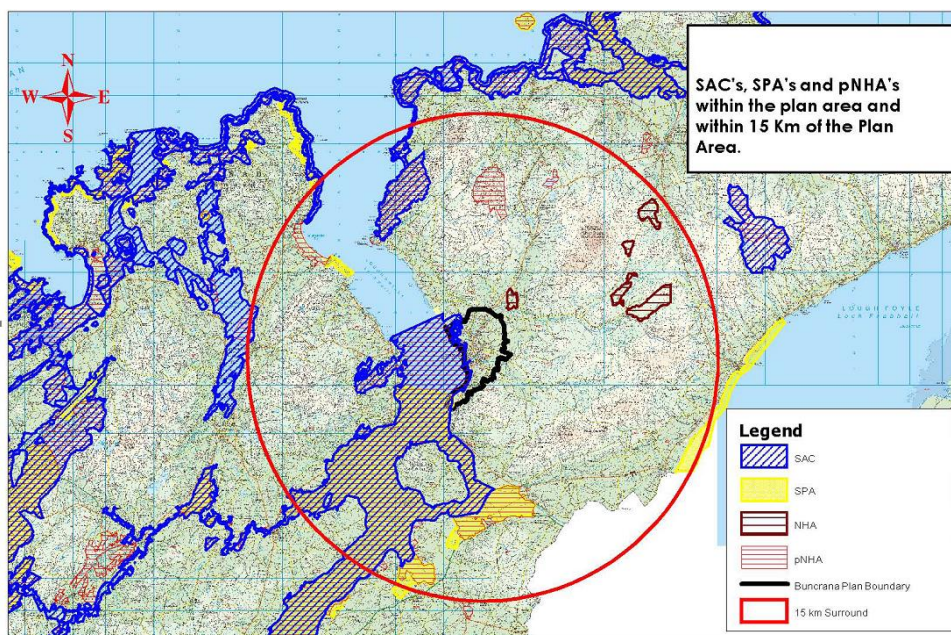
⁵¹ Scéim Faoisimh Tuile Bhun Cranncha-Lodain, Oifig na nOibreacha Poiblí, 2022.

Natura 2000 Sites and Natural Heritage Areas.

Suíomh	Cód	Ainm
Limistéar faoi Chaomhnú Speisialta	002287	Loch Súilí
Limistéir Oidhreachta Nádúrtha Beartaithe	000166	Loch Súilí lena n-áirítear an tOileán Mór, Cúil na Birte agus Loch na hInse
Limistéar faoi Chosaint Speisialta	004075	Loch Súilí

Tá Measúnú Straitéiseach Timpeallachta agus Measúnacht Chúí ar an bPlean seo déanta, ina leagtar béim ar chosaint oidhrecht nádúrtha an bhaile. Cinntíonn straitéis an Phlean seo maidir le hoidhrecht nádúrtha, go carnach, go soláthraíonn cuspóirí agus beartais an Phlean cosaint chúí do shócmhainní comhshaoil agus láithreáin ainmnithe agus go soláthróidh feidhmiú maolaithe imleor nuair is cuí. Ceanglaíonn Airteagal 6 den Treoir um Ghnáthoga (92/43/CEE) go sonrach go gcosnófar na speicis agus na gnáthoga ainmnithe ar láithreáin Natura 2000. Dá bhrí sin ní mór d’aon tionscadal a d’fhéadfadh tionchar a bheith aige ar chuspóirí caomhantais na láithreán sainithe bearta cuí a ghlacadh chun meath na ngnáthóg nádúrtha agus na speicis gnáthóg a sheachaint chomh maith le suaithéadh suntasach ar speicis ar sainíodh limistéir ina leith agus a d’fhéadfadh a bheith faoi réir Measúnú Cuí.

Ainmniúcháin Natura 2000 agus LON

Aithnítear Bonneagar Gorm agus Glas anois mar choincheap tábhachtach i bpleanáil úsáide talún agus i gcosaint an chomhshaoil. Aithnítear é seo i Staidéar Straitéiseach Bhun Cranncha agus tá moltaí ag teacht chun cinn sa phríomhréimse seo. Déanann an téarma seo cur síos ar líonra na spásanna oscailte, páirceanna, bealaí glasa, uiscebhealaí agus línte crann uirbeacha. Soláthraíonn siad tairbhí comhshaoil, sóisialta, eacnamaíocha agus fisiceacha agus tugann siad breisluach nuair a chomhtháthaítear iad sa phróiseas forbartha. Ina measc seo tá:

- Oiriúnú d’athrú aeráide;
- Bainistíocht agus feabhsú na bithéagsúlachta;

- Bainistíocht uisce lena n-áirítear draenáil agus maolú tuilte;
- Sláinte agus folláine;
- Taitneamhacht amhairc agus mórtas áite; agus,
- Soghluaiasteacht inbhuanaithe.

Trí bhonneagar gorm agus glas nua a chur chun cinn, a chosaint agus a chruthú, cuirtear deis ar fáil do gach duine maireachtáil agus oibriú i gcóngar do limistéir ghaolmhara de spás glas chun taitneamh a bhaint as na tairbhí a bhaineann le timpeallacht shláintiúil. Féachann an Plean seo le cosaint na ngnéithe seo a chinntiú agus le limistéir nua spáis oscailte a chruthú a nascann an chreatlach uirbeach.

Polasaithe Oidhreachta Nádúrtha a bhaineann go sonrath le Bun Cranncha

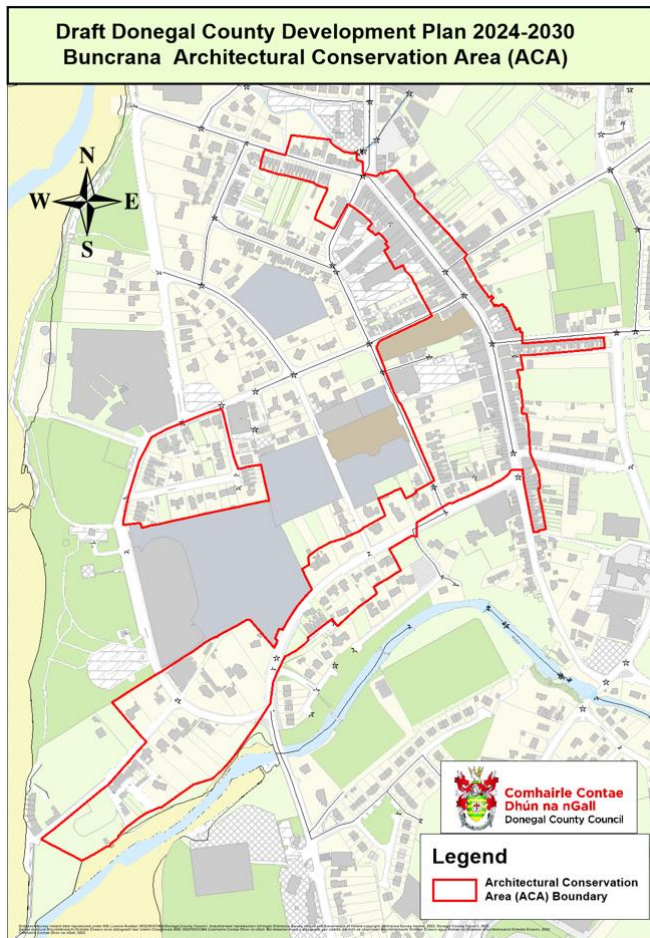
BC-NH-P-1:	An tírdhreach áitiúil agus an timpeallacht nádúrtha, agus an cósta a chosaint agus a fheabhsú, trí chinntiú nach mbíonn tionchar díobhálach ag aon fhorbairtí nua ar charachtar, sláine, sainiúlacht nó luach radhairc an cheantair.
BC-NH-P-2:	Tá sé mar bheartas ag an gComhairle na tailte atá aitheanta mar 'Ardchionláiste' ar an Léarscáil Chriosaithe a chaomhnú agus a chosaint. Breithneofar tograí d'fhorbairt talmhaíochta nó áineasa laistigh den limistéar sainaitheanta ag féachaint do gach breithniú ábhartha pleanála, gach beartas ábhartha eile den Plean, treoirlínte Náisiúnta/Réigiúnach agus ag féachaint do gach sonrúchán comhshaoil agus caomhantais.
BC-NH-P-3:	Tá sé mar bheartas ag an gComhairle sláine áineasa, comhshaoil agus caomhantais, agus cáilíocht amhairc na dtránna go léir laistigh de agus in aice le limistéar an Phlean a chosaint, lena n-áirítear Tránna Bá Mhuire, Bhun Cranncha agus Lios Fionnán.

18.12.2 Oidhreacht Thógtha

Leagann an NPF agus RSES béim ar an tábhacht a bhaineann le sárchleachtas i mbainistíocht oidhreachta a ionchorprú i bpleanáil úsáide talún trí chreatlach stairiúil uirbeach a chosaint, athúsáid íogair réadmhaoine stairiúla, feabhsú áiteanna a bhfuil suntas speisialta cultúrtha nó nádúrtha ag baint leo agus soláthar ard-suntasacht cultúrtha nó nádúrtha. fearann poiblí ardchaighdeán agus spásanna áineasa. Áiríonn an Plean seo Limistéar Caomhantais Ailtireachta (LCA) atá molta agus Caibidil 11 – Oidhreacht Nádúrtha and Thógtha soláthraíonn sé cuspóirí agus beartais maidir le forbairt íogair LCA go léirsa todhchaí lena n-áirítear carachtar na Príomhshráide a choinneáil trí bheartais deartha aghaidheanna siopa traidisiúnta, an tábhacht a bhaineann le dath agus uigeachtaí i scéimeanna péintéireachta chomh maith leis an tábhacht a bhaineann le soilsiú ceart.

Tá Bun Cranncha uathúil sa mhéid is go bhfuil go leor tionchair aige a thagann le chéile agus a chríochnaíonn le baile álainn cois cósta agus tarraingteach ina bhfuil go leor gnéithe oidhreachta tógtha dúchasacha agus tréithe ar fiú iad a chosaint. Is iad na tionchair seo ná a oidhreacht teicstíle le linn an 20^ú haois agus an tábhacht a bhaineann leis na gnéithe stairiúla atá fágtha ar nós Túr Cosanta Daingean O'Doherty, áit ar tháinig an baile ó dhúchas ag béal Abhainn na Cranncha. Tá 3 fhoirgneamh sa bhaile ar thaifead na struchtúr Cosanta, lena n-áirítear Muileann na hEala agus Caisleán Bhun Cranncha.

Cé gur tharla roinnt breisithe neamhíogair d'éadanas siopaí le blianta beaga anuas a bhain go príomha leis an tionscal cearrbhachais agus na siopaí beir leat mearbhia, níor cailleadh carachtar na Príomhshráide go hiomlán. Cabhróidh rialú na n-idirghabhálacha ar an bPríomhshráid lena n-áirítear aghaidheanna siopaí nua agus mionathruithe ar aghaidheanna reatha le baint amach CCA rathúil.

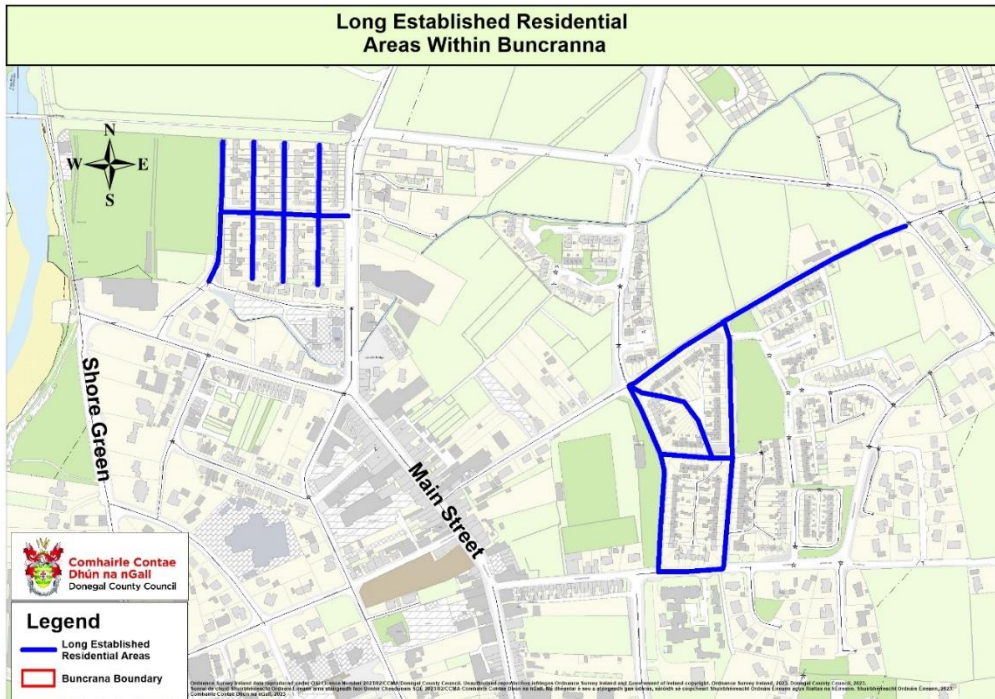

18.13: Limistéir Chónaithe Fadbhunaithe

Tá roinnt ceantar cónaithe seanbhunaithe laistigh den bhaile agus tá sé réasúnta a chinntiú go gcosnaítear na pobail seo agus nach mbíonn tionchar diúltach ag gníomhaíocht forbartha i lár an bhaile agus timpeall air. Tá a leithéid de cheantair lastoir de chroílár an bhaile feadh Lána Ferris, Páirc Marian agus Chluain Mhuire.

POLICY BC-LRA-P-1:

Luach ailtireachta, cultúrtha agus stairiúil na bpobal cónaithe laistigh agus ar imeall lár an bhaile a chosaint, mar a shainithnítear ar an léarscáil thíos dar teideal 'Limistéir Chónaithe Fadbhunaithe i mBun Cranncha'.

18.14:
Social,

Community & Culture Sóisialta, Pobal & Cultúr

Feidhmíonn Bun Cranncha mar ionad seirbhíse tábhachtach sa Chontae áit a gcuireann an leibhéal agus an meascán cuí d’áiseanna pobail, oideachais agus sláinte le cumas an bhaile freastal ar riachtanais an daonra atá ag fás. Tá tacaíocht leanúnach d’earnálacha bríomhara agus ilghnéitheacha pobail, oideachais agus sláinte sa bhaile ríthábhachtach chun dea-chaighdeán maireachtála a chothú agus chun tógáil ar fheidhm straitéiseach Bhun Cranncha mar phríomhionad seirbhíse. Mar a leagtar amach sna míreanna seo a leanas, is de chineál straitéiseach iad na cineálacha seirbhísí atá bunaithe sa bhaile laistigh den phobal, den earnáil oideachais agus den earnáil sláinte, atá deartha chun freastal ar riachtanais ag leibhéal ard i dtéarmaí ordlathas an tsoláthair seirbhíse agus, i gcomhthéacs spásúil, chun freastal ar an mbaile chomh maith le dobharcheantar geografach níos leithne laistigh d’Inis Eoghain.

Tá torthaí an-suimiúla agus an-ábhartha sa Staidéar Straitéiseach agus déantar roinnt moltaí maidir le folláine an phobail agus soláthar áiseanna pobail.

18.14.2 Oideachas

Le blianta beaga anuas tá roinnt príomhdhúshláin bhonneagair os comhair an bhaile, lena n-áirítear an gá atá le campas comhdhlúite ilskoile. Freastalaíonn 5 bhunscoil, 3 mheánscoil agus Ionad Oideachais agus Oiliúna d’Aosaigh ar riachtanais oideachais an bhaile agus an dobharcheantair máguaird. Tá 605 scoláire cláraithe i gColáiste na Cranncha faoi láthair, agus tá 850 dalta cláraithe ag Scoil Mhuire i mí Mheán Fómhair 2022.

Tá roinnt de na scoileanna seo ag fanacht faoi láthair ar thógáil saoráidí saintógtha chun freastal ar na scolairí reatha agus éileamh atá ag méadú. Tá lóistín nua/feabhsaithe/buan ag teastáil ó na scoileanna atá liostaithe thíos agus beifear ag súil leis go mbeidh an chóiríocht sin ar fad ar fáil in aon suíomh comhdhlúite amháin. An suíomh bonneagair phobail suite feadh an bóthar cabha curtha in áirithe mar an suíomh is fearr leis an champas ilskoile, a aithníodh mar thoradh ar obair

chomhoibritheach idir an Roinn Oideachais agus Comhairle Contae Dhún na nGall as a dtiocfaidh sealbhú le linn 2021.

- Crannacha (Meanscoil). Suite faoi láthair ar 2.76 acraí.
- Gaelscoil Bhun Crannacha (Bunscoil Lán-Ghaelach), suite faoi láthair i lóistín sealadach ag an Comhlacht Óige agus Pobail Bhun Cranncha. Ltd) - thart ar 170 scoláire.
- Coláiste Chineal Eoghain (Meanscoil Lán-Ghaelach), ag obair faoi láthair i lóistín ar cíós in Ionad Mhuileann Thulaigh Arbháin.

D'aithin n suíomh phobail suite feadh an bóthar cabha baol tuilte agus tagraíonn an beartais seo leanas:

BC-ED-P-1:

Is beartas de chuid na Comhairle é a cheangal:

- a. Ní mór aon fhorbairt atá i mbaol tuilte ar shuíomh an Bhonneagair Phobail ar feadh Bhóthar an cabhsa bheith suite taobh amuigh de na criosanna tuilte mar a shainithnítear sa Mheasúnú Straitéiseach Riosca i gcás Tuilte a ullmhaíodh mar bhonn eolais don Plean seo.
- b. Déantar soláthar do rochtain feithiclí éigeandála ar an láithreán, lasmuigh de na criosanna tuilte.

18.14.3: Sláinte

Tá Ionad Cúram Príomhúil úrscothach de chuid an FSS tar éis oscailt i lár an bhaile i 2022, ag cur ar fáil saoráidí chun freastal ar réimse seirbhísí cúram príomhúla le gach uile rud ar fáil in áit amháin. Cuireann an ionad ar fáil spás clínicíúil, ag cuidiú le réimse leathan seirbhísí phoiblí, lena n-áirítear DG, banaltracht sláinte an phoiblí, fisiteiripe, teiripe shaothair, teiripe urlabhra agus teanga, fuaimleolaíocht agus oftailmeolaíocht. Beidh seirbhísí meabhairshláinte do leanaí agus d'aoisigh, seirbhísí luath-idirghabhála, TUSLA, agus seirbhísí fiacloireachta ar fáil freisin le haghaidh seirbhísí breise eile amach anseo.

18.14.4 Cúram Leanaí

Tá 12 sheirbhís luath-óige ag freastal ar cheantar uirbeach Bhun Cranncha faoi láthair, chomh maith le 4 sheirbhís cúraim leanaí scoile neamhspleácha de réir figiúirí atá i seilbh Choiste Cúram Leanaí Dhún na nGall (DCCC). Tugann comhairliúchán le déanaí leis an DCCC le fios go bhfuil cumas reatha sa bhaile do leanaí idir 1-12 bhliain d'aois.

I bhfianaise an fháis a bhfuiltear ag súil leis don bhaile le linn thréimhse an phlean, tá sé tábhachtach go gcuirfear áiseanna cúraim leanaí oiriúnacha ar fáil in éineacht le forbairt nua, agus chuige sin beidh ar an gComhairle saoráidí nua a sholáthar i gcomhréir leis na caighdeáin atá leagtha amach i 'Treoirínte an Rialtais maidir le Saoráidí Cúraim Leanaí d'Údarás Phleanála' (2001), lena leagtar síos tagarmharc de shaoráidí cúraim leanaí amháin in aghaidh na 75 aonad cónaithe, ach lena gceadaítear tairseacha athbhreithnithe freisin, agus aird chuí á tabhairt ar dháileadh geografach na n-áiseanna cúraim leanaí atá ann cheana agus ar phróifíl dhéimeagrafach na limistéar atá ag teacht chun cinn. Breathnófar freisin ar scála agus ar mheascán aonaid na forbartha atá beartaithe ó thaobh riachtanais a chinneadh maidir le háiseanna cúraim leanaí. Agus polasaí pleanála á chur i bhfeidhm maidir le cúram leanaí i mBun Cranncha, rachaidh an Chomhairle i gcomhairle go gníomhach le Coiste Cúram Leanaí Chontae Dhún na nGall chun méid na riachtanas cúraim leanaí i gceantair ar leith a chinneadh.

18.14.5 Dearadh Uilíoch

Ní mór ceantar uirbeach Bhun Cranncha a fhorbairt ar bhealach a aithníonn cumas éagsúil na gcónaitheoirí, na n-oibríthe agus na ndaoine a thugann cuairt ar an mbaile. Aithníonn Comhairle Contae Dhún na nGall gur chóir go mbeadh daoine in ann foirgnimh agus áiteanna a úsáid go compordach agus go sábháilte, chomh fada agus is féidir gan cúnaimh speisialta agus, mar bhunphrionsabal de dhea-dhearadh, gur chóir go mbeadh áiteanna inrochtana, áisiúil agus taitneamhach do chách. Beartas Na beartais atá i gCaibidil 6.2: Éilíonn 'Tithíocht Uirbeach' go ndearfaí agus go dtógfar leagan amach forbairtí nua cónaithe ag féachaint do dhea-chleachtas i dtéarmaí Dearaidh Uilíoch, agus go dtógfar íosmhéid 30 % d'aonaid laistigh d'fhorbairtí nua cónaithe de réir caihdeáin deartha uilíoch.

18.14.6 Ionad Fóillíochta Bhun Cranncha

Tá an t-athfhorbairt atá beartaithe ar Ionad Fóillíochta Pobail Bhun Cranncha á chur chun cinn i gcónaí ag an DCC, i gcomhar le Coiste Ionad Fóillíochta Pobail Bhun Cranncha. Cheap an Chomhairle foireann deartha don tionscadal in 2021, agus tá sí comhdhéanta de chomhairleoirí don Fhoireann Deartha faoi stiúir Ailtirí atá curtha i gcrích go substaintiúil anois, agus an chéad chéim eile d'obair deartha na Comhairleoirí a cláraíodh chun leanúint ar aghaidh in 2023, rud a d'fhág go bhfuarthas ceaduithe reachtúla agus measúnuithe comhshaoil don tionscadal.

18.14.7 Saoráidí Pobail

Baineann an baile tairbhe as Club CLG bríomhar a éascaíonn Peil Ghaelach agus Iománaíocht araon, agus díreann ar dhaoine óga trí obair club óige (lena n-áirítear daoine óga san ionad) agus club sacair ag Cnoc na Carraige agus Ascaill an Chaisleáin. Cuirtear áiseanna spóirt eile ar fáil freisin i gcáil phríobháideach sa bhaile ar nós Clubanna Gailf Bhun Cranncha, Club Slatiascaireachta Bhun Crannach, Parkrun feadh an faiche agus an Ionad Tumadóireacht Farraige Domhain ag Pointe Ned. Cuireann na grúpaí seo le beogacht phobail an bhaile agus cuireann siad go mór leis an ngeilleagar, go háirithe i ndáil leis an turasóireacht.

Cuspóirí

BC-SCC-O-1

Tacú le agus éascu le athfhorbairt an Ionad Caitheamh Aimsire Bhun Crannach.

18.15 Measúnacht Bonneagair

Aithníonn an léarscáil criosaithe talamhúsáide a ghabhann le Plean Ceantair Áitiúil Bhun Cranncha 9 Uimh. suíomhanna mar 'Céim Chónaithe Nua 1'. Leagtar amach sa tábla thíos sonraí ardleibhéil maidir leis an mbonneagar a theastaíonn chun freastal ar gach suíomh

Cur chuige cisealta chun idirdhealú a dhéanamh idir tailte inseirbhíse agus inseirbhíse a bhfuil cónaí orthu go príomha

Site Ref.	Riachtanais Bonneagair
PR1	Na seirbhísí uile atá ar fáil
PR2	Na seirbhísí uile atá ar fáil
PR3	Na seirbhísí uile atá ar fáil
PR4	Na seirbhísí uile atá ar fáil
PR5	Na seirbhísí uile atá ar fáil
PR6	Na seirbhísí uile atá ar fáil
PR7	Na seirbhísí uile atá ar fáil
PR8	Na seirbhísí uile atá ar fáil

PR9	Na seirbhísí uile atá ar fáil
PR10	Na seirbhísí uile atá ar fáil
PR11	Na seirbhísí uile atá ar fáil

Plean Ceantair Bhealach Féich Srath an Urláir 2024-2030

**Comhairle Contae
Dhún na nGall**
Donegal County Council

Caibidil 19 –Plean Ceantair Bhealach Féich Srath an Urláir

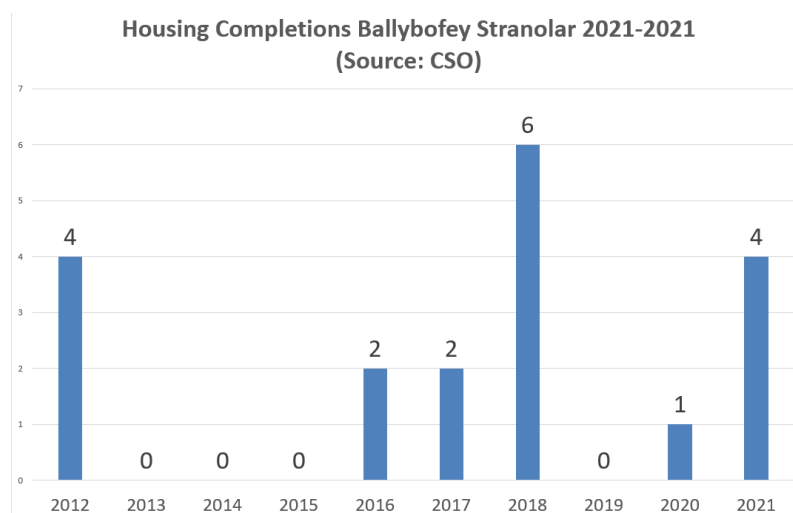
19.1 Réamhrá

Tá Bealach Féich/Srath an Urláir ar an 3^ú lonnaithe is mó i nDún na nGall le daonra de 4,852, áit atá tábhachtach ó thaobh straitéise de ar Chonair Eacnamaíochta an Atlantaigh idir Leitir Ceanainn/Doire agus Sligeach ag aomhal an N13/15, agus déanann sé feidhmeanna tábhachtacha spóirt, miondíola, turasóireachta, oideachais, seirbhíse, fostaíochta contae agus fo-réigiúnacha. Tá struchtúr uirbeach dea-fhorbartha agus sách dlúth ag na dhá Bhaile, chomh maith le bonn saibhir sóisialta, pobail agus spóirt, príomhshócmhainní comhshaoil (e.g. coillte Dhroim Bhó), agus bonneagar comhshaoil leordhóthanach chun tuilleadh fáis a éascú. Beidh príomhthairbhí ag baint le tionscadal bóithre straitéiseacha TEN-T a thabhairt chun críche sna blianta amach romhainn freisin, lena n-áirítear rochtain straitéiseach fheabhsaithe, plódú tráchta a laghdú, roghanna feabhsaithe soghluaisteachta sábháilteachta agus inbhuanaitheachta, feabhas a chur ar cháilíocht na beatha agus ar cháilíocht an aeir. Cé go bhfuil fadhbanna fós ag baint leis na leibhéil arda folúntas agus tréigthe agus leis an easpa tabhairt chun críche tithíochta, is féidir le tionscnaimh maoinithe rialtais chun dul i ngleic leis na saincheistanna sin agus infhaighteacht tailte tithíochta ar ardchaighdeán atá gar don chroílár uirbeach, cuid den réiteach a chur ar fáil. Meastar, dá bhrí sin, gur féidir le Bealach Féich/Srath an Urláir leas a bhaint as príomhfheidhmeanna agus sócmhainní atá ann cheana chun forbairt a dhéanamh mar áit inbhuanaithe, rathúil ó thaobh an gheilleagair de, bríomhar go sóisialta, inrochtana agus tarraingteach le caighdeán ard beatha, le cabhair ó bheartas pleanála agus creat oiriúnach forbartha spásúla.

19.2 Sproicanna Croístraitéise Daonra agus Tithíochta

Ar bhonn comhairliúchán poiblí, rannpháirtíocht le príomhpháirtithe leasmhara, agus ar an talamh agus taighde deisce, tá na príomh-shaincheistanna seo a leanas a bhaineann le pleanáil don Phlean Ceantair Áitiúil le feiceáil:

- **Tithíocht:** Soláthar meascán d'aonaid tithíochta nua (lena n-áirítear tithíocht shóisialta) ag suíomhanna inrochtana agus cuimsitheach ar bhonn sóisialta. I ndáil leis seo léiríonn sonraí CSO leibhéal an-íseal de chríochnú tithíochta le deich mbliana anuas agus níor forbraíodh aon cheann de na háiteanna cónaithe críosaithe sa Phlean Ceantair Áitiúil roimhe seo le linn shaolré an phlean.

Figúr 19.1 Críochnú Tithe i Bealach Féich/Srath an Urláir 2021-2021

- **Athbheochan Uirbeach:** Athghiniúint fhisiciúil na bpríomhspásanna uirbeacha agus dul i ngleic le folúntas agus le díghalrú. I ndáil leis sin, bhí ráta folúntais 30.2 % in R2 2022⁵² ag Bealach Féich/Srath an Urláir agus ráta folúntais cónaithe de 8.5 % in 2020⁵³.
- **Brú Tráchtála/Bóithre Straitéiseacha:** Tá gá le críochnú an tionscadail bóthair straitéisigh TEN-T PRIPD, feabhas a chur ar rochtain áitiúil idir Bóthar Ghleann na Finne agus an N15 agus feabhsuithe bóthair eile chun dul i ngleic le brú tráchta sna dhá Bhaile.
- **Soghluasteacht Inbhuanaithe:** Bonneagar siúil agus rothaíochta nua agus feabhsaithe a sholáthar, lena n-áirítear an gréasán cosáin atá ann cheana a leathnú, trasrianta nua coisithe agus lánaí rothaíochta nua a sholáthar agus naisc coisithe agus rothaíochta bóthair a sholáthar
- **Bonneagar Pobail/Fóillíochta:** Cosaint agus feabhsú sócmhainní pobail/caitheamh aimsire atá ann cheana féin (e.g. Drumboe Woods), spásanna glasa nua agus conairí áineasa a chur ar fáil agus Staid Pobail Dhún na nGall a chríochnú.
- **Tuillte:** Bainistiú na forbartha ag féachaint don bhaol tuillte atá suite ar chonair agus craobh-aibhneacha Abhainn na Finne i gcomhréir leis na Treoirlínte um Bainistiú Priacal Tuile.
- **Eacnamaíoch:** An gá atá le bonn eacnamaíoch/fostaíochta na dhá Bhaile a neartú agus a éagsúlú, lena n-áirítear leathnú gníomhaíochtaí cruthaithe fostaíochta atá ann cheana a chumasú agus a mhealladh.

19.3 Sproicanna Croístraitéise Daonra agus Tithíochta

Leagann an croístraitéis amach ordlathas lonnaíochta foriomlán ar bun lena n-áirítear sproicanna daonra agus tithíochta agus leithdháiltí criosaithe talún cónaithe gaolmhara le haghaidh lonnaíochtaí (nó grúpaí lonnaíochtaí) laistigh den chontae. Aithnítear Bealach Féich/Srath an Urláir mar Thiománaí Fáis Contae a bhfuil post straitéiseach aige sa Chontae, a chuireann deiseanna agus seirbhísí ar fáil dóibh siúd atá ina gcónaí agus ag obair go háitiúil ach freisin mar bhunait dóibh siúd atá ag obair in áiteanna eile. Leagtar béim ann freisin ar na buntáistí a bhainfidh le hathghiniúint uirbeach SEED agus le tionscadail straitéiseacha bóithre PRIPD TEN-T go dtí an dá bhaile i dtéarmaí lár baile athbheoite agus brú tráchta a mhaolú.

Tá sonraí ábhartha na Croístraitéise do Bhealach Féich/Srath an Urláir sonraithe sa Chroí-Straitéis. Go hachomair, leithdháileann an Chroí-Straitéis 566 aonad nó 7.3 % den sprioc fhoriomlán tithíochta sa chontae ar na Dhá Bhaile. Ar bhonn dlús cónaithe 35 aonad in aghaidh an heicteáir ciallaíonn sé seo go bhfuil gá le 16.2 ha iomlán de thalamh criosaithe chun sproicanna tithíochta na croístraitéise a chomhlíonadh do Bhealach Féich/Srath an Urláir.

19.4 Maitrís Criosaithe

Mar a léirítear i Roinn 15.2 breithneofar tograí forbartha i mBealach Féich/Srath an Urláir i gcomhthéacs na gCuspóirí Criosaithe a shonraítear i dTábla 15.1, maitrís criosaithe sonrach Bhealach Féich/Srath an Urláir thíos, an chreata beartais sa phlean seo agus an chreata beartais sa CDP níos leithne. Léiríonn an Maitrís Criosaithe raon úsáidí talún mar aon le léiriú ar a n-inghlachtacht leathan i ngach ceann de na criosanna úsáide talún.

Tabhair faoi deara go bhfuil inghlachtacht leathan na n-úsáidí ar Shuíomhanna Deiseanna ainmnithe leagtha amach i bpolasaithe sonracha atá i gCuid 17.8 den Phlean seo

Y = Inghlactha i bPrionsabal; O = Oscail lena mbreithniú; N= Níl sé inghlactha

I gcomhair limistéir Máistirphlean, amharc beartais ábhartha máistirphlean le do thoill.

⁵² Turaisc Forgnimh Tráchtála Geo-Eolaire R2 2022

⁵³ Anailís maidir le Folúntas agus Díorthú Réigiúnach Eanáir 2022

Maidir le réimsí Máistirphlean, féach na beartais ábhartha mháistirphlean le do thoil.

Úsáid Talún	Croílár Uirbeach	Nua Chónaithe (Céim 1)	Nua Chónaithe (Céim 2)	Forbairt Bhunaithe	Suíomh Deise	Gnó/Fiontar	Bonneagar an Phobail	Spás Oscaite agus Fóillíocht	Tuaithe/Talmhaíochta
Stuaráí Siamsa/Casaíní	O ¹	N	N	N	N	N	N	N	N
Foirgnimh Talmhaíochta	N	N	O ² O	N	N	N	N	N	Y
Carrchlós (Neamhspleách)	O ³ O	N	N	N	N	N	N	O ⁴	N
Oifig Ghealltóireachta	O ⁵	N	N	N	N	N	N	N	N
Caifé	Y	N	N	O	N	N	N	N	N
Páirceanna Carbhán	N	N	N	N	N	N	N	N	N
Reilig	N	N	N	N	N	N	O	N	N
Pictiúrlann	Y	N	N	N	N	N	N	N	N
Pobal/Fóillíocht/Spórt	O	O	O	O	O	N	O	O ⁶	N
Creche/Naíonra Súgartha	Y	O	N	O	O	N	O	N	N
Úsáidí Cultúrtha/Leabharlann	Y	N	N	O	N	N	N	N	N
Halla Damhsa/Dioscó	Y ⁷	N	N	N	N	N	N	N	N
Ionad Sonraí	N	N	N	N	O	Y	N	N	N
Teach Tórraimh	Y	N	N	O	O	N	O	N	N
Garáiste/Deisiú Cairr	O	N	N	O ⁸ O	O	Y	N	N	N
Teach Lóistín/ Óstán / Brú	Y	N	N	O	N	N	N	N	O ⁹ O
Bialann beir leat le bia te	O ¹⁰	N	N	N	N	N	N	N	N
Tionscal (éadrom)	N	N	N	O	O ¹¹	Y	N	N	N
Tionscal (Ginearálta)	N	N	N	N	O ¹¹	Y	N	N	N
Leighis/Comhairleacht/Cúram Sláinte	Y	N	N	N	N	N	Y	N	N
Díolachán Mótair	N	N	N	O	O ¹²	N	N	N	N
Teach Altranais	Y	N	N	O	O	N	Y	N	N
Oifigí	Y	N	N	O ¹³	O ¹³	O ¹³	N	N	N
Páirc/Clós Súgartha	Y	O	O	O	N	N	Y	Y	O
Stáisiún Peitрил	O	N	N	O	N	N	N	N	N
Áit Adhartha	Y	N	N	O	N	N	Y	N	N
Páirceanna Imeartha	N	O	O	O	N	N	Y	N	N
Teach Tabhairne	Y	N	N	O	N	N	N	N	N
Bialann	Y	N	N	O	N	N	N	N	N
Cónaithe	Y	Y	Y	Y	O ¹⁴	N	N	N	O ¹⁵
Miondíol	Y	N	N	O ¹⁶	O ¹⁷	N	N	N	O ¹⁸
Scoil/Oideachas	Y	N	N	O	O	N	Y	N	N
Giniúint Fuinnimh Gréine (seachas forbairtí díolmhaithe nó micreaghiniúint ¹⁹)	O	N	N	O	O	O	N	N	O ²⁰
Saoráidí a Bhaineann le Turasóireacht	Y	N	N	O	N	N	N	N	N
Trádstóras/Siopa/Iosta	O	N	N	O	Y	Y	N	N	N

Fonótaí chun dul in éineacht le mairtís chriosaithe úsáid talún

- Breathnaigh ar Bheartas GEN-TC-P-4.
- Ní mór tograí d'fhoirgnimh talmhaíochta laistigh de thailte atá criosaithe mar Áit Chónaithe Nua (Céim 2) a dhearadh agus a lonnú ionas nach gcuirfead as d'acmhainneacht forbartha cónaithe na dtailte sin amach anseo.

- 3 Ní chuirfear carrchlóis neamhspleácha san áireamh ach amháin sa chroílár uirbeach sa chás nach bhfuil siad ag teacht salach ar chuspóirí Athghiniúna Uirbí agus Lár Baile an LAP.
- 4 Ní chuirfear carrchlóis neamhspleácha san áireamh ach amháin i limistéar na gceantar Spás Oscailte agus Áineas áit a bhfónfaidís mar bhonneagar coimhdeach le haghaidh taitneamhachta áineasa.
- 5 Beidh oifigí gealltóireachta oscailte lena mbreithniú ar thailte arna gciosú i gcomhréir le GEN-TC-P-4
- 6 Moltar d'íarratasóirí ionchasacha aird chuí a thabhairt ar pholasaithe bainistíochta riosca i gcás tuilte sa phlean forbartha níos leithne.
- 7 Ní cheadófar Halla Damhsa/Dioscó uair a mheastar go bhféadfadh tionchar díobhálach a bheith acu ar charachtar seanbhunaithe nó ar thaitneamhachtaí cónaithe ceantair.
- 8 Ní cheadófar garáistí/carr a dheisiú i gcás ina meastar go bhféadfadh tionchar díobhálach a bheith acu ar charachtar seanbhunaithe nó ar thaitneamhachtaí cónaithe ceantair.
- 9 Féadfar tithe aíochta ar scála teoranta a mheas ar shuíomhanna forbartha atá ann cheana laistigh de thailte atá criosaithe faoin tuath/Talmhaíocht ar choinníoll go bhfuil siad comhoiriúnach leis an gcuspóir criosaithe tuaithe/talmhaíochta.
- 10 Beidh glacadh bia te oscailte do bhreithniú ar thailte arna gciosú i gcomhréir le Beartas GEN-TC-P-4.
- 11 Meastar gur miondíol mórchóir iad díolacháin mhótair agus dá bhrí sin déanfar iad a mheas ar Shuíomhanna Opp 1 agus 2 (Amharc Beartais BS-OPP-P-1 agus 2).
- 12 Seachas os comhair Tagraíonn Suíomh 3 le beartas BS-OPP-P-3.
- 13 Moltar d'fhorbróirí a thabhairt faoi deara go ndéanfar seirbhísí gairmiúla a chuireann seirbhísí ar fáil go príomha do dhaoine den phobal ar cuairt a dhíriú chuig an gcroílár uirbeach sainithe de réir Pholasaí GEN-ED-P-1
- 14 Seachas os comhair Tagraíonn Suíomh 3 le beartas BS-OPP-P-3.
- 15 Ní bhreithneofar ach tograí le haghaidh teaghaisí aonair ar thailte atá criosaithe faoin Tuath/Talmhaíocht de réir GEN-H-P-3
- 16 Déanfar tograí le haghaidh forbairt mhiondíola i limistéir forbartha Bunaithe a mheasúnú de réir fhorálacha na Straitéise Miondíola mar atá leagtha amach sa Phlean Forbartha Contae níos leithne.
- 17 Déanfar miondíol mórchóir a mheas ar Shuíomhanna Opp 1 agus 2 (Féach Beartais BS-OPP-1 agus 2). Seachas sin, déanfar forbairtí miondíola a mheasúnú de réir fhorálacha na Straitéise Miondíola mar atá leagtha amach sa Phlean Forbartha Contae níos leithne.
- 18 Ní bhreithneofar tograí le haghaidh forbairt mhiondíola ar thailte arna gciosú mar Thuaithe/Talmhaíocht ach amháin i gcás ina gcuimsíonn siad tograí le haghaidh siopa feirme a dhíolann earraí a tháirgtear ar an ghabháltas ábhartha. Ní cheadófar cineálacha eile miondíola ag na suíomhanna seo.
- 19 Déileálfar le tograí maidir le micrighiniúint ar bhonn cás ar bhonn ag féachaint do gach ábhar ábhartha forálacha beartais an Phlean seo, an CDP agus treoir reachtúil eile.
- 20 Féadfar tograí maidir le giniúint grianfhuinnimh ar thailte faoin tuath/talmhaíocht a mheas i gcás inar féidir, inter alia, a léiriú go cinntitheach nach mbeadh aon tionchar diúltach suntasach ag tograí den sórt sin ar shuíomh an tírdhreacha ná ar cháilíocht bhithéagsúlachta an limistéir.

19.5 Tithíocht

Cúlra agus Príomh-Riachtanais Straitéise.

Tá ganntanas dian de thabhairt chun críche tithíochta nua i gceantar Bhealach Féich/Srath an Urláir le deich mbliana anuas, go háirithe ar thailte cónaithe criosaithe⁵⁴. Tá liosta suntasach feithimh áitiúil tithíochta sóisialta ann freisin. Tá sprioc uailmhianach leagtha síos ag an gCroístraitéis CDP de 566 aonad agus ceanglas gaolmhar talún criosaithe de 16.2 ha do Bhealach Féich/Srath an Urláir thar an tréimhse phlean 2024-2030. Ar an iomlán, is gá soláthar, raon agus meascán leordhóthanach

⁵⁴ Níor críochnaíodh aon tithíocht ar thailte cónaithe criosaithe le linn na tréimhse 2018-2024.

tithíochta ar ardchaighdeán a éascú ag láithreacha dlúth, seirbhísithe, inbhuanaithe, inrochtana agus cuimsithe go sóisialta sa dá bhaile. Ba é an cur chuige mar sin ná criosú nua úsáide talún cónaithe a aithint chun an cuspóir seo a bhaint amach. Maidir leis seo, sáraíonn an criosú cónaithe seo riachtanas criosaithe na CroíStraitéise chun dóthain solúbthachta a cheadú chun ligean do láithreáin chónaithe teacht chun cinn agus chun criosú cónaithe a bhí ann cheana a choinneáil ar bhonn céimnithe de réir Threoirlínte an Phlean Forbartha. Leagtar amach na limistéir láithreáin sa tábla thíos. Maidir leis seo, déantar Suíomhanna Deise 1, 2, 4 agus 5 a chriosú le haghaidh meascán d’úsáidí lena n-áirítear tithíocht.

Table 19.2: Criosú Cónaithe agus Ceantar Láithreáin Ghaolmhara

Site Ref Tagairt Láithreáin	Criosaithe mar Chónaithe go Príomha, nó mar Láithreán Deise le Soláthar Cónaithe	Achar an tSuímh (ha)
NR 1.1	Céim 1 Cónaithe Nua	0.2
NR 1.2	Céim 1 Cónaithe Nua	0.37
NR 1.3	Céim 1 Cónaithe Nua	0.4
NR 1.4	Céim 1 Cónaithe Nua	1.47
NR 1.5	Céim 1 Cónaithe Nua	1.09
NR 1.6	Céim 1 Cónaithe Nua	1.33
NR 1.7	Céim 1 Cónaithe Nua	3.87
NR 1.8	Céim 1 Cónaithe Nua	4.86
NR 1.9	Céim 1 Cónaithe Nua	0.59
NR 1.10	Céim 1 Cónaithe Nua	1.69
NR 1.11	Céim 1 Cónaithe Nua	2.13
NR 1.12	Céim 1 Cónaithe Nua	3.76
Fo-iomlán		21.76
Opp Site 1	Suíomh Deise	17.58
Opp Site 2	Suíomh Deise	10.85
Opp Site 4	Suíomh Deise	1.37
Opp Site 5	Suíomh Deise	0.63
Fo-iomlán		30.43
NR 2.1	Céim 2 Cónaithe Nua	4.39
NR 2.2	Céim 2 Cónaithe Nua	3.23
NR 2.3	Céim 2 Cónaithe Nua	2.68
Fo-iomlán		10.3
	Iomlán na dTailte atá criosaithe mar Chéim 1 nó Céim 2 nó Láithreáin Deiseanna a bhfuil Soláthar Cónaithe acu	62.49

Chomh maith le criosanna cónaithe a shainaithe, cuireadh réimse beartas tithíochta a bhaineann go sonrach leis an suíomh le chéile freisin chun: freagra a thabhairt ar dhúshláin agus ar dheiseanna áitiúla, a chinntiú go ndéantar seirbhís cheart orthu, go bhfuil siad nasctha go maith le forbairt chónaitheach, go gcuireann siad nasc tábhachtach iompair ar fáil agus go gcosnaíonn siad áiseanna comhshaoil (Féach polasaithe tithíochta thíos agus polasaithe a bhaineann go sonrach leis an suíomh le haghaidh Deise. Suíomh 1, 2,4 agus 5) mionsonraithe sa chaibidil um fhorbairt eacnamaíoch)

Beartais:

BS-H-P-1	Tograí forbartha cónaithe a éascú a thagann leis na cuspóirí agus na prionsabail áitithe ar leibhéal an cheantair atá leagtha amach in Alt 5.0 de Straitéis Athnuachana Bhealach Féich/Srath an Urláir agus Plean Gníomhaíochta laistigh de Dhúichí 1,2 agus 4 (san áireamh) den fhoilseachán sin.
BS-H-P-2	<p>a. A chinntiú go ndéantar láithreáin NR 1.8, NR 1.11, NR1.12 a fhorbairt agus go soláthraíonn siad an méid seo a leanas:</p> <p>(i.) Soláthraíonn sé naisc tréscailteachta do choisithe agus rothaíochta d'ardchaighdeán, sábháilte, tarraingteach, díreach agus leanúnach chuig Bóthar N13/Litir Ceanainn agus an bóthar áitiúil a théann go dtí Club Gailf Bhealach Féich/Srath an Urláir.</p> <p>(ii.) Ionchorpraítear ann, nuair is féidir, na teorainneacha allamuigh agus na sruthchúrsaí atá ann cheana mar chuid de theorainneacha an láithreáin d'aon fhorbairt, nó laistigh d'aon fhorbairt.</p> <p>b. A chinntiú go ndéantar foráil d'aon fhorbairt chónaitheach de NR 1.3 do na nithe seo a leanas: naisc d'ardchaighdeán, sábháilte, tarraingteach, díreach agus leanúnach do choisithe agus rothaíochta idir Bóthar Ghleann na Finne agus Bóthar Dhún na nGall.</p> <p>c. A éileamh go ndéanfaidh aon mholtaí forbartha cónaithe ar shuíomh cónaithe NR 1.6 foráil do rochtain feithiclí trí aon Sráid Ghleann Finn atá beartaithe go dtí Bóthar an Nascbhealaigh i nDún na nGall (ar Láithreán NR 1.3) amháin sa chás go roghnaítear nasc a dúirt sé mar an rogha is fearr idir Bóthar Dhún na nGall agus Bóthar Ghleann na Finne.</p> <p>d. Cinntigh go bhfuil naisc tréscailteachta do choisithe agus rothaíochta ar ardchaighdeán, sábháilte, tarraingteach, díreach agus leanúnach idir an bóthar áitiúil L-3044-2 san iarthuaisceart agus bóthar áitiúil L-2864-2 ar an taobh thoir d'aon fhorbairt NR 1.7.</p> <p>e. A chinntiú go ndéantar aon fhorbairt ar NR1.10 foráil do naisc tréscailteachta do choisithe agus rothaíochta d'ardchaighdeán, sábháilte, tarraingteach, díreach agus rothaíochta idir bóthar Ghleann Finn agus an bóthar iarnróid/an sean-líne iarnróid ó thuaidh de.</p> <p>f. A chinntiú go dtacaíonn aon mholtaí forbartha ó NR 1.4 leis an straitéis fhoriomlán múnlaithé áite do Cheantar 1 de Straitéis Athnuachana agus Plean Gníomhaíochta Bhealach Féich, lena n-áirítear:</p> <p>(i.) Spás suntasach oscailte/glas poiblí a sholáthar lena n-áirítear gnéithe oidhreachta nádúrtha atá ann cheana a choinneáil (e.g. crainn aibí agus gnéithe oidhreachta tógtha) ann.</p> <p>(ii.) Nasc díreach coisithe/rothar idir eastáit chónaithe Woodlawn agus Ard McCool.</p> <p>g) A éileamh go mbeidh measúnú riosca tuile mionsonraithe a bhaineann go sonrach leis an suíomh ag gabháil le haon togra forbartha ar an suíomh Nua Cónaithe 2.2, nach ndéantar foráil ann d'aon fhorbairt chónaitheach laistigh d'aon cheantar atá aitheanta mar Chríos Tuile A nó B i gCás Tuile Ardchríocha sa Toghchán agus ní chuireann sé leis an mbaol tuile ar an suíomh ná in aon áit eile.</p>

19.6 Eacnamaíochta agus Fostaíochta

Is é Bealach Féich/Srath an Urláir an 3^ú ceantar uirbeach is mó (Pop 4,852⁵⁵) agus ionad fostaíochta (poist iomlána 1,878⁵⁶) i nDún na nGall, áit straitéiseach ar Chonair Eacnamaíochta an Atlantaigh N15/N13 agus feidhmíonn sé an mol seirbhíse do Ghleann na Finne. Feabhsófar an suíomh

⁵⁵ Daonáireamh 2016

⁵⁶ An tAonad Forbartha Geilleagraí, Comhairle Contae Dhún na nGall.

straitéiseach seo agus an inrochtaineacht réigiúnach fhoriomlán go mór le críochnú Thionscadal Bóithre Straitéiseacha PRIPD TEN-T agus nascbhóithre gaolmhara isteach sna dhá Bhaile. Ina theannta sin, le huasghráduithe a rinneadh le déanaí ar ionad cóireála fuíolluisce Bhealach Féich/Srath an Urláir, tá méadú tagtha ar a chumas cóireála foriomlán de 9200 daonra coibhéiseach, rud a chuireann scóip shuntasach ar fáil d'fhorbairt bhreise eacnamaíoch.

Feidhmíonn siopa McElhinney mar ionad miondíola ceann scríbe a mheallann siopadóirí, a chothaíonn fostaíocht áitiúil agus a chruthaíonn seach-chuideachtaí d'ionaid fáilteachais agus miondíola eile. Is é Mulrines an gnólacht déantúsaíochta is mó le rá sa bhaile agus fostóir a tháirgeann deochanna boga don tseirbhís mhiondíola agus bia ag a n-áis Bhóthar Dhún na nGall. Tá 3 óstán mhóra sna Bailte Nasctha chomh maith, tairiscint láidir áise miondíola le hoibreoirí náisiúnta agus áitiúla, eanáil fáilteachais éagsúil lena n-áirítear 3 óstáin mhóra, caifé, bialanna agus tithe poiblí agus réimse leathan d'ionaid agus seirbhísí miondíola níos lú.

Baineann Bealach Féich/Srath an Urláir tairbhe as candam suntasach de thalamh seirbhísithe neamhfhorbartha a bheith aige in áiteanna inrochtana gar do Bhóthar reatha an N15/Dún na nGall, an nascbhóthar TEN-T a bheidh ann amach anseo agus Bóthar an N15/Lifford a fhéadann deiseanna cuí a chur ar fáil do réimse leathan deiseanna nua gnó agus fiontraíochta, lena n-áirítear: miondíol mórchoír, lóistíocht, innealtóireacht éadrom/déantúsaíocht, nó fostóirí seirbhísbhunaithe níos mó. Ina theannta sin, cuireann tábhacht leanúnach eanáil na TF agus na seirbhísí airgeadais agus an treocht i dtreo cianoibre deiseanna ar fáil chun fostóirí agus fostaithe a mhealladh chuig Bealach Féich/Srath an Urláir mar ionad uirbeach atá an-bheo ina bhfuil áiseanna/taitneamhachtaí áineasa, oideachais, spóirt, cultúrtha agus comhshaoil ar ardchaighdeán. I ndáil leis sin, tá sé mar aidhm ag an tionscadal SEED spás nua fiontraíochta comhaimseartha agus solúbtha a chur ar fáil ar chúl fhoirgneamh phictiúrlann Ritz, agus leagadh béim sa Straitéis Athghiniúna agus sa Phlean Gníomhaíochta ar an deis amach anseo do pháirc nuálaíochta gnó ar an Seanstáisiún Traenach/suíomh iosta bus atá ann cheana.

Mar sin féin, i dTuarascáil R2 2022 d'Fhoirgneamh Tráchtála Geoeolaire, léirítear go bhfuil an ráta folúntais tráchtála is airde in Éirinn ag Bealach Féich ag 30.2 %, méadú 0.9 % ó R2 2022. Tá an ráta ard folúntais seo le feiceáil go háirithe timpeall Shráid Ghleann Finne, Sráid Navenney, agus codanna de Phríomhshráideanna Shrath an Urláir agus Bhealach Féich agus baineann sé ó chuma fhisiceach an bhaile agus cuireann sé bac ar infheistíocht isteach. Ina theannta sin, léiríonn taighde ó aonad forbartha eacnamaíochta na Comhairle go bhfuil cóimheas Bhealach Féich/Srath an Urláir idir na poist iomlána agus oibríthe cónaitheacha (1.227) ag titim taobh thiar d'ionaid uirbeacha bheaga cosúil le Baile Dhún na nGall, agus Carn Domhnach. Ar an iomlán, tá gá suntasach le bonn eacnamaíoch na mbailte a neartú agus a éagsúlú trí dheiseanna a chur ar fáil d'fhostóirí atá ann cheana leathnú agus gníomhaíochtaí nua ginte fostaíochta a mhealladh chuig an mbaile. Ar deireadh, meastar gurb ionann an croí uirbeach agus an suíomh is inbhuanaithe do sheirbhísí gairmiúla nua (e.g. seirbhísí airgeadais, dlí, ailtirí, gníomhairí eastáit, cuntasaíocht) ó thaobh tacú le soghluaisteacht inbhuanaithe, beocht i lár an bhaile agus dul i ngleic le folúntas tráchtála.

Dá bhrí sin, chun leas a bhaint as na láidreachtaí agus na deiseanna sin, aghaidh a thabhairt ar na saincheisteanna thuasluaite agus bonn fostaíochta na mBailte Nasctha a neartú agus a éagsúlacht, déanfaidh an plean seo an méid seo a leanas:

- Candam leordhóthanach de thailte seirbhísithe agus inrochtana a chur ar fáil d'éagsúlacht forbairtí eacnamaíochta/fostaíochta nua a ghineann/tráchtálacha (lena n-áirítear innealtóireacht éadrom/déantúsaíocht, lóistíocht, miondíol toirtiúil, nó fiontair sheirbhísbhunaithe) eadhon ar Láithreáin Deiseanna 1-2 agus ar thailte arna gcríosú Gnó/Fiontraíocht (Féach Beartas BS-OPP-P-1 go 2 agus BS-ED-P-1).

- Tacú le spás fiontraíochta sóisialta a sholáthar ar chúl fhoirgneamh Ritz Cinema agus éascú a dhéanamh air mar chuid lárnach den Tionscadal SEED (Féach Cuspóir BS-TC-O-2 thuas).
- Soláthar páirce nuálaíochta gnó a éascú amach anseo ar an Sean-Stáisiún Traenach/suíomh iosta bus atá ann faoi láthair de réir Straitéis Ceantair 4 um Athghiniúint agus Plean Gníomhaíochta Bhealach Féich.
- Éascú dearfach a dhéanamh ar thograí íogaire maidir le foirgnimh fholmha agus thréigthe a athchóiriú agus a athúsáid le haghaidh úsáide tráchtála agus miondíola (Féach Beartas GEN-TC-P-2).
- Seirbhísí gairmiúla laistigh de thailte arna gcriosú a éascú i gcomhréir le Beartas GEN-ED-P-1.

Objectives

BS-ED-O-1	Bonn eacnamaíoch agus fostaíochta Bhealach Féich/Srath an Urláir a neartú agus a éagsúlú agus leas a bhaint as a shuíomh straitéiseach eacnamaíoch.
------------------	---

Policy

BS-ED-P-1	Tograí fiontair ghnó a éascú (lena n-áirítear innealtóireacht éadrom/déantúsaíocht éadrom, lóistíocht/tithíocht stórasaithe, fiontair sheirbhísbhunaithe) ach gan forbairt mhiondíola ar thailte criosaithe BE1 a áireamh;
BS-ED-P-2	Tograí fiontair ghnó a éascú (lena n-áirítear innealtóireacht éadrom/déantúsaíocht éadrom, lóistíocht/tithíocht stórasaithe, fiontair sheirbhísbhunaithe) gan forbairt mhiondíola ar thailte criosaithe BE2 a áireamh. <ul style="list-style-type: none"> • Rochtain a chur ar fáil ar Bhóthar an N15/Dún na nGall trí na pointí rochtana atá sonraithe ar an léarscáil criosaithe úsáide talún. • A áirithiú go gcosnófar taitneamhacht chónaitheach na limistéar cónaithe tadhlach lena n-áirítear maoláin chomhshaoil a sholáthar le tírdhreachú/plandáil oiriúnach idir forbairtí tráchtála agus limistéir chónaithe thadhla.

19.7 Iompar agus Soghluaisteacht Oiriúnach

19.7.1 Réamhrá/Príomhcheisteanna

Tá sé ríthábhachtach córas iompair atá sábháilte, inbhuanaithe, feidhmiúil agus áisiúil a sholáthar a nascann príomhfhoinsí le cinn scríbe chun baile atá láidir ó thaobh na heacnamaíochta agus bríomhar go sóisialta a chruthú agus a bhfuil ardchaighdeán beatha ann. Faoi láthair tá an soláthar iompair i mBealach Féich/Srath an Urláir dírithe ar bhóithre den chuid is mó agus bíonn roinnt saincheisteanna ag baint leis, lena n-áirítear:

- Brú tráchta a eascraíonn as trácht straitéiseach a thrasnaíonn an baile feadh aiseanna N15/N13 agus ardleibhéil spleáchais ar charranna.
- Spleáchas ar charranna agus leibhéil ísle siúil agus rothaíochta.
- Easpa áiseanna do choisithe ar Ascaill Dhroim Bhó agus ar Bhóthar an Ghailfchúrsa.
- Easpa cosáin leanúnacha i gceantair áirithe (e.g. Lána an tSéipéil, Bóthar Leitir Ceanainn, Bóthar na Truisce).

- Áiseanna trasnaithe do choisithe neamhleora ag príomhacmhail (e.g. N15/Arda Radharc an Bhaile, Bóthar an N15/Bóthar Ghleann Finne, an N15/Bóthar na gCaiseán agus ar Bhóthar Leifear soir ó Millbrae).
- Easpa ginearálta lánaí rothaíochta tiomnaithe agus páirceáil rothar.
- Easpa seirbhísí iompair phoiblí laistigh de limistéir uirbeacha.
- Drochnascacht idir Bóthar Ghleann na Finne agus Bóthar Dhún na nGall agus idir Lána Cúil agus Príomhshráid Bhealach Féich.
- Scrogaill tráchta/plódú tráchta ag Bóthar an N15/Glenfinn, bóthar N15/Cnó na gCnó, Ascaill an N15/Drumboe, Cúinne McClays agus Millbrae go háirithe ag amanna buaicshruthaithe/scoile.
- Brú tráchta a bhaineann le himeachtaí ag an Mart, agus Ionad Ghleann na Finne.
- Easpa páirceála gar do thuaisceart Phríomhshráid Bhealach Féich.
- Easpa áiseanna páirceála bus/fág síos i gcoitinne.
- Easpa áiseanna coisithe ar Bhóthar an Chúrsa Gailf.
- Brú tráchta/saoráidí rothaíochta do choisithe neamh-leordhóthanacha agus tréscailteacht lag laistigh de i gCeantar Bóithre Neamhnaigh/An Trosca.

19.7.2 TEN-T Tionscadal Feabhsúcháin Bealaí Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall (PRIPD TEN-T)

Soláthroidh Cuid 1 den tionscadal bóithre straitéiseacha TEN-T PRIPD ailíniú nua ar an N15/N13 leis an Iarthuaisceart agus an ceantar uirbeach agus nascbhóthar chuig Bealach Féich/Srath an Urláir. Agus sin á dhéanamh, beidh buntáistí suntasacha ag baint leis, lena n-áirítear nascacht straitéiseach agus réigiúnach níos fearr, sábháilteacht ar bhóithre, deireadh a chur le trácht straitéiseach/plódú tráchta a mhaolú, deiseanna feabhsaithe do rothaíocht siúil agus d’iompar poiblí, timpeallacht uirbeach níos tarraingte agus caighdeán maireachtála níos fearr. Dá bhrí sin, soláthraíonn an plean forbartha níos leithne agus an Plean baile seo an beartas pleanála agus an creat spásúil is gá chun tacú leis an tionscadal rithábachtach seo agus é a sheachadadh, lena n-áirítear na tailte riachtanacha a chur in áirithe.

19.7.3 Soghluaisteacht Inbhuanaithe

Go traidisiúnta, tá pleanáil iompair dírithe ar réitigh atá bunaithe ar bhóithre ar shaincheisteanna iompair (e.g. lánaí tráchta breise, lánaí casta ar dheis, bóithre fóirithinte etc.). Mar sin féin, tacaíonn beartas rialtais agus dea-chleachtas pleanála go réamhghníomhach anois le soghluaisteacht inbhuanaithe agus modhanna taistil gníomhacha (e.g. siúl, rothaíocht agus iompar poiblí) mar réitigh lárnacha iompair. I ndáil leis sin, aithníonn NPF soghluaisteacht inbhuanaithe mar Thorthaí Straitéiseach Náisiúnta agus tá sé mar aidhm ag RSES feabhas a chur ar bhonneagar gníomhach taistil, tús áite a thabhairt do rothaíocht siúil agus tréscailteacht i mbailte agus i sráidbhailte agus an daonra a uasmhéadú atá gar do lárionaid chomharsanachta/ceantair agus nóid iompair phoiblí. *Taisteal Níos Cliste: Todhchaí Inbhuanaithe Iompair* Leagtar béim i *mBeartas Iompair Nua d’Éirinn 2009-2020* ar an ngá atá le laghdú a dhéanamh ar an éileamh iomlán ar thaisteal trí dhlúthfhorbairt agus trí thacú le rothaíocht siúil agus iompar poiblí. Ina theannta sin, aithnítear go ginearálta nach mór do bhonneagar taistil gníomhach rathúil a bheith sábháilte, díreach/áisiúil, inléite agus tarraingteach agus leithscartha nuair is féidir. Aithnítear freisin gur féidir le haistriú módach chuig modhanna taistil inbhuanaithe/gníomhacha a bheith mar thoradh freisin ar an gcomhshaol inlámhsithe (e.g. níos lú truailliú torainn agus tráchta), tairbhí sláinte, sóisialta agus áineasa.

Léiríonn droichead coisithe nua na Finne agus na siúlóidí cois abhann a bhaineann leis an acmhainneacht a bhaineann le hinfreastruchtúr gníomhach taistil dá leithéid. Tá deiseanna suntasacha nua ann freisin chun foinsí agus cinn scríbe a nascadh go hinbhuanaithe (e.g. pobail

chónaithe le réimsí fostaíochta, oideachais, miondíola, seirbhísí agus bonneagair agus taitneamhachtaí pobail/caitheamh aimsire) trí bhonneagar taistil gníomhach nua/feabhsaithe lena n-áirítear cosáin nua/feabhsaithe, bonneagar nua rothaíochta, agus bonneagar taistil gníomhach lasmuigh de bhóthar, a leagtar amach sa straitéis úsáide talún/iompair a shonraítear thíos.

Leagtar amach sa *Straitéis agus sa Phlean Gníomhaíochta maidir le hAthghiniúint Bhealach Féich/Srath an Urláir* go háirithe máistirphlean maidir le hartairí glasa idirnasctha a chruthú, lena n-áirítear: ar an sean-Baile Dhún na nGall go Bealach Féich, cuid de líne Iarnróid Bhealach Féich/Srath an Urláir, feadh chonair na habhann agus trí choill Dhroim Bhó go Coláiste Ghleann na Finne agus droichead coisithe nua thar Abhainn na Finne go Coill Dhroim Bhó, rud a chuideodh go mór le taisteal gníomhach. Tharraing an *Straitéis Siúlóide agus Rothaíochta Bhealach Féich/Srath an Urláir* 2012 2012 do na bailte nasctha freisin ar an ngá atá le: líonra siúlóide agus rothaíochta ar ardchaighdeán a chur ar fáil a nascann cónaitheoirí agus cinn scríbe le chéile, sábháilteacht coisithe/rothaíochta a fheabhsú, agus níos mó daoine a spreagadh chun siúl agus rothaíocht.

Chomh maith leis sin, tá comhairleoirí ceaptha ag an Chomhairle chun scrúdú a dhéanamh ar an rogha is oiriúnaí do nasc nua idir Bóthar Ghleann Finne agus Bóthar Dhún na nGall chun feabhsúcháin do choisithe a chumasú ar Shráid Ghleann Finne, feabhas a chur ar an rochtain áitiúil idir na bóithre seo agus an scrogall tráchtá atá ann cheana ag aomhal Shráid Ghleann Finne/Bóthar Dhún na nGall a bhaint. Idir an dá linn, leanfaidh an plan ar aghaidh ag cur bealach Thionscadal Nasc Mulrines ceadaithe in áirithe mar bhealach chun nasc den sórt sin a bhaint amach.

Tá an Chomhairle ag scrúdú roghanna faoi láthair chun feabhas a chur ar bhonneagar coisithe agus rothaíochta agus ar shreabhadh tráchtá i gceantar Bhóthar Neamhnaí/an Troisc, rud a chuirfidh feabhas ar thréscailteacht fhoriomlán sa réimse seo. Tá an próiseas pleanála riachtanach curtha i gcrích do thionscadail chun cosáin nua, trasrian coisithe agus páirceáil a chur ar fáil ar Millbrae agus droichead coisithe nua agus cosáin nasctha thar Burn Durnett ar Bhóthar na an Troisc.

Tá sé tábhachtach freisin go gcuirfidh ceantair chónaithe nua naisc dhíreacha/áisiúla, inléite agus tarraingteacha ar fáil d'fhorbairtí atá ann cheana agus atá beartaithe agus do sheirbhísí agus áiseanna áitiúla. I ndáil leis an méid sin, sainathnódh naisc amach anseo sa straitéis iompair/soghluaisteachta inbhuanaithe, agus ar an léarscáil criosaithe úsáide talún a ghabhann leis an bPlean Gníomhaíochta Áitiúil.

Ina theannta sin, aithnítear go bhfuil soláthar an dá phointe luchtaithe feithiclí leictreacha do chuariteoirí ag suíomhanna a bhfuil rochtain ag an bpobal orthu rithábhachtach le haghaidh iompar príobháideach inbhuanaithe agus dá bhrí sin tacófar leis an bplean.

D'ainneoin an chomhairliúcháin agus an taighde a rinneadh chun tosaíochtaí iompair an Phlean seo a shainaithint, chuirfeadh ullmhú Plean Iompair Áitiúil níos mionsonraithe do Bhealach Féich/Srath an Urláir uirlis bhreise fianaisebhunaithe thábhachtach ar fáil chun inter alia: tuiscint a fháil ar phatrúin taistil agus ar sheirbhísí reatha, anailís mhionsonraithe a chur ar fáil ar phríomh-shaincheisteanna agus ar phríomhdheiseanna, príomhchuspóirí iompair a bhunú, roghanna iompair a shainaithint agus a mheasúnú, agus idirghabhálacha a cheapadh maidir le taisteal gníomhach, iompar poiblí agus straitéisí bóithre chun na cuspóirí sin a bhaint amach. Dá bhrí sin, tá sé mar chuspóir ag an bplean sin plean den sórt sin a ullmhú.

Saincheisteanna Páirceála agus Iompair Eile.

Aithnítear níos mó agus níos mó gur minic gurb é an cur chuige bainistíochta forbartha traidisiúnta i leith soláthar páirceála nua a bhaineann le méid/cineál forbartha ná patrún forbartha a bhfuil dlús íseal/carr faoi cheannas aige, rud a dhéanann dochar do chruthú lár baile dlúth/comhdhlúite, atá

neamhdhíobhálach do choisithe agus tarraingteach. Thug sé faoi deara freisin go mbaineann lár baile Bhealach Féich agus Srath an Urláir araon tairbhe as acmhainneacht bhreise i gcarrchlóis atá ann cheana féin agus go mbíonn na hionaid laistigh d’achar siúil agus rothaíochta na gceantar cónaithe atá ann cheana féin. Dá bhrí sin, tugann sé sin eolas do chur chuige ginearálta nach mbreathnaítear ach ar thogra páirceála i limistéir chroílár uirbeach críosaithe in imthosca eisceachtúla lena n-áirítear páirceáil shlán agus tharraingteach d’fhorbairtí cónaithe i gcomhréir leis an Lámhleabhar Dearaidh Uirbigh, agus páirceáil le haghaidh forbairtí tráchtála i gcás nach féidir leis an acmhainneacht spártha atá ann cheana féin freastal ar pháirceáil den sórt sin in aice láimhe ar an tsráid nó spásanna páirceála a bhfuil rochtain ag an bpobal orthu agus ar shlí eile go bhfuil sé ag teacht le cuspóirí lár baile an phlean. Seachas sin, beidh gá le páirceáil lasmuigh den chroípháirceáil uirbeach d’fhorbairtí nua de réir Pholasaí T-P-13 den phlean forbartha níos leithne lena n-áirítear soláthar páirceála do dhaoine faoi mhíchumas agus rothaíochta. Ar deireadh, ós rud é go bhfuil candam suntasach de chúiltailte neamhfhorbartha i suíomh inbhuanaithe ag Bealach Féich/Srath an Urláir, tá na príomhphointí rochtana ar na tailte sin curtha in áirithe mar chuid den phlean (Féach léarscáil críosaithe úsáide talún) chun a bhforbraíocht amach anseo a chinntiú.

Straitéis Taistil/Soghluaiseacht Inbhuanaithe le haghaidh Bhealach Féich/Srath an Urláir:

Tá an comhthéacs thuas mar bhonn leis an straitéis fhoriomlán úsáide talún/iompair seo a leanas do Bhealach Féich/Srath an Urláir sa tábla seo a leanas agus sa léarscáil ghaolmhar:

Tábla 19.3 Straitéis Taistil/Soghluaiseacht Inbhuanaithe le haghaidh Bhealach Féich/Srath an Urláir.

Léar scáil Tag.	Láthair/Ainm	Tosaíocht/Cur Síos Tionscnaimh	Buntáistí tábhachtacha
Bóithre Straitéiseacha			
1.	Ginearálta	Alt 1 den TEN-T PRIPD lena n-áirítear ailíniú straitéiseach an N15/N13 agus soláthar an nasc bóthair maidir leis	<ul style="list-style-type: none"> Nascacht Straitéiseach/Réigiúnach Feabhsaithe. Brú Tráchtá Laghdaithe agus Truailliú Aerach. Deiseanna soghluaisteachta inbhuanaithe nua
Soghluaiseacht Inbhuanaithe			
2.	Ginearálta	Foirm dhlúthfhorbartha lena n-áirítear forbairt chónaitheach a aimsiú in aice le poist agus seirbhísí miondíola, oideachais agus pobail.	<ul style="list-style-type: none"> Éileamh taistil laghdaithe. Aistriú módach i dtreo siúil, rothaíochta agus iompair phoiblí a éascú.
3.	Ascaill Dhroim Bhó	Soláthar saoráidí cosaíochta	Nascadh taistil gníomhach feabhsaithe/níos sábháilte go dtí/ó Coláiste Naomh Cholm Chille.
4.	Ascaill Dhroim Bhó chuig Bóthar Dhroim Bó	Soláthar naisc taistil gníomhach	Tréscailteacht fheabhsaithe idir Ascaill Dhroim Bhó agus Coláiste Ghleann na Finne/Bóthar Dhroim Bhó.
5.	Millbrae	Cosán comhroinnte coisithe/rothaíochta ar an taobh thoir, crosaire coisithe ag an gceann thuaidh agus socruithe páirceála cois bóthair nua ar Millbrae.	Nascacht fheabhsaithe/sábháilte d’úsáideoirí bóithre agus do choisithe agus d’úsáideoirí soghonta bóithre idir ceantair chónaithe i Srath an Urláir agus i mBunscoil Mhuire agus in Ionad Ghleann na Finne.

Léar scáil Tag.	Láthair/ Ainm	Tosaíocht/Cur Síos Tionscnaimh	Buntáistí tábhachtacha
6.	An Seiseadh	Nascacht coisithe/rothaíochta thar Burn Daurnett agus cosáin nasctha ghaolmhara (féach PG 21/04).	Nascacht coisithe agus rothaíochta feabhsaithe/sábháilte idir an Seiseadh agus Lár Baile Bhealach Féich.
7.	Bóthar Leitir Ceannainn (N13)	Bonneagar taistil gníomhach lena n-áirítear codanna cosáin ar thaobh thoir theas Bóthair Leitir Ceannainn.	<ul style="list-style-type: none"> • Forbairt suíomhanna chónaithe dlúth NR 1.11 agus NR 1.12 a héascú • Nascacht fheabhsaithe idir ceantair chónaithe ar Bhóthar Leitir Ceannainn agus lár Bhaile Shrath an Urláir/Ionad Ghleann na Finne/bunscoileanna áitiúla.
8.	Lána Séipéal	Taisteal gníomhach agus feabhsaithe páirceála.	<ul style="list-style-type: none"> • Nascacht taistil ghníomhach fheabhsaithe/sábháilte idir ceantar Dhún na nGall agus lár Bhaile Shrath an Urláir. • Socraithe páirceála feabhsaithe.
9.	Bóthar Dhún Mhaoile (Bun Theas)	Críochnú Cosáin	Nascacht taistil ghníomhach fheabhsaithe/sábháilte idir ceantar Bhóthar Dhún na nGall agus lár Bhaile Shrath an Urláir/Ionad Ghleann na Finne/bunscoileanna áitiúla.
10.	Seaniarnród idir Sraith an Urláir agus An Srath Bán	Nasc um thaisteal gníomhach feadh an tSeaniarnróid idir Srath an Urláir agus An Srath Bán Nóta: Taispeántar an Bealach Táscach. Beidh an bealach deiridh roghnaithe trí Phróiseas Roghnaithe Bealaigh Foirmiúil.	<ul style="list-style-type: none"> • Nascacht díreach idir ceantair chónaithe in oirthear Sraith an Urláir agus Bunscoil Naomh Mhuire/ ionad Gleann Fhinne. • Chuid den líonra bealaigh glais amach anseo.
11.	Seaniarnród idir Sraith an Urláir agus Baile Dhún na nGall.	Bealach glas feadh an tseaniarnróid idir Sraith an Urláir agus Baile Dhún na nGall. Nóta: Taispeántar an Bealach Táscach. Beidh an bealach deiridh roghnaithe trí Phróiseas Roghnaithe Bealaigh Foirmiúil.	<ul style="list-style-type: none"> • Nascacht dhíreach idir ceantair chónaithe theas agus limistéir lár bailte. • Cuid den bhealach glas idir Sraith an Urláir agus Baile Dhún na nGall.
12.	Bóthar Millbrae-Neamhnaí chuig Lár an Bhaile Bealaigh Féich.	Feabhsuithe gníomhacha taistil lena n-áirítear feabhsúcháin chosáin agus áiseanna rothaíochta.	<ul style="list-style-type: none"> • Nascacht taistil ghníomhach fheabhsaithe/sábháilte idir pobail chónaithe theas agus Ionad Bhaile Bhealach Féich agus Ionad Ghleann na Finne agus Bunscoileanna Shrath an Urláir. • Lúb fóillíochta feabhsaithe thart timpeall ar Bhealach Féich/Srath an Urláir.
13.	Bóthar Neamhnaí agus ceantar	Feabhsaithe taistil gníomhach.	<ul style="list-style-type: none"> • Tréscailteacht fheabhsaithe lár an bhaile • Sábháilteacht coisí/rothaí feabhsaithe.

Léar scáil Tag.	Láthair/Ainm	Tosaíocht/Cur Síos Tionscnaimh	Buntáistí tábhachtacha
	Bóthair An Troisc		
14.	Droichead Coisí Abhainn na Finne	Nasc fóillíochta go Coill Dhroim Bó.	Nasc díreach idir Phríomhshráid Bhealach Féich agus Coill Dhroim Bhó
15.	Ginearálta	Soláthar/feabhsú de réir mar is gá ar líonra eile siúlóidí agus rotharbhealaí a aithnítear ar shlí eile ar an léarscáil criosaithe talamhúsáide.	Nascacht fheabhsaithe idir pobail chónaithe reatha agus nua agus fostaíocht, seirbhísí miondíola agus pobail/caitheamh aimsire agus áiseanna.
16.	Bóthar Cúrsa Gailf	Síneadh Cosáin	Nascacht coisí feabhsaithe chuig saoráid spóirt áitiúil (Club Gailf Bhaile Féich).
17.	Ais N15 trí Bhealach Féich agus Srath an Urláir	Feabhsaithe taistil gníomhach ginearálta (m. s. soláthar croisire coisí breise)	Feabhas a chur ar thréscailteacht agus sábháilteacht nascacht taistil ghníomhach.
Soghluaitseacht Inbhunaithe agus Bóthire Áitiúla			
18.	Sráid Gleann Fhinne agus Bóthar Dhún na nGall	<ul style="list-style-type: none"> Feabhsaithe coisí ar Shráid Gleann Fhinne. Nasc nua cumasúcháin idir Sráid Ghleann na Finne agus Bóthar Dhún na nGall <p>Nóta: Tá an nasc atá ceadaithe faoi láthair Mulrine mapáilte ach tá Próiseas Roghnúcháin Roghanna chun an réiteach is fearr is féidir a aithint idir lámha faoi láthair.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nascacht coisithe agus rothaíochta feabhsaithe/sábháilte idir ceantar bóthair Ghleann na Finne agus lár an bhaile. Nascacht fhoriomlán níos fearr idir Bóthar Ghleann na Finne agus ceantair Bhóthar Dhún na nGall.
19.	Millbrae/N15	Feabhsaithe ar acomhal Millbrae/N15, agus an pháirceáil atá ann faoi láthair a athchumrú.	<ul style="list-style-type: none"> Sábháilteacht fheabhsaithe, Saoráidí coisithe feabhsaithe. Brú tráchta laghdaithe.
20.	Bóthar an Troisc chuig Bóthar Dhún na nGall	Nasc faoi stiúir an fhorbróra (lena n-áirítear bóithre, cosáin agus bonneagar rothaíochta) idir Bóthar Throsc agus Bóthar Dhún na nGall trí Láithreán Deise 2.	Nascacht feabhsaithe coisithe, rothaíochta agus feithicleach idir Bóthar na Truisce agus Bóthar Dhún na nGall.
21.	Droichead Louge	Droichead athsholáthair le háiseanna oiriúnacha feithicle, coisithe agus rothaíochta, ach an dearadh deiridh ar Chuid 1 TEN-T	Nascacht coisithe, rothaíochta agus feithiclí áitiúla feabhsaithe/sábháilte.

Léar scáil Tag.	Láthair/Ainm	Tosaíocht/Cur Síos Tionscnaimh	Buntáistí tábhachtacha
		PRIPD a ghlacadh san áireamh.	
Páirceáil/Bainistíocht Tráchta			
22.	N15 (Ó chomhartha teorann luais 80kph ag an gceann thiar de Bhealach Féich/Srath an Urláir go comhartha luasteorann 60kph Chabraí)	Saoráidí Taistil Gníomhacha a Sholáthar	Bonneagar taistil gníomhach feabhsaithe agus tairbhí sábháilteachta gaolmhara.
23.	Lána Cúil	Soláthar páirceála amach ó charranna bóthair mar chuid de straitéis níos leithne chun áiteanna a dhéanamh laistigh de Phlean Athnuachana agus Gníomhaíochta Shrath an Urláir Bhealach Féich.	<ul style="list-style-type: none"> Bainistíocht tráchta feabhsaithe. Tréscaoileacht coisithe feabhsaithe.
24.	Ionad Gleann Finne	Páirceáil bhreise/ró-shreabhadh chun freastal ar imeachtaí, ar a n-áirítear páirceáil dhé-úsáide laistigh d'fhorbairtí atá ann cheana féin nó cinn úra sa todhchaí.	<ul style="list-style-type: none"> Bainistíocht tráchta feabhsaithe. Brú tráchta laghdaithe.
25.	Páirceáil bus	Soláthar láithreach ginearálta páirceála bus i mBealach Féich/Srath an Urláir.	Laghdaigh brú tráchta ag eascairt as pháirceáil bus mí-oiriúnach.
26.	Lár Bhaile Bhealach Féich	Soláthar bá lódála.	<ul style="list-style-type: none"> Cosc a chur le pairceáil feithicle ar an chosán. Brú tráchta laghdaithe.

Leagtar amach thíos na cuspóirí agus na beartais chun aghaidh a thabhairt ar na saincheisteanna iompair thuasluaite, agus chun an straitéis thuasluaite maidir le hiompar talún/soghluaisteacht inbhuanaithe do Bhealach Féich/Srath an Urláir a chur chun feidhme.

Cuspóir

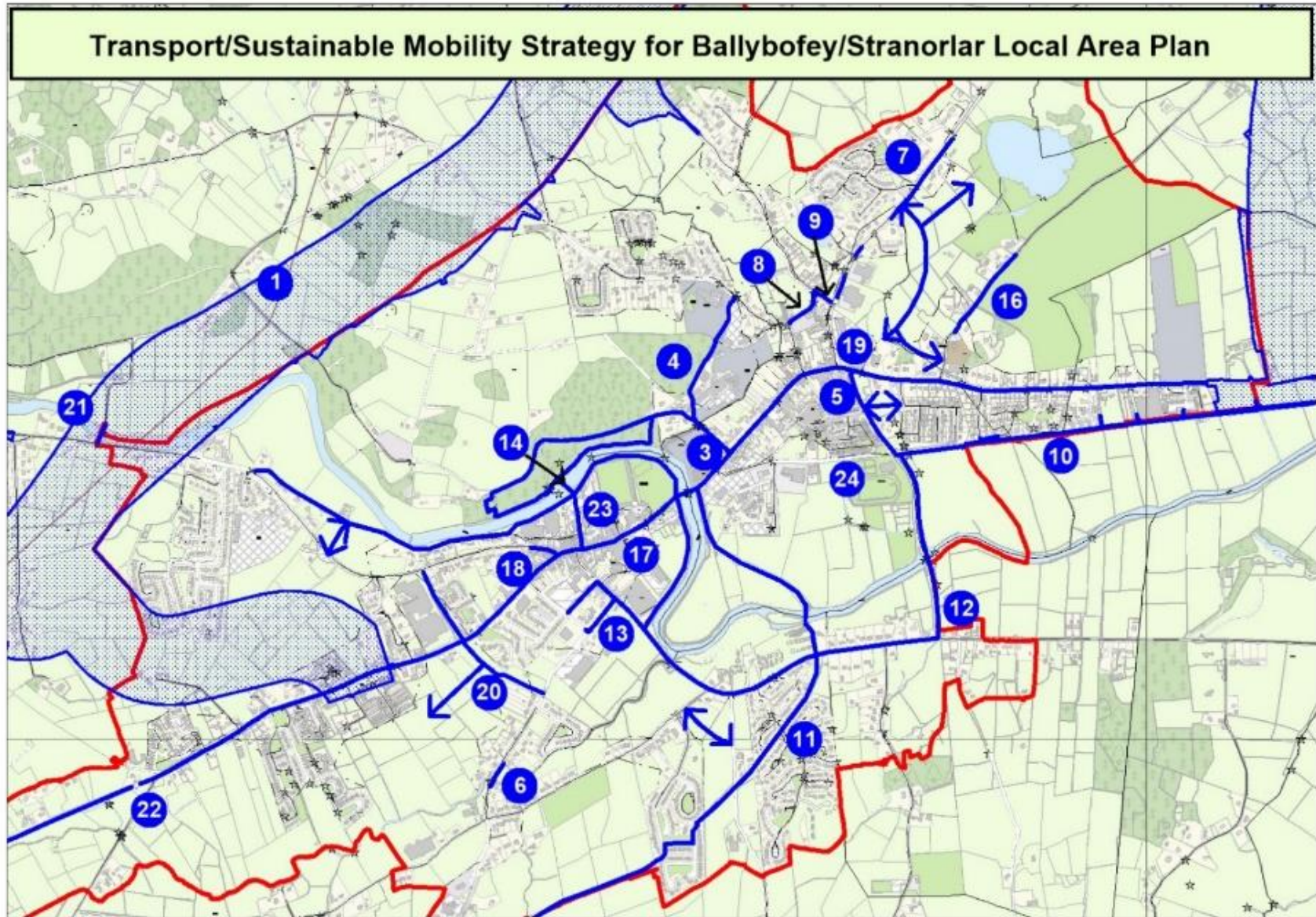
BS-T-0-1

Má bhíonn aon choimhlint indlúite nó dealraitheach ann idir, ar thaobh amháin, Cuspóirí, Beartais agus/nó forálacha an Phlean Ceantair Áitiúil ina ndéantar foráil d'fhorbairt Alt 2 den Tionscadal Feabhsúcháin Bealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall (PRIPD TEN-T) agus, ar an taobh eile, aon Chuspóirí, Beartais agus/nó forálacha eile den Phlean Ceantair Áitiúil, beidh tosaíocht ag na Cuspóirí, Beartais agus Forálacha sin a dhéanann foráil d'fhorbairt an GTE-I PRIPD thar gach foráil nó aon fhoráil eile den Phlean Ceantair Áitiúil agus ar aon fhoráil eile den Phlean Ceantair Áitiúil déanfar

	forálacha nó Cuspóirí eile a léamh agus a fhorléiriú mar fhorálacha atá faoi réir cibé méid de na Cuspóirí, de na Beartais agus de na forálacha atá sa Plean seo a dhéanann foráil d'fhorbairt PRIPD TEN-T, agus ní sárú ar aon slí ábhartha iad.
BS-T-O-2	Na tionscadail atá liostaithe i dTábla a sheachadadh? an Straitéis Iompair/Soghluaisteachta Inbhuanaithe thuas.
BS-T-O-3	Déan iarracht Plean Iompair Áitiúil mionsonraithe a ullmhú do Bhealach Féich/Srath an Urláir le linn shaolré an phlean de réir na Treorach ábhartha um Dhea-Chleachtas Náisiúnta.

Policies

BS-T-P-1	<p>Is beartas de chuid na Comhairle é tacú le forbairt, leathnú agus feabhsú cuí ghréasán TEN-T agus é a éascú laistigh de cheantar Bhealach Féich/Srath an Urláir faoi réir breithnithe comhshaoil, sábháilteachta agus pleanála eile. I ndáil leis sin, is beartas sonrach de chuid na Comhairle é an méid seo a leanas a dhéanamh:</p> <p>a) Dul chun cinn agus an Tionscadal Feabhsaithe Bealaí Tosaíochta TEN-T a chur i gcrích/a chur i bhfeidhm i ndeireadh na dála, Dún na nGall i mBealach Féich/Srath an Urláir mar cheann a bhfuil ríthábhacht straitéiseach ag baint leis do Dhún na nGall faoi réir na gceaduithe reachtúla riachtanacha a bheith deonaithe le haghaidh an chéanna agus faoi réir théarmaí agus choinníollacha aon cheaduithe dá leithéid (má dheonaítear iad).</p> <p>b) An chonair bealaigh is fearr a fhorchoimeád do Chuid 1 den Tionscadal Feabhsúcháin Bealaí Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall laistigh de Bhealach Féich/Srath an Urláir mar atá léirithe ar an Léarscáil Criosaithe chun críocha an tionscadail agus na saoráidí coimhdeacha chun freastal ar an gcéanna agus gan ligean d'fhorbairt eile laistigh de na dorchlaí sin i gcás ina bhféadfadh forbairt den sórt sin dochar a dhéanamh do chur i gcrích/cur chun feidhme an tionscadail sin.</p> <p>c) Aon fhorbairt a bhaineann le Tionscadal Feabhsúcháin Bealaí Tosaíochta TEN-T a éascú, Dún na nGall laistigh de Bhealach Féich, Srath an Urláir laistigh de thailte atá criosaithe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • TEN-T PRIPD/ Forbairt Bunaithe. • TEN-T PRIPD/ Suíomh Deise. • TEN-T PRIPD/Túaithe/Talmhlaíocht. • TEN-T PRIPD/ Spás Oscailte agus Fóillíocht.
-----------------	---

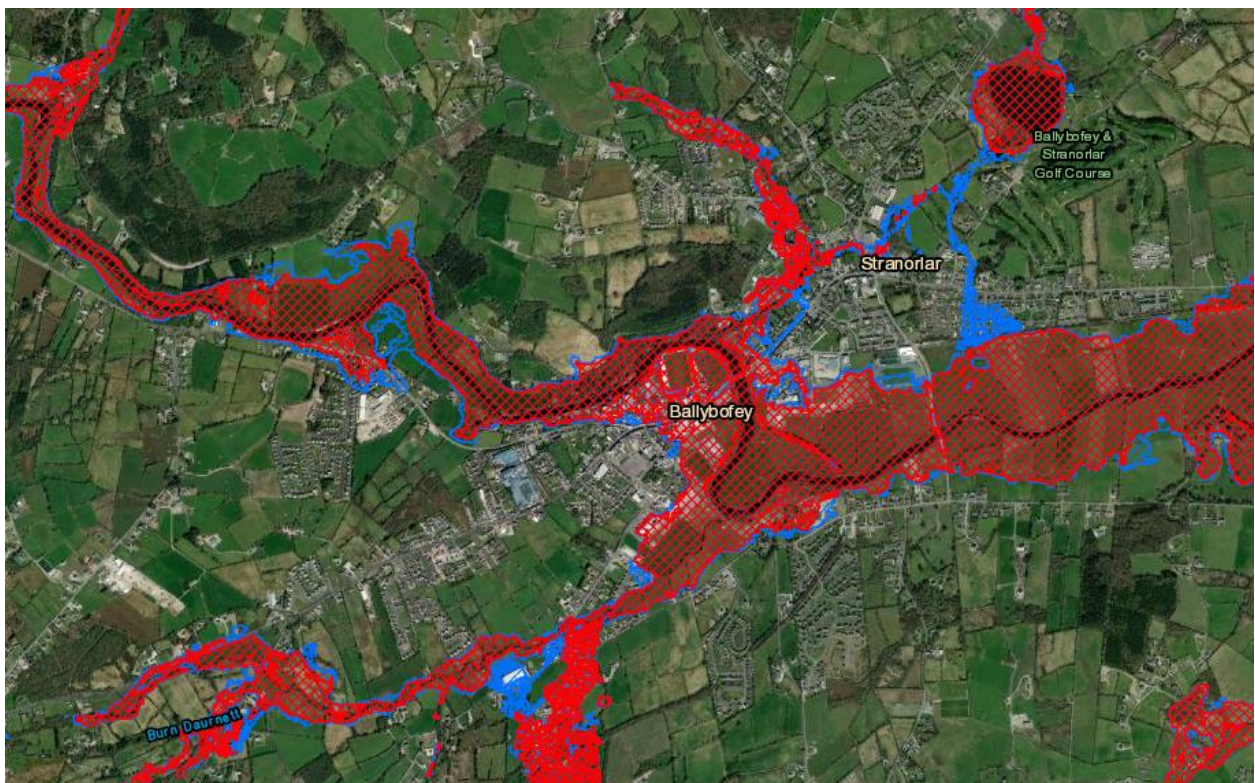

19.8 Tuilte

Tá Bealach Féich/Srath an Urláir suite laistigh de dhobharcheantar na Finne, a ritheann go dlúth siar go soir tríd an limistéar uirbeach agus tá roinnt craobh-aibhneacha ag gabháil léi, lena n-áirítear go háirithe sruthanna Burn Daurnett, na sruthanna gan Ais/Cill Rois agus an Mhullach Garbhaire.

Tá clár náisiúnta CFRAMS an OPW mapáilte, agus aithníodh bearta chun baol tuilte a bhainistiú i gceantair áirithe lena n-áirítear Bealach Féich/Srath an Urláir. Léiríonn an léarscáiliú gaolmhar atá ar fáil ar floodinfo.ie:

- Clúdaíonn Crios Tuilte A (i.e. 1:100 bliain/1 % limistéar baol Tuilte Dóchúlachta Bliantúil) cuid shuntasach de limistéar an phlean, lena n-áirítear ceantair ó dheas den Bhóthar Iarnróid agus feadh Burn Daurnett.
- Clúdaíonn Crios Tuilte B (m. sh. 1:1000 bliain/1% Sárú Bliantúil dóchúlacht limistéir baol tuile) cuid suntasach de Lár an Bhaile Bealaigh Féich.

Figiúr 19.2 Cás Ard-Dheiridh sa Todhchaí Crios Tuile A agus Crios Tuilte B

Glacann Treoirlínte 2009 maidir le Bainistiú Priacal Tuile cur chuige réamhchúraim i leith tuilte agus leagtar amach cur chuige seicheamhach lena n-áirítear: forbairt atá i mbaol tuilte a sheachaint, forbairt úsáide talún a ionadú i gcás nach féidir é a sheachaint, údar a thabhairt le húsáid bheartaithe talún i gcúinsí straitéiseacha nuair nach bhfuil seachaint/ionadú indéanta agus aon riosca iarmharach tuile a mhaolú. Aithnítear sna treoirlínte ordlathas na limistéar riosca i gcás tuilte agus na cineálacha forbartha atá inghlactha sa chás céanna, eadhon:

- Crios Tuilte A: Forbairt atá Comhoiriúnach d’Uisce (e.g. spás oscailte, spóirt faoin aer agus áineas)
- Crios Tuilte B: Níos lú Forbairt Leochaileach (e.g. Miondíol, fóillíocht, trádstóráil, tráchtála)
- Crios Tuilte C: Ardfhorbairt Leochaileacha (e.g. Teaghaisí, Infreastruchtúr Riachtanach, Scoileanna)

Leagtar amach i gcaibidil 8.4 den Phlean Forbartha níos leithne polasaithe cuí bainistithe riosca i gcás tuilte don chontae ar fad, lena n-áirítear Bealach Féich/Srath an Urláir de réir na dTreoirínte thuas. Ina theannta sin, i gcomhréir leis na treoirínte seo, déantar an méid seo a leanas go sonrach leis an bPlean Baile sin:

- Ní dhéantar foráil ach do chineálacha cuí forbartha atá comhoiriúnach le huisce i gCrios Tuile A trí na ceantair seo a chríosú Spás Tuaithe/Talmhaíochta agus Oscailte agus Áineas.
- Éascaíonn forbairt lár bailte a úsáidtear go measctha lena n-áirítear forbairt chónaitheach laistigh de Chrios Tuile B laistigh de chuid de lár bhaile Bhealach Féich agus Shrath an Urláir de réir tástála fírinneithe plean forbartha mar chuid den Mheasúnú Straitéiseach Riosca i gCás Tuilte den phlean forbartha níos leithne mar go bhfuil an limistéar seo, inter alia, riachtanach chun athghiniúint agus leathnú lár na lonnaíochta uirbí a éascú.

Tá sé mar aidhm ag Scéim Faoisimh Tuile Bhealach Féich/Srath an Urláir scéim a aithint, a dhearadh agus a chur ar fáil chun baol tuile a mhaolú sa dá bhaile. Ní mór don scéim a bheith inghlactha don phobal ó thaobh na teicneolaíochta, na sochaí, an chomhshaoil agus na heacnamaíochta de agus caithfidh sí caighdeáin Threoir an AE maidir le Tuilte a chomhlíonadh freisin.

Tá an scéim inmharthana a sainaithníodh mar chuid de staidéar náisiúnta CFRAM (2018) faoi réir measúnú ar leibhéal an tionscadail faoi láthair. Cuimsíonn sé den chuid is mó tógáil cosaintí crua agus oibreacha gaolmhara in áiteanna laistigh de na bailte agus na ceantair máguaird, go príomha ar bhruacha na ndobharlach seo a leanas: Finn, Burn Durnett, An Gabhlán, Carraig Mhic Craith, An Seiseadh, Cooladawson, Trian an Mhuilinn, Machaire Rátha, agus Loch Alaan chomh maith leis na sruthchúrsaí a bhaineann leo.

Tá sainaithint na mbeart tosaíochta ar siúl faoi láthair mar chuid den mheasúnú ar leibhéal an tionscadail agus lorgófar na toilithe pleanála ábhartha a luaithe a bheidh siad críochnaithe. D'oibrigh foireann an tionscadail go réamhghníomhach le tionscadail chongaracha chun dúshláin a bhaineann le tuilte a shárú agus chun comhthairbhí a bhaint amach agus de réir mar a théann an scéim chun cinn chun comhéadain nua agus atá ann cheana a fhorbairt, cuirfear san áireamh, nuair is féidir.

Beartas

BS-F-P-1

Tacú agus éascú le cur i bhfeidhm Scéim Faoisimh Tuile Bhealach Féich/Srath an Urláir faoi réir cheanglais na Treorach um Ghnáthóga.

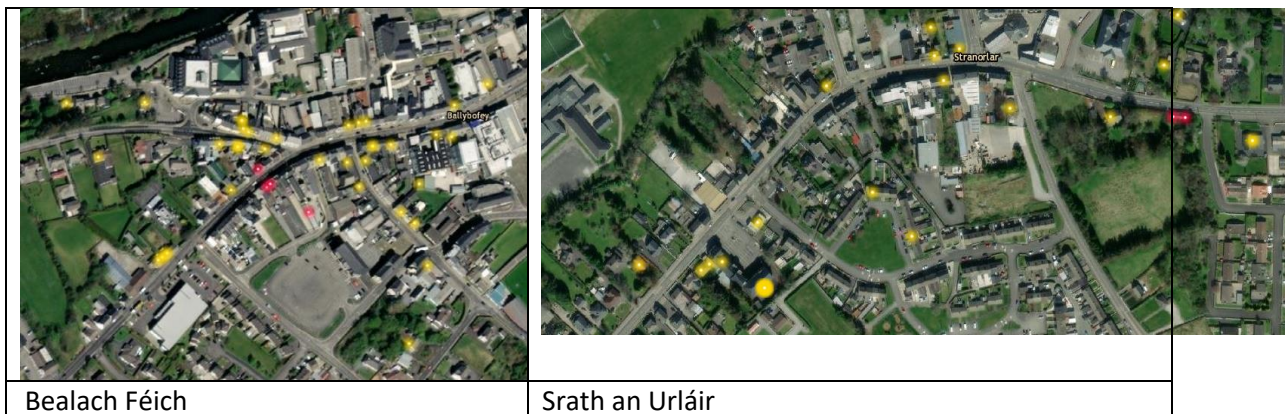
19.9 Athnuachan Uirbeach agus Forbairt Lár Baile

Tá sé ríthábhachtach timpeallacht uirbeach atá bríomhar ar bhonn sóisialta agus eacnamaíoch, ilfheidhmeach, tarraingteach ó thaobh amhairc de agus inrochtana go hinbhuanaithe a chruthú chun acmhainn fhoriomlán Bhealach Féich/Srath an Urláir a neartú agus chun a ról mar Thiománaí Fáis Contae a chomhlíonadh i gcomhthéacs an phlean forbartha níos leithne.

Faoi láthair, cuireann an dá Bhaile seirbhís láidir miondíola, fáilteachais agus seirbhísí ar fáil do Ghleann na Finne agus níos faide i gcéin, lena n-áirítear: siopa na Roinne Íocónach McElhinney (a chuireann ionad miondíola ceann scríbe ar fáil le seachthairisc shuntasach eacnamaíoch áitiúil), siopaí miondíola áise náisiúnta agus ilnáisiúnta, áiseanna cultúrtha (e.g. Ionad Halla Butt/Ionad Ealaíon Balor), 3 óstán mhóra, roinnt bialanna agus tithe poiblí caifé, agus réimse leathan d'ionaid agus seirbhísí miondíola níos lú. Chomh maith leis sin, taispeánann Príomhshráid Bhealach Féich, Sráid Navenny, agus cuid de Phríomhshráid Shrath an Urláir, struchtúr uirbeach réasúnta láidir agus sráid-dreacha le tuiscint mhaith ar imfhálú le go leor foirgneamh de charachtar dúchasach. Chuige sin, tá sé tábhachtach go leanann an Plean ar aghaidh ag éascú miondíolta, fáilteachais, seirbhísí agus riachtanais chultúrtha an bhaile.

Mar sin féin, d’ainneoin na bpríomhshócmhainní sin, tá roinnt príomhdhúshláin agus saincheisteanna maidir le hathghiniúint uirbeach/lárionad baile soiléir, eadhon:

- **Folúntas agus Díothú:** Tá ardfholúntas tráchtála agus cónaithe i lár an bhaile agus tá sé thar a bheith forleathan timpeall Phríomhshráid Bhealach Féich, Sráid Navenny, Sráid Ghleann Finne, Láithreán Ithe ar Phríomhshráid Shrath an Urláir agus an taobh thoir de. Ní hamháin go mbaineann sé seo ó chuma fhisiceach agus ó inmhharthanacht an bhaile, ach bíonn tionchar aige freisin ar inmhharthanacht tráchtála na bhforbairtí atá ann cheana agus díspreagann sé tuilleadh infheistíochta.

Fíor 19.3 Airíonna Folamh agus Tréigthe Laistigh de Bhealach Féich/Srath an Urláir (GeoEolaire Foinse)

- **Brú Tráchtá:** Tá brú tráchtá suntasach ar lár an bhaile ar feadh na n-aiseanna N15/13 agus acomhail thábhachtacha (e.g. Príomhshráid Bhealach Féich le Sráid Ghleann Finne, Sráid Navenny agus Bóthar Chestnut agus ag Cúinne McClay) a d’eascair líon mór tráchtá straitéisigh agus spleáchas ginearálta ar an gcarr. Bíonn tionchar diúltach aige sin ar chaighdeán na beatha, ar inmhharthanacht ghnó áitiúil agus ar chuma amhairc an bhaile.
- **Timpeallacht uirbeach do choisithe atá faoi cheannas na feithicle:** Cé go bhfuil feabhas tagtha ar bhonneagar choisithe le blianta beaga anuas, tá cuid shuntasach den bhaile mór chun tosaigh ó thaobh cúrsaí sóisialta agus amhairc de, rud a chuireann bac ar thaisteal gníomhach agus ar an mbailedhreach agus ar an gcaighdeán maireachtála ina iomláine.
- **Easpa Spás Cathartha Lárnach/Drochreacht Poiblí:** Níl spásanna sibhialta lárnacha ag ionad Bhaile Bhealach Féich agus Bhaile Shrath an Urláir do dhaoine bualadh le chéile agus idirghníomhú go sóisialta iontu, imeachtaí a óstáil agus pointe fócasach inaitheanta agus tarraingteach don bhaile a léiriú. Ina theannta sin, cé go mbaineann Príomhshráid Bhealach Féich agus Príomhshráid Shrath an Urláir tairbhe as cosáin leanúnacha agus go mbainfeadh an ceantar seo tairbhe shuntasach as feabhsuithe ar réimse an phobail, lena n-áirítear: tírdhreachú crua agus bog, plandáil, suíocháin etc.
- **Easpa Spáis Glais Uirbeach:** Aithníodh sa chomhairliúchán poiblí do Straitéis Athnuachana Bhealach Féich/Srath an Urláir gur easnamh suntasach é an easpa páirce poiblí. Chuirfeadh soláthar spáis ghlais ar ardchaighdeán le caitheamh aimsire éighníomhach agus gníomhach laistigh den chroílár uirbeach áis thábhachtach áineasa agus amhairc ar fáil, chuirfeadh feabhas ar bheocht fhoriomlán na mbailte dúbailte, agus mheallfaí cuairteoirí chuig na bailte sin.
- **Cúltailte neamhúsáidte:** Cé go bhfuil lárcheantar ard-dlúis uirbeach i lár Bhaile Bhealach Féich ar Bóthar Chestnut, ó thuaidh den lána Cúil agus ar chúl Phríomhshráid Shrath an Urláir, tá siad fós sách tearcúsáidte le haghaidh suíomh lár an bhaile.
- **Easpa nascachta díri idir Ionad Bhaile Bhealach Féich agus Coill Dhroim Bhó:** Is ionann coillte Dhroim Bhó agus sócmhainn áineasa luachmhar agus spás glas atá gar go fisiciúil d’Ionad Bhaile

Bhealach Féich, ach tá a n-úsáidteacht srianta ag an easpa rochtana fisiciúla díri trasna abhainn na Finne.

Tá sé mar aidhm ag an Tionscadal SEED (faoi stiúir Fhoireann Athghiniúna agus Forbartha na Comhairle) dul i ngleic le líon suntasach de na saincheistanna seo trí 3 idirghabháil athnuachana uirbí claochlaitheacha agus ionchruthaitheacha a chur i gcrích i lár Lár Bhaile Bhealach Féich, lena n-áirítear:

- Spás nua sibhialta oscailte inrochtana ilúsáide a chur ar fáil i gcroílár an bhaile do dhaoine bualadh le chéile/bailiú isteach, imeachtaí a óstáil, agus gnólachtaí a dhoirteadh amach ar dhromchla pábháilte tréscailte le tírdhreachú agus suíocháin, ceannbhrat saincheaptha, áisiúlacht don phobal, struchtúr aghaidhe agus ceannbhrat nua do stua siopadóireachta Bhealach Féich agus nasc feabhsaithe leis an gcarrchlós athsholáthair.
- Athchóiriú agus síneadh an tSeanphictiúrlann Ritz (Struchtúr NIAH) lena n-áirítear: athchóiriú an bhloic iontrála oidhreachta, agus spás nua fiontraíochta comhaimseartha agus solúbtha ar chúl.
- Carrchlós athsholáthair úr 2 stór le toilleadh breise ar na tailte go dtí ionad siopadóireachta Bhealach Féich agus ascaill coisithe feabhsaithe a nascann leis an spás cathartha nua thuas.

Figúir 19.4: Tionscadal Athbheochan Uirbeach SEED

Ina theannta sin, d'fhormhuinigh an Chomhairle Straitéis agus Plean Gníomhaíochta Bhealach Féich/Srath an Urláir agus Athghiniúna agus soláthraítear fíis fhadtéarmach agus creat coincheapúil uaimhianach d'athghiniúint 7 bpríomhcheantar uirbeach bunaithe ar straitéisí áitiúla áitiúla lena n-áirítear go leor tograí nuálacha chun aghaidh a thabhairt ar shaincheistanna lár an bhaile agus chun leas a bhaint as deiseanna athnuachana áitiúla. I measc na tograí seo tá, mar shampla:

- Soláthar páirce poiblí atá suite go lárnach (Páirc Phort Láirge) atá tadhlaigh le Lárionad Bhaile Bhealach Féich (tagraíonn Dáilcheantar 5).
- Forbairt nua ar úsáid mheasctha ar an Stáisiún Dóiteáin/Láithreán Diner i Srath an Urláir lena n-áirítear tírdhreachú/oibreacha réimse poiblí agus tithíocht faoi stiúir an phobail (Ceantar 2).
- Mol pobail ilúsáide agus cóiríocht chónaithe inrochtana a chur ar fáil ar shuíomh Scoil Náisiúnta na Sean-Stáite Mhuire (Ceantar 3).
- Feabhsuithe coisithe amach anseo ar Phríomhshráid Bhealach Féich, ar Shráid Navenny agus ar shráid Ghleann Finn agus nascacht feabhsaithe coisithe idir Príomhshráid Bhealach Féich agus lána Cúl (Ceantar 6).

Figúir 19.5 Straitéis Athnuachana agus Pleananna Gníomhaíochta Bhealach Féich/Srath an Urláir

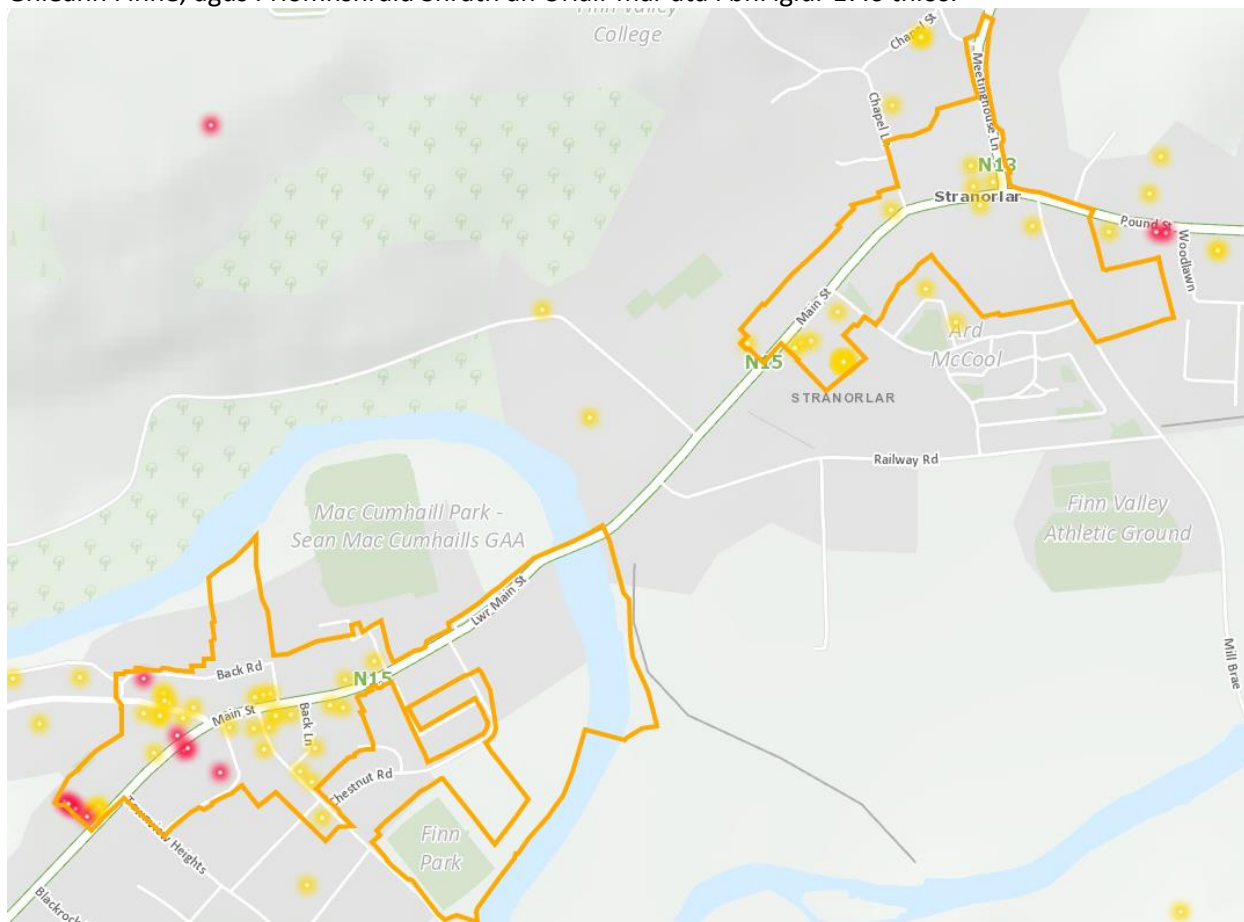
Aithnítear freisin, áfach, gur tograí coincheapúla iad na tograí laistigh den straitéis agus go mbeidh gá le staidéir féidearthachta bhreise, comhairliúchán poiblí leis na geallsealbhóirí ábhartha, agus mionchoigeartú mionsonraithe ar an dearadh. Ina theannta sin, tá go leor de na moltaí athghiniúna ag brath ar chur i gcrích tograí bonneagair cumasaithe eile (e.g. PRIPD TEN-T, nasc malartach idir Bóthar Ghleann na Finne agus Bóthar Dhún na nGall). Maidir leis sin, féadfar na cuspóirí agus na prionsabail áitiúcha laistigh den straitéis a bhaint amach trí na tograí a leagtar amach sa straitéis nó trí thograí malartacha a d'fhéadfadh teacht as staidéar breise, as comhairliúchán breise agus as obair dheartha bhreise.

Dá bhrí sin, soláthraíonn an Plean seo creat beartais solúbtha a thagann leis na cuspóirí agus na prionsabail déanta áiteanna ar leibhéal an cheantair a leagtar amach i Roinn 5.0 den straitéis athghiniúna (lena n-áirítear roghanna malartacha ar na hidirghabhálacha a mholtar ann) ach a bhainistíonn forbairt nua freisin ar bhealach a chosnaíonn na príomhdheiseanna a shainnítear sa straitéis.

Maidir le dul i ngleic le folúntas agus le tréigeadh sa chroílár uirbeach tá réimse tionscnamh agus tacaíochtaí ann anois lena n-áirítear an Chéad Thionscnamh do Lár an Bhaile, Cistí Bailte Croi Conaithe, tacaíochtaí iarfheistithe fuinnimh, tacaíochtaí d'údaráis áitiúla (e.g. Ceannaigh agus Athnuachan, Deisiú agus Léas agus na scéimeanna léasaithe Fadtéarmaí) chun cabhrú le hathchóiriú agus le hathúsáid maoiné lár bailte Folláine agus Tréigthe chun críocha cónaithe agus tráchtála araon. Maidir leis sin, bunaithe ar anailís ar fholúntais agus ar dhí-thréigeadh Geoeolaire agus ar shuirbhéanna allamuigh, sainníodh na réimsí tosaíochta seo a leanas a bhfuil gá acu le

hidirghabhálacha athnuachana uirbí laistigh de Phríomhshráid Bhealach Féich, Sráid Neamhnaí, Sráid Ghleann Finne, agus Príomhshráid Shrath an Urláir mar atá i bhFigiúr 17.6 thíos.

Figiúr 19.6 Réimsí Tosaíochta i nGá le hidirghabhálacha um Athghiniúint Uirbeach.

Meastar go háirithe gur féidir tairbhí suntasacha a bheith ag baint le maireachtáil i lár an bhaile a mhéadú, lena n-áirítear beocht shocheacnamaíoch fheabhsaithe, éascú roghanna tithíochta atá níos inrochtana agus níos neamhdhíobhálaí don aois, úsáid níos mó a bhaint as modhanna gníomhacha taistil (i.e. siúl agus rothaíocht), agus réitigh tithíochta níos inbhuanaithe trí stoc foirgneamh atá ann cheana a athúsáid. Dá bhrí sin, tacóidh an plean seo le tograí le haghaidh athchóiriú agus athúsáid íogair réadmhaoine i lár bailte atá folamh agus tréigthe, lena n-áirítear cónascadh agus leathnú maoine atá ann cheana agus, nuair is cuí, scéimeanna tithíochta uirbeacha nua a chruthú. Is féidir le húsáidí áirithe (e.g. beirbithe agus geallghlacadóirí) tionchar diúltach a imirt ar inmharthanacht agus ar tharraingteacht amhairc lár an bhaile mura ndéantar é a bhainistiú go cúramach. Mar sin Féachann GEN-TC-P-4 le tiúchan níos mó na n-úsáidí sin a sheachaint agus a chinntiú nach mbíonn tionchar acu ar áiseanna cónaithe agus amhairc an cheantair.

D’fhonn a chinntiú go leanfaidh lár an bhaile de bheith ag feidhmiú mar lárionad miondíola, fáilteachais, seirbhíse agus cultúrtha chúlchríoch Ghleann na Finne, tá sé tábhachtach go dtacódh an plean le réimse leathan d’áisiúlacht mhiondíola agus de mhiondíol comparáide, fáilteachas lae agus oíche, seirbhísí gairmiúla agus forbairtí cultúrtha.

Ina theannta sin, de réir an dea-chleachtais dearadh uirbeach agus áit a dhéanamh, meastar gur chóir go ndéanfadh forbairt nua lár an bhaile i mBealach Féich/Srath an Urláir foráil do na nithe seo a leanas: foirgnimh ar ardchaighdeán ailtireachta a chuireann le braistint áite, réimse poiblí d’ardchaighdeán, grán forbartha mín de ghnáth, sráiddhreach/sráiddhreach láidir d’imfhálú (lena n-áirítear línte foirgneamh seanbhuanaithe a chomhlíonadh/a leathnú agus forbairtí 2 stór ar

aghaidheanna sráide a sholáthar), aghaidheanna gníomhacha a chur chun cinn, agus a urramaíonn scála, dearadh agus carachtar an sráidhreacha atá tadhlaigh leis. I ndáil leis an méid sin, meastar go gcuireann na beartais deartha uirbeacha atá i mBeartasTV-P-4 creat beartais deartha uirbeach iomchuí ar fáil chun forbairtí laistigh de lár bhaile Bhealach Féich/Srath an Urláir a threorú. Ina theannta sin, d'fhonn timpeallacht uirbeach atá níos inrochtana agus níos neamhdhíobhálaí do choisithe agus níos tarraingtí ó thaobh amhairc de a áirithiú, tá sé tábhachtach go ndéanfar forbairt nua a shuíomh agus a dhearadh ar bhealach a thabharfaidh tosaíocht do rochtain choisithe agus rothaíochta agus a laghdóidh ceannas fisiceach agus amhairc feithiclí agus a chuideoidh le Beartas GEN-T-P-3 an aidhm sin a bhaint amach.

Ó thaobh na hoidhreachta de, baineann Lárionaid bhaile Bhealach Féich agus Shrath an Urláir tairbhe as roinnt foirgneamh ar Thaifead na Struchtúr faoi Chosaint (e.g. Eaglais Mhuire, Eaglais Phreispitéireach leasaithe, Mainse Phreispitéireach, Droichead Bhealach Féich, Eaglais Shrath an Urláir, Banc na gComhghuaillithe, agus Teach an Mhargaidh) agus roinnt foirgneamh eile ar Fhardal Náisiúnta na hOidhreachta Ailtireachta. oinníonn siad cuid mhór dá gcarachtar bunaidh le sráidhreach láidir agus go leor foirgneamh de dhearadh traidisiúnta (e.g. dearadh dín claonta claonta 2 stór, béim ingearach ar fheistiú, leithead plota caol agus gráin bhreá forbartha de ghnáth). I dteannta a chéile, cruthaíonn na sócmhainní oidhreachta tógtha seo braistint áite agus féiniúlachta do Bhealach Féich/Srath an Urláir agus dá bhrí sin teastaíonn cosaint agus, nuair is cuí, athúsáid agus athfhorbairt íogair. Maidir leis sin, cuireann na Polasaithe Oidhreachta Tógtha agus Ailtireachta den phlean forbartha níos leithne creat oiriúnach ar fáil chun struchtúir ar an RPS, NIAH agus ailtireacht dhúchasach eile laistigh de na Dhá Bhaile a chosaint agus, nuair is cuí, a athúsáid agus a athfhorbairt go híogair.

Tá cuspóirí agus beartais a bhaineann le hAthghiniúint Uirbeach agus le Forbairt Lár Baile leagtha amach in Alt 14.4.4 agus thíos. **Nóta: Rinneadh lár bhaile Bhealach Féich/Srath an Urláir a chriosú mar Chroí Uirbeach ar an léarscáil criosaithe úsáide talún a ghabhann leis.**

Cuspóirí

BS-TC-0-1	Ról lár an bhaile mar lárionad miondíola, fáilteachais, turasóireachta agus cultúrtha Ghleann na Finne a chothú agus a fheabhsú.
BS-TC-0-2	An Tionscadal SEED a chur i bhfeidhm go hiomlán, lena n-áirítear Cearnóg Cathartha nua a chur ar fáil, pictiúrlann an tSean-Ritz a athchóiriú/a shíneadh, agus carrchlós nua nua 2 uimh. a sholáthar ina mbeidh nasc choisithe feabhsaithe lena mbaineann.
BS-TC-0-3	Tionscadail a chur i bhfeidhm a bhaineann amach na cuspóirí agus na prionsabail déanta áite atá leagtha amach i Straitéis Athghiniúna Bhealach Féich/Srath an Urláir agus sa Phlean Gníomhaíochta i gcomhairle leis na príomhpháirtithe leasmhara go léir agus faoi réir infhaighteacht acmhainní.

Beartais

BS-TC-P-1	<ul style="list-style-type: none"> Tograí/tionscadail forbartha chuí a éascú agus tacú leo, ar tograí/tionscadail iad a thagann leis na cuspóirí agus na prionsabail a bhaineann le déanamh áite ag leibhéal an cheantair atá leagtha amach in Alt 5.0 de Phlean Athnuachana agus Gníomhaíochta Bhealach Féich/Srath an Urláir, lena n-áirítear roghanna oiriúnacha ar na moltaí atá aitheanta sa straitéis sin, faoi réir chomhlíonadh na bpolasaithe náisiúnta tuilte agus bheartais tuilte an Phlean seo. Comhoibriú le páirtithe leasmhara ábhartha agus le gníomhaireachtaí maoinithe chun na cuspóirí sin a bhaint amach. A áirithiú nach gcuirfidh gach togra forbartha bac ar bhaint amach na gcuspóirí agus na bprionsabal thuasluaite maidir le háiteanna a dhéanamh ar an Leibhéal Ceantair.
------------------	--

19.10 Áineas, Pobal agus Oidhreacht Nádurtha

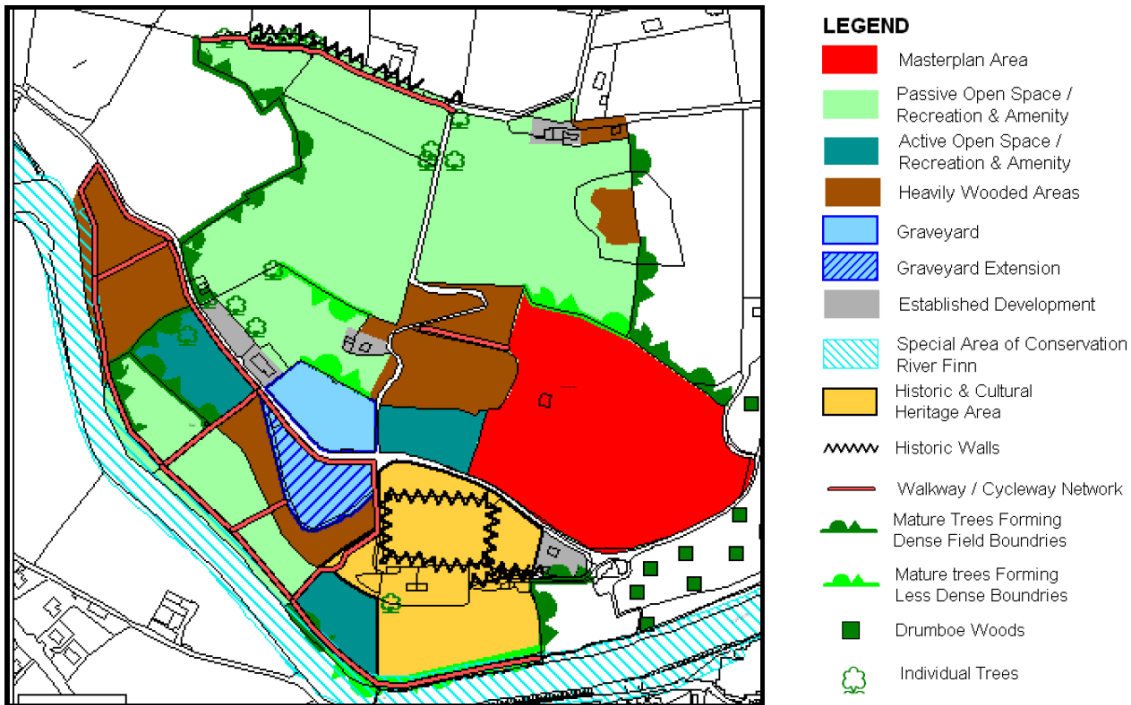
Tá sé ríthábhachtach timpeallacht bheo, shláintiúil agus inbhuanaithe a chruthú a chuireann ardchaighdeán beatha ar fáil do chónaitheoirí, a mheallann cuairteoirí, agus a chosnaíonn agus a fheabhsaíonn bithéagsúlacht chun go n-éireoidh le Bealach Féich/Srath an Urláir amach anseo.

Tá ról nideoige ag na Bailte Nasctha cheana féin mar **phríomhionad spóirt** i nDún na nGall, áit a bhfuil Páirc Mhic Cumhaill (staid CLG an Chontae) agus Páirc na Finne lonnaithe i gClub Sacair Chláirsigh na Finne. Cuimsíonn Ionad Fóillíochta Ghleann na Finne agus in aice le Club Lúthchleas Gael Ghleann na Finne linn snámha, giomnásiam agus rian iomlán lúthchleasaíochta agus cuireann siad sócmhainn áineasa luachmhar ar fáil don cheantar uirbeach agus don cheantar máguaird. Ina theannta sin, cuireann Club Gailf Bhealach Féich agus clubanna peile áitiúla áiseanna spóirt áitiúla tábhachtacha ar fáil. Maidir leis an deis seo. Soláthraíonn Suíomh 3 agus an Beartas BS-RCNH-P-10 a bhaineann leis do leathnú an Chlub Gailf.

Ag bogadh ar aghaidh leis an **Tionscadal Staidiam Pobail Dhún na nGall**, cuirfear staidiam nua-aimseartha faoi iamh, le toilleadh 6,130 agus beidh dhá seastán suí clúdaithe ann, dhá ardán clúdaithe (oiriúnach do shuíocháin amach anseo) chomh maith le seomraí feistis, clubsheomraí agus áiseanna corparáideacha den chéad scoth in áit inrochtana a bheidh mar an teach nua d'fhoirne Sinsearacha agus faoi bhun aoise de chuid Chláirsigh na Finne. Tá an togra á mhaoiniú ag Ciste Bonneagair Spóirt Mórscála an Rialtais, an FAI, agus Comhairle Contae Dhún na nGall, agus cuirfidh sé go mór le spórt agus caitheamh aimsire Bhealach Féich/Srath an Urláir. Ina theannta sin, tá dul chun cinn á dhéanamh ag an gComhairle freisin ar Thionscadal tábhachtach **Áis Spóirt Ilúsáide** Shrath an Urláir ó dheas de bhóthar iarnróid (lena n-áirítear páirc spóirt aimsire ilchuspóireach, siúl féir/raon reatha, agus limistéar reatha) a chuirfidh go mór le bonneagar foriomlán spóirt agus pobail na mbailte dúbailte agus an láithreán ina leith, dá réir sin, spás oscailte agus Caitheamh Aimsire. Chomh maith leis sin, tá an ceantar ó dheas d'ionad Ghleann na Finne agus Staid Pobail Dhún na nGall críosaithe mar Spás Oscailte agus Áineas a éascóidh páirceanna imeartha breise nó úsáidí áineasa eile faoi réir chomhlíonadh na Treorach maidir le Gnáthóga agus na dtreoiríní um Bainistiú Priacal Tuile. Cuirfidh Láithreán Deis 5 (ag dul leis an mBonn) suíomh oiriúnach ar fáil freisin d'áiseanna spóirt/caitheamh aimsire nó pobail nó tithíocht bhreise.

Ina theannta sin, aithníonn Beartas BS-RCNH-P-9 an gá atá le saoráidí páirceála breise d'ionad Ghleann na Finne chun freastal ar bhusanna agus ar éileamh páirceála ginearálta ar leithligh le linn imeachtaí speisialta, agus tacaíonn sé leis an soláthar sin.

Soláthraíonn **ceantar Coillte Droim Bó agus an Ceantar Mórthimpeall** sócmhainn oidhreachtá áineasa agus nádúrtha atá uathúil, pictiúrtha agus inrochtana laistigh d'achar siúil agus rothaíochta chroílár uirbeach Bhealach Féich/Srath an Urláir. Cuimsíonn an ceantar coillearnacha leathanduilleacha, measctha agus buaircíneacha, tailte féaraigh talmhaíochta, conairí dúlra, agus fothraigh Chaisleán Dhroim Bhó agus Mairtíreach Dhroim Bhó agus tailte ardaithe atá leochaileach ó thaobh amhairc de.

Figióir 19.7: Caisleán Droim Bó agus Máistirphlean an Cheantair Mórthimpeall

Leagtar amach i bPlean Ceantair Áitiúil na Seacht mBaile Straitéiseacha 2018 atá críosaithe mar Choill Drumboe mar Áineas agus Conláiste agus leagtar amach máistirphlean logánaithe mionsonraithe do Chaisleán/Gairdíní an Chaisleáin Drom Bhó agus limistéar Reilig Dhroim Bhó a choimeádann limistéir oscailte, áineasa, taitneamhachta agus reilige, atá gníomhach agus éighníomhach, a dhéanann foráil do chosáin nua, agus a chosnaíonn Caisleán/Stáblaí Dhroim Bhó agus limistéir in aice láimhe, agus limistéir choillte mhóra. Ina theannta sin, tá cead tugtha do Chuid 8 (féach Cuid 8 PG 19/03) le haghaidh áis shuntasach pobail/caitheamh aimsire/spóirt ar Ghairdíní an Chaisleáin, lena n-áirítear páirc phoiblí, clós súgartha, siúlbealach, carrchlós trasnála coisithe, agus páirc ilúsáide.

Sa **Staidéar Féidearthachta Dhroim Bhó agus na gCeantar Máguaird**, arna choimisiúnú ag BASICC i gcomhar leis an gComhairle, sainiúitear príomhthosaíochtaí agus roghanna d'fhorbairt inbhuanaithe limistéar leathan a shíneann ó Choill Drumboe go Coillte an Chreagáin. Sainiúitear sa staidéar spás áineasa, fócas comhshaoil, deiseanna aclaíochta agus tairiscintí bia/dhí mar phríomhthosaíochtaí don réimse ón gcomhairliúchán poiblí agus leagadh béim ar roinnt deiseanna eacnamaíochta a bhaineann le caitheamh aimsire/turasóireacht. Leagann sé amach straitéis ar fud an láithreáin lena n-áirítear: conairí bithéagsúlachta a bhunú, gnáthóga a athbhunú, líonra bealaí isteach agus nasc a chruthú, carrchlóis áisiúla a chruthú, sócmhainní oidhreachta a cheiliúradh/a úsáid, bagairtí bithéagsúlachta a bhainistiú, an méid atá ann cheana a chosaint, nascadh leis an mbaile, agus tairiscint áineasa an cheantair a leathnú. Aithníonn an staidéir

Go sonrath deiseanna suíomhoiriúnaithe i gcomhair:

- **Ceantar 1: Coillte Dhroim Bhó** lena n-áirítear droichead coise nua trasna na Finne, cosán nua glasbhealaigh a nascann Coillte Mhainistir Dhroim Bhóe, Coill an Tobair Naofa agus Coill Chreagáin, reilig nua neamh-shainchreidmheach, athúsáid stáblaí Chaisleán Dhroim Bhó mar ionad eachaíochta, agus Ionad Dúlra Dhún na nGall do cheantar Ghairdíní an Chaisleáin.
- **Ceantar 2: Coill na Mainistreach agus Coill an Tobar Naofa:** staighre ó Ascaill Dhroim Bhó go Mainistir Dhroim Bhó, droichead glas trasna bhóthar straitéiseach TEN-T, siúlóid Barnes Mor View agus síntí coillearnaí dúchasacha.

- **Ceantar 3: Coill an Chreagáin agus Oibreacha Iarainn:** Mol eachtraíochta foraoise lena n-áirítear cosáin rothaíochta sléibhe, ziplíneáil, boghdóireacht, glampáil, cadhcáil, agus bonneagar páirceála.

Fíor 19.8: Limistéar Staidéir Féidearthachta Choill Dhroim Bhó agus a Purláin (ar chlé) agus togra gaolmhar do Limistéar Ghairdíní an Chaisleáin (ar dheis)

Meastar go soláthraíonn an Staidéar Féidearthachta thuasluaite, Spás Oscailte agus Críosú Áineasa do Choillte Drumboe, agus an máistirphlean logánta do Chaisleán Dhroim Bhó agus a Purláin (agus na ceanglais bheartais a bhaineann leis) creat pleanála oiriúnach agus comhlántach d'fhorbairt inbhuanaithe cheantair Choillte agus na gCeantar Máguaird Drumboe bunaithe ar na prionsabail a bhaineann leis na sócmhainní nádúrtha, stairiúla agus pobail atá ann cheana a chosaint, bithéagsúlacht a chaomhnú agus a fheabhsú, agus bonneagar agus taitneamhachtaí áineasa/turasóireachta nua a éascú ag láithreacha iomchuí. Mar sin féin, éilíonn T-O-1A den phlean forbartha níos leithne go mbeidh tosaíocht ag Tionscadal Bóithre Straitéiseacha PRIPD TEN-T ar gach tionscadal eile. Ina theannta sin, d'fhéadfadh solúbthacht a bheith ag teastáil maidir le deiseanna áirithe (e.g. suíomh droichid coisithe nua thar choill Abhainn na Finne go Droim Bhó). Dá bharr sin, an plean seo:

- Limistéir Choillte Dhroim Bó mar Spás Oscailte agus Áineas.
- Tograí forbartha a éascú, rud a thugann deiseanna a bhaineann go sonrath leis an suíomh agus atá sainaitheanta sa Staidéar Féidearthachta um Fhéidearthacht Dhroim Bhó agus na gCeantar Máguaird. **(Tagraíonn Beartas BS-RCNH-P-4)**
- A cheangal thairis sin go mbeadh tograí forbartha ag teacht le Máistirphlean Chaisleán Dhroim Bhó agus a Purláin agus le sainriachtanais ghaolmhara beartais. **(Tagraíonn Beartas BS-RCNH-P-5)**

Mar a aithníodh sa Straitéis Athghiniúna agus sa Phlean Gníomhaíochta, tá acmhainneacht shuntasach ann freisin **páirc phoiblí uirbeach lárnach** a fhorbairt ar thailte in aice le Arcade Siopadóireachta Bhealach Féich agus Aldi a chuirfeadh spás taitneamhachta poiblí lárnach, inrochtana, éighníomhach agus gníomhach ar fáil a bheadh nasctha le naisc bonneagair ghlais níos leithne do chónaitheoirí agus do chuariteoirí araon. Dá bhrí sin, tacaítear go sonrath leis an togra seo sa rannán ábhartha um Athghiniúint Uirbeach agus Lár Baile.

Figúir 19.9: Togra Coincheapúil do Pháirc Phoiblí Pentland laistigh de Cheantar 5 den Straitéis Athghiniúna agus den Plean Gníomhaíochta.

Trasnaíonn **Conair na Finne** ceantar uirbeach Bhealach Féich/Srath an Urláir ó iarthar go hoirthear. I go leor áiteanna tá na bruacha faoi choill, rud a chuireann go mór lena gcarachtar amhairc agus lena n-acmhainneacht áineasa. Léiríonn na cosáin cois abhann atá ann cheana féin laistigh de Choill Dhroim Bhó agus siúlóid cois abhann nua ó dhroichead an N15 go dtí an taobh thiar de Pháirc Mhic Chuill luach áineasa an bhonneagair sin. Dá bhrí sin, mar a léiríodh sa Straitéis Athghiniúna agus sa Plean Gníomhaíochta Athghiniúna (agus a cuireadh ar fáil i bPleananna Ceantair Áitiúla roimhe seo) tá deis shuntasach ann siúlóidí cois abhann nua agus na limistéir pháirce atá tadhlach leo a chur ar fáil feadh chonair na Finne faoi réir Measúnú Iomchuí vis-à-vis tionchar ar LCS Abhainn na Finne. Dá bhrí sin, déantar foráil shainráite d’fhorbairt an bhonneagair ghlais sin sa phlean trí bheartas agus criosú araon.

Tá codanna suntasacha de **chonairí iarnróid stairiúla** Srath an Urláir go Coill Uí Ghormáin agus Baile Dhún na nGall go Srath an Urláir slán agus neamhfhorbartha laistigh de limistéar an phlean agus tá siad ag teacht le forbairtí cónaithe atá ann cheana féin (m.sh. Plásóg na Coille agus Na Feánna). In go leor áiteanna tá crainn aibí ag na conairí seo nó téann siad trasna Chonair na Finne, rud a chuireann go mór lena luach amhairc, áineasa agus turasóireachta. Léiríonn an bac atá déanta ar chodanna áirithe de na línte sin ag forbairt ó dúnadh iad go bhfuil gá le cosaintí láidre beartais chun tuilleadh cailteanais a chosc. Dá bharr sin, tá acmhainneacht ollmhór ag na conairí seo mar naisc áineasa agus turasóireachta sa toadhchá. Mar gheall air sin déanann Beartas BS-RCNH-P-8 foráil d’athúsáid agus d’athfhorbairt na gconairí seo le haghaidh na n-úsáidí sin, éilíonn sé bonneagar oiriúnach páirceála agus rochtana a sholáthar ag críochphointí na gconairí sin chun an úsáid sin a éascú agus freisin na línte reatha de chrainn aibí a chosaint feadh na gconairí sin.

Ó thaobh na n-áiseanna **Bunoidreachais** de, bhain an dá bhaile leas le déanaí as SN nua Naomh Muire ar an Muileann a chur i gcrích ina raibh scoil 24 seomra ranga, cúirteanna bál agus spás súgartha gaolmhar a fhreastalaíonn ar 497 dalta (2022/23). Freastalaíonn Scoil Náisiúnta Seiseadh Uí Néill ar 152 dalta faoi láthair (2022/23), cuireadh síneadh nua leis le déanaí ina bhfuil seomra ranga príomhshrutha agus seomra tacaíochta foghlama agus níl áiseanna breise de dhíth uirthi faoi láthair. Tá 94 dalta ag SN Robertson, agus críochnaíodh síneadh scoile de 1 seomra ranga, dhá oifig agus dhá Sheomra Oideachais Speisialta in 2022. Tá iarratas déanta ag an scoil ar mhaoiniú do chóiríocht

bhreise lena n-áirítear seomra ranga príomhshrutha (le seomra réamhdhéanta ar an láthair a athsholáthar), seomra ilfhóinteach/halla corpoideachais agus oifig do mhúinteoirí baile scoile. Leis an gcóiríocht bhreise sin a sholáthar bheadh gá le hathlonnú na gcúirteanna liathróide agus an áit shúgartha atá ann cheana féin agus mar sin tá tailte oiriúnacha soir ó thuaidh ón scoil chriosaithe mar Bhonneagar Pobail chun é sin a éascú. Ó thaobh an **mheánoideachais** de, tá Campas nua-aimseartha Choláiste Ghleann na Finne ag an mbaile chomh maith le tionscadal chun áiseanna i gColáiste Naomh Columba a fheabhsú agus a leathnú, 8 gcinn san áireamh. seomraí ranga ginearálta, 18. Tá líon na seomraí ranga speisialaithe, halla ilúsáide agus seomra oideachais do riachtanais speisialta, agus bonneagar nua do choisithe ar Ascaill Dhroim Bó chun toilleadh iomlán de 1,000 mac léinn agus mac léinn a sholáthar ag leanúint ar aghaidh. Tá líon na seomraí ranga speisialaithe, halla ilúsáide agus seomra oideachais do riachtanais speisialta, agus bonneagar nua do choisithe ar Ascaill Dhroim Bó chun toilleadh iomlán de 1,000 mac léinn agus mac léinn a sholáthar ag leanúint ar aghaidh. Mar sin féin, b'fhéidir go gcruthódh imirce isteach le déanaí go mbeidh gá le leathnú a dhéanamh ar na háiseanna oideachais atá ann cheana féin a éascófar go dearfach de réir bheartais oideachais an phlean forbartha níos leithne (Féach Mír). Ina theannta sin, mheas sé go mbeadh sé stuama áiseanna nua oideachais a éascú ar Shuíomh Deise 2 chun freastal ar aon éileamh oideachais amach anseo lena n-áirítear áiseanna 3ú leibhéal nó breisoideachais.

Ina theannta sin, cuireann Ospidéal Pobail Naomh Seosamh seirbhísí tábhachtacha sláinte phobail ar fáil do dhaoine scothaosta agus éascaíonn an Suíomh Deise iad a leathnú amach anseo. Criosú Suíomh 6 agus Beartas BS-RCNH-P-10.

Léiríonn comhairliúchán le Coiste **Cúraim Leanáí** Dhún na nGall go bhfuil easnamh suntasach sna háiteanna ECCE atá ar fáil sna soláthraithe cúram leanáí atá ann cheana féin agus dá bharr sin d'fhéadfadh éileamh a bheith ann ar áiseanna nua saintógtha cúram leanáí laistigh de Bhealach Féich/Srath an Urláir le linn shaolré an phlean. Mar sin éascófar saoráidí neamhspleácha cúram leanáí ag láithreacha inbhuanaithe laistigh de limistéar an phlean agus d'fhéadfadh go mbeadh gá leo in éineacht le haon fhorbairt cónaithe nua ar mhórscála de réir bheartais Chúram Leanáí an phlean forbartha níos leithne agus treoirlínte cúram leanáí an rialtais.

Baineann Bealach Féich/Srath an Urláir leas as sócmhainní saibhre **oidhreacht nádúrtha** lena n-áirítear: Limistéar Caomhantais Speisialta na Finne/Conair na Finne, Coill an Droim Bó, agus an Ceantar Máguaird, Loch Aillionn, Coill Dhún Ulaidh, Conairí Iarnróid stairiúla crannteoranna agus cúlchríoch shaibhir bithéagsúlachta tuaithe lena n-áirítear pócaí de choillearnach dhuillsilteach, teorainneacha páirce aibí/fálta scean, sruthchúrsaí agus gnáthóga uisceacha gaolmhara.

Tá **Limistéar faoi Chaomhnú Speisialta (LCS) na Finne** ina óstach do roinnt gnáthóg larscríbhinn 1 agus speicis larscríbhinn II lena n-áirítear an Bradán Atlantach agus an Madra Uisce ar dócha go bhfaighfear iad laistigh de limistéar an phlean. Tugann achoimre ar shuíomh an LCS faoi deara go sonrach go bhfuil Abhainn na Finne ar cheann de na huiscí bradán is fearr in Éirinn agus go bhfuil sí tábhachtach i gcomhthéacs idirnáisiúnta ó thaobh daonra seasmhach bradán earraigh a bheith ann. Tugann sé faoi deara freisin go gceaptar go forleathan go n-áirítear an córas agus a ghnáthóg féarach fliuch agus riasc ina bhfuil luachair go príomha. Cosnófar LCS na Finne agus na leasanna cáilitheacha thuasluaite trí chur i bhfeidhm Beartas BIO-P-1 den phlean forbartha níos leithne a éilíonn go gcoifídh gach togra forbartha le ceanglais na Treorach um Ghnáthóga lena n-áirítear Measúnú Iomchuí a dhéanamh de réir mar is gá agus trí chreat criosaithe an PCÁ seo a chuireann cosc ar fhorbairt shuntasach laistigh den LCS.

Cosnófar taitneamhachtaí comhshaoil Choillte agus Purláin an Droim Bó agus déanfar iad a fhorbairt go hinbhuanaithe mar atá sonraithe thuas. Tá príomhréimsí eile den Oidhreacht Nádúrtha mar choillte Dhún Ulaidh, agus cuid de Chonair na Finne criosaithe freisin mar Spás Oscailte agus Áineasa

a bhfuil a gcuspóir críosaithe cosc ar fhorbairt shuntasach. Tugann Beartas BS-RCNH-P-8 thíos cosaint shonrach do chrainn aibí atá ann cheana féin feadh na gConairí Iarnróid. Ar deireadh, tabharfar cosaint shuntasach don oidhreacht nádúrtha i gcúlchríoch thuaithe Bealach Féich/Srath an Urláir trí chriosú a dhéanamh mar cheantar Tuaithe/Talmhaíochta a gcuireann a chuspóir críosaithe srian le forbairt go dtí tithíocht aonuaire teoranta agus forbairt eacnamaíoch ar scála beag.

Cuspóirí

BS-RCNH-O-1	Tacú le Béal Átha Seanaidh/Srath an Urláir agus é a neartú mar ionad sármhaitheasa spóirt lena n-áirítear Staidiam Pobail Dhún na nGall a chríochnú, agus saoráid spóirt Ilúsáide Shrath an Urláir.
BS-RCNH-O-3	Príomhshócmhainní oidhreachta nádúrtha a chosaint, a fheabhsú, agus, nuair is cuí, a fhorbairt go hinbhuanaithe i mBealach Féich/Srath an Urláir lena n-áirítear: Coill Dhroim Bó agus a Phurláin, Conair na Finne agus ceantair de thimpeallacht áitiúil tuaithe laistigh de chúlchríoch Bhéal Átha Seanaidh/Srath an Urláir.
BS-RCNH-O-4	Comhoibriú le Margadh Beostoic Comharchumann Bhéal Átha Seanaidh agus Shrath an Urláir chun láthair oiriúnach eile a aithint.

Beartais

BS-RCNH-P-1	Éascú a dhéanamh ar thograí forbartha a thagann leis na moltaí i Staidéar Féidearthachta Choill an Droim Bó agus a Phurláin lena n-áirítear: <ol style="list-style-type: none"> Na deiseanna sainsúimh a aithníodh sa staidéar sin. An bealach isteach agus na naisc atá aitheanta ann.
BS-RCNH-P-2	Moltaí forbartha a éascú laistigh de Cheantar Máistirphlean Chaisleán an Droim Bó agus a Phurláin (Féach Figiúr 16.10 tagraíonn sé) de réir na gcritéar pleanála seo a leanas: <ol style="list-style-type: none"> Gairdíní an Chaisleáin Éascú a dhéanamh ar mholtaí le haghaidh feabhsú bithéagsúlachta, úsáid éighníomhach agus gníomhach áineasa agus/nó áiseanna léirmhínithe atá ag teacht leis na Roghanna don cheantar seo i bhFéidearthacht an Droim Bó agus a Phurláin nó tograí eile dá samhail. Criosú Spáis Oscailte Gníomhach, Caitheamh Aimsire, Taitneamhachta agus Turasóireachta Éascú a dhéanamh ar thograí forbartha gníomhacha áineasa, taitneamhachta agus turasóireachta lena n-áirítear ionad caitheamh aimsire lasmuigh, cíos rothar, cosán, rotharbhealach, limistéir phicnice, agus forbairt mhiondíola choimhdeach (m.sh. caifé, siopa ceardaíochta, trealamh iascaireachta), a dhéanann: <ul style="list-style-type: none"> Meas a bheith agat ar charachtar an cheantair agus nach mbaineann sé ó luach uathúil caitheamh aimsire, stairiúil, cultúrtha agus sóisialta an cheantair. Is féidir é a chomhtháthú go híogair sa tírdhreach óstach Go bhfuil siad den chaighdeán ailtireachta is airde go háirithe ag féachaint do scála agus cáilíocht na n-ábhar. Teorainneacha láithreacha reatha a choimeád agus a ionchorprú ach amháin nuair is gá iad a bhaint ar chúiseanna sábháilteachta tráchta/rochtain agus scéim mhionsonraithe tírdhreachú a áireamh. Cuir scéim mhionsonraithe tírdhreachú san áireamh. Criosú Éighníomhach Spás Oscailte, Áineasa, Taitneamhachta agus Turasóireachta

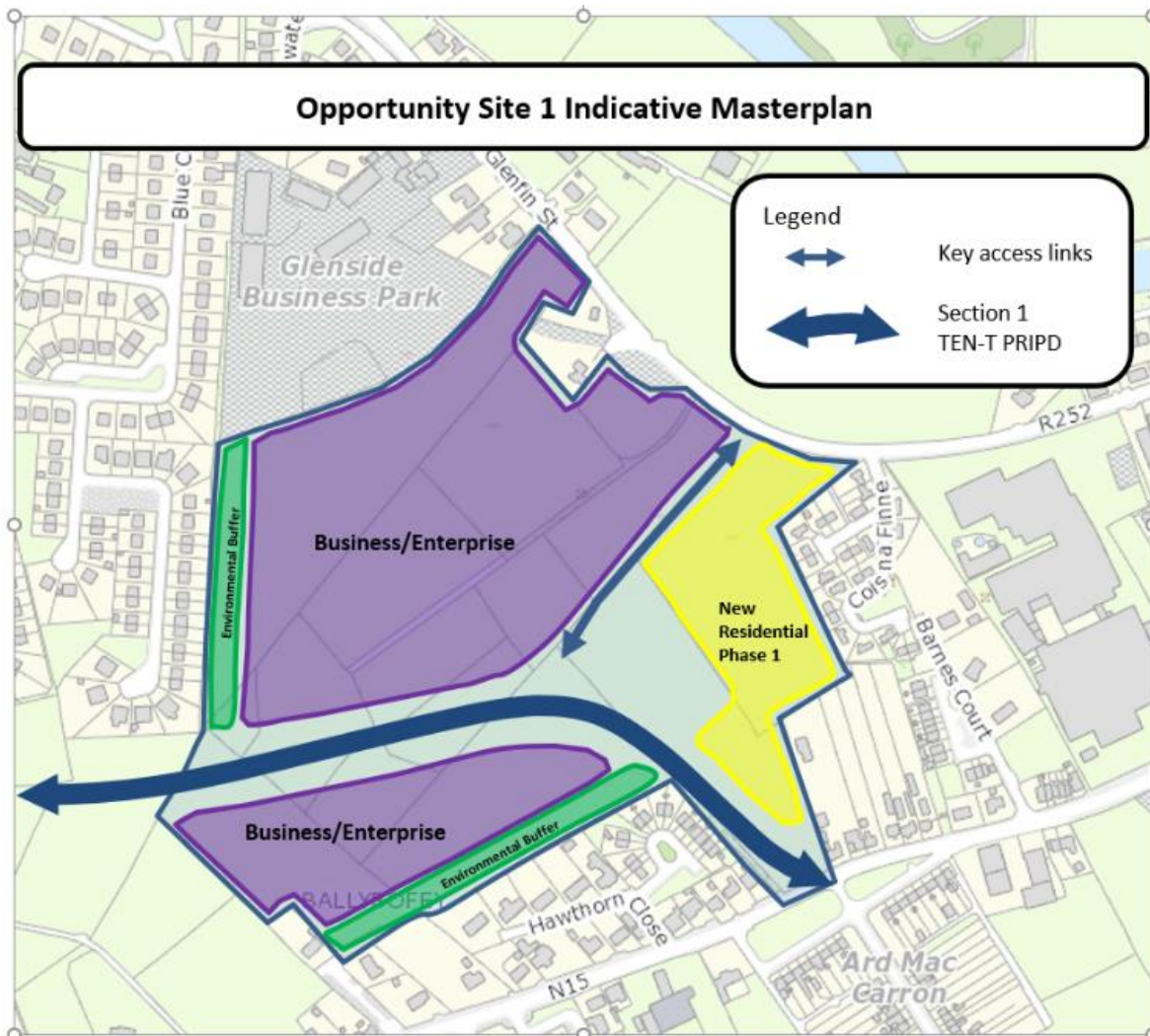

	<p>Éascú a dhéanamh ar fhorbairtí caitheamh aimsire éighníomhacha lena n-áirítear siúlbealaí, suíocháin agus comharthaíocht, nach gcuireann isteach ar charachtar an cheantair.</p> <p>4. Críosú Ceantar Oidhreachta Stairiúil agus Cultúir Oidhreacht thógtha, seandálaíochta agus cultúrtha an cheantair seo a chosaint de réir bheartais thógtha agus seandálaíochta an phlean forbartha níos leithne.</p> <p>4. Críosú Síneadh Reilig agus Reilig Úsáid na talún seo a chosaint mar reilig reatha agus soláthar a dhéanamh do shíneadh reilige.</p> <p>5. Críos Coillteach Trom An choillearnach atá ann a chosaint agus moltaí teoranta d'úsáid áineasa éighníomhach a éascú.</p> <p>7. Críos Forbartha Bunaithe Cáilíocht agus sainghné na gceantar seanbhunaithe seo a chaomhnú agus a fheabhsú agus caomhnú na taitneamhachta cónaithe a chinntiú iontu.</p> <p>8. Siúlbealaí/Rotharbhealaí a) Cosain agus feabhsaigh siúlbealaí/rotharbhealaí reatha. b) Na bealaí aitheanta a chur in áirithe le haghaidh siúlbealaí/rotharbhealaí nua agus iad a éascú.</p> <p>9. Crainn Aonair, Teorainneacha Páirce Ballaí Stairiúla agus Cloiche Cosain an crann aonair, teorainneacha páirce, ballaí stairiúla agus ballaí cloiche atá aitheanta ar léarscáil an mháistirphlean ach amháin nuair a chuirtear cás inchosanta ar fáil chun iad a bhaint.</p> <p>10. Bóithre A chinntiú go bhfuil aon fheabhsúcháin bóthair nó gur dearadh íogair/réidh agus go gcoimeádtar carachtar agus luach taitneamhachta an cheantair.</p>
<p>BS-RCNH-P-3</p>	<p>Tacaíocht dhearfach agus éascú a dhéanamh ar sholáthar pháirc phoiblí uirbeach lárnach ar na tailte soir ó Stua Siopadóireachta Bhealach Féich:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Soláthraíonn sé bonneagar áineasa gníomhach agus éighníomhach atá ar ardchaighdeán, atá neamhdhíobhálach don aois agus do dhaoine faoi mhíchumas, chomh maith le clós súgartha, tírdhrechtú crua agus bog agus plandáil, spás oiriúnach feidhmíochta agus gairdín pobail. • Ionchorpraítear leis limistéir atá neamhdhíobhálach do phailneoirí agus do bhithéagsúlacht agus réitigh bhainistíochta uisce atá bunaithe ar an dúlra.
<p>BS-RCNH-P-4</p>	<p>Tacú le agus éascú a dhéanamh ar fhorbairt siúlóidí áineasa cois abhann atá ar ardchaighdeán, atá neamhdhíobhálach don aois agus do dhaoine faoi mhíchumas agus a uasmhéadaíonn coinneáil na ngnéithe comhshaoil atá ann faoi réir ag ceanglais Threoir an AE maidir le Gnáthóga.</p>
<p>BS-RCNH-P-5</p>	<p>a) Tacaíocht agus éascú a dhéanamh ar athúsáid/forbairt na gconairí iarnróid stairiúla i limistéar an phlean mar naisc áineasa agus/nó turasóireachta/glasbhealaí.</p> <p>b) A éileamh go soláthróidh tograí den sórt sin bonneagar rochtana agus páirceála cuí ag pointí tosaigh/deireadh na gconairí sin nó a léiriú go bhfuil a leithéid de bhonneagar ar fáil cheana féin gar do na pointí sin.</p> <p>c) Línte na gcrann aibí atá ann cheana féin feadh bhealach na gconairí iarnróid stairiúla a chosaint ach amháin nuair atá sé riachtanach iad a bhaint chun na conairí a athúsáid mar bhonneagar áineasa/turasóireachta/iompar gníomhach.</p>
<p>BS-RCNH-P-6</p>	<p>Moltaí le haghaidh áiseanna páirceála breise a éascú chun freastal ar bhusanna a fhreastalaíonn ar Choimpléasc Ghleann na Finne.</p>

BS-RCNH-P-7	Éascú a dhéanamh ar leathnú amach anseo ar Chlub Gailf Bealach Féich/Srath an Urláir agus/nó Ospidéal Pobail Naomh Seosamh ar an Suíomh Deise. Suíomh 6
BS-RCNH-P-8	A chinntiú go mbeidh measúnú mionsonraithe riosca tuilte sain-suíomh ag gabháil le haon mholadh forbartha ar Chriosú Bonneagair Phobail atá tadhlach le Scoil Náisiúnta Robertson, nach ndéanann sé soláthar ach d'infreastruchtúr oideachais coimhdeach atá oiriúnach le huisce (m.sh. áiseanna spóirt agus áineasa faoin aer) agus nach ndéanann sé níos measa ar bhealach eile ar an mbaol tuilte ar an suíomh nó áit eile.

19.11 Suíomhanna Deise

Aithníodh roinnt Suíomhanna Deise ar féidir leo le chéile róil forbartha éagsúla a chomhlíonadh lena n-áirítear forbairt Gnó/Fiontair, miondíol toirtiúil, forbairt ilchónaithe, leathnú ar Ospidéal Pobail Naomh Seosamh nó Club Gailf Bhealach Féich agus Shrath an Urláir agus forbairt spóirt/áineasa nó pobail. Tá sonraí faoi bheartais a bhaineann go sonrach le láithreáin do na Suíomhanna Deise seo thíos. Ina theannta sin, tá Máistirphlean táscach le haghaidh Suíomh Deise. Tá Suíomh 1 leagtha amach thíos chun a fhorbairt a threorú.

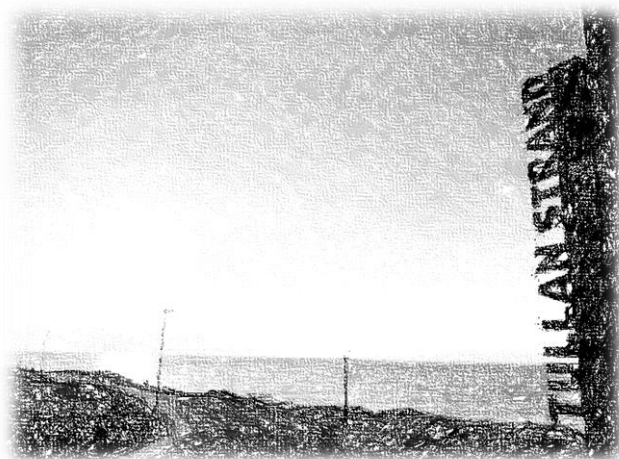
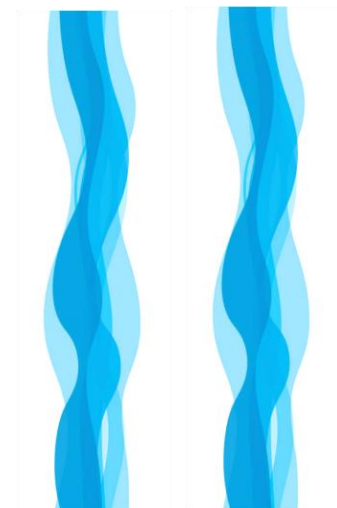
BS-OPP-P-1 (OPP Site 1)	Éascú a dhéanamh ar ghnó/fiontar (lena n-áirítear innealtóireacht éadrom/déantúsaíocht, lóistíocht/stóráil, fiontair atá bunaithe ar sheirbhís)
--------------------------------	---

	<p>agus tograí forbartha ilchónaithe ar Shuíomh Deise. Suíomh 1 a thagann leis an Suíomh Deise. Máistirphlean táscach Suíomh 1 agus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ná déan dochar do sheachadadh, d'fheidhmiúlacht straitéiseach, do shábháilteacht ar bhóithre, agus d'acmhainn iompair, den bhóthar ceangail Cuid 1 TEN-T PRIPD. Chuige seo beidh aon rochtain ilmhódach a chumasaíonn tréscailteacht trasna agus chuig an Suíomh Deise 1 seo trí phointe rochtana straitéiseach amháin a mbeidh a shuíomh agus a dhearadh faoi réir ag comhaontú dian Chomhairle Contae Dhún na nGall. • I gcomhar leis an mhéid thuasluaite, naisc áitiúla iompair, atá sábháilte, ar ardchaighdeán agus díreach, a sholáthar, ar a n-áirítear bonneagar d'fheithiclí poiblí agus príobháideacha, do choisithe agus do rothaithe idir Cuid 1 den Bhóthar Naisc TEN-T PRIPD agus Bóthar Ghleann Fhinne. • Soláthar a dhéanamh do dhearadh/leagan amach ardcháilíochta a thacaíonn le taisteal gníomhach laistigh d'aon ghnó bunaithe ar mhiondíol nó ar sheirbhís a chruthaíonn éadanais láidir foirgnimh feadh bóithre rochtana tadhlach agus a thugann tosaíocht do rochtain coisithe/rothaíochta. • A chinntiú go gcosnaítear taitneamhacht cónaithe laistigh de limistéir chónaithe reatha agus sa todhchaí lena n-áirítear soláthar maolán timpeallachta dlúthphlandaithe feadh teorainn thoir eastát an Blue Cedars in aice láimhe. • Gnéithe comhshaoil reatha/teorainneacha páirce aibí a choinneáil agus a chomhtháthú nuair is féidir.
<p>BS-OPP-P-2 (Opp Site 2)</p>	<p>Éascú a dhéanamh ar thograí gnó/fiontar (lena n-áirítear innealtóireacht éadrom/déantúsaíocht, lóistíocht/trádstóráil, fiontair atá bunaithe ar sheirbhís) ilmholtaí forbartha cónaithe agus oideachais ar Shuíomh Deise 2 a:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Soláthar a dhéanamh do nasc iompair áitiúil ardchaighdeán, sábháilte, tarraingteach agus díreach faoi stiúir an fhorbróra lena n-áirítear bonneagar bóithre, coisithe agus rothaíochta agus deartha i gcomhairle le Rannóg Dhearaidh Bóithre CCBÁC idir Bóthar Dhún na nGall agus Bóthar Troisc. • Soláthar a dhéanamh do nasc iompair áitiúil d'ardchaighdeán, atá sábháilte, tarraingteach, treoraithe ag forbairt lena n-áirítear nascacht bóithre, coisithe agus rothaíochta idir Suíomh Deise. Suíomh 2 agus na tailte neamhforbartha siar ó dheas. • A chinntiú go gcosnaítear taitneamhacht cónaithe na gceantar cónaithe tadhlach lena n-áirítear maolán 10m dlúthphlandaithe a sholáthar idir forbairtí tráchtála agus ceantair chónaithe in aice láimhe. <p>Gnéithe comhshaoil reatha/teorainneacha páirce aibí a choinneáil agus a chomhtháthú nuair is féidir.</p>
<p>BS-OPP-P-3 (Opp Site 3)</p>	<p>Éascú a dhéanamh ar leathnú an chúrsa gailf nó áiseanna ospidéal in aice láimhe ar Shuíomh Deise 3:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rochtain a sholáthar ar Bhóthar Leifear trí na pointí rochtana feithiclí atá sonraithe ar an Léarscáil Chríosaithe. • A chinntiú go gcosnaítear taitneamhachtaí comhshaoil agus cónaithe na n-úsáidí in aice láimhe lena n-áirítear soláthar maolán timpeallachta (10m ar a laghad) le tírdhreachú/plandáil oiriúnach idir forbairtí tráchtála agus réadmhaoine cónaithe tadhlach/Galfchúrsa Bealach Féich agus Shrath an Urláir/Ospidéal Pobail Naomh Seosamh.
<p>BS-OPP-P-4 (Opp Site 4)</p>	<p>Éascú a dhéanamh ar thograí le haghaidh athfhorbairt an láithreáin margála atá ann cheana féin lena n-áirítear forbairt ilchónaithe nó gnó/fiontar (lena n-</p>

	áirítear innealtóireacht éadrom/déantúsaíocht, lóistíocht/stóráil, fiontair seirbhís-bhunaithe ach gan miondíol toirtiúil san áireamh) ar Shuíomh Deise 4.
BS-OPP-P-5 (Opp Site 5)	Éascú a dhéanamh ar thograí d'ílfhorbairt cónaithe, áiseanna spóirt/áineasa nó pobail ar Shuíomh Deise 5.

Plean Ceantair Bhun Dobhráin

2024-2030

Caibidil 20 –Plean ceantair Bhun Dobhráin

20.1 Réamhrá

Is ceann scríbe tábhachtach turasóireachta é Bun Dobhráin in iardheisceart Dhún na nGall. Is é Bun Dobhráin an chéad phointe fionnachtana ‘Slí an Atlantaigh Fhiáin’ i gContae Dhún na nGall dóibh siúd a thaistealaíonn ó thuaidh feadh an bhealaigh náisiúnta N15 seo agus é suite go maith mar bhunait dóibh siúd ar mian leo iniúchadh a dhéanamh ar an iarthuaisceart. Soláthraíonn an baile raon éagsúil de chóiríocht turasóireachta agus d’fheidhmeanna siamsaíochta, baineann sé leas as acmhainní cósta ardchaighdeáin agus taitneamhachtaí nádúrtha agus tá sé aitheanta mar Bhaile Ceann Scríbe Turasóireachta ag Fáilte Éireann.

Ní féidir an iomarca béime a leagan ar thábhacht thionscal na turasóireachta d’eacnamaíocht Bhun Dobhráin. Léiríonn figiúirí le déanaí go mbíonn timpeall 1.7 milliún cuairteoir in aghaidh na bliana ag Bun Dobhráin, a chaitheann thart ar €94 milliún sa gheilleagar áitiúil⁵⁷. Tá sé soiléir mar sin go bhfuil forbairt inbhuanaithe Bhun Dobhráin sa todhchaí nasctha go dlúth le bainistiú agus feabhsú na sócmhainní turasóireachta atá ann faoi láthair mar aon le saoráidí nua a chur leis atá riachtanach chun tacú leis an mbaile mar cheann scríbe turasóireachta. Mar sin leagann an Plean seo creat polasaí pleanála amach chun a chinntiú go dtacaíonn agus go bhfeabhsóidh forbairt nua i mBun Dobhráin feidhm eacnamaíoch speisialta an bhaile mar ionad turasóireachta ar bhealach atá feasach don chomhshaol agus inbhuanaithe. Aithníonn an Plean deiseanna athghiniúna laistigh den bhaile freisin mar bhealach chun aghaidh a thabhairt ar thréigean uirbeach agus chun forbairt nua eacnamaíochta, cultúrtha agus cónaithe a spreagadh.

20.1A -Straitéis Spriocanna Daonra agus Tithíochta

Leagann an croístraitéis amach ordlathas lonnaíochta foriomlán ar bun lena n-áirítear spriocanna daonra agus tithíochta agus leithdháiltí criosaithe talún cónaithe gaolmhara le haghaidh lonnaíochtaí (nó grúpaí lonnaíochtaí) laistigh den chontae. Saináithnítear ann Bun Dobhráin mar Bhaile Seirbhíse le fócas sonrach ar thurasóireacht.

Tá sonraí ábhartha na Croístraitéise do Bhun Dobhráin sonraithe sa Caibidil 3. Mar achoimre, leithdháileann an Croí-Straitéis 121 aonad nó 1.57% den sprioc iomlán tithíochta sa chontae ar an mbaile. Ar bhonn dlús cónaithe de 35 aonad in aghaidh an heicteáir ciallaíonn sé seo go bhfuil 3.5ha de thalamh criosaithe ag teastáil chun na spriocanna tithíochta croístraitéise do Bhun Dobhráin a chomhlíonadh.

20.2 Maitrís Chríosaithe

Mar atá sonraithe i mBeartas GEN-DM-1 sa Réamhrá Ginearálta (féach Caibidil 17), déanfar tograí forbartha i mBun Dobhráin a mheas i gcomhthéacs a gcomhlíontachta leis na cuspóirí creasa mar atá leagtha amach i dTábla 20.1, na criosanna comhfhreagracha a aithníodh ar Léarscáil 17.1 dar teideal ‘Mapa Criosaithe Úsáide Talún Bhun Dobhráin’, agus an mhairtís chríosaithe atá i dTábla 20.1 thíos. Cuirfear an creat beartais níos leithne atá sa Phlean seo agus sa PFC i bhfeidhm freisin nuair is cuí.

Léiríonn an Mairtís Chríosaithe réime úsáide talúin in éineacht le comhartha do a óirúnacht leathain i ngach ceann do na croise úsáid talúin.

⁵⁷ Foinse: Discover Bundoran, Staidéar ar Thionchar Eacnamaíoch na Turasóireachta (2018)

Tabhair faoi deara go bhfuil inghlachtacht leathan na n-úsáidí ar Shuíomhanna Deiseanna ainmnithe leagtha amach i bpolasaithe sonracha atá i gCuid 20.9 den Plean seo

Y = Inghlactha i bPrionsabal; O = Oscail lena mbreithniú; N= Níl sé inghlactha

Tábla 20.1 - Úsáid talún mairís chriosaithe i gcomhair Bun Dobhráin

Úsáid Talún	Criosú	Croílár Uirbeach	Nua Chónaithe (Céim 1)	Forbairt Bhunaithe	Spás Oscailte agus Fóillíocht	Páirc Carbhán	Áis Ard	Bonneagar an Phobail	Suíomh Deise	Turasóireacht		Athghiniúint	Tuaithe/Talmhaíochta
		Stuaráí Siamsa/Casaíní	O ¹	N	N	N	N	N	N	N	N	N	
Foirgnimh Talmhaíochta	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N		N	Y
Carrchlós (seachas carrchlós coimhdeach)	O ³ O	N	O	N	N	N	N	O	O	O		N	N
Oifig Ghealltóireachta	O ⁴	N	N	N	N	N	N	N	N	N		O	N
Caife	O	N	O	N	O	N	N	N	O	O		O	N
Páirceanna Carbhán	N	N	N	N	Y	N	N	N	N	O		N	N
Reilig	N	N	N	N	N	N	N	O	N	N		N	N
Pictiúrlann	Y	N	N	N	N	N	N	N	N	N		N	N
Pobal/Fóillíocht/Spórt	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O		O	N
Creche/Naíonra Súgartha	Y	O	O	N	N	N	N	O	O	N		O	N
Úsáidí Cultúrtha/Leabharlann	Y	N	O	N	N	N	N	O	O	O		Y	N
Halla Damhsa/Dioscó	Y ⁵	N	N	N	N	N	N	N	N	N		N	N
Ionad Sonraí	N	N	N	N	N	N	N	N	O	N		N	N
Teach Tórraimh	Y	N	O	N	N	N	N	O	O	N		N	N
Garáiste/Deisiú Cairr	O	N	N	N	N	N	N	N	O	N		N	N
Teach Lóistín/ Óstán / Brú	Y	N	O	N	Y	N	N	N	N	O		O	N
Bialann beir leat le bia te	O	N	N	N	N	N	N	N	N	N		N	N
Tionscal (éadrom)	Y	N	O ⁶	N	N	N	N	N	O	N		N	N
Tionscal (Ginearálta)	N	N	N	N	N	N	N	N	O ⁷	N		N	N
Comhairliúchán Leighis/Cúram Sláinte	Y	N	O ⁸ O	N	N	N	N	O ⁸ O	O ⁸ O	N		O ⁸ O	N
Díolachán Mótair	N	N	N	N	N	N	N	N	O ⁹ O	N		N	N
Teach Altranais	Y	N	O	N	O	N	N	O	O	N		O	N
Oifigí	Y	N	O ⁸ O	N	N	N	N	O ⁸ O	Y	N		O ⁸ O	N
Páirc/Clós Súgartha	O	O	O	Y	Y	O	Y	Y	O	O		O	N

Úsáid Talún	Criosú	Croílár Uirbeach	Nua Chónaithe (Céim 1)	Forbairt Bhunaithe	Spás Oscailte agus Fóillíocht	Páirc Carbhán	Áis Ard	Bonneagar an Phobail	Suíomh Deise	Turasóireacht		Athghiniúint	Tuaithe/Taímháiochta
Stáisiún breosla		O ¹⁰	N	O ¹⁰	N	N	N	N	O	N		N	N
Áit Adhartha		Y	N	O	N	N	N	Y	N	N		O	N
Páirceanna Imeartha		N	O	N	Y	O	O	O	O	O		N	N
Teach Tabhairne		Y	N	O	N	N	N	N	N	N		O	N
Bialann		Y	N	O	N	O	N	N	N	O		O	N
Cónaithe		Y	Y	O	N	O	N	N	N ¹¹	N		Y	N
Miondíol		Y	N	O ¹³	N	N	N	N	O ¹⁴	N		O	N
Scoil/Oideachas		Y	N	O	N	N	N	Y	N	N		N	N
Giniúint Fuinnimh Gréine (seachas forbairt díolmhaithe nó micreaghiniúint¹⁵)		N	N	N	N	N	N	N	O	N		N	O
Saoráidí a Bhaineann le Turasóireacht		Y	N	O	O	Y	N	N	N	Y		O	N
Trádstóras/Siopa/Iosta		O	N	O	N	N	N	N	O	N		N	N

Fonótaí chun dul in éineacht le mairís chriosaithe úsáid talún

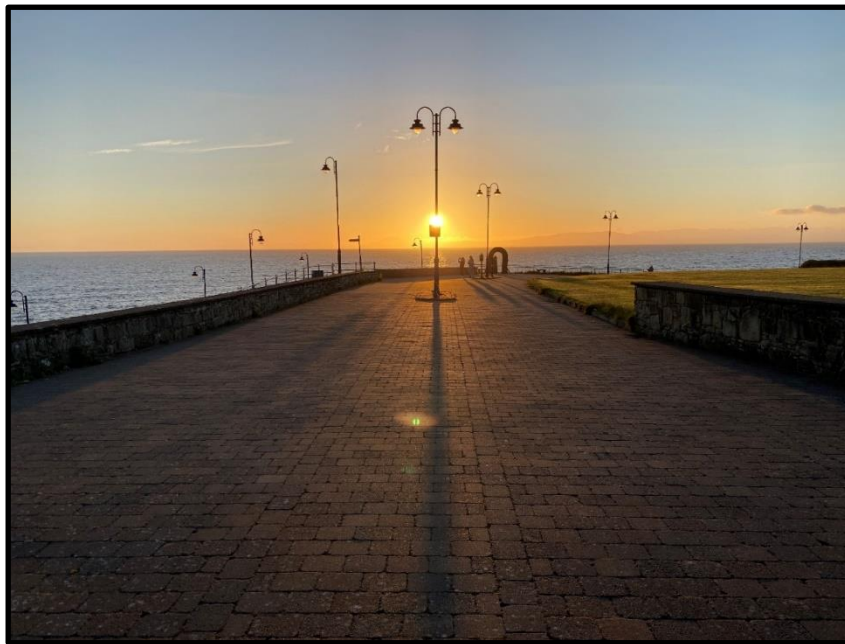
- 1 Déan tagairt do Bheartas GEN-TC-C-P-4.
- 2 Déan tagairt do bheartais shonracha maidir le páirceáil mar atá leagtha amach i Roinn 17.6, Beartas GEN-T-P-7
- 3 Ní cheadófar oifigí gealltóireachta sa chás go meastar go bhféadfadh tionchar díobhálach a bheith acu ar charachtar bunaithe nó ar thaitneamhachtaí cónaithe an cheantair.
- 4 Ní cheadófar Halla Damhsa/Dioscó uair a mheastar go bhféadfadh tionchar díobhálach a bheith acu ar charachtar seanbhunaithe nó ar thaitneamhachtaí cónaithe ceantair.
- 5 Ní cheadófar garáistí/carr a dheisiú i gcás ina meastar go bhféadfadh tionchar díobhálach a bheith acu ar charachtar seanbhunaithe nó ar thaitneamhachtaí cónaithe ceantair.
- 6 Ní cheadófar tionscal éadrom sa chás go meastar go bhféadfadh tionchar díobhálach a bheith ag an togra ar shaintréithe bunaithe nó ar thaitneamhachtaí cónaithe an cheantair.
- 7 Moltar d’fhorbróirí aird a thabhairt, i measc nithe eile, ar bheartais forbartha eacnamaíochta an Phlean Forbartha Contae.
- 8 Moltar d’fhorbróirí a thabhairt faoi deara go ndíreofar seirbhísí gairmiúla, áit a gcuirtear na seirbhísí atá beartaithe ar fáil go príomha do bhaill den phobal ar cuairt, chuig an gcroílár uirbeach sainithe.

- 9 Ní bhreithneofar díolachán mótaí ar Shuíomh Deise 1, mar gheall ar nochtadh amhairc na dtailte seo mar a fheictear ón ngréasán bóithre náisiúnta.
- 10 Moltar d'fhorbróirí aird a thabhairt, i measc nithe eile, ar bheartais forbartha eacnamaíochta an Phlean Forbartha Contae.
- 11 Déanfaidh an t-údarás pleanála togra atá ag iarraidh an fhorbairt tithíochta neamhchríochnaithe atá ann faoi láthair a réiteach ar Shuíomh Deise 3 a mheas de réir a bhfiúntais agus ag féachaint do gach breithniú ábhartha eile, féach Alt 20.9, Beartas BN-OPP-P-3.
- 12 Moltar d'fhorbróirí a thabhairt faoi deara go ndéanfar measúnú ar mholtaí d'fhorbairt mhiondíola i gceantair chriosaithe d'Fhorbairt Bhunaithe de réir fhorálacha na Straitéise Miondíola mar atá leagtha amach sa Phlean Forbartha Contae.
- 13 Ní bhreithneofar tograí d'fhorbairt mhiondíola ar Shuíomh Deise ach amháin nuair is léir go bhfuil eilimint mhiondíola an togra coimhdeach le phríomh-úsáid an láithreáin, go bhfuil 10% ar a mhéad d'achar urláir iomlán na forbartha atá i gceist leis, agus i gcás inar táirge den 'phríomh-úsáid' sin na hearraí atá á ndíol. D'ainneoin an méid sin roimhe seo, ní cheadófar tograí le haghaidh úsáidí miondíola ar Shuíomhanna Deise dá ndéanfadh a leithéid d'úsáid dochar d'fheidhm mhiondíola lár an bhaile; déanfar measúnú ar na hábhair seo ar bhonn cás ar chás de réir fhorálacha Straitéis Mhiondíola na Comhairle.
- 14 Déileálfar le moltaí do mhicrighiniúint ar bhonn cás ar leith ag féachaint do na forálacha ábhartha polasaí go léir sa Phlean seo, sa Phlean Forbartha Contae agus treoir reachtúil eile.

20.3 Coastal Zone

Is sócmhainn ríthábhachtach é an crios cósta ag Bun Dobhráin (a chuimsíonn an cladach garbh atá tadhlach le teorainn an bhaile ar an taobh thuaidh agus lár an bhaile lastuaidh de Bhóthar an Atlantaigh), a bhfuil luach taitneamhachta áitiúil, luach turasóireachta ag leibhéal náisiúnta agus luach éiceolaíochta ag leibhéal idirnáisiúnta, mar chuid de Limistéar faoi Chosaint Speisialta (LCS) Chuan Dhún na nGall. Cuireann bealaí siúil cois cósta tiomnaithe (Siúlóid Aille an Chinn Thiar agus Siúlóid Rougey) bealach ar fáil chun an ceantar a iniúchadh agus nasc a dhéanamh le taitneamhachtaí eile ar nós linnte snámha uisce farraige lasmuigh Bhun Dobhráin – Linn Thrupenny agus Linn an Chinn Thiar. Níos faide soir, tá galfchúrsa Bhun Dobhráin sa chrios cósta agus tá áiseanna mar pháirc uisce 'Waterworld', 'Páirc Eachtraíochta Bhun Dobhráin' agus bothanna ar fáil i lár an bhaile lastuaidh de Bhóthar an Atlantaigh.

Fíor 20.1 - Promanáid Bhun Dobhráin

Maidir le forbairt an cheantair cois cósta i mBun Dobhráin sa todhchaí, díreann ar an ngá atá le cáilíocht na timpeallachta nádúrtha agus tógtha a chothabháil agus a fheabhsú agus ag an am céanna forbairt a éascú atá oiriúnach ó thaobh úsáide agus deartha ar an mbealach atá íogair don timpeallacht óstach. I bhfianaise na mbreithnithe seo, sainíonn an Plean seo an crios cósta iomlán mar Cheantar Ardtaitneamhachta (féach léarscáil 20.1 – Léarscáil Chriosaithe um Úsáid Talún Bhun Dobhráin) áit a mbeidh fócas na forbartha ar fhorbairt turasóireachta ar scála beag, athfhorbairt tailte athfhorbraíochta, soláthar áiseanna atá coimhdeach le húsáidí reatha a thacaíonn leis an táirge turasóireachta i mBun Dobhráin agus breithniú ar oibreacha bonneagair agus tograí forbartha uiscebhunaithe a oireann don chrios cósta (m.sh. saoráidí piara a fheabhsú, saoráid ché a úsáid chun críocha tráchtála agus áineasa, saoráidí le haghaidh gníomhaíochtaí uiscebhunaithe lasmuigh etc.). Maidir leis an gceantar lastuaidh de Bhóthar an Atlantaigh, déanfaidh an Chomhairle a dícheall máistirphlean a ullmhú chun forbairt sa todhchaí a threorú ar bhealach a thugann cothromaíocht chuí do chúinsí comhshaoil, sóisialta agus eacnamaíocha sa suíomh cósta íogair seo.

Cuspóir

BN-CZ-O-1	Carachtar, suíomh agus oidhreacht nádúrtha chríos an chósta i mBun Dobhráin a chosaint agus a fheabhsú, atá aitheanta mar Cheantar Ardtaitneamhachta ar Léarscáil Chríosaithe um Úsáid Talún Bhun Dobhráin, chun a thaitneamhacht reatha agus amach anseo, agus luach turasóireachta agus éiceolaíochta a chinntiú.
------------------	---

Beartais

BN-CZ-P-1	<p>Tacaíocht a thabhairt do phrionsabal na moltaí forbartha seo a leanas laistigh den Cheantar Ardtaitneamhachta cois cladaigh na farraige, faoi réir ag comhlíonadh gach polasaí ábhartha eile den Phlean seo agus sa Phlean Forbartha Contae:</p> <ol style="list-style-type: none"> Athfhorbairt láithreáin athfhorbraíochta. Forbairt atá coimhdeach le húsáidí seanbhunaithe a thacaíonn leis an táirge turasóireachta i mBun Dobhráin. Forbairt turasóireachta ar scála beag. Idirghabhálacha an fhearainn phoiblí a chuireann feabhas ar an sráid-dreach/tírdhreach agus a thairgeann luach taitneamhachta inléirithe. Tionscadail áineasa pobalbhunaithe. Forbairt muiríní, lamairní, saoráidí do ghníomhaíochtaí uiscebhunaithe lasmuigh agus áiseanna cuain le haghaidh forbairtí fóillíochta muirí. <p>Ní cheadófar tograí ach amháin sna cásanna seo a leanas:</p> <ol style="list-style-type: none"> ní bheadh tionchar suntasach aige ar thaitneamhachtaí amhairc, ar shaintréithe agus ar cháilíocht chomhshaoil an Cheantair Ardtaitneamhachta. ní chuirfeadh sé isteach go mór ar radhairc na farraige. go bhfuil siad ar scála agus ar charachtar atá oiriúnach don timpeallacht óstaigh agus go bhfuil dearadh ardcháilíochta marthanach acu.
BN-CZ-P-2	Na cosáin cois cósta i mBun Dobhráin a chosaint mar acmhainní tábhachtacha turasóireachta, áineasa agus taitneamhachta don bhaile.
BN-CZ-P-3	A chinntiú nach gceadófar tograí forbartha a mbeadh tionchar diúltach acu ar úsáid áiseanna céibhe ag Stáisiún Bád Tarrthála Bhun Dobhráin.
BN-CZ-P-4:	A chinntiú go n-urramóidh aon fhorbairt nó leathnú amach anseo ar an ngalfchúrsa i mBun Dobhráin carachtar an tírdhreacha agus íogaireacht amhairc a shuíomh cois cósta agus go dtabharfar aird chuí ar oidhreacht nádúrtha an cheantair.

Actions:

BN-LAP-1:	Fiosróidh an Chomhairle roghanna chun Siúlóid Aille an Chinn Thiar agus Siúlóid Rougey a nascadh mar aitheantas ar na tairbhí eacnamaíochta, sóisialta agus sláinte a d'fhéadfadh a bheith ann dá leithéid de bhealaí siúlóide cósta.
BN-LAP-2	Máistirphlean comhtháite a ullmhú do cheantar aghaidh an chladaigh i mBun Dobhráin chun forbairt inbhuanaithe an cheantair seo sa todhchaí a threorú.

20.4 Lár an Bhaile/Croílár Uirbeach

20.4.1 Caighdeán Dearaidh Uirbigh

Tá meascán de thairiscintí turasóireachta agus siamsaíochta mar bhialanna agus beir leat, lóistín, stuaráí siamsa, miondíol comparáide agus áise i Lárionad Uirbeach Bhun Dobhráin. Cruthaíonn sé seo dúshlán maidir le tograí dá leithéid a éascú i dtéarmaí dearaidh agus ag an am céanna féachaint le bród a choinneáil as an sráid-dreach a bhí tráth ar cheann de na príomhnithe is díol spéise don bhaile. Ní mór go mbeadh sé mar chuspóir ag an Údarás Pleanála an chothromaíocht chuí a bhaint amach ina leith seo agus á dhéanamh sin, beidh an tÚdarás Pleanála mar threoir ag an tsraith polasaithe atá leagtha amach faoi Alt 20.4.3. agus Caibidil 5 den Phlean seo.

Fíor 20.2 - Múrphictiúr Lár an Bhaile

20.4.2 Forbairt Miondíola

Rinne polasaí pleanála roimhe seo do mhiondíol i mBun Dobhráin tagairt do dhá chroílár miondíola ar leith sa bhaile; ceann ar feadh Phríomhshráid an Chinn Thoir a chonacthas go raibh sé dírithe go príomha ar riachtanais turasóirí, agus an dara ceann sa cheantar thart ar Bhóthar an Stáisiúin, a measadh a bheith ag freastal níos mó ar riachtanais áise agus chomparáide an phobail áitiúil. Mar sin féin, níl an gá atá le hidirdhealú a dhéanamh idir na ceantair seo ó thaobh miondíola de chomh soiléir, go háirithe i gcomhthéacs éagsúlú bhonn eacnamaíoch agus fostaíochta Bhun Dobhráin. Mar sin, tacaíonn an Plean seo le miondíol go ginearálta ar fud lár an bhaile, bíodh sé dírithe ar thurasóirí nó ar chónaitheoirí an bhaile agus úsáideann an creat polasaí atá leagtha amach i Straitéis Mhiondíola an Chontae (féach Caibidil 7 den PFC) chun forbairt sheicheamhach úsáidí miondíola laistigh de theorainn an Phlean Ceantair a threorú.

20.4.3 Ionaid Siamsaíochta

Cuireann stuaráí siamsa agus áitribh dá samhail le tairiscint siamsaíochta Bhun Dobhráin; Mar sin féin, tá nádúr na n-úsáidí seo chomh mór sin go bhféadfadh coinbhleacht a bheith ann le húsáidí sa chomharsanacht. Ina theannta sin, is féidir le forbairtí den sórt sin tionchar díobhálach a bheith acu ar an sráid-dreach mar thoradh ar chomharthaíocht agus soilsiú míchuí nó úsáid a bhaint as fuinneoga dubhaithe nó folaithe, a dteipeann orthu caidreamh gníomhach amhairc a sholáthar idir úsáideoirí na sráide agus na foirgnimh a shainíonn na sráideanna sin. Aithnítear, áfach, an gá atá le tairiscint siamsaíochta éagsúil i mBun Dobhráin, agus mar sin leanfaidh an Chomhairle ag tacú leis an bprionsabal chun áitribh shiamsaíochta den sórt sin a fhorbairt laistigh de chroílár uirbeach Bhun Dobhráin, faoi réir forálacha áirithe mar atá leagtha amach i mBeartas Gen-TC-G-P-4 sa chuid Réamhrá Ginearálta.

Cuspóir

BN-TC-O-1: An chothromaíocht chuí a bhaint amach idir cuidiú leanúnach earnálacha tráchtála na Príomhshráide le tairiscint turasóireachta an bhaile a éascú agus an gá atá le breis feabhais a chur ar an sráid-dreach agus ar an bhfearann poiblí.

20.5 Athghiniúint

Is saincheisteanna iad folúntais agus tréigean i go leor lonnaíochtaí sa Chontae, agus go deimhin ar fud an Stáit. Léiríonn anailís a d'fhoilsigh Comhthionól Réigiúnach an Tuaiscirt agus an Iarthair⁵⁸ go raibh 246 réadmhaoin fholamh nó tréigthe ag Bun Dobhráin i 2020 agus ina theannta sin go raibh 33 réadmhaoin tráchtála folamh nó tréigthe. Is dúshlán suntasach é seo don bhaile i dtéarmaí a fholláine eacnamaíoch agus sóisialta (go háirithe mar bhaile atá ag brath go mór ar thurasóireacht) ach freisin i dtéarmaí patrúin lonnaíochta inbhuanaithe a sheachadadh, go háirithe fás dlúth na lonnaíochta.

Tá fadhb faoi leith ag Ceann Thiar Bhun Dobhráin maidir le méid na bhfolúntas agus na tréigthe, go háirithe i gcóngaracht an áitribh 'Teach Turasóireachta Uladh'. Aithníonn an Plean mar sin an suíomh áirithe sin mar 'Limistéar Athghiniúna' ar an léarscáil chriosaithe talamhúsáide (léarscáil 20.1) chun tacú le gníomhaíochtaí spriocdhírthe atá dírithe ar aghaidh a thabhairt ar fholúntas agus tréigean, lena n-áirítear iarratais faoi chlár mhaoinithe ar nós An Ciste um Athghiniúint agus Forbairt Tuaithe (CAFT). Aithnítear deiseanna athnuachana sa Phlean freisin ar Shuíomh Deise 3 (suíomh an iar-stáisiúin seirbhíse 'An tSráid Aonair') ar a ndéanfar breithniú ar thograí, inter alia, chun an fhorbairt tithíochta neamhchríochnaithe atá ann ag an láthair sin a réiteach agus/nó moltaí chun suíomh an iar-stáisiúin breosla a athúsáid nó a athshlánú ar bhealach eile. Chomh maith leis an méid thuas, tá roinnt deiseanna athghiniúna féideartha i gcroílár uirbeach Bhun Dobhráin (m.sh. Halla Hamilton a bhí ann roimhe seo, iarshuíomh Bháiseomra Astoria, iarshuíomh oifigí na Comhairle) agus ceadaíonn na cuspóirí criosaithe don chroílár uirbeach (féach Tábla 17.1) breithniú a dhéanamh ar dheiseanna athghiniúna úsáide measctha ag na láithreacha lárnacha seo ar fad.

Maidir le foirgnimh thréigthe agus contúirteacha, úsáidfidh an tÚdarás Pleanála, nuair is cuí, a chumhachtaí faoin reachtaíocht atá i réim chun aghaidh a thabhairt ar cheisteanna agus iad a réiteach nuair a thagann siad aníos.

⁵⁸ Anailís ar Fholúntas Réigiúnach agus ar Thréigthe (Eanáir 2022), Comhthionól Réigiúnach an Tuaiscirt agus an Iarthair

Cuspóir**BN-REGEN-O-1**

Forbairt agus athnuachan ceantar laistigh de Bhun Dobhráin a bhfuil gá le hathghiniúint a lorg, agus go háirithe na Ceantair Athghiniúna a aithníodh ar léarscáil chriosaithe úsáid talún Bhun Dobhráin (tagraíonn léarscáil 17.1) chun cosc a chur orthu (i.) drochthionchar ar thaitneamhachtaí atá ann cheana i limistéir dá leithéid, (ii.) dúchan agus meath uirbeach, (iii.) iompar frithshóisialta nó (iv.) ganntanas tithe ináitrithe nó talún atá oiriúnach d'úsáid chónaithe nó meascán d'úsáidí cónaithe agus eile.

20.6 Fostaíocht agus Geilleagar

I 2016, bhí 723 oibrí cónaitheach san iomlán ag Bun Dobhráin, rud a thug cóimheas 'poist:oibrithe cónaitheacha' de 0.813⁵⁹, rud a léiríonn glan eis-sreabhadh oibrithe ón mbaile. Léirigh anailís a rinne Coimisiún Forbartha an Iarthair⁶⁰ go raibh an dara sciar is airde de dhaoine ag obair san fhlaithiúlacht i réigiún an iarthair i mBun Dobhráin (21.7% d'fhostaithe ag obair san earnáil fáilteachais), earnáil a bhfuil sciar ard de phoist pháirtaimseartha agus séasúracha aici⁶¹. Léiríonn staitisticí mar seo nádúr na fostaíochta i mBun Dobhráin (atá dírithe go mór ar thionscal turasóireachta séasúrach) agus tacú leis an moladh gur gá tacaíocht a thabhairt do Bhun Dobhráin mar cheann scríbe 'ar feadh na bliana' chun na deiseanna fostaíochta a eascraíonn as earnáil na turasóireachta a uasmhéadú.

D'ainneoin tábhacht shoiléir na turasóireachta, ní fhéadfadh éagsúlú an bhoinn fostaíochta áitiúil ach fónamh chun todhchaí eacnamaíoch Bhun Dobhráin a neartú agus dá réir sin, cuireann an Plean seo deiseanna ar fáil do dheiseanna ginte fostaíochta eile laistigh de lár an bhaile agus ar Shuíomh Deise sainithe laistigh de theorainn an PCÁ (féach Rannán 20.9 thíos le haghaidh polasaí mionsonraithe maidir le Láithreáin Deise aitheanta).

Cuspóir**BD-EE-O-1**

An bonn geilleagrach áitiúil i mBun Dobhráin a éagsúlú chun cur le deiseanna fostaíochta ar feadh na bliana agus soláthar seirbhísí méadaithe.

20.7 Taisteal Gníomhach, Tréscailteacht agus Nascacht

Ábhar ríthábhachtach d'fhorbairt Bhun Dobhráin sa todhchaí ná soláthar a dhéanamh do nascacht agus tréscailteacht oiriúnach ar fud an cheantair uirbigh. Bheadh tairbhí ilghnéitheacha ag baint leis seo, rud a d'éascódh aistriú ó thurais dhiancharbóin go modhanna nialasacha mar shiúlóid agus rothaíocht agus ag soláthar rochtana níos caoithiúla agus níos díri idir limistéir chónaithe agus fostaíochta agus áiseanna pobail. I gcomhthéacs Bhun Dobhráin, cuireann soláthar an bhonneagair taistil ghníomhaigh ar chumas rochtain ar chuid de na sócmhainní nádúrtha iontacha atá le tairiscint ag an mbaile; I measc na samplaí féideartha ina leith seo tá an fhéidearthacht Siúlóid Aille an Chinn Thiar agus Siúlóid Rougey atá scartha faoi láthair a nascadh, an poitéinseal chun cosán cois abhann a fhorbairt in aice le hAbhainn na Bradóige agus an poitéinseal bonneagar taistil gníomhach a sholáthar chun freastal ar Thrá na dTulán. Tá deiseanna ann freisin chun Bun Dobhráin a nascadh le lonnaithe eile trí mhodhanna taistil gníomhaí, agus go deimhin tá pleananna ag dul ar aghaidh

⁵⁹ Foinse: Tionscadal Éireann 2040 - Creatlach Náisiúnta Pleanáil

⁶⁰ Earnáil Cóiríochta & Seirbhíse Bia i Réigiún an Iarthair (Márta 2019) Coimisiún Forbartha an Iarthair

⁶¹ Ar fud na n-earnálacha go léir tá an dara meánlíon uaireanta is ísle a oibríodh in aghaidh na seachtaine ag 26.6 uair, go náisiúnta. SOLAS agus an Comhairle Náisiúnta Scileanna (2018)

cheana féin chun scéim taistil ghníomhaigh a chruthú a nascfaidh Bun Dobhráin le Béal Átha Seanaidh.

Ar an taobh thoir theas de lár an bhaile, aithníonn léarscáil chriosaithe talamhúsáide Bhun Dobhráin roinnt ‘bealaí rochtana táscacha’ ríthábhachtacha a d’fhéadfadh Bóthar Dhroim an Chrainn a nascadh le Bóthar Réigiúnach an R280, ag tabhairt aghaidh ar na pointí géara ar an ngréasán bóithre atá ann faoi láthair i nDroim an Chrainn. Is é an bealach is fearr agus is díri d’aon nascbhóthar ná spor a thógáil den timpeallán atá in aice leis an bpictiúrlann i lár an bhaile agus taisteal díreach soir i dtreo Dhroim an Chrainn, ag dul trí Pháirc Carbhán Radharc Dhartraí agus feabhas mór ar nascacht ó lár an bhaile. Chuirfeadh na roghanna nascbhóithre seo feabhas mór ar nascacht ó lár an bhaile agus chuideoidís le tailte Cúlchiste Straitéiseach Cónaithe a scaoileadh de réir mar a fhorbraíonn an baile. Mar gheall ar an tábhacht atá bainte le nasc a chruthú idir Dhroim an Chrainn agus an R280, féachfaidh an Chomhairle lena chinntiú go dtógfáir codanna den bhóthar ceangail (nó go gcoimeádtar conairí cuí) mar chuid de thograí forbartha feadh na gconairí bealaigh táscacha. Beidh ar iarratasóirí ar fhorbairt ar na tailte atá i gceist dul i gcomhairle le Roinn Bóithre na Comhairle maidir leis seo.

Baineann Bun Dobhráin leas as idirnasacht measartha maith idir an Phríomhshráid agus Bóthar an Atlantaigh trí shraith nascanna (Bóthar an Phromanáid, Ardán Brighton, Lána Rennison, Lána Láir, Lána Meehan agus Bóthar Astoria) a cheadaíonn gluaiseacht coisithe agus feithiclí ó chroílár tráchtála an bhaile i dtreo chrios cósta an bhaile. Ó thaobh lár bhaile Bhun Dobhráin a dhéanamh mar áit bheoga tharraingteach, áfach, níl na naisc seo á n-úsáid chun a lánacmhainneachta agus tá líon teoranta éadanais gníomhacha thíos leo; easpa comharthaíochta bealaí; easpa soilsiú sráide cuí, troscán sráide agus cur chuige comhtháite um dhearadh uirbeach; agus cosáin choisithe agus áiseanna rothaíochta neamhleor.

Tá sé mar fhoráil sa Phlean seo chun aghaidh a thabhairt ar na heasnaimh thuasluaite agus chun tacú le hathbheochan na nasc atá ann cheana féin idir an Phríomhshráid agus Bóthar an Atlantaigh mar chuid de straitéis athghiniúna lán-mheasta do lár an bhaile; féachaint le sineirgí a uasmhéadú idir an dá cheantar is gnóthaí ar an mbaile agus a chinntiú go mbaintear úsáid iomlán as spás uirbeach luachmhar. Chuige sin, leanfaidh an Chomhairle ar aghaidh ag obair leis na páirtithe leasmhara ábhartha go léir sa bhaile chun tograí athghiniúna a cheapadh.

Le linn bhuaicshéasúir turasoíreachta an tsamhraidh, bíonn brú tráchta suntasach i lár an bhaile, rud a mbíonn tionchar diúltach aige ar cháilíocht an chomhshaoil, ar thaithí na gcuariteoirí agus ar ghníomhaíocht eacnamaíoch. Tá an poitéinseal ag tabhairt isteach córas tráchta aontreo i lár an bhaile feabhas mór a chur ar thimpeallacht lár an bhaile, agus d’éascódh sé feabhsúcháin ar an sráid-dreach, ar an bhfearann poiblí agus ar thaisteal gníomhach trí spás bóthair a athdháileadh d’úsáidí eile. Tá sé mar fhoráil sa Phlean seo, mar sin, breathnú ar roghanna maidir le córas aontreo dá leithéid a thabhairt isteach, i gcomhar le bearta taistil ghníomhaigh ar fud an bhaile.

Straitéis Iompair/Inbhuanaithe Soghluaisteachta do Bhun Dobhráin:

Tugann an comhthéacs thuas eolas don straitéis úsáide talún/iompair fhoriomlán seo a leanas do Bhun Dobhráin sa tábla seo a leanas agus sa léarscáil ghaolmhar:

Tábla 20.2 Straitéis Iompair/Inbhuanaithe Soghluaisteachta do Bhun Dobhráin

Léar scáil Tag.	Láthair/Ainm	Tosaíocht/Cur Síos Tionscnaimh	Buntáistí tábhachtacha
Soghluaisteacht Inbhuanaithe			

Léar scáil Tag.	Láthair/Ainm	Tosaíocht/Cur Síos Tionscnaimh	Buntáistí tábhachtacha
1.	Ginearálta	Foirm dhlúthfhorbartha lena n-áirítear forbairt chónaitheach a aimsiú in aice le poist agus seirbhísí miondíola, oideachais agus pobail.	<ul style="list-style-type: none"> Éileamh taistil laghdaithe. Aistriú módach i dtreo siúil, rothaíochta agus iompair phoiblí a éascú.
2.	Córas aontreo laistigh den chroílár uirbeach	Athródú tráchta chun córas aontreo a cheadú feadh na Príomhshráide	<ul style="list-style-type: none"> Timpeallacht fheabhsaithe lár an bhaile Ath-leithroinnt spáis bóithre chun ligean d'fhearas poiblí, sráid-dreach agus taisteal gníomhach Sábháilteacht bhreise a sholáthar d'úsáideoirí bóithre
3.	Naisc idir Droim Chrann agus croí uirbeach	Naisc feithiclí, coisithe, rothaí agus rothaíochta a chruthú idir Bhóthar Dhroim an Chrainn agus croílár uirbeach Bhun Dobhráin.	<ul style="list-style-type: none"> Éascaíocht gluaiseachta a éascú ón gcroílár uirbeach go dtí taobh thoir an bhaile. Gluaiseachtaí tráchta ar bhóthar Dhroim an Chrainn a laghdú, atá faoi bhun an chaighdeáin ó thaobh leithead agus ailíniú de. <p>Rochtain a chumasú ar thailte forbartha féideartha amach anseo</p>
4.	Bonneagair taistil ghníomhaigh a chruthú cóngarach d'Abhainn na Bradóige	Cosán lán-inrochtana a fhorbairt, rotharbhealach cóngarach do bhruacha Abhainn Bradóg	<ul style="list-style-type: none"> Áis luachmhar taitneamhachta a sholáthar don bhaile. Nascacht inbhuanaithe a éascú idir tailte criosaithe cónaithe agus an croí uirbeach. <p>Rochtain a chumasú ar thailte forbartha féideartha amach anseo, trí mhodhanna taistil inbhuanaithe</p>
5.	Naisc idir an Phríomhshráid agus Bóthar an Atlantaigh	Feabhas a chur ar naisc idir an Phríomhshráid agus Bóthar an Atlantaigh (Bóthar an Phromanáid, Ardán Brighton, Lána Rennison, Lána Láir, Lána Meehan agus Bóthar Astoria), trí chur chuige comhtháite um dheardh uirbeach; cosáin lán-inrochtana; áiseanna rothaíochta; comharthaíocht lorg bealaigh; troscán sráide; soilsiú sráide agus pailléad comhsheasmhach ábhar. Spreag éadain ghníomhacha feadh na nasc seo.	<ul style="list-style-type: none"> Feabhas a chur ar idirnascacht idir na ceantair is gnóthaí i mBun Dobhráin Déan soláthar d'fheabhsuithe suntasacha comhshaoil Sábháilteacht bhreise a sholáthar d'úsáideoirí bóithre <p>Déan soláthar do shlándáil trí dheardh (soilsiú sráide, faireachas éighníomhach).</p>
6.	Seachadadh scéim taistil ghníomhach Bhéal Átha	Rotharbhealach a chruthú feadh Bhóthair Réigiúnach an R267	<ul style="list-style-type: none"> Raon rothar tiomnaithe a sholáthar idir Béal Átha Seanaidh agus Bun Dobhráin, le feabhsuithe suntasacha dá bharr

Léar scáil Tag.	Láthair/Ainm	Tosaíocht/Cur Síos Tionscnaimh	Buntáistí tábhachtacha
	Seanaidh-Bun Dobhráin, le nascacht ar aghaidh isteach i gceantar uirbeach Bhun Dobhráin		maidir le sábháilteacht ar bhóithre do rothaithe. Áis luachmhar taitneamhachta agus áineasa a sholáthar don bhaile.

Cuspóirí

BN-AT-O-1

Na tionscadail atá liostaithe i dTábla 20.2 Iompar/Straitéis Soghluaisteachta Inbhuanaithe do Bhun Dobhráin thuas a sheachadadh.

Beartais

BN-AT-P-1

Riachtanach do na tograí forbartha:

- foráil a dhéanamh do nascacht agus tréscailteacht oiriúnach (le haghaidh síuil, rothaí, rothaíochta agus/nó feithicle de réir mar is cuí) idir na dáileachtaí talún tadhlaigh; agus
- aird chuí a thabhairt ar na 'bealaí rochtana táscacha' a aithníodh ar léarscáil chriosaithe úsáid talún Bhun Dobhráin (léarscáil 20.1) agus do na tionscadail iompair ghníomhacha/soghluaisteachta inbhuanaithe atá aitheanta sa Tábla 20.2 agus dorchlaí áirithinte do na bealaí riachtanacha agus/nó codanna de na bealaí riachtanacha a thógáil, i gcomhairle le Roinn Bóithre na Comhairle

Ní cheadófar tograí a dteipeann soláthar a dhéanamh do nascacht agus tréscailteacht imleor nó nach dtugann aird chuí ar na bealaí rochtana táscacha atá aitheanta ar léarscáil 20.1.

BN-AT-P-2

A éileamh go soláthróidh tograí forbartha cóngarach d'Abhainn na Bradóige do stráice 10m ar leithead ar a laghad a choinneáil ó imeall bhruach na habhann chun bealach taistil gníomhach agus limistéar taitneamhachta a chruthú.

20.8 Tithíocht

Thaifead Bun Dobhráin daonra de 1963 i ndaonáireamh 2016 agus aithnítear é mar 'Bhaile Seirbhíse' san Orlathas Lonnaíochta Contae, mar atá leagtha amach i gCaibidil 3 – Croí-Straitéis.

Socraíonn Croí-Straitéis an Phlean Forbartha Contae 2024-2030 sprioc thithíochta de 121 aonad do Bhun Dobhráin thar thréimhse 6 bliana an phlean, rud a fhágann go mbeidh riachtanas talún chriosaithe cónaithe de thart ar 3.5 heicteár⁶². Déantar foráil don riachtanas seo ar shuíomhanna tag.

⁶² Bunaithe ar dhlús 35 aonad in aghaidh an heicteáir

NR1.1, NR1.2, NR1.3 agus NR1.4; a dhéanann soláthar carnach do thart ar 5.2 Ha de thalamh cónaithe laistigh de rochtain éasca ar lár an bhaile agus inar féidir na riachtanais seirbhíse go léir a chomhlíonadh thar shaolré an phlean.

Chomh maith leis na láithreáin seo, áfach, agus de réir fhorálacha `Treoirlínte Plean Forbartha d'Údaráis Phleanála' (2022)⁶³, sainaithnítear sa léarscáil chriosaithe úsáide talún do Bhun Dobhráin freisin roinnt suíomhanna cónaithe oiriúnacha agus seirbhísithe/inseirbhíse eile a bhí criosaithe sa Phlean Forbartha Contae 2018-2024 roimhe seo agus atá fós ar fáil chun cur le soláthar tithíochta sa bhaile. (tagairtí suímh. tagraíonn NR2.1, NR2.2, NR2.3, NR2.4 agus NR2.5). Tá na láithreáin seo criosaithe mar `Céim 2' cónaithe agus ní scaoilfear iad ach amháin nuair a bhíonn teip fhianaiseach sa mhargadh maidir le seachadadh ar láithreáin Céim 1 (Tagraíonn Beartas **GEN-H--3**). Leagtar amach na limistéir láithreáin sa tábla thíos.

Criosú Cónaithe agus Ceantar Láithreáin Ghaolmhara

Ref Tagairt Láithreáin	Criosaithe mar Chónaithe go Príomha, nó mar Láithreán Deise le Soláthar Cónaithe	Achar an tSuímh (ha)
NR 1.1	Céim 1 Cónaithe Nua	1.6
NR 1.2	Céim 1 Cónaithe Nua	2.09
NR 1.3	Céim 1 Cónaithe Nua	1.17
NR 1.4	Céim 1 Cónaithe Nua	0.3
Fo-iomlán		5.16
NR 2.1	Céim 2 Cónaithe Nua	2.87
NR 2.2	Céim 2 Cónaithe Nua	0.6
NR 2.3	Céim 2 Cónaithe Nua	1.37
NR 2.4	Céim 2 Cónaithe Nua	1.88
NR 2.5	Céim 2 Cónaithe Nua	2.7
Fo-iomlán		9.42

20.8.1 Nithe Buntábhachtacha do Shuíomhanna Cónaithe Nua

I ngach cás, beidh ar fhorbróirí cloí le polasaithe tithíochta uirbeach an Phlean Forbartha Contae agus seirbhísí infreastruchtúir ábhartha a sholáthar chun tacú le forbairt agus timpeallachtaí cónaithe ardchaighdeáin a chruthú le hómós áite agus nascacht leis an gceantar níos leithne. Ina theannta sin, ní mór prionsabail an dearadh inbhuanaithe, cuimsitheach agus neamhdhíobhálach don chomhshaoil a ionchorprú i moltaí forbartha. Chomh maith leis an méid sin thuas, thabharfadh an t-údarás pleanála na príomhghnéithe seo a leanas faoi deara maidir le suíomhanna áirithe `Cónaithe Nua' –

BN-H-P-1	<p>a. A chinntiú go bhfuil moltaí forbartha do NR 1.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> Áirítear anailís ar an ngréasán áitiúil draenála uisce dromchla. Úsáidfear Córais Draenála Uirbeacha Inbhuanaithe (CDUI) agus réitigh atá bunaithe ar nádúr chun uisce dromchla a bhainistiú.
-----------------	--

⁶³ Deir Cuid 4.4.1 de Threoirlínte an Phlean Forbartha d'Údaráis Phleanála 'Tá sé mar bheartas agus mar chuspóir de chuid na dTreoirlínte seo nár cheart go mbeadh talamh tithíochta criosaithe i bplean forbartha reatha, atá seirbhísithe agus is féidir a fhorbairt do thithíocht laistigh de shaolré an phlean forbartha nua atá á ullmhú, faoi réir díchriosaithe'.

- Áirítear breithniú ar bhaol tuilte féideartha – d’fhéadfadh go mbeadh gá le measúnú mionsonraithe ar riosca tuilte.
  - Ionchorpraíonn sé nascacht gluaisteáin agus taistil ghníomhaigh laistigh den láithreán ón mBóthar Réigiúnach R280 i dtreo Bhóthar Dhroim an Chrainn
  - Soláthraíonn sé nascacht do charranna agus do thaisteal gníomhach leis na tailte cónaithe tadhlach ó dheas).
  - Cuireann sé droichead coise ar fáil go lár an bhaile.
- b. A chinntiú go bhfuil moltaí forbartha do NR 1.2:
- Áirítear anailís ar an ngréasán áitiúil draenála uisce dromchla. Úsáidfear Córais Draenála Uirbeacha Inbhuanaithe (CDUI) agus réitigh atá bunaithe ar nádúr chun uisce dromchla a bhainistiú.
  - Áirítear breithniú ar bhaol tuilte féideartha – d’fhéadfadh go mbeadh gá le measúnú mionsonraithe ar riosca tuilte.
  - Ionchorpraíonn sé nascacht gluaisteáin agus taistil ghníomhaigh laistigh den láithreán ón mBóthar Réigiúnach R280 i dtreo Bhóthar Dhroim an Chrainn, agus chuig na tailte cónaithe in aice leis ó thuaidh agus ó dheas.
- c. A chinntiú go bhfuil moltaí forbartha do NR 1.3:
- Áirítear anailís ar an ngréasán áitiúil draenála uisce dromchla. Úsáidfear Córais Draenála Uirbeacha Inbhuanaithe (CDUI) agus réitigh atá bunaithe ar nádúr chun uisce dromchla a bhainistiú.
  - Áirítear breithniú ar bhaol tuilte féideartha – d’fhéadfadh go mbeadh gá le measúnú mionsonraithe ar riosca tuilte.
  - Ionchorpraíonn sé nascacht ghluaisteán agus taistil ghníomhach laistigh den láithreán i dtreo Bhóthar Dhroim an Chrainn, agus chuig na tailte cónaithe in aice leis ó thuaidh.
- d. A chinntiú go bhfuil moltaí forbartha do NR 1.4:
- Áirítear anailís ar an ngréasán áitiúil draenála uisce dromchla. Úsáidfear Córais Draenála Uirbeacha Inbhuanaithe (CDUI) agus réitigh atá bunaithe ar nádúr ar an láthair chun uisce dromchla a bhainistiú.
  - Soláthraíonn sé do shoilsiú poiblí breise.

20.8.2 Nithe Buntábhachtacha maidir le Tailte Forbartha ‘Cónaitheacha Nua, Céim 2’

Dá mbeadh teip fianaiseach sa mhargadh maidir le soláthar tithíochta ar thailte atá criosaithe d’fhorbairt chónaithe den chéad céim, féadfaidh an tÚdarás Pleanála breithniú a dhéanamh ar fhorbairt tailte tithíochta dara céim, de réir fhorálacha Bheartas GEN-H-3. Tá príomhbhreithnithe maidir le forbairt tailte dara céim leagtha amach thíos

BD-H-P-1

- a. A chinntiú go gcomhlíonann tograí forbartha do shuíomh NR 2.1 na nithe seo a leanas:
- Rochtain feithicilí le soláthar ar Bhóthar Réigiúnach an R267 ó thaobh thiar an láithreáin. Beidh gá le hathlonnú oileán tráchta atá ann cheana féin dá bharr.
  - Rochtain do choisithe agus do rothair le soláthar amach i dtreo an R267 ag an taobh thoir d’éadanas an láithreáin.
  - Beidh anailís ar an ngréasán áitiúil draenála uisce dromchla ag teastáil. Úsáidfear Córais Draenála Uirbeacha Inbhuanaithe (CDUI) agus réitigh atá bunaithe ar nádúr ar an láthair chun uisce dromchla a bhainistiú.
  - Cosán feadh aghaidh an láithreáin le huasghrádú agus soilsiú poiblí breise le suiteáil.
- b. A chinntiú go gcomhlíonann tograí forbartha do NR 2.2 na nithe seo a leanas:

- Beidh anailís ar an ngréasán áitiúil draenála uisce dromchla ag teastáil. Úsáidfear Córais Draenála Uirbeacha Inbhuanaithe (CDUI) agus réitigh atá bunaithe ar nádúr ar an láthair chun uisce dromchla a bhainistiú.
  - Cosán feadh aghaidh an láithreáin le huasghrádú agus soilsiú poiblí breise le suiteáil.
- c. A chinntiú go bhfuil moltaí forbartha do NR 2.3:
- Beidh anailís ar an ngréasán áitiúil draenála uisce dromchla ag teastáil. Úsáidfear Córais Draenála Uirbeacha Inbhuanaithe (CDUI) agus réitigh atá bunaithe ar nádúr ar an láthair chun uisce dromchla a bhainistiú.
- d. A chinntiú go bhfuil moltaí forbartha do NR 2.4:
- Beidh anailís ar an ngréasán áitiúil draenála uisce dromchla ag teastáil. Úsáidfear Córais Draenála Uirbeacha Inbhuanaithe (CDUI) agus réitigh atá bunaithe ar nádúr ar an láthair chun uisce dromchla a bhainistiú.
- e. A chinntiú go bhfuil moltaí forbartha do NR 2.5:
- Aird chuí a thabhairt ar an ngá atá le nascacht idir Bóthar Dhroim an Chrainn agus limistéar Lár an Bhaile (féach léarscáil chriosaithe úsáide talún, a shonraíonn bealaí táscacha tríd an gceantar atá riachtanach chun cabhrú le taisteal gníomhach, nascacht agus gluaiseacht tráchta tríd an gceantar). Beidh ar fhorbróirí dul i dteagmháil le Roinn Bóithre na Comhairle maidir le naisc oiriúnacha (modhanna taistil feithicle agus gníomhacha) a sholáthar mar chuid d'aon mholadh forbartha. D'fhéadfadh go mbeadh ar fhorbróirí ionchasacha codanna de bhóithre rochtana a thógáil mar chuid d'aon mholadh forbartha.

20.9 Suíomhanna Deise

Tá 3 shuíomh deiseanna móra i mBun Dobhráin, atá suite ar an taobh thiar agus ar an taobh thoir de limistéar an phlean, nach mbaintear úsáid astu go leor agus a chuireann raon leathan deiseanna forbartha ar fáil mar gheall ar a scála agus a suíomh straitéiseach gar don ghréasán bóithre náisiúnta. Tá fonn ar an Údarás Pleanála acmhainneacht na láithreán seo a uasmhéadú agus tugann an téacs agus na beartais ghaolmhara thíos treoir maidir leis na cineálacha forbartha a mheasfadh an tÚdarás Pleanála a bheith cuí ar gach láithreán.

Suíomh Deise 1 (An Geata Thiar): Tá an láithreán seo thart ar 4.3 heicteár suite ar imeall thiar cheantar an Phlean gar do phríomhbhóthar náisiúnta an N15. Breithneoidh an Chomhairle iarratais ar roinnt úsáidí ar an láithreán seo de réir Beartais BN-OPP-P-1 thíos agus beidh cáilíocht an-ard ag teastáil ó thaobh dearaidh, ábhar agus tírdhreachaithe, ag cur san áireamh an suíomh atá nochtaithe ó thaobh amhairc ag 'geata' thiar an bhaile. Is trí Bhóthar Réigiúnach R267 a dhéanfar moltaí maidir le rochtain ar an láithreán; ní cheadófar rochtain dhíreach ar an N15.

BN-OPP-P-1

- a) Tacú le prionsabal na gcineálacha forbartha seo a leanas ar Shuíomh Deise 1 (Geata an Iarthair), faoi réir ag comhlíonadh na bpolasaithe agus na gcaighdeán ábhartha go léir atá sa phlean seo agus sa PFC.
- Forbairt oifigí
  - Tionscal éadrom
  - Áiseanna/seirbhísí a bhaineann le cúrsaí leighis⁶⁴
  - Úsáid pobail agus caitheamh aimsire
- b) A éileamh go ndéanfaidh tograí forbartha soláthar d'fhorbairt sainchomhartha ardchaighdeán, ag baint úsáide as ábhair agus bailchríocha ardchaighdeán agus ag tabhairt aghaidh ar an ngréasán bóithre ar bhealach cuí.
- c) A éileamh go n-ionchorprófar scéim mhionsonraithe tírdhreachaithe le haon tograí forbartha.

Suíomh Deise 2: Tá an láithreán seo de thart ar 2.7 heicteár suite ar imeall thoir Bhun Dobhráin agus tá rochtain air trí Bhóthar Réigiúnach R267. Tá an láithreán suite cóngarach do phríomhbhóthar náisiúnta an N15 agus tá poitéinseal ann do roinnt úsáidí mar atá leagtha amach i mBeartas BN-OPP-P-2 thíos.

BN-OPP-P-2

Tá sé mar bheartas ag an gComhairle chun -

- a) Tacú le prionsabal na gcineálacha forbartha seo a leanas ar Shuíomh Deise 2, faoi réir ag comhlíonadh na bpolasaithe agus na gcaighdeán ábhartha go léir atá sa phlean seo agus sa PFC.
  - Forbairt oifigí
  - Tionscal éadrom
  - Teach altranais
  - Áiseanna/seirbhísí a bhaineann le cúrsaí leighis⁶⁴
  - Úsáid pobail agus caitheamh aimsire
  - Seomraí taispeántais carranna
- b) A éileamh go ndéanfaidh tograí forbartha do Shuíomh Deise 2 soláthar d'fhorbairt sainchomhartha ardcháilíochta, ag baint úsáide as ábhair agus bailchríocha ardchaighdeán.
- c) A éileamh go n-ionchorprófar scéim mhionsonraithe tírdhreachaithe le haon tograí forbartha.

Suíomh Deise 3: Tá an láithreán substaintiúil seo de thart ar 12.7 heicteár suite ar imeall thoir Bhun Dobhráin agus tá Bóthar Réigiúnach R267 mar theorainn leis san iarthuaisceart agus san oirthuaisceart, Bóthar Náisiúnta an N15 soir agus Bóthar Dhroim an Chrainn ó dheas. Tá cuid den láithreán áitithe ar an taobh thuaidh ag stáisiún seirbhísithe as úsáid, roinnt áitribh neamhchríochnaithe agus soláthraithe tógálaithe. Tá an láithreán ag suíomh 'geata' straitéiseach ar imeall thoir Bhun Dobhráin agus tá an poitéinseal ann d'fhorbairt úsáide measctha de réir fhorálacha an Bheartais BN-OPP-P-3 thíos.

BN-OPP-P-3

Tá sé mar bheartas ag an gComhairle chun -

- a) Tacú le prionsabal na gcineálacha forbartha seo a leanas ar Shuíomh Deise 3, faoi réir ag comhlíonadh na bpolasaithe agus na gcaighdeán ábhartha go léir atá sa phlean seo agus sa PFC.
  - Moltaí a lorgaíonn réiteach ar an bhforbairt tithíochta neamhchríochnaithe atá suite ag ceann thuaidh an láithreáin.
  - Forbairt oifigí
  - Tionscal éadrom
  - Teach altranais
  - Áiseanna/seirbhísí a bhaineann le cúrsaí leighis⁶⁴
  - Úsáid pobail agus caitheamh aimsire
  - Seomraí taispeántais carranna
  - Moltaí a dhéanann iarracht an stáisiún seirbhíse as úsáid ag ceann thuaidh an láithreáin a athúsáid/athchóiriú nó an láithreán a athshlánú ar bhealach eile.
- b) A éileamh go ndéanfaidh tograí forbartha soláthar d'fhorbairt sainchomhartha ardchaighdeán, ag baint úsáide as ábhair agus bailchríocha ardchaighdeán.
- c) A éileamh go gcuirfí isteach scéim mhionsonraithe tírdhreachaithe le haon tograí forbartha.

⁶⁴ Faoi réir fhorálacha an bheartais GEN-ED-1

20.10 Forbairt Pháirc Carbhán

Tá roinnt páirceanna carbhán seanbhunaithe i mBun Dobhráin ag soláthar lóistín bhreise a bhfuil géarghá léi le linn bhuaic an tséasúir turasóireachta i mBun Dobhráin agus mar sin ag tiomáint caiteachas breise tomhaltóirí sa cheantar níos leithne. Ina ainneoin sin, tá nádúr sealadach agus tógáil fhisiceach na cóiríochta carbhán den chineál sin nach gcuidíonn forbairtí den chineál seo le timpeallacht ardchaighdeán a chruthú i lár an bhaile. Dá réir sin, tugann an Plean seo an creat polasaí pleanála do Bhun Dobhráin a bhí ann cheana féin ar aghaidh rud a chuireann bac ar fhorbairt páirceanna nua carbhán laistigh de cheantar lár an bhaile.

BN-CP-P-1	Chun cosc a chur ar pháirceanna nua carbhán a fhorbairt laistigh den chroí-chriosú uirbeach atá aitheanta ar léarscáil chriosaithe úsáid talún Bhun Dobhráin (léarscáil 20.1).
------------------	--

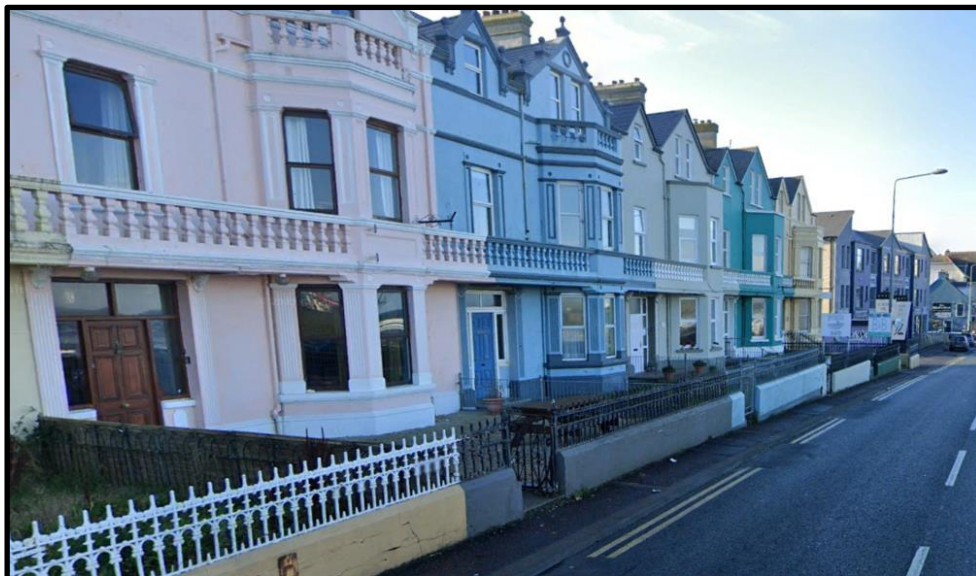
20.11 Bonneagar Uisce agus Fuíolluisce

Déantar freastal maith ar Bhun Dobhráin maidir le bonneagar cóireála uisce agus fuíolluisce. Nuair a cuireadh críoch le hionad nua cóireála fuíolluisce don bhaile i 2018, tá sé cinntithe go mbeidh neart toilleadh cóireála fuíolluisce ar fáil thar shaolré an PCÁ seo. Mar an gcéanna, tá sé tugtha le fios ag Uisce Éireann go bhfuil acmhainn soláthair uisce ar fáil chun freastal ar leibhéal fáis an tionscadail laistigh de Bhun Dobhráin.

20.12 Oidhreacht Thógtha

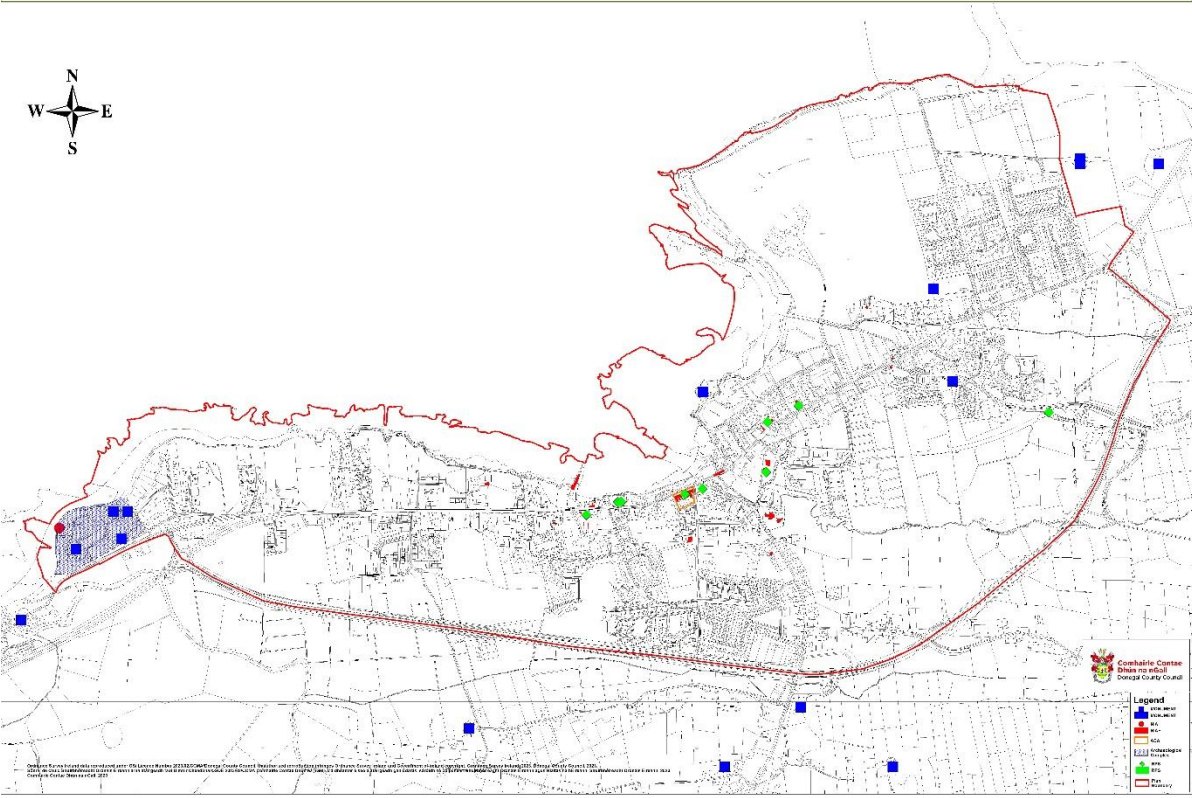
20.12.1 Limistéar Caomhantais Ailtireachta Radharc an Chuain

Cuimsíonn Limistéar Caomhantais Ailtireachta Radharc an Chuain (ACA) sraith ocht dteach Victeoiriacha a thagann ó dheireadh an 19ú hAois (féach léarscáil 20.1 le haghaidh fairsinge an LCA). Is dócha gur tógadh go leor de na foirgnimh ar an ardán ar dtús mar óstáin agus lóistín d'aíonna eile don iliomad cuairteoirí a tháinig go dtí an baile. Is gné dhílis d'oidhreacht thógtha Bhun Dobhráin é an t-ardán agus is sainghné é feadh an phríomhbhealaigh isteach chuig an mbaile ón iarthar. Tá sainpholasaithe a bhaineann le forbairt laistigh den LCA i gCaibidil 11 den Plean Forbartha Contae.

Fíor 20.3 Limistéar Caomhantais Ailtreachta Radharc an Chuain

Map 17.2: Built and Archaeological Heritage

Léarscáil 20.1 - Oidhreacht Thógtha agus Seandálaíochta, Bun Dobhráin

20.12.2 Taifead ar Dhéanmhais Chosanta

Sainithníonn Léarscáil 20.1 anseo struchtúir chosanta laistigh de cheantar uirbeach Bhun Dobhráin. Tá beartais mhionsonraithe maidir le hoibreacha a bhfuil tionchar acu ar struchtúir dá leithéid leagtha amach i gCaibidil 11 den Phlean Forbartha Contae.

20.13 Tuile

Tá limistéir áirithe laistigh de theorainn an phlean sainaitheanta sa Mheasúnú Straitéiseach Riosca Tuile a ullmhaíodh mar thaca do PCÁ Bhun Dobhráin mar limistéir atá i mbaol tuilte, go háirithe (i.) ceantar ar an taobh thoir den bhaile ag Droim an Chrainn/Fionnúir, (ii.) conair atá in aice leis an mBradóg, a bhfuil a hinbhear i lár an bhaile agus (iii.) limistéar díreach lastuaidh de sheachbhóthar an N15. Áit a bhfuil limistéir a d'fhéadfadh a bheith i mbaol suntasach tuilte (i.e. Crios Tuile A nó B⁶⁵) ann in áiteanna ar leith a d'fhéadfadh forbairt an-leochaileach a cheadú murach sin (m.sh. limistéar 'Cónaithe Nua'), tá criosú 'Spás Oscailte agus Caitheamh Aimsire' curtha i bhfeidhm, rud a fhágann nach gceadaítear ach forbairt a mheastar a bheith 'comhoiriúnach le huisce' agus nach bhfuil i mbaol suntasach ó thuilte mar sin. Sa chás go bhfuil forbairt a mheastar a bheith 'níos lú leochaileach' ó thaobh tuilte i gceist, déanfaidh an tÚdarás Pleanála riosca a bhainistiú trí chur i bhfeidhm an chreata polasaí atá leagtha amach i Mír 8.4 den PFC, ar an gcaoi sin a chinntiú go gcomhlíontar forálacha an 'Chórais Phleanála agus na dTreoirínte um Bainistíocht Riosca Tuilte' agus foráil a dhéanamh d'oiriúnú éifeachtach don bhagairt mhéadaitheach ó thaobh riosca tuilte de bharr athrú aeráide.

20.14 Measúnacht Bonneagair

Aithníonn an léarscáil chríosaithe talamhúsáide a ghabhann le PCÁ Bhun Dobhráin 4 shuíomh mar 'Cónaí Nua (Céim 1)' agus 5 shuíomh mar 'Cónaithe Nua (Céim 2)'. Leagtar amach i dTábla 20.5 thíos sonraí ard-leibhéal don bhonnegar atá riachtanach chun freastal ar gach ceann de na láithreáin seo.⁶⁶

Table 20.5 Infrastructural Requirements of sites zoned for New Residential Development

Tag Suíomh.	Riachtanais Bonneagair
Céim 1 Cónaithe	

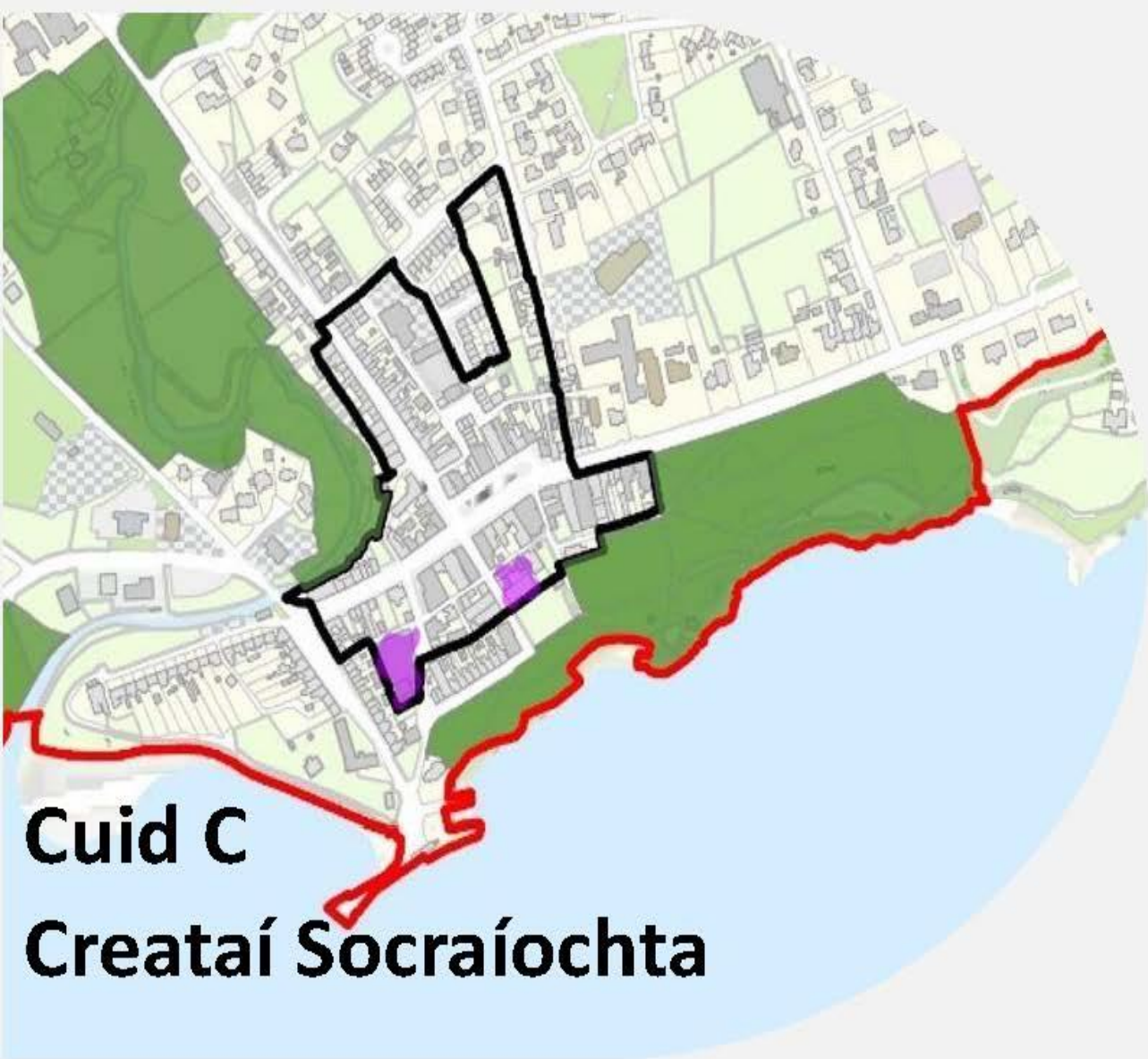
⁶⁵ Sainmhínítear **Crios Tuile A** sa Chóras Pleanála agus sna Treoirínte um Bainistíocht Riosca Tuile mar áit a bhfuil an dóchúlacht go dtarlóidh tuilte ó aibhneacha agus ón bhfarraige is airde (níos mó ná 1% nó 1 as 100 do thuilte abhann nó 0.5% nó 1 as 200 do thuilte cósta). Sainmhínítear **Crios Tuile B** mar áit a bhfuil an dóchúlacht go dtarlóidh tuilte ó aibhneacha agus ón bhfarraige measartha (idir 0.1% nó 1 as 1000 agus 1% nó 1 as 100 do thuilte abhann agus idir 0.1% nó 1 as 1000 bliain agus 0.5% nó 1 as 200 do thuilte cósta).

⁶⁶ Ullmhaíodh an measúnú bonneagair seo trí úsáid a bhaint as staidéar deisce amháin. Luaitear go sainráite nach bhfuil aon fhíorú neamhspleách déanta ar dhoiciméid nó ar fhaisnéis a sholáthair daoine eile. Ní dhéanann an measúnú seo aon uiríoll maidir le hábhair eile a d'fhéadfadh cur isteach ar chostais forbartha láithreáin nó go deimhin ábhair a d'fhéadfadh cur isteach ar sholáthar bonneagair bóithre, uisce nó fuíolluisce; e.g. coinníollacha talún, láithreach an bhonneagair faoi dhromchla atá ann cheana féin, seandálaíocht, costais éadála talún, srianta comhshaoil srl. I ngach cás, moltar go láidir d'fhorbróirí ionchasacha a gcomhairleoirí féin a fhostú chun comhairle níos mine a thabhairt maidir le hinfeidhme féideartha láithreáin agus costais forbartha láithreáin. Ní ghlacann Comhairle Contae Dhún na nGall le haon dliteanas as aon úsáid a bhaintear as an measúnú bonneagair seo, seachas an cuspóir ar ullmhaíodh é. Ní thugann an measúnú bonneagair cuntas ar aon athruithe a bhaineann le hábhar an mheasúnaithe, nó aon athruithe reachtaíochta nó rialála a tharla ó cuireadh an measúnú ar fáil a d'fhéadfadh tionchar a bheith aige ar an measúnú. Ní ghlacann Comhairle Contae Dhún na nGall le haon fhreagracht ná le dliteanas as cailteanas ar bith d'aon tríú páirtí de bharr, a bhaineann le nó a eascraíonn as aon úsáid nó brath ar an measúnú bonneagair.

NR1.1	<p>Uisce agus séarachas ar fáil (measúnacht toilleadh riachtanach). Soilsiú poiblí breise ag teastáil. Measúnú draenála riachtanach.</p>
NR1.2	<p>Uisce agus séarachas ar fáil (measúnacht toilleadh riachtanach). Teastaíonn síneadh gairid leis an ngréasán séarachais. Riachtanas féideartha chun síneadh a chur leis an bpríomhphíobán uisce. Soilsiú poiblí breise ag teastáil. Measúnú draenála riachtanach.</p>
NR1.3	<p>Uisce agus séarachas ar fáil (measúnacht toilleadh riachtanach). Soilsiú poiblí breise ag teastáil. Measúnú draenála riachtanach.</p>
NR1.4	<p>Uisce agus séarachas ar fáil (measúnacht toilleadh riachtanach). Soilsiú poiblí breise ag teastáil ag an mbealach isteach. Measúnú ar dhraenáil cois bóthair ag teastáil. Ceanglas féideartha chun caibinéid bhonneagair teileachumarsáide/leictreachais atá ann cheana féin a athlonnú gar do bhealach isteach an láithreáin.</p>
Céim 2 Cónaithe	
NR2.1	<p>Uisce agus séarachas ar fáil (measúnacht toilleadh riachtanach). Soilsiú poiblí breise ag teastáil ag an mbealach isteach. Measúnú ar dhraenáil cois bóthair ag teastáil. Cosán le huasghrádú feadh aghaidh an láithreáin. Athlonnú oileán tráchta chun rochtain feithiclí ar an suíomh a éascú.</p>
NR2.2	<p>Uisce agus séarachas ar fáil (measúnacht toilleadh riachtanach). Soilsiú poiblí breise ag teastáil ag an mbealach isteach. Measúnú ar dhraenáil cois bóthair ag teastáil. Cosán le huasghrádú feadh aghaidh an láithreáin.</p>
NR2.3	<p>Uisce agus séarachas ar fáil sa cheantar (measúnacht toilleadh riachtanach). D'fhéadfadh go mbeadh gá le doirteadh pumpáilte chuig an séarach agus/nó le síneadh ar an ngréasán. Féadfaidh líonra in eastáit in aice láimhe roghanna a sholáthar maidir le nascadh. Soilsiú poiblí breise ag teastáil. Measúnú draenála riachtanach.</p>
NR2.4	<p>Uisce agus séarachas ar fáil sa cheantar (measúnacht toilleadh riachtanach). D'fhéadfadh go mbeadh gá le síntí ar an ngréasán séarachais (D'fhéadfadh go soláthródh líonra in eastáit in aice láimhe roghanna le haghaidh ceangail). Measúnú draenála riachtanach.</p>
NR2.5	<p>Uisce agus séarachas ar fáil (measúnacht toilleadh riachtanach). D'fhéadfadh go mbeadh gá le tógáil cuid den bhóthar ceangail lastuaidh den suíomh. Soilsiú poiblí breise ag teastáil. Measúnú draenála riachtanach.</p>

Cuid C

Creatáí Socraíochta

CUID C

Caibidil 21 –Creataí Socraíochta

21.1 Réamhrá

An aidhm atá leis an gcaibidil seo ná creata pleanála spásúlachta a leagan amach mar aon leis na cuspóirí criosaithe úsáid talún a ghabhann leo chun treoir a thabhairt d'fhorbairt laistigh den 53 Creat Lonnaíochta atá aitheanta sa Straitéis Lonnaíochta sa Chroí-Straitéis, Caibidil 3 den Phlean seo. Tá na Creata seo liostaithe in ord aibítre laistigh dá gCeantair Bhardasacha (leis na huimhreacha léarscáile a ghabhann leo) i dTábla 21.1 thíos.

Tá na creata lonnaíochta deartha chun a bheith sách mionsonraitheach agus/nó sonrach go tíreolaíoch le bainistíocht rathúil a dhéanamh ar an bpatrún agus ar an gcineál foriomlán forbartha i limistéir na mbailte móra agus sráidbhailte seo.

Tá 5 ordlathas Lonnaíochta aitheanta sa straitéis Lonnaíochta, a fhéachann le tabhairt faoin struchtúr uirbeach ar bhealach atá cothrom agus cuí. Tá gach ceann den 53 creat Lonnaíochta spréite amach ar fud shraitheanna Bailte Seirbhíse agus Lonnaíochtaí Tuaithe an ordlathais, mar atá leagtha amach thíos:

- **Spreagthaí Fáis Réigiúnaigh** - Leitir Ceanainn
- **Spreagthaithe Fáis Chontae** – Bun Cranncha, Bealach Féich/Srath an Urláir, Dhún na nGall, Na Cealla Beaga, An Clochan Liath.
- **Bailte Seirbhíse** – Leifear, Carn Domhnach, Béal Átha Seanaidh, Bun Dobhráin, Ráth Mealtain, Ráth Bhoth, An Bun Beag – Doirí Beaga, Baile na nGallóglach, Magh, Ceann an Droichid.
- **Lonnaíochtaí Tuaithe** – An Ghaeltacht, Lonnaíochtaí Cois Teorann agus ar Shlí an Atlantaigh Fhiáin, bailte Satailíte agus lonnaíochtaí Tuaithe ina bhfuil béim ar Athnuachan.
- **An Tuath Oscailte.**

Agus na cuspóirí pleanála seo a leanas a bhaint amach:

- Foirmeacha dlútha uirbeacha a chruthú, carachtar tuaithe na gceantar tuaithe mórthimpeall a chosaint, agus réim tíreolaíoch na mbeartas uirbeach agus tuaithe atá sa Phlean seo a líniú trí chlúdach/teorainn seachtrach a shocrú do gach lonnaíocht.
- A chinntiú go mbeidh forbairt chónaithe nua lonnaithe cóngarach do sheirbhísí, bonneagar agus conláistí áitiúla agus go ndéanfar é ar bhealach seicheimhach amach ó chroílár na lonnaíochta.
- Láir bailte a chruthú a bheidh fuinniúil, comhdhlúite agus inrochtana agus iad ina gcroílár den saol miondíola, tráchtála, cultúrtha agus Pobail laistigh de na lonnaíochtaí.
- Leibhéal dóthanach de chonláiste fóillíochta agus timpeallachta a chur ar fail trí chosaint a thabhairt do na spásanna oscailte/glasa reatha, dóthain talún a fhorchoimeád do chúinsí conláiste agus cosaint a thabhairt do nascálacha coisithe.
- Dóthain talún a fhorchoimeád do chúinsí oideachasúla, pobail agus turasóireachta in ionaid oiriúnacha.
- Cosaint a thabhairt do dheiseanna sonracha forbartha trí láithreáin dheise a ainmniú.
- Soláthar a dhéanamh d'fhorbairt bóithre sa todhchaí trí chonairí bonneagair a chosaint.

Chuige sin, go n-aithneodh na Creata Lonnaíochta imchlúdaigh lonnaíochta, teorainneacha lár bailte, agus tailte le haghaidh, inter alia, cúinsí cónaithe, conláiste, suíomhanna deise, áiseanna pobail agus oideachais, deiseanna athnuachana agus Tionscadal Feabhsúcháin Bhealach Tosaíochta TEN-T, Dún na nGall agus tá an ceann deireanach sin i gcás Leifir amháin.

De bhreis air sin, go mbeadh tailte áirithe sa Chreat Lonnaíochta, agus cé nach mbeidís ainmnithe go sonrach d'úsáid ar leith, go bhféadfaí iad a úsáid do réimsí cúinsí ar nós cúinsí pobail, oideachasúla, fóillíochta, sláinte agus fostaíochta ar bhunús cás ar chás agus ar an mbealach sin go gcuideoidís leis na cuspóirí pleanála thuasluaite.

Níl na Creata Lonnaíochta deartha le bheith uileghabhálach sa léiriú ar na cúinsí ábhartha ar fad a d'fhéadfaí a mheas sa chinneadh ar iarratas pleanála, mar go bhféadfadh cúinsí breise a theacht chun cinn in imeacht ama nó a bheith ábhartha i gcásanna áirithe a bheadh sonrach don láithreán.

Table 21.1 Liosta de Mhapaí Creataí Lonnaíochta.

UIMHIR AN MHAPA	LONNAÍOCHT
CB DHÚN NA NGALL	
21.1	AN CHARRAIG
21.2	BÉAL ÁTHA AN TSRATHA
21.3	AN BHROCLAIS
21.4	CILL CHARTAIGH
21.5	DÚN CIONNAOLA
21.6	NA FROSA
21.7	GLEANN CHOLM CILLE
21.8	AN LATHAIGH
21.9	TAMHNACH AN TSALAINN
21.10	PAITEAGÓ
21.11	ROS NEAMHLACH
CB NA NGLEANNTACH	
21.12	AILT AN CHORRÁIN
21.13	ANAGAIRE
21.14	AN BUN BEG/DOIRÍ BEAGA
21.15	AN DÚCHORAIDH
21.16	AN FÁL CARRACH
21.17	ARD AN RÁTHA
21.18	BAILE NA FINNE

21.19	AN CRAOSLACH
21.20	DÚN FIONNACHAIDH
21.21	NA GLEANNTA
21.22	GORT AN CHOIRCE
21.23	LOCH AN IÚIR
21.24	PORT NA BLÁICHE
CB INIS EOGHAIN	
21.25	BAILE LIFÍN
21.26	BUN NA HABHANN
21.27	NA CARRAIGÍNÍ
21.28	CLUAIN MAINE
21.29	CÚIL DABHCHA
21.30	FATHAIN
21.31	GLEANN DAOILE
21.32	AN CAISLEÁN NUA
21.33	CILL FHÉICH
21.34	MÁLAINN
21.35	MAINÉAR UÍ CHUINNEAGÁIN
21.36	BUN AN PHOBAIL
21.37	MAGH
21.38	AN BAILE NUA
21.39	RINN UÍ CHOIGLIGH
CB LEITIR CEANAINN/BHAILE NA NGALLÓGLACH	
21.40	CARRAIG AIRT
21.41	AN CHEATHRÚ CHAOL
21.42	CILL MHIC RÉANÁIN
21.43	ÁTH AN MHUILINN
21.44	NA DÚNAIBH
21.45	PORT AN tSALAINN
21.46	RÁTH MEALTAIN
21.47	RÁTH MAOLÁIN
CB SHRATH AN URLÁIR	

21.48	CAISLEÁN NA FINNE
21.49	CONMHAIGH
21.50	DROIM CAOIN
21.51	CÚIL NA GCUIRRIDÍN
21.52	LEIFEAR
21.53	RÁTH BHOTH
21.54	BAILE SUINGEAN

Cuspóirí Criosaithe Áitiúla Úsáid Talún

Baineann na cuspóirí criosaithe atá leagtha amach i dTábla 21.2 thíos le talamh laistigh de theorainneacha an Chreata Lonnaíochta agus ba chóir iad a léamh in éineacht leis na beartais níos leithne atá i gCuid A den Phlean Forbartha seo.

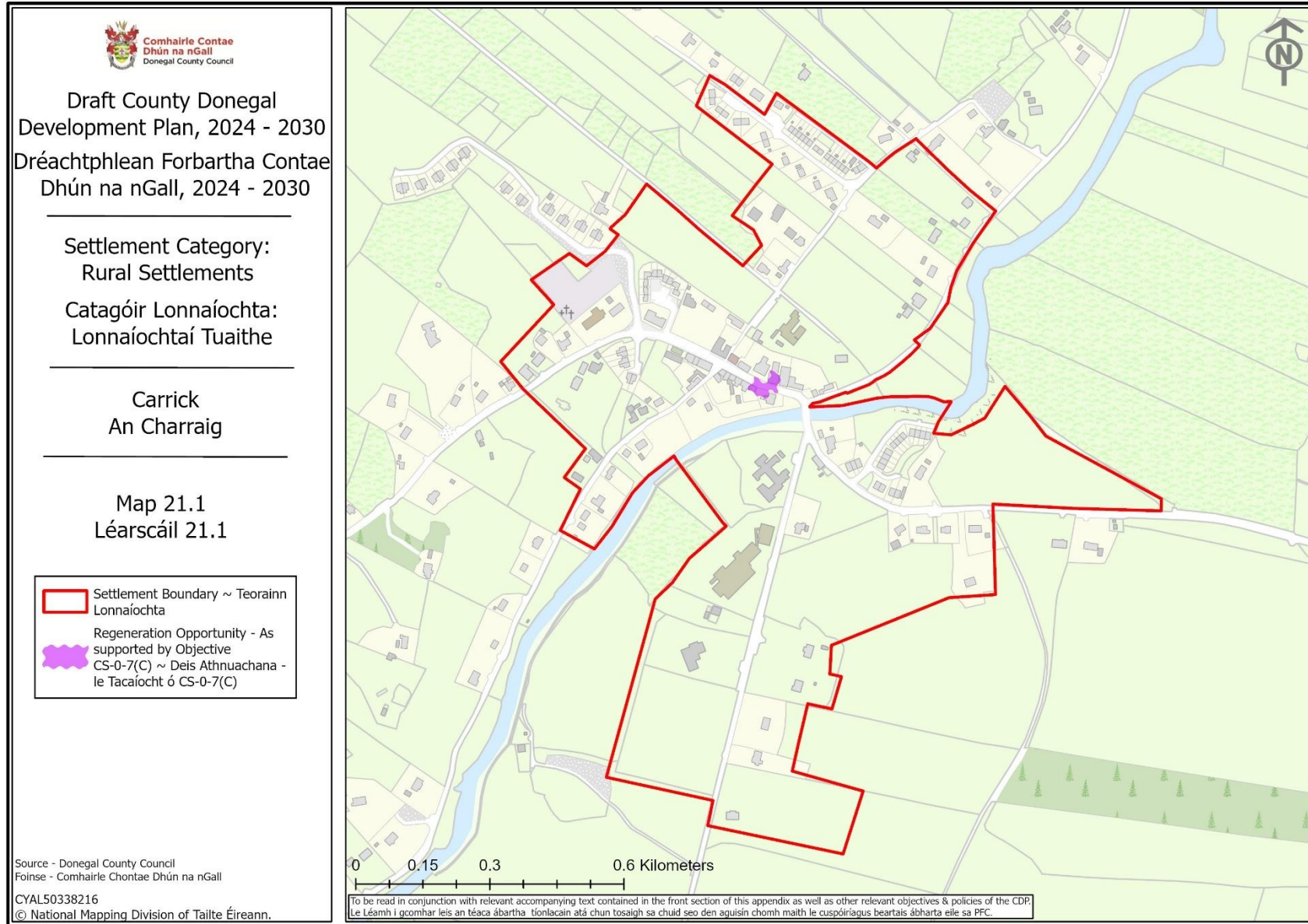
Ar thailte criosaithe laistigh de na Creataí Lonnaíochta, d'fhéadfaí iarratais a dheonú i gcásanna ina measann an tÚdarás Pleanála go mbeadh an úsáid nó an fhorbairt atá beartaithe ag cloí le cuspóir chriosaithe an cheantair agus seachas sin a bheadh ag teacht le beartais an Phlean, agus a bheadh de réir phleanáil chuí agus fhorbairt inbhuanaithe an cheantair.

Table 21.2: Cuspóirí Criosaithe Úsáid Talún a bhaineann le Creataí Lonnaíochta.

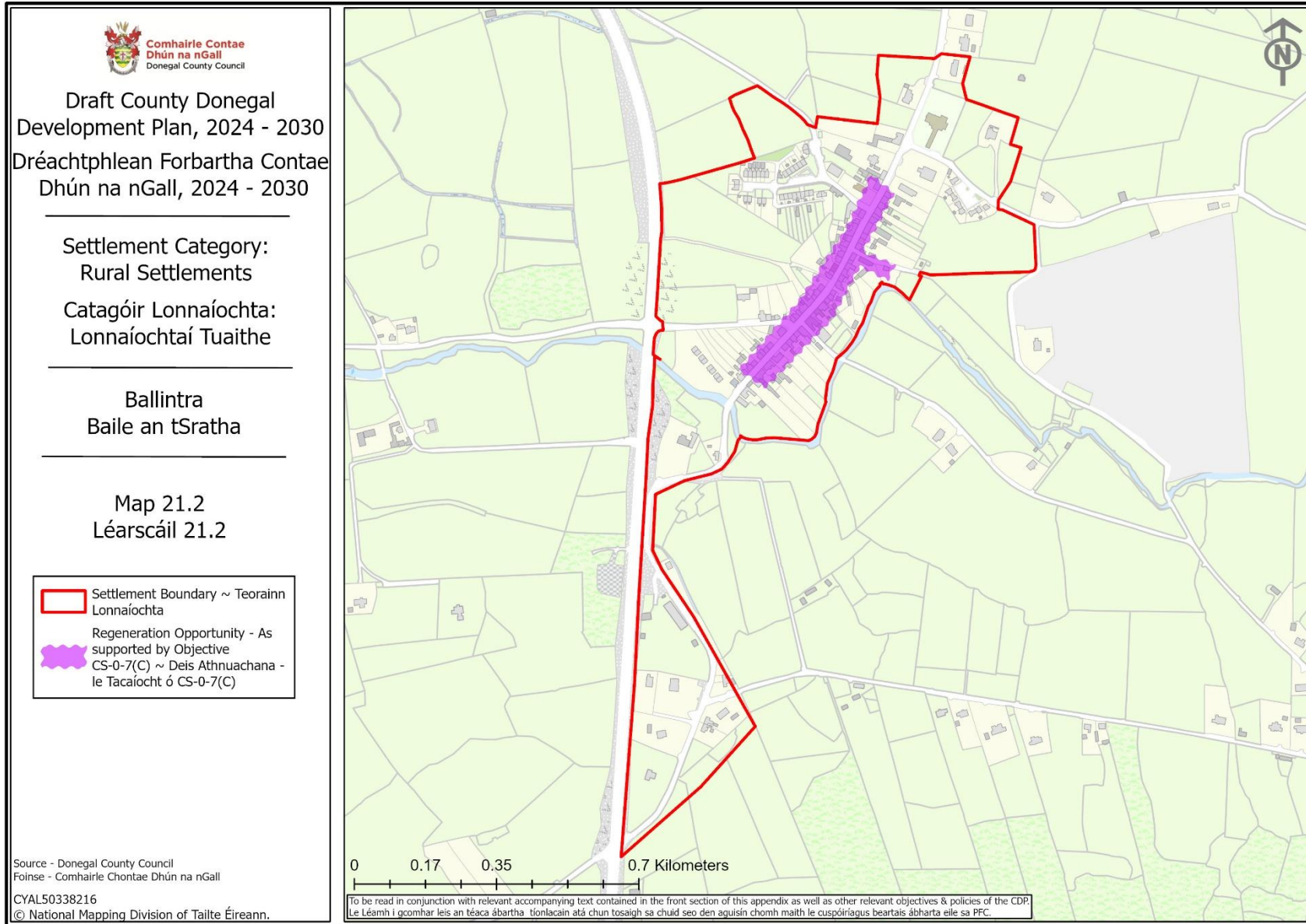
CRIOSÚ ÚSÁID TALÚN	CUSPÓIR
Conláiste	Talamh a fhorchoimeád agus a fheabhsú do chúinsí conláiste foirmiúla agus neamhfhoirmiúla do spás oscailte, agus soláthar a dhéanamh do shaoráidí nua áineasa, fóillíochta agus pobail.
Láithreáin Dheise	Soláthar a dhéanamh do dheiseanna sonracha forbartha a bheidh cuí maidir le húsáid ilchineálach agus comhoiriúnachta leis an gceantar máguaird agus aitheantas a thabhairt freisin do ghnéithe tábhachtacha a bhaineann go sonrach leis an láthair.
Lár an Bhaile	Croílár na mbailte a chothú agus a neartú mar ionad don saol tráchtála, miondíola, cultúrtha agus pobail.
Pobail agus Oideachas (Ní bhaineann ach le Baile na nGallóglach amháin).	Talamh a fhorchoimeád do chúinsí pobail agus institiúideacha, cultúrtha, áineasa, cúram sláinte agus conláiste
TEN-T PRIPD/ Taitneamhacht (Ní bhaineann ach le Leifear amháin).	Talamh a chaomhnú agus a fheabhsú chun críocha spás oscailte agus taitneamhachta foirmiúil agus neamhfhoirmiúil, soláthar a dhéanamh d'áiseanna áineasa, fóillíochta agus pobail úra agus soláthar a dhéanamh d'fhorbairt Thionscadal Feabhsúcháin Bhealach Tosaíochta Dún na nGall, TEN-T.

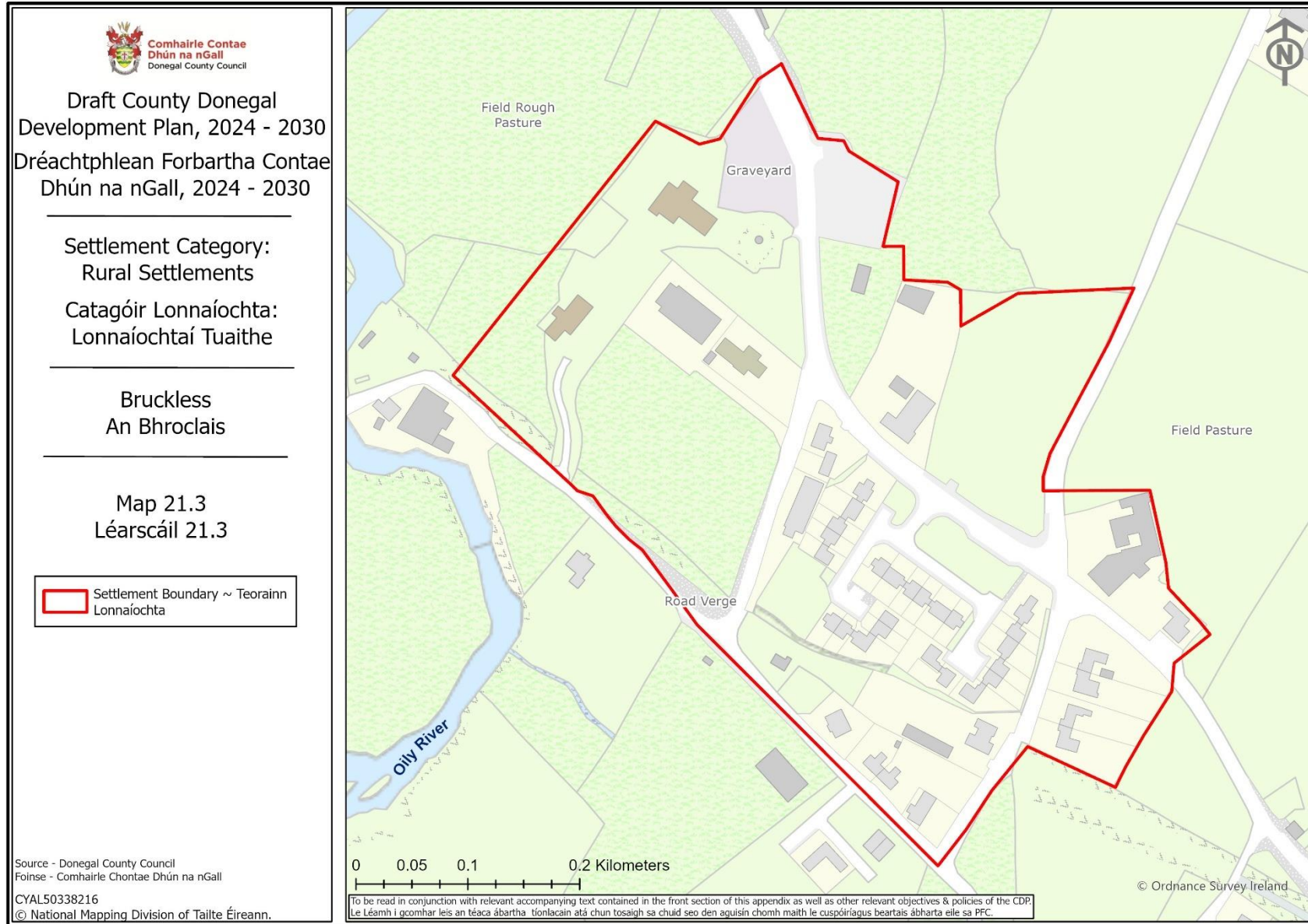
Beartas Criosaithe Úsáid Talún a bhaineann le Creataí Lonnaíochta.

Polasaí LIFF-OPP-1:	Tá sé mar pholasaí ag an Chomhairle gan ach forbairtí 'uisce-oiriúnacha' a mheas laistigh de zón tuilte A ar an Suíomh Deise ag An Choimín, Leifear.
----------------------------	--

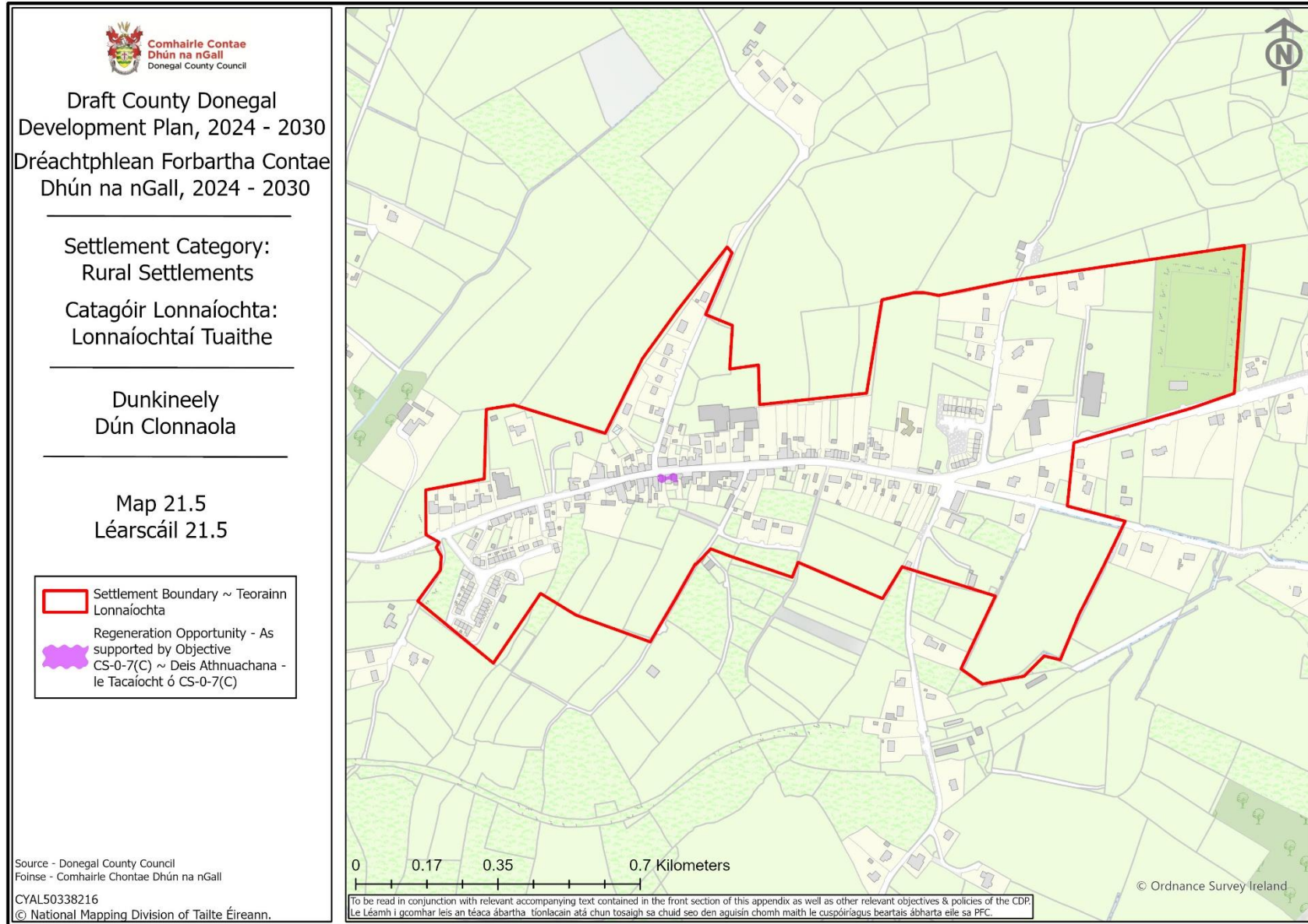

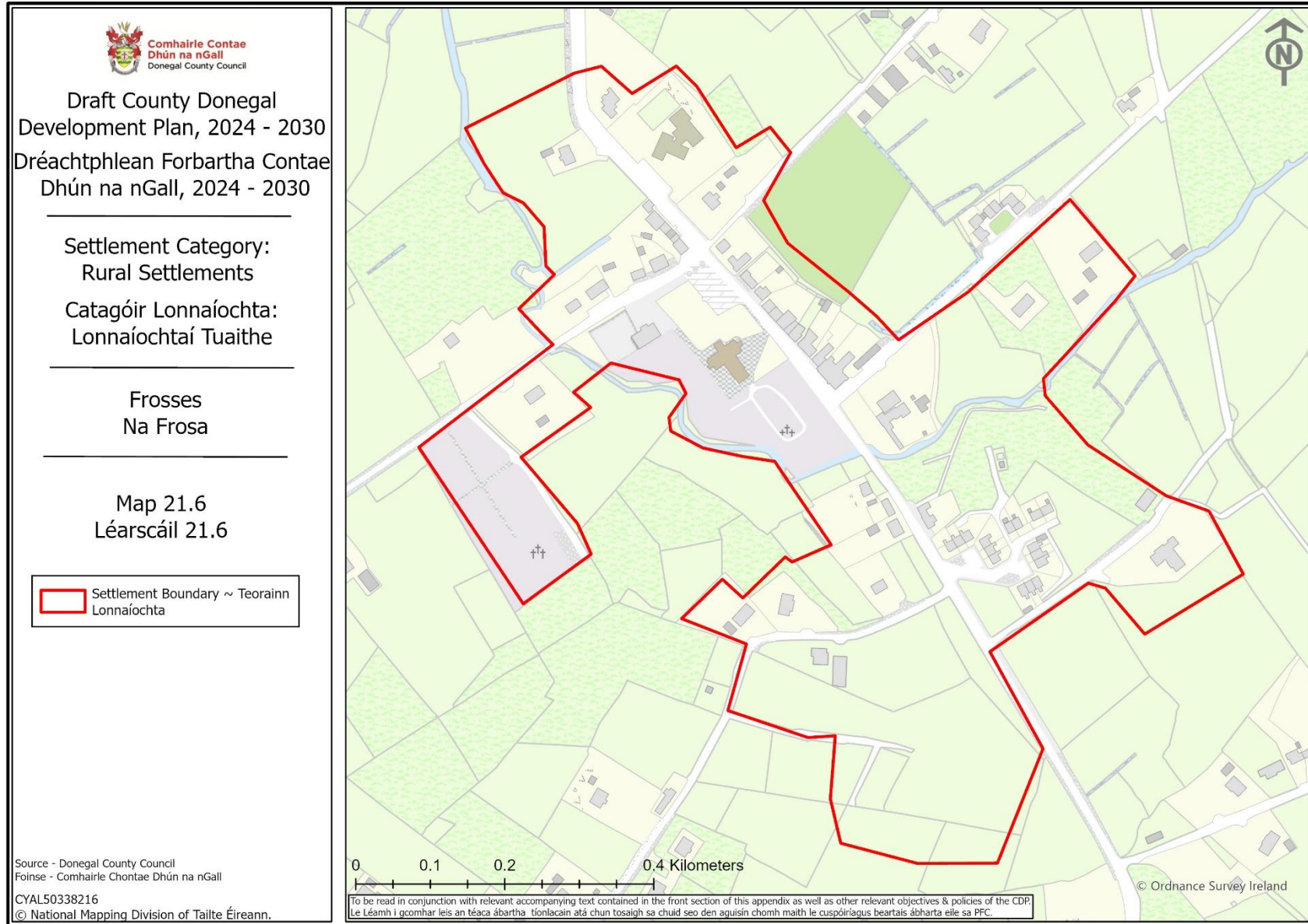

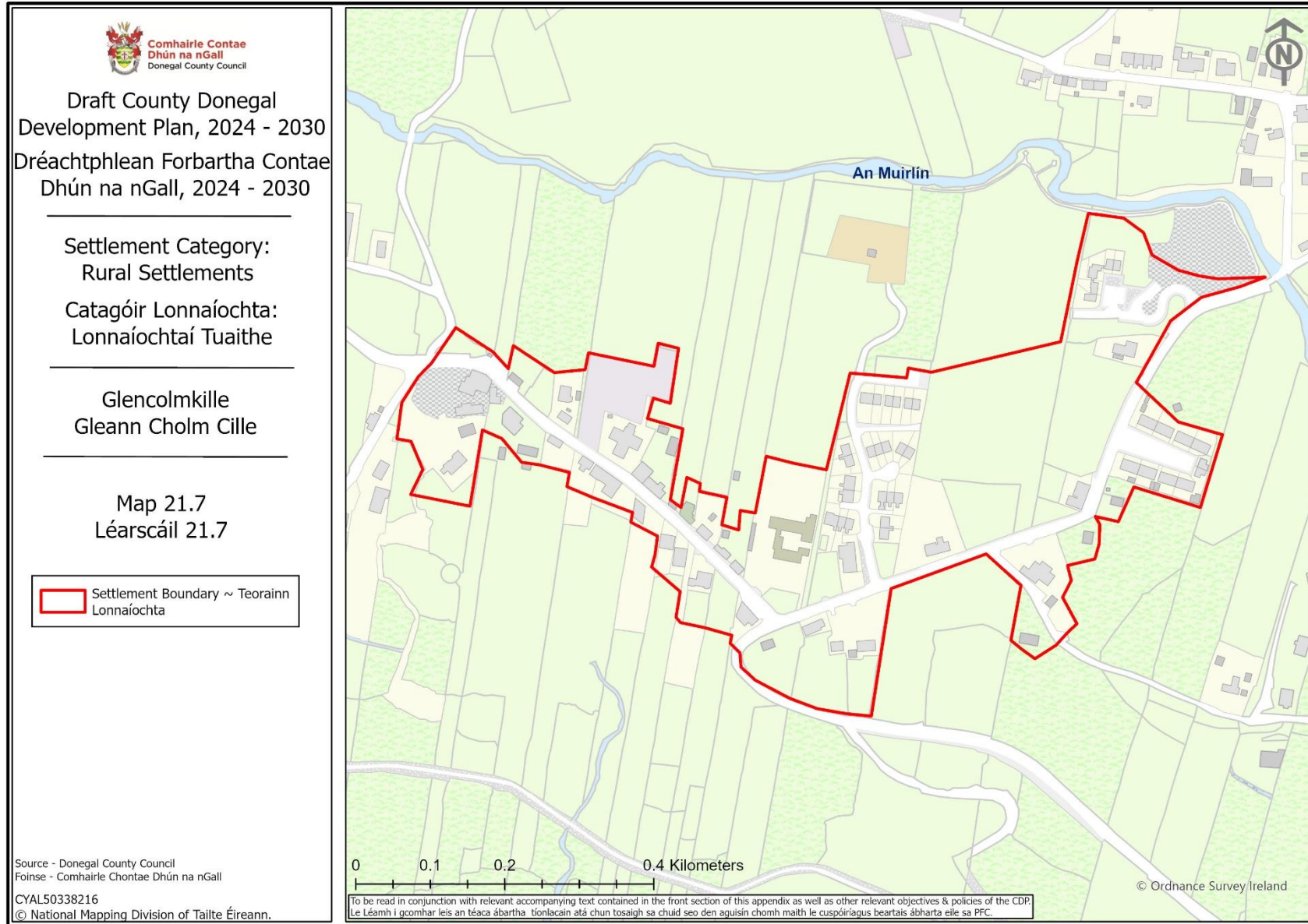

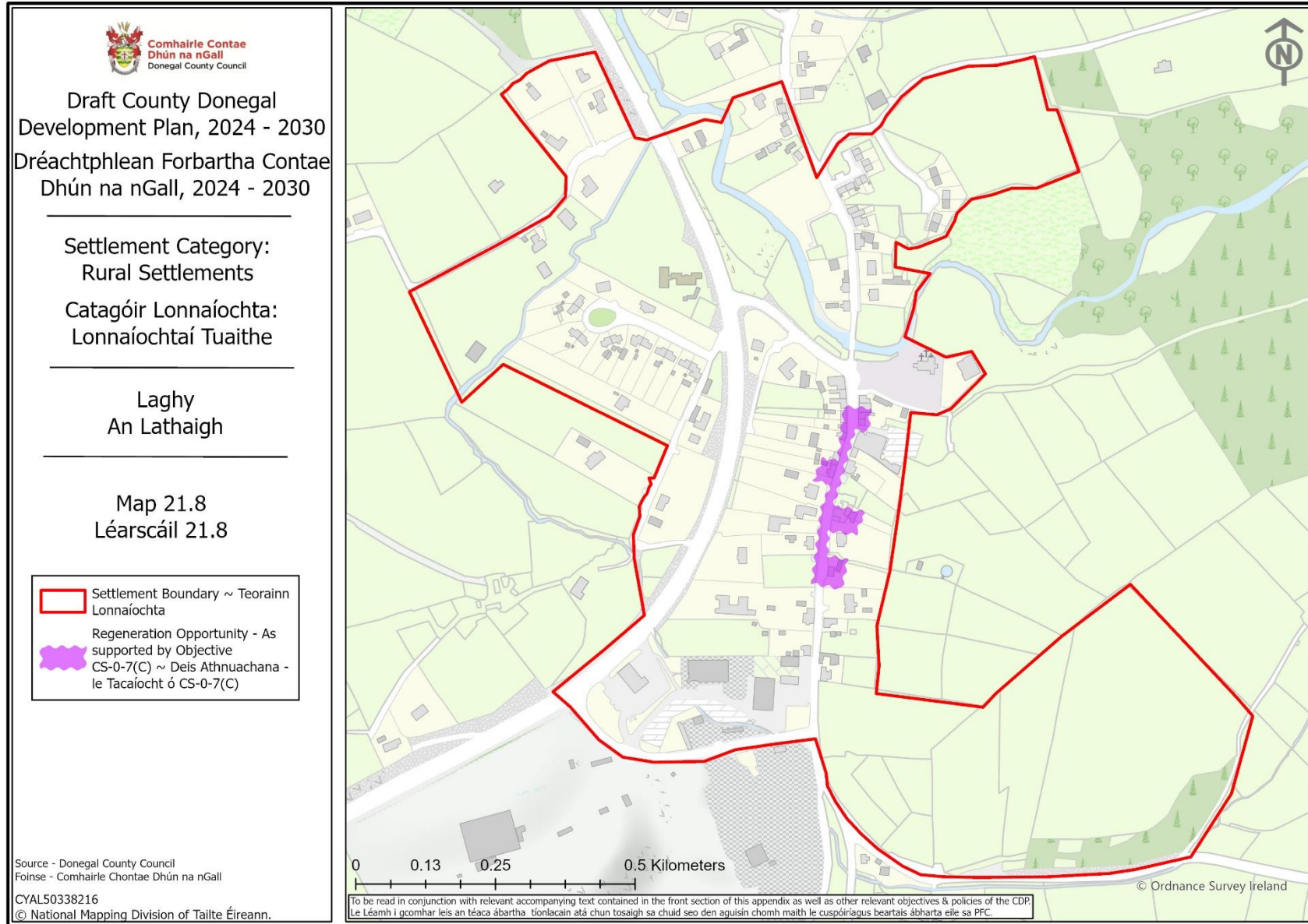

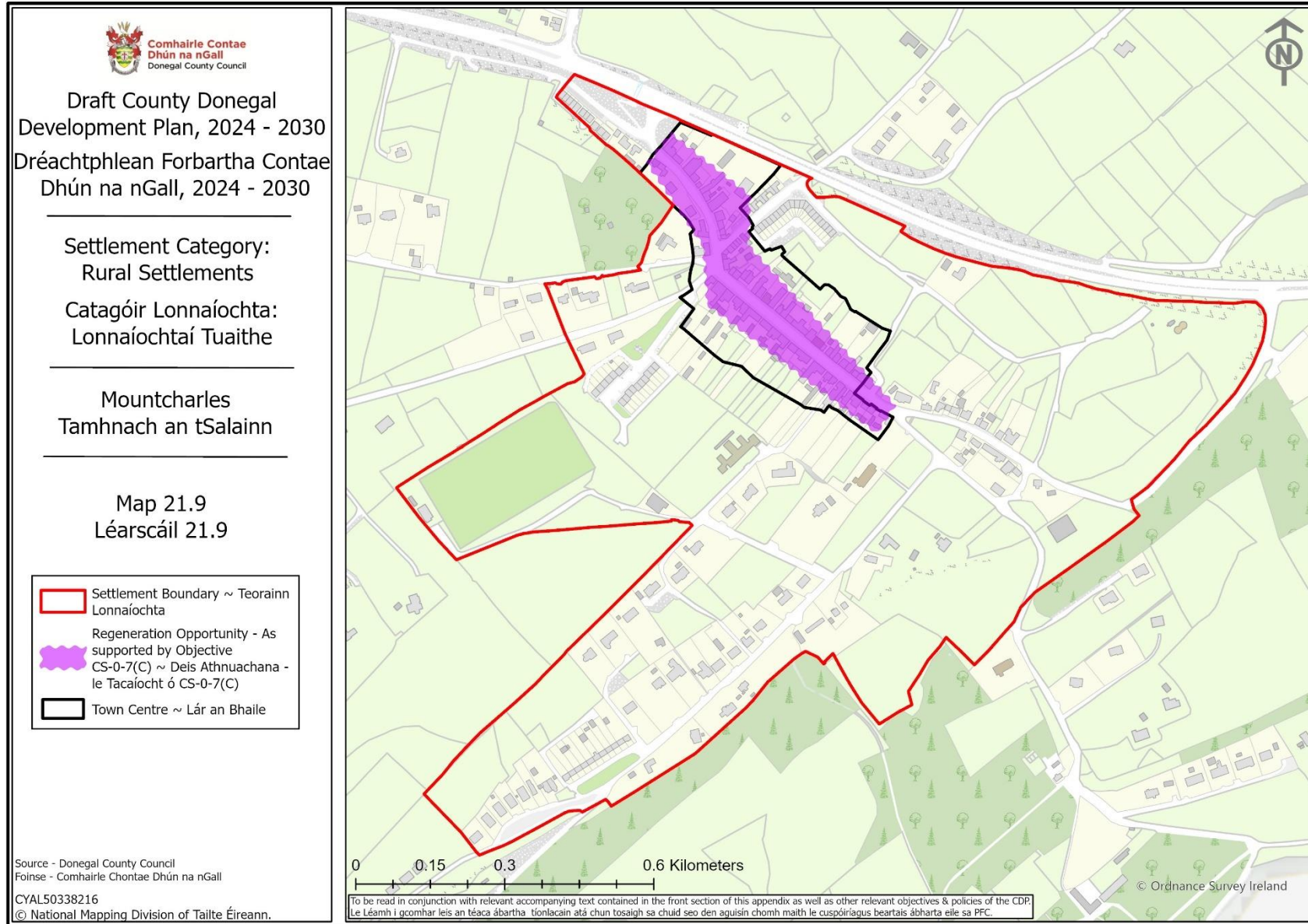

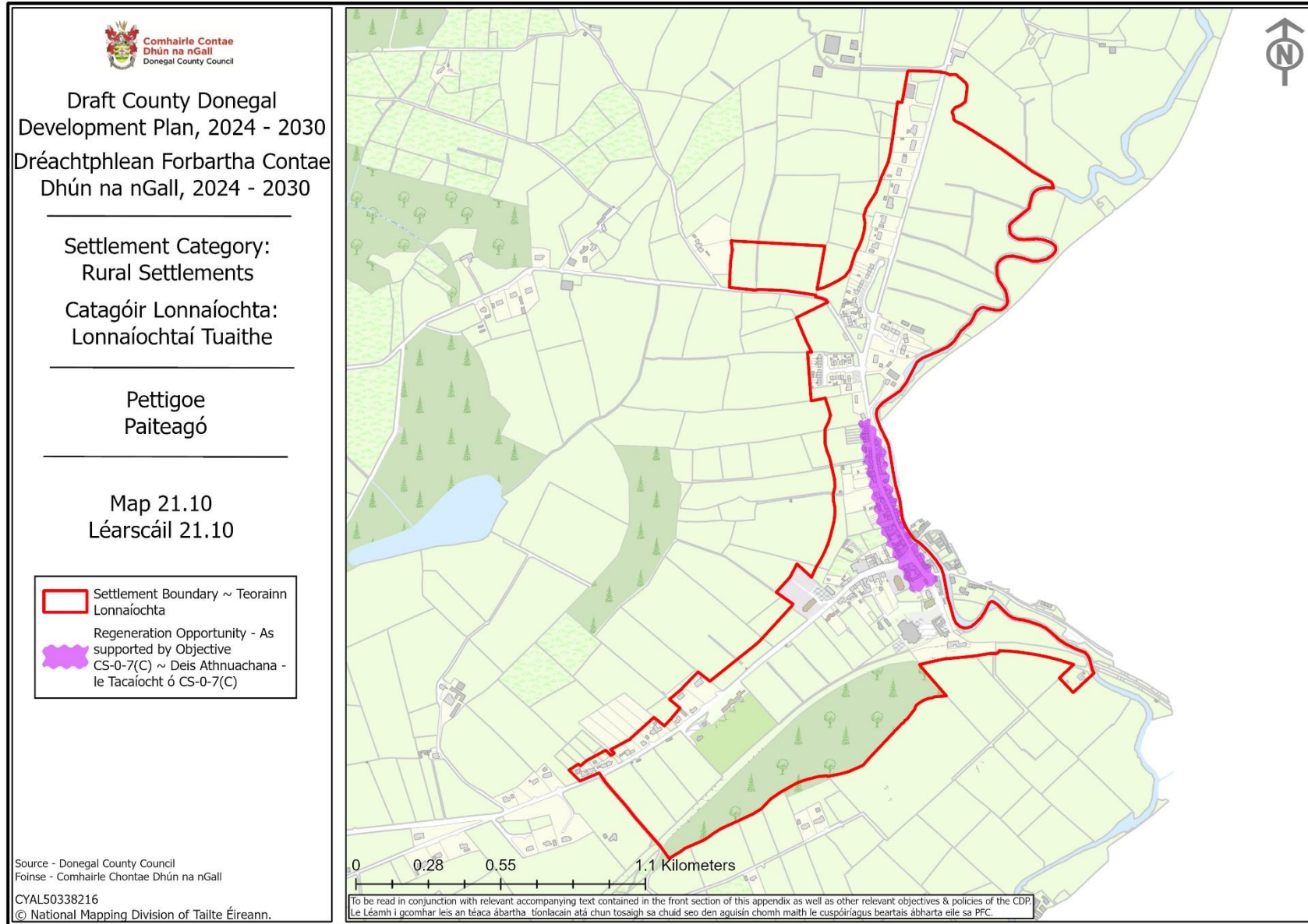

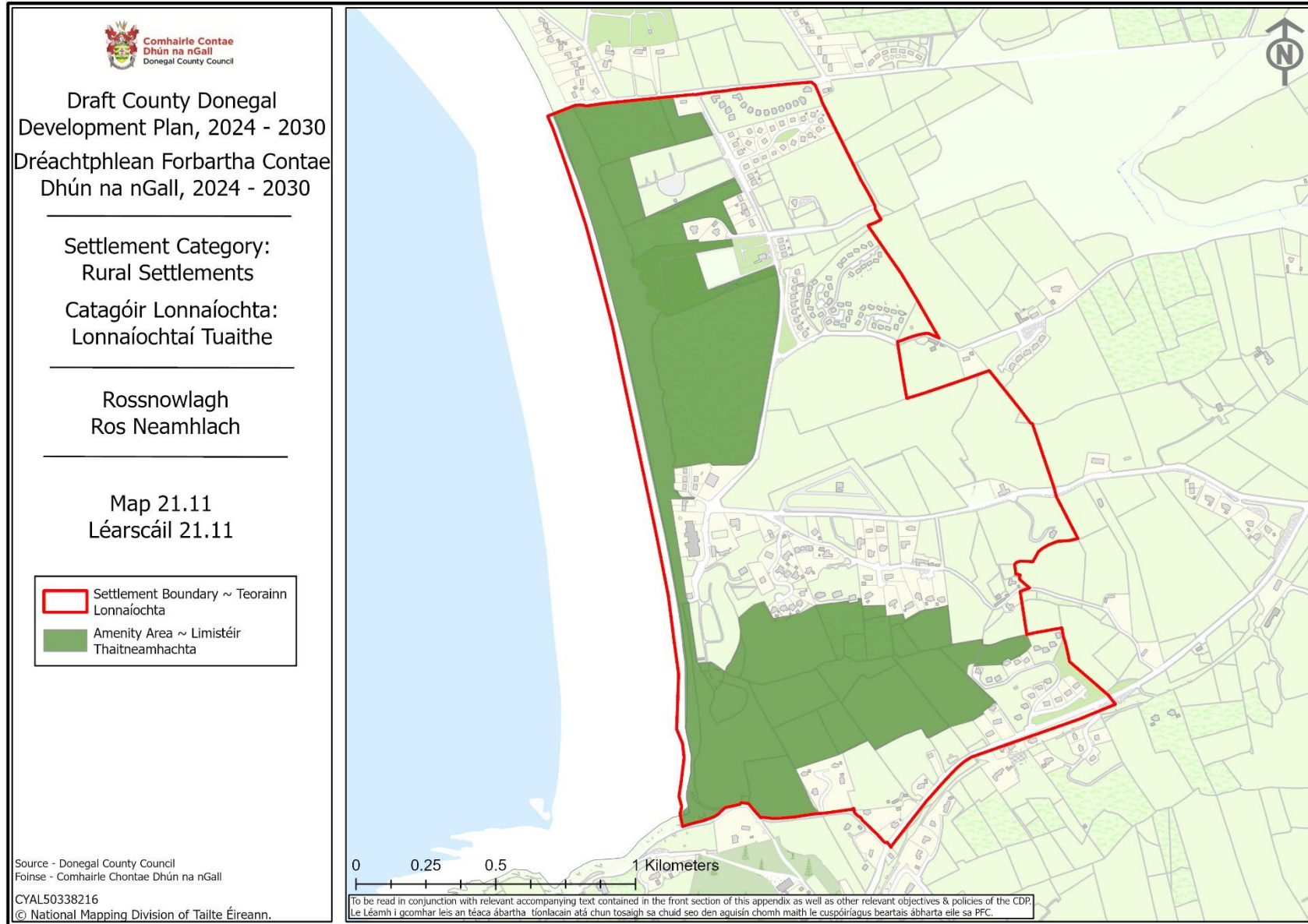

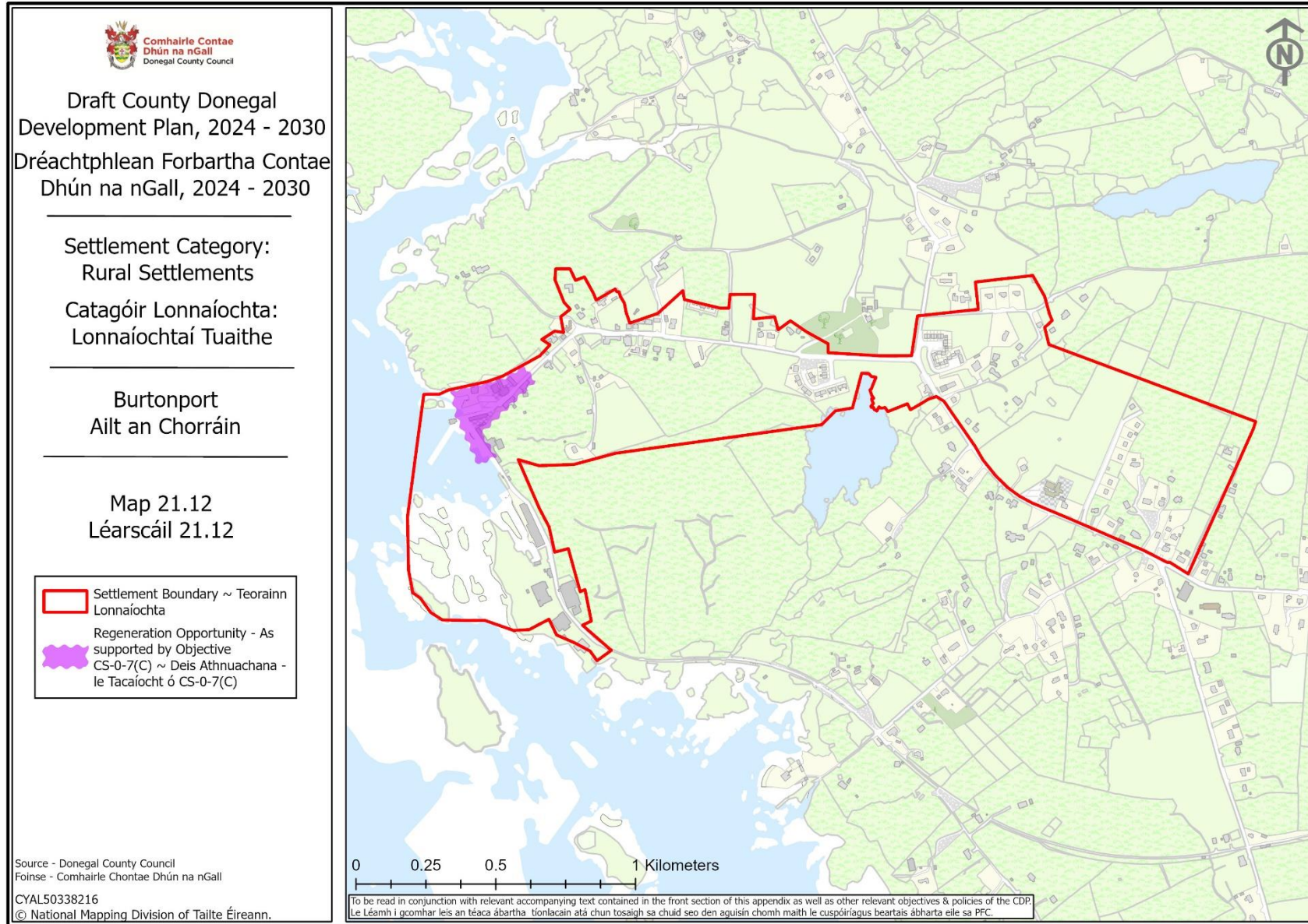

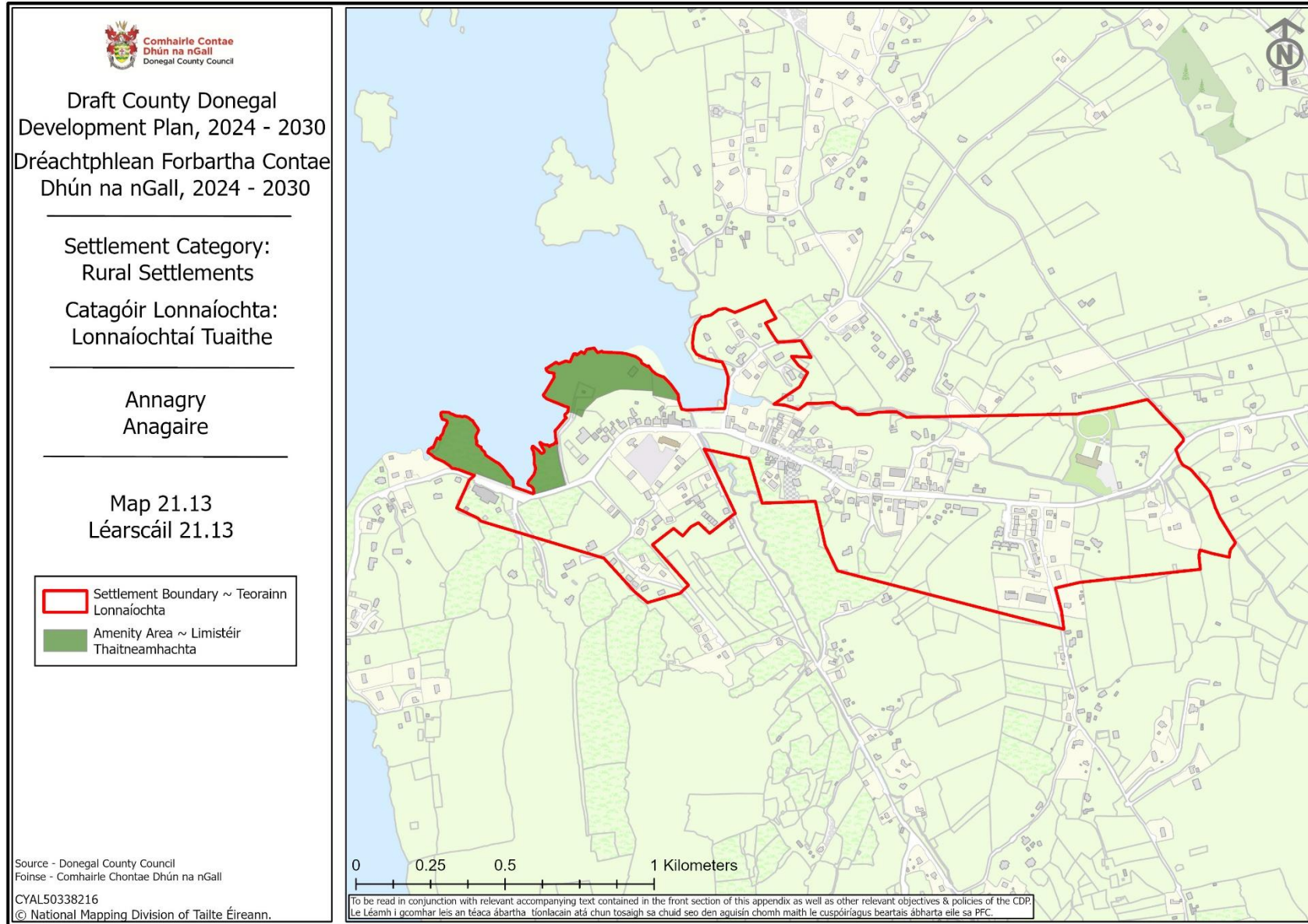

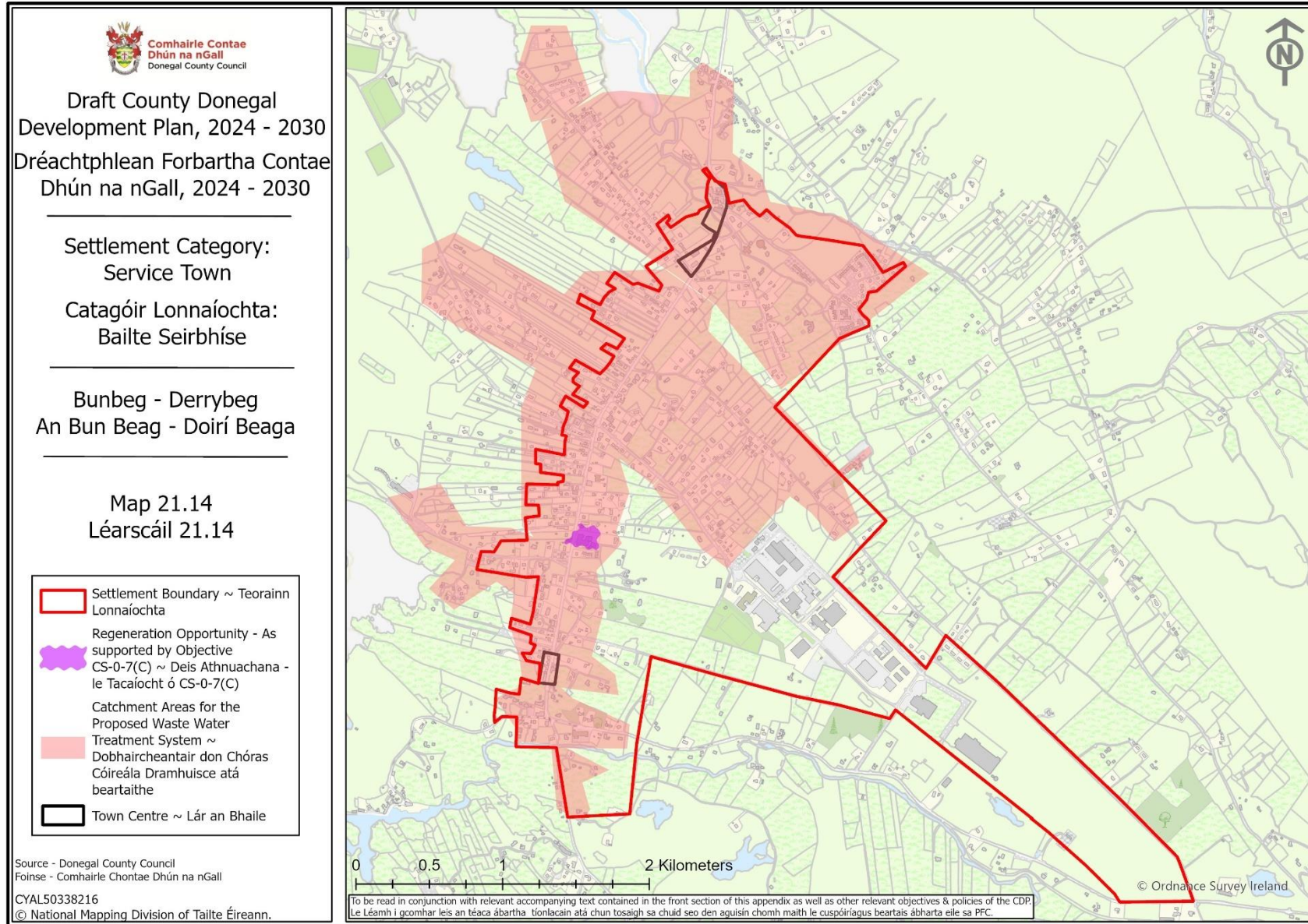

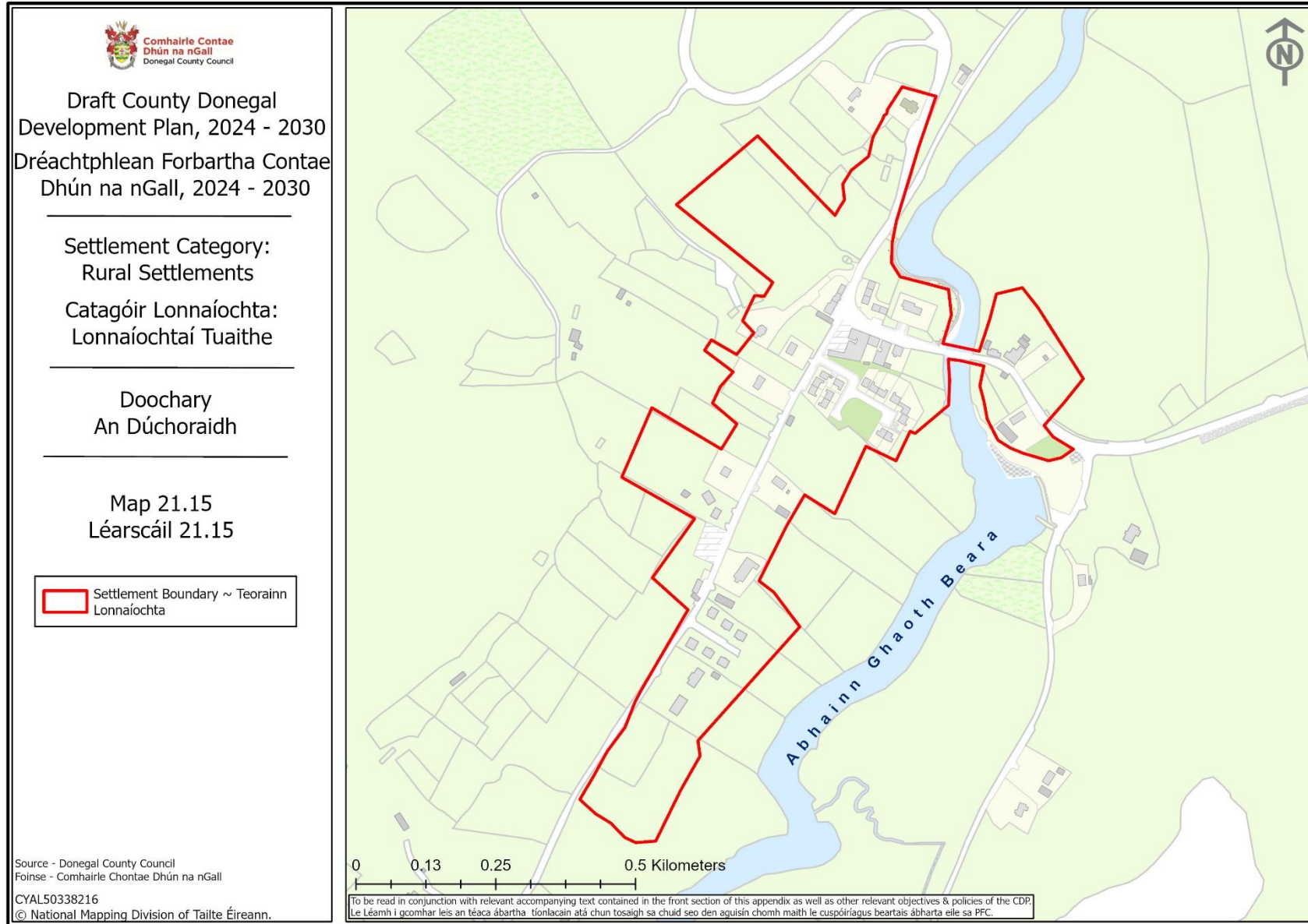

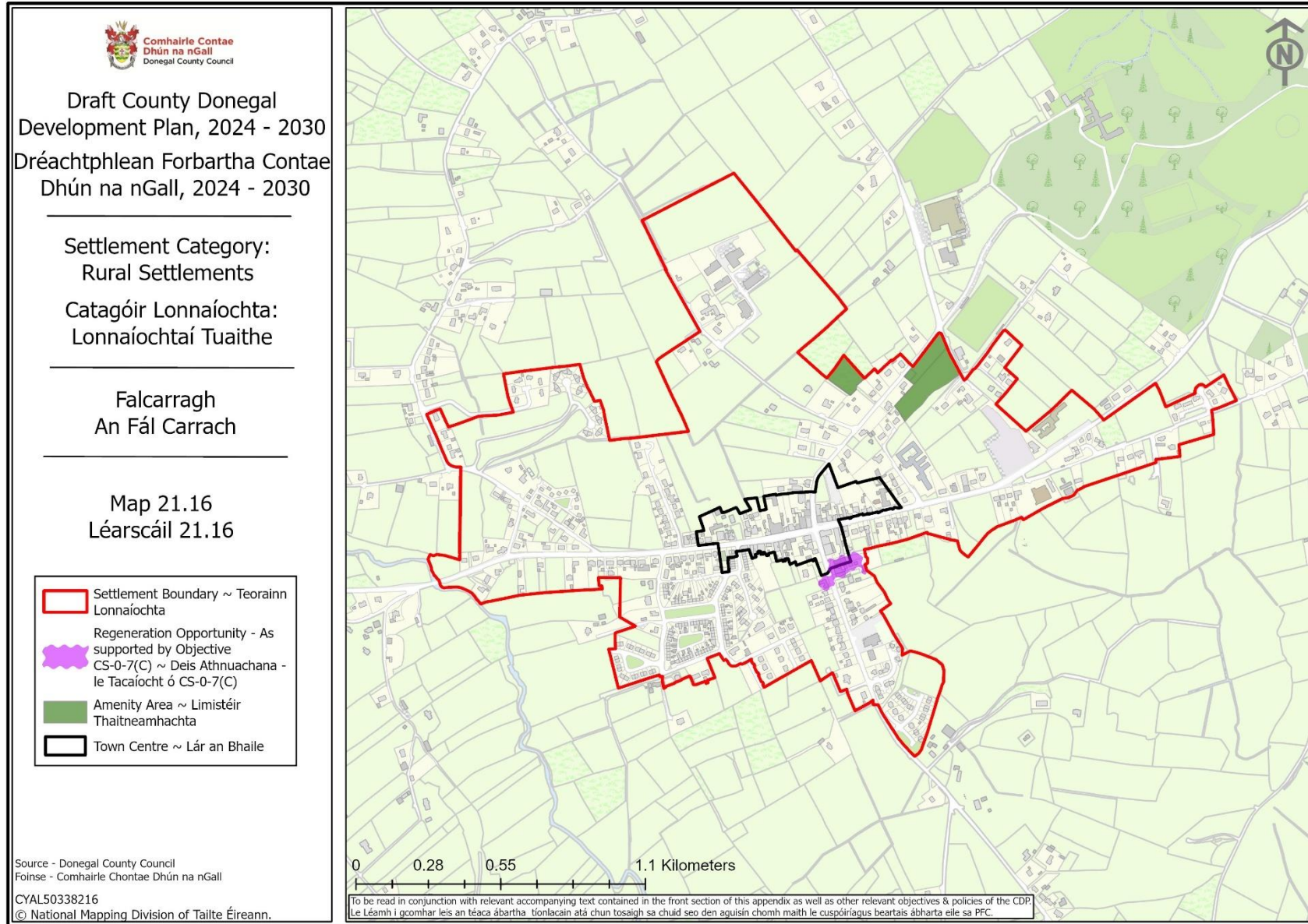

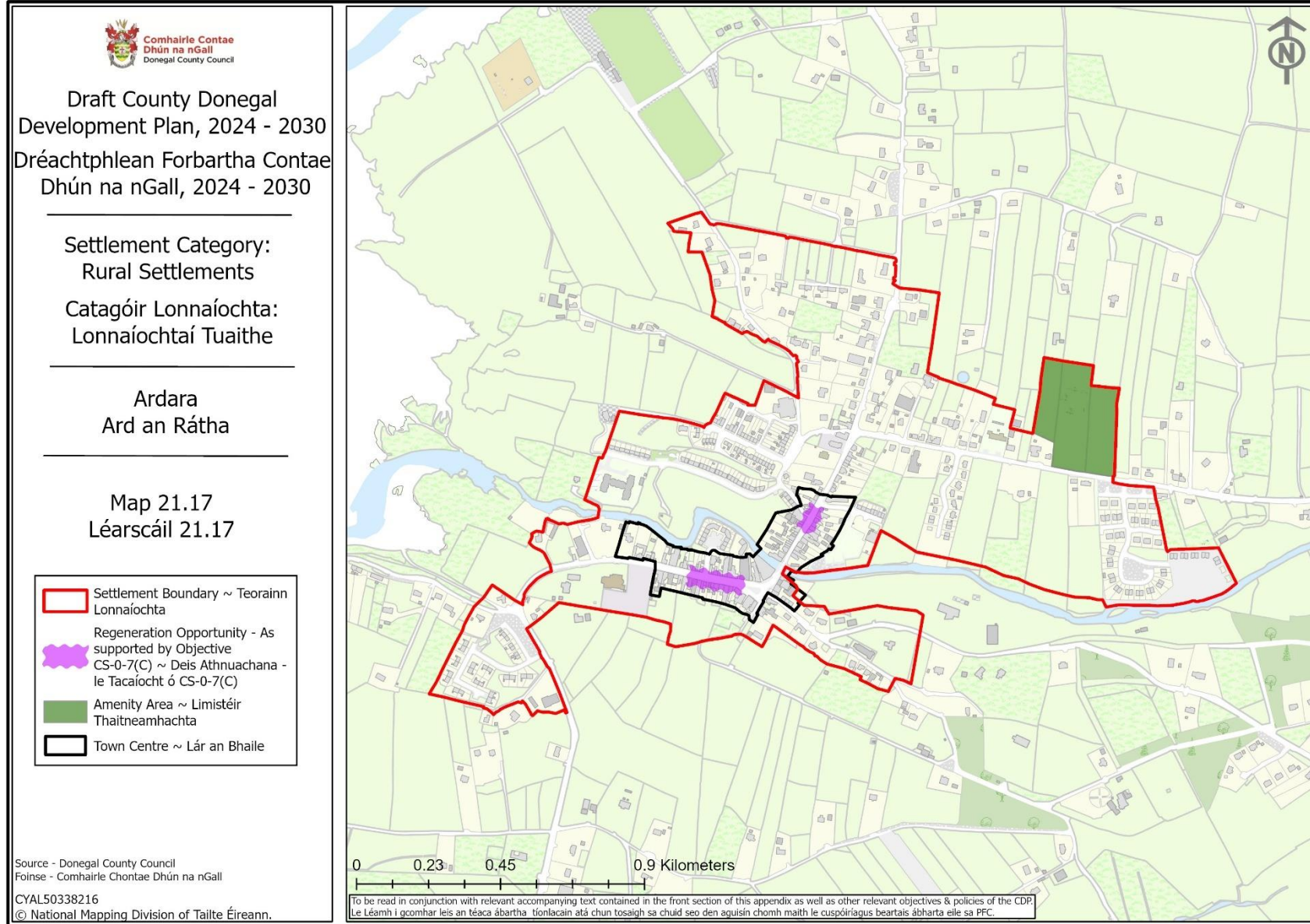

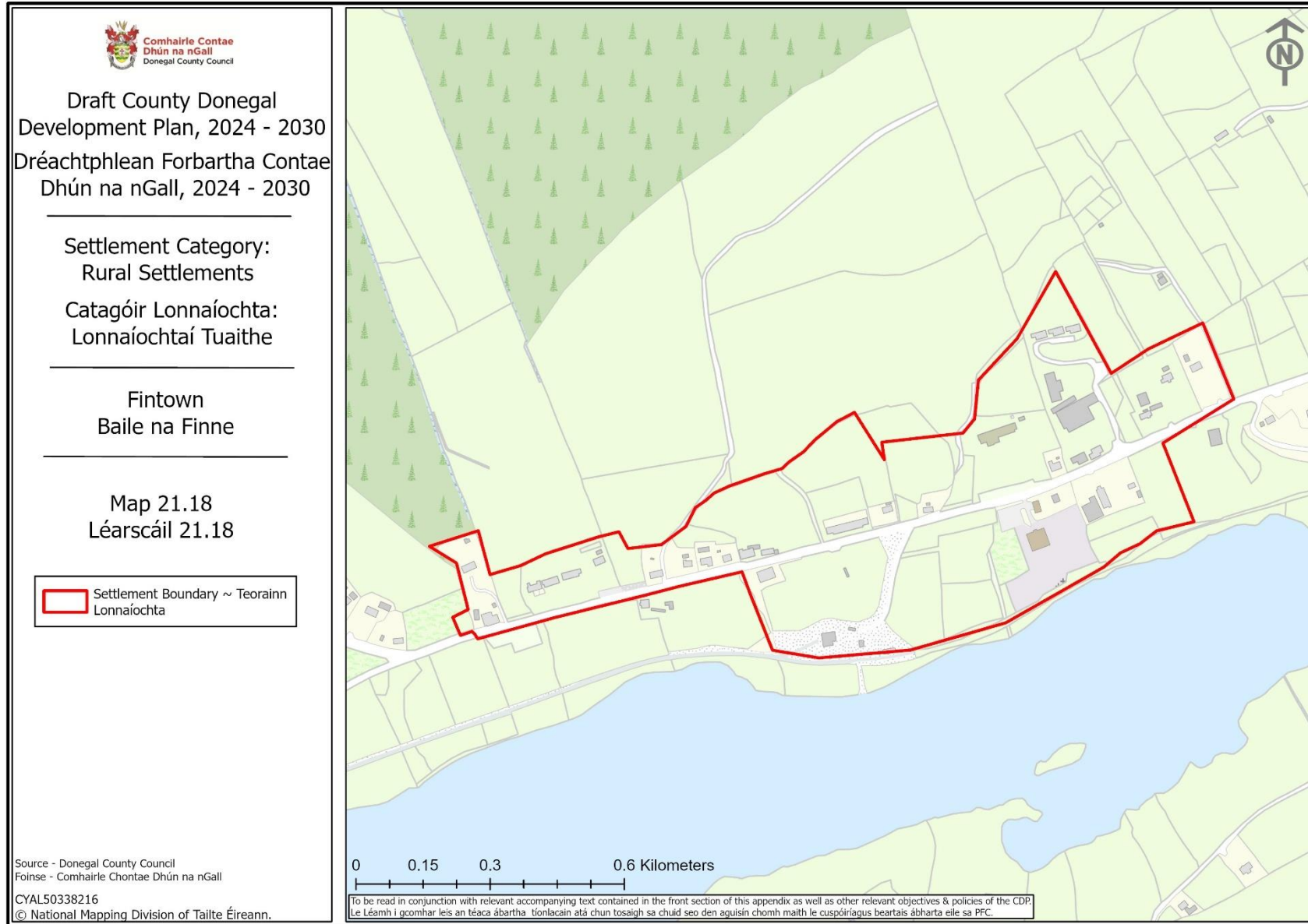

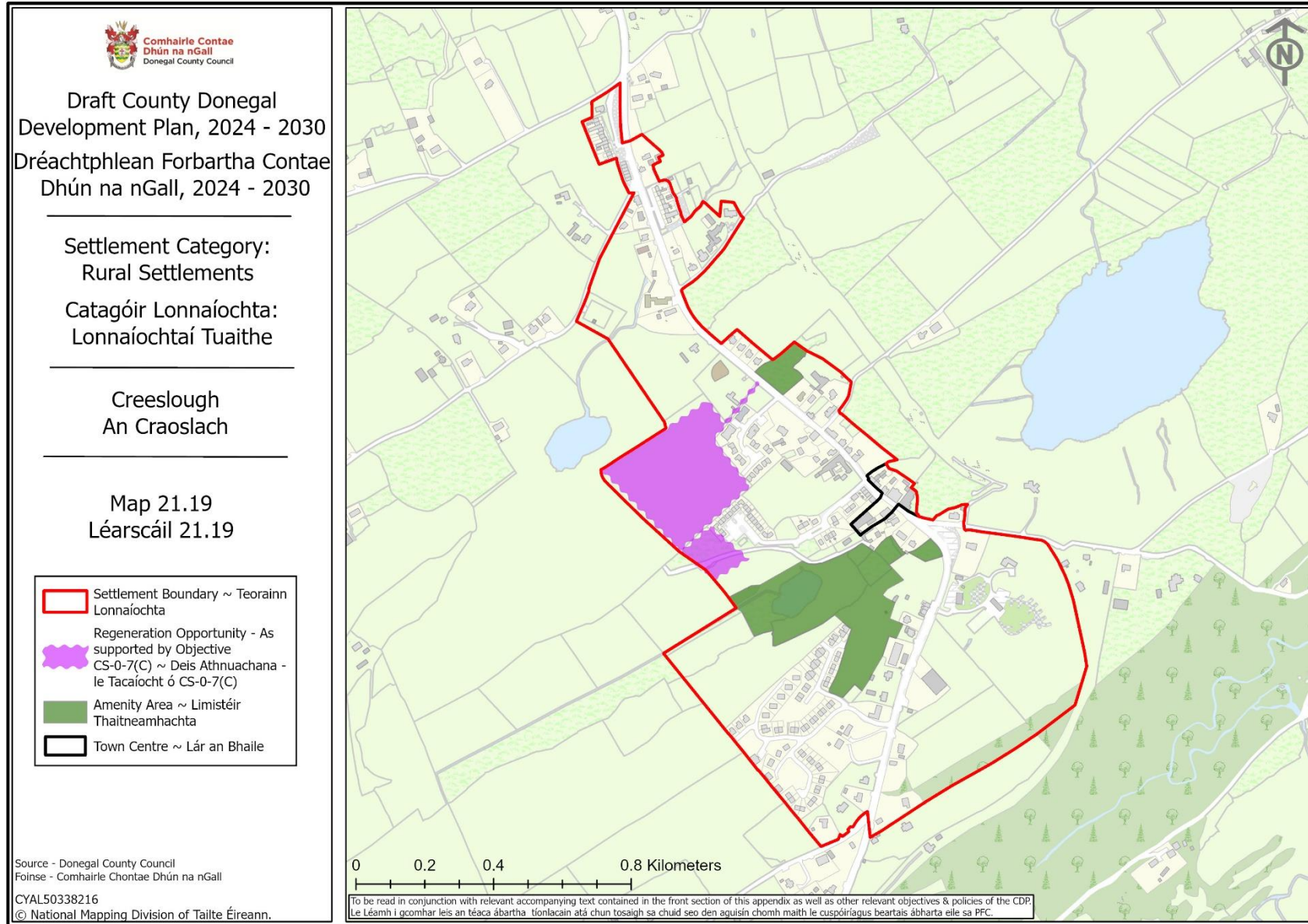

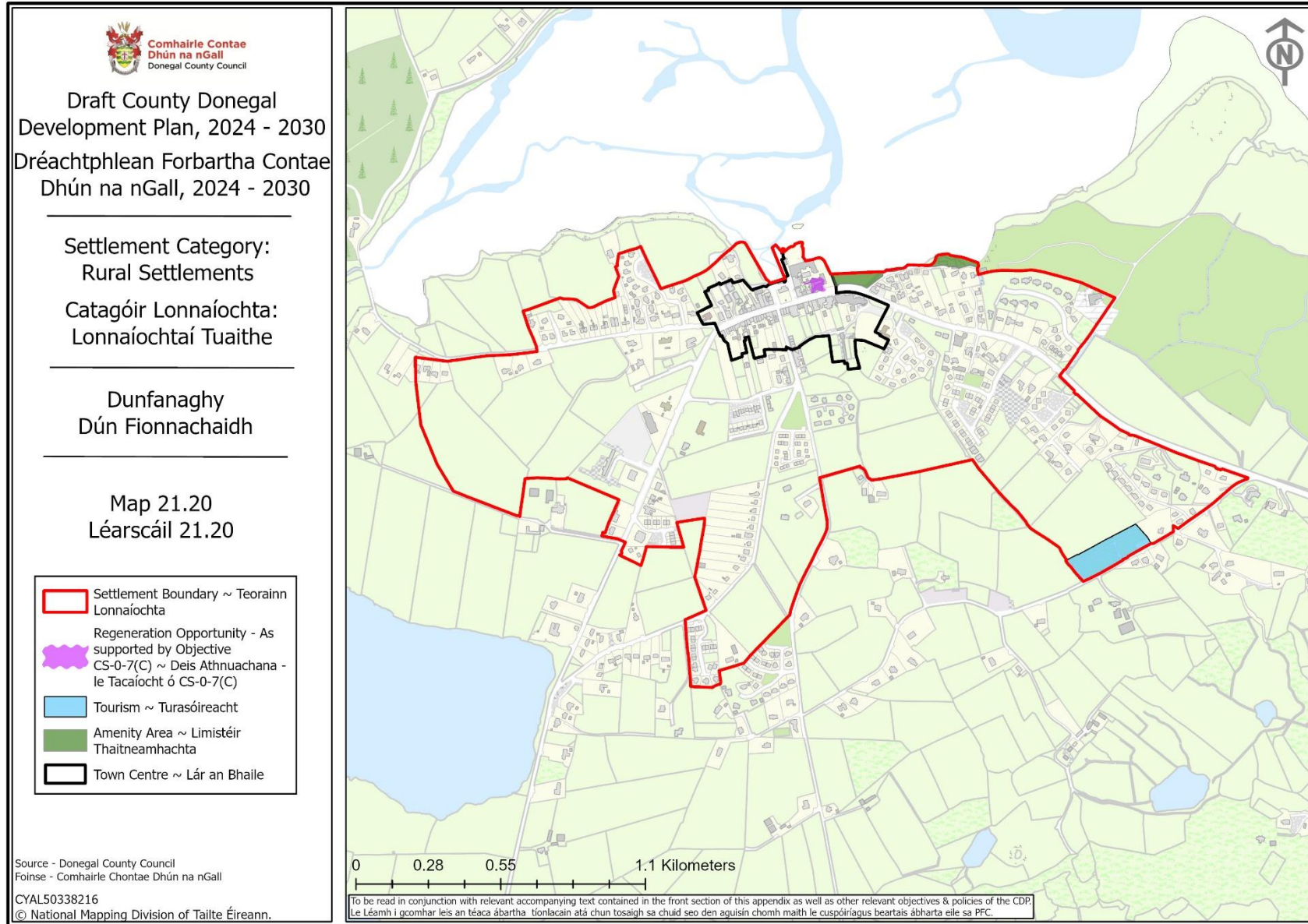

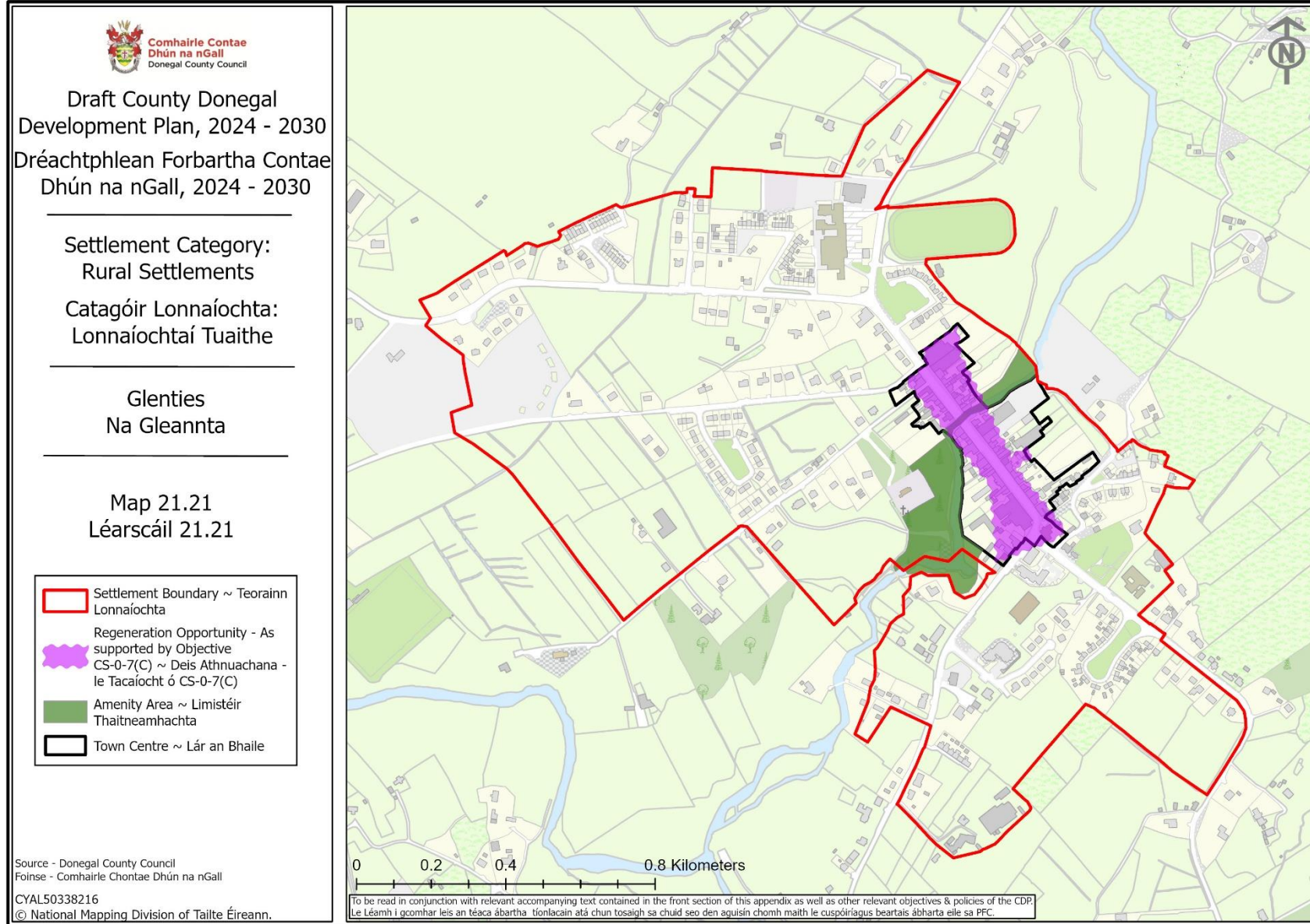

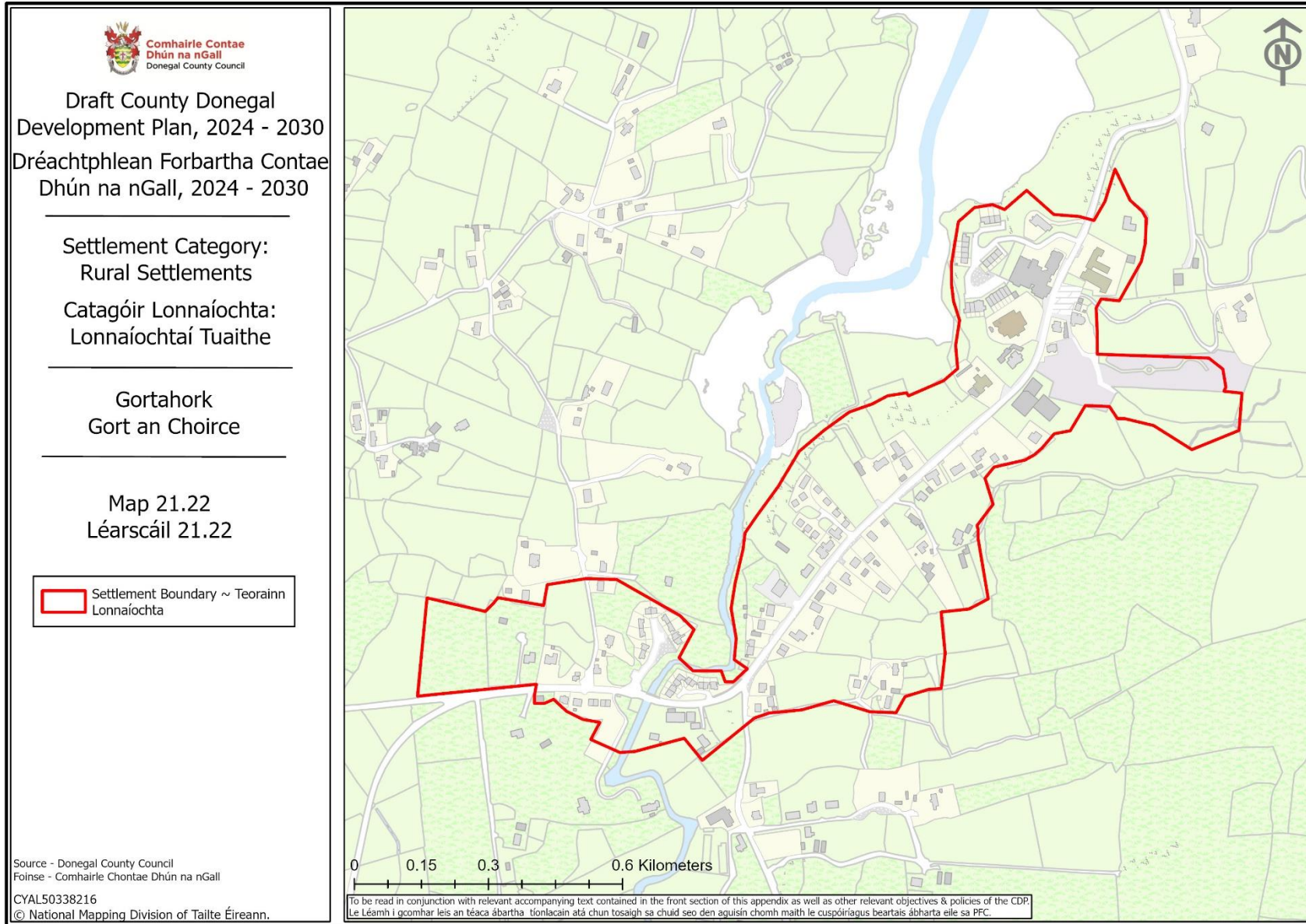

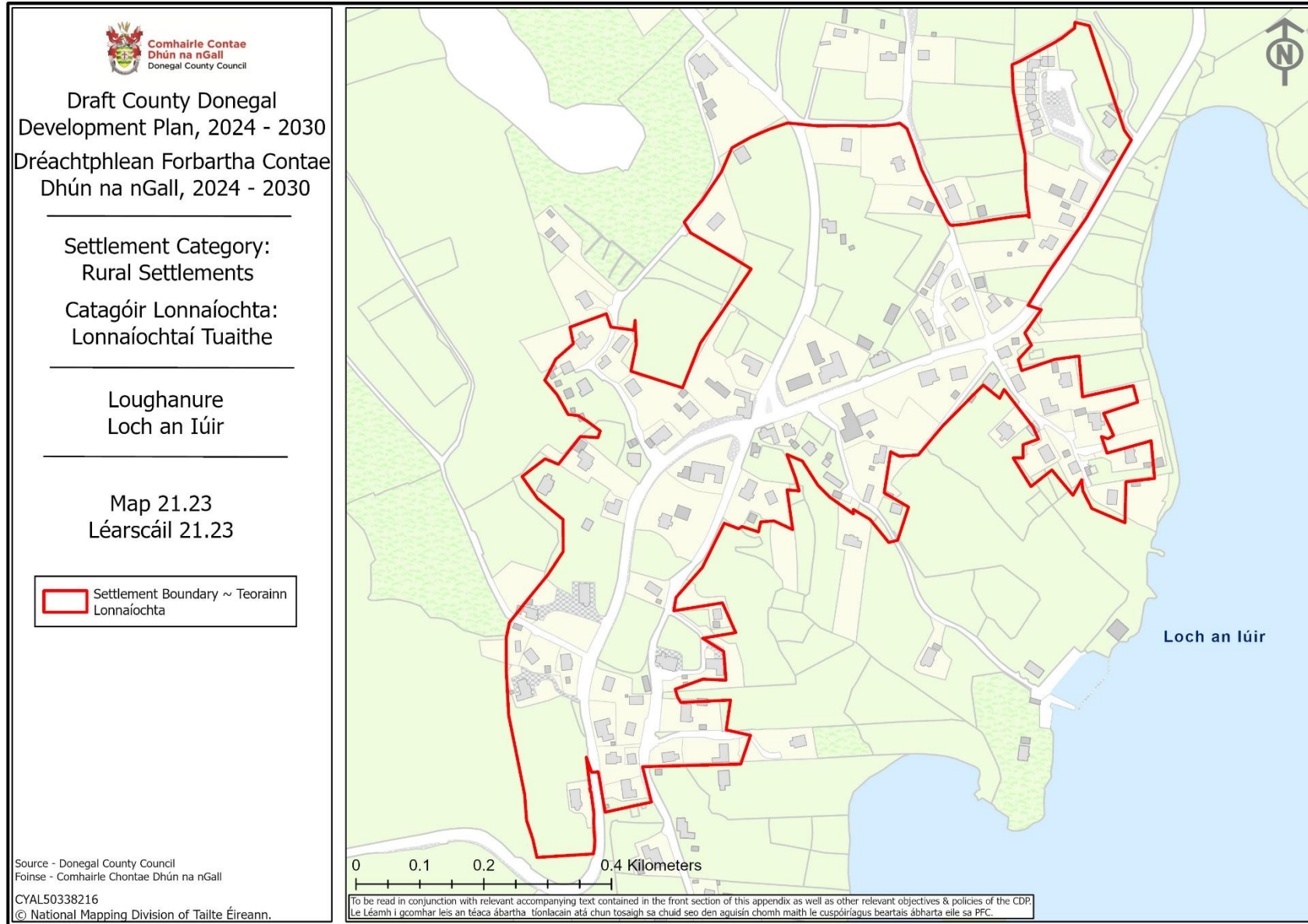

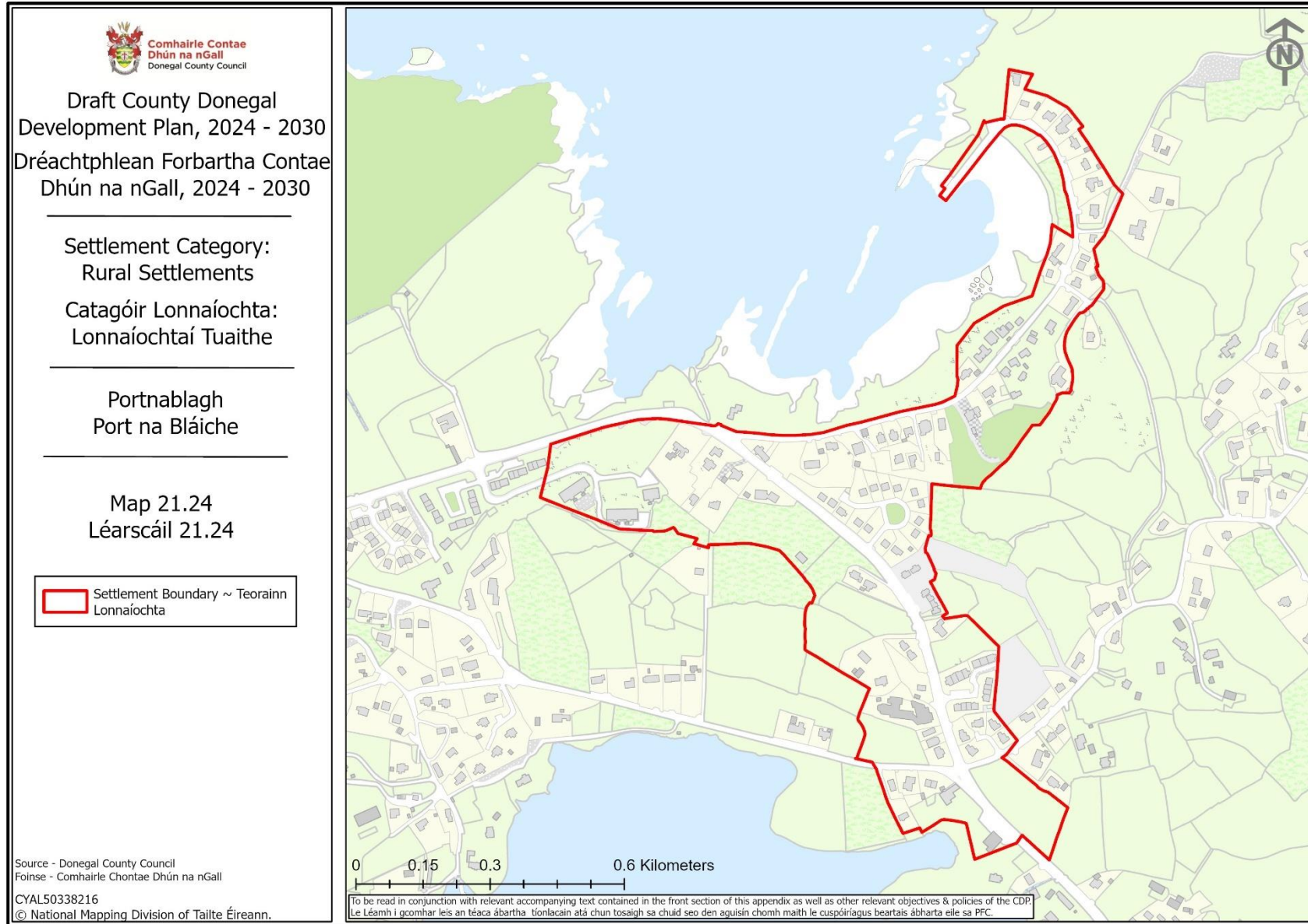

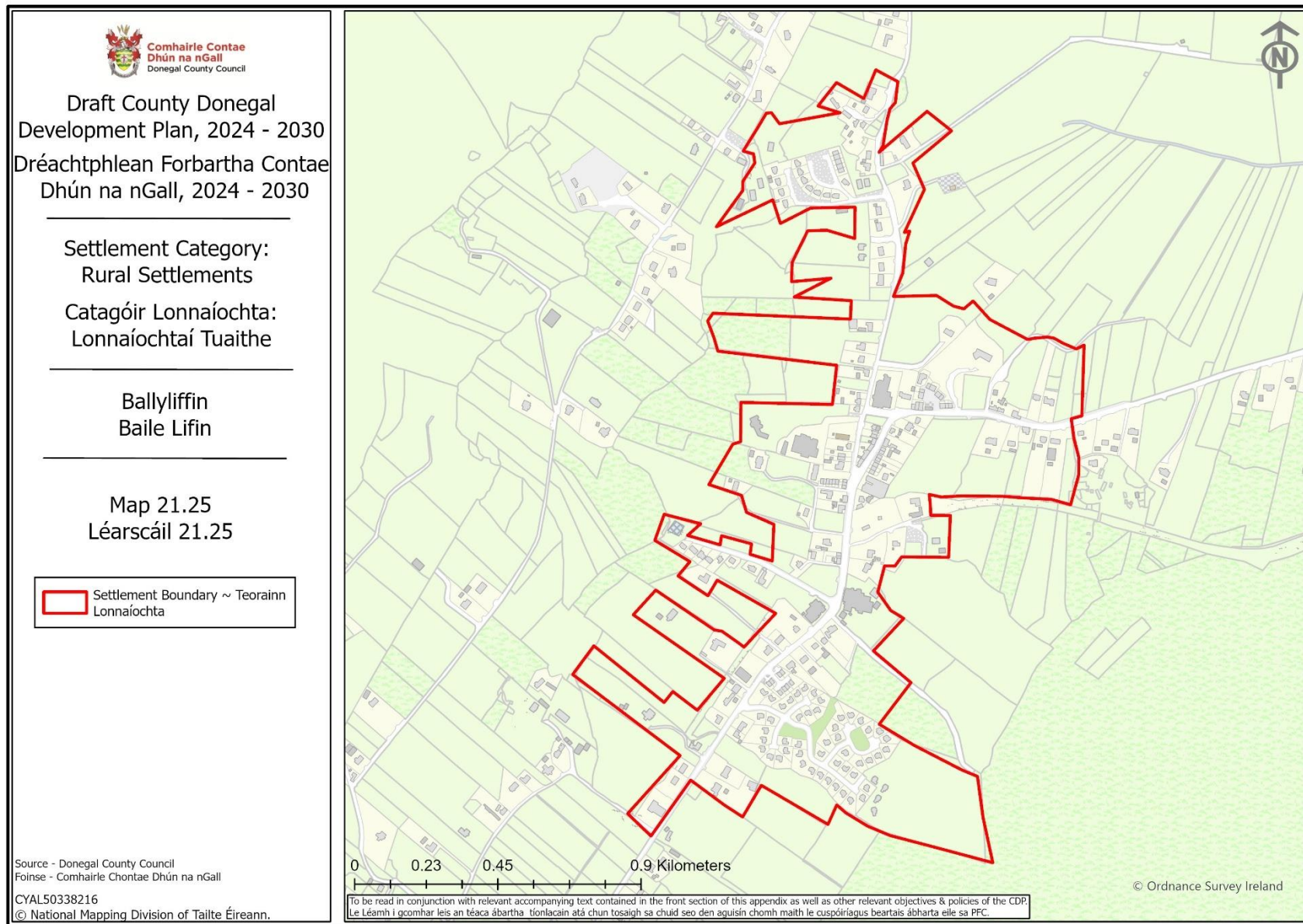

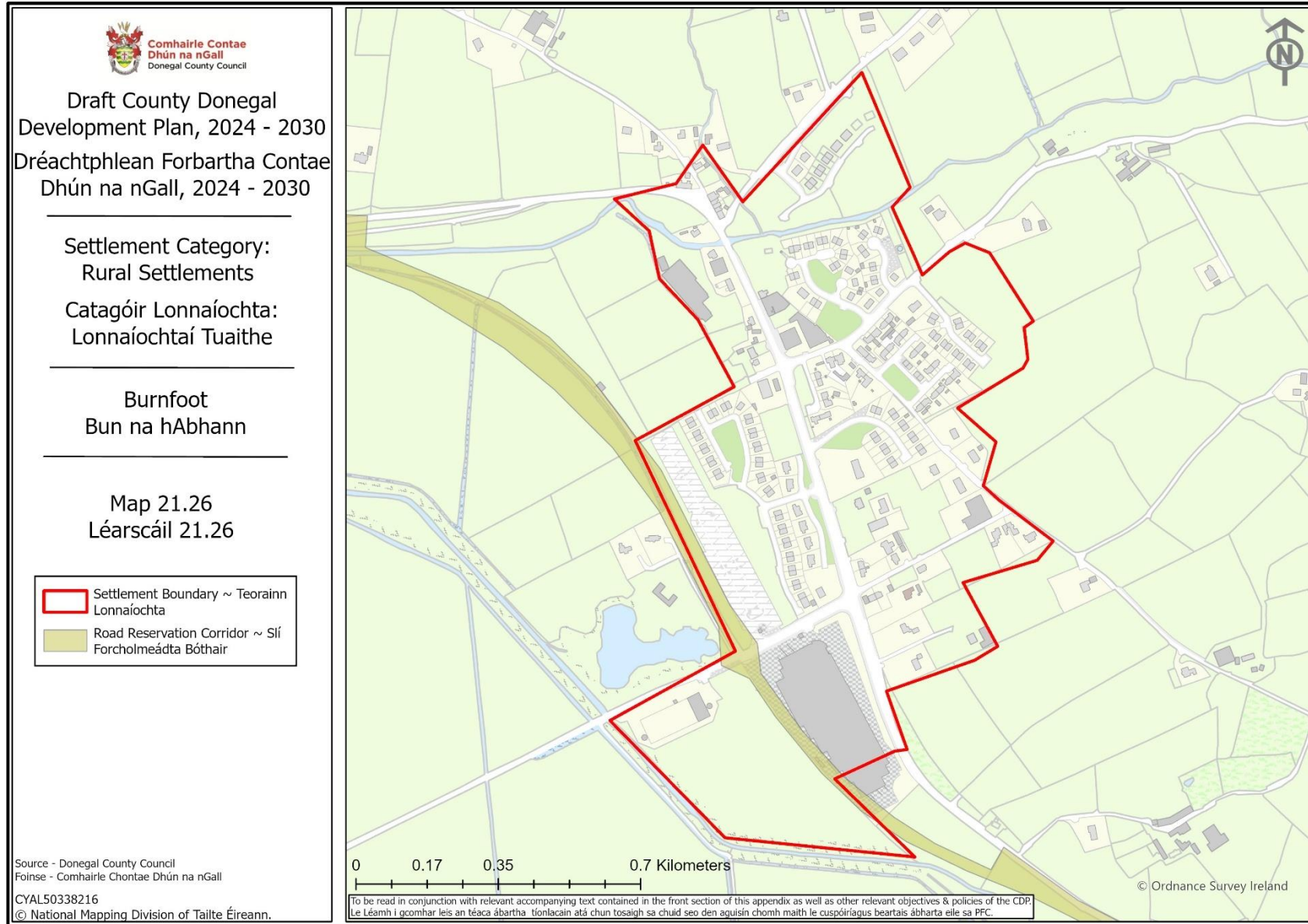

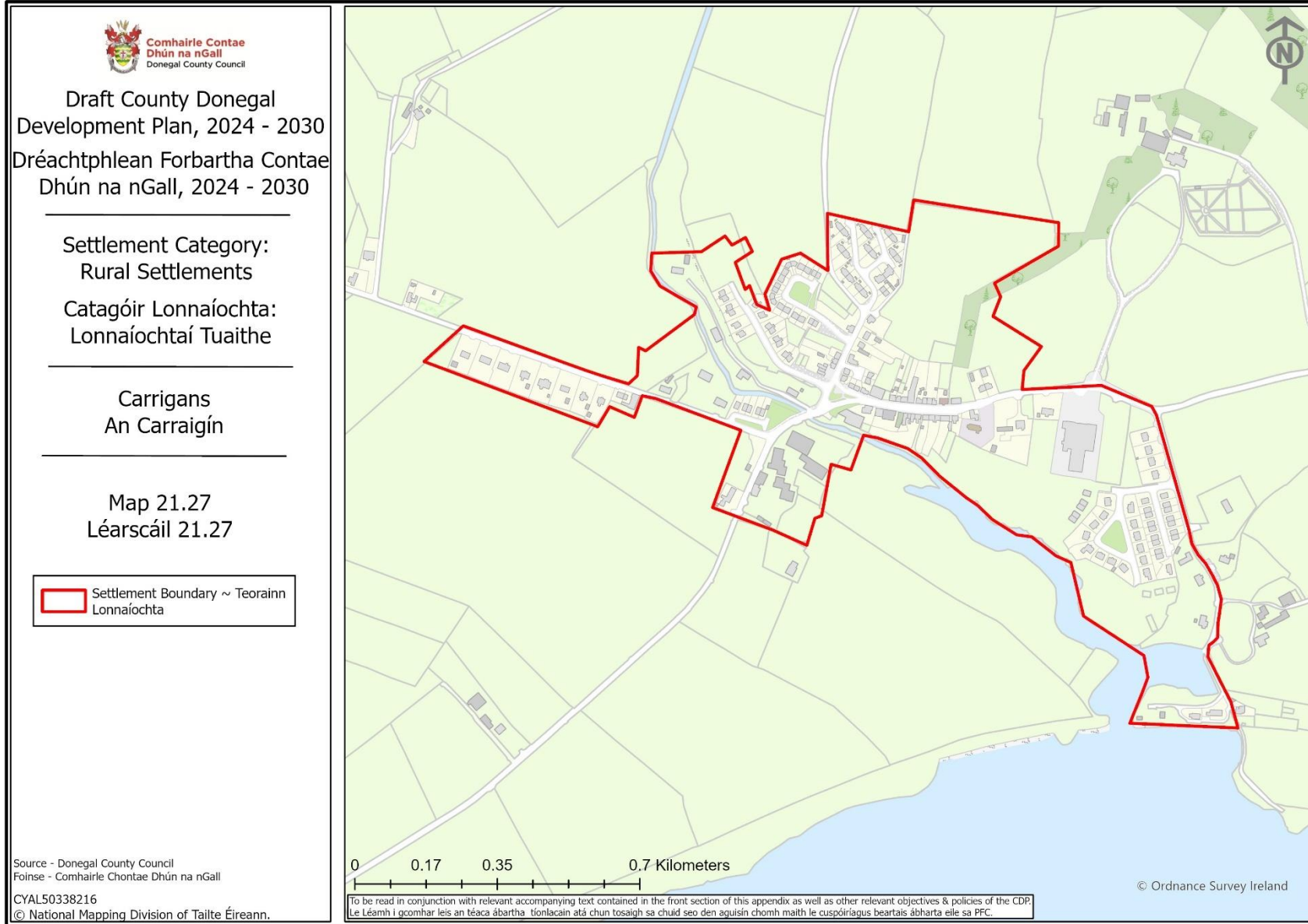

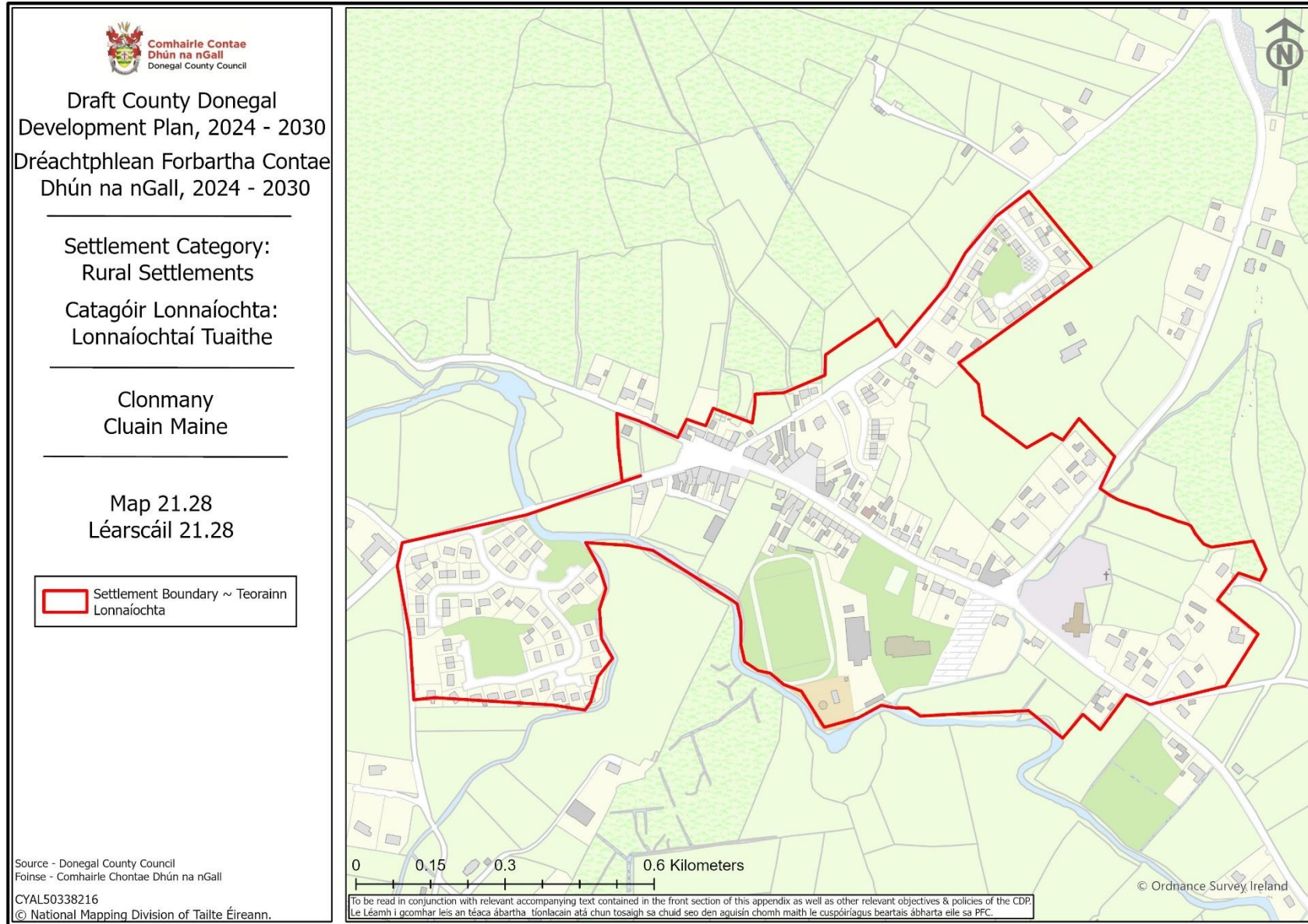

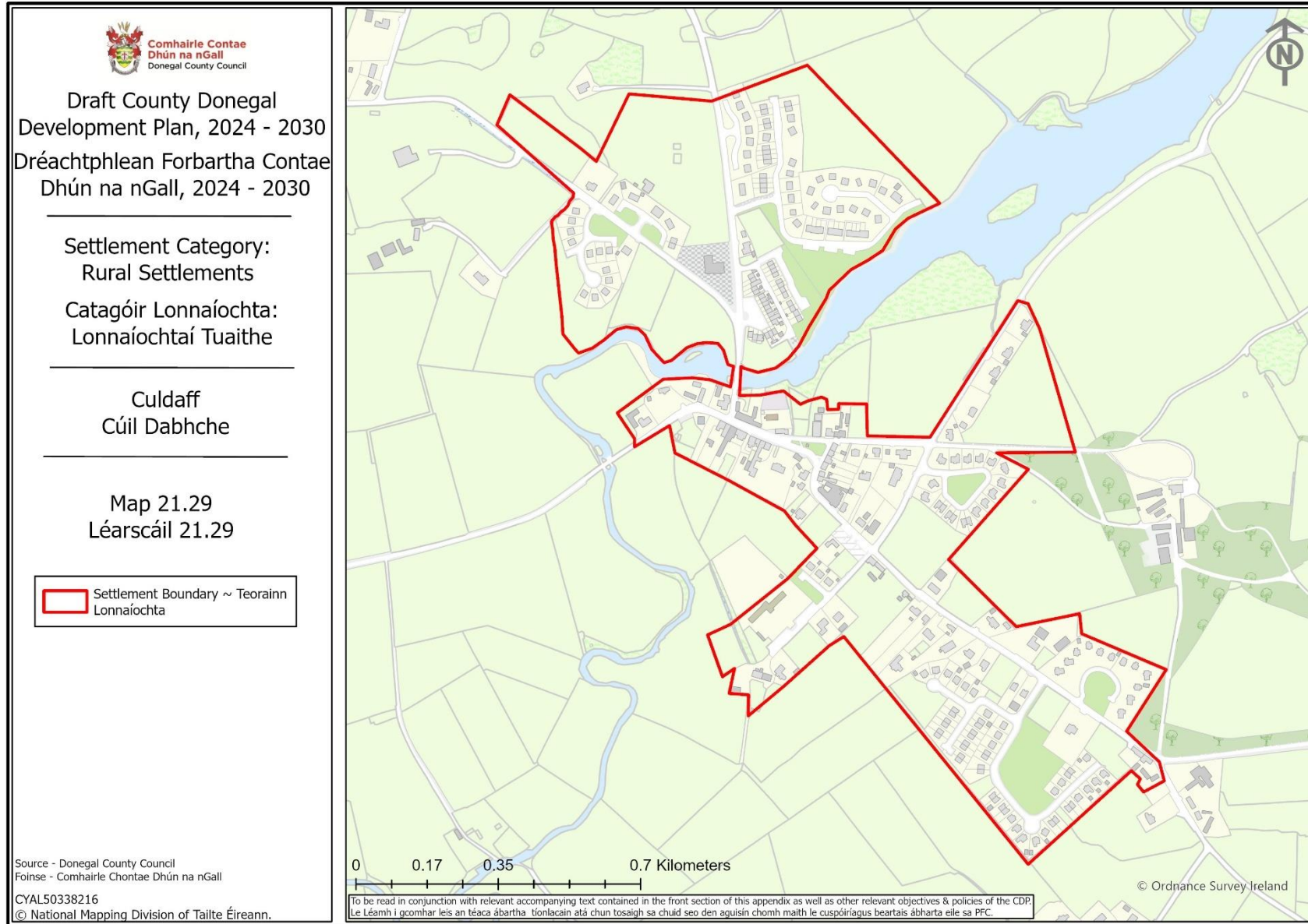

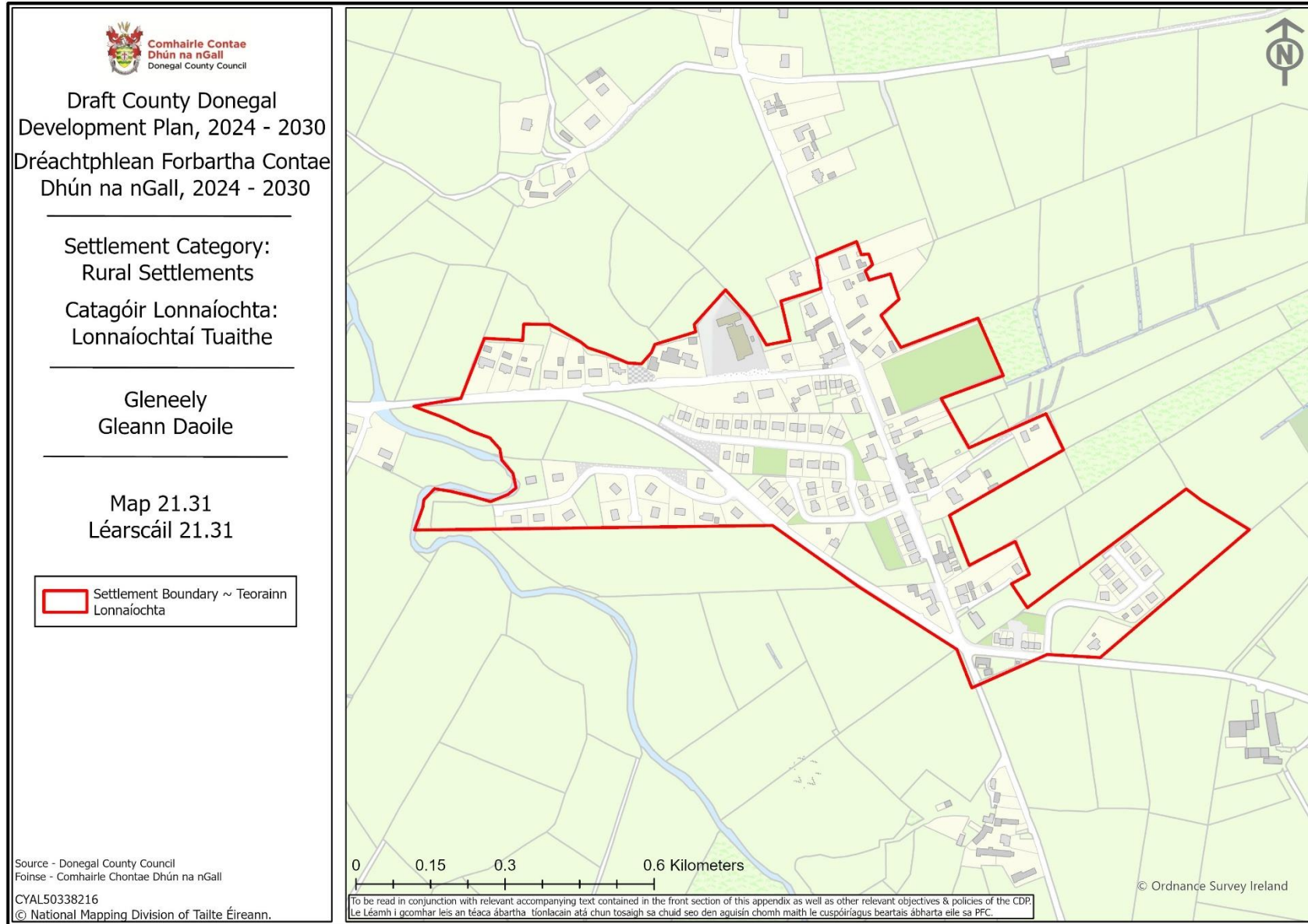

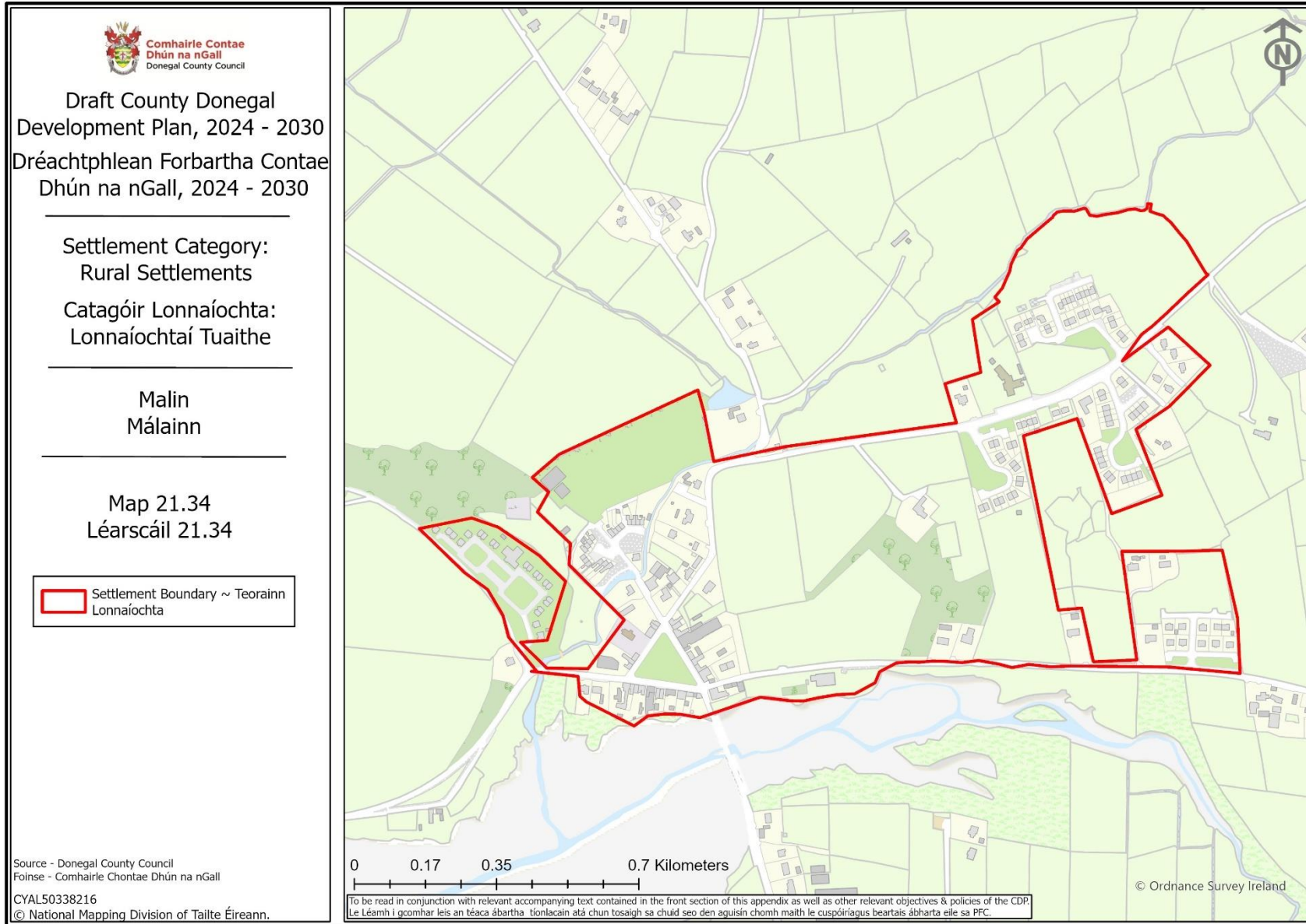

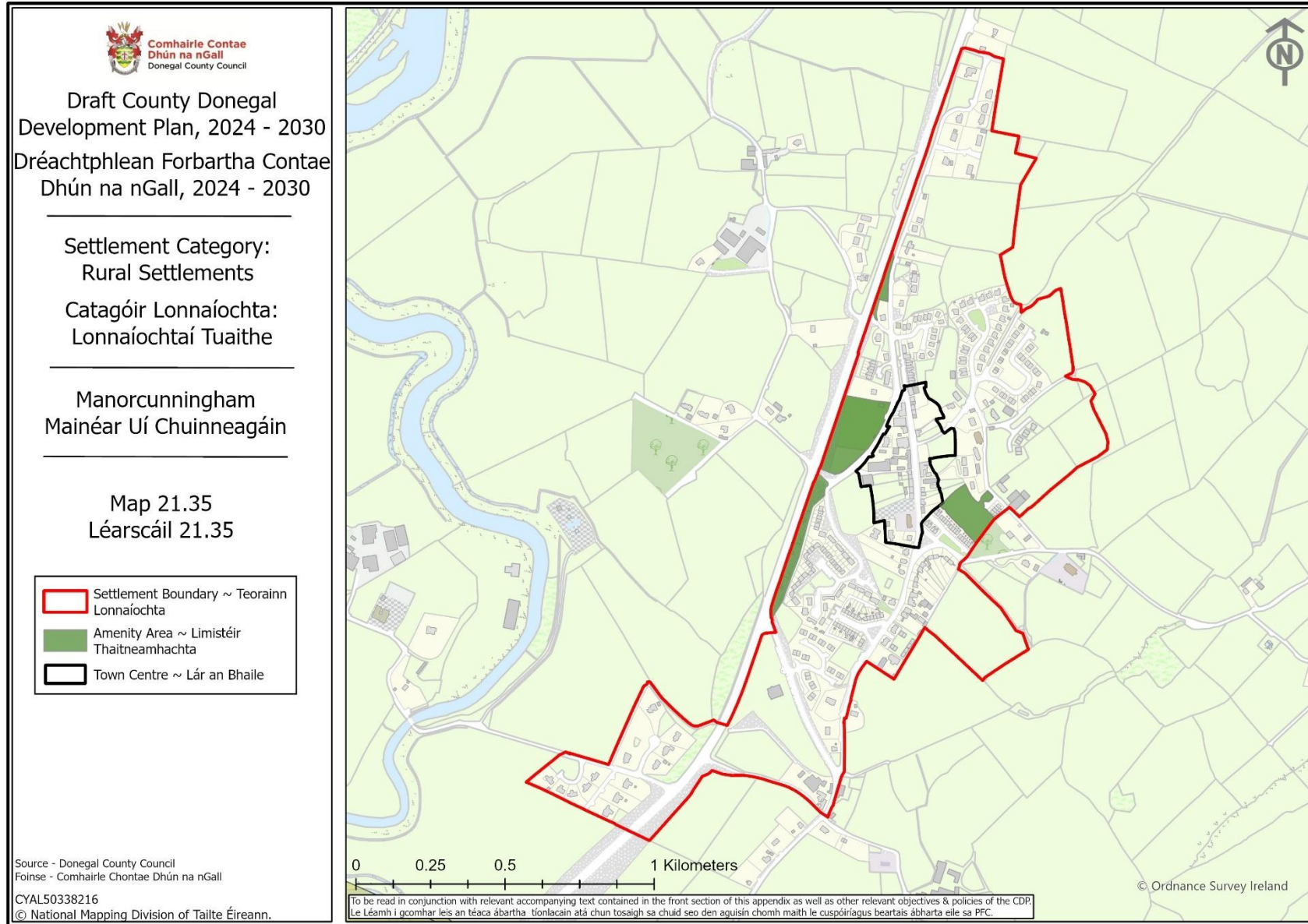

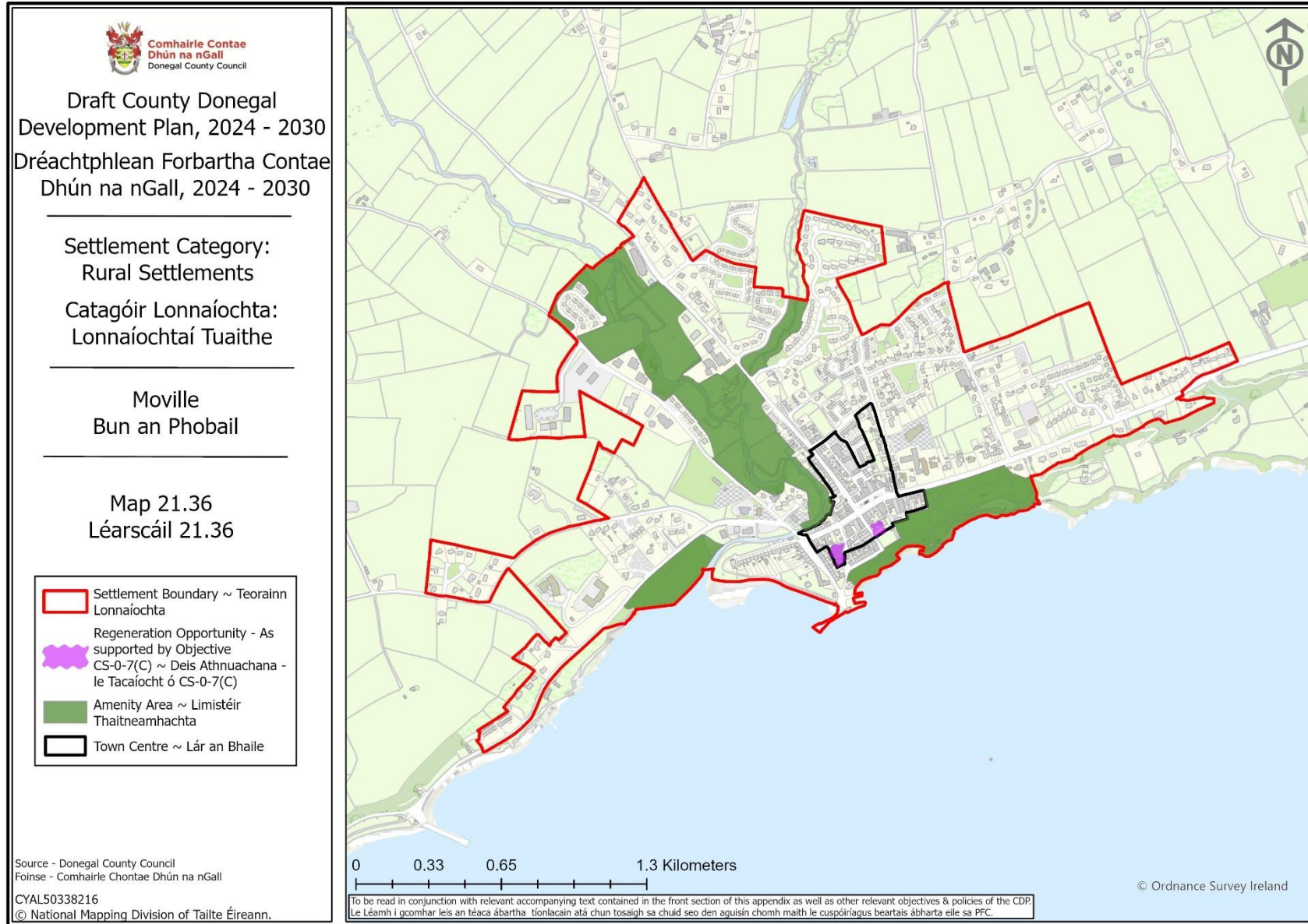

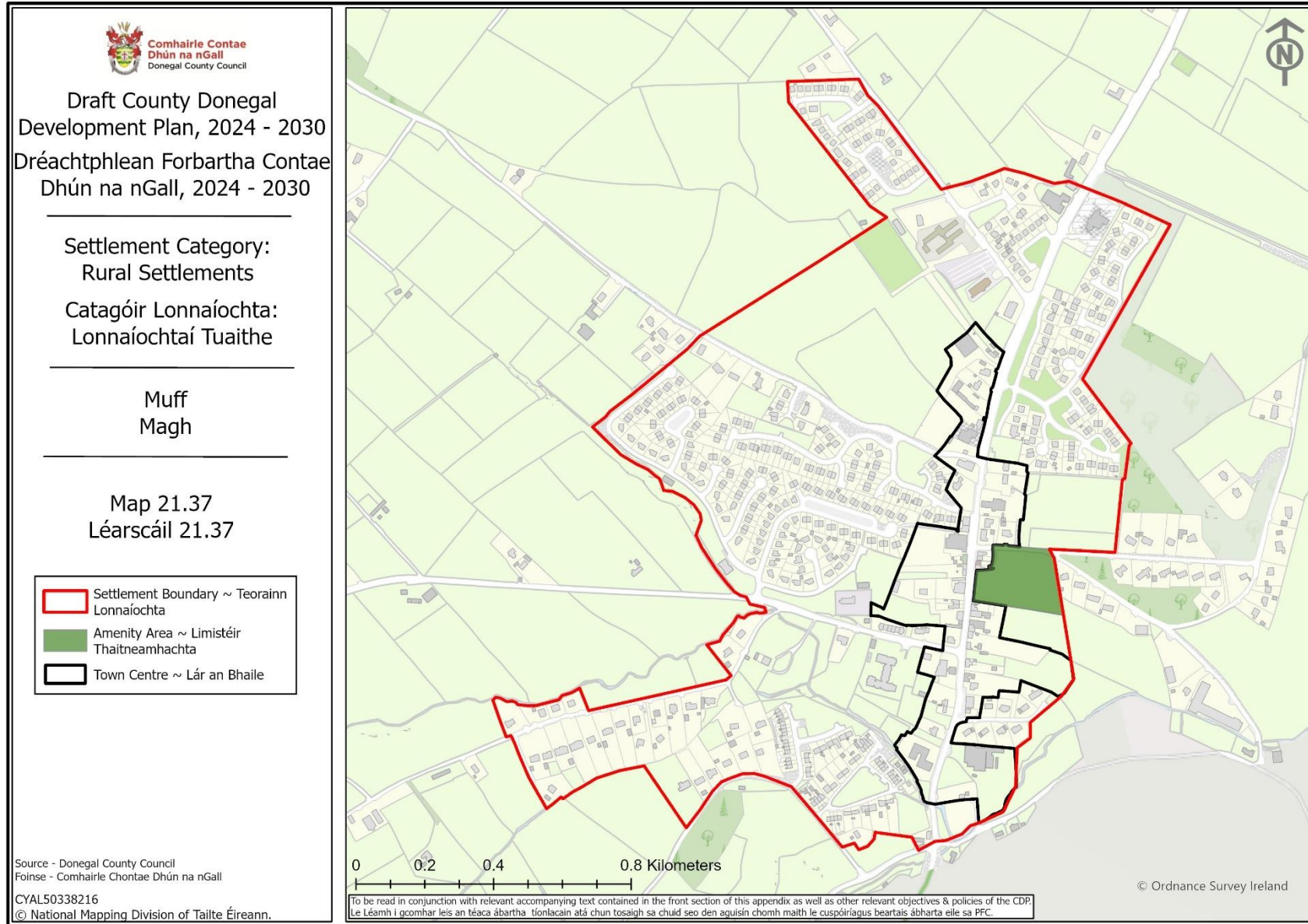

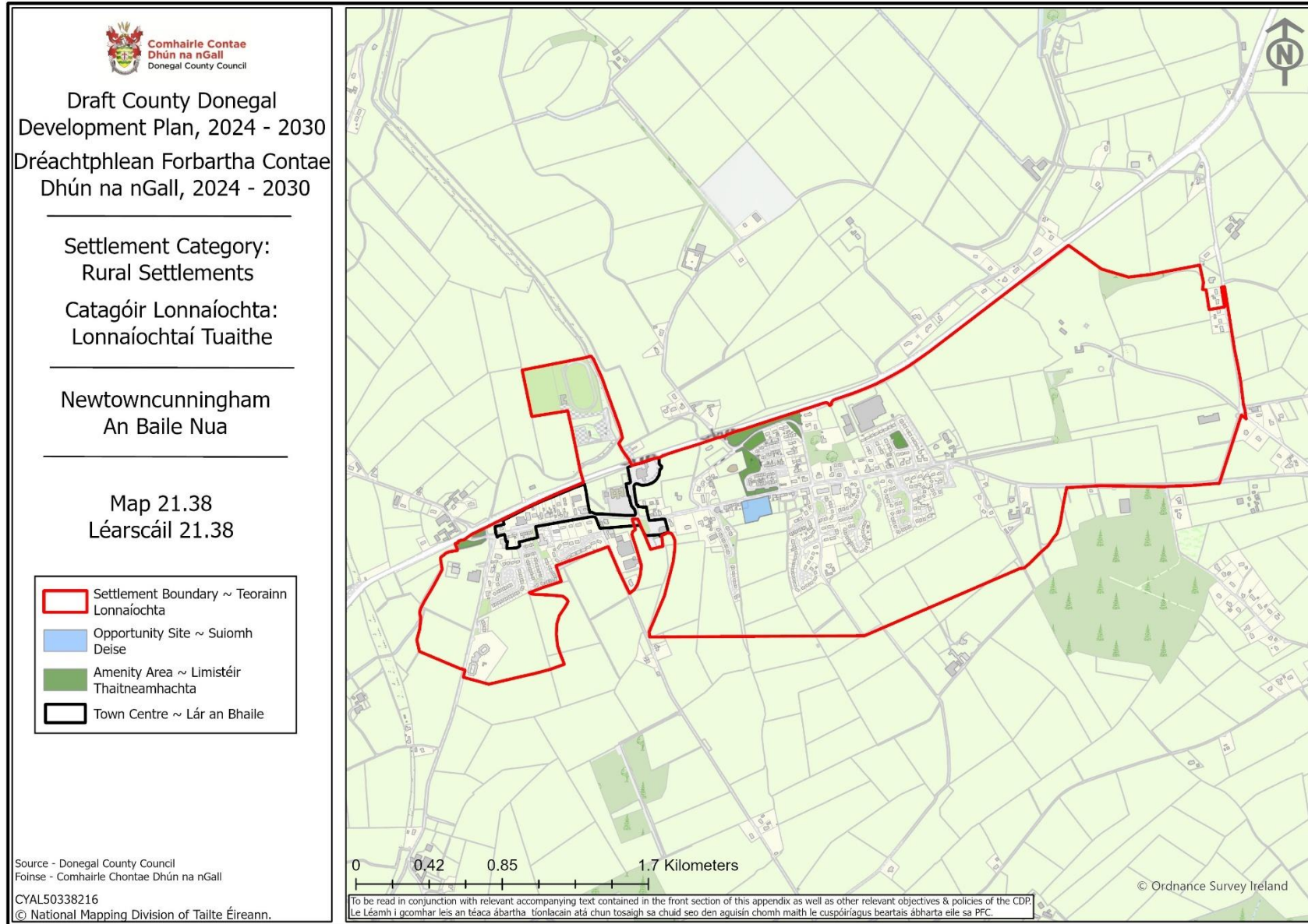

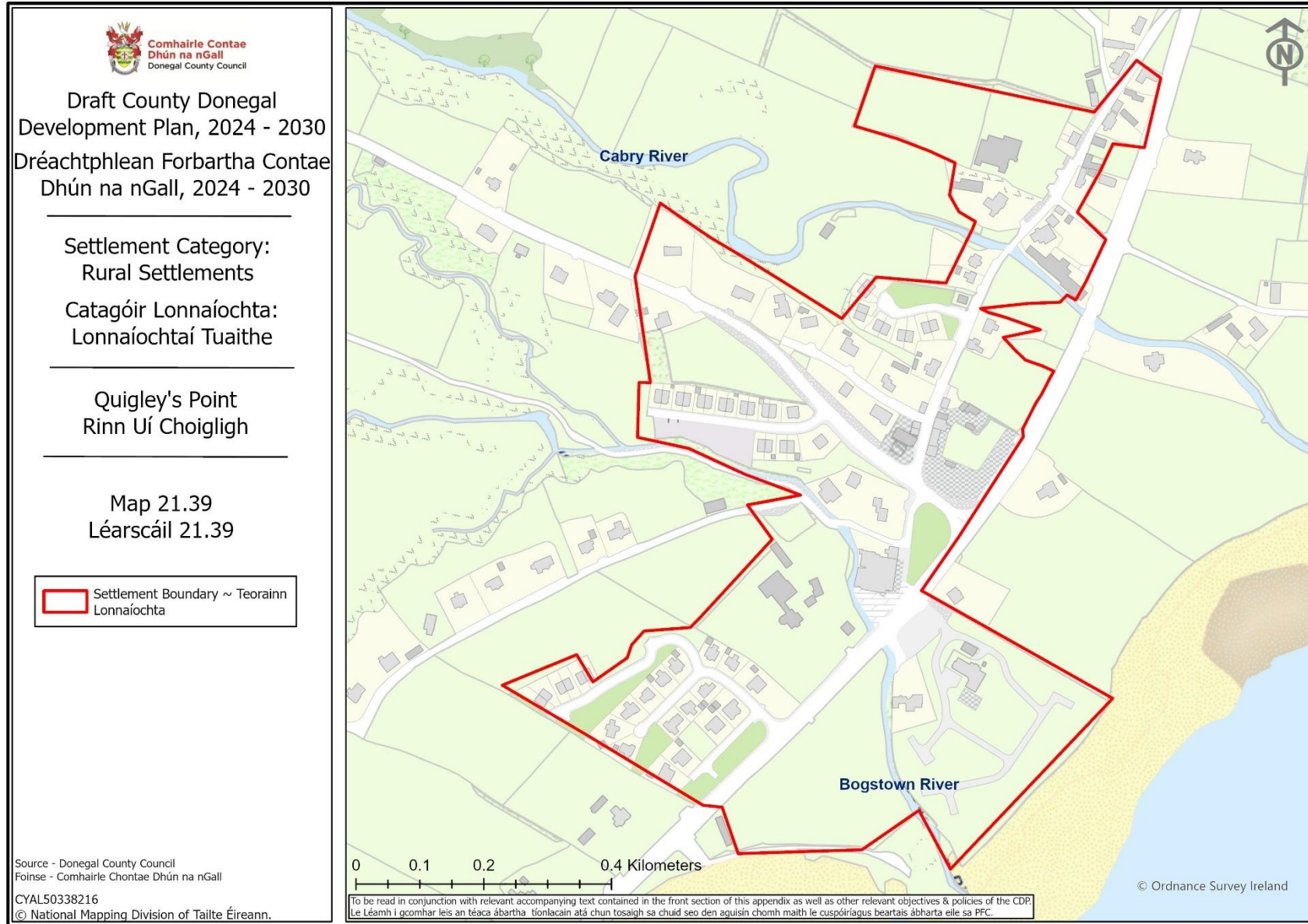

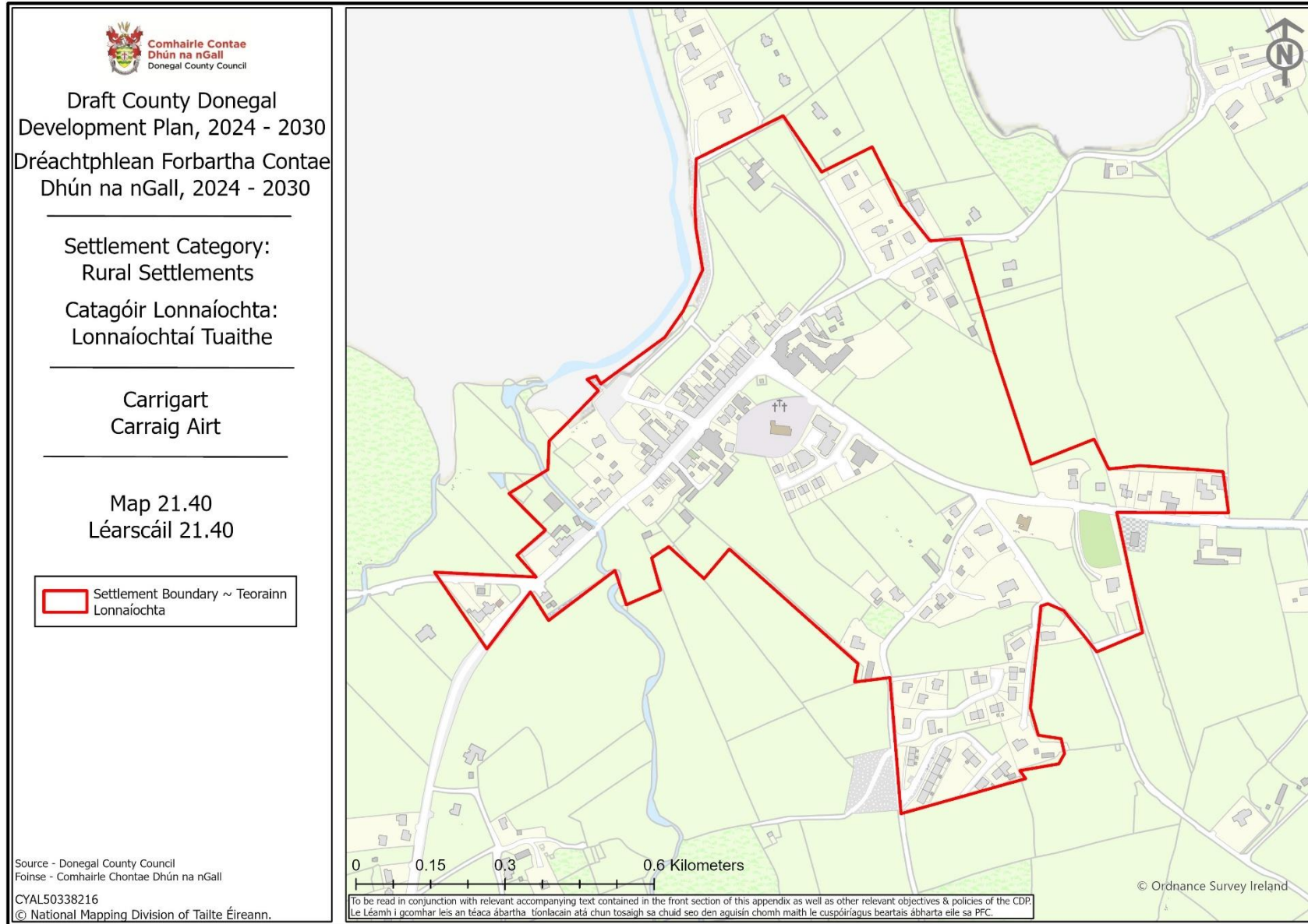

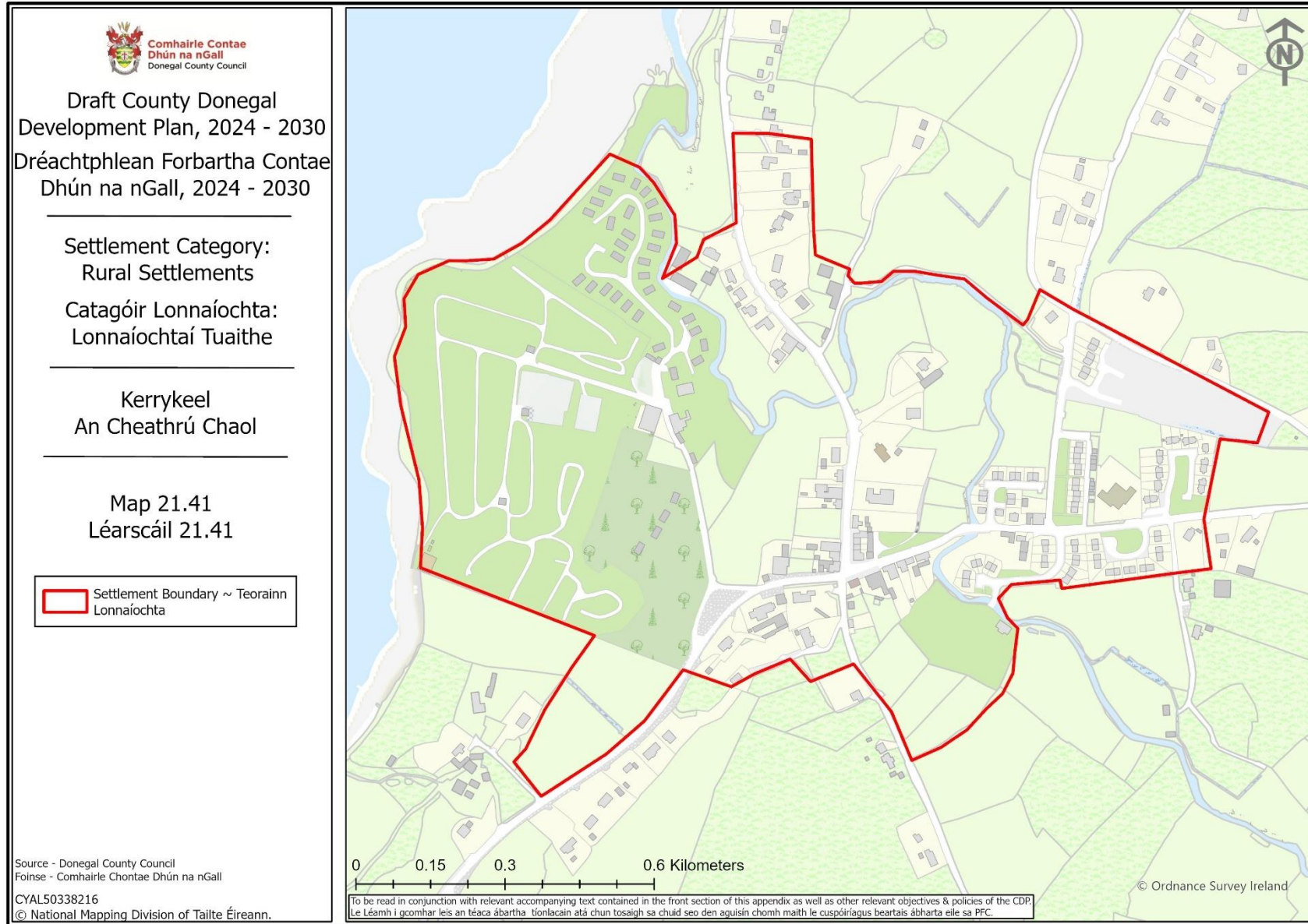

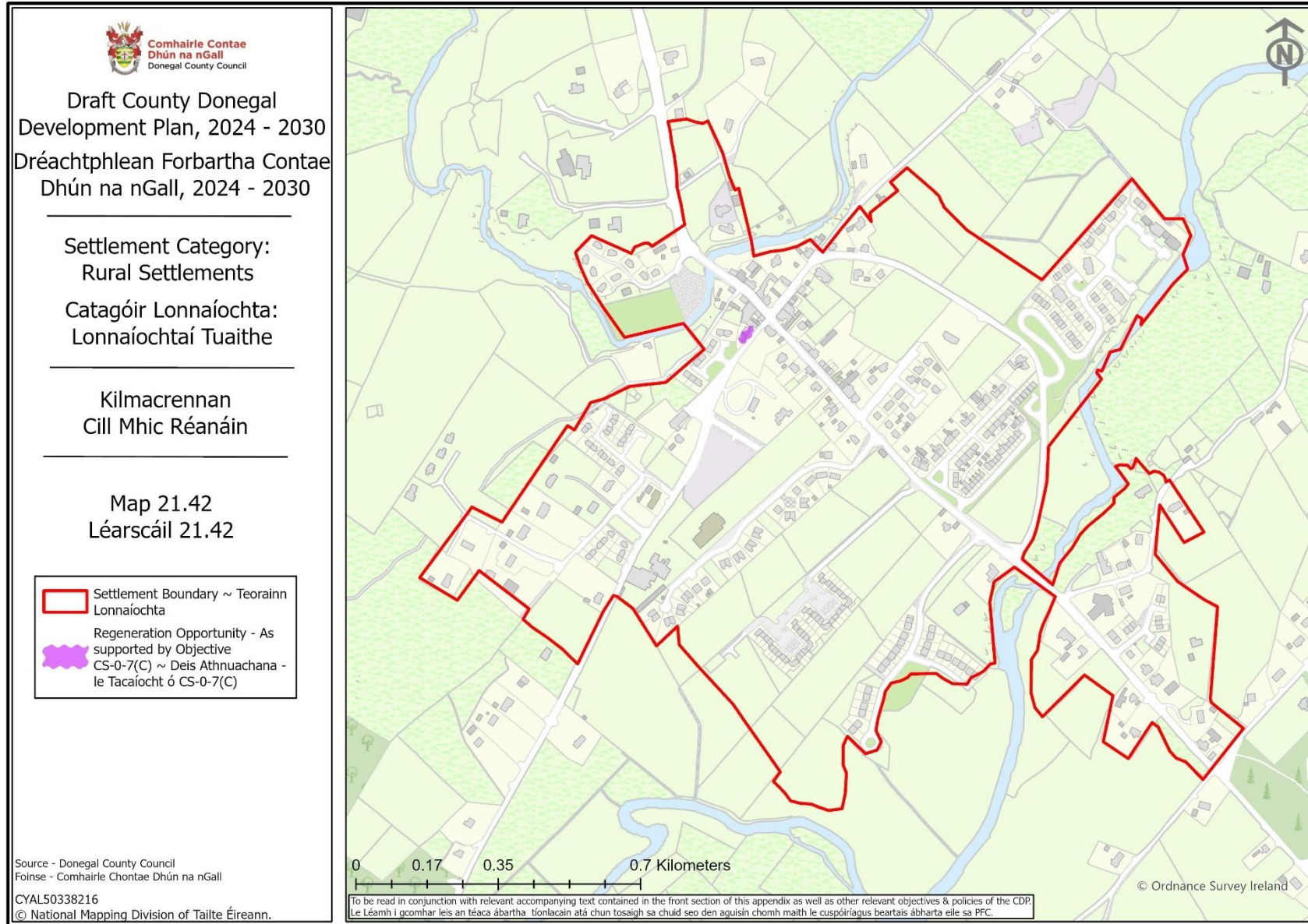

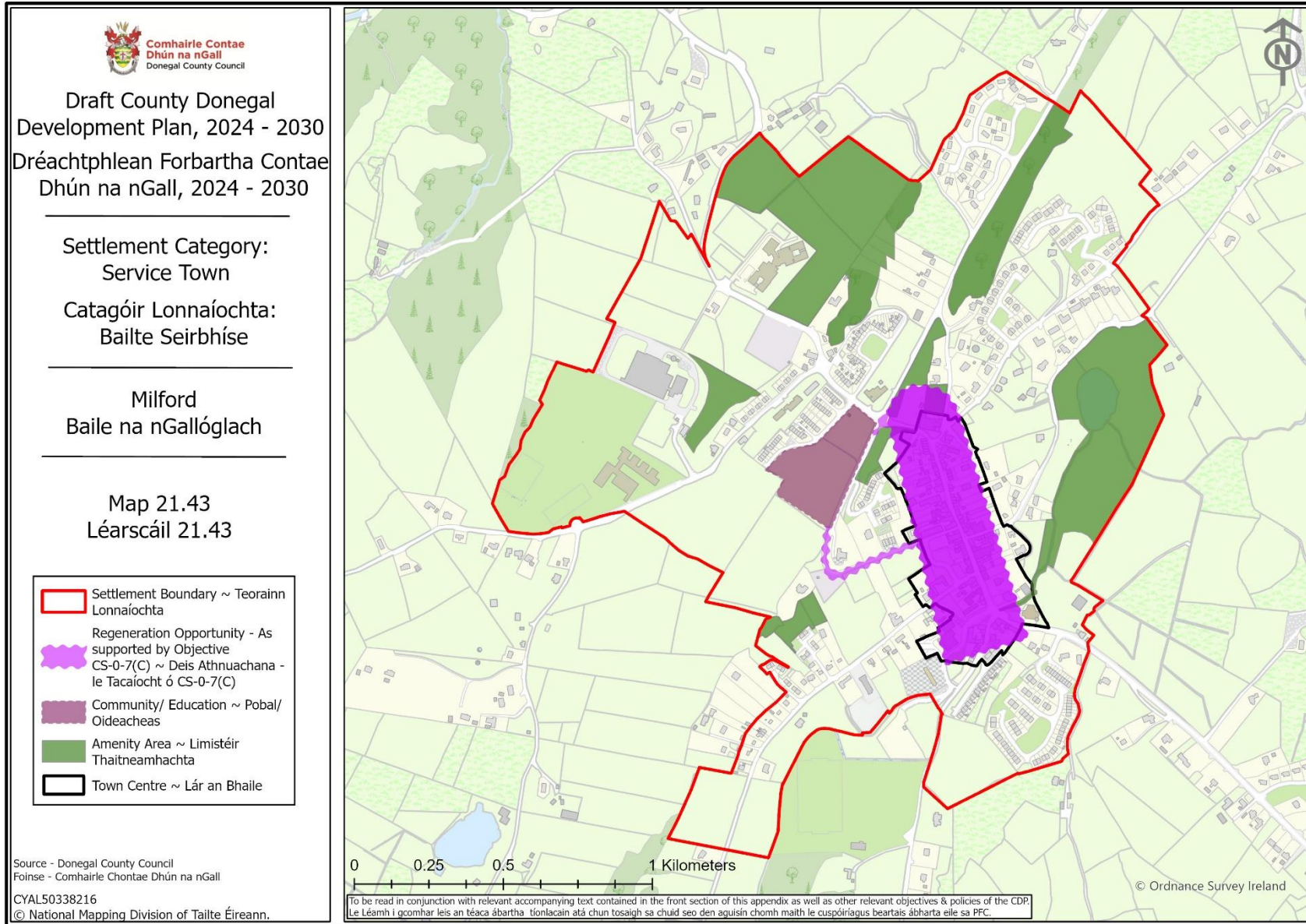

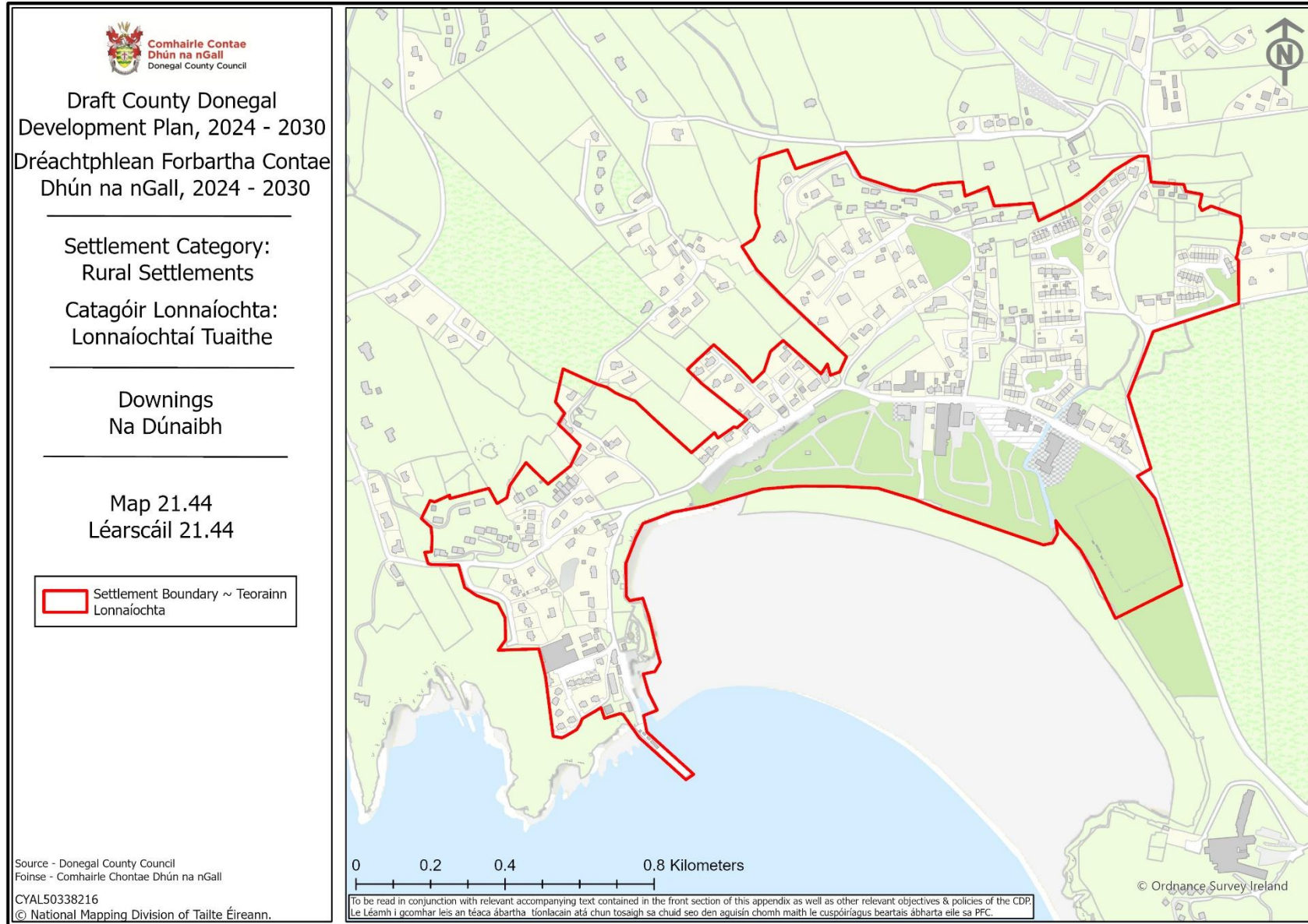

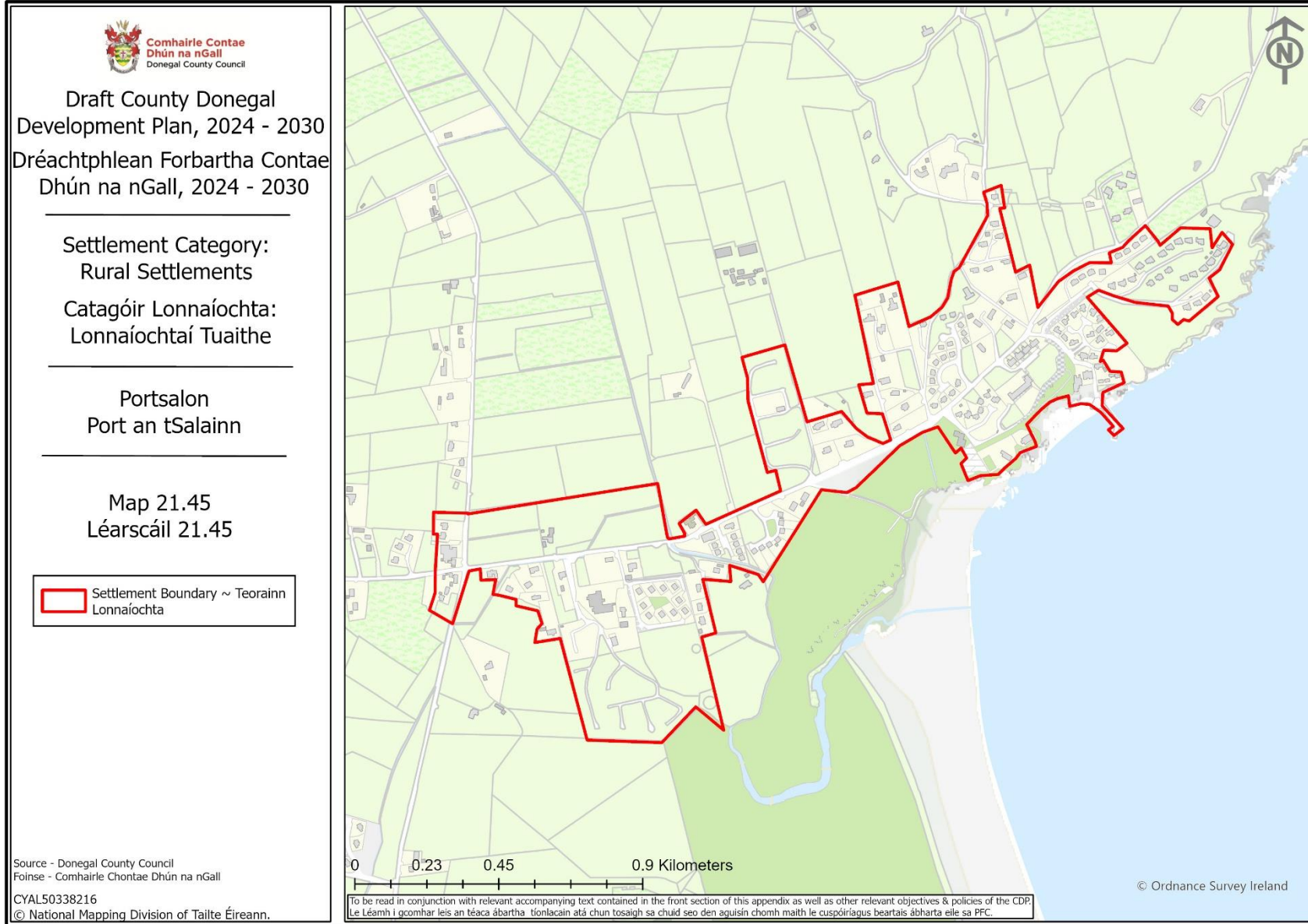

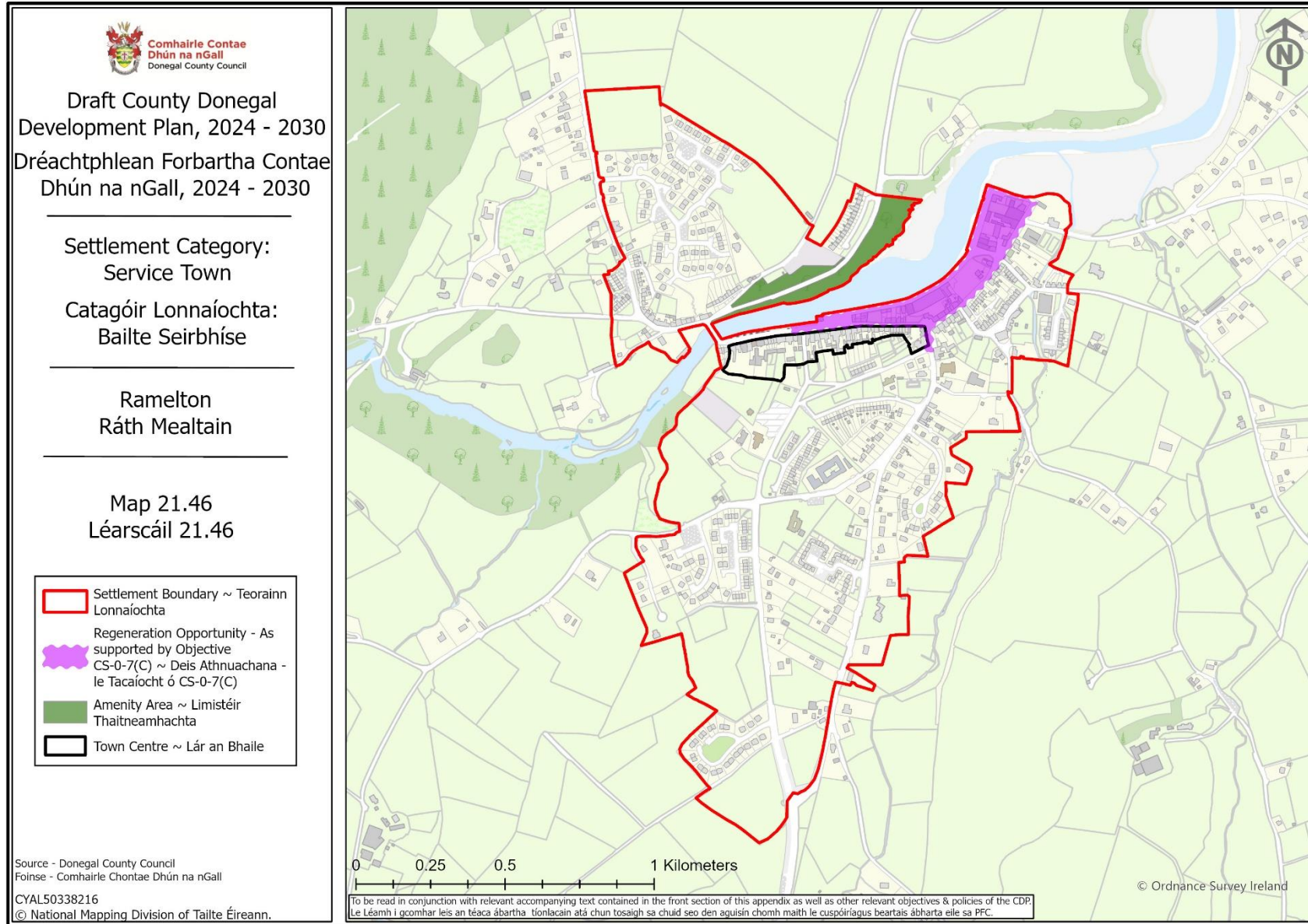

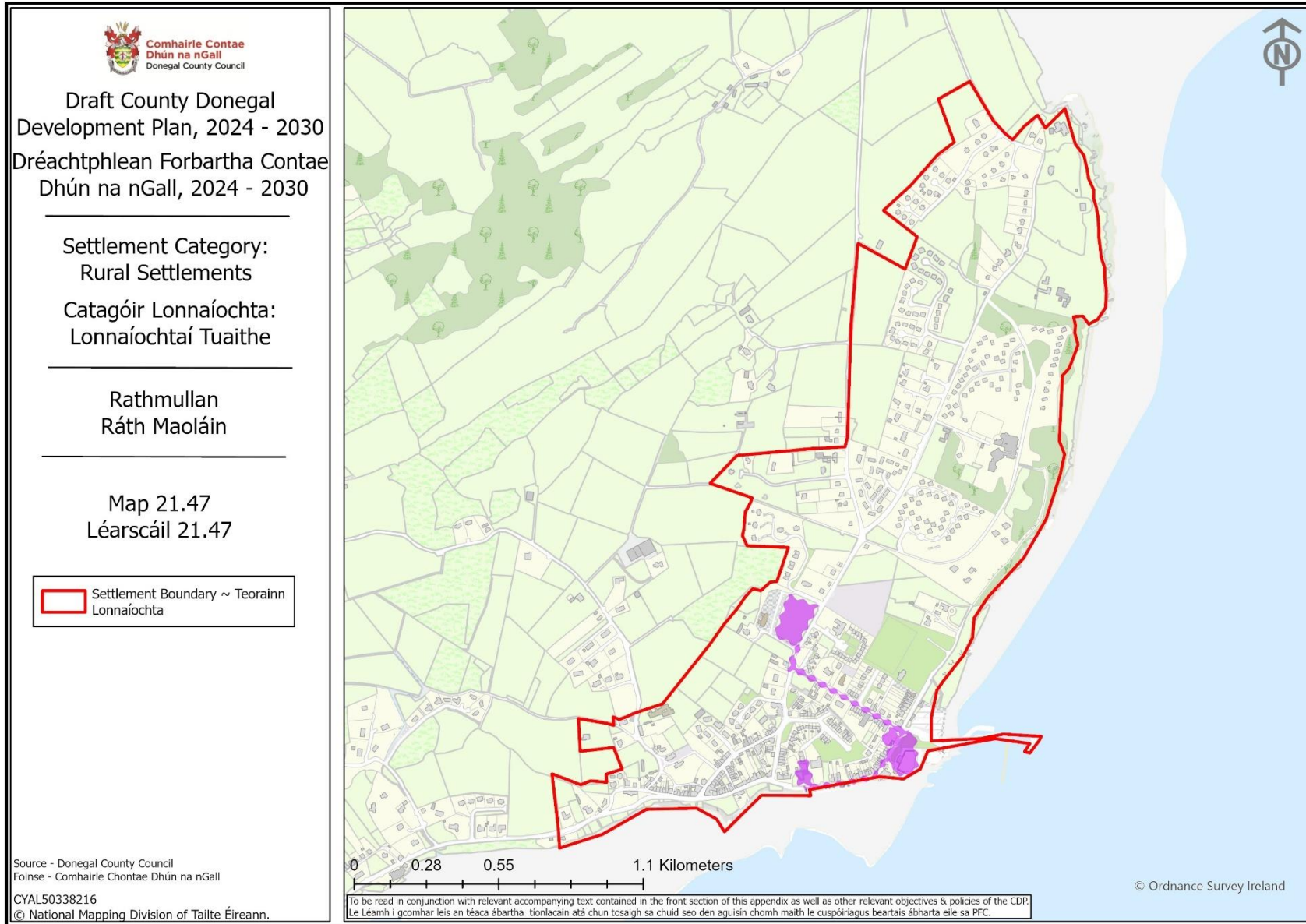

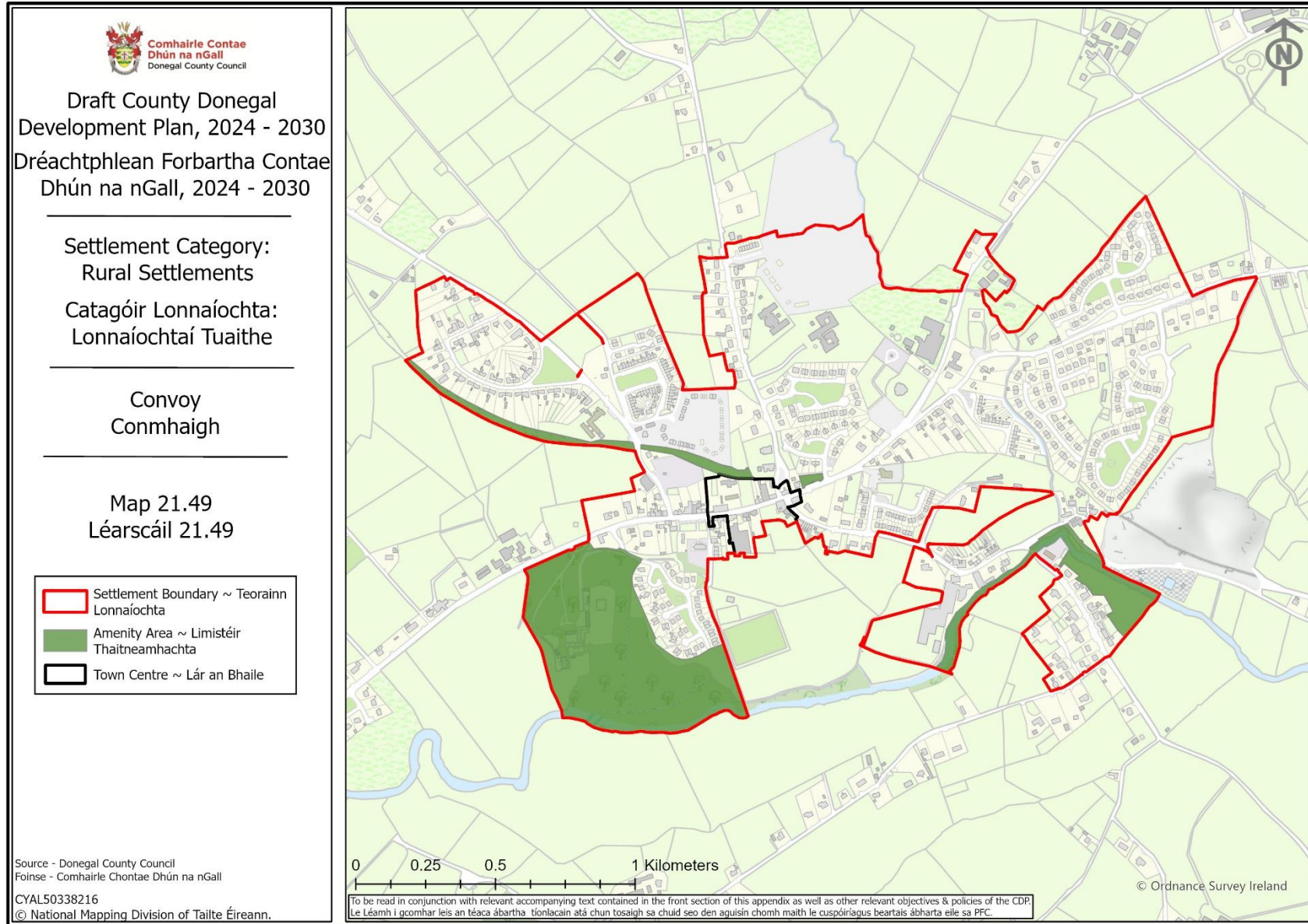

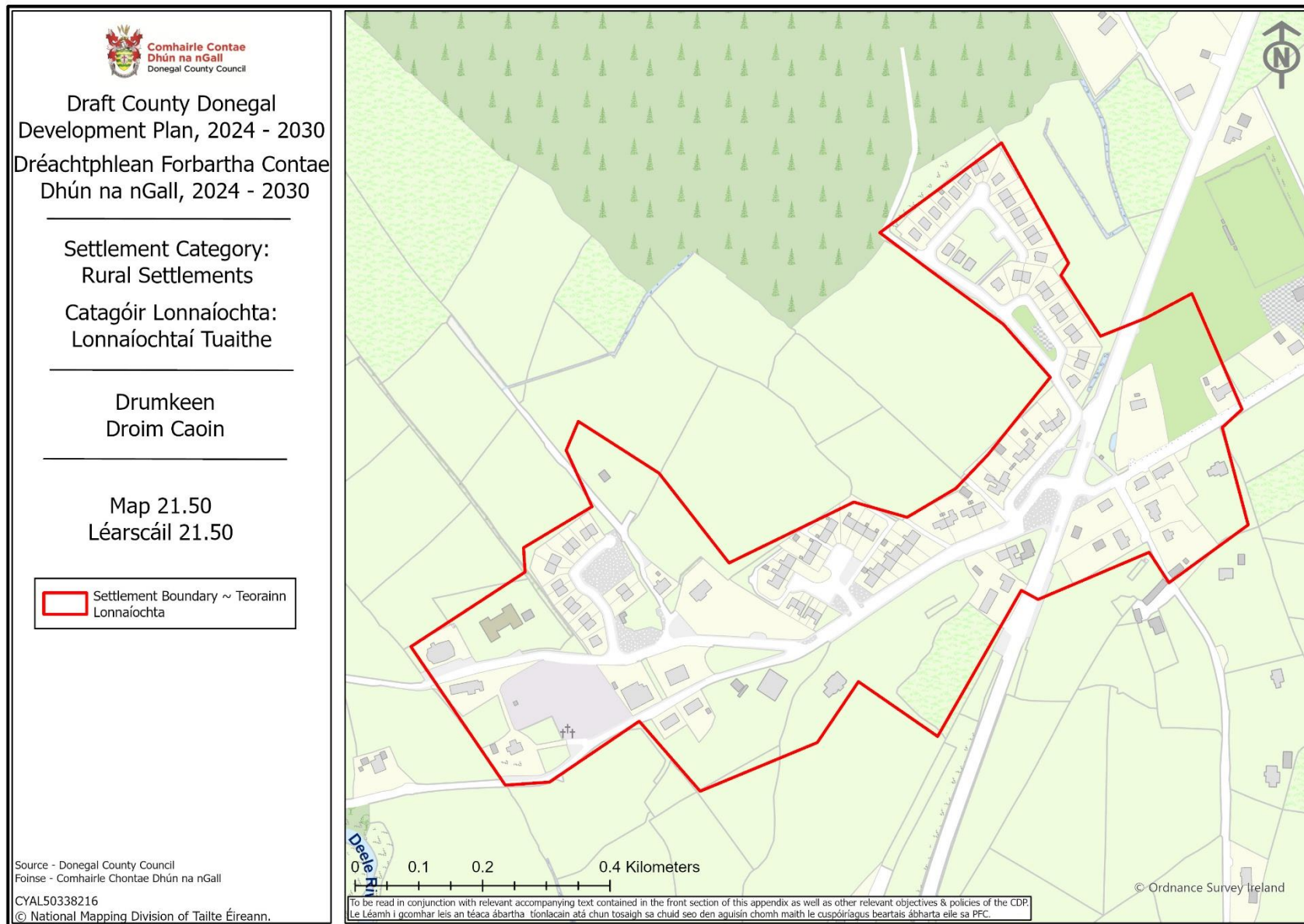

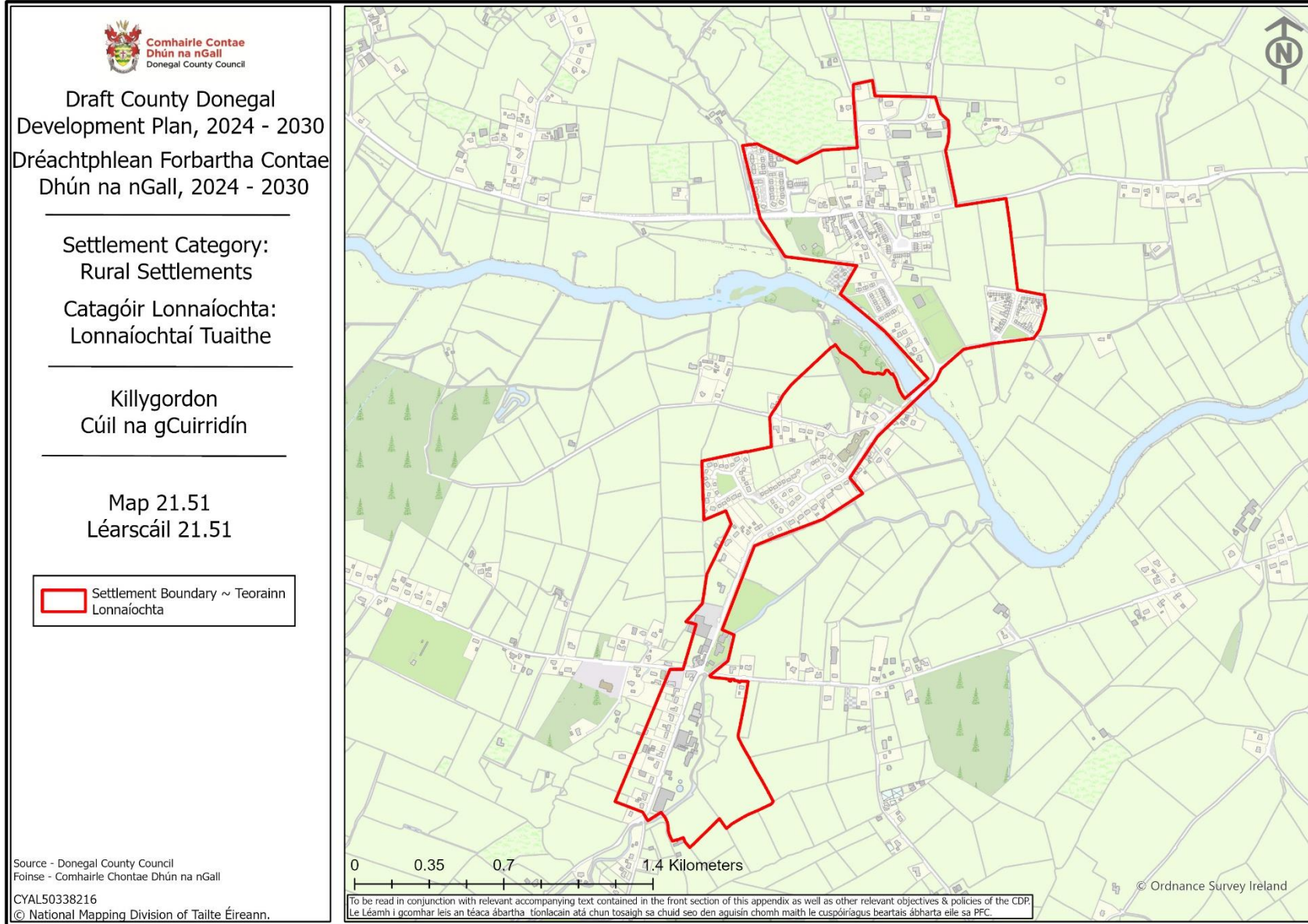

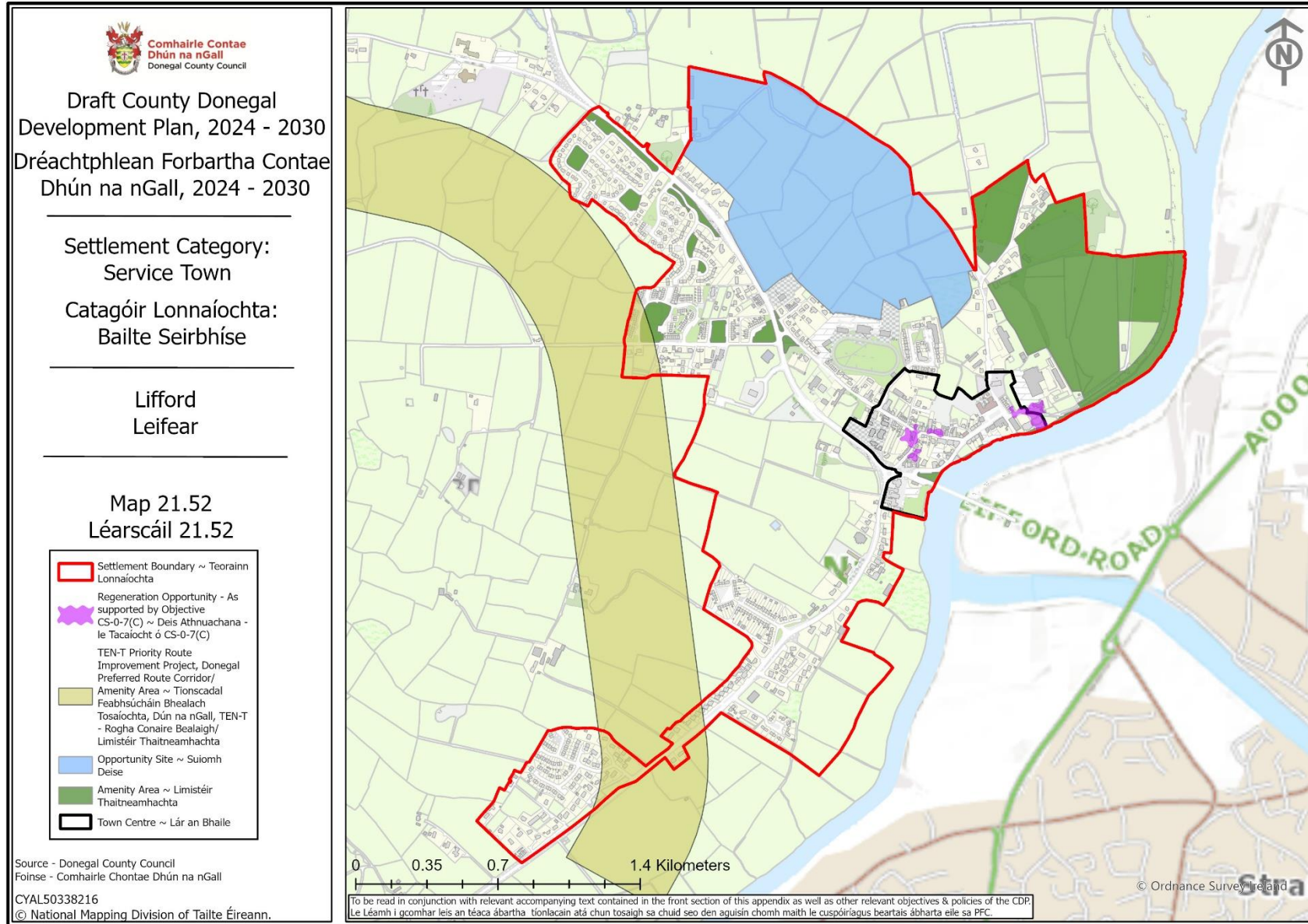

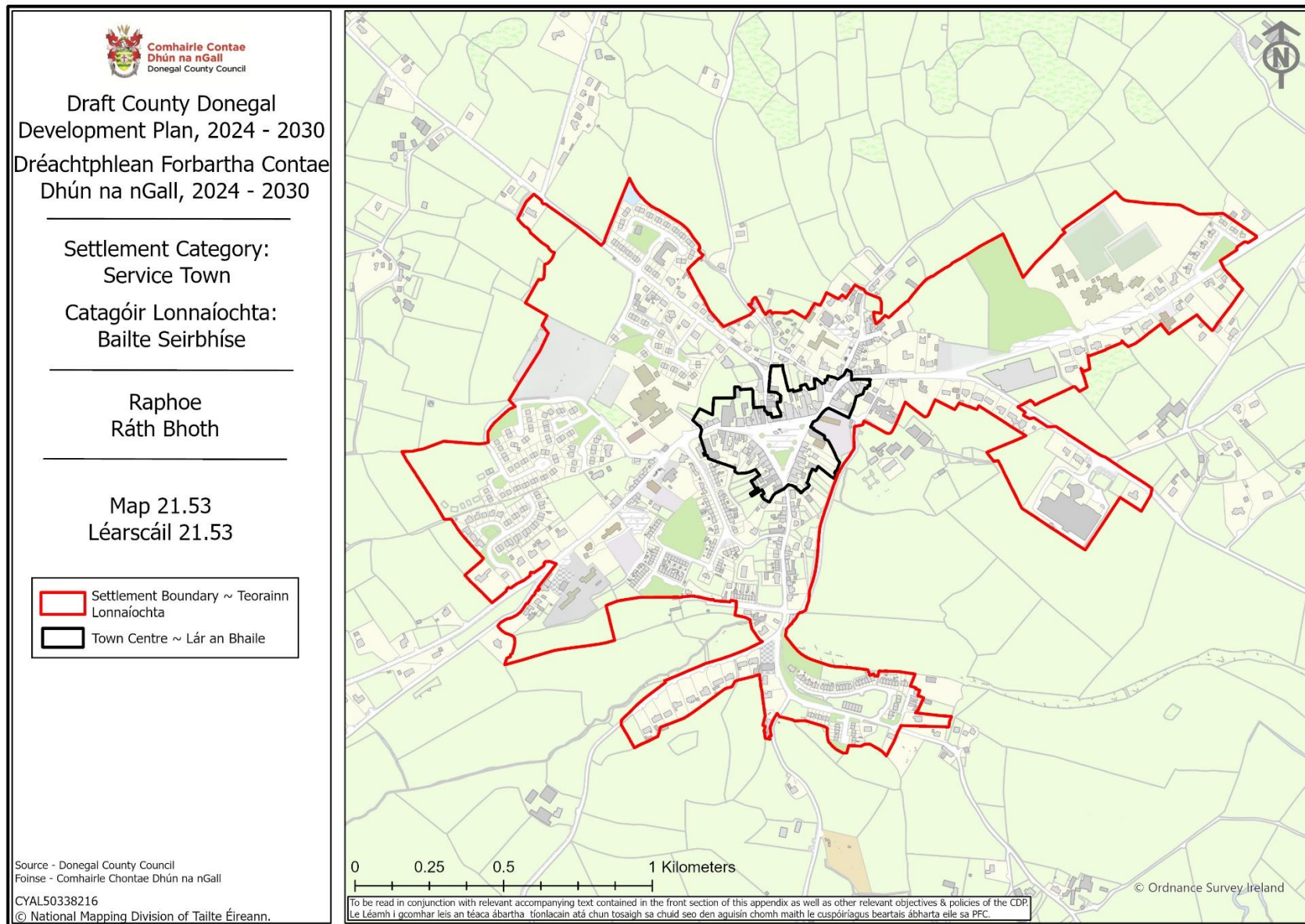

Aguisín 1: Ráiteas Alt 28

Éilíonn Alt 28 den Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 (arna leasú) ráiteas a chur i gceangal leis an Dréachtphlean chun faisnéis a thaispeánann:

'1. An chaoi a bhfuil polasaithe agus cuspóirí an Aire curtha i bhfeidhm ag an Údarás Pleanála atá i dTreoirínte a d'eisigh an tAire chuig na hÚdaráis Phleanála maidir le haon cheann dá bhfeidhmeanna faoi na hAchtanna um Pleanáil agus Forbairt agus iad ag breithniú a n-iarratas ar an limistéar, nó ar chuid den limistéar, den Phlean Forbartha agus an Plean Forbartha, nó;

2. Más infheidhme, go bhfuil an tÚdarás Pleanála ar an tuairim nach bhfuil sé indéanta, mar gheall ar nádúr agus saintréithe an limistéir nó cuid de limistéar an Phlean Forbartha polasaithe agus cuspóirí áirithe de chuid an Aire atá sna Treoirínte a chur i bhfeidhm le linn dó cur i bhfeidhm na mbeartas sin sa limistéar nó i gcuid de limistéar an Phlean Forbartha a bhreithniú agus tabharfaidh sé cúiseanna le teacht ar an tuairim agus ar an fháth nár cuireadh beartais agus cuspóirí an Aire i ngníomh amhlaidh.'

Tugann an tábla thíos aghaidh ar na riachtanais seo.

Treoirínte maidir le Plean Forbartha d'Údaráis Phleanála, Meitheamh 2022	Ullmhaíodh an Dréachtphlean ag tabhairt aird iomlán ar phríomhghnéithe na dTreoirínte. Go háirithe, díriodh aird chúramach ar an Dréacht a ailíniú i dtéarmaí: <u>an chroístraitéis</u> (féach an Straitéis Lonnaíochta, leithdháilí foriomlána tithíochta, agus aitheantas ag leibhéal náisiúnta agus réigiúnach Leitir Ceanainn mar Lárionad Réigiúnach; <u>Forbairt inbhuanaithe agus athghiniúint</u> (féach go háirithe Caibidil 3 Croí-Straitéis, Caibidil 4 Athrú Aeráide, Caibidil 5 Bailte agus Sráidbhailte, Caibidil 6.2 Tithíocht Uirbeach, agus Caibidil 7 Forbairt Eacnamaíoch); <u>Athrú aeráide</u> (féach Caibidil 3 Croí-Straitéis, Caibidil. 4 Athrú Aeráide, Caibidil 9 Forbairt Acmhainní Nádúrtha, agus Caibidil. 11.1 Bithéagsúlacht); Oidhreacht agus tírdhreach (féach Caibidil 11 Oidhreacht Nádúrtha agus Thógtha).
Treoirínte Forbartha Tithíochta Inbhuanaithe Tuaithe, Aibreán 2005	Ag féachaint don treoir straitéiseach tithíochta tuaithe níos nuaí atá sa NPF, ullmhaíodh an Dréachtphlean (féach Caibidil 6.3: 'Tithíocht Tuaithe' chun ailíniú le forálacha an doiciméid náisiúnta.
Treoirínte Pleanála Miondíola, Aibreán 2012	Tá na beartais mhiondíola atá i gCaibidil 7.6 ag teacht go ginearálta leis na príomhghnéithe den chreat beartais cineálach atá leagtha amach sna Treoirínte i dtéarmaí, inter alia: beogacht agus inmharthanacht na n-ionad a chaomhnú; comhréireacht na forbartha le lonnaíochtaí i gcomhthéacs na Croí-Straitéise; agus an ceanglas maidir le measúnú tionchair miondíola i gcás ina bhfuil údar maith leis.
Treoirínte um Shaoráidí Cúraim Leanaí, Meitheamh 2001	Caibidil 12.2: Tá 'cúram Leanaí' ullmhaithe ag féachaint do na Treoirínte maidir leis an suíomh is fearr d'áiseanna nua cúram

	leanaí chun soláthar áitiúil, inrochtaineacht agus forbairt inbhuanaithe a éascú (tagraíonn Beartas CC-P-3).
Treoirlínte Forbartha Fuinnimh Gaoithe, 2006; & Treoirlínte Eatramhacha d'Údaráis Phleanála maidir le Pleananna Reachtúla, Fuinneamh In-athnuaite agus Athrú Aeráide, 2017.	Caibidil 9: Tá 'Forbairt Acmhainní Nádúrtha' comhsheasmhach go ginearálta leis an tacaíocht leathan d'fhorbairt fuinnimh in-athnuaite atá sna Treoirlínte seo. Tugann na chéad ailt faoi deara fosta an comhthéacs beartais náisiúnta breise mar atá in NSO8 agus NPO55 den NPF.
Forbairt Cónaithe Inbhuanaithe i gCeantar Uirbeach - Treoracha don Údarád Pleanáil Bealtaine 2009 agus; Lámhleabhar Dearaidh Uirbigh is Fearr, Bealtaine 2009	Díríte i dtéarmaí ginearálta (féach Beartas UB-P-7, fonóta san áireamh).
Tithíocht Uirbeach Inbhuanaithe: Caighdeáin Dearaidh d'Árasáin Nua, Iúil 2022	Díríte i dtéarmaí ginearálta (féach Beartas UB-P-7, fonóta san áireamh).
An Córas Pleanála agus Bainistiú Riosca Tuile - Treoirlínte d'Údaráis Phleanála, Samhain 2009	Caibidil 8.4: 'Tuile' ullmhaithe agus aird iomlán á tabhairt ar na treoirlínte. D'ullmhaigh sainchomhairleoirí Measúnú Straitéiseach ar Riosca Tuile. Bhí tionchar suntasach 'réamhchúramach' ag an SFRA ar na trí Phlean Limistéir agus Creat Lonnaíochta atá sa Dréachtphlean. Léirítear an cur chuige réamhchúraim fosta sa chreat ginearálta beartais atá i gCuspóir F-O-1 agus i mbeartais F-P-1 go FF-4.
Soláthar Scoileanna agus an Córas Pleanála - Cód Cleachtais d'Údaráis Phleanála	Déanann Caibidil 13.3: 'Bunoideachas, Iar-Bhunoideachas agus Tríú Leibhéal' tagairt dhíreach do na Treoirlínte seo agus folaíonn sé beartais a eascraíonn (féach Beartais CC-P-1, CC-P-2, CC-P-4 agus CC-P-5).
Pleanáil Spáis agus Treoirlínte um Bóithre Náisiúnta, Eanáir 2012	Is príomhábhar beartais atá sna Treoirlínte seo é a bhfuil suntas ar leith ag baint leis do Dhún na nGall an toimhde ghinearálta in aghaidh bunú bealaí rochtana nua nó diansaotrú ar na bealaí isteach atá ann cheana, ar thailte in aice le Bóithre Náisiúnta a mbaineann luasteorainneacha níos mó ná 60 kmh leo (mar atá i gCuid 2.5 de na Treoirlínte). Is é polasaí ábhartha an Dréachtphlean ná Beartas T-P-12 a dhéanann foráil do mhaolú féideartha ar fhorbairt tithe tuaithe aonuaire a bhfuil tionchar acu ar an Bhóthar Tánaisteach Náisiúnta laistigh den chuid de Bhóthar Tánaisteach Náisiúnta an

	N56 idir Acomhal na gCúig Phointe (Na Cealla Beaga) agus Mountain Top Leitir Ceanainn.
Cairéil agus Gníomhaíochtaí Coimhdeacha, 2004	Caibidil 9.2: 'Tionscail Eastóscach' ullmhaithe ag féachaint do na Treoirlínte. Déan tagairt go háirithe do Bheartas EX-P-2.
Treoirlínte um Measúnú Straitéiseach Comhshaoil do Chomhthionóil Réigiúnacha agus Údaráis Phleanála, 2022	Sonraíonn Cuid 1.2 den Tuarascáil Timpeallachta an gá atá le cloí leis na Treoirlínte seo agus deimhníonn sé go gcloítear leis na príomhchéimeanna sa phróiseas SEA agus an scóip san áireamh. D'aibhseoidh an tÚdarás gur caitheadh acmhainní suntasacha ar ullmhú na Tuarascála Comhshaoil.
Réitigh Dúlra do Bhainistiú Uisce Báistí agus Rith Uisce Dromchla i gCeantair Uirbeacha Doiciméad Treorach Eatramhach Dea-Chleachtais um Dhearadh Uirbeach atá íogair ó thaobh Uisce	Aird chuí tugtha. Féach Beartas F-P-2 i Roinn 8.4: 'Tuile.
Modheolaíocht Sprioc an tSoláthair Tithíochta le haghaidh Pleanáil Forbartha, Nollaig 2020	Modheolaíocht curtha i bhfeidhm chun eolas a thabhairt do spriocanna soláthair tithíochta. Féach Caibidil. 3: 'Croí-Straitéis', Roinn 3.6.